EX BIBLIOTHECA
DOMINICANORUM
MONTIS POLITIANI
1786.

5. 10.152

= de usu fratris Cosmi de Vinc. =
= S. Obgaudi ordinis Praedicatorum =

Digitized by Google

[illegible]
[illegible]

DESCRIPTIONES POETICÆ

Ex Probatioribus Poetis excerptæ ;

QUAS IN HAC NOVA EDITIONE UBERIUS LOCUPLETATAS

Publicæ utilitati exponit

P. JO: BAPTISTA GANDUTIUS

SOCIETATIS JESU.

Cum Indice Deſcriptionum omnium uberrimo.

VENETIIS, MDCCXIII.

Apud Nicolaum Pezzana.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegio.

1577

BENEVOLO LECTORI.

GEmmas expono, & quidem pretioſas: quippè quæ fœtus ſunt præſtantiores lectiſſimorum Poetarum. Iſtis diteſcere potes, quicunque ſapis: quæ ut ſint faciliùs ad manum, eodem ordine exponuntur, qui in Deſcriptionibus Oratoriis & ſervatus, & exceptus eſt cum laude. In tam multiplici, & vario rerum apparatu vix argumentum excogitare liceat, cujus hìc perbellè, & affabrè delineatam non recognoſcas imaginem. Perlege, & fruere, dies enim, his gemmis ſignatos, aureos facies.

AUCTORES,
EX QUIBUS.
DESCRIPTIONES COLLECTÆ.

ACtius Syncerus Sannazarius.
P. Albertus Ines Soc. Jeſu.
Albius Tibullus.
Alcimus Avitus.
P. Alexander Donatus Soc. Jeſu.
Andreas Naugerius.
P. Angelinus Gazaus Soc. Jeſu.
Angelus Politianus.
Ænneus Lucanus.
L. Ænnaus Seneca.
P. Antonius Chanut. Soc. Jeſu.
P. Antonius Millieus Soc. Jeſu.
Auguſtinus Maſcardus.
Aurelius Prudentius.
Aurelius Urſius.
Auſonius.
Benedictus Milanus.
P. Bernardinus Stephonius Soc. Jeſu.
P. Carolus Franciſcus de Luca Soc. Jeſu.
P. Carolus Malapertinus Soc. Jeſu.
P. Carolus Verpaus Soc. Jeſu.
Claudius Claudianus.
P. Conſtantius Pulcharellus Soc. Jeſu.
Cornelius Gallus.
P. Dionyſius Petavius Soc. Jeſu.
P. Famianus Strada Soc. Jeſu.
Franciſus Petrarcha.
P. Franciſcus Bencius Soc. Jeſu.
P. Franciſcus Remondus Soc. Jeſu.
Gaſpar Barlaus.
P. Gilbertus Ionninus Soc. Jeſu.
P. Gulielmus Dondinus Soc. Jeſu.
P. Hermanus Ugo Soc. Jeſu.

Hie-

Hieronymus Fracaſtorius.
Hieronymus Vida.
P. Hippolytus Graſſetus Soc. Jeſu.
Q. Horatius Flaccus.
P. Jacobus Balde Soc. Jeſu.
P. Jacobus Bidermanus Soc. Jeſu.
P. Jacobus Vallius Soc. Jeſu.
P. Joannes Ambruſterus Soc. Jeſu.
Joannes Barchlajus.
Joannes Baptiſta Amaltheus.
P. Joannes Biſſelius Soc. Jeſu.
P. Joannes de Buſſieres Soc. Ieſu.
P. Joannes Bapt. Ferrarius Soc. Jeſu.
P. Joannes Bapt. Maſculus Soc. Jeſu.
Jovinianus Pontanus.
P. Julius Cæſar Deſtitus Soc. Jeſu.
Junius Columella.
Junius Juvenalis.
Lactantius Firmianus.
P. Laurentius le Brun. Soc. Jeſu.
P. Leo Sanctius Soc. Jeſu.
Lucretius Carus.
P. Ludovicus Cellotius Soc. Jeſu.
Marcus Antonius Flaminius.
Marcus Antonius Muretus.
Marcus Manilius.
P. Marius Bettinus Soc. Jeſu.
P. Mathias Caſimirus Sarbievius Soc. Jeſu.
P. Nicolaus Cauſinus Soc. Jeſu.
P. Oddo de Comitibus Soc. Jeſu.
Pub. Ovidius Naſo.
Palatium Reginæ Eloquentiæ.
Petronius Arbiter.
Petrus Angelius Bargæus.
Petrus Bembus.
Philomathi Muſæ Juveniles.
Severinus Boetius.
Sidonius Apollinaris.

P. Sidronius Hoſchius Soc. Jeſu.
Silius Italicus.
Statius Papinius.
P. Tarquinius Gallutius Soc. Jeſu.
Valerius Catullus.
Valerius Flaccus.
Vallerius Martialis.
Veſtigium Gymnaſii Romani.
P. Vincentius Guiniſius Soc. Jeſu.
Virgilius Maro.
Urbanus VIII. Pont. Max.

Facultas R. P. Viſitatoris Soc. JESU in Provincia Veneta.

EGo Ludovicus Bomplanus Societatis JESU in Provincia Veneta Viſitator, poteſtate ad id mihi facta ab Adm. R. P. Noſtro Jo: Paulo Oliva Præpoſito Generali, facultatem facio, ut Liber inſcriptus, *Deſcriptiones Poeticæ*, Auctore P. Joanne Baptiſta Gandurio Noſtræ Societ. Sacerdote, & ejuſdem Societatis gravium, & Doctorum hominum judicio approbatus typis mandetur. In quorum fidem, &c.

Forolivii die 27. Octobris 1664.

Ludovicus Bomplanus.

D E-

DESCRIPTIONES POETICÆ.

CHAOS.

ANte mare, & terras, & quod tegit omnia Cœlum
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, & rudis, indigeſtaque moles,
Nec quidquam niſi pondus iners, congeſtaque eodem
Non benè junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan,
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quàque erat, & tellus, illic & pontus, & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer, nulli ſua forma manebat,
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Ovidius l. 1. met.

Fama fuit quondam dubiis elementa figuris,
Indiſcreta locis nullo non didita tractu,
Per vacuum volitaſſe unà, miſtoque tumultu
Erraſſe innumeris fluitantia ſemina rebus.
Materies informis erat, confuſaque nullo
Ordine congeries, moles incondita, miris
Infabricata modis, nullaque coercita lege,
Non tellus librata cadit, non innatat unda,
Non ignis ſuper alta petit, non proxima ductu
Circuit aurea polum facilis, ſed cœca feruntur
Cuncta ſimul: volat inſtabilis ſuper aere tellus,
Unda riget concreta ſitu: ſubſidit in imum
Ignis, & alterutris immiſtus fluctuat aer.
P. Tarq. Gallutius l. 1. carm. poem. 1.

Congeries rerum paſſim indigeſta jacebat,
Et turpi moles infabricata ſitu.
Terra poluſque fuit, nec terra Poluſque fuerunt:

Dicere nec licitum eſt, en polus, ecce ſolum.
Cuncta ſuperfuſo horrebant revoluta barathro,
Omnia inexplicitum ſemina ſemen erant.
Protheus orbis erat, quem denſior umbra tegebat,
Et vaga centenis verſa figura modis.
Sic Deus implicuit confuſo fœdere mundum,
Volveret ut ſuperis inferiora locis.
Frigida pugnabant calidis, & acuta rotundis,
Certabant duris mollia, & alba nigris.
Non color informi reſidet non vultus in orbe:
Nulla figura ſoli, nulla figura poli.
Quàque erat & tellus, illic & pontus, & aer:
Unda, aer, tellus, unus acervus erant.
Imperfecta ſitu macies, ſine nomine corpus,
Et ſine perfecto corpore nomen erat.

P. Lanr. le Brun. Hexam. die 1.

Principio totum tenebris immerſerat orbem.
Et poterat ſibimet diſplicuiſſe chaos.
Nullus in orbe decor; non fulgens ignibus æther,
Aut ſpatiis dirimens ſæcla, dieſque ſuis.
Non ſua fraternis opponens vultibus ora
Signiferi medium luna ſecabat iter.
Non Helice pavidis fluctus ſignabat Achivis,
Viſaque tum populis Parrhaſis Arctos erat.
Imbiberat terram pelagus nec flamma, nec aer
Seque, ſuumque decus conſpicienda dabant.
Semina naturæ nox intempeſta premebat,
Officio nondum tunc patefacta ſuo.

Gaſpar. Barlæus l. 1. Eleg. 1.

MUNDUS.

Mundi procreatio.

PRincipio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perveniunt partim: campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſylvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextra cœlum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu,
Nix regit alta duas: totidem inter utramque locavit.

Tem-

Temperiem dedit miſta cum frigore flamma.
Imminet his Aer: qui quanto eſt pondere terræ
Pondere aquæ lévior, tanto eſt oneroſior igne:
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
Hęc ſuper impoſuit liquidum, & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenę fęcis habentem.
Vix ita limitibus diſcreverat omnia certis;
Cùm, quæ preſſa diù maſſa latuere ſub ipſa
Sidera cœperunt toto fulgeſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animalibus orba.
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæque deorum,
Ceſſerunt nitidis habitandę piſcibus undæ,
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.
Ovidius lib. 1. metam.

Hìc ſuperum ſator informem ſpeculatus acervum
Æternam noctemque, indigeſtumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipſe micans radiis, ac multa luce coruſcus.
Jamque videbatur fulva de nube creare
Stelligeri convexa poli, terraſque, fretumque,
Et lucem ſimul undivagam, mox unde micantes
Et ſolis radios, & cæli accenderet ignes.
Ipſi jam denſo crepitare examine circùm
Auctoremque, ducemque ſuum, plauſuque ſonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus,
Lucis opus primæ: nec dum tamen æthera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreverat undis,
Sed tantùm confuſa jacebant ſemina rerum.
Nec mora, vix cæli extulerat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes:
Et jam cuncta novam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cælumque ſua compage teneri.
Cernere erat ſicca in medio jam mole relicta
Littoribus curvis circùm maria humida fundi,
Illiſoſque vadis ſpumare ad ſidera fluctus,
Ecce autem jam fagiferi capita ardua montes
Attollunt, infràque jacent humiles convalles.
Continuò tellus ſubmittens dædala germen
Flore renideſcit, frondere explicat arbos.
Jam videas viridi veſtiri gramine campos.
Jam colles denſis frondere cacumina ſylvis.
Ilicibuſque, oleiſque, & coniferis cypariſſis
Nec mora: cæruleo flammis duo lumina cœlo
Incipiunt teneris primùm luceſcere rebus,
Et ſibi, ceu mundi vigiles ſtatione viciſſim
Succedunt, certoque ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit olympum
Ipſe dies, terraſque novo ſplendore colorat,

Nocte ſua vultu pallenti ſervat in umbris
Luna vices, fundens auratis cornibus ignem,
Lucidaque exornant nocturnis æthera gemmis
Sidera perpetuo circumlabentia motu:
Tum bifidis paſſim verrebant marmora caudis
Squammigerum mutæ pecudes, pelagoque natabant.
At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora, & inter ſe curvis decernere roſtris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros,
Lanigerique greges perſultant pabula læta.

Hier. Vida Chriſt. l. 1.

Tu Verbo, nutuque potens ingentia Divum
Limina, tu magni poſuiſti immane theatrum
Ætheris, & fixis radiata ſedilia flammis,
Sidereo nobis fingens laquearia tecto.
Tu ſua tellurem collectam in pondera circum
Sponte ſuo obnixam oneri, fixuque perenni
Pendentem ab ſe ſe nullo fundamine libras.
Seu nobis natale ſolum, ſeu penſilis ultro
Naturæ momentum ingens, nec mobile pondus,
Illum inter varios florentem germine campos,
Extollentem altis montana cacumina ſylvis,
Viſceraque abruptis pandentem effoſſa barathris,
Neptuno fœtam eſſe jubes, & fonte profundo.
Hunc etiam certos vetitum tranſcendere fines.
Porrigis immenſum ſpatiis, & littore vallas,
Indomitum quamquam furiis, celoque minaces
Attollentem iras, & agentem ad ſidera fluctus.
Te ne illum aſpicio, quem quondam aſpexit olympus.
Flore coronantem terras, totoque ferentem
Æthere luciferos; oculatæ lumina noctis?
Tu facile obitus, faciles das ire per ortus,
Qua regis æternos mundi verſatilis ignes,
Taurumque, plauſtrumque, Lycaonioſque Triones,
Et ſobolem Ledæam, & noctivagam Cynoſuram,
Atq; Helicem, atq; Hydram, atq; auripedem Menalippen
Et pluvias Hyadum flammas, torvumque Booten,
Anguineumque jubar cum ſidere Centaureo,
Et formidatum nautis Oriona nimbo,
Errantemque Jovem cum pignore Cylleneo.
Et tardum genitorem ævi ſua ſæcla morantem,
Gravidumque patrem, & dulcem inſidiis Cytheream;
Et regem Titana diei luciſque parentem,
Et celerem curſu Dianam, & fronte bicorni,
Quæque pares ſpatiis diſtinguunt ſidera menſes.
Et adverſas duodena vices, annumque reducunt.

P. Pulcharellus l. 1. car. 2.

Nondum ſerena luce ſtellatos globos
Tornarat auctor; Orbis aut molem in duos
Librarat axes; multiplex nondum poli

Ver-

Verti volumen juſſerat; nondum fuga
Temporis obibat ſiderum ad numerum dies:
Secretus aſtris ignis ambitum ſupra
Aera rubebat: nullus aut infra faces
Fluitabat aer ſubdito levior freto:
Non picta bruti riſerat ſpecies ſoli.

P. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 6.

Ignis in æthereas volucres ſe ſuſtulit auras,
Summaque complexus ſtellantis culmina cœli
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit.
Proximus in tenues deſcendit ſpiritus auras,
Aeraque extendit medium per inania mundi.
Ignem flatus alit vicinis ſubditus aſtris.
Tertia ſors undas ſtravit, flatuſque natantes
Æquora perfudit toto naſcentia ponto.
Ut liquor exhalet tenuis, atque evomat auras,
Aeraque ex ipſo ducentem ſemina paſcat.
Ultima ſubſedit glomerato pondere tellus,
Convenitque vagis limus permixtus arenis
Paulatim ad ſummum tenui fugiente liquore:
Quoque magis puras humor ſeceſſit in undas,
Et ſiccata magis ſtrinxerunt æquora terras,
Adiacuitque cavis fluidum convallibus æquor,
Emerſere fretis montes, orbiſque per undas
Exiliit, vaſto clauſus tamen undique ponto,
Imaque de cunctis mediam tenet undique ſedem.

Manilius Aſtron. l. 1.

Ante hominum, pecudumq; genus, pictaſq; volucres,
Et quæ multa ſecant liquidos animantia fluctus:
Omnis erat rerum ſpecies confuſa, neque ullus
Orbis honor: maria, & tellus, nec lucidus æther
Seminibus permiſta ſuis ſine lege coibant,
Cuncta coercebat tenebroſum corpora corpus.
Sed ſimul in proprias ceperunt ſingula ſedes
Muneribus diſcreta ſuis ex ordine labi,
Et tener ab rerum diſcrimine creſcere mundus:
Tum primùm in medio conſedit pondere tellus
Nixa gravi, hanc circum irriguo ſe gurgite pontus
Intulit, & ſuper incubuit ſpirabilis aer,
Omniaque extento cælùm comprendit amictu.
Nec minus aurato diſtingui cępta decore
Sidera, quæ toto radiant pulcherrima Olympo,
Seu tremulo rutilant, ſeu fixo lumine fulgent.
Terra tulit gravidas ullo ſine ſemine fruges
Terra parens rerum, & magni velut æmula cœli
Induere in varios ſtuduit ſua ſidera flores.
Hæc propter, roſa ſanguineo, vaccinia fuſco
Lilia cadenti flavo velatur amictu
Caltha, crocus rutilo, violæ ferrugine, & auro
Et nive fulgentes alios variare colores,

Atque alios tendunt: hæc pallet, purpurat oſtro
Illa magis, gemmam illa refert, ſtellamque micantem,
Hæc virides rubro prætexit ſanguine guttas,
Et matutinis collucent roribus herbæ.

P. Bencius lib. 1.

Interea Summi Sapientia Patris
Adfuit innumeris diſtinguens cuncta figuris:
Frigida ſecrevit calidis, humentia ſiccis,
Et ſtabilem fecit terram, pontumque liquentem
Diffudit, vetuitque ſuos excedere fines.
Tunc ſilvis immiſſa fera, & ſquamoſus in æquor
Piſcis, & in nubes penna fugere volucres.
Scilicet alitibus dedit aera, piſcibus undas,
Quadrupedum generi tribuit Sapientia ſilvas:
Quid dicam, ut leves mundi tornaverit orbes
More fabri, ferro tornat cùm raſile buxum?
Quid dicam, ut cœlo Stellas, oculoſque micantes
Addidit, & gyro lunam breviore fugacem
Carpere juſſit iter; terras quæ ſidere circùm
Frigenti meat, & flammas terit ultima curru,
Perque poli tractus, mediique per ætheris oram
Diſpoſuit ſolem auricomum, luciſque beatæ
Fontem, qui radiis terrarum opera omnia luſtrat.

P. Tarquinius Gallutius lib. 1. car. 16.

Principio cœlum, ac terras exiſtere juſſit
Ex nihilo, cœcumque chaos compegit in orbem.
Empyrei ſummo ſtetit extima vertice moles:
In medio tellus immenſi ſubjacet undis,
Immenſumque operit tenebris nox atra profundum.
Nec ſpeciem tellus, formam nec pontus habebant:
Tum Deus accenſam verbo ſplendeſcere lucem
Edixit, curſuque novum circumtulit orbem
Gyrantem immenſis ſpatiis noctemque, diemque.
Cœperat altera lux ſummos perſtringere fluctus,
Cùm Deus in mediis molem concreſcere lymphis,
Cryſtalli immenſam molem, vitreamque videri
Perſpicuamque hyalo mortales fallere ſenſus;
Et tamen ut ſolido duratam adamante, fluentes
Scindere aquas ab aquis, mediamque inſiſtere ſciſſis
Juſſit, & Oceanum duplicem ſejungere ſepto
Inferiore mari, & ſupero confinia ponto,
Quod cœli inſcripſit cognomine firmamentum.
Tertia lux oritur; nutu in divortia fluctus
Ire jubet, cœloque ſuos oſtendere campos
Tellurem ſpecubuſque cavis attollere montes,
Congeſtoſque lacus, & flumina claudere ripis,
Complectique ſinu fluvios, & vallibus imis
In mare præruptum devolvere fontibus amnes,
Arida vix patuit tellus, cùm germina fudit
Imperio fœcunda Dei, veſtitaque vernis

Gra-

Graminibus, ſimul & meſſes, præcoctaque poma
Extulit, & tenero liventes palmite botros
Aptaque gignendis incluſit ſemina plantis
Omnibus, ut ſua cuique inſit genitalis origo.
Quarta oritur cum ſole dies: nam ſpiritus idem
Affixit digitis ſtellas, & ſydera cœlo:
Signavitque vias, adverſaque ſigna locavit
In ſtatione, ſituque: dedit ſua munia cunctis
Partitus, certoſque obitus adſcripſit, & ortus.
Præcipuè immenſo donavit lumine Solem,
Primigenæque facem lucis ceu lampade vinxit,
Æternumque dedit radiis ardentibus ignem
Quem vehat, & terras, mediuſque illuminet aſtra,
Lucentemque globum Lunæ, quem ſemper ab alto
Dimidium videt, & nocturno lumine complet.
Quinta luce Deus complevit piſcibus æquor,
Aeraque alitibus fœcundo è germine ponti:
Juſſit enim fervere mare, genitalibus undis
Tollere ſe in ſpumas, mixto vitalia flatu
Inſinuans alimenta; rapit calido aere vitas,
Reptantumque animas viſcoſis artubus igni
Elicit & tremulis vegetat præcordia flammis.
At volucrum aeriis rareſcunt corpora plumis,
Queis tenues tranant auras, nubila findunt.
Emerſiſſe fretis hilares liquido æthere pennis
Librantur, mulcentque ſuum concentibus æquor.

P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l. 6.

Tum ſubito coram è nihilo ſe erumpere mundi
Viſa videre globum immenſum; ſubſidere terram
Pondere libratam proprio; juſſamque potenti
Mole, cavis elementa globis, orbemque repoſtum
Extremo fundare ſitu: conſurgere gyro
Corporibus: tendi magnos cœleſtibus orbes
Ignibus: immenſi partem ſuper æthera tolli
Æquoris; inque ſinus magnos, valleſque profundas
Finibus incluſam certis concedere partem,
Et partem in vacuæ condi penetralia terræ.
Ardua ſurrectos cœlo juga tollere montes,
Vicinoque cavas Erebo deſcendere valles,
Æquatoſque plagis latè ſe fundere campos.
Extendi tenues tractus, auraſque liquentes
Aeris: accendi flammis ſublimibus orbem
Æthereum: primo ſpargi vaga ſidera cœlo,
Componique locis, ſuperi per concava mundi
Cærula, defixis gaudentia ſedibus aſtra;
Juſſaque perpetuas imponi in munera leges
Omnibus, errantum vinctos quoque legibus orbes.
Elyſium videt inde ſeri, geniale beatis
Hoſpitium, ſineret ſcelus exitiale parentum,
Donec in æthereos olim poſt ſæcula vitæ

Te-

Felicis, genus humanum poſt tædia terræ
Immortale Deus ſine funere tolleret axes.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.
Namque ubi prima diem mundo conceſſerat Eos.
Emicuit vultu lux ſpecioſa novo.
Non tenebræ merſere chaos, ſed clara diei
Fax fuit, & noɑi diſſociata ſuæ,
Altera ſuſpenſum ſpatioſo fornice cœlum
Vidit, & æthereas corpora vaſta domos.
Volvitur, & magno moles libratur inani,
Et diſtincta ſuis orbibus alta ruit.
Quo colitur rectore domus, fulcitur ab illo,
Quoſque ſibi format, poſſidet ipſe lares.
Et licèt occiduis omnes mergantur in undis,
Tardiùs occiduis quilibet exit aquis.
Non ſubit alternas cœleſtis machina mortes,
Nec variæ verſant iſta theatra vices.
Una manet cunctis facies, decor omnibus idem
Et ſtabili pulchrum fœdere perſtat opus.
Tertia ſpumantis diffuſa palatia Nerei
Aſpicit, & vaſti regna profunda maris.
Aſpicit è medio naſcentes æquore terras,
Quæque prius latuit merſa reſurgit humus.
Ipſe ſuas, magno quas non comprenderat alveo
Oceanus, vario gurgite clauſit aquas.
Pars Gades, Calpenque ſubit, pars Caſpia pulſat
Littora, pars Gotihici verberat arva ſoli.
Ilicet Ægæos fluctus abſorpſerat Helle,
Et Tanai propior mixta Propontis erat.
Pars hæſit concreta gelu ſuppoſta Bootæ.
Forſitan ut Batavis ſola negaret iter.
Pars Arabum terras, calidos pars alluit Indos
Pars ſubit ingenti Perſica regna ſinu,
Nec tamen ignotos fluctus ſulcaverat Argo,
Aut fragili Tiphys puppe magiſter erat.
Nec primæva truci livebat ſanguine tellus,
Aut ſpatiis ſtabant arva diremptа ſuis.
Sponte ſua fruges nullis vexata colonis,
Neſciaque attriti vomeris arva dabant.
Jam coryli, & nondum feralia ſigna cupreſſi.
Et ſalices petulans exeruere caput.
Floraque purpureos pratis expandit honores,
Luxurianſque novo gramine riſit ager.
Creverunt virides ventura in præmia lauri,
Palmaque Olympiacis præripienda rotis.
Aurea per laxos radiabant lilia campos,
Nondum virginea lilia capta manu.
Et violæ, & Regum ſignandi nomine flores,
Jamque recens factæ plus rubuere roſæ.
Quarta coruſcanti flammas inſparſit Olympo,
Et

Et tremulæ radiis emicuere faces.
Explicuit roſeos lampas Phœbeja vultus,
Et vaga ſpumantes exit, & intrat aquas.
Per duodena ſuos impellens ſidera currus,
Metitur ſpatiis tempora fluxa ſuis.
Quæque per obſcuræ tranquilla ſilentia noctis
Cornigero niteat lumine, Luna venit.
Subdidit ipſe ſuos Veneri Cyllenius ignes,
Ceſſit & ingenti Martia ſtella Jovi.
Hunc Saturne præis, & terris dira minatus
Ingrederis lento per tua regna gradu.
Nec minus innumeris illuxit ab ignibus æther,
Cæpit, & obliqua ſignifer ire via.
Hic pluvias fundebat Hyas, ſpirabat Orion,
Parte alia rabido torruit igne Canis.
Altera Hyperboreas ſpectabant ſidera terras,
Altera in Auſtrales verſa fuere plagas.
Quinta luce vagi verrebant æquora piſces,
Et Venus in gelidis fervere cœpit aquis.
Grandia terribiles agitabant corpora phocæ,
Et piſtrix ſpinis horruit ipſa ſuis.
At mediam aligeræ ſulcabant aera turmæ,
Argutaque loquax voce ſtrepebat avis.
Sed nondum humanas edoctus reddere voces
Pſittacus indocili gutture cantor erat.
Sexta dies totum fœtis animalibus orbem
Donat, & innumera paſcua prole beat.
Hic quadrupes laſcivit equus, ſpiraſque retorquens
Gramineo fallax delitet hydra thoro.
Lanigerique greges ibant cuſtode remoto
Nec Corydon timidas paſtor agebat oves.
Non lupus imbelli ferus inſidiatus ovili eſt,
Ambulat innocuo tigris & agna gradu.

Gaſp. Barlæus Poem. par. 2. El. 1.

Dixit, & à tenebris lucem diſcluſit, & orbem
Condidit, ut proprio confidat pondere tellus,
Quam circùm glomerentur aquę, ſuper enatet aer,
Et procul abſcedens, longa regione feratur,
Omniaque extento cęlum comprendat amictu.
Ætherium cęlum, & mundi verſatile templum.
Ille ſimul juſſit, viridi ſe gramine terra
Veſtiit, & vario depinxit prata colore:
Nec minus & nitidas fruges effudit, & altis
Undantem arboribus ſilvam, fętuque gravatis;
Unde ſimul fructus, ſimul & genitalia creſcant
Semina, & ęternum frondentia rura propagent.
Et nihil ut deeſſet decoris, pater optimus auxit
Cœlum ſideribus, mare piſcibus, aera pennis;
Immiſitque feras ſilvis, & muta animantum
Agmina, quàm varia ſpecie, tam corpore, & armis,

P. Franc. Bencius V. Mar. l. 4

CÆLESTIA.

Cæli creatio.

QUantus honos ſpectaſſe Deum, cùm conderet arces
Æthereas: ſtructo laquearia cærula mundo
Tenderet, humanæ ſtellata palatia genti.
Undique præcinctæ non expugnabile vallum
Naturæ ſuperis daret immortale theatrum
Ignibus, æternæ regnum inviolabile vitæ.
Quando laboratos cęlum tornabat in orbes,
Claudebatque potens captiva elementa beato
Carcere, figebatque polos, celſumque per orbem
Ducebat medium, quo mundus vertitur, axem:
Tunc aderam dimenſa globos, & juſta decentis
Intervalla ſitus rerum, molemque ſuperbam
Ætheris, auctori comes indiviſa parabam,
Teſtis eram, ſtipata globi cùm ſidera forma
Cogeret, in rutilos noctis ſuccenderet ignes,
Signaretque ſua ſparſim per cærula ſedes.
Illic denſa manu larga profunderet, illic
Ordine rara tenax certo digeſta locaret.
Vidi ego cum luna Veneri, Veneremque micanti
Mercurio, famulum Soli ſupponeret auctor
Mercurium, mediis Solem componeret aſtris.
Hìc, ait, hìc cœli rector, qui lumina curſu
Dividet, infuſum ſtellis effundet honorem,
Purpuream diem terris feret: addita circùm
Aſtra ſatellitium domini, prætoria regis
Agmina, cærulei felix cuſtodia mundi.
Vidi ego ſanguineas cùm Marti accenderet iras,
Flammantemque facem: vidi cùm plumbea triſti
Lumina Saturno daret, auratamque locaret
Inter utrumque Jovis ſtellam, quæ fronte ſerena
Temperet infeſtis fatalia ſidera tædis
Errantum quibus ille vagos per cęrula curſus,
Acceſſuſque, abituſque moras, niſumque revinxit
Legibus; alternos juſſis occaſibus ortos
Miſcuit, & cautas dedit in mortalia vires.
Lucis inæquales, tempeſtatumque ſequaces
Æterna ratione vices, in commoda terræ
Sanxit, & in menſes lunam præfecit, in annos,
Auſtraque, & è luſtris labentia ſæcula Solem.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Galaxia, ſive Via lactea.

NAmque in cęruleo candens nitet orbita mundo,
Ceu miſſura diem ſubitò, cœlumque recludens:
Ac veluti viridis diſcernit ſemita campos
Quem terit aſſiduo renovans iter orbita tractu
Inter diviſas æqualibus eſt via partes;

Ut

Ut freta caneſcunt ſulcum ducente carina
Accipiuntque viam fluctus ſpumantibus undis,
Quam tortus verſo movit de gurgite vortex:
Candidus in nigro lucet ſic limes Olympo
Cæruleum findens ingenti lumine mundum.
Nec mihi celanda eſt famæ vulgata vetuſtas
Mollior, è niveo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ divum, cœlumque colore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.
An major denſa ſtellarum turba corona
Contexit flammas, & craſſo lumine candet,
Et fulgere nitet collato clarior orbis?

Manilium Aſtron. l. 5.

Nate, etiam ſi quando oculos ad ſidera tollens
Albentem cœli tractum mirabere, forſam
Addubites, quæ cauſa viam ſignaverit; an ſit
Halitus idem auctor, longo quem tramite ductum
Stellarum denſus circùm ſe complicat ordo.
Quippe vagus Solem fugiens, torrentiaque aſtra
In lævum, dextrumque latus declinat, & ipſa
Raptatus circùm cæli vertigine candet
Sideribus latè ſparſus, pallentiaque ora
Stellarum, atque amnes lactis ſub imagine præfert,
Namque acies obtuſa, & non penetrabile lumen
Et ſeries numeroſa minutaque corpora parvis
In ſpatiis verſata procul candere videntur,
Dum nequeunt radios jaculari, & ſtringere flammam,
Candet & à multa caligine conſitus aer,
Hinc illinc agitata, & lactea conſtat imago.

Io: Pontanus in lib. met eor.

Zodiacus, ſeu circulus duodecim ſignis diſtinctus, per quæ Sol incedit.

HÆc plaga, circuituſque ingens, flexuſque deorum
Biſſenas patet in partes, ac tramite lato
Obliquat ſe ſe in Lybien, unde horrida bruma
Adveniat; ſecat hinc medium curvatus Olympum
Qua de parte novum ſpirat Ver, unde volutus
In boream, unde æſtas flaventia demetit arva,
Convertit rurſum in medium ſinuatus olympum
Autumnus, paribus qua tempora dividit horis.
Hinc iterùm in lybiæ ſitientis flectit arenas.
Atque hunc obliquis circumdare flexibus orbem
Juſſerat ille hominum, divumque æterna poteſtas,
Quo variæ rerum ſpecies, quo tempora rebus
Certa forent, obſtringat hyems, ver ſtricta relaxet,
Concoquat Autumnus, quod & ante coegerat æſtas;
Quin & biſſenis paſſim variata figuris
Signa vehit, pictoque micat zona aurea textu.

Iov. Pontanus de ſtellis l. 2.

Si-

Signa Zodiaci.

Hic qui ſacris pervius aſtris
Secat obliquo tramite zonas,
Flectens longos ſignifer annos
Lapſa videbit ſidera labens.
Hic qui nondum vere benigno
Reddit zephyro vela tepenti
Aries præceps ibit in undas,
Per quas pavidam vexerat Hellen.
Hic qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyades, ſecum Geminos
Trahet, & curvi brachia Cancri,
Leo flammiferis æſtibus ardens
Iterùm è cœlo cadet herculeus,
Cadet in terras Virgo relictas,
Juſtæque cadent pondera libræ,
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et qui nervo tenet Æmonio
Pennata ſenex ſpicula Chiron.
Rupto perdet ſpicula nervo.
Cadet Ægoceros, frangetque tuam
Quiſquis es urnam: tecum excedent
Ultima cæli ſidera piſces.

Seneca in Thyeſ. actu.4. in. Chor.

Aſpice ut intento meditatur prælia cornu
Taurus, & incumbens genibus cervice coacta,
Fronte truci, inſignemque oculis, ſua lumina, flammam
Ore vibrans. inimica ſagax molimina terræ
Acribus explorat radiis, turbamque ſerenat
Plejadum, rutilis illæ ſua ſidera pingunt
Ignibus, & puris pandunt ſua gaudia tædis.
Aſpice ut Oeablii germano ſidere fratres
Impliciti blandis ſtellarum amplexibus ardent,
Mutuaque alterno converſi in lumina viſu
Terrorum impavidi, teneros teſtantur amores,
Alternisque pium ſibi ſidus honoribus augent.
Lætus ovat Cancer, timidoque recedere greſſu
Natus, ad occurſus dubios, nec ad ora Leonis
Horret, & intrepidos illi gerit obvius ignes,
Et ciet in ſævos ardentia brachia rictus.
At Leo quos oculis ignes, quos corpore toto
Evibrat? ardenti quàm concita pectora flamma?
Qui rabido ſub corde furor, quæ fulgura caudæ,
Quæ juba, quàm læti ſtellis radiantibus ungues?
Nobile cor ſidus, caudæ quoque nobilis aſtro
Clarus apex. rapidi duplex ea gloria ſigni.
Aſpice virgineus ut lætæ frontis honores
Explicat, & geminas ſtellis pendentibus alas
Contrahit Erigone, ſpicæque decora ſiniſtram
Sidere demiſſas terræ protendit ariſtas.

Li-

Libra pari geminas æquans examine lances,
Suſtinet ambiguo pendentia ſidera motu ;
Et quamvis rutili rapitur vertigine mundi,
Æqua manet, mundumque ſuo moderamine librat,
Nec timet inſanis elementa furentia telis.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Tauri tergora reſpicit
Obvertens Aries lanigerum caput.
Taurus, ceu ruat impetu
Præceps fulmineo, cornibus igneis
Oriona petit trucem
Et clava, & ſpolio terribilis feræ.
Tauri cornua cærulis
Hærent fixa plagis, armaque Orionis
Claro lumine Caſtores
Implexi rutilis corpora nexibus,
Germanis ab amoribus
Alterno redimunt ſidera funere.
Cancer brachia porrigit,
Nolens ire retro, collaque geſtiens
Sævæ carpere belluæ.
At cervice Leo fulgidus aurea
Armat roſtra minacibus
Villis, & refuga fronte recolligit,
Urens ignibus aridam
Tellurem hoſpitio ſolis iniquior.
Virgo ſidere candido,
Pennarumque levi remigio tegit
Lætam Virgine Virginem;
Auguſtæque nitens pectore Virginis
Sanctis uritur ignibus,
Et tantis cumulat ſidus honoribus.
Magnis juſta bilancibus
Æquat libra Dies noctibus, & pari
Curſum ſolis, & orbitam
Axis flammiferi limite diſtrahit:
Et momenta fluentium
Horarum æquiparans anxia ponderat.
Libram Scorpius inſequens
Imponit geminis brachia lancibus;
Ac juſti velut æmulus
Caudæ vipereo parcere aculeo.
Libra judice dejerat.
Tantum Virgineo ſtat dare Numini.
Chiron cuſpide fulgida
Scorpi terga petit, ſed nocuæ vetat
Virgo cuſpidis impetum:
Hærent in rigido vulnera brachio,
Et quo mittere debeant
Nervo, blanda tenent cornua cuſpidem,

Ca-

Capri forma bicorporis,
Felicem geneſim ſidere pollicens,
Auguſtique ſuperbiens
Fatò, Virgineis candida lætior
Subdit cornua nutibus.
Urnam cæruleæ fundit Aquarius
Undæ prodigus, effluunt
In Piſcis vacuum flamina gurgitem.
Piſces ordine diſſitos
Nexu flexa vago vincula colligant.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Sol.

AT medios cęli tractus, medii ætheris oram
Fons lucis auricomus, Sol igneus ambit.
Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtrat.
Ipſe idem ſuperum princeps, ductorque choreæ,
Ad cujus numeros & Dii moveantur, & orbis
Accipiat leges, præſcriptaque fœdera ſervet,
Agnoſcant aurę imperium, maria alta tremiſcant,
Audiat & longè tellus fatalia juſſa,
Atque hunc, ne qua opere in tanto decor ullus abeſſet,
Præfecit luci rerum pater: ipſe nitentes
Spargeret ut radios, ipſe ut luſtraret olympum,
Et terras ſimul, & magnas liquidi aeris ora:
Unde dies quique in ſua terga revolvitur annus
Atque ævi ſimulacra fluunt, & tempus, & æſtas.

Iov. Pontanus de Stell. l. 1.

Sol radio meliore nitet, quia lucis origo,
Et breviore minor lampade luna micat.
Præpete Sol curſu redeuntes dividit annos,
Contracto menſes cardine luna facit.
Sol modò brumales vergens declinat ad Auſtros.
Tramite mox verſo torrida regna petit.
Atque ubi tellurem radiis accendit acutis,
A Sole ardenti dicta peruſta plaga eſt.
Æqua dies illi ſemper cum nocte recurrit,
Cuncta illi ſurgunt ſidera, cuncta cadunt.

Apud P. Laur. le Brun. Exam. die 4.

Solis iter per Eclypticam.

HAud ſecus ac rutilum perlabitur æthera Titan,
Quà vagus obliquis cęli ſe baltheus aſtris,
Torquet in adverſas adverſo ſidere metas,
Indeque ſublimem Cancrum, Caprum inde coercet,
Biſſenas licèt ille domos, totamque pererret
Igneus ardentem rapida vertigine Zonam.
Attamen intactos ſolers utrinque relinquit
Tramitis excurſi fines, mediamque ſecurus
Luce viam, tenui quà ducta Eclyptica filo

Aſtra

Aſtra ſecat, juſſos peragit non devius orbes,
Deſcribitque dies annoſque, & tempora curſu
Dividit: inde ſinum terræ felicibus implet
Divitiis, totamque piis, ut ſingula poſcunt,
Naturam radiis beat, & ſolemne recurrit
Lætus iter, deſcripta polo quà ſemita monſtrat;
Avius oblato ne ſi rapiatur Olympo,
Dextra, ſiniſtra premens erranti ſidera curſu,
Errorem natura luat, pro munere lucis
Torrida commixtis pereant elementa favillis.

P. Ant. Chanut in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Statius Theb. l. 7.

Jam rara micant ſidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes, luce renata
Cogit nitidum Phoſphorus agmen:
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades urſæ
Lucem verſo temóne vocant:
Jam cæruleis evectus aquis
Titan ſummum proſpicit Oeten:
Jam Cadmæis inclyta baccis
Aſperſa die dumeta rubent,
Phœbique fugit reddita ſoror.

Seneca in Herc. fur. Act. 1. in Chor.

Jam gelidam Phœben, & caligantia primus
Hauſerat aſtra dies; & jam tumet igne futuro
Oceanus, latèque novo Titane recluſum
Æquor anhelantum radiis ſubſedit equorum.

Solis, & Diei ortus.

Tempus erat junctos cùm jam ſoror ignea phœbi
Sentit equos, penituſque cavam ſub luce parata
Oceani mugire domum, ſeſeque vagantem
Colligit, & moto leviter fugat aſtra flagello.

Idem l. 8.

Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis adhuc hebetem vicina nocte levabat,
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto.

Statius Achil. l. 1.

Jamque ſub Eoæ dubios Atlantidis ignes
Albet ager, motiſque truces ab ovilibus urſi
Rura domoſque petunt; raras & littus in altum
Mittit aves, cùm primus equis exegit anhelis
Phœbus Athon, mediaſque diem diſperſit in undas.

Val. Flaccus Argon. l. 2.

Intereà magni jam jam ſubeuntibus aſtris
Oceani génitale caput, Titania frenis
Antra ſonant; ſol auricomis ingentibus horis

Mul-

Multifidum jubar, & biſſeno ſidere textam
Loricam induitur: ligat hanc, qui nubila contra
Balthæus undantem variat mortalibus arcum.
Inde ſuper terras, & Eoi cornua montis
Emicuit, traxitque diem candentibus undis.
Val.Flaccus Argon.l.2.

Donec flammiferum tollentes æquore currum
Solis equi ſparſere diem; jamque orbe renato
Diluerat nebulas Titan, ſemſimque fluebat;
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.
Sil.Italicus l.5.

Impulit Jonios præmiſſo lumine fluctus
Nondum pura dies, tremulis vibravit in undis
Ardor, & errantes ludunt per cærula flammæ.
Claudian.de rap.Proſer l.2.

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicinaque verbera ſentit,
Humida roranti reſonant cùm limina curru
Under ubet ventura dies, longèque coruſcis
Nox afflata rotis refugo palleſcit amictu.
Claudianus de Phœnice.

Diſpulerat Memnon tenebras, & lutea conjux
Tithoni, croceum linquens Aurora maritum
Oceano flectebat equos; jam tempora Morphei,
Nocturnaſque faces mundo ſubduxerat ardens
Phoſphorus, & patulis rorantia gramina campis
Abluerat primo ſoboles Hyperionis ortu.
Gaſp.Barlæus Poem.par.1.l.4.

Sol Occidens.

SOlverat Heſperii devexo margine ponti
Flagrantes Sol pronus equos, rutilamque lavabat
Oceani ſub fonte comam; cui turba profundi
Nereos, & rapidis accurrunt paſſibus Horæ,
Frenaque, & auratæ textum ſublime coronæ:
Diripiunt, laxant calidis humentia loris
Pectora, pars meritos vertunt ad mole jugales
Gramen, & erecto currum temone ſupinant.
Statius Theb.l.3.

Sol nube tectus.

QUalis ubi incurrens tempeſtatem obvius atram
Dat rutilum nimboſa caput ſub nubila Phœbus:
Nec tamen ætherii curſum ſervare laboris
Immemor, obſcura furtim ſubluſtris ab unda
Obducto regit ore diem, & ſua tegmina fallit.
P.Pulcharellus l.1.poem.

Solis defectus.

IPſe caput medio Titan cùm ferret Olympo
Condidit ardentes atra caligine currus,
Involvitque orbem tenebris, genteſque coegit
Deſperare diem.

Lucanus l.1.

.·.·.·. ipſe quin æther gravis
Inter diem, noctemque deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis, magiſque concuſſi labant
Convexa cœli: ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxque ſe in nocte abdidit.

Seneca in Thyeſ.act.5.ſc.3.

Quod ſcelus Eoïs ut primùm cernet ab undis
Sol, indignantes retro convertere currus
Optabit; fruſtraque ſuis luctatus habenis.
Quod poterit, tandem auratos ferrugine crines
Inficiet, mœſtamque diù ſine lumine frontem
Oſtendet terris.

Sannazzar.l.1.de par.Virg.

Cum ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioque die (trepidabile viſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther.

Vida Chriſti ad. l.5.

Sol repercuſſus in ſpeculo.

.·.·.·. aut quale profundo
Cynthius in vitro multa ſe luce figurat,
Seque ſuo ferit objectu, flexuque reſultant
Vibrati radiorum ictus, miſſuque, remiſſuque
Obtruduntur, & occurſu colliſa frequenti
Lumina inardeſcunt, mediuſque intervenit ignis.

P. Pulcharellus lib.1.poem.5.

Sole oriente aſtra celantur.

HAud ſecus ac primo cùm Sol exurgit Eoo,
Quæ prius effuſis ardebant æmula flammis
Sidera, mox confuſa latent: citus occulit enſem
Orion, ſpicam Erigone, Tauruſque refulgens
Lumen, & ora Caper, caudam Leo; Limina claudit
Zodiacus, conditque faces, & ſigna domorum
Turbidus, & rutilum ſub cærula Phoſphorus agmen
Cogit, & incluſos ſequitur ſimul abditus ignes.
Sol unus regnare polo, claramque per omnes
Terrarum, cœlique plagas effundere lucem,
Et magnum oſtentare jubar: mirantur ovantem
E latebris procul aſtra ſuis, dominumque micanti
Faſſa globo, tenues fugiunt producere tædas,
Immenſumque ſuo de cardine ſidus adorant.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Sole amicta B. Virgo.

Aſpice, ut incluſam preſſis quo ſtringeret ulnis
Arctius, illuſtremque magis fulgore coacto
Redderet, & proprios arderet amator in ignes
Acrius, & tot oproprior contingeret aſtro,
Aſpice, ut anguſtum ſeſe collegit in orbem,
Ingentemque globum contracta mole coegit.
Aſpice, ut effuſum circa jubar undique tortis
Vibrat in obliquum radiis, lucemque refuſam
Diſſecat, & rapidis acuens in fulgura telis
Vulnerat attonitos armato ſidere viſus,
Et dominam gyro circùm radiante coronat.
Continet ardentes ſolis vis ignea flammas,
Et ſervire vetat.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Solis Prognoſtica.

Sol quoque & exoriens, & cùm ſe condet in undas
Signa dabit: Solem certiſſima ſigna ſequentur:
Et quæ manè refert, & quæ ſurgentibus aſtris.
Ille ubi naſcentem maculis variaverit ortum
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe:
Suſpecti tibi ſint imbres; namque urget ab alto
Arboribuſque, ſatiſque Notus, pecorique ſiniſter.
Aut ubi ſub lucem denſa inter nubila ſe ſe
Diverſi rumpent radii, aut ubi pallida ſurget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Heu malè tum mites defendet pampinus uvas:
Tam multa in tectis crepitans ſalit horrida grando.
Hoc etiam emenſo cùm jam decedet olympo
Profuerit meminiſſe magis; nam ſæpe videmus
Ipſius in vultu varios errare colores.
Cæruleus pluviam denuntiat, igneus Euros.
Si n maculæ incipient rutilo immiſcerier igni
Omnia tunc pariter vento, nimbiſque videbis
Fervere, non illa quiſquam me nocte per altum
Ire, neque à terra moneat convellere funem.

Virgilius Georg. lib. 1.

Ille etiam ventos, tempeſtateſque futuras,
Atque imbres, æſtuſque graves, & frigora monſtrat.
Namque ubi cæruleo rapidum petit æquore cœlum
Exoriens, aperit diem natalibus undis,
Si nigrum obſcuro faciem variaverit ortu
Concavus, inque atram condentur lumina nubem,
Et pelago, & terris violentior incubat Eurus,
Turbataſque amnis in pontum devehet undas.
Quin etiam ut nullæ denſentur in aere nubes
Si tamen aut hebetes radii torpere videntur,
Aut ſi plus nimio torrens incanduit ardor,

Col-

Collige venturos imbres. At pallida quando
Aurora oceano caput exerit, horridave inter
Nubila, diverſis rumpet Sol partibus, & nunc
Obliquos effert radios, nunc pallidus ore
Delituit nimboſo, (heu) rupto fœdere cœlum
In terras ruet, & ſævum per inane rotatæ
Præcipitent nimborum acies, quæ grandine miſtæ
Arboribus ſtragemque dabunt, & viribus almis,
Vix ovium ut clauſos defendant culmina fœtus,
Non mihi tūc ſunt plauſtra boumve, armentave equarū
Ducenda à ſtabulis, non me extra tecta domorum
Ducet iter. Servanda dies, quam ritè ſerenam
Spondeat, oceani ſeras cùm lucidus undas
Intrarit, non nube comam, non turbidus ora,
Sed qualem heſperio Tethys ſuſpirat in antro.
Quòd ſi tunc quoque nigranti velatus amictu
Occiderit, ſive ipſe ſuo quamquam emicat ore,
Si tamen aut atras nubes raptaverit, aut ſi
Palleat, & maculæ fundat ſe ſe undique nigræ
Venturam expectes pluviam.

Pontanus l. 1. de Stelis.

Luna.

O Latonia maximi
Magna progenies Jovis,
Quam mater prope Deliam
Depoſuit olivam.
Montium domina ut fores,
Silvarumque virentium,
Saltuumque reconditorum,
Amniumque ſonantium.
Tu Lucina dolentibus
Juno dicta puerperis:
Tu potens Trivia, & notho es
Dicta lumine Luna.
Tu curſu Dea menſtruo
Metiens iter annuum
Ruſtica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.

Catullus in carm. ad Dianam.

Regina nemorum, ſola quæ montes colis,
Et una ſolis montibus coleris Dea,
O magna ſilvas inter, & lucos Dea,
Clarumque cœli ſidus, & noctis decus.
Cujus relucet mundus alterna face,
Hecate triformis.

Seneca in Hippol. act. 2. ſc. 1.

Ut nunc pleno lucida cornu
Totis fratris ut obvia flammis
Condat ſtellas luna minores,

Nunc obſcuro pallida cornu
Phœbo propior lumina perdat.
Boetius l.1.metro.5.

Prima Deum terras glaciali ſidere circum
Luna meat, cœlumque ſuo terit ultima curru:
Dux clara in tenebris alienæ obnoxia flammæ
Æmula fraternis radiis, & ſolis ab ore
Ora fovens; quantumque ab Apollinis igne recedit,
Hoc magis ipſa ſuum fundit mortalibus ignem.
Cornibus auratis primùm, mox fronte refulget
Jam media, medium cœli dimenſa volumen.
Atque hinc obliquos vultus, turgentiaque ora
Nocte refert; tandem vago digreſſa meatu
Exurgit Solem contra, plenoque coruſcam
Orbe comam, & fulvo totum caput explicat auro.
Pontanus l.1.de Stellis.

At cum Sol abit aureus,
Tu perfuſa liquentibus
Undis Oceani vago
Luſtras æthera curru.
Currum lucida ſidera
Sectantur pede candido
Laſcivas meditantia
Pura nocte choreas.
Tunc ſilvæ memor aureos
Flores, & violaria,
Et parvas ſegetes levi
Nutris humida rore.
Tu ferum mare temperas,
Tu Noti, & pluviæ potens,
Tu partus aperis prece
Ter vocata puellæ,
Salve Dux bona ſiderum,
Altorum Dea montium,
Cultrix ò Erimanthii,
Cynthiſque receſſus.
M. Ant. Flaminius l.1.car.

Vecta ſereno Cynthia cœlo,
Tremebunda argenteo
Num venaris aſtra cornu?
Num bellatrix igneo
Ætheris urſas impetis arcu?
Modò recurvis edita cunis
Primò rides lumine?
Modò pleno nites ore:
Mox incurva ſenio
Mœſta cadenti extingueris igne.
Orbe nigranti clauſa ſecundum
Temet ipſa latitas:
Tibi rogus, & ſepulcrum,

Te-

Temet ipſa tumulas.
Mox redevivos excitas ignes.
Fida diurni luminis hæres,
Occidente Delio,
Breve ſideris fraterni
Reparas diſpendium
Latè micanti vultus honore,
Modò nitenti falce minaris.
Modò jugo, cimbula.
Modò portu ſinuaris,
Et mutantem ſimulas
Æquore cœli Protea formas,

P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 2. chor. 1.

Sic Regina nitet ſtellarum Luna bicornis
Nocturno cùm pura mari, ſtagnoque nitenti
Imminet è cœlo tremula cum lampade, & undis
Concolor, in fluctus argentea lumina vibrat.

P. Tar. Gallucius l. 1. pœm. 6.

Menſtrua ceu rutilum vehitur cùm Luna per axem
Jam ſoli conjuncta latet, jam diſpare curſu
Diſſita vicino monſtrat creſcentia Soli
Cornua, fulgentemque implet longinqua orbem.
Ac modò per ſuperas arces obit ardua celſi
Cardinis aſtra nitens hoſpes. modò condita preſſo
Errat, & oppoſitum noſtro videt abdita mundum.
Ac modò concordes curſu propriore planetas
Convenit; inconſtante fugax modò vertitur aſtro,
Quà vagus accenſam flammis diſcordibus error
Abripit. Arctoiſque favet modò proxima ſignis:
Adverſos inimica modò ſe torquet ad auſtros:
Nec tamen anguſtum, quem longo Ecliptica flexu
Linea deſcribit, callem dilapſa relinquit,
Ac minus impoſitos ad ſolſtitialia fines
Tranſilit aſtra rotis levibus, ſemperque ſerenum
Parte nitens media bibit imo ſidere ſolem.

P. Ant. Chanut. in. Parn. pœt. Soc. Ieſu.

Siderei regina chori, Latonia Phœbi
Magna ſoror, proleſque Jovis, ſeu Delia certum
Nomen habet; Lucinæ, Hæcates, Triviæque triformis,
Dictinnæve Diana magis cognomine gaudes:
Exere Virgineum cœli decus, exere magnum
Ore jubar, varios monſtra per cærula vultus.
Nempe ſeneſcenti poſtquam ſe condidit aſtro,
Jam ſoli conjuncta latet, jam ſe pare flamma
Candida curvatam flectens in cornua frontem,
Prima renaſcentis reparat ſpectacula formæ.
Tum nova lucentis ſenſim incrementa figuræ
Accipiens, medio ſecat aurea lumina vultu,
Partiturque globum; junctis tum cornibus orbem

Implet, & illuſtrem toto trahit ore colorem.

Idem Ibidem

Haud ſecus ac vacua Solem trahit æmula fronte.
Cunctaque maternas in corpora ſubdita vires
Accipit, ambito de ſe caritura parentis
Nomine, & effœtis impos dare ſemina terris
Luna, per extremum cœli quæ labitur axem.
Hæc ſoli ſubjecta ſitu, virtute miniſtra
Servit in omnigenos fœtus, neque principe ſolis
Fœta parit vi terra, gravi quin protinus aſtro
Conferat in ſociam de ſole puerpera prolem.
Quin etiam rapidi clemens nimis acria Phœbi
Lumina, & implacidos placida vi ſideris ignes
Temperat, in tantum terris vicina favorem.
Hæc levibus dat jura Notis, dat jura procellis,
Oceano refugos leges imponit in æſtus,
Hæc flores tibi terra tuos, hæc gramina campis
Arboribus ſua poma, ſuos animantibus ortus
Efficit, incrementa, vices, vitæque tenorem.
Humanos regit hæc Solis collega labores,
Partubus imperioſa præeſt, & prolis in artus
Exercet dominas regali ſidere vires.

Idem Ibidem.

Lunæ maculæ.

QUin etiam licèt atra genas, & opaca per ora
Pallor eat, tamen interior qua cogitur orbis
Denſa ſitu magis, & ſcabra rubigine ſordet.
Ergo & cùm Solem adverſum ſe agit undique, & ipſum
Implevit radians Phœbei luminis orbem,
Qua ſqualet parte, atque horret caligine, denſas
Obducit maculas, & ſe ſua reddit imago
Aerea qualis ubi clypei fulgentis ab ipſo
Sole repercuſſa eſt, aurato fluctuat orbe
Clara aciem flammis, & luce coruſca decora.
Verùm ſi qua tamen nitido ſuper ære reſedit
Scabra ſitu, turpiſque atra rubigine labes
Stat maculis obducta aciem, ſtat ſqualida vultum
Non Phœbi radiis, non vili pervia flammæ

Pontanus. l. 1. de Stellis.

O decus auguſtum macularum: accenſa perennant,
Ingentique notæ deſcribunt ora figura.
An pellucidior pallæ: vel opacior aſtri
Pars ea? velamen ne tuum, ſpeculumve Deorum
Illud? an oppoſitæ veſtigia pallida terræ?
An miſſæ tædis quondam auxiliaribus umbræ?
Fortè per hæc noſtrum videant ſpecularia mundum
Lunares populi: quidni quoque noſtra viderent
Cælicolæ? an ſuperi foret hæc via pervia mundi?

P. Ant. Chanut, in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Luna deficiens.

OMnia perpetuis cœlo quæ fulgida flammis,
Seu curſu gaviſa vago, ſeu fixa perennes
Volvitis excubias mundi, nunc ſidera totas
Si quis honos, animate faces: en perfida tellus
Pugnat agens, tota ſe mole interſerit aſtris
Fratris, horrentem denſæ ferruginis umbram
In Lunam vibrat: in medio, proh ſidera! curſu
Deficit, occaſum medio fert condita cœlo
Luna rubrum patiens rapto ſibi Sole laborem;
Ecce globi jam prima nigræ pars pallet ab ictu
Cuſpidis: ingeminat tellus à vulnere primo
Acrior, addenſatque gravi caligine noctem
Funeream, terra ſe totam intorquet in umbra,
Luctatur, fugit, alternos trahit ore colores
Incaſſum: gemit aſpectum vaneſcere Solem
Ex oculis, videt audacis crebreſcere terræ
Prælia, victorem ſentit jam læſa furorem
Hoſtis, inops hæret, picea fuligine ſenſim
Squalet, adhuc primæ retinens inſignia formæ. *Et inf.*
Sed jam tota perit ſpecies, frontiſque ſerenæ
Auguſtum decus: horrenti velamine mœrens
Conditur: attoniti ſpectant trepidantibus axes
Ignibus; armato ſplendentia ſidera ſigno
In terras vim Marte parant.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Stella.

TE ne illum aſpicio, quem quondã aſpexit Olympus
Flore coronantem terras, totoque ferentem
Æthere luciferos, oculatæ lumina noctis?
Tu faciles obitus, faciles das ire per ortus
Quà regis æternos mundi verſatilis ignes.
Et Taurum, plauſtrumque, lycaonioſque Triones,
Et ſobolem Ledæam, & noctivagam Cynoſuram,
Atq; Helicen, atq; Hydram, atq; auripedem Nelanippem,
Et pluvias Hyadum flammas, torvumque Booten,
Anguineumque jubar cum ſidere Centauren,
Et formidatum nautis Oriona nimbo,
Errantemque Jovem cum pignore Cylleneo,
Et tardum genitorem ævi ſua ſæcla morantem.
Gradivumque patrem, & dulcem inſidiis Cytheream,
Et regem Titana die, luciſque parentem.
Et celerem curſu Dianam, & fronte bicorni;
Quæque pares ſpatiis diſtinguunt ſidera menſes,
Et verſas duodena vices; annumque reducunt,
Et quæ alios ineunt alio diſcrimine curſus,
Seu maris occiduo properent ſe mergere fluctu,
Seu nunquam caſura poli ſe vertice ſummo

Semper agant circum parvo labentia gyro.
P. Pulcharellus l. 1. pœm. 2.

Aſpice ut elatis abeant ceu bellica ſignis
Agmina in æthereas cœlo digeſta cohortes,
Aſtra ſuis affixa plagis, curſuque perenni
Æternum ſubeant ultro indefeſſa laborem.
Hic illis natura labor: nec egena per ævum
Lucis inextincta vibrant per cœrula flammas,
En ut in anguſtos duplex ſe contrahit orbes
Urſa, regens dubios incerta per æquora nautas,
Quæque tenax ambire polum, quo ſibilat igni
Longus hyperboreas draco qui diſcriminat Arctos?
Ut ſtellas expandit olor? chelys aurea tendit
Sidera? quàm clarus ſtellis armatus Orion?
Ut radiis micat Alcides? ut candida Perſeus
Aſtra nitens rutile victor quatit aſtra Meduſæ?
Andromede quàm pulchra riget, quo lumine Cepheus
Ardet? ut acta ferit radiis ſua plauſtra Bootes?
Candicat accenſos ut Caſſiopea per ignes?
Et Berenicææ coma fulgurat aurea flammæ?
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Alter circulus abditi
Claudit ſigna poli, bellua corpore
Immanis, & tumido capax
Hinc Balæna maris ventre, minacibus
Cœlum terret hiatibus:
Hinc longo fugiunt ſidera tramite.
Illic ſed propinquior
Audax Eridanus, ſed refugo tamen
Amnis callidus alveo
Declinare ferę triſte periculum.
At quantus lepori tremor?
Quamvis Eridano ſtet procul integro?
Orion quoque turbidus,
Vertit terga truci concita belluæ.
Lærnæ fabula centiceps
Zona diffugiens excetra torrida
Excurrit procul in Notos,
Et cœli medium corpore dividit:
Alto major in æthere
Quàm quondam patriis Hydra paludibus,
Cæris ignibus aureum
Craterem medio corpore ſuſtinet.
Caudæ longa volumina
Roſtro Corvus ovans tundit, & acribus
Prædam diſtrahit unguibus:
Stellæ de rutilo ſanguine profluunt.
Lux eſt ſplendentibus aureis
Sanævit ſideribus, cuſpide Thyrſiger
Centaurus rigida vibrat

Te-

Telum, juſta ferens vulnera Sirio :
Stringit dentibus ignes
Ad vibrata Canis ſpicula, flammeis
Rumpens ora furoribus.
Nec veſana procul flamma Caniculæ:
Quo tractu licet ætheris
Ardens exuperet Sirius, hæc tamen
Sævis faucibus acrior
Vincit luctifico fulgure Sirium.
Claris tenſa rudentibus,
Antenniſque regens carbaſa, cœrulis
Cœli fluctibus innatat
Argo Colchiacis nota laboribus.
Tandem pulchra Neomicæ
Hic ardet radiis forma Columbulæ,
Et quæ Caucaſeam ratem
Penna diffugiens præpete liquerat,
Inter ſidera nobilem
Clari nacta locum ſideris emicat.

Idem Ibidem.

Stellæ Cœlo ſereno fulgentes.

Quale decus cœli ſemper, cum nocte ſerena
Aurea cœruleo labuntur ſidera mundo,
Quæque ſibi mutata locum, ſplendentia lętis
Cœrula diſtinguunt flammis, ac æmula primæ
Laudis honoratos accendunt ignibus orbes,
Componuntque faces, & vivida lumina torquent.
Omnibus eſt auri ſpecies, & fulguris ardor
Omnibus, emiſſæque globis ceu ſpicula flammæ.
Inclyta ſidereis cœli plaga cœrula tædis
Pandit, & ipſa ſuos hyali lucentis honores;
Æthereamque poli rapida vertigine ducens
Orbibus ęthereis aſtrorum ex ordine pompam.
Ardua fulgentis pandit miracula cœli,
Aureaque attonitis pandit ſpectacula terris.

P. Chanut in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Planetæ ſeptem.

Fixa ſuis hic aſtra locis, errantibus amplum
Pandebat ſpatioſa ſinum: Saturnus obibat
Fronte Jovem triſti, lętos accenderat ignes
Juppiter, ardentes Mavors ſuccenderat iras
Flammeus, obliquos cœlo Sol ibat in orbes;
Indiviſa comes Solem Cytherea premebat,
Mercuriuſque ſequens famula face, menſtrua curſum
Luna laborantem vario diſcrimine formam
Ore gerens propior terris elementa legebat.

Idem Ibidem.

Stella è cœlo cadens.

SÆpe etiam Stellas, vento impendente, videbis,
Præcipites cœlo labi, noctiſque per umbras
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus.

Virg.l.2.Georg.

Intonuit lævum, & de cœlo lapſa per umbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.
Illam ſumma ſuper labentem culmina tecti
Cernimus Idæa claram ſe condere ſilua,
Signantemque vias: tum longo limite ſulcus
Dat lucem, & latè circùm loca ſulphure fumant.

Virg.l.2.Æn.

Lucifer, ſeu Boſphorus.

IAmque jugis ſummæ ſurgebat lucifer Idæ
Ducebatque diem:

l.2.Æn.

Qualis ubi Oceani perfuſus lucifer unda
Quem Venus ante alios aſtrorum diligit ignes,
Extulit os ſacrum cœlo, tenebraſque reſolvit.

Virg.l.8.Æn.

Picta vagas natura rotas, & janitor ævi
Lucifer, aurato torquens à cardine cœlum.

P.Pulcharellus.l.5.poem.1.

Heſperus.

SIcut agit levibus per ſera crepuſcula pennis,
E paſtu volucres ad nota cubilia Veſper.

Sil.Italic.l.2.

Jamque diem ad metas defeſſis phebus Olympo
Impellebat equis, fuſcabat & Heſperus umbra
Paulatim infuſa properantem ad littora currum.

Idem l.11.

Nondum feræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina Veſper.

Seneca in Thyeſ.act.4.in.Cho.

Lucifer idem atque Heſperus.

ROſcida jam novies cœlo dimiſerat aſtra
Lucifer, & totidem lunæ prævenerat ignes
Mutatus nocturnus equo: nec conſcia fallit.
Sidera, & alterno deprenditur unus in ortu.

Statius Theb.l.6.

Qualis eſt primas referens tenebras
Nuncius noctis, modò lotus undis
Heſperus, pulſis iterùm tenebris
Lucifer idem,

Seneca in Hyppol.

PARADISUS.

Sive Sedes Beatorum.

Paradiſus in ſpeciem Urbis.

Ecce propinquabant cœlo, & jam cominus aurea
Tecta micant æternæ Urbis, radiataque gemmis
Limina, & ardentes ſtellato cardine poſtes;
Jam ſtratas adamante vias, & ſidere texto
Luciferoſque altè ſtructos pro marmore ſecto
Conſpiciunt: altæ pandunt adita ultima portæ.
Hic numerus regnantum ingens; quot millia nuſquam
Ulla ferent hominum terris, aut ulla tulerunt
Sæcula, nec totidem numerant maria omnia fluctus,
Prefulgent omnes habitu, & candore nivali;
Siderei vultus jucunda luce renident.
Et roſeam gemmata comam diademata cingunt,
In manibus nitidæ victorum inſignia palmæ.
Plauſus ubique ingens, & multiſono modulatu
Gens variis operata choris.

P.Pulcharellus.l.1.poem.6.

Dædala gemmiferis conſurgunt mœnia pinnis,
Chryſolituſque rubens, maculiſque infectus Achates
Fundamenta locant, quæque auro nobilis Hermus
Educat, hic etiam pedibus calcantur euntum.
Chryſtallus ſtrata ampla regit, flavique renident
Gangis merce trabes, & vitrea flumina ſanctas
Ambitioſa ſecant per gemmea compita ſedes.

P.Tar.Gallutius.l.2.poem.8.

Quis pacem illius patriæ, quis gaudia narret?
O pacem! ò patriæ gaudia rapta meæ!
Grandia conſurgunt ſed ubique palatia Regum;
Regibus optandas parſque habet omnis opes.
Iſthmiaco ſtant ære fores, poſteſque Smaragdus,
Et pretioſa domus limina fundat Onyx.
Aurea tecta nitent: paries micat illitus auro;
Materiemque ſuam cedere forma jubet.
Atria Beryllo cruſtantur, & aula Pyropo:
Porticus innumeri lucem adamantis habet.
Sternuntur radiante viæ, plateæque metallo,
Lucentemque frequens incola calcat humum,
Argenti vileſcit honos. gemmæ omnia gemmæ,
Has etiam viles copia mira facit.

Bidermanus l.1.Heroid.epiſt.4.

Nocte caret regio hæc, caret atro veſpere Titan,
Qui radio nunquam deficiente, nitet,
Sunt procul hinc Hyades, procul atro nubila tractu:
Nec gravis Urſa gelu, nec nocet igne Leo,
Quid plateas auro rutilas, quid compita cantem?
Aut quid Erythræis atria picta bonis?

Mœnia quæ dicam? argenti non mœnia dicam;
Purius argento quæ ſolidavit ebur?
Sardonychas dicam in tectis, & Jaſpida valvis?
Cum pretio longe nobiliore micent,
Lucidiora tamen fora ſunt, diviſaque Divis
Curia, quàque alta Numen ab arce tonat.

P.Biſſelius Vernd.3.el 10.

Olli quadra cubo facies, & frontibus æquis
Per latera aſſurgunt cryſtallina Jaſpide muri.
Cardinibus mundi quatuor totidem obvia contra
Stant latera, & ternis panduntur ſingula portis.
Aligeri vigiles biſſeni limina ſervant.
Immanes totidem portis viſuntur Elenchi,
Excelſaque fores gemmato cardine geſtant,
Et tribuum bis ſex præſcriptos nomina poſtes,
Pace ſtata, nullo claudendos tempore poſtes,
Biſſeno lapidum textu fulgentia longè
Fundamenta tenent grandes miro ordine gemmæ,
Subſtructaque ſedent Lapidis compagine vivi
Quem Pater ipſe manu tantæ in fundamina molis
Demittit cœlo primùm, quo fabrica ſidat
Omnis, & æterna ſurgat ſolidiſſima petra.
Facta fabrè obryzo, gemmiſque palatia ſplendent,
Æquatiſque vias ſpatii demenſa domorum
Atria, quæ totidem credas Prætoria, cingunt.
Strata nitent auro ſola, perſpicuoque metallo,
Omnigenos rerum referunt cum lumine vultus,
Hìc ſecura quies, hìc & ſincera voluptas,
Nullo miſta metu, vicibuſque obnoxia nullis
Et ſatians citrà ſatiem, procul exulat urbe
Omne malum, & ſacros poſſit ne accedere muros
Damnatum tenebris chaos irremeabile claudit,
Æterniſque tenet Vindex in carcere vinclis.
Et ſervat Deus ipſe ſuos. Tantum inſtat in uno,
Tantus honos, tantumque boni Deus unicus omne
Omnibus eſt, ſuperatque omnes, & prodigus implet,
Et ſatiat ſenſus animorum; unoque tenore
Digerit æternum vitæ invariabilis ævum.

P.Ant.Millius l.27.Moyſ.Via tom.2.

Paradiſi pars ſecretior Sanctiſſimæ Trinitatis domus.

ESt in ſecreta cœli regione, latentis
Trans anni metas, & lìmina Solis Eoi
Sublimis tholos, & paribus diſtincta trichoris
Atria ſidereum Triados teſtantia Numen:
Non opus humanum: divina decempeda finxit
Nempe nec aurato moles operoſa metallo,
Argentove micat: faſtidit humillima cœlum,
Et gemmas conferre pudet, quibus æmula tellus

Ju-

Judice ſe nimium plaudit ſibi : nobile tectum
Materia meliore nitet ; nec dicere poſſis
Quale decus : tantum qui lucida mœnia format,
Aut idem ſol eſt, aut ſaxa ſimillima ſoli.
P. Quinſius poem. 2.

Paradiſus in ſpeciem loci amœniſſimi.

NOn vitæ fraudes illuc, non ægra ſenectus,
Non luctus, non morbus adit, non turpis egeſtas,
Non veſana fames auri, non dira cupido,
Et centum quæ corda premunt mortalia curæ,
Non ibi nimbifero ſuſpirant flamine Cori,
Nec mala tempeſtas, nec vis furit aſpera ponti,
Nec montes nix alta tegit, campoſque pruina,
Quin etiam duræ ſunt abdita limina mortis;
Quæque domat mortale genus, quæ conterit omnia
Hic teritur, perditque ferox data jura nocendi.
Illic purpureis collucent arva roſetis:
Fragrat humus violis, & molli pinguia muſco
Prata virent, luditque fugax è fontibus unda :
Illic concretis è cortice balſama guttis
Deſudata fluunt, illic per amœna viarum
Felices animæ jucunda oblivia potant.
P. Tar. Gallutius l. 1. poem. 5.

Non humiles iſtic curæ , non vilis egeſtas,
Non parit alternas menſtrua luna vices.
Non vitam duræ rapit inclementia mortis.
Non properat celeri curva ſenecta pede.
Sed nivei ſine labe dies ducuntur in ævum,
Ducitur, & dulci flore juventa viret,
Culmina non iſtic rigida veſtita pruina,
Aut nemorum duris brachia tunſa Notis
Aſt hilaris vernæ patet indulgentia lucis,
Et rubet Aſſyriis prodiga terra roſis,
Arvaque luxuriant zephyro fœcunda magiſtro,
Subdita nec ſolito mollia prata modo.
Umbroſumque nemus, platanoſque per obvia nexas
Inſilit, & grato carmine mulcet avis.
Sponte ſua fruges, & ſponte reſurgit amomum,
Pullulat & nardi ſponte renata ſeges.
Et modo Achæmenio frondeſcunt vimina caſto,
Et modo de truncis balſama odora fluunt.
P. Tarq. Gallutius l. 2. el. 4.

Hic ſibi lætitiæ proprios fixere penates,
Plauſibus æternis atria tota ſonant.
Exultat hinc gemitus, lacrymaſque in limine primo
Hoſpitibus cunctis ſiccat amica manus.
Hic alios ſoles, hic altera ſidera cernes,
Una manet noctem non habitura dies.
Temperies æterna ſoli eſt ; ver occupat annum.

Hìc zephyri molles, & ſine ſente roſæ.
Hìc ſine fæce merum eſt, pura hìc ſine felle voluptas,
Hìc ſine marte quies, & ſine morte vigor.
Nectaris hìc rivi, lactis quoque flumina currunt,
Et liquido paſſim melle viret a natant.
Ardua cæſareo placeat ſi regia cultu,
Et rapiant oculos marmora picta tuos.
Cæſareos vincent radiata Palatia poſtes,
Et ſuberunt plantis picta aſarota tuis.
Omnia ſtant auro: gemmæ calcantur, & aurum.
Quid loquar? immenſum eſt, quod meditamur, opus
Quidquid ubique illuſtre, ingens, ſublime, decorum,
Continet hoc amplo patria noſtra ſinu.
P. Car. Verpaus l. 1. piar. ſacr. el. 2.

Eſt locus in cœli medius regione ſerena
Dives opum variarum, & felix ubere læto:
Quem flavo ſeptena rigant circumſona lapſu
Flumina, nec dubio Mæander adæſtuat auro.
Auro ripa ſonat; vernat lita ripa ſmaragdo.
Obſcurum nemus ulterius, ſilviſque coruſcis
Scena viret, pronaque amnem ſuperimminet umbra,
Proventu gravis ingenti defeſſa laborat,
Nec ſua poma, ſuas nec opes jam ſuſtinet arbor
At fœtus varii toties per certa recurrunt
Tempora, quot circum menſes evolvitur annus,
Et dum pube vigent, dum poma rubentia pendent,
Maturo gravis autumno dum ſilva fatiſcit,
Jam tum læta novum in florem ſe ſe induit arbor,
Jam tumido gemmant rupto internodia libro.
Prædita; ſed ſucco vitali poma feruntur
Qui virides anno, virides in corpore ſenſus,
Poſſit, & æterna ſenium renovare juventa.
Hìc Honor: hìc omnes poſuere cubilia laudes,
Gaudia, feſtivi riſus, Concordia, Cantus,
Ingenuſque Pudor, Candorque, Æquumque, Fideſque,
Et ſecura Quies, his gratior alma Voluptas.
P. Bernar. Stephonius car. 1.

Armamentarium cœleſte.

Eſt in ſecreta cœli regione latentis
Nixa ſuper duris moles adamantina gemmis,
Parietibuſque cavam ſurgentibus explicat aulam,
Has cœli ſedes, loca ſeta ferocibus armis,
Ultrices animæ, triſtiſque pediſſequa culpæ
Pena ſubit, quoties ultorem crimina poſcunt.
Illic, ut perhibent, affixa trabalibus uncis
Inſtrumenta necis ſurgunt: it aheneus ordo
Armorum, circùmque oram teſtudinis errat.
Hic exercituum terror, qui vulneris ictu
Uno eodemque, virùm mille agmina diſſipat enſis.
Hic

Hic clypei immanes fatalia pondera pendent.
Scutaque perpetuas umbone tegentia terras
Fulminibus factura moram: nec fulmina deſunt.
Quæ freta, quæ terras, quæ fundamenta domorum
Pervellunt, quatiuntque imis è ſedibus orbem.
Hìc ſævæ bolides, flammæque trieuſpidis ignes,
Qui cum forte comam pandunt, & in aëra purgant;
Accendunt toties minitantem dira Cometen.
Hæc belli domus, & telorum dira ſupellex.

P.Guiniſius car.5.

DEUS.

A poteſtate, vel effectis.

O Qui perpetua mundum ratione gubernas,
Terrarum, cœlique ſator, qui tempus ab ævo
Ire jubes, ſtabiliſque manens das cuncta moveri:
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus; verùm inſita ſummi
Forma boni, livore carens tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo, pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique ab imagine formans,
Perfectaſque jubens perfectum abſolvere partes,
Innumeris elementa ligas, ut frigora flammis,
Arida conveniant liquidis, ne purior ignis
Evolet, aut merſas deducant pondera terras.

Boetius de conſ.philoſ.l.5.me.9.

Salve magne opifex cœli, Rex maxime divum,
Terrarumque, hominumque ſalus, quem ſidera,quē Sol,
Quem metuunt Reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
Cui latè humanum ſervis genus, omnia ſolus
Qui tegis, omnia amas pariter, tibi nomina mille,
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.

Sanazzar.l.3.de par.Virg.

Tuque parens mundi, cui rerum militat ordo,
Sidera cui parent, quo præſide cuncta geruntur:
Nata vigent: non nata ſuo de ſemine vitas
Accipiunt, auctuſque ſuos: dein aucta ſeneſcunt:
Quem mare, quem tellus, quē Tartara nigra tremiſcunt,
Cui conjuratæ veniunt ad juſſa procellæ:
Omnia qui ſubter rapida vertigine torques.
Omnibus infuſus, nuſquam deprenſus, oberrans
Omnia, vitali nunquam conſtantia forma
Materiæ vitio: motu fluitantia ſiſtis:
Et ſeriem abſimilem ſimili de ſtamine nectens
Diſſimilis ſobolis generatim ſæcula texis.
Et tibi cùm conſtes idem, modò facta reſignas,
Jam ſubmota vocas: removes accita: ſenecta
Jam collapſa novas: ſenio renovata reſolvis:
Das animas, adimiſque, & lumina morte ſoporas.

F.Stephonius car.3.

Non

Non ille nectit fœdere ſordido
Mortale corpus, Numine candido
Simplex, & impermiſtus omni
Labe Deus, ſociæque partis.
Immunis, omni ex parte beatior,
Et aptus ex ſe, nullius indiget;
Nil deſit illi, ſed reſorbet
Fonte velut decus unus omne.
Summam bonorum ſcilicet unicè
Ille implet ingens, namque recolligit
Cuncta redundans; manat inde
Vena boni, ſata viſque rerum,
Nullus coercens terminus obſtitit,
Inane mundi complet inhoſpiti,
Et geſtit immetatus ultra
Tendere liberiore voto.
Præſens, & extans temperat omnia
Nec fortuitò, fingere ſeu potens,
Diffingere orbem ſive magno
Arbitrio, facilique nutu.
Quodcumque ſanxit Numine provido
Mutare quondam neſcius, integer
Dicti, nec æternum refigit
Conſilium levius moveri.

P. Io. Bapt. Maſculus l. 1. ode 26.

Eſſe meum eſt, Ego qui ſum, nam ſomnia, & umbræ
Cœtera, quippe meo ex uno pendentia nutu,
Quo tantum à nihilo diſtant, poſſuntque reverti
In nihilum, ſed magna mei vis nominis omnia
Ambit, & immenſam ſummam ſe colligit uno:
Tam nullius egens extra, quàm intus abundans:
Unde foras tot opum exundat ſcaturigo perennis.

P. Ant. Millieus Moyſis Viat. l. 1.

O ſeu vis, ſeu mens, ingens ſeu ſpiritus ille,
Qui mare, qui terras, qui cœlum numine comples,
Cuncta movens, mota amplectens, amplexa gubernans:
Primo te eſſe quidem cunctis ſentimus, & unum
Inde bonum ſimul experti, verumque vocamus.
Nec tamen es tantùm veruſque, unuſque, bonuſque,
Ipſum eſſe, ipſum unum, verumque, bonumque vocaris.
Quod fieri nequit, ipſe potes, potes omnia, quando
Nec tibi vis ulla obſtat: agis ſimul omnia, nec te
Eſt opus ante animo, quod agis, verſare ſagaci.
Quod vis, id potes, idque ſimul molimine nullo
Perficis, uſque tuum ſanè eſt opus ipſa voluntas,
Quod loqueris, facis idem, & vox editur unà,
Ut dixti, ut ſubitò ad verbum emerſere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit ſplendeſcere mundus.
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.
Principium, ſine principio, ſine fonte ſcatens fons,
Tu

Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipſe.

Apud P. Laur. le brun. to. 2. eloq. poet.

Deus immenſus.

Non uſquam locus ullus, ubi non ipſe quieſcas.
Omnibus inque locis ades omni tempore præſens
Diditus in partes omnes; tamen omnis ubique
Integer uſque manes, nec te regio ulla prehenſum,
Concluſumve uſquam cohibent loca, libet ubique
Funderis, atque extra nullus te terminus arcet.
Et ſi quid mundus quod non circum ambiat uſquam eſt,
Id nihil eſt, niſi tu, tuaque haud finita poteſtas.
Non oneri tamen es rebus, quibus inſitus hæres,
Ipſe ſedes tibimet, ſedes gratiſſima ubique.
In te uno requies tua, tu te nixus in ipſo es,
Cuncta tua repelens vi, es totus in omnibus uſque,
Omnia ſuſtentas, procuras omnia, aliſque
Dum præſens ades, ipſa tua eſt præſentia vita.

Apud P. Laur. le bun. loc. cit.

Deus trinus, & unus.

Principio Pater omnipotens rerum ſator, & fons
Ingens, immenſus, ſolus regnabat ubique;
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes.
Nondum mundus erat, nec dum ibant tẽpora in orbem,
Nullaque cœruleo radiabant lumina cœlo;
Quicquid erat, Deus illud erat; quodcumque ubicumque
Complexus circum, penitus ſe ſe omnis in ipſo.
Filius huic tantum, quem non effuderat ulla
Vel Dea, vel ſolito mortalis fœmina partu:
Ipſe ſed æterna Genitor conceperat illum
Æternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus, muribundave membra,
Sed ſine corpore erat, Patris alta ut mente ſupremi
Conceptum, arcanoque latens in pectore Verbum,
Omnipotens Verbum, finiſque, & originis expers,
Utque Pater Deus, æquè etiam Deus unica proles,
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò.
Numen idem ſimul ambobus, Deus unus uterque eſt.
Quin etiam, quo inter ſe ambo junguntur, Amorem
(Namque ab utroque venit conſpirans mutuus ardor)
Omnipotens æquè Numenque Deumque vocamus
Afflantem maria, ac terras, cœlique profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta moventur.
Treſque unum eſſe Deum, ter Numen dicimus unum.

Hieron. Vida Chriſt. l. 4.

Tunc ille omnipotens, quem cœlitis alma parentis
Mens habet unigenam? quem numine fœta perenni
Æternum paritura parit, fingitque tuendo?

Scili-

Scilicet in ſe aciem dum colligit, & ſua cernit Ora;
Pater, ſat nota ſibi, ſat prompta videri
Et propriam viſu faciem pulcherrimus haurit,
Nec ſe ſe aſpectu ceſſat luſtrare profundo.
Tu faciem in tantam vivax obtutus ab alta
Mente venis, fixi tu luminis edite jactu
Irradias, vultumque Deo, numenque Parenti
Exprimis innaſcens oculis ſpectantis imago,
Ille tua ſe fronte notat, ſe luce figurat
Illucente tuis natalibus: in tua ſemper
Inditus ora ſimul, ſimul obvius aſpiciens ſe,
Nil faciat Genitor, nullo molimine dextram
Exerat, aut uſquam nutus, & provida mentis
Lumina convertat, niſi lumine gignat eodem
Te ſibi conſpicuos animantem ad ſingula viſus,
Atque acie in ſumma mentis clareſcere natum
Pro vivo intentu, & fixo pro luminis ictu.
Tu patris vis una oculis, tu parta videndo
Forma Dei, quamvis eadem diverſa videnti,
Nec viſo diverſa Deo, nec dedita ſenſu
Progenies, quamvis partu diſcreta paterno.
Tu genus æternum, tu numinis incrementum
Ætherii, tu Numen idem, tu pectoris hæres
Arcani, tu pectus idem, tu pignus amanti,
Tu gremium geniale Patri, tu nata propago.
Olli idem omnipotens, idem arbiter, & Superum Rex,
Idem orbis moderator, & idem innaſceris auctor
Alter ab æquævo Genitore, nec alter ab uno
Dive Deo, & ſic ille tuo ſe prodigit ortu.
Nempe ſui te dulcem animam, te mentis opimæ
Poſſeſſorem æquævum, æternum, & jure beandi
Sponte parem, rerumque æqua ditione potentem,
Tam ſimilem aſpectu, quàm Numine gignit eundem,
Quos inter medius vegeta ſpirabilis aura
Urget amor flammas, pariterque amplexus utrumque
Alterum in alterius præcordia condit amantem,
Tertiaque elicitur de Numine forma triformi
Illa fovet fax una duorum individuum cor,
Atque olli cor idem fons, & vitalis origo.
Si non illa venit partu ſata mentis imago,
Pectoris ex adyto tamen expirata profundo
Secum haurit ſine fine ſuum vis ignea frontem,
Illa duos ſecum dum pectore colligit uno,
Hunc illum intercurrit amans, & fœdus amoris
Nil utrique impar, utrique ſimillima vultu,
Pro ſimili tamen exemplo non obvia cerni,
Vis à Deo, ſed non ſpecie furata videntem
Una eademque anima ſimul editur; inditur illa,
Una inter geminos, & utrique alterna voluptas.
Mutua, par, ſimplex, eademque ad vota cupido.
Non

Non ea naturæ, vel Numinis altera cenſu
Verùm habitu vultus, & originis altera ductu,
P. Pulcharellus l.1.car.2.

Ut Deus haud alia, ſe præter, origine Numen
Emicat immenſum, magnoque exæſtuat auctu:
Qualis ab immenſo ſoboles immenſa parente
Effluit, & ſimili Genitor ſibi pignore gaudet:
Rurſus ut ad ſimilem Genitorem verſa recurvit
Progenies, ſimilique calet Genitoris amore:
Ut Pater, ut Soboles alternæ incendia flammæ
Miſcet, & alternum redamando expirat amantem,
Et Patris, & Sobolis ſimilem, mediumque per ambos
Currentem, Sobolique Patrem, Sobolemque Parenti
Fœdere nectentem, tum vulnera grata ferentem,
Æquævum, immenſum ſpirabile Numen Amoris.
Ambobus geniale bonum, Sobolique, Patrique.
Nec quia tam pleno toties exuberat æſtu
Sinceri natura boni, tranquilla voluptas,
Numinis ubertas, augetur turba Deorum.
Unum Numen idem tribus eſt, tribus una poteſtas,
Una tribus natura Dei, tribus una voluntas,
Majeſtas tribus una, Deus ter dicitur unus.
P. Stephonius in Hero.car.1.

Trium cor unum, Numen idem trium,
Simplex Numen, ter quoque maximum
Nota profundo immenſus ambit
Amne tuens Deus ille Divos.
Natus feraci pectore funditur
Verax imago Patris, & exprimens
Oris, paterni juris hæres,
Dia, potens, fataviſque mentis.
Namque obruendo dum Pater altius
Se ſpectat, æqua prodit imagine
Deo refuſus mente dia
Par Deus, ore pari, ore eodem,
Hinc corde manat par vigor, ac Deus
Amorque regnator redamantium
Amica vis Nati, Patriſque
Flamma reciproca cordis una
Ignita vis, ſpirabilis ac Deus
Perenne nexu fibula vinciens
Utrinque, & arcens cor tenaci
Perpetuum religante nodo.
P. Io.B.Maſculus l.15.Ode 11

Sapientia divina.

CÆli Diva lepor, primævi lactea veri
Copia flos animi, candor probitatis, imago
Vivi viva Dei, ſoboles æquæva Parenti,
Numinis ubertas, exemplum Numinis hæres,
Con-

Conſilii fœcunda parens, virtutis origo,
Inventrix æqui, pulchri inviolata poteſtas,
Aurea vis decorum, ſemper florentis amoris
Gratia, dux vitæ, jucundi ſemen honeſti,
Lex operum felix, moderatrix unica morum,
Sinceri Regina boni, prudentia linguæ,
Ingenii Numen, laudum Sapientia mater.

P. Stephonius in Mimo actu 5. Sc. 1.

Prima parens operum genitrix Sapientia rerum,
Maxima divinæ Soboles, atque incola mentis,
Nata coæva Patri, ſed neſcia mobilis ortus,
Vena Boni, nec fonte minor, ſeu pronius undat
Extra ſe, populoſque beat, ſeu continet amnem
Intra animi ripam ipſa ſui, ſeſeque reſorbet;
Vis eadem ſemper, nec ſe ſe copia major.
Nec ſe ſe major unda; ſed ubere ſemper eodem
Detentis neque creſcit aquis, neque deficit hauſtis;
Vivida majeſtas, opulentia dives honorum,
Ætherei matrona chori, divina Virago,
Numen, & immenſi vox Numinis, illa creatrix
Terrarum, cœlique potens, & temporis auctor.

P. Guiniſius car. 1.

Diva terrarum, pelagique præſes,
Dicta ſublustres habitare nubes
Inter, & latè cohibere pictis
Sidera frœnis;
Patris æternas imitata flammas,
Pura ſinceri ſoboles ſereni,
Mentis arcanum jubar, & coruſcæ
Filia lucis.
Per Parti natum ſine matre Numen,
Candor aſpecti ſine nube Veri.
Ingeni proles, genialis almi
Pectoris ardor:
O ſacer mundi lepor, ò decoræ
Fabra naturæ facies, paternæ
Mentis exemplum, liquidi ſerenus
Luminis imber:
Patris interpres, ſimiliſque voci
Nata fœcundo Genitoris ore,
Vena virtutum, generoſa pulchri
Mater honeſti,
Ante formoſi vaga regna cœli,
Prima natales habuiſſe cunas,
Ante vagitus, & anhela parvi
Murmura ponti;
Antequa phœbi, celeriſque lunæ
Veſper alternos revocaret ortus,
Antequam montes, & opaca ſtaret
Montibus arbor;

An-

Antequam tellus, & aquoſa Tethys
Regna diſſepta ſociaret unda,
Et cavas circum ſonuere fluctu
Littora cautes.
Cęlibi Patris generata partu,
Cęlibi Patris generanda partu,
Lumen, & verum ſemel elocuti
Copia Veri.
Tu quater nexis elementa nodis
Molliter firmas, & iniqua magnæ
Bella naturæ premis, & quaternæ
Jurgia cauſæ:
Tu tuos cauſis imitata vultus
Dividis toto ſimulacra mundo
Numinis formam ſtudioſa vili
Fingere limo.
Cùm Pater ſacro redimeret igni
Siderum crines, tenerumque Solem,
Et rudes Lunæ radios honeſto
Comeret auro;
Pondus, & leges: faciemque rebus
Ipſa fingebas, variæque rerum
Te penes normæ, numerique, & Ars,
Lucidus ordo.
Tu vagas zona cohibente ſtellas
Auſa naſcentem religare phębum;
Auſa naſcente nebularum amictu in-
Voluere terram.

P. Caſ.Sarbievius lib.1. Epod. Ode 6.

Spiritus Sanctus.

ET vidi Patris, & Nati concurrere vultus
Conſpirare pari complexu, pectore in uno
Æternum flagrare rogum immortalis Amoris.
Flamma Deus, Deus ardor erat; ſimul ignis, & aura
Par Patri, Genitorque Deus, ſed nomine diſpar:
Ordine ſecretus, natura dives eadem;
Flexus & è ſpeculo radius, ſpeculoque receptus;
Sed non Sole minor radius, quo funditur; unà
Non minor Oceano, quo ſpargitur; igne favilla
Non minor immenſo: rivuſque, atque æquor honorum
Divinæque voluptatis vis, impetus, ardor,
Veri forma, Patris digitus, cor, lingua, voluptas,
Halitus, ubertas virtutum, gratia, vita,
Suſpirantis amore Dei fervientior Auſter;
Conſumptor ſcelerum, quadriga, auriga ſalutis.

P.Car.de Luca l.1.Dom.Laur.

Chriſtus Ieſus.

TU Puer æterno ſoboles æquæva Parenti
Æquali Numen de Genitore ſuis,

Uno

Uno Pater minor, quia de me naſceris : æqua
 Cœtera ſunt: genitum Numine Numen habes.
Sol de Sole micas, clarum de lumine lumen:
 Filius exoreris non oriente Patre.
Sic etiam ſplendor, ſimul ignis cœpit oriri,
 Emicat; effulges ſic Deus ipſe Deo.
Tu vigor æternus, tu virtus, dextera robur,
 Patris in immenſo pectore templa tenes.
Tu ſpecies non ficta Patris, tu Patris imago,
 Conſilium, lumen, res opulenta, Deus.
Te Genitor gaudet genito, Genitore beatus
 Ipſe tuo gaudes, omnia Patris habens.
Hinc illa exundat Domino nativa voluptas.
 Hinc patrio ſemper gaudia fonte cadunt.
Ille tuos dulci amplexus devinctus amore
 Semper amat, ſemper te redamante tenet.
Non fugis, uſque tenet: noſtro quamquam editus orbi
 Bis genitus terris conſpiciendus eris.
Verus homo, veruſque Deus ſpectabere terris:
 Patris eris ſoboles unus utrumque tui.
Unus utrumque Patris, ſoboles quoque matris: amores
 Unus eris famulæ, belle Puelle, tuæ.

P. Bern. Stephonius eleg. 2.

Chriſte, Patris magni ſoboles, quem nulla creavit
Dextra Deum, potuitque Deus genuiſſe, ſed æqua
Majeſtate parem, tu magno à lumine lumen
Deſcendis de Patre Deus; nec honoribus illi
Nec regni ſplendore minor, tibi nulla coruſcum
Obſcurat caligo decus; nec fracta fatiſcit
Fatorum natura minis tibi fœta bonorum
Parturit hæc eadem bonitas, animumque perennem
Vis immenſa ſubit; tibi rerum præſcia mentis
Illuſtrat mens ipſa jubar, diffuſa per omnes
Temporis articulos, & quæ longinqua trahentur
Ætatum ſpatia, & venientum facta nepotum.
Tu numen cœleſte, potens, venerabile, ſanctum,
Virtutis menſura tuæ. *Et infrà.*
Nec puduit cœli ſobolem, mundique parentem
Mortali mox carne tegi; fert pondera Mater
Auctorem complexa ſuum: geſtatur in alvo
Materni faber ipſe ſinus: pars arctior orbis
Numen habet, capiturque loco, qui laxior omni
Cuncta capit. Deus ecce Deus, lux maxima mundi
Obſcura regione latet, ſcribitque penates
Mens immenſa ſibi, & ſpatioſo major olympo,
Jam fit matre minor; cunctis antiquior annis
Naſcitur, atque ſui primordia ſupputat ævi.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 1.

Auguſta proles, Nate Patris excelſi,
Squallentis obſoletę ſordibus tecti,

Ubi

Ubi illa decoris ſempiterna majeſtas,
Pareſque Patri gloriæ, tui faſces?
Æternus horas ſupputas tuæ vitæ,
Immenſus alvo clauderis tuæ matris.
In matre totus, totus in ſinu Patris:
Nec hìc, vel illic ſegregatus in partes.
Nulli videndus, nunc videndus in terris.
Tot ſœculis præmiſſus inchoans ſœclum.
Deus perennis permanens caro factus
Patri coævus, nec coævus in carne,
Æqualis illi, nunc tamen minor Patre.
Infans loquendi neſcius, tamen Verbum.

Idem par.2.Miſcell.l.1.

Beatæ Virginis Mariæ ſpecies, & majeſtas.

PRoh qualis gravitas, & læti quanta venuſtas
Oris, in adverſas jungunt contraria laudes!
Auguſtam ſpeciem, mejeſtatemque ſerenam
Miſcet amabilitas, & amœnæ candida formæ
Gratia: divinis blando ſe lumine terror
Temperat, arcanoque latens ſub pectore, vultu
Erumpit, dioſque oculis Deus afflat honores,
Et ſanctos niveis accendit amoribus ignes.
Nobilis arx formæ eximiæ, frons ardua lato
Margine, virginei ſolium regale pudoris,
Imperium generoſæ animæ, puri æmula cœli
Area, felici ſemper tranquilla ſereno,
Divinæ ſpeculum mentis, genialetheatrum,
Omnis in aſpectum quo ſe producere virtus,
Et dare ſuſpenſo gaudet ſpectacula cœlo.
Molliter in roſeas blando protuberat auctu
Mala duplex tornata genas, neque difflua ſucco
Ubere, nec tenuem tendens ſine ſanguine pellem.
Nempe Charis dedit ipſa modum. *Et infrà*
Ardent purpureo flagrantia labra corallo,
Sive roſis nimios oſtri moderantibus ignes.
Colla, ſinus, Charitum ſedes, & circus Amorum,
Æthereo quibus igne faces, & caſta nivali
Tela manu, ſanctumque ſonant in vulnus ab arcu
Sidereo; dignæque Deo, fons lacteus undæ,
Quam ſitiet quondam membris mortalibus infans
Cum ſugens liquidum Matris pendebit ad uber,
Oblongæ, gracileſque manus, orique colorem
Aſſimiles, velut Eoi duo ſegmina dentis
Traxit ubi dubium longinque ætate ruborem.
Cœruleis ramoſa tubis has vena pererrat,
Deſcribitque fluens, variatque alterna colores.

Ple-

Plenaque ſanguineæ rivis protuberat undæ.
Hæ mundi natæ imperio, ſobolique ferendæ
Numinis, inferno factæ dare frœna furori,
Fundere in humanam felicia munera gentem,

P. Ant. Chanut. in. Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Virgo verecundæ ſpecies digniſſima formæ.
Alta ſuper nubes, medio ſpectanda ſedebat
Aere, damnatæ fugiens contagia terræ,
Lætaque diſcluſo præbens ſpectacula cœlo.
Demiſſis erat illa oculis, flexuque decoro
Cernua virgineam, viſo ceu Numine, frontem;
Et niveum collecta ſinum, ſeſſuque modeſto
In dextrum protenta pedem, collecta ſiniſtrum,
Cancellata pias ad candida pectora palmas;
Finxerat huic faciem decor ipſe: modeſtia frontem
Duxerat, & geminos in Fronte tetenderat arcus
Cluſa ſuperciliis, oculos accenderat igne,
Purpureumque genis puro cum lacte ruborem
Miſcuerat pudor, in niveos ſuccenſus amores,
Sparſerat & nitido candentia lilia collo:
Effuſos humeris crines illeverat auro,
Splendentemque globo circa diffuderat auram
Gloria, biſſeniſque caput præcinxerat aſtris,
Oebalius tunicam pretioſo ſanguine murex
Imbuerat: purum referebat cœrula cœlum
Palla, tegens medio à zona corporis artus
Inferior, fuſoque legens cava nubila limbo,
Monſtrabat cupido cum pectore brachia cœlo.

Idem, Ibidem.

Ecce verecundo quos miſcuit ore colores
Virgineus pudor: ut niveam cum murice lucem
Junxit, & innocuum ſervavit utrique decorem,
Ut modicè flexa cervice modeſtia pronam
Compoſito frontem, demiſſaque lumina vultu
Finxit, & ingenuas veſtes, motumque decentem
Corporis, arcanæ monumenta in publica curæ
Qua juſtum meritis metitur honoris amorem,
Et vanæ ventoſa fugit ludibria formæ:
At gravitas quàm ſancta piæ, quàm ſeria fronti
Temperat infuſam ſpeciem, totoque micantem
Sidere, majeſtas radiis majoribus auget.
In placido ſedet ore quies tranquilla ſerenæ
Mentis, & ætherei ſplendens micat oris imago.
Comis amor, mitique tener dulcedine ſenſus,
Gratia divino ſe confudere decori,
His affabilitas dulcis comes, indita labris
Mollibus, in blandas ſe fundere nata loquelas.
Impreſſit manifeſta ſui veſtigia virtus
Omnis, & in ſancto pandit ſua lumina vultu.

Idem Ibidem.

A N-

ANGELI.

Angelus in ſpeciem juvenis alati.

IT nimbo in medio, & varium radiatus amictum,
Undantemque ſinum, curſuque, auraque tumentem
Mille jacit circum rutilantis fulgura pallæ,
Olli ſidereum caput, & gravis ore venuſtas
Promicat imperium: vincto coma nexilis aſtro
Porrigit effuſum colli per nuda capillum.
Æquatæ aſſurgunt humeris fulgentibus alæ
Remigium aerium, rapidique inſignia curſus

P. Pulchatellus l. 1. car. 6.

Ibat ſublimis pictis pulcherrimus alis
Sidereus juvenis vultum, frontemque decorus,
Spectandus pluma, tenero ſpectabilis ore.
Dulce oculi rident, roſeoque inducitur igni
Oris honor nitidi, dubiam & lanuginis umbram
Cœſaries intonſa tegit, longumque fluentes
Lambunt colla comę, perque aurea tempora ſerpunt,
Impubeſque genas niveo candore decentes.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 6.

Ecce autem ſuperis qui formiſſimus oris
Pennatos vincit proceres fulgentibus alis
In foribus princeps aderat. minus emicat ardens
Solis ab ore nitor: minus implet odoribus auras
Hortus, nbi teneros viridanti germine fœtus
Terraque maturas aperit de ceſpite gemmas:
Cœſaries humeros, & colla micantia lambit
Spirat & ambroſios nimium ſaturata liquores,
Et ſtellis aſperſa jubar, ſuper alba renident
Lilia; luciferis quæ ſpira innectit achantis,
Et circum violas ridenti ſubligat aſtro.
Purpura ſe niveis, roſeis ſe gratia malis
Explicat, & vultus, frontemque accendit eburnam,
Lumine picta clamys nitidos illabitur artus:
Lineaque extremas que futilis errat in oras,
Murice meandros, rutiloque interluit auro,
Gemmantique ſinus caſtigat fibula nodo.

P. Alexander. Donatus l. 2. car. 1.

Ibat inocciduo radiatus tempora Sole
Egregius juvenis roſeo ſpectabilis ore.
Candidulas cui nulla genas lanugo colorat:
Educat intonſis glomerabile crinibus aurum;
Pars imbres imitata fluit, trepidoque decenter
Sulco findit ebur, quo cervix nititur alta;
In ſpiram pars lecta nitet, velut infula Regis;
Pars ludit vibrata micans, auraſque laceſſit.

Cœ-

Cœrula ſidereis diſtincta coloribus armos
Veſtis obit tranſverſa vitro fulgentior albo:
Dum fluit, ad ludum ſinuoſis flexibus auras
Provocat, & zephyris trepidans inſultat amicè.
Aug. Maſcard. l. 1. Sil. in Epith. ſa.

Ecce tibi clauſum ſubit æthere lapſus ab alto
Cœciliæ felix in penetrale puer
O qualis, Superi, qualis puer ille? tegebant
Obſcurata ſuas aſtra minora faces
Serica velabant generoſum vellera pectus,
Fluxerat in niveos aurea læna pedes.
Gemmea mordebat Melibæam fibula veſtem,
Et clamys ignota picta nitebat acu,
Limbus Erythræis circumdabat ima lapillis,
Totaque divinum forma probabat opus.
Aurea cœſaries humeros umbrabat, & auro
Concolor, utroque in tempore cinnus erat.
Omnia naturæ, nihil artis, eburnea cervix,
Collaque non tacta candidiora nive;
Frons radiis, vultus majoribus æmulus aſtris,
Æmula nativis bina labella roſis.
Ambroſius color ora, vigorque perennis habebat;
Pinxerat impubes prima juventa genas.
Lumina certabant Soli, lunæque, ſed illis
Judice me primas Lunaque, Solque dabant.
Par linguæ, vociſque modus, par gratia geſtus.
Cœliteque & digiti, & cœlite digna manus.
P. Bidermanus. l. 1. Hero. ep. 5.

Auguſtum rutilo diffuderat ore decorem.
Et nive diluerat minium, niveique coloris
Lilia ſanguineo miſcens confuderat oſtro
Sidera fulgebant oculis, ardentia lætis
Ignibus, & blandi flammæ cœleſtis honores.
Frontis apex ſtellatus erat, criſpaverat auro
Cœſariem, levibuſque vagam permiſerat, Euris.
Iris honoratum circa deſcripſerat orbem,
Effuſumque jubar gyro ſtringente premebat,
Majeſtas ſpecie venerabilis. ardua moles,
Gloria ſiderei vultus, & amabilis horror,
Et vigor, & roſeæ decus immortale juventæ.
Candida byſſus, erat tunicæ talaris, & auri
Puniceas, varians flavo ſub tegmine flammas.
Texerat ad medias talarem purpura ſuras:
Aurea purpuream nectebat, fibula veſtem,
Undanteſque ſinus morſu radiante ligabat.
Diſcolor effuſum byſſique, oſtrique fluorem
Balteus in roſeum cojens ſub pectore nodum
Stringebat lateri, & varios miſcebat honores,
Altaque cœrulei cingebant crura cothurni.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Omnibus æthereum formæ decus, omnibus ardor
Igneus, & volucres pulmis pernicibus alę
Omnibus, & criſpo cirris ludentibus auro
Cęſaries, oculique acres vibrantibus aſtris,
Præcingenſque caput radiatæ flamma coronæ:
Gaudia, divinuſque favor, ſuccenſus amoris
Æſtus, & æternæ felicia pignora vitæ,
Oraque ſupremum cantu reſonantia Numen.

Idem Ibidem.

Reſpicit, & juvenem ſuccinctum lumine multo
Stare videt, facie inſigni, vultuque decoro.
Aurea Cęſaries olli, niveuſque rubenti
Stat color in vultu, cui primis temporis ætas
Impubes nulla veſtit lanugine malas
Undique divino ambroſium decus enitet ore:
Candida veſtis erat croceo circumdata limbo,
Et pellucenti corpus velabat amictu
Demiſſa ad ſuras, ubi fulvum intermicat aurum:
Aurea collectam ſubnectit fibula pallam,
Perque humeros volucris gemmas diverberat aura.

P. Franc. Bencius l. 1. V. Mart.

.·.·.· namque ſuper ſcopuloſæ vertice cautis
Formoſus juvenis cęli de gente volucri,
Remigio alarum placida ſe librat in aura:
Ore, oculis, & veſte refert ex æthere lapſum
Nuncium, & Angelici dat corpore ſigna decoris.
Cęleſti in primis calamiſtro intorta videtur
Cęſaries, quæ ſeſe etiam per colla venuſtis
Lucida cincinnis fundit, teneroſque volutat
Supra humeros, hinc de niveo fulgentis Olympi
Vellere ducta fluit prolixo ſyrmate cyclas,
Quam mediam nitido ſub pectore lata coercet
Zona plicaturis; ab eburno denique collo
In longam tranſverſa crucem ſtola pendet ad oram
Cycladis extrema.

P. Io. Ambruſterus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Supremus Angelorum ordo Cherubim, & Seraphim.

TErtia regnantum ſolio gens proxima noſtro
Prima acies cęli, & famulum ſuprema tuorum
Tres numerat partita choros, his plenior hauſtus
Numinis illabens animos, & ſola tuendi
Cura Dei, totos rapit alto à pectore ſenſus.
Verùm alii melius, quibus hæc conceſſa poteſtas,
Divinum explorat oculorum indagine pectus,
Et jubar abſtruſum, mentiſque arcana profundæ
Altius obtutu ſubeunt, & lumine certo.
Pars etiam raptu mentem ſuſpenſa beato

Clarius æterni dum Numinis ora tuentur
Flagrantes animorum ignes, & vivida cordis
Vulnera concìpiunt. Stat nullo explebilis ævo
Flammarum potator amor, viſuque laborat
Expleri, longumque tùens ad dulcia rapto
Gaudia ſuſpectu, ſenſus effundit anhelos.
P. Pulcharellus l.1.car.5.

Angelus Armatus.

QUalis ades, quàm fortis ades? quæ triſtia cœlo
Vulnera flāmifero quæ Romæ horrenda coruſcas
Fulmina! terrificis ingens mihi caſſida criſtis
Cernitur, & nexis laquearia lambere flammis,
Sidereaſque operire comas, frontemque minantem
Lethiferum ſquamis veſtitur pectus ahenis,
Fulgoreſque, igneſque rotat: micat ærea dorſo
Effundens lorica faces: velut æmula Solis
Longè ardent, hauſtumque vomunt ſpecularia lucem.
Haſta gravat dextram, ferroque obtortile fulmen
Strageſque, immaneſque metu circumligat iras:
Æraque cum tonitru fatalis complicat umbo.
P. Alex. Donatus l.1.car.7.

Angelorum concentus muſici.

CUm ſubitò erumpunt voces, totiſque canentum
Ordininus lætum modulatur pugna canorem.
Dant cœlo ingentes ſonitus animoſa tubarum
Æra procul: reſonat feſtis clangoribus æther.
Parte alia coeunt citharæ, & vocalis arundo,
Et cœleſte melos nervorum, & flabile vulgus
Dulciſonum lituorum, & fila ſonantia plectro
Dulcia flexivagos numerant diſcrimina cantus
Per varios fugitiva modos, fremit ordine concors
Diſſidium vocum, & fidium numeroſa progago.
P. Pulcharellus l.1.c.5.

Inſonuere tubæ, totumque à ſedibus altis
Attonat, & reſono cœlum clangore reſultat.
Stant Superi aeriis in puppibus, & novà ſemper
Fœdera concentu variant; paſſimque loquaces
Conſpirant auræ in numerum; nec dulce remittunt
Diſſidium, vocale ebur, & ſpirabile carmen
Dulciſonum lituorum, & ſuave trementia vocum
Ludicra, nervorumque, & mille fugacibus inter
Valla modis iterata, & fila loquentia plectro.
Idem l.1.car.6.

Tum verò ſtrepere omnia, & ſerenæ
Docto murmure perſonare nùbes;
Hìc teſtudo ſuſurtat, hìc eburneo:
Laſcivit chelys inquieta plectro,

Hìc

Hìc ſiſtris vaga, cymbaliſque turma
Exultat; citharæque, fiſtulæque
Hic certat melos; hìc liquente vocum
Reſponſant juga, & unda, & arva cantu,
Ut valles nemorum, viæque, & omnes
Verſi in carmina crederentur amnes.

P. Bidermanus l.3.ſil.2.

Michaelis Archangeli pugna cum Lucifero

Illic bellorum cœleſtibus omnia prima
Fecerat armipotens Michael, quæ tela moveret,
Ardentemque igni galeam, criſtiſque comantem
In clypeo æternos actos in prælia Cives,
Et motu unanimi fratres in bella coactos
Judiciis certis flavo diſcreverat ære.
Illum ſerpentum ſpiris, nodiſque revinctum
Aſpiceres, ſolium ardentem pervadere olympi,
In ferrum, in fratres immani mole ruentem,
Tollentemque minas, atque effera cœpta moventem
Acer anhelanti ſimilis, ſimiliſque minanti
Tendit in adverſum Michael facto agmine: telum
Sortitus fortunam oculis intorquet, & altè
Tranſadigit victor transfixa per ilia ferrum;
Et pedibus procuicat ovans immania ſetis
Corpora ſemiferi; deſertoreſque maniplos
Urget, & in præceps deturbat ab æthere victos.
Ipſum eructantem flammas, viruſque vomentem.
Ductorem adſtringit palmis ad terga reductis.
Mille catenarum nexus per inane trahentem.

P. Stephonius car.5.

Hìc mihi ſe quantus vindex natalis olympi
In clypeum attollet Michael? atque æthere toto
Acer, & obſeſſo fratrem ex aquilone fugabit
Sceptra affectantem, & tumidos in bella vocantem?
Nec mora: ſortitus fortunam vulneris, haſtam
Vertet in adeverſum atque everſum cuſpide, fruſtrà.
In cubitos ſe ſe conantem attollere, pennis
Jam lapſis, jam ſemiferum, jam vulſa trahentem
Aſtra poli, cidaris jam fragmina mœſta tuentem
Exiget, exactum pallenti claudet Averno.

Idem car.7.

Vidiſſes patrio turmatim cedere cœlo
Deſertricem animam, comitumque ad terga ſequentum
Mille globos, turpi ſqualentia monſtra veterno.
Nec procul æthereis meliorum ductor in armis
Inſequitur victos, oculiſque ardentibus ira
Ventilat elatum ſemper ſine vulnere ferrum.
Credas æthereo pugnam increbreſcere campo.
Partitaſque in bella acies, tela obvia telis.
Cedenteſque loco tenues ſine corpore vitas,

Et cadere, & factis æquas perſolvere pœnas?
At chorus in reditu victor pia colla Tonanti
Subiicit, oſtentatque fidem, & dicat omnia palmæ.
P. Vinc. Guiniſius car. 6.
Vos adeò teneri mecum Pœana Quirites
Dicite, & æthereo carmina mille Duci.
Et canite ejectum ſtellata ex arce Draconem,
Et comitem pulſum cœca ſub antra chorum.
Illa aſtris bellum, bellum exitiale minatur
Et parat æterna pellere ſede Patrem.
Adſuit at ſubitò Michael thorace coruſcus,
Pro clypeo magnum fert adamanta manu.
Pro gladio tres ille ignes, tres nubis aquoſæ
Tres torti radios turbinis ille rotat.
Illicet ecce ruunt ſub tartara cœca cohortes,
Lucifugæ quales manè fugantur aves.
Nec jam ſiderei juvenes, nec luce rubentes,
Nec jam cœrulei verſicolore nota.
Heu quantum chorus informis mutatus ab illo,
Cùm premeret cœli ſidera qualis erat!
Illum ſquama tegit, rugoſi ſquama ceraſtæ,
Tigridis hunc facies, duraque terga lupi.
Omnes Geryones facti, jam Gorgones omnes,
Quos non una inter vana Chimæra furit.
Intereà Michael ſuperum Capitolia victor
Et ſubit auratis templa ſerena rotis.
Hìc ſpolia, & centum fertur poſuiſſe trophæa,
Et captiva aris arma dicaſſe Patri.
P. Tar. Gallutius l. 2. el. 21.
Cùm gravis aligeram traheret diſcordia gentem,
Miſcerentque duos agmina bina duces;
Altera, collatis reſcindere ſidera dextris.
Omniaque impoſito regna gravare jugo.
Altera tutari pugnacibus aſtra lacertis,
Juratamque Deo non violare fidem,
Infeſtis acies ſtetit auctorata maniplis
Utraque, cum ſignis, utraque turba ſuis.
Illa gerens picto vexillum informe colubro,
Errabat tumido ſpreta per aſtra gradu.
Seque Deo ſimilem ſtulta ambitione ferebat,
Vix ipſum ſolio paſſa ſedere pari.
Non tulit hos animi legio Prætoria faſtus,
Oppoſuitque armis arma, viroſque viris.
Hæc niveo vexilla ſibi ſua pinxerat Agno,
Nulla minus poterat ſigna probare Draco.
Tela fuere Cruces, & inevitabile jam tum
Patribus adverſis in Cruce fulmen erat.
Nec mora: Cœlituum vox tollitur una; Quis alter
Ut Deus? aut major quis cupit eſſe Deo?
Hinc inimica ruunt effuſi in prælia, ſeque
Al-

Alterna feriunt, deiiciuntque manu.
Lucifero pubes animos numeroſa, ſuæque
Ante alios formæ bella juventa dabat.
Cauſa, Deuſque ſuis, dum ſignifer ære rigentem
Improba Luciferi torſit in ora Crucem.
Intremuere poli; ſubitis velut ignibus æther
Cùm ruit, & tactam fulmine terret humum.
Nutat Athos, dubiaque Othrys radice laborat,
Concuſſuſque ſua ſede vacillat Atlas.
Haud ſecus impacta tremuit Cruce Lucifer; & mox
Cum ſocio præceps milite miles iit.
Tartara dirupta crepuere voragine, procoſque
Excepit piceo uſta caverna rogo.
Hìc uſti veteres abolent fuligine vultus,
Oraque Lernæo verſa dracone gerunt.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Herod. el. 3.

Qualis hyperboreo vindex Aquilone fugabat
Sidereas turmas in Numina magna rebelles
Spiranteſque nefas ſuperorum aſſertor honorum,
Defenſi columen Michael, & gloria mundi.
Ille reluctantem fruſtra, & nova regna frementem
Infima terribilem dejecit in antra draconem,
Afflictumque ſolo, reſupinum, humeroſque parantem
Tollere dejectos, pedibuſque minaciter uncis
Bella intentantem, pede proterit, & premit haſta,
Fatalique fodit terebratum cuſpide pectus.

Bened. Milanus in Paneg. Vrb. 8.

DIES.

Aurora.

Poſtera phœbea luſtrabat lampade terras.
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram.

Virg. l. 4. Æn.

Et jam prima novo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.

Idem Ibidem.

Jamque rubeſcebat radiis mare, & æthere ab alto
Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.

Idem l. 7.

Dumque ea magnanimus Phaeton miratur, opuſque
Perſpicit, ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria, diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
Tum pater ut terras, cœlumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere lunæ,
Jungere equos Titan velocibus imperat horis.

Ovidius l. 2. Met.

Et jam Migdoniis elata cubilibus alto

Impulerat cœlo gelidas Aurora tenebras
Rorantes excuſſa comas, multumque ſequenti
Sole rubens: illi roſeus per nubila ſeras
Advertit flammas, alienumque æthera tardo
Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
Impleat, atque ipſi radios vetet eſſe Sorori.
Statius l.1.Theb.

Clara laboriferos cœlo Tithonia currus
Extulerat, vigilesque Deæ pallentis habenas
Et nox, & cornu Somnus fugiebat inani.
Idem l.5.

Nondum cuncta polo vigil inclinaverat aſtra
Ortus, & inſtantem cornu tenuiore videbat
Luna diem, trepidas ubi jam Tithonia nubes
Diſcutit, ac reduci magnum parat æthera Phœbo.
Idem l.12.

Pellebat ſomnos Tithoni roſcida conjux
Ac rutilus primis ſonipes hinnitibus altos
Afflaret montes, roſeaſque movebat habenas.
Sil.Italicus.l.1.

Et jam curriculo nigram nox roſcida metam
Stringebat, nec ſe thalamis Tithonia conjux
Protulerat, ſtabatque nitens in limine primo.
Idem.l.5.

Aurora obſcuri tergebat nubila cœli,
Vixque Atlantiadum rubefecerat ora ſororum. *Et inf.*
Jamque novum terris pariebat lumine primo
Egrediens Aurora diem, ſtabuliſque ſubibant
Ad juga Solis equi, nec dum ipſe aſcenderat axem,
Sed prorupturis rutilabant æquora flammis.
Idem l.26.

Namqne ubi venturi graditur prænuncia Solis
Purpureas impexa comas, roſeoque flagello
Sidera regnato latè diſpellit olympo;
Pallida tabeſcunt, ac lucida tela diei
Prona reformidant, Phœbum patremque, Tyrannũque
Averſata; ſuum lacrymas fugientia roris
Demittunt, auraſque ſua in ſuſpiria cogunt.
Aug.Maſcard.l.2.Scil.Til.Ver.

Jamque albeſcenti metuens nova lumina cœlo
Aſtrorum è vigili cuneos ſtatione vocabat
Lucifer; illa dulcis ceu connivèntia parent
Imperio, & furtim dubia jam nocte recedunt
Cedentem comitata ducem, præit aſtra nivali
Ille invectus equo, clauditque noviſſimus agmen.
P. Alex.Donatus l.11.Conſt.

Aut matutinas albeſcere viſa per umbras

Ro-

Roriferis Aurora comis, & Solis ad ortum
Spargere inaurato radiata roſaria cœlo.
P. Alex. Donatus l. 1. car. 7.
Salve naſcentis filia Solis
Ante parentis edita partum
Lucidum partu enixa parentem,
Lucidi partu extincta parentis.
Salve, quæ pratis referas odoris
Totidem flores, vaga quot olympo
Sidera condis.
Roſeos aperis ætheris hortos,
Spargis Eoi veris honores.
Quàm radianti fulguras ore?
Penè videris ante Solem, Pandere Solem.
P. Mar. Bettinus in lyc. Poet. l. 5. cant. 4.
Aura levis, aura lenis
Aura præpes advola.
Frons decora rubicundis
Tibi vernat floribus.
De concreto viva rore
Tibi gemmant lumina:
Tu, Tithoni cùm puella
Curru vecta roſeo
Vultus exerit, decoros
Cœli pandis oſtia,
Et aperta per ſerena
Denſa differs nubila.
Tu cum tuba ſuſurranti
Mane flores excies,
Ut Auroræ purpurantem
Conſpicentur faciem,
Illi ſenſim rore graves
Referant ocellulos.
Tu Tithoniæ corollas
Excutis è gremio,
Et roſarum florulentis
Arva rigas imbribus.
Idem Ibid. cant. 6.
Ecce ab extremo veniens Eoo
Roſcidas Aurora refert quadrigas
Et ſinu lucem roſeo nitentem Candida portat.
Quis tuam dignè celebrare lucem
Poſſit ò almæ genitrix diei?
Quis tuam formam ò Dea ante Divas Pulchrior omnes?
Ut genas cœlo roſeas; comamque
Auream profers, tibi fulva cedunt
Aſtra, decedit rutilante victa Luna decore.
Te ſine æterna jaceant ſepulti
Nocte mortales, ſine te nec ultus.
Sit color rebus, neque vita doctas Culta per artes.

Tu gravem pigris oculis ſoporem
Excutis, lethi ſopor eſt imago,
Evocans tectis ſua quemque lætum ad munia mittis.

Marc. Ant. Flaminius l. 1. car.

Qualis ubi Oceano niveos perfuſa lacertos
Purpureis velata roſis, reſoluta nitores
Æternos, rutilis vehitur Tithonia bigis:
Sidera cùm fugiunt, & rareſcentibus umbris
Cœpit, & afflatis ſtellis albeſcere cœlum.

P. Stephonius l. 1. car. 1.

Tempus erat, quo purpureis Aurora roſetis
Pollice demeſſis, textas de more corollas
Induit, & geminat nativum verticis aurum:
Quo caput inſertum gemmis florentibus effert,
Et vocat alma diem, cùm cœli lucida cogit
Agmina, cùm tereti pellucent gramina rore,
Et nemus eloquitur zephyro, cum fronde loquaci
Obſtrepit, & ſilvis elementi ſibilius aura
Ingruit, & leni fluctus exaſperat ira,
Leniter irata criſpata marmoris unda

Idem l. 1. car. 2.

Ac prior æquoreis oriens ſurgabat ab undis,
Aurea puniceam pendens ſpectacula pompæ,
Spargebatque roſis lætas halantibus auras,
Rorantemque ſinum croceos fundebat in imbres
Prævia venturo ſoboles Aurora parenti

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

.... æthereum qualis ſe tollit in axem
Puniceas Aurora comas roſeumque decorem
Ore gerens, croceamque vibrans è ſyrmate lucem
Nunciat, æquoreis ſpemque reducit ab undis
Illa Patris Phœbi radios infuſa rubenti
Fronte polo tenebras, caligantia pellit
Nubila, & horrenti mandat nova gaudia mundo.

Idem ibidem.

Nec mora, cœruleis quà Sol ſe tollit ab undis,
Candidus Eoo fulgor ſplendeſcere cœlo,
Primaque venturæ proferri inſignia Divæ.
Illa per extremas emiſſo vertice lymphas
Exerit auratos crines, apicemque decorum
Frontis, & in rutilam lunans vaga lumina gyrum,
Deſcribit medium radiis æqualibus arcum,
Tum nocti cita fata parans, lethalia torquet
Spicula: nox horrens nocuæ feralia flammæ
Vulnera, luciferis procul acta recedit ab auris,
Tum Dea purpureis vibrantia lumina flammis
Ardenteſque genas minio, diaque fluentem
Ambroſia reſerare comam, roſeoque madentes
Imbre manus, pictamque togam: lux aurea cœlo
Creſcere, productis extendere cornibus arcum,

Pu-

Puniceumque jubar niveo miſcere colori.
Hinc maris afflati radiis albeſcere fluctus,
Terrarum tenebræ vaneſcere, cedere mundo
Turbida nox, hilari natura ſalire tumultu,
Clara triumphali ſe tutam oſtendere pompa.

Idem Ibidem.

Aurora pallens.

JAmque Aurora diem maculoſo lucis amictu
Diſcolor, & rorem lacrymis operata vehebat,
Pallidaque obſcuro, claro malè candida velo,
Nec placitura nitet: geminiſque coloribus ora
Diſſimilis, vario Solem quoque pinxerat ortu.

P. Alex. Donatus Conſt. l. 6.

Diei, vel Solis ortus.

..... jam Phœbum urgere monebat
Non idem Eoi color ætheris, albaque nondum
Lux rubet, & flammas proprioribus eripit aſtris:
Et jam Plejas hebet, flexi jam plauſtra Bootæ
In faciem puri redeunt languentia cœli,
Majoreſque latent ſtellæ, calidumque refugit
Lucifer ipſe diem.

Lucanus lib. 2.

Jam rata micant ſidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes; luce renata
Cogit nitidum Phoſphorus agmen;
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades urſæ
Lucem verſo temone vocant:
Jam cæruleis evectus equis
Titan ſummum proſpicit Oetan:
Jam Cadmæis inclyta baccis
Aſperſa die dumeta rubent,
Phœbique fugit reditura ſoror.

Seneca in Her. fur. Choro Act. 1.

Jam gelidam Phœben, & caligantia primus
Hauſerat aſtra dies: & jam tumet igne futuro
Oceanus, latèque novo Titane recluſum
Æquor, anhelantum radiis ſubſedit equorum.

Statius l. 7. Theb.

Tempus erat junctos cùm jam ſoror ignea Phœbi
Sentit equos, penituſque cavam ſub luce parata
Oceani mugire domum, ſeſeque vagantem
Colligit, & moto leviter fugat aſtra flagello.

Idem l. 8.

Jam premit aſtra dies, humiliſque ex æquore Titan

Rorantes evolvit equos, & ab æthere magno
Sublatum curru pelagus cadit.

Idem l.1. Achill.

Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis adhuc hebetem vicina nocte levabat
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto

Idem l.1. Achill.

Impulit Jonios præmiſſo lumine fluctus
Nondum pura dies, tremulis vibravit in undis
Ardor, & errantes ludunt per cœrula flammæ.

Claudianus l.2. de raptu.

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos, Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicinaque verbera ſentit,
Humida roranti reſonant cum limina curru.
Unde rubet ventura dies, longèque coruſcis
Nox afflata rotis refugo pallescit amictu

Idem in Epigr. de Phœnice.

Donec flammiferum tollentes æquore currum
Solis equi ſparſere diem, jamque orbe renato
Diluerat nebulas Titan, ſenſimque fluebat
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.

Sil. Italicus l.5.

Prævius Eoo fulgebat Lucifer ortu,
Et matutina reſonabant alite ſilvæ,
Cùm nondum orta dies incerta crepuſcula cęli
Paulatim ſolvit, magnoque è gurgite tollens
Phębus equos, jam jam pallentia ſidera condit.

Io: B. Amaltheus in poem. Silis.

Jamque reſurgebat, noctemque Aurora cadentem
Præcipitarat aquis, tutumque recluſerat auris
Solis iter, lucisque horas urgebat euntes

P. Alex. Donatus l.2. Conſt.

Jamque pari perculſa metu, fugitivaque cęlo
Quærebat latebras nox, & lacrymantibus aſtris
Abſtulerat flammas; ne circumfuſa juvarent
Lumina creſcentem per adulta crepuſcula Solem.

Idem l.3.

Idalium feſtinus equo jam Lucifer ignem
Ne vagus erraret, nondum cedentibus umbris
Extulit; urgebat nam Sol, properantibus horis
Oceani ſtabulis rapidos educere currus,

Idem lib.12

Alias huius rei deſcriptiones vide ſuperius ſub Titulo Solis Orientis.

Dies apricus, & hilaris.

Aurea ſole dies hilari micat, aura ſereno
Læta nitet cęlo, fluidæque nitentibus auræ
Blan-

Blanditiis: ſolus ſiluere Noti, quibus ira furenti
Turbine: ſolus hiat zephyrus, mollique flabello
Spargit odoratos puro levis aere nimbos
Terra ſuos, quantum dedit anni tempus honores
Inducit, optavitque dies, quibus arva decora
Meſſe virent, Veriſque novi ſe gloria pandit.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Meridies.

IPſa ego te, medios cùm Sol accenderit æſtus,
Cùm ſitiunt herbæ, & pecori tam gratior umbra eſt.
Virg. l. 4. Georg.

Jamque dies medius rerum contexerat umbras,
Et Sol ex æquo meta diſtabat utraque
Ovid. l. 3. Met.

Jamque ferè medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat ſpatioque pari diſtabat utrimque.
Idem l. 10.

Hìc quoque nil obſtat Phœbo cum cardine ſummo
Stat librata dies: truncum vix protegit arbor,
Jam brevis in medium radiis compellitur umbra
Deprenſum eſt hunc eſſe locum, qua circulus alti
Solſtitii medium ſignorum percutit orbem:
Lucanus l. 7.

Tempus erat, medii cùm Solem in culmina mundi
Tollit anhela dies, ubi tardiùs hiantibus arvis
Stat vapor, atque omnes admittunt æthera luci.
Statius l. 4. Theb.

Diei, vel Solis occaſus.

CAndidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox.
Ovidius l. 15. met.

Quò terrarum ſuperumque parens
Cujus ad ortus noctis opacæ
Decus omne fugit, quò vertis iter;
Medioque diem perdis olympo?
Cur, Phœbe, tuos rapis aſpectus,
Nondum feræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina veſper:
Nondum Hepſeriæ flexura rotæ
Jubet emeritos ſolvere currus.
Seneca in Thyeſ. in Cho. act. 4.

Frangebat radios humili jam pronus olympo
Phœbus, & Oceani penetrabile littus anhelis
Promittebat equis.
Statius l. 2. Achil.

Jamque diem ad metas defeſſis Phœbus olympo

Impellebat equis, fuſcabat & Heſperus umbra
Paulatim infuſa properantem ad littora currum.

Sil.Italicus l.11.

Occiduus veluti pelago dum Phœbus Iaero
Præcipitat, jam jamque ſubit, jam vertit Eoum
Et jubar emenſo paulatim extinguit olympo.

P. Pulcharellus l.1.c.5.

Ibat ad occiduos morituro lumine fluctus
Horrebatque procul nigras Sol pallidus umbras
Lucis, & obſcuro naſcentem funere noctem.

P. Alex. Donatus l.2.Conſt.

Nox.

Nox erat & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſilvæque, & ſæva quierant
Æquora, cùm medio volvuntur ſidera lapſu
Cùm tacet omnis ager, pecudes, pictęque volucres,
Quæque lacus latè liquidos, quæque aſpera dumis
Rura tenent, & ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Lenibant curas, & corda oblita laborum.

Virgilius l.4. Æn.

Quale per incertam lunam ſub luce maligna
Eſt iter in ſilvis, ubi cœlum condidit umbra
Juppiter, & rebus nox abſtulit atra colorem.

Idem l.6.

Jamque per emeriti ſurgens confinia Phœbi
Titanis, latè mundo ſubvecta ſilenti
Rorifera gelidum tenuaverat aera biga.
Jam pecudes, volucreſque tacent: jam ſomnus avaris
Inſerpit curis, pronuſque per aera nutat
Grata laboratæ referens oblivia vitæ.

Statius l.1.Theb.

Nox erat, & nigra ſopibat imagine terras
Somnus curarum domitor, pretiumque laborum.
Sed non cœli oculos clauſit ſopor: aurea circùm
Aſtra quieſcentem radiis vigilantibus, orbem
Servabant, tacito vix conniventia motu.

P. Vinc. Guiniſius car.9.

Nox erat, & tremulæ varia ſub imagine formæ
Clara per obſcuras lucebant ignibus umbras
Et defenſa ſuis horrebant ſidera monſtris.

P. Al. Donatus lib.1.car.12.

Obſcuris tum fortè diem nox clauſerat umbris,
Educenſque nigros arvis ſtellantibus axes
Urgebat ſaturos caligine vecta jugales.

Idem l.1.Conſt.

Nox aderat nigris non umquam triſtior umbris:
Lucenteſque in nube cava morientibus aſtris

Clau-

Clauſerat ipſa oculos, ne quid mortale viderent
Stellarum excubiæ. ne quid cœleſtibus arvis
Terrarum vigiles jubar immortale viderent.
Idem l.6.

Nox adeò, ferus quos cœlo accenderat ignes
Heſperus, obtenſis cælaverat invida velis,
Et dorſo umbrarum ſe ſe intempeſta vehebat.
Idem l.6.

Intereà ſenſim nox in ſua regna ſubibat
Aſtrigeris invecta rotis; vaga nubila currum,
Noctivagæque faces, & blanda oblivia rerum,
Et pacata quies, abigenſque protervia curas
Et ſurdi manes, mutiſque ſilentia linguis:
Quæque ſoporifero medicata papavere languent
Otia, tum ſomnuſque, & ſomnia vana ſequuntur.
P. Iac. Balde to.2. heroic. in Genethl.

Tempus erat rapidis quo vecta jugalibus axem
Circuit, & ſolitis indulget luna choreis;
Cùm pluit humenti rorantia munera limbo
Turbatrix operum, tenebrarum lurida mater,
Cimmeriiſque umbris, & dulce reflantibus auris
Indicit placidam, cura fugiente, quietem.
Fronde papaverea redimitus tempora ſomnus
Surgit, & arcano ſerpens per viſcera lapſu
Inſinuat ſe ſe, veniſque allabitur imis.
Conciliatque animos, atque indeprenſus oberrat
Somnia nigra ferens turba comitatus inani.
Ben. Milanus in lib. var. car.

Noctis initium.

SOlverat Heſperii devexo margine ponti
Flagrantes Sol pronus equos, rutilamque, lavabat
Oceani ſub fonte comam; cui turba profundi
Nereos, & rapidis accurrunt paſſibus horæ,
Frenaque & auratæ textum ſublime coronæ
Diripiunt, laxant calidis humentia loris
Pectora, pars meritos vertunt ad molle jugales
Gramen, & erecto currum temone ſupinant.
Nox ſubit, & curas hominum, motuſque ferarum
Compoſuit, nigroque polos involvit amictu.
Statius l.3. Theb.

Cuncta per, & terras, & lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus, poſitoque labore diei
Pacem nocte datam mortalibus orbis agebat.
Sil. Italic. l.7.

Noctis extremum.

JAmque vices operum, vigileſque in caſtra labores
Nox abitura vocat, rorantibus humida guttis,

Et reducem pertæſa diem, conſortia lucis
Odit, & adverſi decurrit ad otia mundi.
P. Alex. Donat. l. 7. Conſt.

Nox intempeſta.

JAmque ferè mediam cœli nox humida metam
Contigerat, placida laxarant membra quiete.
Virg. l. 5. Æn.

Jamque dies cœlo conceſſerat, almaque curru
Noctivago Phœbe medium pulſabat olympum,
Idem l. 10. Æn.

Nox ubi jam media eſt, ſomnoſque, ſilentia præbent;
Et canis, & variæ conticuiſtis aves.
Ovidius l. 5. faſt.

Jamque quieſcebant voces hominumque canumque;
Lunaque nocturnos alta regebat equos,
Idem l. 1. Triſt. el. 3.

Scandebas roſeo medii faſtigia cœli
Luna jugo, totis ubi ſomnus inertior alis
Defluit in terras, mutumque amplectiur orbem.
Statius l. 1. Achil.

Nãque ubi cuncta ſilent, placiduſque in pectora ſomnus
Influit, & molli vincuntur membra quiete:
Cùm nulli volucrum cantus, cùm nella ferarum,
Non hominum vox ulla ſonat, mediumque laceſſit
Luna polum, & taciti connivent lumina cœli.
P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 1.

Naſcetur tenebras inter, qua tempore cœlum
Metitur medium nox tenebroſa rotis.
Cùm placidos capiunt mortalia pectora ſomnos
Cùm reſident volucres, cùm tacet omnis ager.
Idem l. 2. el. 12.

Nox ſerena.

COndiderat nox pura diem, cœlumque ſerenis
Lucifero ſpargente faces incenditur aſtris.
P. Donatus l. 2. car. 8.

Nox aderat, nunquam liquido ſic pura ſereno
Feſtinata movens hilari ſpectacula cœlo,
Idem l. 7. Conſt.

Jam fugato Sole terris nox diei poſthuma
Noctilucis picta ocellis, obſecuta Deliæ
Siderum textum pyropis peplum olympo funderat:
Nullus horror, nulla nubes, nulla ruga infecerat
Cynthiæ genas nitentes, fratre plenas Delio,
Sed ſerenis inter orbes delibutos gaudiis
Roris undas lacrymata geſtiebant ſidera.
P. Leo Sanctius l. 2. flor. in Pervig. Nat.

Cum

Cùm Luna cœlo ſulget, & auream
Pompam ſereno pandit in ambitu
Ignes coruſcantes, voluptas
Mira trahit, retinetque viſus.
Hic emicantem ſuſpicit Heſperum,
Dirumque martis ſidus, & orbitam
Lactis coloratam nitore;
Ille tuam Cynoſura lucem.
Seu Scorpii cor, ſive Canis facem
Miratur alter, vel Jovis aſſeclas
Patriſve Saturni repertos
Docte tuo Galilæe vitro.
Vrbanus VIII. in Oda. Adul.princ.

Nox obſcuriſſima.

NAm neque erant aſtrorum ignes,nec lucidus æthra
Siderea polus: obſcuro ſed nubila cœlo
Et Lunam in nimbo nox intempeſta tenebat.
Virgilius l.3.Æn.

Tenebræ Ægypti etiam monſtris obiectis metuendæ.

MOx medium rapit axe diem, & ferrugine fuſcat:
Lethæis Pharios nebulis, & carcere nigro
Implicuit; quo quiſque loco deprenſus, inhæſit
Arctatus vinclis tenebrarum, & compede mortis.
Arrectiſque horrore comis, ſeu fortè viator
Carpit iter notum campis, ſeu curvus arator
Verſat agrum cultu, & glebas exercet inertes;
Sive foro, aut tectis cives, vel publica cura
Vel privata tenent ſtudia, improviſa repentè
Obnubit caput, atque iiſdem veſtigia figit
Horrida nox immota locis; gelidoque pavore
Concutit ambiguos ſuperentne? an terra dehiſcens
In cœcas Erebi vivos detruſerit umbras?
Nam ſævæ exterrent facies, & ſpectra ferarum
Curſantum juxta, & paſſim per tecta vagantum.
Immanes hydri, & ſquamoſis nexibus angues
Ore vomunt flammas, oculiſque ardentibus errant,
Præſentantque reis infeſto lumine mortem.
Nec tamen adſtantes cuiquam ſpectare propinquos,
Aut notos nox illa dedit cognoſcere vultus
Sed gravior tetro in pœnas à ſulphure fulſit,
Objecitque metus majora pericula veris.
Fruſtra illi piceas levia ad ſolatia tentant
Perflatis flammare focis in lumina tædas
Ad chalybem fruſtra ſilices fricuere terendo;
Humidus in medio vapor omnem intercipit ignem.
Vulcanumque ſuis hebetat nebula uda caminis.

Tartaream nulla evincunt funalia noctem. *Et inf.*
Quis cladem illius noctis, quis triſtia fata
Enumeret? quæ per tenebras errantia monſtra,
Exangueſque metus, arentiaque ora timore
Infantum lacrymas, & fœmineos ululatus,
Defixoſque horrore viros ut ſtantia ſaxa,
Serpentes inter, formæque tricorporis umbras?
Illa Erebi facies, ille illætabilis horror,
Quo Chaos, & confuſa gemunt Acheruſia regna,
Quæ ſuper æterno nox implicat invia fumo.
P. Ant. Millieus l. 3. Moyſis Vita.

Umbra.

Umbra juvat Panas, Faunos juvat umbra bicornes;
Umbra viatori requies placidiſſima feſſo,
Languiduloque ſimul pecori, pecoriſque magiſtris.
Umbra novum puro niſi mitteret æthere rorem,
Arerent campis ſegetes, & germina pratis.
Quid brevius noſtro foret, & quid acerbius ævo
Humida ni ciliis illapſa nutantibus umbra
Fureturque animum curis, oculoſque labori
Optatum tacitè infundens per membra ſoporem?
Arboribus decori, ſilviſque comantibus umbra eſt.
Umbraque ſi deſit, quæ mulcent aera cantu
Continuo, volucres fuerint ſine carmine mutæ.
Ullus Apellææ nec honos debebitur arti,
Si tabulis abſint, liquidiſque coloribus umbræ,
Quin populi ſurdas cauſam oraviſſet ad aures
Palladiis olim Rhetor dominatus Athenis
Ad conducti umbram niſi confugiſſet aſelli.
Par ſuperum Regi eſt, & cum Jove dividit umbra
Imperium; cœlo alterius lux umbraque regnant.
Inſolita obductus quoties ferrugine Titan
Perpetuas nobis tenebras, orbique minatur
Cauſa metus tanti, & cæcæ caliginis umbra eſt.
Servata agricolis ſolaria repperit umbra,
Æqualeſque diem ſolidum partitur in horas.
Niliacas moles aſtriſque minantia ſaxa
Metiri, antiquum docuit brevis umbra Thaletem.
Apud P. Laur. le brun. to. 2. eloq. poet.

QUATUOR ANNI TEMPESTATES.

Sol diverſa trahit varium in diſcrimina tempus,
Obliquo oppoſitas dum terit axe vias,
Hoc regnante levi zephyrus ſpiramine flabit,
Paulatim vivax imbuet arva tepor.
Vivida tunc tenerum ſenſim exeret herba cacumen;
Se putris rupta gleba reſolvet humo.

Po-

Pone aderit longis ignita caloribus æſtas,
Siccatoſque gravis Cancer aduret agros.
Frigora captavit patula pecus omne ſub ulmo,
Exuſtoque gregi gratior arbor erit.
Ampla repleturus meditabitur horrea meſſor,
Maturaque ſeges falce reſecta cadet.
Proximus Autumnus ſectis ſuccedet ariſtis,
Deciduas ponet languida planta comas.
Ebria calcatis ſpumabunt præla racemis:
Uva ſuos fœtus exonerata dabit.
Poſt horreſcet hyems glacialibus aſpera nimbis,
Nec poterit ſtantes ſcindere remus aquas.
Prona cadet nemorum ſpecies, miſcebitur æther,
Conglaciata pigras unda negabit aquas.
Tum revehet Phœbus repetito tempora curſu
Et reduces noto calle reducet equos.

P. Laur. le brun. Hexam. dic. 4.

Ver.

Ver adeò frondi nemorum, ver utile ſilvis,
Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.
Tum Pater omnipotens fœcundi imbribus æther
Conjugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.
Avia tum reſonant avibus virgulta canoris
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit almus ager; zephyrique tepentibus auris
Laxant arva ſinus: ſuperat tener omnibus humor,
Inque novos ſoles audent ſe gramina tutò
Credere: nec metuit ſurgentes pampinus Auſtros,
Aut actum cœlo magnis Aquilonibus imbrem:
Sed trudit gemmas, & frondes explicat omnes.

Virgilius l. 2. Geor.

Solvitur acris hyems grata vice veris, & Favoni
Trahuntque ſiccas machinæ carinas.
Ac neque jam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni,
Nec prata canis albicant pruinis.
Jam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna,
Junctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede.

Horatius l. 1. Ode 4.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribuſque comæ.
Mutat terra vices, & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.
Gratia cum nymphis, geminiſque ſororibus audet
Ducere læta choros.

Idem l. 4. Ode 5.

Om-

Omnia tunc florent, tunc eſt nova temporis ætas,
Et nova de gravido palmite gemma tumet.
Et modò formatis operitur frondibus arbor.
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit, & in pratis luxuriatque pecus.
Tunc blandi ſoles, ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe figit opus

Ovidius l.1.faſt.

Quid? quod hyems adoperta gelu tunc deniquecedit,
Et pereunt victæ ſole tepente nives
Arboribus redeunt detonſæ frigore frondes:
Vividaque in gravido palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc quà ſe tollat in aureas
Fertilis occultas invenit herba vias.
Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi:
Nunc avis in ramo tecta, laremque parat.

Idem.l.3.faſt.

Jam trux ad Arctos Parrhaſias hyems
Conceſſit altis obruta ſolibus
Jam pontus, ac tellus renident,
Jam zephyris Aquilo refractus,
Nunc cuncta veris frondibus annuis
Crinitur arbos: nunc volucrum novi
Queſtus, inexpertumque carmen
Quod tacita ſtatuere bruma.

Statius.l.4.ſilv.

Quid hìc moramur? ecce Ver vices refert;
Ad haſce tranſvolant plagas Hirundines,
Sſtrepuntque voce garrula, haud gemunt Itym.
Liquatur alba nix, geluque ſolvitur;
Hyems recedit acris, atra nubila
Fugat Favonius, renidet ætheris
Serenus ambitus, fretumque detumet,
Ratique cærulas recludit orbitas:
Opes & uda terras Veris exerit.
Novo virent amicta prata gramine,
Novis & arva ſunt decora floribus.
Bottoſque, pampinoſque vitis induit
Fluenſque pura fontis nuda murmurat,
Et inter arborum tenella germina
Aves canunt, & aura lenis adſonat.

Vrbanus VIII. in poem.de Ruris laud.

Ecce alium brumam Sol aureus egit in orbem,
Et placidos revocat mitior aura dies.
Jam tenet hoſpitiis volucres frondentibus arbos,
Ludit & è teneris miſſa caterva favis.
Florenteſque legit violas, ac flumina propter
Obſtrepit, & nidos, progeniemque fovet.

Et

Et caſiæ virides, & olentis copia tymbræ
Attollunt fluvio prætereunte comas.

P. Tar. Gallucius l.1.el.17.

Cernis, ut in varios pudeſcit dædala partus.
Terra parens, laudiſque ſuæ monumenta reponens
Pingit odoratis florum ſua geſta labellis?
Te ſequor ò Veris tempeſtas florida, amorum
Mater, & amiſſæ reparatrix cara juventæ:
Qua duce prata virent, ſenio qua præſide tellus
Candida lactentes rurſus pueraſcit in herbas,
Si tibi pictarum turba officioſa volucrum.
Spiritibus vegetata tuis, vectigal amœnæ
Vocis in argutos impendit garrula cantus;
Si tibi diductis gemmantes floribus horti
Ora tot in Veris laudem ambitioſa reſolvunt,
Quot tibi diſcludunt violato ceſpite gemmas,
Si tuba ſit Veris frondes effuſa comantes
Arbor, & hirſuto trudens ſua germina libro:
Te ſileat deſpecta chelys? ſalve aurea cœli
Temperies, mundique vigor, terræque juventa,
Atque renaſcenti genitrix felicior anni.
Anni Aurora novi ſalve, qua terra rubente
Diſcolor Auroræ nitet invidioſa comanti.
Ergo iterùm ſalve tempeſtas nuncia pacis,
Horrida quæ zephyro componens auſpice bella
Mollia trànquillum vi cogis in otia cœlum,
Dulciaque inſtauras ridentibus otia terris.

Aug. Maſcardus Sil. l. 2. in car. Ver.

Jam triſti canos glacie concreta capillos
Afflatu tepidi fugit hyems zephyri.
Jam nitidum os Ver molle auras in luminis audet
Proferre, & teneros ferre per arva pedes.
Tempora diverſis tollens halantia ſertis
Purpureo matris Chloridos è gremio.
Summittit varios tellus fœcunda colores,
Convertit molles quò puer ipſe gradus.
Et paſſim quacunque vagos deflectit ocellos,
Diffugiunt toto nubila cuncta polo.
Concipiunt dulces animalia læta calores,
Perſultantque vagi pabula blanda grèges,
Percuſſæque nova dulcedine corda volucres
Dant lætos paſſim per nemora alta ſonos.
Sola gemit, ramoque ſedens miſerabilis alto
Abſumptum mater Thracia plorans Itym.

Andr. Navagerius in luſib.

Ver viget, & viridi regnat Zephyritis amictu
Culta, maritato florida facta ſinu.
Horrida Biſtonii perierunt murmura flabri:
Nuper & in glacie quæ fuit, unda fluit.
Populeas vidi frondes, & lenta ſalicti

Vi-

Vimina vicino ſuccidiora vado
Stirpsquoque, quæ pigræ creſcit vindicta juventæ:
Flexilibus curvat ramea terga comis.
Nunc etiam herbarum vernat lanugine tellus:
Nunc quodvis quovis à pede ſentit onus.
Mollia cæruleo variantur prata colore;
Eſt hic aut nuſquam laus, Violatus honor.
Nunc etiam pictæ volucres, nemorumque choraulæ
Dulcibus alternant garrula roſtra modis.
Exultant vitulique leves, celereſque capellæ
Circumagunt aglies per juga nota pedes.
P. Jo. Biſſelius Vern. l. 1. el. 1.

Eja age, ſat canis dudum malè tecta pruinis
Floriferos natura ſinus, plenaſque roſarum
Pande genas, fugiunt brumæ, fugit hirta capillos
Triſtis hyems latè glacialibus horrida ventis.
Aſpicis ut tenui ludant per prata volatu
Felices Zephyrorum animæ, mollique flabello
Concutiant roſeas cœli per inania pennas?
Quin ipſe æthereos agitare per aera currus
Etheſius nebulis gaudet ridentibus alis
Hujus in adventu tellus, gratiſſima veris
Exere opes; niveis illic decorata liguſtris
Arva micent, hic puniceo roſa picta colore
Miſceat, & teneros mollis Narciſſus odores,
Undique florentes ſtillent opobalſama colles:
Undique cœleſti diſtillent nectare nubes.
Fallor ego, aut noſtras ſuperi audivere querelas.
Quid? jam ſe propriis exornat frondibus arbor,
Mutaturque poli facies, ſimul ecce comarum
Deſertis rediit ſubitò nova gloria ſilvis.
Tota vireſcit humus, ſacris & amœna viretis
Se ſe ſcena aperit, rapidoque nitentia cœlo
Sidera vernanti ramorum paſcit honore.
Te croceum Nerei linquens, Thetidoſque cubile
Gens pennata poli cantu modulante ſalutat.
O mihi quàm viridi mœrens Philomela ſub umbra
Solatur triſtes querulo benè gutture luctus,
Et diros Terei incuſat crudelis amores.
Hujus carminibus captus ſub rupe jacenti
Membra ſoporifero componit languida ſomno
Propter aquam paſtor, fugiens ubi murmure rivus
Pertenui graciles ſecum devolvit arenas:
Dum paſſim (ſua cura) boves, paſſimque capellæ
Et nivei circùm attondent dumeta juvenci.
Apud P. Laur. le Brun. to. 2. Eloq. Poet.

Vere novo natura ſuis edocta tenebris,
Et evoluta faſciis,
Sic oculus, ſic ora, manus ab origine mundi
Ferebat in pomario;

Quo

Quo ſtetit, & pubem foliis circumdedit arbos,
Et mota ventis annuit.
Nunc quoque nec aliter Zephyrus volitabit in hortis,
Florumque mæcenas erit.
Ille meus ſubito campos depinget Apelles,
Vivi coloris artiſex.
Conjugis in gremium demittet Juppiter imbres,
Ut nata creſcant gramina.
Fl ente tamen cœlo noſter ridebit agellus,
His irrigatus lacrymis,
Perque virens florebit avis Junonia pratum
Millena pandens ſidera.
Mille venuſtates: ceu culta tepida Belgæ
Acu Phrygum diſtinxerint.
Mox thimbræ calices, & odora toreumata nardi,
Calthæque pendent luteæ,
Pallebitque ſalix; & cùm colocaſia ſurgent,
Paſtor lavabit vellera.

P. Iac. Balde Sil. l. 7. Ode 1.

Jam Ver conſtiterat; pleniſque invecta quadrigis
Chloris inumbrati ludebat imagine campi;
Induerat ramos excuſſo frigore ſilvæ,
Prataque turgebant nova pubeſcentibus herbis
Per virides diffuſa toros.

Idem tom. 2. heroic.

Ver erat, & variis veſtita coloribus arua
Floribus halabat, zephyris motantibus alas
Ore dabant roſeo qui dulcibus oſcula pratis.
Veris ad aſpectum ridebant germina rore,
Plaudebant cantu volucres, ſaltuque caduci
Imbrifero fontes: querulo ſub turbine fruſtra
Rupe ſub Æolia Boreas undabat, & Auſter,
Rurſus ut æquoreas agitarent montibus undas.
Dum volucres cantu, dum fontes murmure, flores
Fronde ſalutabant dum veris amabile regnum;
Æquora; & æquatis undis, tacitiſque procellis
Marmora marmor erant.

P. Car. de Luca l. 16. Dom. Laur.

Jam ſoporatos meruit tepores
Floreo tellus hilarata riſu:
Sibilant auræ, Zephyruſque vernum Circinat aurum
Jam coronato trabeata flore
Ætna, quam miti gravidat maritus
Halitu ventus dat odora picti Munera veris.
Fallor, an vivis oculatus aſtris
Ridet hortenſes polus ipſe ſcenas?
An ſuum paſſim ſibi viluiſſe Incipit aurum?
Attamen picto foliorum acervo
Floreis cœlos imitatur aſtris
Frondeus fornix humeriſque lentas Evocat auras.

Can-

Candidis paſſim viret in theatris
Scena florali tumefacta prole;
Quam ſibi florum ſinuant minores Caſtra Quirites.
Hinc coruſcantes imitata ſtellas
Flora nativo variat tenellum
Serico germen, radiatque flavis Lilia cirris.
Inde diſperſis tuberoſa criſtis
Lacteo nutat roſa ſub colore
Quam pudor circumvolat, & parentis Gloria veris,
Inde diſperſis lacerata ſpinis
Floridum ſcitè ſimulat cruorem;
Ac odorato ſocios amœnat Sanguine dumos.

P. Alber. Ineſ. Cent. 1. Ode 21.

Æſtas.

Jam clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem, jam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis.
Sole dies referente ſiccos.
Jam paſtor umbras cum grege languido,
Rivumque feſſus quærit, & horridi
Dumeta Silvani, caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Horatius l. 3. Ode 29.

Cùm verò in vaſtos ſurgit Nemeæus hiatus,
Exoriturque Canis, latratque Canicula flammas.
Et rapit igne ſuo, gemi nataque incendia Solis
Qua ſubdente facem ter, bis, radioſque movente
Dimicat in cineres orbis fatumque ſupremum
Sortitur, languetque ſuis Nuptunus in undis,
Et viridis nemori ſanguis decedit, & herbis,

Manlius l. 3. fil.

Tempus erat, cœli cùm torrentiſſimus axis
Incumbit terris, ictuſque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Sirius agros.

Statius l. 3. fil.

Non ſic prata novo vere decentia
Æſtatis calidæ deſpoliat vapor,
Sævit ſolſtitio cùm medius dies
Et noctem brevibus præcipitat rotis:
Langueſcunt folio lilia pallido
Et gratæ capiti deficiunt roſæ.

Seneca in Hipp. in Cho. ac. 2.

Cernis ut infeſtis incanduit ignibus æther
Ut calido ſitiens ſole dehiſcit humus?
Cernis ut in proprio conflagrant omnia buſto,
Ut moriens pluvio ſupplicat herba polo?
Aſpicis ut vaſto conſiſtit in æquore Nereus,
Nec revehunt curvas flumina ſicca rates?

Ut

Ut fluvios armenta petunt, nemorumpue receſſus,
Ut fugiant Phœbi lucida tela greges?
Ut genus arboreum rimas contraxit hiantes,
Ut teneris languet pallida ſilva comis?
P.Tarq.Gallutius l.2.el.6.
Adduxere ſitim ſextilis tempora Solis,
Et calidus medios æſtus hiulcat agros.
Andromedæque pater concluſos exerit ignes,
Et Canis, & Procyon rubra per aſtra furit.
Nec minus intereà veſani ſtella Leonis
Impulit immites ſiccius ire dies.
Idem l.2.el.7.
Et jam Sol Nemeos ardens ad fræna Leones
Egerat, & magnis rugitibus aſtra fugabat.
At conrra obverſus latranti Syrius ore
Terrebat calido reduces oriente jugales,
P.Al.Donatus l.c.9.
Non ſatis eſt calidis quod cincta vaporibus æſtas
Flagrantem incendit Nemeæo Sidere Romam,
Pulueruſque Tybris ſitientibus æſtuat undis? *Et inf.*
Ipſe autem Auguſtos medius qui temperat axes
Sol, aliam cœlo non ire potentior arcem
Fertur, & obliquum ſignis trepidantibus orbem,
Quàm cùm terrificos egit ſub fræna Leones,
Incenditque feris calidum flagrantibus annum,
Idem l.2.car.13.
Ut cùm lethiferos accendit Syrius ignes
Rivus aquas, hortus flores, pratum invidet herba,
Pallet humi facies nullo depicta colore:
Ipſa ſuos ſitiens fœtus non educat arbos.
Intereunt fruges ſiliqua labente peruſtæ,
Arva colit nemo ſiccis arentia glebis,
Vomeris & durum non admittentia dentem,
Cuncta jacent nimio cœli contuſa calore.
Petr.Bembus in car.Benacus.
.... Lædeos contorquet protinus ignes,
Icarium canem ſolvit, qui gutture terram
Perſonat ignivomo, patriumque inflammat olympum
Herculeus furit inde labor, collumque ſuperbum
Aſperat in flammas, iratoque attonat ore.
Ipſe viam propiore legit Sol igneus axe;
Jamque faces per inane volant, labentiaque aſtra
Jam ſcintillanti diffindunt nubila tractu.
Undique graſſantur flammæ; ferus ardor ubique
Ingruit, & terram flagrantior obruit imber. *Et inf.*
Exangues ſine luce jacent in vallibus herbæ,
Pallida languenti tabeſcunt lilia fronde.
Jam venit heu morbo nimiùm properata ſenectus,
Et modò lactentes areſcere cogit ariſtas.
Hinc timet extremis tellus ſuccumbere fatis,

In medio paveſacta rogo: jam jamque crematos
Dimicat in cineres proprio moribunda ſub ictu:
Ipſa ſibi tumulus, rogus ipſa, atque ipſa cadaver.
Aug. Maſcardus l. 2. Sil. in car. Æſtas.

Sæva Cleonæi cœlo juba fulgurat aſtri
Et Phaetontæis incenditur æthra lupatis,
Icariique canis latratu exterritus humor.
Cœca ſubit terræ, tenueſque ſolutus in auras
It vapor, infeſtumque fovet levis unda calorem.
Apud P. Laur. le Brun. to. 5. eloq. Poet.

Autumnus.

Prima vel Autumni ſub frigora, cùm rapidus Sol
Nondũ hyemẽ contingit equis, jam præterit æſtas.
Virg. l. 1. Geor.

Protinus extremo cùm jam Boreas antumno
Incubuit terris, primo cùm frigore tactæ
Labuntur frondes, maternaque brachia linquunt.
Nec cariem cæſæ formidant robora ſilvæ.
Politianus in Ruſtico.

Nonne vides, ubi ſe cœlo libravit Orion
Enſifer in medio, cuſtodes vinea ſepes
Negligit, objectaſque fores recludit, & aſper
Falcibus extremos populatur vinitor antes?
Cernitis ut Lycidas oleas, ut ruſtica Phyllis
Aureolam lentis carpit de vitibus uvam,
Et ciſta fœtus, & raſilibus calathiſcis
Vitigenos exportet, onus nec ſentit amicq
Jam levior Baccho, & cantu minuente laborem.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 18.

Jam diem gyro breviore claudens
Phœbus inſani rabiem Leonis
Sedat, autumnumque refert decorum Mollior æſtas.
Ille maturis redimitur uvis,
Lætus incedit per amœna rura.
Ejus aſpectu exhilarata ducunt Poma colorem.
M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Ibat in autumnum vergens clementior æſtas,
Extrema Canis Erigone jam purpurat uvas,
Ulmorumque ſuper liventes brachia botri
Meſſibus exhauſtis revocant ad præla colonos,
Lenæoſque novare lacus, & dolia ſuadent.
P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l. 16.

Salve, ait, ò nunquam ſatis implorata bibenti
Mater inhumano nimium malè viſa Lycurgo,
Votum anni, ſpes agricolæ mitiſſima, ſalve:
Tu gemmis Autumnum oneras, mollique pyropo
Plectis honoratas operoſa ſine arte corollas,
Quas tenero abſimilis depingit pampinus auro.

Tu

Tu nimio deſeſſam æſtu, atque extrema trahentem
Fata ſiti terram diſtentis nectare mammis
Prona foves; propriæ tandem, ſed prodiga vitæ,
Cui lacrymas olim dederas (dum vere tepenti
Semiputata truci deflecti brachia falce)
Sanguinis exundans pretioſa fluenta propinas.

Aug.Maſcardus l.2.ſil.

Vide infra ſub Tit.Vindemia.

Hyems.

Concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ.
Undaque jam tergo ferratos ſuſtinet orbes.
Puppibus illa prius, patulis, nunc hoſpita plauſtris,
Æraque diſſiliunt vulgò, veſteſque rigeſcunt
Indutæ, cæduntque ſecuribus humida vina.
Et totæ ſolidam in glaciem vertere lacunæ,
Stiriaque implexis induruit horrida barbis!
Intereà toto non ſecius aere ningit.

Virgilius l.2.Georg.

Pigro bruma gelu, ſiccisque Aquilonibus hærent
Æthere conſtricto pluvias in nube tenebat:
Urebant montana nives, campoſque jacentes
Non duraturæ conſpecto Sole pruinæ,
Atque omnis propior mergenti ſidera cœlo
Aruerat tellus hiberno dura ſereno.

Lucanus l.4.

Scilicet immanis dum cœli detonat ira,
Et tempeſtatum glomeratur in aere turbo,
Frigida concretæ jaculantur ſpicula nubes,
Aſpera bacchantes contorquent ſpicula Cauri,
Nix terris inimica ruit, gladioque ſilente
Lancinat agricolæ jam pubeſcentia vota.
Pignora quot terræ cœli penetrabilis ira
Excutit, atque arvis latè graſſatur apertis?
Mox hyemis ſinuata volant vexilla per auras
Quæ tandem terris ſtatuit ſua ſigna ſubactis.

Aug.Maſcardus l.2.ſil.

Nam valido gelidum cum pectore frigus anhelat,
Semifer & ſtellas frigerat ore caper.
Sarmaticaſque nives Boreas componit in Æmo,
Et placido tellus ſupplicat uda polo,
Dum platanus foliis, ſpoliataque vitibus ulmus,
Et ſcabro quercus cortice nuda riget.
Gramina cùm pluvio nolunt ſe credere cœlo,
Gemmaque ſub tunicis clauditur alma ſuis.
Frigida cùm vitreis concreſcunt flumina cruſtis,
Caurus & in glaciem frigore vincit aquas.

P.Tarq.Gallutius l.2.el.1.

Dum glacialis hyems aquilonibus aſperat auras,
Dum ſolis nix in montibus alta jacet:
Dum mage creſcentis duplicantur frigora brumæ,
Dum gelidos ſtridens veberat imber agros.
Idem eleg.11.

Namque ecce acuto flumina dum gelu
Concreta torpent: dum gravis Algidi
Vertex pruinoſa minatur
Mole polo, increpitatque nubes:
Majore dum ſe proripit impetu,
Nivemque latè collibus aggerat
Eurus, nec ictæ parciore
Frigore commoriuntur herbæ.
Idem l. 3.Ode 13.

Tempus erat, Riphæa Italæ quo frigora terræ
Portat hyems; ſed enim ſtridenti Aquilone coactas
Apennine tuas glacies, dorſoque nivali
In ſolida effingit gelidos chryſtalla liquores.
P.Alex.Donatus l.1.c.6.

Stringebat arva bruma crudeliſſima.
Ibant rigentes in lacerna pallii,
Lorica potiùs illa, quàm veſtis fuit.
Nivoſus aures Aquilo corrugaverat,
Naſo frequentes depluebant ſtiriæ,
Niſi præ acuto forte pigræ frigore,
A nare ſtarent pendulæ, quales ſolent
Stillicidiorum ſtare de canalibus.
Suam ſonori muſicam nolint, velint,
Utrique dentes concinebant frigidam.
P. Aug.Gazæus in lib.Pic.Hipar.

TEMPUS, SÆCULUM, SIVE ÆTAS.

Tempus.

IPſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt; ſed ut unda impellitur unda,
Urgeturque eadem, veniens urgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur,
Et nova ſunt ſemper; nam quod fuit ante, relictum eſt,
Fitque quod haud fuerat; momentaque cuncta novantur,
Et infrà.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus ævi
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Ovidius l.14.met.

Heus

Heus carpit horis tempus edacibus
Auratus annus, ductaque fervidis
Natura quadrigis, in horam
Præcipitat, trapidatque metam.
Pernix ſupremi tangere funeris.
Dies fugaci prætereunt pede:
Nec ſuſtinet Soles caducos
Lubrica conditio diei.
P.Tar.Gallutius l.3.Ode 20.

Immò tunc etiam, Rubi,
Cum vitam trahimus, perdimus, & leves
Parcarum terimus colos,
Laſſamuſque citi ſtamina ſæculi.
Quà quiſque eſt genitus die,
Illa mortis iter cœpit, & arduam
Lethi currere ſemitam.
Æternum fugiunt ſæcula: quælibet
Fato fit propior dies;
Et quidquid puero temporis additur,
Vitæ detrahitur ſuæ.
Sed (proh!) quis pretium temporis æſtimat:
Quis lapſos numerat dies,
Annorumqu e fugam? quis morientium
Inter funera menſium,
Vitæ rupta ſuæ licia computat?
Vix nati pereunt dies;
Et dum perpetuis mentibus obvii
Æternas terimus moras,
Vigent prona ſuum fata negotium.
P.Alb.Ino.Lyr. cent.1.Ode.53.

Ætas Aurea.

QUàm benè Saturno vivebat, Rege priuſquam
Tellus in longas eſt patefacta vias
Nondum cæruleas pinus contempſerat undas
Effuſum ventis præbueratque ſinum:
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Preſſerat externa navita merce ratem.
Illo non validus ſubiit juga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus,
Non domus ulla fores habuit: non fixus in agris,
Qui regeret certis finibus arva, lapis.
Ipſæ mella dabant quercus, ultroque ferebant
Obvia ſecuris ubera lactis oves,
Non acies, non ira fuit; non bella; nec enſes
Immiti ſævus duxerat arte faber.
Tibullus l.1.el.3.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebat.

Pœna, metuſque aberant, nec vincla minacia collo
Ære ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Judicis ora ſui, ſed erant ſine judice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales præter ſua littora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ,
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes,
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.

Ovidius l.5.met.

..... hoc equidem reor
Vixiſſe ritu prima, quos miſtos Deis
Profudit ætas: nullus his auri fuit
Cœcus cupido. nullus in campo ſacer
Diviſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates:
Sua quiſque norat maria, non vaſto aggere,
Crebraque turre cinxerant urbes latus.
Non arma ſæva miles aptabat manu:
Nec torta clauſas fregerat ſaxo gravi
Baliſta portas: juſſa nec dominum pati
Juncto ferebat terra ſervitium bove.
Sed arva per ſe fœta poſcentes nihil
Pavere gentes: ſilva nativas opes,
Et opaca dederant antra nativas domos.

Seneca in Hyppo. Act.2.ſc.2.

Tunc illa Virgo Numinis magni Dea
Juſtitia cœlo miſſa cum ſancta fide
Terras regebat mitis; humanum genus
Non bella norat, non tubæ fremitus truces,
Non arma gentes: cingere aſſuerant ſuas
Muris nec urbes: pervium cunctis iter,
Communis uſus omnium rerum fuit.
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat ultrò, tam piis felix parens,
Et tuta alumnis.

Idem in Oct. Act.2.ſc.1.

Tunc

Tunc tellus communis erit: tunc limite nullo
Diſcernetur ager: nec vomere ſulcus adunco
Findetur: ſubitis meſſor gaudebit ariſtis.
Rorabunt querceta favis: ſtagnantia paſſim
Vina fluent, oleique lacus; nec murice tinctis
Velleribus quæretur honor, ſed ſponte rubebunt
Attonito paſtore greges; pontumque, per omnem
Ridebunt virides gemmis naſcentibus algæ.

Claudianus l. 1. in Ruff.

Non hominum certæ ſedes, non ulla Deorum
Formido: natura illis tectumque laremque
Præbebat, quà ſe Oceano nox acta ferebat,
Carpebant feſſi ſomnos, & membra locabant,
Aut antro tecti, aut nemorum frondentibus umbris
Errantes impunè greges per paſcua læta
Cernere erat commune ſolum, communia tellus
Ignavis alimenta dabat; tum pocula rivi,
Et paſſim vivis lapſi de fontibus amnes.

Pontanus l. 2. de Stell. de Ariete.

Ecce canes, leporeſque unà jacet ecce ſub umbra
Proxima cerva leæ: pavido cum turture milvus
Cantat, & accipitri plorat conjuncta columba.
Ite Palæſtini per gaudia veſtra: vagatur
Jam nullo cuſtode pecus, non crate ſaligna
Clauditur, aut texto compellitur hædus hibiſco,
Prædator non inſidias hic inſtruet ullas,
Ipſa licèt latos errent armenta per agros.
Aurea nimirum cum pace renaſcitur ætas.
Non taxus, non quæ veſtigat gramina Colchis,
Non ſuccos viroſa graves aconita miniſtrant:
Non quiſquam Salpigna tuas calcare latebras
Non timeat mediis ſitientes Dipſadas undis.
Occidit & Natrix, præſenti Vipera tabe
Occidit, & gramen fallacibus aruit herbis,
Succedunt caſiæ vulgò, ſuccedit amomum,
Perpetuo lætus ſuccedit amaracus amne.
Paſſim mella fluunt, ſudant opobalſama truncis,
Sudat Achæmenium rigido de robore coſtum.
Jam nullo veniunt jactæ de ſemine fruges:
Sponte ſua florebit ager ceſſante juvenco,
Et flavis injuſſa ſeges fluitabit ariſtis
Fœcundis contenta Notis, & rore marito;
Non mala rubigo culmos conſumet inertes,
Non ſegetes inter ſteriles naſcentur avenæ.
Non tribuli, lappæque inter nitidiſſima culta,
Carduus, aut mediis ſurget paliurus in arvis.
Tollite colla jugis, & demite aratra juvencis,
Tollite plauſtra viri, trabeaſque, & virgea texta,
Arbuteas crates, & flexæ robora fagi;

Omnia nam tellus nullo poſcente miniſtrat
Sponte ſua, larga rumpuntur & horrea meſſe.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 1.
Sed tellus communis erit, ſed nullus avaris
Stabit colonis arbiter fundi lapis.
In commune fluent ſancti ſine nomine fontes,
Naſcentur omni liberæ fruges agro.
Tunc bona proſpicient purgatas ſidera terras,
Tunc ægra nullo Sole pallebit Ceres.
Non Aquilo graciles, non eruet Eurus ariſtas,
Sed innocentes & calore languidi
Mulcebunt violas, mulcebunt lilia ſoles
Omnique lenis annuet vento ſeges.
Vina fluent vulgò rivis, felicia vulgò
per rura current lacteo fontes pede.
Sponte ſua dulces ſalient in pocula limphæ,
Sincerus, & ſævire neſcius liquor.
Caſ. Sarbievius lib. Epod. Ode 8.
Saturno regnante dies fulſere ſereni:
Aurea currebant flavo pede luſtra per orbem
Nuſquam viſa lues, tranquillæ vivida læto
Naturæ facies recubans in gramine riſit
Poma fames, & lympha ſitis: blanda otia curæ
Pura dies ibat ſilvis præbentibus umbram,
Nox amor, & vacui terroris immagine ſaltus
Sidera ſuadebant placidos labentia ſomnos.
Neſcitum qualis foret, aut quæ bellua, morbus,
Nullus erat Medicus, nullus medicaminis uſus.
P. Iac. Balde Satyra 3.
·.·.· nondum iræ rebellis
Spreverat imperium, nondum veſana libido
Traxerat averſam ſtudia in contraria mentem,
Aut ſuaſit prædulce nefas, non luxus honeſtum
Diſpulit, aut faſtu ſtuduit calcare minorem
Ambitio, toto pietas proſcripſerat orbe
Terra Deum non dum pœnis celebrata Lycurgi
Laus erat, aut ſpretæ tenebroſo carcere leges
Damnavere reum, nondum perjuria Minos
Oderat, aut rigidi clamabant jura Solones,
Ipſa ſuis conſtans præerat prudentia factis.
Et recti connatus amor, non regula vitæ,
Non probitas diſcenda fuit, non ulla pudoris
Arguerat fontem facies, nocituraque mundo
Probra fuere palam.
Barlæus Heroic. l. 2.

Ætas ferrea.

PRotinus irrupit venæ pejoris in ævum
Omne nefas; fugere pudor, verumque, fideſque,
In

In quorum ſubiere locum fraudeſque, doliquе,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc benè noverat illos
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignoti inſultavere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis; & auræ
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantùm ſegetes, alimentaque debita dives
Poſcebatur humus, ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat, prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto; non hoſpes ab hoſpite tutus.
Nec Socer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti.
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos
Victa jacet pietas: Virgo cæde madentes
Ultima cœleſtum terras Aſtræa reliquit.
Ovidius l.1.Met.

Rupere fædus, impius lucri furor
Et ira præceps: quaſque ſuccenſas agit
Libido mentes, venit imperii ſitis.
Cruenta factus præda majori minor,
Pro jure vires eſſe, tum primùm manu
Bellare nuda, ſaxaque, & ramos rudes
Vertere in arma, non erat gracili levis
Armata ferro cornus, aut longo latus
Mucrone cingens enſis, aut criſtæ caput
Galeæ comantes: tela faciebat dolor.
Invenit artes bellicus mavors novas,
Et mille formas mortis: hinc terras cruor
Infecit omnes fuſus, & rubit mare.
Tum ſcelera dempto fine per cunctas domos
Iere, nullum caruit exemplo nefas.
A fratre frater, dextera nati parens
Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,
Perimuntque fœtus impiæ matres ſuos.
Seneca in Hypp.ac.2.ſc.2.

Sed in parentis viſcera intravit ſuæ
Deterior ætas: eruit ferrum grave,
Aurumque; ſævas mox & armavit manus;
Partita fines regna conſtituit; novas
Extruxit urbes; tecta defendit ſuis
Aliena telis, aut petit prædæ imminens,
Neglecta terras fugit, & mores fœdos.

Hominum cruenta corde pollutas manus
Aſtræa Virgo, ſiderum magnum decus.

Seneca in Oct. ac. 2. ſc. 1.

Res æterna.

Dum juga montis aper, fluvios dum piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

Virg. Ecl. 4.

In freta dum fluvii current, dum montibus umbræ
Luſtrabunt, convexa polus dum ſidera paſcet.

Idem l. 1. Æn.

Lucida dum current annoſi ſidera mundi
Oceanus clauſum dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimiſſos dum plena recolliget ignes,
Cum matutinos prædicet Lucifer ortus,
Altaque cœruleum dum Nerea neſciet Arctos.

Seneca in Oed. in Cho. ac. 2.

∴ dumque in tacito vaga ſidera mundo
Fulgebunt; dum Sol nigris orietur ab Indis.
Prævia luciferis aderit dum curribus Eos,
Dum ver triſtis hyems, autumnum proferet æſtas,
Dumque fluet ſpirans, refluetque reciproca Thetys
Dum mixta alternas capient elementa figuras.

Politianus in Manto.

Ante fretis ventura quies, & deſinet æſtus
Oceani, ponentque Noti, monteſque revulſi
Sedibus aerias tollent ſe ſponte per auras;
Quàm tacita de mente cadant, quos ante ſub imo
Corde meus ſibi clauſit amor, dum ſurget ub ortu
Juſſa dies, curſuque vago ſol ambiet orbem:
Dum ſubitura vices vultus, & menſtrua lucem
Luna feret, noctemque reget: dum ſidera cœlo
Labentur, pontoque cadent, pontoque reſurgent.
Dum cita perpetuos olim volventur in orbes,
Fixaque defixo dum ſtabunt tempora cœlo,
Stabit in æternas vigili ſub pectore curas,
Quem gero matris amor.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

A E R I A.

Aeris regiones.

Aetheris excelſos lunæ cùm ſubderet ignes,
Ardentique levem ſuccingeret aera gyro,
Et tamen aeriæ flammas defenderet auræ:
En, ait, oſtendens æthram, tractuſque liquentes
Aeris, en tenues elementi agitabilis auras,
Perſpicuos inter viſus, ſpirabile vitæ
Præſidium, rutilæ candens, & amabile lucis
Hoſpitium, Solis, Lunæ, aſtrorumque theatrum,

Si-

Siderei quo tota oculis ſe gloria mundi
Explicat, emporiumque orbis, quo nubila tellus
Mittit, & undè ſui terris mittuntur amores.
Hærebam mirata levi difflabile vento
Corpus, & exili pennæ violabile motu,
Omnibus expoſitum naturæ in vulnera telis
Infeſtiſque patens odiis, commune volantum
Ludibrium, emiſſis ſtudium in certamina venti
Nubibus addictum, nimbiſque furentibus æquor.
Tam liquidum, tam molle, tamen durabile cœli
Robur, & indomito fixum firmamine legis
Stare, nec hoſtiles audax horrere furores.
Hoc Deus in ſuperas ſpatium cùm tolleret arces,
Tergemino placet aerias diſcrimine ſedes
Hic ſtatuiſſe, refert, tractus: ſuprema cruentos,
Terribileſque minace coma feret aura cometas,
Accenſaſque faces, & labi credita cœlo
Sidera, & ultrices accenſis Numinis iras.
Hæc procul attollens ſignum fatalia pandet
Omnia, divinumque dabit placare furorem.
Adverſi in media miſcebunt prælia venti.
Juratoque truces concurrent Marte procellæ,
Hic dira piceis glomerata tonitrua nimbis
Voce frement, rapidis vibrabunt fulgura flammis,
Vindicibuſque furent horrentia fulmina telis,
Hinc pluviæ, denſæque nives, & ſaxeus imber
Grandinis, & triſtes humana in damna ruinæ.
Infima vitales ægris animantibus auras
Securique modum greſſus, facilemqne labori
Humano dabit æthra viam, cœlique faventis
Opportuna feret fœcundæ munera terræ.

P. Ant. Chanut, in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Nubes.

ALba parum denſa eſt, raroque immixta vapore.
Quam Sol irrumpit radiis, & ad intima tranat
Nigra gravem traxit denſa caligine fumum,
Non illa ut penetrent Nemæi lumina Phœbi.
Puniceam multus ſubiit calor, occupat humor
Cæruleam, gravidamque imbri, longèque madentem.
Has collidentes ſequitur fragor, & ſimul ingens
Porta tonat cœli, rumpitque ad tartara clamor.

Iov. Pontanus in lib. Meteor.

Procul hinc abeſte nubes,
Nubes ſerenitatis
Maculæ maligniores,
Nævi nitentis æthere
Ridentis orbis iræ.
Voces, & faces cruentas
Et tela criſpiſcula

D 5 Athos,

Athos, Oſſa, Peliuſque
Alpeſque pertimeſcunt.
In Veſtigio Gymn. Rom. par. 1.

Nubes columnæ ſpecie dux Hebræorum.

Vix etenim everſo vallo ſe fuderat agmen
In campos, cùm per tenebras deſcendere nubes
Viſa polo, ſplendens radiis, quos plurimus igni
Accendit vapor, humentes ut temperet umbras
Noctibus, ignitoque vias ſub tramite monſtret:
Illa cadens ſimul ingenti producta cylindro,
Vertice ſublimis ſociis ſuſpenditur aſtris:
Inde baſim terras versùs largo agmine ſundens
Protegit Iſacidas, & noctem lumine purgat,
Subluſtremque diem caſtris ſub tegmine præbet,
Sive viam noctu carpant, ſive fixa reſidant.
P. Ant. Millieus l. 4. Moyſ. Viat.
Qualis Erythræi nubes ad prima profundi
Littora, quæ trepidas Phario terrore phalangas
Iſacidum vallans, profugos ſtetit inter, & hoſtes
Immanem tollens ingenti mole columnam:
Donec in adverſum ſicco maris æquore littus
Traiiceret patulas una gens nocte per undas,
Horrenti longum illa vagam deduxit eremo,
Et caſtris metata locum, ſtetit: inde morarum
Intervalla notans, ſublatis vadere ſignis
Juſſit, & inſtabiles ſtantem ſibi figere metas.
Perque diem rapidos cùm ſol intenderet æſtus,
Deſuper ardentes pandens ſe lata per auras
Arcebat nocuum denſa caligine ſolem,
At cœca de nocte diem fulgente ferebat
Luce nitens, unoque dabat contraria nimbo.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.
Quæ procul ingenti migrantis mole columnæ
Ad mare ſublimem ſe tollit in aera nubes,
Hæc trepidæ tutela fugæ, lætabile vitæ
Præſidium, Pharios inter per aperta ruentes
Æquora, & Iſacidas profugos mirabile vallum;
Vindicis arx, acieſque Dei, Martiſque furentis
Machina, concluſas undis qua ſævus in hoſtes
Fulgurat, exitium Pharaonis, & horrida clades
Mempheos, Iſiacæ fatum exitiabile terræ.
En piceo triſtes flammas ut rubra colori
Miſcet, & eliſis acres erumpit in iras
Ignibus: horrificum tonitru reſonare fragorem,
Ultoremque ſubeſſe Deum notat ardor, & atri
Agminis undantes violento turbine nimbi.
Sub mediam, qua flamma globo rubet alta minaci
Triſtius, intento ſtat formidabile Numen

Ful-

Fulmine: per vaſtam dux hic erit Ales eremum.
Undiqne terrores circum, & flagrantibus iræ
Frontique, & rapidæ Phariorum in funera pœnæ,
Horret ad hæc ſubito trepidum mare, rupta profundi
Attoniti coit unda metu, ſonituque frementi
Irruit in Pharaona ferum.

Idem Ibidem.

Nebulæ.

HÆc inter mediæ ſpatiis ingentibus auræ
Triſtibus obſeſſæ nebulis, quas mittit in altum
Terra, ſinu tetros jaculans ſuper æthera fumos,
Fœdaque ſidereo prætexens nubila cœlo.
Silicet æthereis tenebras offundere flammis
Hæc velit, & purum maculis aſpergere cœlum,
Aſpice ut undanti revolutæ turbine nubes
Obſcænos glomerant æſtus, faciemque ſerenam
Aeris, auratamque diem graveolentibus umbris
Infuſcant, tetroſque ferunt in ſidera fumos.
Terra luit tam triſte nefas, dat grandine pœnas,
Fulminibuſque: ruit fœdis è nubibus ultor
Imber, & afflatam regerunt mala nubila peſtem.

Idem ibidem.

Venti.

HAlitus ille autem, atque ima tellure remiſſus
Hos generat, vireſque animis, roburque miniſtrat,
Sol pater educit, mater dedit ubera tellus
A ſummo Boreas, Notus imo ſpirat olympo,
Occaſum inſedit zephirus, venit Eurus ab ortu.
Hoc circùm varii dextra, lævaque feruntur
Atque agitant tenues diverſis flatibus auras. *Et inf.*
Cur autem quando huc toties diſcurſet, & illuc
Spiritus hic, varios agitant ſine lege tumultus,
Cur non & ſuperas pennis petit improbus arces?
Omnis in aerias quicumque elabitur oras
Halitus immiſto paulatim educitur igni:
Qui poſtquam gelidam ſummo capite attigit arcem,
Senſit & adverſi contraria frigoris arma;
Illicet ipſe pedem retro fert, pondere & ipſo
Quod multum traxit gravida de matre volutus
Ad matrem trahitur, ecce hic novus advenit ignis
Auxilio retinens labentem, ille arma reſumit
Fortior ad pugnam, ſimul huc perlatus & illuc.
Dumque cadit, reſilitque, levis tum pellitur aer.
Et quo majores à frigore pertulit ictus,
Majoremque trahit fœcunda è matre vigorem
Halitus, hoc majore ruens ferit aera pulſu

Jovinianus Pontanus in lib. meteor.

Sunt igitur venti nimirum corpora cœca,
Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cœli
Verrunt, ac ſubito vexantia turbine raptant.
Quæ veluti validum flumen, cùm procubuere
Quamlibet in partem trudunt res ante, ruuntque
Impetibus crebris; interdum vortice torto
Corripiunt, rapidique rotanti turbine portant.

Lucretius lib. 1.

Boreas.

APta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello,
Hac freta concutio, nodoſaque robora verto
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego cùm fratres cœlo ſum nactus aperto
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Ut medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliantque cavis eliſi nubibus ignes.
Idem ego cùm ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuitque ferox imis mea terga cavernis,
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.

Ovidius l. 6. met.

Ac veluti annoſam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant: it ſtridor, & altè
Conſternunt terram, concuſſo ſtipite frondes.

Virgilius l. 4. Æn.

Ac velut Edoni Boreæ cùm ſpiritus alto
Inſonat Ægæo, ſequiturque ad littora fluctus
Quà venti incubuere, fugam dant nubila cœlo.

Idem l. 12. Æn.

Thracius hos Boreas ſcopulos, immitia regna,
Solus habet, ſemperque rigens nunc littora pulſat,
Nunc ipſas alis frangit ſtridentibus Alpes:
Atque ubi ſe terris glaciali fundit ab Arcto,
Haud ulli contra fiducia ſurgere vento
Vorticibus rapidis torquet mare, fractaque anhelant
Æquora, & injecto conduntur gurgite montes.

Sil. Italicus l. 1.

.·.·.·.· ceu turbine rauco
Cùm gravis armatur Boreas, glacieque nivali
Hiſpidus, & Getica concretus grandine pennas
Flare cupit, pelagus, ſilvas, campoſque ſonoro
Flamine rapturus: ſi fortè adverſus ahenos
Æolus objecit, poſtes, vaneſcit inanis
Impetus, & fractæ redeunt in clauſtra procellæ.

Claudianus l. 1. de raptu.

Qualis ubi Arctois Boreas erupit ab antris,
Aereos rapido percurrens turbine campos,

It

It cœlo ferus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur: dant victa locum, & cava nubila cedunt.
Hier.Vida l.2.Chriſt.

Auſter, ſive Notus.

EMittitque Notum: madidis Notus evolat alis
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis, canis fluit unda capillis
Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæque, ſinuſque.
Ut que manu latè pendentia nubila preſſit
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi.
Ovidius l.1.met.

.:.:. ſed turbidus Auſter.
Ipſe agit undantes nimborum in prælia turmas,
Dux ipſe pluviarum, & longè maximus auctor,
Eductos namque immenſum regione peruſta
Denſorum fluctus longinqua ab ſede vaporum
Involvit, raptaque agitans, qui deinde ſoluti
Fundunt præcipites abruptis nubibus imbres.
Diluvioque uno abſorbent pecudeſque, viroſque,
Tantum Auſter diſcuſſa furens per nubila fertur.
Pontanus in lib.Met.

Zephyrus.

HIc qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans zephyrus proclives incitat undas;
Quæ tardè primum clementi flamine pulſæ
Prociduum leni reſonant plangore cachinnum
Poſt vento creſcente magis, magis increbreſcunt.
Catullus in car.de Nup.Pelei.

Compellat zephyrum: Pater ò gratiſſime veris,
Qui mea laſcivo regnas per prata volatu
Semper & aſſiduis irroras flatibus annum. *Et inf.*
Dixerat, ille novo madidantes nectare pennas
Concutit, & glebas fœcundo rore maritat.
Quaque volat, vernus ſequitur color: omnis in herba
Turget humus; medioque patent convexa ſereno.
Claudianus l.2.de raptu Proſerp.

Mollibus Heſperias alternans montibus alas
Nullo clamoſum turbine cogis iter
Et Samia propè lege ſilens taciturna modeſtus
Flamina moliris, vixque notandus ades.
Vix cannam impellis fragilique cacumine juncos;
Per te etiam ſabuli eſt intemerata ſtrues
Plumeus ac tenerè fluida bombycinus aura
Ventivolo involvis prata novella ſinu.
Horridaque halitibus pluſquam civilibus afflans
Rura foves, ex te parturit omnis ager.
P.Io.Biſſelius l.1.Vern.el.9.

Ventorum conflictus.

OMnia ventorum concurrere prælia vidi,
Quæ gravidam latè ſegetem ab radicibus imis
Sublime expulſam eruerent: ita turbine nigro
Ferrat hyems, culmumque levem, ſtipulaſque volantes.
Virg. l. 1. Georg.

Incubuere mari, totumque à ſedibus imis
Unà Euruſque, Notuſque ruunt creberque procellis
Africus, & vaſtos volvunt ad littora fluctus,
Eripiunt ſubitò nubes cœlumque, diemque
Teucrorum ex oculis, ponto nox incubat atra,
Idem l. 1. Æn.

Adverſi rupto ceu quondam turbine venti
Confligunt zephyruſque, Notuſque, & lætus eois
Eurus equis: ſtridunt ſilvæ, ſævitque tridente
Spumeus, atque imo Nereus ciet æquora fundo.
Idem l. 2. Æn.

Inter utrumque fremunt immani turbine venti:
Neſcit cui domino pareat unda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu.
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto.
Nunc notus adverſa prælia fronte gerit.
Ovidius l. 1. Triſt. el. 1.

Primus ab Oceano caput exeris Atlantæo
Core, movens æſtus, jam te tollente furebat
Pontus, & in ſcopulos totas erexerat undas,
Occurrit gelidus Boreas, pelaguſque retundit;
Et dubium pendet, cui vento pareat æquor.
Sed Scythici vicit rabies Aquilonis, & undas
Torſit, & abſtruſas penitus vada fecit arenas.
Nec perfert pontum Boreas ad ſaxa, ſuumque
In fluctus Cori frangit mare, motaque poſſunt
Æquora ſubductis etiam concurrere ventis.
Lucanus l. 5.

Non graviora movent venti certamina mole
Odryſius Boreas, & Syrtim tollere pollens
Africus, obnixi cùm bella furentia torquent:
Diſtraxere fretum, ac diverſa ad littora volvunt
Æquor quiſque ſuum, ſequitur ſtridente procella
Nunc huc, nunc illuc raptim mare, & intonat undis.
Sil. Italicus l. 7.

Sic ubi prima movent pelago certamina venti
Incluſam rabiem, ac ſparſuras aſtra procellas
Parturit unda freti, fundoque emota minaces
Expirat per ſaxa ſonos, atque acta cavernis
Torquet anhelantem ſpumanti vortice pontum.
Idem l. 9.

Den-

Denſior à terris, & nulli pervia flammæ
Subtexit nox atra polos; jam clauſtra rigentis
Æoliæ percuſſa ſonant, venturaque rauco
Ore minatur hyms. venti tranſverſa frementes
Confligunt, axemque emoto cardine vellunt,
Dum cœlum ſibi quiſque rapit, ſed plurimus Auſter
Inglomerat noctem, & tenebroſa volumina torquet.
Statius l.1.Theb.

... undique incumbunt ſimul
Rapiuntque pelagus infimo everſum ſolo,
Adverſus Euro Zphyrus, & Boreæ Notus
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur, turbo convolvit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet nives,
Libycuſque arenas Auſter ad Syrtes agit.
Nec manet in Auſtro: ſit gravis nimbis Notus.
Imbre auget undas. Eurus Orientem movet
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Quid rapidus ora Corus oceano exerens?
Mundum revelli ſedibus totum ſuis,
Ipſoſque rupto crederes cœlo Deos
Decidere, & atrum rebus induci chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retrò
Æſtum revolvit, non capit ſe ſe mare.
Seneca in Agam.ac.3.ſc.1.

Nunc ſonanti cominantur bella venti turbine,
Claſſicoque mugientes jura ponti prælio
Quiſque poſcit, & Tyrannus ardet eſſe marmoris
Turbinatum torquet æquor hinc protervus Africus,
Atque pontum emolientes crudus iras aggerat:
Hinc Trionum fœda proles, qua rigeſcunt æquora
Ac perenni Thetys arctè colligatur frigore.
Regna poſcit, efferato cuncta volvens impete.
Unde ſævis acta ventis turgida aſtris imminet,
Miſcet aer, miſcet æquor fluctuum diſcordiam.
Aug.Maſcar.Sil.l.4.Tit.Metan.

Dixit, & in verbo laxo ſe carcere promunt
Æolii fratres, numeroque, & viribus æqui:
In Zephyros Eurus, Boreas moturus in Auſtros,
Frontibus adverſùs ſe ſe in certamina poſcunt
Diſcordes animæ, juſſique diurna paciſci
Fœdera, vix pacti tandem ſocia agmina jungunt,
Unam omnes verſi in rabiem, quà phœbus anhelos
Hiberno properat ſub ſidere mergere currus.
Non liquidum cura eſt aſſurgere in æthera pennis,
Fert furor in terras: in terras impete prono
Incubuere Noti, nam quà faſtigia junctis
Conveniunt tignis, & partes deſuper imbrex
Amplexus geminas ſurgentia tecta coronat.
Moliri incipiunt aditus, ſtragique futuræ

Arte

Arte parare viam, dum ſe ſe partibus imis
Inſinuant tenui ſpiramine, moxque revulſa
Abripiunt, vacuoque ferunt cava tegmina cœlo;
Inde alta ex aliis centum, latereſque per urbem
Inviſumque pluunt venti, non Juppiter, imbrem.
Acrior hinc rabies excelſa mole caminos
Culminibus quatiens agit huc; illucque labentes;
Nec valido tantum obſiſtunt retinacula ferro,
Quin collapſa ruunt fumantia denique tectis
Pondera, & ingentes pandant quàm longa feneſtras.
Fert alias longè intereà, latèque ruinas
Jam gravior peſtis; non unam in montibus ornum
Sollicitant zephyri, ſilvis extrema minantur
Excidia, aut extrema ferunt: radicibus imis
Mille ſimul quercus, ingentia corpora, vertunt,
Inſternuntque ſolo: quaſi ſi violentior amnis
Aggeribus ruptis tenues affligat ariſtas.

P. Cur. Malapertius l. 1. de Ventis.

Turbo Ventorum.

Turbineus fortaſſe globus miraberis, unde
Eruat evulſam ſummis radicibus ornum;
Nunc frangens monte adverſo, nunc nubibus actam
Agglomeratque, agitatque frequens tandem illa ruina
Prona cadit, longo plangens loca ſenta ſonore.
Intereà denſa obſcurus caligine fertur
Perque vias, perque arma ſimul, ſternitque, feritque
Pulvereus globus involvens cœlumque, diemque.
Namque per adverſum dum concurſantia venti
Arma movent animiſque pares, & viribus, ecce
Certamen magnum exoritur: ille impiger inſtar,
Hic clypeo obnitens longè adverſatur; utrinque
Impetus, utrimque & robur: nunc pellitur ille,
Hic pellit, nunc ſors variat mutata, nec ullus
Statve loco, ceditve loco: nunc ille ſiniſtra,
Hinc dextra incurſat feriens, & in orbe gerit rem:
Nunc ictus clypeo excipiens petit aera, nunc ſe
Intorquens, terram ingenti divellit hiatu
Dum vel uterque cadat moriens, vel ceſſerit alter
Aut jungat ſocias concordi fœdere vires.

Iov. Pontanus meteor. Tit. Turbo.

... Æſtivi ceu trita per æquora campi,
Turbo repentinam glomerato turbine nubem
Excitat, & convolvit agros, & in ora viantum
Impingit, viſum eripiens greſſuſque retentos
Implicat, ardentemque vetat vel cernere ſolem,
Præcluſamque videre viam.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

PLU-

PLUVIA, ET TEMPESTAS.

Pluvia.

ILle igitur per inane vagum ſublatus in auras
Convertit ſeſe inſinuans, paſſimque coactus
Denſatur magis, atque magis: tum nubibus actis
Frigida per loca, ſub cœli regione maligna
Id quod erat calidum, ſenſim effluit, & volat altâ
Sub loca, quà poſitis fervent incendia caſtris.
Ipſe autem cogente gelu tabeſcit, & inde
Liquitur, irriguæque cadunt ex aere guttæ.
Quin & frigida vis propius cohibente calore
Colligit in ſe ſe, majoraque robora ſumit.
Cogitur hinc ſparſus paſſim vapor: inde coactus
Solvitur, & pluvii erumpunt de nubibus imbres.

Iov. Pontanus lib. meteor.

Ingenium cœli, nativaque nomina mutas:
Imbre fluunt noctes, & madet amne dies,
Si tamen eſt ſuper ulla dies: nam turbine furvo
Noctescunt Soles, luxque diurna perit.
Grandibus intereà nimborum inſultibus omnis
Herba jacet, nemorum flos ruit, arva rigent.
Quique prius teneros halarat ceſpes odores,
Nunc ſuper inducto naufragus imbre natat;
Nuſquam iter eſt: periere viæ (quis credat?) & urbis
Semita cœnoſi merſa plaude luti.

P. Io. Biſſelius l. 3. el. 12.

Ecce autem ſubitis concreſcere nubibus imbres,
Clarus & obſcuro lucem Sol condere nimbo.
Nec mora: diſcuſſo repetita in fulgura cœlo
Intremuit vallis, fractumque agitante tumultu
Æthera, fulmineas iterùmque, iterùmque ruinas
Horruit, & mixto labentem flumine Caurum.

P. Al. Donatus l. 5. Conſt.

Tempeſtas in terram effuſa.

SÆpè etiam immenſum cœlo venit agmen aquarum,
Et fœdam glomerant tempeſtatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes: ruit arduus æther,
Et pluvia ingenti ſata læta, boumque labores
Diluit: implentur foſſæ, & cava flumina creſcunt,
Cum ſonitu fervetque fretis ſpirantibus æquor.
Ipſe pater media nimborum in nocte, coruſca
Fulmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugere feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtravit pavor: ille flagranti
Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo

Deii-

Deiicit, ingeminant Auſtri, & denſiſſimus imber,
Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plangunt.
Virg.l.1.Georg.

Quantus ab occaſu veniens pluvialibus hædis
Verberat imber humum; quàm multa grandine nimbi
In vada præcipitant, cùm Juppiter horridus auſtris
Torquet aquoſam hyemem, & cœlo cava nubila rūpit.
Idem l.9.Æn.

Armatus auro talis Orion micat,
Cùm pronus olim nubila, cœlum imbribus
Rumpit ſolutis, grandine & miſta furit:
Simul igne fulgent nubila, eliſo tonant
Simul igne nubes ſauciæ trifida face.
Ingeminat imber deſuper rupto æthere,
Crepitante tecta grandine illiſa ſonant.
P.Stephonius in Chriſ.ac.1.ſc.3.

Non ſecus ac ventis ſi quando hyemantibus imber
Nigranti de nube ruit; torrentibus undis
Vix validi montes, vix tota Ceraunia reſtant:
Arboreæ ſternuntur opes, pinuſque, pyruſque,
Et patulæ quercus, & vatum inſignia laurus
Præcipiteſque cadunt in honoro funere cedri;
Nec ſua planities corylos, neque littora myrtos
Eximias à ſtrage tenet, fractiſque myricæ
Stirpibus expirant: Dryades ſtevere, ſuaſque
Obruta delectant nuſquam virgulta Napæas,
P.Iac.Bidermarus l.1.Heroid.

Haud ſecus adverſi quàm cùm de cardine mundi
Hinc boreas, ſtreperit illinc ſuper ingruit alis
Auſter; agens pluvia fœtas, tonitruque procellas:
It cœlo fragor, ingenti ſibi diſſilit aer
Murmure; dant rupes longè, dant concava longè
Littora, dant maria alta ſonum, totuſque remugit
Vix benè, vix geminis unus par hoſtibus orbis.
Pulvereo ſurgit glomerata volumine nubes
Flabilis, & rapido circum per inane rotatu
Acta volans, nimbo ſolem ſubtexit opaco.
Apud P.Laur.le Brun.to.2.el.Poet.

Sic quoque Collinæ quateret cùm proxima portæ
Annibal, & poſitis Anlena ſub oſtia caſtris
Ponè ſuburbanos educeret agmina colles,
Invectus contra nimbis globus, auſaque furtim
Aſtitit unda ſuper, validiſque armata procellis
Arma repercuſſit, Pœnoſque, Italoſque fugavit,
Et dubiæ rapuit ventura pericula pugnæ.
Sic aquilone rigens, glomerataque fluctibus atris
Obruit & valles, & verberat horrida colles
Tempeſtas: cœlique fragor, lamentaque vulgi
Con-

Congeminant: mixtoque cadens de nubibus altis
Depulit imbre pavor, tremefactaque corda flagellat.
P. Alex. Donatus l.3. Conſt.

.:.: ſed jam quæ plurima cœlo
Pendebat, ſe fudit hyems: quin turbine rauco
Ingemuit, fractoque tonans è cardine mundi
Rupit inhorrentem violento fulmine noctem.
Incurrere ſimul Cauris glaciantibus Euri
Jurati laceris avellere nubibus imbres,
Et pulſare gravi crepitantem grandine Romam.
Idem l.6.

Poſt tempeſtatem ſerenitas.

HAud ſecus ac fœdi tetra caligine nimbi
Cùm rapuere diem terris, triſtique procella
Funeſtam invexere hyemem, poſt fulgura denſis
Per nubes eliſa minis, ruptique fragorem
Ætheris, & duros lapidoſæ grandinis imbres,
Terrarumque metus trepidos, gemitumque dolentis
Naturæ, faciemque nigrantem horrentis Avernis;
Sol ubi per triſtes rutilum jubar exerit auras,
Protinus illucere dies, vaneſcere cœlo
Mœſtities, hilari pullum mutare colorem,
Terra novo candens aer ridere ſereno,
Blandaque compoſito ſe fundere gaudia mundo,
Sole frui natura.
P. Ant. Chanut in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Grando.

AC primùm ut gelido creſcunt humore liquentes,
Cryſtalli, quas poſt frigentia rupibus antra
In denſum cogunt, guttiſque rigentibus anni,
Et longo durant labentia ſæcula curſu.
Sic rigido compacta gelu per inania grando
Cogitur; & ſtricto concreſcunt frigore guttæ.
Pondere mox tractę frangunt ſe, & ad ima feruntur.
Ipſa igitur gravitate ſua, ac ſub mole dehiſcens,
Prona cadit ſæpè ingenti demiſſa fragore.
Quandoquidem ſublime ruens frangitque, feritque
Cum gemitu ſe ſe, multumque umbone rotata
Obtunditque aciem, glomerataque verbera tectis
Dira ſonat: ſæpè ipſa levem haud procul acta ſonorem
Dat veniens: etenim tacito regione propinqua
Agmine deſcendit tanto, ſed corpore major
Et facie horridior, quanto breviore rotatu,
Et ſpatio propiore cadens minus atterit alas.
Jov. Pontanus in lib. Meteor.

.:.: ollis ſupra caput adſtitit imber
Saxeus, immiſſæque faces, & fulminis alæ
Inclu-

Incluſere fugam trepidis, tonat arduus æther;
Tela volant accenſa: cavis terra ima remugit:
Diſſultant montes contorquent flamina ſilvas,
Tempeſtas inviſa gelo toto aere nubes
Alligat eliſaſque immani grandine frangit
Præcipitatque: ruunt ex alto ingentla ſaxa,
Cunctaque mole terunt, homines, armenta, feraſque,
Silvarum laceratur honor: vix tecta colonos
Protexere; petunt imis ſpelæa cavernis,
Confuſique feris latitant: gemit obruta tellus,
Atque altis ſegetes lapidum conduntur acervis.
P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Ecce tibi ſudo ſtrepuere tonitrua cœlo,
Et ſubitò nuſquam eſt, qui modò Phœbus erat,
Surgimus, ac rapidi miramur murmura Cauri:
Horrida præcipiti nube procella ruit.
Unà turbo, tonanſque fragor, fulgurque triſulcum
Unà nimbus atrox, & niger imber adeſt.
Ecce alia ex aliis, borealibus ater ab oris
Impetus exoritur: grandine terra crepat.
Commiſtos nivibus ſilices, glaciemque notaſſes
Pondere quo mundum Pyrraque, virque novant.
Hoc caput, hoc teſtor, quo ſaxa ruentia ſenſi;
Non fuerant pugno ſaxa minora meo.
P. Io. Biſſelius Ver n. l. 3. el. 9.

Qualis in arva furit tempeſtas horrida nimbi
In ſegetes, uvaſque ruens, quatit omnia dura
Grandine, trita jacet calamis ſeges, arida culmis
Excutitur, perit & meſſis: vindemia rivis
Diffluit, & triſti moriuntur vulnere vites.
Omnia vaſta gemunt, lugent viridaria frondes,
Arvaque ceu rapidis horreſcunt torrida flammis.
P. Ant. Ghanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Utque ſub æſtatem mediam cùm lactea turget
In ſtipulam meſſis ſegetumque natantibus arvis
Culmina inhorreſcunt, ſuſpirantque horrea fruges;
Sicubi fœta undis, vel denſa grandine nubes
Nigrantem cogi in tumulum, ac deſcendere viſa eſt
Paulatim ad terras, piceoque volumine ferri:
Heu quibus incumbet campis, ubi pondera ponet,
Arrecti circumſpectant, trepidantiaque haurit
Corda pavor: tum præcipiti formidine paſtor
Sparſa ciet pecora, & crebris latratibus urgens
Rupe ſub exeſa, patulaque ſub arbore cogit.
Illa cadens magnamque ſatis magnamque tenellis
Dat ſtragem arboribus, & ſpes interficit anni.
Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Nix,

Nix.

AST ubi defluxit calor omnis, & omnia circùm
Horreſcunt hyeme, & ſolem loca iniqua negabũt,
Concreſcunt gelido nubes è frigore, & unà
Coguntur, motæque loco, atque pondere preſſæ
Deſcendunt paſſim tractæ; cœſimque rotatæ
Ac nivibus juga ſumma tegunt, & ad ima feruntur
Albentes, quoniam albeſcit concretus aquarum
Humor, & admoto quàm primùm ardore liqueſcunt
Stiriaque, glacieſque, ſolutaque ſole pruina.
Iov. Pontanus in lib. meteor.

Ros.

O Quem ſerena nocte, Zephyrorum tepens
Cœlo coegit halitus:
Ros blande: ſeu tu Veris, ſeu Zephyri labor
Seu fidus Auroræ comes:
Seu Gratiarum ſis opus; ſeu te ſuo
Ab ore ſpiravit Venus;
Cœleſte ſeu ſors munus, & madidi Jovis
Roratus è ſinu tepor;
Seu forte preſſus nectaris puri latex
Ganimedis urna defluens;
Seu forte tepido ſidus è cœlo liquens;
Seu fortè fletus ſiderum,
Dum nocte ſera ſolis extincti gemunt,
Ducuntque funus cœlites;
Seu ſis Dianæ ſudor, æſtivo domum
Cùm laſſa venatu redit;
Seu forſan imber ille gemmarum, mari
Aurora quas Indo legit;
Sive eliquatus aeris odori vapor
Etheſiarum flatibus;
Finxere te ſeu mollis in bullas aquæ
Magiſtræ aquarum Najades;
Hìc talis, ò ros blande, talis hìc ades:
Charitum, atque Zephyrorum labor.
Tu nocte nitida, cùm niger boreas ſilet,
Tu mane primo naſceris:
Herboſa molli terra naſcentem ſolo
Muſci virentis ſuſcipit.
Tè mille flores ore ſitienti bibunt
Ut damna reparent noctium;
Tu molle pratis gramen, arboribus comam
Alimenta plantis omnibus,
Tu lac capellæ, mel api, paſtum bovi,
Suum cicadæ das melos.
Apud P. Laur. le Brun. to. 2. Eloq. Poet.

Qua-

Defluxêre cadis, purgatave punica ſquamis,
Aut etiam Braſila quale ab arundine ſuccos
Mellificis ſolers Europa excoxit ahenis,
Induat ut dulces coriandri ſemina cruſtas,
Sive vaporifero tunicas inducat aniſo,
Grataque claudendis fingat bellaria menſis.
P. Ant. Millieus l. 6. Moyſ. Viat.

Fulgur, & tonitru.

NOn ſecus, atque olim tonitru cum rupta coruſco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos.
Vt infrà.

Namque improviſo vibratus ab æthere fulgor
Cum ſonitu venit, & ruere omnia viſa repentè
Tyrrhenuſque turbæ mugire per æthera clangor.
Suſpiciunt, iterùm atque iterùm fragor intonat ingens.
Virg. l. 8. Æn.

Sic ubi nocturnum tonitru malus æthera frangit
Juppiter, aſſiliunt nubes, & fulgure claro
Aſtra patent, ſubituſque oculis oſtenditur orbis.
Statius l. 10. Theb.

Qualis ubi obtentis denſatur nubibus aer
Triſtis hyems nigro complectitur omnia velo
Imbre cadente minax, & tempeſtatibus atris
Ingeminant Auſtri vires; tum murmura cœlo
Baccantur delapſa novæ caligine noctis,
Ignea rima micat, nubeſque recludit opertas.
Finditur hinc atque hinc, geminiſque adapertile cœlum
Partibus obliqua perſtringit lumina flamma,
Atque improviſo ſcintillat fulgure nubes.
Bened. Milanus in lib. Carm.

Fulmen.

IPſe Pater media nimborum in nocte, coruſca
Fulmina molitur dextra: quo maxima motu
Terra tremit: fugere feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtravit vapor ille flagranti
Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deiicit.
Virg. l. 1. Georg.

His informatum manibus jam parte polita
Fulmen erat toto genitor quæ plurima cœlo
Deiicit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nobis aquoſæ
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Auſtri:
Fulgores nunc terrificos, ſonitumque, metumque
Miſcebant operi, flammiſque ſequacibus iras.
Virg. l. 7. Æn.

Qua-

Qualiter expreſſum ventis per nubila fulmen
Ætheris impulſi ſonitu, mundique fragore
Emicuit, rupitque diem, populoſque paventes
Terruit, obliqua præſtringens lumina flamma,
In ſua templa furit, nullaque exire vetante
Materia, magnamque cadens, magnamque revertens
Dat ſtragem latè, ſparſoſque recolligit ignes.

Lucanus l. 1.

.·.·. non ocyus alti
In terras cadit ira Jovis, ſi quando nivalem
Othryn, & Arctoæ gelidum caput inſtitit Oſſæ,
Armavitque in nube manum: volat ignea moles
Sæva Dei mandata ferens, cœlumque triſcula
Territat omne coma: jam dudum aut ditibus agris
Signa dare, aut ponto miſeros involvere nautas

Statius l. 3. Theb.

Namque ubi nube cava tenuiſque & plurimus alta
Truditur, incenſis & ſe fert ſpiritus alis,
Ille quidem lenitate ſua penetratque, ruitque
Lubricus, & tenuis multùm loca pervia tranat,
Ut nulla incenſæ linquat veſtigia flammæ
Tanta mole ruit, tantaque impulſa ruina
Tumida vix procul acta polo, atque è nube profunda
Si quando extruſus, multoque accenſus ab æſtu
Spiritus, it tonitru horrificans, atque igne coruſcus
Tractu ingens, tarduſque gradu, & longè auctus eundo
Sciditque, uritque, & longo ſecat aera hiatu.
Tum montes quatit impellens, diſcindit & arces,
Et correpta micant diris navalia flammis.
Præcedit longè vulnus tremor, uſque adeo vis
Impellens furit, atque intendit ſpiritus auras.

Iov. Pontanus in lib. Meteor.

Qualis triſulci fulminis halitus,
Quem dœdalæis fœta vaporibus,
Pinguemve pabulata terram
Per medias rapit ira nubes.
Faſtidioſo cùm ſemel excidit
Immurmurantum carcere nubium
Per regna ventorum, per auras,
Et dubias Aquilone ſilvas.
Per arua latè, per juga concito
Graſſatur igni; jam capitis minor
Aut Æmus, aut percuſſa Calpe
Non humiles poſuere faſtus.

P. Caſ. Sarbievus lib. 4. Ode. 24.

Haud aliter quàm cùm nubem rumpente procellæ
Abſiliere faces, & fulminis augure flamma
Sciſſa dies, ſciſſis obliquam lampada nimbis
Senſit agi ſtridente Noto, micat orbita longis
Ignibus, inque ſinus cœli fluit ira retortos,

Atte-

Attonitas infra gentes radiiſque, ſonoque
Stravit humi pavor, & trepidantum pectora vibrat.
P. Ant. Millieus to.2.l.25.

Cometa.

TUm quia non una ſpecie diſpergitur omnis
Aridior, terræque vapor comprenditur igni,
Diverſas quoque per facies accenſa feruntur
Lumina, quæ ſubitis exiſtunt nata tenebris.
Nam modò ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat, tenueſque capillos,
Diffuſos radiis ardentibus explicat ignes
Nunc prior hæc facies diſperſis crinibus exit,
Et globus ardentis ſequitur ſub imagine barbæ.
Interdum æqualis laterum compagine ductus
Quadratamve trabem fingit, teretemve columnã. *Et inf.*
Talia ſignificant lucentes ſæpe Cometæ.
Funera cum facibus veniunt, terriſque minantur
Ardentes ſine fine rogos: cùm mundus, & ipſa
Ægrotet natura novum ſortita ſepulcrum
Quin & bella canunt ignes, ſubitoſque tumultus.
Et clandeſtinis ſurgentia fraudibus arma.
Manilius l.1. Aſtron.

Crine ut flammifero terret fera regna Cometes
Sanguineum ſpargens ignem, vomit atra rubentes
Fax cœli radios, & ſæva luce coruſcum
Scintillat ſidus, terriſque extrema minatur.
Silius Ital. l.1. belli Pun.

..... augurium qualis laturus in orbem
Præceps ſanguineo delabitur igne cometes
Prodigale rubens. non illum navita tuto,
Non impunè vident populi: ſed crine minaci
Nunciat aut ratibus ventos, aut mœnibus hoſtes.
Claudianus l.1. de raptu Proſerp.

Ventorum quoque certa dabunt tibi ſigna Cometæ;
Illi etiam belli motus, feraque arma minantur,
Magnorum & clades populorum, & funera regum.
Ut cùm ſeu cœli occaſum, ſeu Solis ad ortum
Extulerint caput infelix, & crine minaci
Horrendum latè implerint terroribus urbes.
Si ſteterint, certoque loco veſtigia figent,
Finitimi bello inundent, civiliaque arma
Fœdabunt ſocias cognato ſanguine dextras.
Sin ortum tendent versùs, peregrina moneri
Bella ſcias, hoſtemque externis affore ab oris.
Iov. Pontanus lib. Meteor.

Ecce ſub auroram, puro cùm lucifer igne
Venturum trepidis ſolem denunciat umbris,
Viſus terrificæ candentia tollere caudæ
Spicula, & erecto decurrere crine Cometes.
Ille quidem natus gemina juſtiſſima lance
Libra diem, noctiſque pares qua ponderat horas,
Fronte capillatus fertur, niveoque coercens
Lumine vicinam ſtringebat crine Bootem,
Et ferus arctoum figebat cuſpide mundum.
P. Alex. Donat. l. 1. car. 5.

Stella comam ducens minitantis filia cœli.
Luxit ad Eoa promiſſo vertice Libras
Elatum crinita caput, cui purior æther
Lumina, candentes cui Lucifer invidet ignes. *Et inf.*
Cùm ſubito ignotos accendere viſa per ignes
Stella novas elata jubas, ſubjectaque longè
Tollere per cœlum nitidos argentea caudæ
Ipſe ſuperpoſita veluti manantia caudæ
Lumina, fontanoſque globo radiante nitores
Evomit, & ſpiſſo vertit vaga ſidera villo. *Et inf.*
Ante omnes dira metuendis luce Cometis
It facies, formas varioſque imbuta colores.
Plumbeus hic color eſt, color aureus, albidus Auſtri
Celat, ſanguineus rutilantes explicat iras:
Mitior hunc terris regalem purpura veſtit:
Cœrulus hìc, varioque ardet mihi diſcolor igne:
Ille Dionæos argenti oſtendit amores.
Tum facies non una rubet, ſeu crinibus orbem
Ambit, & intortos rapitur circumdata cirros
Flamma, ſeu tollunt ferientem cornua frontem:
Atque baſim ſuper extantes arſere columnæ:
Lurida promiſſis ſqualet Pogonia barbis:
Electro ſimiles imitabitur altera Diſcos:
Altera Fax cervice jubas agitabit Equinas.
Idem l. 2. car. 21.

Qualis cometes ſanguineum jubar
Spargens, minaci lumine fulgurat
Abominati Martis ardens
Nuncius, horribiliſque pugnæ.
Exterret urbes. Heu quibus horrido
Cruentus igni nunciat hoſtium.
Turmas? quibus regnis, quibuſve
Bella, famemque minatur arvis?
P. Gilb. Ionnius l. 2. ode 7.

Iris.

Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcu
Inficere ingenti longum curvamine cœlum,

In

In quo diverſi niteant cùm mille colores,
Tranſitus ipſe tamen diſtantia lumina fallit.
Ovidius l.7.met.

Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curvata picto nunciat nimbos ſinu.
Quis deſit illi, quiſve ſit, dubites color.
Seneca in Oed.ac.ſc.1.

Haud aliter levi in nube, cœloque quieto
Obliquus cùm ſe radiorum impegerit ardor
Nubila per converſa acies in fronte reſultat.
Flectuntur retro radii, fit protinus arcus
Ille quidem varios ducens è nube colores.
Forſitan & cum nube cava ſe oſtentat imago
Cœruleum videas, qui non eſt ipſe, colorem.
Iov.Pontanus in lib.meteor.

Iri decus cœli, phœbææ filia lucis,
Auroræ germana, virens pons ætheris alti,
Grande ſupercilium. plorantis riſus olympi,
Inſula cœleſtis, divini limbus amictus,
Iri decus cœli, nympharum gloria ſalve,
Dum tuus in madidis curvatur nubibus arcus.
Fronte ſupercilium ſuſpenſæ curvat in arcus
Admirata tuos mortali pupula honores.
Tu tibi deſpectans inhiantia lumina ab alto
Caſta verecundo ſuffunderis ora rubore,
Cynthius oppoſitis dum lumina temperat umbris,
Illinit & niveæ rorantia carbaſa nubis.
Ora tibi pingit, vel dum cava nubila cœli
Circinat illudens auratæ cuſpide lucis;
Undique curvato te fingit in æthere gyro.
Mox Phœbo ut cecidere maris, cœlique fragores,
Poſt victas hyemes, tempeſtateſque ſubactas
Ipſa tri umphales victori conſtruis arcus.
P.Mar.Bettinus in Lycei par.3.

Hìc & honorato ſe picta tetenderat arcu
Iris, & innumeros ducens à Sole colores,
Pandebat variæ mundo ſpectacula formæ.
Ac licèt horrenti confederat hoſpita nimbo,
Nil tamen ætheræ decus admirabile frontis
Inquinat indecori hoſpitio, croceumque colorem
Aurea, purpureos, oſtri flagrantis honores
Flammea, cœruleam promit dein ultima pallam,
Et mundum vario ferit inviolabilis arcu.
P.Ant.Chanut.in Parn.poet.Soc.Ieſu.

Vide inter.Epigramm. Virgilii Tit.Iris.

AVES.

AEra quin etiam pictæ petiere volucres
Armatæ curvis roſtris, atque ungibus uncis;
Ipſæ iter intendunt pennis, & cantibus auras
Demulcent, tectæ nemorum variantibus umbris.
Nullæ illis certæ ſedes, connubia certis
Temporibus: tunc tecta locant, tunc figere nidos
Cura ſubit: mox ova fovent, ac pignora curant:
Atque edunt teneros plumoſo corpore fœtus,
Optataſque ferunt aut ore, aut unguibus eſcas.
Iov. Pontanus l. 1. de. Stell.

Expanſis proh quale genus ſecat aera pennis,
Alatiſque equitat turba canora notis!
Mille volando ſinus, millena volumina torquet
Et reſonis tremulum complet inane modis.
Nata Aquila audaces in cœlum tollere niſus
Se liquidis agili corpore librat agris,
Neſcia magnanimos Perdix tentare volatus
Demiſſam celeri remige radit humum.
Turba Gruum facto volitat per inane trigone,
Et vigiles errat pondere onuſta pedes.
Subtiles Veſpertilio de pellibus alas
Geſtat, cognati cætera muris habet.
Porphirio rubet ungue, vires tu, Pſittace, dorſo,
Cujus in humanos lingua movenda ſonos;
En graditur Gallus metuenda leonibus ales,
Purpurat huic criſta verticis altus apex.
Par ſuperis Phœnix vitale requirit amomum
Una olim proles & pater ipſe ſibi.
Flumineus denſat per ſtagna loquacia Cygnus,
Vicinamque canit præſcius ipſe necem.
It galeata caput, doctoque per aera gyro
Carmine vicinum mulcet Alauda polum.
Glotterat elingui officioſa Ciconia roſtro,
Et nullo ſimplex felle Columba gemit.
Accipiter pipat, pulpat cum Vulture Falco,
Hinc Aquilæ clangunt, Milvius inde lipit.
Bombilat hinc Apis, inde frittinit rauca Cicada,
Zinzilulat Progne, Regulus, atque Merops.
Inclamat crocitans rauco de gutture Corvus.
Cum Mergo ad Patrias gracitat Anſer aquas,
Cucurit Gallus Gallina gracillat, Hirundo
Trinſat, pupillat Pavo, tetrinat Anas.
Cacabat hinc Perdix, & plauſitat inde Palumbes,
Et querulum Paſſet pupilat ore modum.
Quærit congeneres in amico flumine turmas
Tam velox penna, quàm pede ſegnis Anas,
P. Laur. de Brun. Hexam. die 5.

Dona

Dona Lidintoniæ ſemper victura Minervæ
    Hic picturatæ conſpiciuntur aves.
Alituum ſtipata choro regina volucrum
    Naſctiur hìc Phœnix, quo perit, orta rogo.
Sublevat hìc leporem pedibus Jovis ales ab alto,
    Poſcere mortalem præda videtur opem.
Sole relucentem volucris Junonia caudam
    Circinat, & pluma multicolore nitet.
Mille Dioneæ volucres dant oſcula roſtris
    Colla tument, plumis nec color unus ineſt.
Vincit olor candore nives, ſed eburnea colla
    Artificis quod ſint candidiora dolet.
Concolor arboribus virides hìc explicat alas
    Pſittacus, & ſola garrulitate caret.
Stant pugiles hìc lucis aves: in vertice criſtæ.
    Ignis ineſt oculis, cruribus arma rigent.
Hìc & populea ſua luget fata ſub umbra.
    Daulias, & geſtum muta loquentis habet
Hìc fera Pygmæum pedibus Grus abripit uncis,
    Clade pharetrati pumilionis ovans
Haclyonem jures hìc veſtigare maritum:
    Vox illi, fortem qua fleat, una deeſt,
His Capitolinæ cuſtos intexitur arcis,
    Et de phaſiaca vecta volucris aqua.
Quæque ſuo teneros reſtaurant ſanguine natos,
    Quæque ſubit dorſo dulce parentis onus.
Exue compedibus, quibus hærent, exue filis
    Crura, volaturas nemo negabit aves.

Apud P. Laur le Brun. l. 7. Eloq. Poet. to. 1.

Aucupium.

. . . . . . ceu fortè volucres
Frondoſi tectus latebris ubi perpulit anceps
Garritu ſimulato illæ per prona ſequentes
Brachia ſilvarum, finxit quos fiſtula cantus
Veſtigant, temerèque aut viſco, aut retibus hæren.
Prædoni intereà ſaliunt ſub pectore fibræ
Lætitia. heu jam jam plumas, vitamque relinquent
Aucupio miſeræ incauto.

P. Ant. Millieus l. 24. Moyſ. Viat.

Avis in cavea.

HAud aliter, quàm quæ radiis, & vimine texto
Clauſa tenetur avis, laqueique obnoxia nexu,
Ingemit erepta ſe libertate morari.
Libera camporum ſpatia, & liquidi ætheris auræ,
Et nemorum dulces per opaca ſilentia nidi,
Heu latebræ dulces! miſeræ pullique recurſant.
Impatiens ergo conata erumpere, ſeptis
Involitat, radioſque viam rimata per omnes

Inſertat caput, & cancellos rumpere ſperans
Quærit iter cœlo, ſtupaſve exire morantes.
Idem l.27.

Apus, ſive avis Paradiſi.

PRincipio enodes cervix lentatur ad alas
Luteola, & fulvo rutilat criſpata metallo:
Sic color in pretio eſt, inferne virentia currit
Cyaneum per menta decus; Thaumantida ceu cùm
Roſcidus adverſo percuſſit Delius aſtro.
Excurrunt alæ in caudam, tenuique receptum
Tranſmittunt ſub nube diem; nam fuſcus inerrat
Splendor, clementique faces demitigat umbra.
Diſcolor intereà primo ſub tegmine pluma
Vellus agit, magnoque minor ſe lumine veſtit,
Aſtriferum miſſura jubar, blattamque crocumque,
Camporumque oculos, voſque alba liguſtra, tuaſque
Obſcurat, Narciſſe, comas, jam vilior aura
Ceſton habet, vincique dolet Cadmeia torquis.
Plus etiam ordo placet, nativum circinat orbem
Neſcia curvari, tergoque immobilis hæret.
Nec minor eſt virtus: celeres prævertitur euros
Aera per liquidum: prono ratis æquore currat:
Læta laborantes impellant carbaſa venti;
Scilicet antevolat puppes, & remige penna
Hoſpita venturo præſignat littora nautæ:
Tellurem preſſiſſe pudet: frondoſa ſub auris
Eligitur Dryas, hic tectum, parvique penates:
Incumbit ramis, & cauda prenſat obunca
Obſequio fugiente pedum, cœloque propinquus
Matutina bibit roranti ex æthere mella.
Apud P. Nic. Cauſinum l.6. Symb.

Aut quales Indorum Apodes, quibus una voluptas
Ire per aerias alis felicius auras.
Arboreos, cùm grata quies, inſiſtere truncos.
Odiſſe exitiale ſolum, vitalibus euris.
Non tacta tellure frui, religare revinctum
Corpus ad apprenſas gemino filamine frondes,
Et puro aeriam cœlo ſuſpendere vitam.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Aquila.

HOs poſt inſequitur pulchros pennata per artus
Alituum regina, ſacræ cui vertice plumæ
Aſſurgunt, flavoque caput diademate fulget.
Ipſa ingens alis ingentis fulminis inſtar
Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres
Fertur, & obſtantes curſu petit obvia nubes.
Sannazarius l.1. de partu Virg.

Na-

Nata Aquila audaces in cœlum tollere niſus
Se liquidis agili corpore librat agris.
Illa tumet faſtu, & primæ ſibi conſcia ſortis
Erigit ante alias imperioſa caput.
Explorat phœbum, & non caligante tuetur
Lumine, mentito fulgura ſole vibrat,
Incurvique pedes falcatis unguibus horrent,
Nam conſanguinea vivere geſtit ave
Improba ſe bifidi protendunt cornua roſtri
Pars incurvata cuſpide ſumma riget.

P. Laur. le Brun. Hex. die 5.

Aquila inconniventibus oculis Solem inſpiciens, aut pullos explorans.

Qualis ubi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis.
Ætherea jamque illa plaga levis inſtat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina ſolis
Suſpicit, obtutuque oculos fixa hæret acuto.

Hier. Vida l. 4. Chriſt.

.·.·.·. ſic ardua poſtquam
Sidera remigio ſubiit Jovis ales, & acri
Corripuit viſu rutilos Hiperionis ignes.
Mox prædam meditata citis nemus irruit alis
Regna petens avium fremitu populoſa canoro
Qua ſubluſtre micat nemoroſa ſub illicibus nox;
Perque umbras primùm furit irrita, jamque recenti
Multùm aciem phœbo, & candentibus ebria flammis
Lumina connivet ſubitis offenſa tenebris.

P. Pulcharellus l. 1. car. 11.

Qualis in ardentem volucris clariſſima ſolem
Aſpicit, hærenteſque negat convertere vultus,
Sed totis contra ſe proluit ignea flammis.

P. Alex. Donatus l. 1. c. 11.

Regia ceu volucris ſuſpenſa flagrantibus alis,
Tranſque invecta Notos, ora imperterrita Soli
Obiicit, æſtivos cœli ſecura per ignes.

Idem l. 2. car. 8.

Qualis ubi Patriæ linquens cunabula rupis
Ætheriæ Regina plagæ, jam fortibus alis
Provocat audaces cœli per inania pullos.
Illa ſuper graditur ſublimis, & æthere vaſto
Implicat alternos alternis orbibus orbes.
Illi alacres clangunt circum, certantque volando
Quis matri propiora petat, cui verbere pennæ
Blandior applaudat, ſuperet quis fulminis hæres.
Nec mora, nec requies, donec ſtent nubibus altis

Extremumque oculis jubeat tentare laborem.
Ergo illi cœlo fixis obtutibus hærent
Ardentiſque ferunt validos Hyperionis ignes.
Cedendum tamen ignavis, quicunque retorto
Lumine ſpectavit Solis jubar, ille per auras
Labitur, & ſcopulis inglorius exigit ævum.
At comes it matri victor, portatque minora
Tela Jovi, quibus aprica colludit in æthra.
Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet. 7.

Si ales alti fulminis arbiter
Lucem magiſtram conſulit, ut genus
Exploret, implumeſque nidos
Indicibus probat ante flammis.
Quàm jura magni deſtinet imperi
Vagoſque Regem dicat in alites,
Aulamque decernat futuro
In populos avium Tyranno.
P. Gilb. Ionnius l. 1. Ode. 2.

Aquilæ ad prædam convolantes.

QUales ab alto collo ſtellares ruunt.
Aquilæ fragroſo turbine, & volucres Notos
Anteire pennis geſtiunt; crebris micant
Aſperſa ſtellis corpora, & lucem evibrans
Maculoſus auro terga diſpungit decor.
Tum grande tauri corpus audacis petunt,
Qui fronte rupta cornibus, telum ferox
Obtendit hoſti, nec minor pugnam occupat.
Inſtant volatu præpeti armigeri Jovis,
Crebroque tunſum vellicant morſu caput,
Et ungue curvo ſauciam eradunt cutem,
Natat pér armos pecudis effuſus cruor,
Furiatque dirus pectus incenſum dolor
Mox ſe per alta nemora, & horrentes quatit
Latebras, ſequuntur percitum Aſteriæ leves:
P. Nic. Cauſſinus in Solyma ac. 2. ſc. 4.

Aquilæ pugna cum Serpente.

UTque volans altè raptum, cũ fulva draconẽ (hæſit
Fert Aquila, implevitque pedes, atque unguibus
Saucius ac ſerpens ſinuoſa volumina verſat.
Arrectiſque horret ſquamis, & ſibilat ore
Arduus inſurgens illa haud minus urget adunco
Luctantem roſtro, ſimul æthera verberat alis.
Virg. l. 12. Æn.

Aqui-

Aquilæ pugna cum Cycnis.

NAmque volans rubra fulvus Jovis ales in æthra
Littoreas agitabat aves, turbamque ſonantem
Agminis aligeri, ſubitò cùm lapſus ad undas
Cycnum excellentemque pedibus rapit improbus uncis
Arrexere animo Itali: cunctæque volucres
Convertunt clamore fugam (mirabile viſu !)
Ætheraque obſcurant pennis, hoſtemque per auras
Facta nube premunt; donec vi victus, & ipſo
Pondere defecit, prædamque ex unguibus ales
Projecit fluvio, penituſque in nubila fugit.
Idem l.12.Æn.

Accipiter.

CUm ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sævit aves, aliiſque dolens fit cauſa dolendi.
Ovid.l.12.met.

Accipiter in prædam invectus.

ASpicis? en motu placido, ſimiliſque natanti
Aerium pennis Ardea findit iter.
Inſonuit pariter pugno dimiſſus herili,
Speque celer prædo præmia viſa petit.
Radit humum Pernix, ductiſque per aera gyris
Surgit, & in nubes inſidiator abit.
Illum oculi rapido ſuperantem nubila niſu
Penè negant acie deficiente ſequi.
Illa timet, quantumque poteſt, attollit in auras,
Se quoque, ſed pennas lentius hoſte movet.
Hìc ſuper evehitur, ſpatioque ingente relictam
Præterit: ad palmam pronior inde via eſt.
Alitis hinc trepidæ ſupra caput ingruit aſper,
Attonitamque avido concitus ungue petit.
Illa fugit diffiſa, minas opponit, & iras
Inſidiis, audax eſſe coacta metu.
Nam quid agat? oſtrumque minax,oculoſque ſequaces,
Quacunque ille aditum tentat in hoſte timet.
Unguibus armatis nequidquam objectat inermes,
Quàque poteſt, pugnat, ſeque tuetur ope.
Et partem modò corpus in hanc,modò librat in illam;
Remque obliqua latus, remque ſupina gerit.
Verberibuſque alarum, & acuti cuſpide roſtri.
Inſonat. ah prædo fervide roſtra cave.

Ille feros pennis fugiens velocibus ictus,
Acrior in pugnam rurſus, & arma ruit.
Imminet hinc, atque hinc, omnique à parte laceſſit
Vividus: alternant ſpeſque, timorque vices,
Paſceris intereà pulchro ſub nube duello,
Suſpenſoſque oculos Palma ferenda tenet.
Dum cruor, & vulſæ labuntur ab æthere plumæ,
Concuſſæque alæ, corneaque ora ſonant,
Quod juvet, eveniat: vincat, quem vincere mavis,
Prædaque ſpectantis decidat ante pedes.

P. Sidr. Hoſchius l. 3. l. 9.

Aves ab Accipitre paventes.

NOn ſecus aligeri ſecura per otia fœtus,
Quos & inexpertæ fiducia prima juventæ,
Frondibus emiſit natalibus æthera circum
Obſeſſum ſi fortè vident ſtridente volatu
Accipitris, ſuprema timent; ſed gutture preſſos
Continuere ſonos; propius nam mater amicis
Excubiis vigiles metuens intendit amores
At ſuper inſidiæ venantis, & impetus hoſtis,
Ardenteſque oculi; & rorantia ſanguine roſtra,
Atque avidis prædam meditantes faucibus ungues.

P. Alex. Donatus l. 4. Conſt.

Ardes.

ASpicis hinc quali ſe vertice jactet ad auras
Ardes, & inceſſu major veſtigia tollat
Longa; leves ſummo vix ſignans pulvere plantas.
Nullus in extento roſtro modus: ærea tali
Tela tenore vibrans, ſi quando miles in hoſtem
Torqueat, & pacem confundat, & excitet arma.
Acre ardent oculi, longumque tuentur ab auris.
Pluma tegit graciles artus, ſeu vellere denſo
Album inter nigrumque magis, ſed concolor albo.
Inde volat levis Accipiter, nil viribus impar
Sed membris & mole minor, magnumque rependit
Remigium alarum, roſtroque immanis adunco
Devovet, in prædam furit, ignis lumine in imo
Exertatque pedes uncos, pugnamque laceſſit.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. eloq. Poet. l. 7.

Bubo.

INgemuit Regina Erebi, teſtemque profanum
Fecit avem, ſparſumq; caput phlegetontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit;
Ille ſibi ablatus fulvis amicitur in alis,
Inque caput creſcit longoſque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas,

Fœ-

Fædaque fit volucris venturi nuncia luctus
Ignavus Bubo, dirum mortalibus omen.
Ovidius l.5.met.

Columba Soli adverſa. & variis coloribus picta.

Qualis enim cœcis poterit color eſſe tenebris
Lumine qui mutatur in ipſo, propterea quod
Recta, aut obliqua percuſſus luce refulget?
Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur
Quæ ſita cervices circùm collumque coronat.
Namque aliàs fit, uti claro fit rubra pyropo,
Interdum quondam ſenſu fit, uti videatur
Inter cœruleum virides miſcere ſmaragdos.
Lucretius l.2.

Ille blandum qui Cytheræ liquit ales littus Cypriæ
Inque amores, inque amorum fertur ardens jurgia.
Ille caſtis qui maritam defatigat uſque baſiis,
Ire in aſtus ille plumas vel nivales edocet:
Namque Solis cùm reluxit icta cervix blanda ſpiculo;
Ilicet trahit colores mille fallax plumula.
Nunc cruentis purpurarum pluma fallax ardet ignibus.
Nunc beata templa Divum, cum ſerenat cœrulos.
Vel Favoni campos aura, vel Bootis aura frigidi,
(Si nivali gaudet amnes impedire compede)
Fingit impudens colore, fingit aurum ſæpe ſiderum,
Clara ficto cervix auro ſic repentè fulgurat.
Ex Veſtigio Gymn. Rom. par. 3.

Columba volans.

Qualis ſpelunca ſubito commota Columba
Cui domus, & dulces latebroſo in pumice nidi,
Fertur in arva volans, plauſumque exterrita pennis
Dat tecto ingentem: mox aere lapſa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas.
Virgilius l.5. Æn.

Qualiter Idaliæ volucres ubi mollia frangunt
Nubila, jam longum cœloque, domoque gregatæ;
Si junxit pennas, diverſoque hoſpita tractu
Venit avis, cunctæ primùm mirantur, & horrent:
Mox propiùſque volant, ſociam jamque aere in ipſo
Paulatim fecere ſuam, plauſuque ſecundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.
Statius 1. Ach.

Columba laqueo ſoluta, & ad nidum revolans.

Qualis ubi in ſilva & nemoroſi carceris umbra
Deprenſum captiva pedem ſi forte Columba
Servitium longum ingemuit, deſertaque quondam

Pignora, ſilvano licèt irrita præda rapaci.
Namque ubi libertas reſpexit ſera gementem,
Et jam votivis cæli ſpatia ampla querelis
Emeruit, laqueo victrix luctata protervo
Evolat, & nido reducem ſe ſiſtit in alto.

P. Pulcharellus l. 1. c. 6.

Columba ab Aquila divexata.

VIx ea: cùm ſuperas allabi viſa per auras
Iride cincta caput, ramumque virentis olivæ
Læta Columba ferens, laturaque prælia roſtro
Protinus adverſo Jovis ales pervolat axe,
Explorat pennis auras, & verberat; iras
Excitat alliſu, jaculatur fulgura vultu.
Illa timet, celeratque fugam; ſequiturque paventem
Unguibus, alarumque ſono Regina Volucrum.
Subdola ſe variis ſinuat modò flexibus, urget,
Imminet, & ſtrepitu fremit ambitioſa fecundo.
Hoſtiles fruſtratur avis modò candida morſus:
Rurſus & explicitas ſe ſe projectat in alas:
Aſt Aquila advolitat circùm, ſtridore volatum
Proritat, vireſque acuit, terretque Columbam:
Jam ſuper impendet, motuſque volumine cingit.

P. Car. de Luca l. 9. Laur. Dom.

Columba ab Accipitre capta.

QUàm facilè accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube columbam,
Comprenſamque tenet, pedibuſque eviſcerat uncis:
Tum cruor, & vulſæ labuntur ab æthere plumæ.

Virgilius l. 11. Æn.

Sicut ubi accipiter celſa de ſede columbam
Diſtulit apprenſam, quam roſtro eviſceret unco:
Suffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.

Vida l. 6. Chriſt.

Cycnus.

CUm vox eſt tanuata viro, canæque capillos
Diſſimulat plumæ, collumque à pectore longè
Porrigitur; digitoſque ligat junctura rubentes.
Penna latus velat, tenet os ſine acumine roſtrum.
Stagna petit, patuloſque lacus, ignemque peroſus
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

Ovidius l. 1. met.

Cognita Dircæi cui non eſt gloria Cycni?
Quantus & audaci fertur ſuper aſtra volatu.
Purius eſt Pario cycnorum marmore corpus,

Ac

Ac nive candidus prima, foliiſque liguſtri.
Conveniunt mores, mens concolor artubus illis:
Quique nitet plumis, nitet idem in pectore candor.
Ingenio eſt placido, pacis cupidiſſimus: at non
Eſt imbellis olor, juſtus ubi concipit iras
Concipit invictum robur, fulvumque Tonantis
Suſtinet armigerum, tanto nil territus hoſte.
Cycnus amat zephyros, zephyris & cycnus amatur;
Dulcior hinc illi cantus, cum vere tepenti
Fœcundat flatu reſoluta Favonius arva.
Jucunda eſt Cycnis nec iners: aut muta ſenectus
Clareſcitque magis ſonus accedentibus annis
Suavior & multo, quo nigra propinquior hora
Quippe ſuos voluit famulos præſcire futura
Cynthius & vitæ finem adventare ſupremum.

Apud P. Laur. le. Brun. to. 9. Eloq. Poet. l. 7.

.·.·.· facili ſubit ecce natatu
Lene trahens ſe ſe liquidum ſuper æquor, olorum
Turba cicur, ſeu ſe domina, ſeu ſe hoſpita coram
Oſtentans, vix remigio pedis ima laborant.
Extat pluma vadis, extant candentia terga
Alba nivis ritu ſtagnoque impervia tingi.
At ſuperant altè gutturque, oblongaque colla
Miris apta modis, varioque volumine flecti,
Et roſtro prenſare manus, & capere paſtum,
Et ſe mergere aquis.

Ex eodem Auctore loc. cit.

Coturnices inter ſe pugnantes.

Indulgent epulis, & marcida viſcera tendunt,
Atque dapes inter volucrum certamina poſcunt
Iſacidæ. promunt caveis Mavortia doctas
Bella coturnices adverſæ hinc inde locantur
Extremis alacres menſis, paſtæque adianto
Ingentes tollunt animos, torviſque viciſſim
Deſpectant oculis hoſtem; tum pabula ſpargunt
In medio, pugnæ cauſas, ſævique furoris.
Illicet adverſis ardent concurrere roſtris,
Signa movent medioque ruunt in pabula campo,
Incurſu quo quæque abigat violentior hoſtem
Longius aut ſi fors tulerit, primo impete ſternat;
Herculeas ſic certus aves in vulnera trudit
Impetus, abſiſtunt ictu, re troque repulſæ
Viribus ex æquo validis, plaudente corona
Reſtituere gradu pugnam, cantuque ſonantes
Tyrrenas imitante tubas, in vulnera rurſus
Incumbunt roſtris, volitant à vertice plumæ
Excuſſæ galeis; crebro jam vulnere calvas
Cervices, & vulſa cruor lavit improbus ora;

Effu-

Effuſoſque oculos. hærent in mutua roſtris
Vulnera connixæ, lacerataque colla cruentant:
Implumes. Dolor ipſe acuit pugnacibus iras.
P. Ant. Millieus l. 14. Moyſ. Viat.

Gallus.

ADde gregem Cortis, criſtatarumque volucrum
Induperatores, laterum qui ſidera pulſu
Explaudunt, vigilique citant Titana canore.
Et regnum ſibi Marte parant: quippe obvia roſtris
Roſtra ferunt, crebriſque acuunt aſſultibus iras.
Igneſcunt animis, & calcem calce repulſant
Infeſto, adverſumque affligunt pectore pectus:
Victor ovans cantu palmam teſtatur, & hoſti
Inſultans victo, pavidum pede calcat iniquo.
Ille ſilet, latebraſque petit, dominumque ſuperbum
Ferre gemit: comes it merito plebs cętera regi.
Formoſo Regi, cui vertice purpurat alto
Faſtigatus apex, dulcique errore coruſcæ
Splendeſcunt cervice jubæ, perque aurea colla,
Perque humeros it pulcher honos: palea ampla decenter
Albicat ex rutilo. atque toroſa in pectora pendet
Barbarum in morum. ſtat adunca cuſpide roſtrum
Exiguum ſpatii roſtrum, flagrantque tremendum
Ravi oculi, niveaſque caput latè explicat aures
Crura pilis hirſuta rigent, luctaraque nodo
Vix diſtante ſedet: durus veſtigia mucro
Armat in immenſum. pinnæque, hirtique lacerti
Protenti excurrunt, duplicique horrentia vallo
Falcatæ ad cœlum tolluntur acumina caudæ,
Ipſe ſalax totam fęcundo ſemine gentem
Implet, & oblongo nunc terram ſcalpurit ungue,
Rimaturque cibos; nunc edita nubila viſu
Explorat cantu: non illum ſquamea tutò
Aggreditur ſerpens, non raptor ab æthere milvus,
Aug. Politianus in Ruſtico.

Forſitan & Cortis, criſtarumque volucrum
Bella ducem miſcentem uncis, & cuſpide dura
Et meritam libeat palmam ſpectare ferentem
Victor ovat tremula teſtatus voce triumphum,
Et graditur ſe ſe major, majorque ſuperbo
Surget apex capiti, vivoque accenditur oſtro:
Et radiant cervice jubæ, maculoſaque lucent
Colla colore novo, variuſque in pectore fucus
Purpurat, & bifido pendent palearia tractu.
P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 18.

Principio criſta inſignis, paleaque rubenti
Et greſſu intrepido, calcaribus aſpera duris

Cru-

Crura movet, raviſque oculis procul omnia luſtrat,
Picta micat variis fulgoribus ardua cervix,
Oſtentat validum pectus, forteſque lacertos,
Prælia que infeſti meditatur acumine roſtri *Et inf.*
Namque ubi magnanimos campo irritavit aperto
Bilis amara duces, agnataque miſit in arma,
Unguibus & roſtro, repetito & verbere pennæ
Pendentem exercent pugnam: rapit impetus ambos:
Fit ſonitus crebro aſſultu: volat acta per auras
Pluma nivis ritu, ſtatque atro pulvere cœlum:
Quin adeo igneſcunt ſtimulis diſcordibus iræ,
Viribus exhauſtis ut ſæpe occumbat uterque,
Sternaturque pari per mutua vulnera letho.
Et quiſquam humana miretur clade parari
Imperium, procereſque animas impendere ſceptris.
Cùm tanti exigua ſurgant de corde tumultus?
Nulla quies pugnæ, rabido mora nulla furori.
Nunc capitis rubros apices, nunc tempora figunt,
Lumina nunc fodiunt nigro ſtillantia tabo.
Gallinæ intereà tacita formidine muſſant,
Quem fortuna ſibi Regem velit eſſe, virumque,
Alter ut inferior ceſſit, tenebraſque petivit
Multa gemens, ſolio regni quod pulſus aviti:
Laude tumens, alter primos ſublimis in ungues.
Erigitur, victorque ſuum canit ipſe triumphum.

Apud P. Laur. le Brun. t. 1. eloq. Poet. l. 5.

Ceu geminos quoties agit in certamina gallos
Criſtati imperium gregis: illi obtutibus iras
Exacuunt fixis, tum plurima vulnera figunt,
Dum roſtrum roſtro impediunt, atque unguibus ungues
Concutiuntque alis alas, & pectore pectus.
Neuter agro victor, donec de corte propinqua
Alterius lateri ſe ſe novus addidit hoſpes,
Auxiliumque tulit ſocio. petit inde latebram
Æmulus: & pallet metuens certare duobus,

P. Iac. Damianus belli Germ l. 4.

Grues volantes.

STrymona ſic gelidum bruma pellente relinquunt
Poturæ te, Nile, Grues, primoque volatu
Effingunt varias caſu monſtrante figuras,
Mox ubi percuſſit tenſas Notus altior alas
Confuſos temerè immiſtæ glomerantur in orbes
Et turbata petit diſperſis littora pennis.

Lucanus l. 5.

... velut agmine denſo
Strymoniæ cùm regna Grues Nabathæa peroſæ
Ilicet in Rhodopen, abruptaque culmina Thracum
Æquora tranſmittunt Pygmeja caſtra petentes,

Bel-

Bellaque portantes, jam pace cadente ſequeſtra.
Remige pennato pubes per inane canora
Ante trucem Boream, & etheſia flabra volatu
Crebra fugit, triſidam curſu reddente figuram
Summus in obſtantes protenditur angulus auras,
Adverſaque levem diverberat aera fronte;
A latere hinc atque hinc rapidis ſubremigat alis,
Et conjurata nitens ope corpora librat:
Plurimus à tergo trepidantibus ingruit eurus,
Aligeramque fugam juvat auxiliaribus auris.

Bend. Milanus in lib. carm.

Luſcinia canens.

JAm Sol è medio pronus deflexerat orbe,
Mitius è radiis vibrans crinalibus ignem.
Cum Fidicen propter Tiberina fluenta, ſonanti
Lenibat plectro curas, æſtumque levabat
Illice defenſus nigra, ſcenaque virenti.
Audiit hunc hoſpes ſilvæ Philomela propinquæ,
Muſa loci, nemori Siren, innoxia Siren,
Et propè ſuccedens ſtetit abdita frondibus, altè
Accipiens ſonitum, ſecumque remurmurat, & quos
Ille modos variat digitis, hæc gutture reddit.
Senſit ſe Fidicen Philomela imitante referri
Et placuit ludum volucri dare. Pleniùs ergo
Explorat citharam, tentamentumque futuræ
Præbeat ut pugnæ, percurrit protinus omnes
Impulſu pernice fides. Nec ſegnius illa
Mille per excurrens variæ diſcrimina vocis
Venturi ſpeciem prefert argutula cantus.
Tunc Fidicen per fila movens trepidantia dextram
Nunc contemnenti ſimilis diverberat ungue,
Depectitque pari chordas, & ſimplice ductu,
Nunc carptim replicat, digitiſque micantibus urget
Fila minutatim, celerique repercutit ictu,
Mox ſilet, illa modis totidem reſpondet, & artem
Arte refert. nunc ceu rudis, aut incerta canendi
Proiicit in longum, nulloque plicatile flexu
Carmen init, ſimili ſerie, jugique tenore
Præbet iter liquidum labenti è pectore voci.
Nunc cæſim variat, moduliſque canora minutis
Delibrat vocem, tremuloque reciprocat ore.
Miratur Fidicen parvis è faucibus ire
Tam varium, tam dulce melos: majoraque tentans
Alternat mira arte fides: dum torquet acutas,
Inciditque: graves operoſo verbere pulſat,
Permiſcetque ſimul certantia rauca ſonoris,
Ceu reſides in bella viros clangore laceſſat.
Hoc etiam Philomela canit. dumque ore liquenti

Vibrat

Vibrat acuta ſonum, moduliſque interplicat æquis.
Ex inopinato gravis intonat, & leve murmur
Turbinat introrſus, alternantique ſonore
Clarat & infuſcat ceu Martia claſſica pulſet.
Scilicet erubuit Fidicen, iraque calente,
Aut non hoc, inquit, referes cithariſtria ſilvæ,
Aut fracta cedam cithara. nec plura loquutus
Non imitabilibus plectrum concentibus urget.
Namque manu per fila volat; ſimul hos, ſimul illos
Explorat numeros, cordaque laborat in omni.
Et ſtrepit, & tinuit, creſcitque ſuperbius, & ſe
Multiplicat relegens, plenoque choreumate plaudit.
Tum ſtetit expectans, ſi quid paret æmula contra.
Illa autem quamquam vox dudum exercita fauces
Aſperat, impatiens vinci ſimul advocat omnes
Nequicquam vires. nam dum diſcrimina tanta
Reddere tot fidium nativa, & ſimplice tentat
Voce, canaliculiſque imitari grandia parvis;
Impar magnanimis auſis, imparque dolori
Deficit, & vitam ſummo in certamine liquens
Victoris cadit in plectrum, par nacta ſepulcrum.
Uſque adeo & tenues animas ferit æmula virtus.
P.Fam.Strada l.2.prol.6.Acad.2.

Nec noſtro te prætereo philomela canentem
Carmine, tecum ambit muſa ciere modos.
Garrula mentitas hinc lingua movetur in iras,
Levior audaces mitigat inde ſonos.
Cantum hebetas, acuis, dilatas, contrahis, urges,
Concidis, brevias, porrigis, articulas.
Sic ludit facilè vox una induſtria ludos.
Docta vel innumeros una referre modos.
P.Laur.le Brun.Hex.die 4.

Audin ilicei abdita ramis
Ludit ut vario garrula cantu,
Aureſque blandum Philomela mulcet;
Omnes una gnara vocum
Artifici concentus
Emodulatur ore.
Modò continuo lenta tenore
Extento trahitur vocula cantu:
Modò conciſo properata ſaltu
Seque frangit, ſeque carpit,
Inflexa variatur
Intorta copulatur.
Trepidis anxia faucibus errat,
Gravis immurmurat pectoris antro:
Nunc premitur, nunc libera citato
Curſu fertur, nunc libratur,
Nunc tremulo garritu

Argu-

Argutula vibratur.
Sæpe languidulo blandula flexu
Velut emoritur, velut exurgens
Sæpe ridenti gutture laſcivit,
Fugit, redit revocata,
Nunc placidè reſpirat,
Nunc muſicè ſuſpirat.
Modò gementibus ægra ſuſurris
Modò rotatili vagula gyro
Erratque, volviturque, nectiturque,
Nunc elata, nunc demiſſa
Zinzilulat, fritillat
Secumque minuriſſat,

P.Mar.Bettinus l.5.lyc.Poet.

.·.·.· modo namque æquabilis uno
Aſſurgit tractu, gutturque volubile longo
Lubricat impulſu, facileſque expectorat auras,
Difficiles numeros modò colluctata retorquet,
Infuſcat, ſcindit, carpitque, ac plurima mutat.
Plurima dum mutat, ſurgit ſymphonia diſcors.
Quando poſcit hymen, liquidos puri aëris hauſtus
Proiicit, abſorbetque iterùm jaculabile murmur,
Atque intra fauces ſubigit, tacitumque choreuma
Delibrat, donec campo prorumpat aperto;
Una eademque canit toties diſtincta, veniſque
Obvia ſæpe ſibi, nonnunquam adverſa, caditque,
Ac ſurgit, vocemque premit, vocemque coruſcat.
Quòd ſi feſta Ducis ſubeant connubia, novit
Novit & ipſa ſuos ad pompam augere tumultus.
Erigitur ſublime ruens, roſtroque perorat
Fuſius: è Roſtri credas præſagia dici,
Jamque ut lympha ſonat, que curſus immemor arva
Radit, & inventos divexat rore lapillos.
Jam majore modo turgens, viventis ad iſtar
Fluminis, Aonidum lapſum imitatur aquarum,
At ſua Pegaſæis ſtipat præcordia bullis.
Iam pigri de more vadi gemit interciſum,
Et gemitus alius mox interpellat avena.
Nonnunquam in duplices, dimiſſo ſimplice, ductus
Emicat, & pleno tinnit conſtantiùs ore.
Dant animos Sponſi facunda fluctuat aer
Temperie vocum, moduloſque reciprocus urget
Singultuſque novos reddit.

P.Iac.Balde Her.to.1.

Noctua.

Nec tibi Palladius volucer miracula præbet
Grata minus: niſi viva, ſimillima noctua vivæ,
Auro fulgentes oculos oſtentat, & albis

Gut-

Guttatas maculis plumas; ut turba minorum
Advolitat circùm, ſpeciem mirata volucrum!
Ut modò lucentes oculos, ut perlita captat
Membra notis quacumque licet! totumque repente
Certatim clangore nemus tectumque replevit!
Illa gradu clavam fixo tenet ardua, ludo
Indulgens, motuſque avium fruſtratur hiantes.
Nunc informe caput circùm, nunc lumina verſans
Attonitæ ſimilis, viſu nunc languida nictans
Et ſtudio proritat aves, dum viſa timere
Vel contracta breves ſe ſe demittit in artus,
Sæpiùs aſſurgens vel ſe projectat in auras.
P.Bernar.Stephonius in Hero.car.9.

Nunc procul accerſens pellaci noctua cantu
Conciliet viſco commoda lena tuo;
Illa capit captiva ſuos ſimul ales, & anceps,
Et conſanguineum prodere nata genus.
Illam omnis pennata cohors illudere certant,
Cùm venit in medium noctis alumna diem.
Ipſa caput quaſſat geſtu nugata loquaci,
Quale ciet choreas Copa Syriſca ſuas.
Mille ſalit, reſilitque modis; nunc vertice nutat,
Guttura nunc rauco laxat hiulca ſono.
Nunc ſubitis actas furiis cita ſubrigit alas,
Et jacit imbelles irrequieta minas.
Nunc plumas arrecta leves tumet hiſpida toto
Corpore, ſenticomus ceſpes, an hirtus Herix?
Nunc geminas pluma criſtas attollit, an aures?
Ni fuerat pennis obſita, felis erat,
Viſa ſuos audita ſuos irritat amantes,
Aligeros luſu fallere docta procos.
Seu levis inſurgens jacto micat ardua collo,
Seu collecta ſuos incubat ante pedes.
Seu retro, prorſumque ultra, circùmque, ſupraque
Acta: brevem vario circinat orbe locum.
Hanc ſibi libertam docuit ſic ludere Pallas
Triſtia dum lætis temperat arma jocis.
Hanc avibus ſpectandam alta ſuper arbore ſiſte,
Quæ canat infidum ſtamine vincta pedem.
Tum quæ fæce ſua ſibi lenit, & unguine turdus,
Vimina per totum conſere crebra nemus.
Crebra ſuper fruticum ſata virgea crebra ſub umbra
Quò ſe cunque virens brachia lucus agit,
O quantam aſpicies volucrum concurrere turbam;
Et tibi cum lunæ ludere fraude tuæ,
Noctua ſi nulla eſt avium tibi nata ſatelles,
Hoc mea ſufficiet muſa miniſterium.
Pieris illa quidem vana eſt, mima volucrum.
Majus an indecori quæris in ore decus?

Ipſa

Ipſa tibi in ſummo ſtabit ſine compede ramo,
Acciro volucrum ludificanda choro.
Nullu s erit patriis qui non ruat ales ab aſtris
Cùm ludicra ululæ viderit ora meæ.
Nec linat aſperſu lucum tibi viſcus avaro.
Illa fidem aucupio fallit avarities.
P. Pulcharellus l.6.el.ult.

Phœnix.

UNa eſt quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet ales
Aſſyrii Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco vivit amomi;
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſæcula vitæ
Illicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ,
Unguibus, & duro nidum ſibi conſtruit ore,
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama mirrha,
Se ſuper imponit: finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt totidem qui vivere debeat annos
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Ovidius l. Met.

Par volucer ſuperis: ſtellas qui vividus æquat
Durando, membriſque terit redeuntibus ævum.
Arcanum radiant oculi jubar: igneus ora
Gingit honos: rutilum cognato vertice ſidus
Attolit criſtatus apex, tenebraſque ſerena
Luce ſecat: Tyrio pinguntur crura veneno.
Antevolant Zephyros pennæ, quas cęrulus ambit
Flore color, ſparſoque ſuper diteſcit in auro.
Hinc neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgit,
Sed pater eſt, proleſque ſui, nulloque creante
Emeritos artus fœcunda morte reformat.
Et petit alternam totidem per funera vitam,
Namque ubi mille vias longinqua retorſerit æſtas
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum texens pretioſa fronde Sabæum
Componit buſtumque ſibi, partumque futurum.
Claudianus in Epigr. de. Phœn.

Principio color eſt qualis ſub ſidere cœli
Mitia quem croceo punica grana legunt.
Hoc humeri, pectuſque decens velamine fulgent.
Hoc caput, hoc cervix, ſummaque terga nitent.
Caudaque porrigitur fulvo diſtincta metallo;
In cujus maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter Pennas inſigne eſt deſuper, Iris
Pingere ceu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante ſmaragdo
Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas, geminoſque hyacinthos,

Quo

Quorum de medio lucida flamma micat.
Æquatur toti capiti radiata corona
Phœbei referens verticis alta decus,
Crura tegunt ſquamæ flavo diſtincta metallo,
Aſt ungues roſeus pingit honore color.

Lact. Firmianus. Eleg. de Phæn.

.·.·.· Qualis noſtrum cùm tendit in orbem
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima Phœnix,
Quam variæ circum volucres comitantur euntem.
Illa volans Solem nativo provocat auro
Fulva caput, caudam & roſeis interlita punctis
Cæruleam.

Sannazarius l. 3. de partu Virg.

Qualis ſibi effœtam volucris Panchæa ſenectam
Sentit, & occaſu redivivum exſuſcitat ortum:
Frugibus Aſſyriis, & ſtramine fulta Sabæo
Flammantem obtutu carpit Titana proterve.
Jamque renaſcentem genitali funere lucem
Accerſens, animam voces trahit inter aniles,
Et vitam moribunda novam & nova fata ſalutat.

P. Pulcharellus l. 1. car. 6.

Par avis æthereis aſtris, diuturnior ære
Ipſa ſibi genitrix ſemper, ſemperque propago,
Olli cognato ſcintillant lumina Sole,
Et capiti criſtatus apex, radiiſque corona
Emicat inſignis: viridi ſtant roſtra ſmaragdo,
Et rutila cuſpis gemma, collique monile
Nativo plumas inter diſtinguitur auro.
Cæruleæ ſurgunt pennæ gemmantibus alis,
Crura tegunt ſquamæ flavo variata metallo,
Caudaque porrigitur maculis interlita rubris.
Cùm jam mille vias longinqua relegerit ætas
In Syriam pennis fertur grandæva vetuſtis,
Phœnicemque petit, terræ cognominis herbas
Ut legat arentes: vivaceſque excitet ignes
Jam ſenium poſitura rogo, jam fronde Sabæa
Natale habitura vices, floremque juventæ.

P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 7.

**Nam ſæclis effæta novem benevolentia poſtquam
Cinnama compoſuit Phœnix iterabilis ævi
Fata ſibi relegit, vitamque ſuperſtitat alto
Immoritura rogo, ſeſeque reſeminat ipſa,
Exequiis enixa ſuis cunabula vitæ,
Et jam ſupremum in cinerem dilapſa repentè
Emicat in lucem, liquidumque per aera tranat
Vivida ſole novo, nec ſenior alite flamma.
Oſtro ſparſa caput, nativo diſcolor auro,
Et ferrugineis guttata coloribus ales.**

P. Ber. Stephonius car. 6.

Qua-

Qua procul Eoo ſe ſe arduus æthere tollit
Cynthius, ignitaſque polo jubet ire quadrigas,
Hic fortunatis ales Titania campis
In ſobolem mutanda ſuam, cùm tarda ſenili
Oſſa gelu exactis ſentit langueſcere ſæclis,
Balſameas populatur opes, ſummaque cupreſſu
Pangit odoratos intexens ungue penates;
Tum conſtructa novæ ſubit incunabula proli,
Alarum longo implorans Hyperiona plauſu,
Ferventes premit ille rotas, propiorque petentem
Vitali ſplendore ferit: micat illa nitentes
Excutiens pennas, & amicum ſuſcitat ignem.
Protinus accenſis ſerpit penetralibus, & jam
In cineres decor omnis abit. labefacta calore
Membra liquent, teneris flamma inſinuante medullis
Uritur, inque ſuos occumbit fervida partus.
Nil mortale putes, fovet hic ſacer æſtus amatæ
Prolis anhelanti ſpirantem in corpore ſtirpem.
Nec mora, fœcundo concepta renaſcitur igne
Diſtinctumque novos cinerem conformat in artus,
Et jam cœleſtem excipiunt anguſta favillam
Pectora, ſplendentes cervix ſe tendit in alas
Excurrunt alæ in caudam, dulcique receptum
Tranſmittunt fulgore diem, roſtro eminet ales
Nobilis, & fulvo rutilat criſpata metallo.
Scilicet ipſa ſibi tandem poſt fata ſuperſtes
Et pater, & proles natali funere ſurgens
Evolat, ignoranſque mori generoſa per auras
Ludit avis, tremuloſque levi dat murmure plauſus.

Apud P. Laur. le Brun. to. 2. Eloq. Poet.

Qualis odorato Titanius ales ab Indo
Auroræque redit patrio cum funere ſilvis
Natali genitus buſto, eductuſque favillis,
Quas illi natura dedit mitiſſima cunas.
Ille ubi fœcunda reparatum morte parentem
Induit, è tumulo genitali evectus in auras
Patrem animo, plumaque refert, ſic ille gerebat
Flammantes apicis criſtas, ſic igneus illi
Os minio fingebat honos: ſic florida pictas
Purpura cum violis, hyacintho ſparſerat alas;
Et ſuper effuſo guttatim illuſerat auro
Iris, ut è pluma ſpeculum daret obvia phœbo.

P. Ant. Millieus l. 18. Moyſ. Viat.

His facilem nidum poſuit Phœbejus ales
Sedibus, aurata vincit qui ſidera penna,
Cœrulei radiant oculi, læta igneus ora
Cingit honos, rutilum cervice intermicat aurum,
Frontem criſta tegit, pingunt maculoſa rubentes
Terga notæ, tyrio fucantur crura veneno.

Antevolant zephyros alæ, Parthaſque ſagittas,
Et penna meliore notos, & fulmina vincit
Ipſe Pater, ſoboleſque ſibi eſt: Virgo, unicus ales
Mutua non novit Veneris contagia, namque
Cùm decies tandem redeuntia ſæcula vidit,
Languenteſque artus ſenio jam ſentit inerti;
Arida componit pretioſo cinnama buſto,
Atque Arabum fruges miſcet cum frugibus Indis:
Et quæ thuriferis ſpirat Panchaja ſilvis
Ut tumulum, & cunas nido componat in uno:
Et meritam ut reparet fœcunda morte ſenectam.
Et repetat moriens fugitivæ exordia vitæ.
Atque ubi feralem Panchææ frugis acervum
Inter Achæmenios congeſti thuris odores,
Et pingue Aſſyrio buſtum cumulavit amomo;
Scandit odoratos buſti genialis honores,
Exponens patriis reparandos ignibus artus.
Auro illuſtre caput quatiens, radiiſque decorum
Sol vibrat innocuas fœcundo lumine flammas,
Vivaceſque rogos: quos toto pectore Phœnix
Concipit, & vitam per læta incendia quærit,
Atque igni æthereo plumis alimenta miniſtrat,
Ut primùm intepuit flammis languentibus ignis,
Relliquiæ tenues Phœnicis ſponte moveri
Incipiunt, plumaque tegit naſcente, favilla
Victurum cinerem; flammiſque, ſuoque ſuperſtes
Surgit avis buſto: geminæ confinia vitæ,
Naſcendique vices, alternos mortis honores
Exiguo medius deſcrimine ſeparat ignis:
Succedit novus ipſe ſibi, tumuloque fideli
Tantum onus annorum, ſeniumque informe relinquit,
Et longæ exuitur ſpolium mortale ſenectæ
Funereo ſurgens redivivus ab aggere Phœnix.

P.Gilb.Ionnius in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Qualis odoratum, Panchææ gentis ad aram
Religione pia nidum Titanius ales
Cùm tulit, imperiumque iniit regale volantum
In ſua ſublimi Phœnix redit arva triumpho.
Aurea colla, rubens in corpore purpura, caudæ
Cæruleus, roſeuſque color, par gloria pennis,
Fronte rigens exurgit apex, criſtaſque comanti
Plumeus exſuperat cumulo, ceu nobile gentis
Pennigeræ diadema; novum prætoria regem
Agmina præcingunt volucrum famulantibus alis,
Officiiſque ſuperba ſequi: clangore frequenti
Aſtra ſonant, variiſque hilares concentibus auræ.

P.Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Qualis odorato rediviva cadavera buſto,
Aut ubi Panchæo cineres e xcivit acervo,
Æternam moriens volucris Phœniſſa juventam

Dum

Dum reparat, grato reduces dum funere cunas
Excitat, & feros in ſæcula prorogat annos:
Illa Arabum fruges, & ceſpite lecta Sabæo
Dona, Paretonias per inania vectat ad oras.
Jamque Phari latè fines, jam culta Canopi,
Et peluſiacos perfundit odoribus agros:
Hinc atque hinc glomerātur aves, ſtipantque frequētes
Ponè ſequi juvat, afflatu quocunque præit Dux.
P. Iul. Caſ. Deſtitus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Aut veluti patriis ales Titania buſtis
Naſcitur, & veteris fugientia ſæcla ſenectæ,
Membraque vernanti reparat longæva juventa.
Jam capitis plus fulget apex, jam lætior auri
Pingit colla color, ſelectaque thura Sabæis,
Et Cilicum redolet meſſes, ſtupet obvius omnis,
Et volucrum miretur Arabs. illa ocyus Ortum
Reſpicit, ac Solis thalamos, rurſuſque renaſcens
Inchoat auſpiciis primos melioribus annos.
Barlæus Heroic. l. 1.

Pſittacus.

Psittace dux volucrum, Domini facunda voluptas,
Humanæ ſolers imitator Pſittace linguæ;
Quis tuá tam ſubitò præcluſit murmura fato! *Et inf.*
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis
Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Junonia cauda
Vinceret aſpectu, gelidi non Phaſidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuere ſub auſtro:
Ille ſalutator regum, nomenque loquutus
Cæſareum, & queruli quondam vice functus amici,
Non conviva levis, monſtrataque reddere verba
Tam facilis.
Statius l. 2. ſil.

Æmula ſideribus fulgent, Indiſque lapillis
Lumina, nativi cingit quæ circulus auri,
Collaque miramur miniato inſignia torque,
Irriguis veluti ſerpentia gramina ripis
Pluma viret. variis ſparſæque coloribus alæ,
Quos placida in pratis tepidi parit aura favoni.
Ipſam adeò in pennas pictis è nubibus Irin
Deſcendiſſe putes, cùm totas ille ſupinus
Pandit, & optatos verni Jovis excipit imbres. *Et inf.*
Induit affectus, effingit: & ore diſerto
Quales concipiunt mortalia pectora motus,
Brutaque quas fundunt varias animalia voces
Nunc deriſoris lætos te audire cachinnos.
Nunc puerum in cunis credas vagire jacentem,
Acci-

Accirive ſuæ vocis ſub imagine feles.
Ut tubicen rauco pugnas ciet improbus ære,
Accenditque animos Marti : clamore coortam
Sic acuit rixam, & gaudet gliſcente tumultu.
Apud P.Laur.le Brun.tq.2.Eloq.Poet.

Pavo.

PAvo coloratis fulget maculoſus ocellis.
Non tot picturas diſcolor Iris habet.
Æmula floriferis caudæ ſpectacula pratis
Pandit, & aſtriferis invidioſa plagis.
Se rotat, & plumas, & ſe miratur euntem,
Colla tument, faſtu criſta ſuperba tremit.
Et, modò mireris, ſtellata volumina gyrat:
Si tacitus ſpectas, protinus abdit opes.
P.Laur.le Brun.Hex.die 5.

Pellicanus.

PArte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto,
Fœta avis implumes paſcebat vulnere natos,
Stant olli circum materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
Hier.Vida l.1.Chriſt.

.·. volucris ſic olim Ægyptia pullos
Dicitur exangues animare, & viſcera roſtro
Effodit ipſa ſibi, quo vulnere mortua proles
Lucem haurit, matriſque bibit cum ſanguine vitam:
P.Tarq.Gallutius l.2.car.4.

ANIMALIA INSECTA VOLUCRIA,

Apes.

SOlæ communes natos conſortia tecta
Urbis habēt magniſque agitant ſub legibus ævum:
Et patriam ſolæ, & certos novere penates:
Venturæque hyemis memores, æſtate laborem
Experiuntur, & in medium quæſita reponunt.
Namque aliæ victu invigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris: pars intrà ſepta domorum
Narciſſi lacrymam, & lentum de cortice gluten
Prima favis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suſpendunt ceras: aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus: aliæ puriſſima mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas,
Sunt quibus ad portam cecidit cuſtodia ſorti,
Inque vicem ſpeculantur aquas, & nubila cœli,

Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
Ignavum fucos pecus à præſepibus arcent.
Virg. l. 4. Geor.

Idem amor; atque apibus eadem experientia parcis,
Sed nec agros populare palàm, aut incumbere furtis.
Cùm juvet è proprio vitam tolerare labore.
Juſtitiam norunt ſolæ, & ſervare pudorem:
Æquales cunctis operæ, ſtudiumque parandi.
Mane novos adeunt flores examine denſo,
Cœleſtemque legunt rorem, atque in tecta reportant;
Mox vacuis ſtipant cellis, ut nectare largo
Ignavas ducant hyemes, & frigora temnant.
Quin etiam tempeſtates, & ſidera norunt,
Armatæque repentinas vicere procellas
Pendentis ſaxi molem ad cava crura ferendo.
Jo. Pontanus l. 2. de Stell.

Ille Romanam vehit ore laurum
Ales, & pugna bonus, & triumpho;
Pacis invictæ, mediuſque belli
Aptus utroque.
Sive ſit vitæ ſapor eliquandus,
Roris & puri fabricanda merces:
Mole membrorum minor, arte major
Dædalon æquat.
Primus in campo labor; hìc minuto
Conſulit roſtro genus omne florum;
Hìc leves ſuccos, animamque libat
Virginis auræ.
Inde meſſorum vice functus ales
Convehit vivax onus ad paternas
Alvei ſedes, ubi regna ſervant
Mellea plebem
Artis hic mire faber officinam
Roris exercet, reficitque cellas;
Hic pavimentum locat, imprimendis
Otia ceris
Tum favos ſucco gravat, & fluentem
Stillat Auroram liquidumque cœlum;
Mel vocant vulgò, tamen eſt liquentis
Lachryma Solis.
Roris at puri pretioſus auctor
Melle pacato fera bella miſcet,
Nectar in pratis legit, & venenum
Nobilis iræ.
Neſcias utro magis expeditus
Regnet in campo; necis an roſarum;
Martis an Floræ melior labori
Molis, an aſper.
Ore quo pacem gerit, arma tractat

Val-

Vulnerat telis, quibus oſculatur;
Aptat ad flores, habet atque fulmen
Promit & abdit.

P.Vinc.Guiniſius l.1.car.15.

Qualis vere novo teneris alvearia ſuccis
Implet & artifices docto molimine ceras
Suſpendit, crebriſque locat mella aurea cellis.
Fit ſonitus, vario muſſant ſtridore per auras:
Pars per prata fugit, ſervat pars cerea caſtra,
Pars thyma decerpit, pars lentum in cortice gluten
Digerit, atque omnes operi inſtant ordine certo.

B.Tarq.Gallutius l.1.car.15.

Qualis apud vaga rura phalanx, cùm ſole ſereno
Læta dies jubet in liquidos exire labores,
Et cœptos urgere favos pars alite cura
Picta per arva volat, croceoſque è floribus imbres
Convehit, advectos pars invehit; uvida cogit
Nectareis pars mella cadis, pars limina ſervat:
Nulla reſes, ſuus exercet labor impiger omnes,
Publicus ignavos arcere à limine fucos.

P.Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Jeſu.

Haud aliter, quàm ſi placidis nova ſolibus æſtas
Frigus iners condit, nudamque tepentibus auris
Inſtaurat mundi faciem, mox ubere vernat
Campus, odoratis ſtipantur floribus horti,
Exhalat violarum odor, & virgulta roſarum
Flore rubent, foliiſque virent; declivia vero
Herbida camporum, ſilvarumque æquora ſternit
Serpillum, atque ſeges latè naſcentis erucæ.
Huc ergo argutis glomerat ſe plurima pennis
Fingendi ſtudioſa favi gens, omne viretum
Sedula obit, campoſque vagis venatibus omnes
Explorat, quo ſe diſtendat nectare florum,
Fragranteſque legat ſuccos, dulcemque medullam.
Cuncta ſtrepunt apibus: venit una, abit altera: flagrat
Omnibus unus amor mellis, ſtudium omnibus unum.

P.Jo.Ambruſterus in Parn.Poet.Soc.Jeſu.

Apes ex alvearibus fumo exactæ.

INcluſas ut cum latebroſo in pumice Paſtor.
Veſtigavit apes, fumoque implevit amaro:
Illæ intus trepidæ rerum per cerea caſtra
Diſcurrunt, magniſque acuunt ſtridoribus iras.
Volvitur ater odor tectis: tum murmure cæco
Intus ſaxa ſonant: vacuas it fumus ad auras.

Virgilius l.12.

Apes pro alvearibus pugnantes.

AC velut infeſtis ardent examina turmis
Defenſura favos, & dulces nectare cellas,

Paſtorum quas fortè cavo ſub pumice turbæ
Deprendit: facibus tophos ſuffumigat atris,
Immiſſoque gravi cerata per horrea nimbo
Nectareas populatur opes, alvearia bellum
Sæva canunt, ſonat innumeris legionibus aer:
Omnibus in fures acuuntur ſpicula roſtris
Stricta parata oculis, fugientemque undique campis
Facta nube acies premit, & circumvolat hoſtem.

P. Ant. Millieus Noyſ. Viat. l. 16

Apes æris ſonitu revocatæ.

HAud aliter medio revocavit ab æquore puppes;
Quàm ſimul effœtas linquunt examine ceras,
Atque oblita favi non miſcent nexibus alas,
Sed ſibi quæque volat: nec jam deguſtat amarum
Deſidioſa thymum: phrygii ſonus ut crepat æris
Attonitæ poſuere fugam, ſtudiumque laboris
Florigeri repetunt, & ſacri mellis amorem.

Lucanus l. 9.

Apes inter ſe pugnantes.

SIn autem ad pugnam exierint (nam ſæpe duobus
Regibus inceſſit magno diſcordia motu)
Continuoque animus vulgi, & trepidantia bello
Corda licèt longè præſciſcere, namque morantes
Martius ille æris rauci canor increpat: & vox
Auditur fractos ſonitus imitata tubarum
Tum trepidæ inter ſe coeunt, penniſque coruſcant,
Spiculaque exacuunt roſtris, aptantque lacertos,
Et circa Regem, atque ipſa ad prætoria denſæ
Miſcentur, magniſque vocant clamoribus hoſtem.
Ergo ubi ver nactæ ſudum, campoſque patentes
Erumpunt portis: concurritur, æthere in alto
Fit ſonitus, magnum miſtæ glomerantur in orbem,
Præcipiteſque cadunt: non denſior aere grando,
Nec de concuſſa tantum pluit illice glandis.
Ipſi per medias acies inſignibus alis
Ingentes animos anguſto in pectore verſant:
Uſque adeo obnixi non cedere, cùm gravis aut hos,
Aut hos verſa fuga victor dare terga coegit,
Hi motus animorum, atque hæc certamina tanta
Pulveris exigui jactu compreſſa quieſcent.

Virg. l. 4. Georg.

Cicada.

AT illa Theſeos, atque mandati memor
Alas volucres ventilans, & oſculum

Pan-

Pandens biſulcum motitaſque cruſcula
Facta eſt Tonantis in ſua vernacula
Encomiaſtes, dum ſui corpuſculi
Memorare cœpit principem auctorem Deum,
Qui tam decoram fabricam compegerit,
Adeò venuſtas tibias volubili,
Strictoque junctas genibus internodio,
Ut ſit ſalire de repentè in arborem.
Franciſcus audit, & probat, canit ſoror,
Oculoſque cantu graphica depingit ſuos
Protuberantes ſephœrulas cryſtallinas,
Nictare faciles, quando palpebris lubet.
Doctas moveri ſuſque deque, dum cibos
Aut hìc acutum cernit, ava hoſtem ſuum.
Collaudat alas delicati ſtaminis,
Agiles tenellas, dædalas, partim mero
Virore, partim cærulo circumfluas,
Quas & relaxat, & reducit, ut lubet.
P. Aug. Gazæus in lib. Pior. Hilar.

Culex.

SCrutare Culices mobiliſſimam gentem,
Quibus unda putris pectus, & cor, & vitam,
Et caput, & alas, & jecuſculum format.
Sicque adlubeſcit, vi ſe, qua via, qui vi
Pro muſcis illa fiſtuloſa ſorbendo
Fit tuba canora, & nunc tibi cutem figit,
Nunc tundit aures muſica peregrina. *Idem eod. lib.*
Pulvereos ingens Culices rotat aere turbo.
Nec fas eſt exire oculis ſubtilis tela,
Mole adeò nulla ſenſus corpuſcula fallunt,
Effugiuntque aciem, quibus eſt cutis arida venter,
Perpiſcuæque hyalo pennæ: tenuiſſima crura,
Subtileſque pedum fibræ: cana buccina roſtrum:
Spiculaque, & tremulo molles filamine caudæ,
Cornua dant fronti duo Serum ò ſtamine fila:
Vix hoſtem ſentire licet, niſi vellicet aures
Advolitans, tenuique tuba jam vulnera figat,
Aut canat exili ſtimulans ſe ad bella ſuſurro:
At cum purpureo tumuit jam pulvere venter,
Et ſatur infixa tamen hæret cuſpide belli.
P. Ant. Millieus l. 2. Moyſ. Viat.
Vetuſta Muydæ tecta, & annoſi lares,
Et vos Bameſtræ fertilis novæ domus
Cur culice crebro vatibus moleſtiam
Diriſque noctu cantibus faceſſitis?
Iſtis ſuſurris rumpitis ſomni moram,
Iſtis ſuſurris vatibus ſuaviſſimis
Obmurmuratis, & poetarum melos,

Cantuſque molles Pegaſeii chori
Phœbique totos ordines exploditis.
Audite Culicum diſparem concordiam,
Volucriſque magna parvulæ diſcrimina.
Tuus, ò diſerta Muyda fortiùs canit,
Minus Bameſtræ Muyda plus tuus ferit,
Tuus Bameſtra leniùs roſtrum duplex
Acutiùs Muydenſibus: Bameſtrii
Obtuſiore me terebrant cuſpide.
Quin grandius corpuſculum Bameſtriis,
Et litterati ſanguinis capacius.
Magis tenella membra ſunt Muydenſibus,
Magis canorum guttur, atque ſibilum,
Scelesta turba, noctis horror optimæ,
Inviſa turba, garrulæ, leves aves,
Sacræ quietis jugis execratio.
Seu diſpares, ſeu compares ſuſurrulis,
Abite longè, Zoiloſque pungite.

Barlæus carm par.

Inſurgit acies acribus pinnis micans,
Jejuna ventris cavea inexpletum ſitit
Hominum cruorem; ſpiculat telum ferox
Natura prædæ, vocis & ſonitus truces
Addit furori, & ſauciam ſtringunt cutem
Acuminata cuſpide, & prædas agunt
Totos per artus, ſanguinem lentè ebibunt,
Quem fiſtuloſo terebra corribra corrivat ſinu.

P. Nic. Cauſinus in Nabuc. ac. 3. ſc. 2.

Culices ad lucernam convolantes.

.·. ceu cum mediis inopina tenebris
Uda repentinam fax in cellaria lucem
Intulit, advolitant cæcis mox undique tectis
Ad flammam culices, radioſque ſonantia circùm
Agmina volvuntur pennis, ac locis amore
Exultim adſiliunt, gaudentque micantibus alis
Incurſare jubar, propiuſque abradere flammam,
Impetibus donec crebris, cæcoque tumultu,
Peſtifero arſuras linquant in fomite pennas:
Tum ſtupa hærentes ſtridenti in lampade fumant.
Heu! neque primorum deterret fata ſequentes:
Sic alii ſuper uſque alios volitantque, caduntque.

P. Ant. Millieus l. 24. Moyſ. Viat.

Locuſta.

HOrret apex capitis, medio fera lumina ſurgunt
Vertice, cognatus dorſo dureſcit amictus.

Ar-

Armavit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus parvis multis acuere rubores.

Claudianus in fragm.

Unde ſub auroram campis numeroſa juventus
Militiæ patiens apparuit: omnibus ora
Roſtrata, & ſimiles ferris duplici ordine dentes:
Mobile ſub galeis caput altè aſſurgit acutis:
Cornei, & extantes oculi: prolixior alvus
Deſinit in rigidas caudata cuſpide falces:
Poplite contento nervoſis cruribus omnes
Evibrata ſolo ſaltu jaculantur in auras
Corpora, Gnoſiacis credas exiſſe ſagittas
Arcubus, at ſubiens pictas Notus adjuvat alas.

P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Muſcæ Ægyptiæ.

ECce autem immenſo muſcarum examina tractu
Inſiliunt, & ſe medios jaculantur in hoſtes,
Nunc ultro, citroque fremunt, nunc recta ſonantes
Nunc tranſverſa ſecant ſpatia, aut glomerantur in orbes
Olfaciunt longè prædas, & olentia longè
Corpora quadrupedum, aut hominum librantur in ora,
Spiculaque infigunt membris, & cuſpide ſugunt
Purpureas venis animas artuſque cruentant
Informes: manat ſanies, & tubera ſurgunt,
Ulceraque infuſo crudeſcunt fœda veneno.

P. Ant. Millieus to. ſup. cit.

Papilio lucernam circumvolitans.

HAud aliter moriente die, ſi forte lucerna
Fulſerit è clauſtro, accurrit peregrina volatrix
E tenebris; flammam procul aſſentantibus alis
Ambitioſa colit: propiore deinde volatu
Lapſa per illecebras formoſæ fraudis amore
Lucis adulatur formæ: per ludicra ineptum
Crede paraſitum Reginæ applaudere circùm.
Verùm ex inſidiis lychno ſtridente favilla
Truditur, hæc volucri bellum, atque incendia portans
Grandibus igniculum pennis affixa reliquit.
Nec mora, nec requies miſeræ: cadit illa ſonanti
Alarum bombo ſortita illuſtre ſepulchrum.

P. Leo Sanctius l. 2. flo. car. ult.

Papilio ortus ex Bombyce.

ECce autem ut roſtro follem terebravit acuto,
Protinus erumpit (viſu mirabile monſtrum.)
Altis in parvæ Bombyx collecta figuram,

Et nova ſe ſe iterùm facies mirantibus offert,
Nam quæ longa fuit tinea olim fit levis ales
Papilio, tineæ pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cùm rupit multa viam vis
Aligeri & cœcis ſe ie eripuere tenebris,
Hærent attoniti rerum novitate, neque audent
Remigio alarum ſe in aperto credere cœlo,
Diſſimileſque ſui tacitè nova corpora ſecum
Mirari, forma nec ſe ſe agnoſcere. in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi, memoreſque ſui, ſed tum neque guſtant
Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris

Hie.Vida l.2.de Bomb.

M A R E.

IN mare tot paſſim declivi vortice currunt,
Et Nereo pendunt æterna tributa parenti
Undique flumina vaſta, diùque exercita longo
Impete, perpetua nec aquarum exuberat æquor
Alluvie exundans, nec iniqua mole tumeſcit
Tot circumfuſis hinc inde acceſſibus auctum:
Non rapido evincit dirupta repagula fluctu
Immenſumve furens undante ſupernatat alveo
Altius: aut tumido circumfremit undique cautes
Durius incurſans. nec fundamenta procellis
Atterit, aut ripæ victrix inſultat adeſæ:
Obice ſed tenui jacet inviolatus arena
Terminus, unde redit fluctus, ſuaque ipſe reſorbet
Per veſtigia ſe ſe, & mole repreſſus amica,
Littori inoffenſo tantùm oſcula mollia figit.

Laur.le Brun.in lib.Eccleſ.

In mare tum dulcis fluviorum volvitur unda,
Quæ ſalſum ut tetigit marmor, amara redit.
Aſt ubi congeſto vaſtum æquavere baratrum
Vortice, præſago ſubdidit ore Deus:
Te mare venturæ dicent de nomine gentes,
Iræ fræna tuæ littus inerme dabit.
Fluctibus alternis refluos convolvere fluctus
Incipe, &. ad notos diſce vocare ſpecus.
Debita natorum quamvis mare penſa receptet;
Haud tamen à nimiis pontus inundat aquis.
Cynthia cùm plæno fraternum corpore lumen
Hauſerit, ira tis ſæviet unda vadis.
Cùmque renaſcentem cornuta retraxerit orbem,
Impete ſedato mitior æſtus erit.
Volvere tuos fluctus, rurſumque in te ipſa reſide
Et contenta tua currere, curre via.
Siſte hic illiſi replicatas vorticis iras,

Ne-

Neve inconceſſas depopulare plagas.
Ulteriùs tentare veto; nec juſſa rebellis
Deſpice: ſit regno murus arena tuo.
Undarum implacidos domuit lex iſta furores,
Et Thetis ad nutum obſequioſa fluit.
P. Laur. le Brun. Hex. die 8.

Sic Deus offuſa denſi caligine nimbi
Deſuper involvit totum mare, nubis aquoſæ
Implicitum veluti pannis, altaſque receptum
Immenſæ ſcrobis in foſſas, tractuſque profundos,
Inque cubile capax, velut in cunabula vinctum
Condidit, infantiſque modo captare ſoporem
Juſſit, & inſanos ſomno compeſcere fluctus.
Neu velut erumpens ſtabulo fera, vincula rumpat
Addita, & ingentes edat cum ſtrage ruinas,
Addidit aratos obices, & terrea panxit
Oſtia, ferratos compegit in oſtia vectes,
Fixit & indomitas in clauſtra adamantina leges.
Unica vox, dominæ quæ magna potentia vocis,
Æs, ferrumque truces, adamantaque vicit in undas?
Non ait, impono montes in juſta furoris
Clauſtra tui: tales tua nota ſuperbia muros
Ambiat: haud æquum ſtolido ſervire tumori.
Hunc viden? implacidum viden ludentis arenæ
Ad littus cumulum? rabidis hic terminus eſto
Æſtubus, injuſſas vetat hic te pulvis in oras
Scandere, & audaci violare repagula niſu.
Tolle minas bacchare furens, conare quod uſquam eſt,
Hic laſſam rabiem ſupplex, fluctuſque tumentes,
Hic ad adoratę frangas volo littus arenæ,
Cœtera per licitos terris illabere fines,
Illa tuos gremium gaudens recludet in æſtus,
Et tecum gemini junget conſortia mundi.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Mare unum, & multiplex.

TUnc magni patuere ſinus, ubi Perſa ſuperbas
Vectat opes, ubi Erythręi ſcrutatur arenas
Dives Arabs, rapiduſque ingentia flumina Ganges
Evomit, aut multo ſitiens ſe proluit auro
Indus, & ardentes Careja ſeparat Afros:
Et Calpen Abylæ divellit montibus unda.
Jonii latrant fluctus: adverſa Charybdi
Scylla fremit: tumidis aquilonibus Adria ſurgens
Verberat Auſonii latus implacabile dorſi.
Concreſcit Scythicus glaciali ſidere pontus,
Caſpia ſtagna jacent: Ægeo murmure Thracum
Regna ſonant: Helle Euxinum ſe ſe abdit in æquor,
Boſphorus in Tanaim: vaſtas longinqua paludes

Mæotis bibit, & Boreales Baltica fines
Littora, concluſumque alibi Scritofinia potat
Oceanum: & longis damnatus Lappo tenebris.

Barlaus Haroic. l. 1.

Mare tranquillum.

INde ubi prima fides pelago, placataque venti.
Dant maria,& lenis crepitans vocat Auſter in altum.

Virgilius. 3. Æn.

Hinc aura primò lenis impellit rates,
Allapſa velis, unda vix tactu levis
Tranquilla zephyri mollis afflatu tremit,
Splendetque claſſe pelagus, & pariter latet,
Properat juventus omnis adductos ſimul
Lentare remos: adjuvat ventos manu,
Et valida nixu brachia alterno movet,
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant,
Dirimuntque canæ cærulum ſpumæ mare.

Seneca in Agam. ac. 3.

Maris malacia.

UT primùm levior propellere lintea ventus
Incipit, exiguumque tument: mox reddita malo
In mediam cecidere ratem; terraque relicta
Non valet ipſa ſequi puppes, quæ vexerat aura.
Æquora lenta jacent alto torpore ligata:
Pigrius immotis hæſere paludibus undæ.
Sic ſtat iners ſcythicas adſtringens Boſphorus undas,
Cum glacie retinente fretum non impulit Iſter,
Immenſumque gelu tegitur mare, comprimit unda
Deprendit quaſcumque rates: nec pervia velis
Æquora frangit eques, fluctuque latente ſonantem
Orbita migranti paudit Mæotida Beſſi.
Sæva quies pelagi, mæſtoque ignava profundo
Stagna jacentis aquæ: veluti deſerta rigente
Æquora natura ceſſant, pontuſque vetuſtas
Oblitus ſervare vices, non commeat æſtu,
Non horrore tremit, non ſolis imagine vibrat.
Caſibus innumeris fixæ patuere carinæ;
Illinc infectæ claſſes & inertia tonſis
Æquora moturæ gravis, hinc languore profundi
Obſeſſis ventura fames; nova vota timori
Sunt inventa novo, fluctus, nimiaſque precari
Ventorum vires, dum ſe torpentibus unda
Excutiat ſtagnis, & ſit mare, nubila nuſquam
Undarumque minæ: cœlo languente, fretoque
Naufragii ſpes omnis avit.

Lucanus l. 5.

Mare

Mare turbatum.

QUantum Leucadio placidus de vertice pontus
Deſpicitur, tantum nautæ videre trementes.
Fluctibus è ſummis præceps mare: cùmque trementes.
Rurſus hiant undæ, vix eminet æquora malus.
Nubila tanguntur velis, & terra carina:
Nam pelagus, qua parte ſedet, non celat arenam
Exhauſtum in cumulos omniſque in fluctibus unda eſt.
Artis opem vicere metus, neſcitque magiſter
Quam frangat: cui cedat aquæ; diſcordia ponti
Succurrit miſeris fluctuſque evertere puppim
Non valet, in fluctus victum latus unda repellens
Erigit, atque omni ſurgit rates ardua vento.

Lucanus l.5.

Non illum Oceani rapidæ videre procellæ
Altercantem animo curas, aut mole trementem
Quamquam abrupta freto trepidantem aſſultat olympũ
Tempeſtas, ſævitque minis immane profundum.
Illum inter palagi fremitus, cœlique ruinas
Naviſrago quamvis fluitantem errore carinæ,
Et trepido nullos ſperantem à remige portus
Illibata quies, & amicis conſcia Divis
Spes animat, dubiiſque vetat ſuccumbere curis,

P. Pulcharellus in l.1.car.7.

Spumeus ecce fremor, turgentque ſonantia longè
Æquora, & undoſo miſcentur murmure fluctus,
Non Auſter, non Caurus adeſt tamen omnis ab imis
Æſtuat unda vadis, cœloque elata profundos
Mox aperit manes, puppimque in tartara condit.
Mirantur nautæ per lenta ſilentia cœli
Turbine cur tanto pontus ruat. alta dehiſcunt
Jam ruptæ tabulata ratis, lacerataque vela
Maloſque, antennaſque vorant in gurgite fluctus.

P. Alex. Donatus l.1.car.11.

Tempeſtas maritima.

INcubuere mari, totumque à ſedidus imis
Unà Euruſque Notuſque ruunt; creberque procellis
Africus, & vaſtos volvunt ad ſidera fluctus
Inſequitur clamorque virùm, ſtridorque rudentum:
Eripiunt ſubitò nubes cœlumque, diemque
Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat atra,
Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther,
Præſentemque viris intentant omnia mortem. *Et inf.*
Talia jactanti ſtridens Aquilone procella.
Velum adverſa ferit, fluctuſque ad ſidera tollit,
Franguntur remi: tum prora avertit, & undis
Dat latus: inſequitur cumulo præruptus aquæ mons
Hi ſummo in fluctu pendent, his unda dehiſcens

Terram inter fluctus aperit, furit æſtus arenis,
Tres Notus abreptas in ſaxa latentia torquet:
Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus Aras
Dorſum immane mari ſummo. tres Eurus alto
In brevia, & Syrtes urget (miſabile viſu!)
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.
Unam quæ Lycios, fidumque vehebat Orontem,
Ipſius ante oculos ingens à vertice pondus
In puppim ferit: excutitur, pronuſque magiſter
Volvitur in caput, aſt illum ter fluctus ibidem
Torque agens circum & rapidus vorat æquore vortex.
Apparent rari nantes in gurgite vaſto,
Arma virum, tabulæque, & Troja gaza per undas.

Virg. l. 1. Æn.

Poſtquam altum tenuere rates, nec jam ampliùs ullæ
Apparent terræ, cœlum undique, & undique pontus:
Tum mihi ceruleus ſupra caput adſtitit imber,
Noctem hyememque ferens, & inhorruit unda tenebris.
Continuò venti volvunt mare, magnaque ſurgunt
Æquora: diſperſi jactamur gurgite vaſto.
Involvere diem nimbi, & nos humida cœlum
Abſtulit; ingeminant abruptis nubibus ignes.
Excutimur curſu & cœcis erramus in undis.
Ipſe diem, noctemque negat diſcernere cœlo,
Nec meminiſſe viæ media Palinurus in unda.
Tres adeo incertos cœca caligine ſoles
Erramus pelago, totidem ſine ſidere noctes.

Idem l. 1. Æn.

Aſpera creſcit hyems, omnique è parte feroces,
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miſcent. *Et inf.*
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes.
Ut modò cùm fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis, Stygia modò nigrior unda.
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis,
Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur;
Nunc ubi demiſſum curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus ictu fragorem:
Nec levius pulſata ſonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries, baliſtave concutit arces.
Sic ubi ſe ventis commiſerat unda coortis
Ibat in aſtra ratis, multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet, prebetque viam lethalibus undis.

Ovidius l. 11. met.

Me

Me miſerum, quanti montes volvuntur aquarum
Jam jam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles:
Jam jam tacturas tartara nigra putes.
Quòcumque aſpicio, nihil eſt niſi pontus, & æther:
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter utrumque fremunt immani murmure venti:
Neſcit cui domino pareat unda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicco Boreas bacchatur ab arcto:
Nunc Notus adverſa prælia fronte gerit.
Hei mihi quàm celeri micuerunt nubila flamma:
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor.
Nec leviùs laterum tabulæ feriuntur ab undis.
Quàm grave balliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, undecimoque prior.

Ovid l. Triſt. el. 1.

Jamque aberant terris; quantum Gortynia currunt
Spicula: cœruleo gravidam cùm Juppiter imbri
Ipſa ſuper orbem ratis armamenta pelaſgæ
Siſtit agens. inde horror aquis, & raptus ab omni
Sole dies miſcet tenebras, queis protinus unda
Concolor: obnixi lacerant cava nubila venti,
Diripiuntque fretum; nigris redit humida tellus
Vorticibus, totumque Notis portantibus æquor
Pendet, æquato jam propè ſidera dorſo
Frangitur incertæ jam nec prior impetus alno,
Sed labat: extantem roſtris modò gurgite in imo,
Nunc cœlo Tritonia ferens, nec robora proſunt
Semideum heroum, puppemque inſana flagellat
Arbor, & inſtabili procumbens pondere curvas
Raptat aquas, remique cadunt in pectus inanes.

Statius l. 5. Theb.

Cum Luna ſubitò conditur, ſtellæ latent,
In aſtra pontus tollitur, cœlum perit.
Nec una nox eſt: denſa tenebras obruit
Caligo, & omni luce ſubducta fretum,
Cœlumque miſcet; undique incumbunt ſimul,
Rapiuntque pelagus infimo eversum ſolo,
Adversùs Euro zephyrus, & Boreę Notus.
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur, turbo convolvit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet nives,
Libycuſque arenas Auſter ad Syrtes agit:
Nec manet in Auſtro: fit gravis nimbis Notus.
Imbre auget undas: Eurus Orientem movet
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Mundum revelli ſedibus totum ſuis,

Ipſo-

Ipſoſque rupto crederes cœlo Deos
Decidere, & atrum rebus induci chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retrò
Æſtum revolvit. non capit ſe ſe mare:
Undaſque miſcent imber, & fluctus ſuas,
Inferna nox eſt: ipſa ſe claſſis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiſcens pontus in præceps rapit
Hauritque, & alto redditam revomit mare.
Hæc onere ſidit: illa convulſum latus
Submittit undis: fluctus hanc decimus tegit.

Senec. in Agam. act. 3.

Quaſſans cœruleum genitor caput, æquora fundo
Eruit, & tumidum movet ultra littora pontum.
Extemplò ventos; imbreſque, è rupe procellas
Concitat Æolias, ac nubibus æthera condit.
Tum penitus telo molitus regna tridenti
Intima, ab occaſu Thetin impellit, & ortu.
Ac totum Oceani turbat caput: æquora ſurgunt
Spumea, & illiſu ſcopulus tremit omnis aquarum,
Primus ſe attollens Naſamonum ſedibus Auſter
Nudavit Syrtim correpta nubilus unda.
Inſequitur ſublime ferens nigrantibus alis
Abruptum Boreas ponti latus, intonat ater
Diſcordi flatu, & partem rapit æquoris Eurus.
Hinc rupti reboare poli, atque hinc crebra micare
Fulmina, & in claſſem ruere implacabile cœlum.
Conſenſere ignes, nimbique, & fluctus, & ira
Ventorum, noctemque freto impoſuere tenebræ.
Ecce interea Noto, venienſque à rupe procella
Antennæ immugit, ſtridorque immite rudentum
Sibilat, ac ſimilem monti, nigrante profundo
Ductoris frangit ſuper ora tremantia fluctum. *Et inf.*
Talia dum memorat diverſis flatibus acta
In geminum ruit unda latus, puppimque ſub atris
Æquoris aggeribus tenuit ceu turbine merſam.
Mox nigris altæ pulſa exundantis arenæ
Vorticibus ratis æthereas remeavit ad auras,
Et fluctus ſupra vento librante pependit.
Ac geminas Notus in ſcopulos, atque horrida ſaxa
Dura ſorte rapit (miſerandum, & triſte) biremes.
Increbuere ictu proræ: tum murice acuto
Diſſiliens ſonuit rupta compage carina.

Sil. Italicus l. 17.

Plura loquuturo ſurgentibus orta procellis
Dira ſupervenit, tum noctis inhorruit umbris
Tempeſtas, tumidiſque vias obſedit aquarum,
Montibus, aut imas depreſſit in æquore valles,
Nubila dant imbrem, fluctuſque ad nubila tendit:
Et minus imbre madent puppes, quàm nubila fluctu,

Ipſe

Ipſe aderat pelago cedentibus Africus Auſtris,
Urgebatque in ſaxa rates; ni Circius algens
Turbine nimboſæ glomeraſſet flagra ruinæ:
Inque latus tranſverſa fremens, ſcopuliſque relictis
Navita converſas egiſſet in alta carinas.
Ventorum nec ſæva duces audire vetabant
Arbitria, incertoque fidem perquirere ponto.
P. Al. Donatus l 9. Conſt.
Mœſta laboriferos vix æthere Cynthia currus
Extulerat; cùm viſa notis palleſcere miris
Sidera, ſtellatos vix Luna agnoſcit alumnos,
Et ſobolem timet ipſa ſuam, crudeſcit Orion:
Bina polli furit Urſa: Canis ferit aſtra latratu:
Solicitatque fugam curru ſtridente Bootes,
Poſt hæc aſtra cadunt: caligine cingitur æther:
Exoritur grave murmur aquis: freta cæca tumeſcunt.
Saxa gemunt ſcopulique. Auſter, Boreaſque, Notuſque
Contorquet mare turbinibus, de ſede revelli
Cuncta putes elementa. Salo ſe fœderat imber:
Fulgura cum nebulis confundit lumen, & umbras,
Cum pelago Styx atra coit. mare, ventus, Olympus,
Fulmina, nox, grando, geminata tonitrua, nubes
Civibus heu profugis intentant omnia mortem.
P. Car. de Luca l. 9. Dom. Laur.
Mercibus unda gravis, gaziſque inſanit, & ingens
Ex humero detrectat onus, raucoque ſuſurro,
Iraſci primùm diſcit. mox fræna procellis
Laxat, & ad bellum ſtridoribus evocat Euros.
Triſte tonant nubes: conjurant fulmina, & imbres:
Vela tremunt, remique gemunt; labat arbor, & omnis
Nauta pavet, natat undoſo mors arida regno.
Vota volant, feriuntque leves vota irrita Ventos.
Jam bibit Oceanum navis, merceſque profundit.
Naufragiumque invita veh t, ſpes empta periclis,
Fertur aquis: nec divitiis ſaturata quieſcit
Dira fam s pelagi, patefacta vorago carinam
Obruit & nautas. rimas agit illa, dehiſcit,
Et quaſſata ruit. nautas quæ verberat unda
Tundit heu gemitu miſerorum è puppe cadentum.
Alex. Donatus l. 11. Conſt.
Haud ſecus ac miſeram convulſa per æquora claſſem
Dira procella quatit, ruptos ciet unda furores,
F. uctibus aſſiliunt fluctus, revoluta per æſtus
Alta fremunt, crebro laterum compago reſultat
Impete, diſſultat rapicas reſoluta per undas.
Navibus impingunt naves & mutua paſſa
Vulnera, ſubſidunt feſſæ: verſumque profundo
Rerũ, omninũque onus omne perit bacchatur ab imis
Everſi maris ira vadis, volvuntur, arenæ
Fundi tus, inſano fervent freta verſa tumultu.
Si

Si quà fugam molita ratis, ludibria ventis
Infelix ubi longa dedit, vel in ima profundi
Gurgitis, aut triſtem in ſcopulum, aut fatalia fertur
In vada, tum diffracta ruit, vel mergitur undis,
Vel jacet afflictum latus inclinata ſub æquor.

P. Ant. Ghanut. in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Nec mora, inhorreſcit tumidum mare, cogitur aer
Nubibus horrentique diem nox implicat umbra.
Bacchari furiis venti, vaga fulgura nimbis
Elidi, trepidaſque facem vibrare per undas,
Horrificumque ſequi tonitru, ruere omnis ab alto,
Et cœlum miſcere mari ſtridentibus ęther
Imbribus: attolli cœlo, ſub tartara fundi
Navis, hiare latus geminum, palleſcere nautę
Semianimes, raptoque oculos attollere cœlo.
Poſt ea jurati ſolùm præludia belli,
Volvere Tritones totum mare, turbine magno
Undant emerſare foros, coſtaſque carinæ
Frangere, & in laceram fluctus invergere navem:
Carbaſa tum lacerare Noti, ruptoſque rudentes
Spargere, antennas medios jactare per æſtus,
Exitium nox dira premit, vibrantia tantùm
Fulgura convulſæ monſtrant ſua fata carinę,

Idem ibidem.

Vide ſupra Tit. Conflictus ventorum, Mar. turbatum, & inf. Vide Tit. Naufragium.

Mare rubrum duas in partes diviſum unà cùm Ægyptiorum clade.

INterà duro defuncta labore juventus
Libera ſervitio, diuturnis libera vinclis:
Purpurei tandem maris hoſpita littore curvo
Conſtitit, & rubris jam feſſa reſederat undis,
Hoſtis adeſt, validis qui prælia viribus infert,
Elapſaſque iterùm revocat ſub vincla chorrtes:
Sed Moſes jubet in liquido veſtigia fluctu
Ponere, conclamatque fugam per cœrula ponti,
Et virga diffindit aquas, illæ undique ſiſtunt
Riparum in faciem, vitreiſque liquoribus altè
Impendent, geminoque viam dant æquore turmis,
Nec minus ingreditur Nili gens aſpera duris
Irritata odiis, Regemque ſecuta furentem
Audet ſe liquidis committere credula ripis,
Tramitibuſque novis, biſſdum quos fecerat æquor.
Ibant præcipiti jam turbine percita fluctus
Agmina per medios, cùm gurgite prima ſupremo
Liquitur hinc præceps, hinc altera volvitur unda:
Volvit equos, volvit currus, confuſa natantum
Volvit tela virum, truncisque cadavera membris.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 5.

Tum

Tum vallo maris immenſi fuga ſiſtitur, anceps
Quò vergat, quà parte ſalus ſe proxima pandat.
Scilicet à tergo Pharaonis ardor euntes
Inſequitur, jam jamque gradu premit, & fodit haſta.
At Deus increpuit ſurdum mare, conſtitit æquor
Ingenita feritate minus, nutumque Tonantis
Audiit, & medio freta concita diſſidit alveo:
Ecce bipartito cedentia clauſtra profundo
Pontus agit, ſuſpendit iter, per & aera librat
Hinc atque inde leves gemino velut aggere fluctus;
Æquoraque exhaurit, longo quantùm orbita ſulco
Pandat aquas populo, cui terras clauſerat hoſtis.
Obſtupuit primò fugentum exercitus, altum
Diſcindi pelagus, barathroque voraginis horret
Ora patere maris, velut exhauſtura morantes.
Sed novit mox eſſe pium, quod credidit atrox:
Ingreſſuſque viam, qua conſcia ſemita ducit.
Sicca per æquoreos veſtigia ſignat hiatus
Securus pelagi atque ſui; valloque liquorum
Cingitur, & fidas premit immerſabilis undas.
Intereà Peluſiaci furibunda Canopi
Agmina laxatis ad terga vehuntur habenis,
Nacta viam per aperta maris, atque unà ſecundo
Succedunt pelago jam domitura phalangas.
Cùm ſubito implacidum tonuit mare: ſæva rebellat
Unda ſecuturis, præeuntibus æqua maniplis.
Nec mora: diſciſſus redit commercia pontus,
Fœdus habent lymphæ, junctiſque liquoribus implent
Ora maris patefacta prius, jacet obruta Memphis
Fluctibus in mediis, & quam vellet poſſe reverti!
Sed negat unda fugam: ruit agmine ſævus aquarum
Pontus, & à tergo phariis redeuntibus inſtat.
Diſſiliunt currus, miſerandoque eſſeda ludo
Naufragium in circo faciunt maris, ardor equorum
Obluctatur aquis; ſed tunditur impetus æſtu,
Quadrupedeſque, equiteſque globo involvuntur eodē.

P. Vinc. Guiniſius in Program. Præfixo carm.

Cœrulea vibrata tum percutit æquora virga,
Percuſſamque loco cedere juſſit aquam.
Juſſa receſſit aqua ſicco dare marmora fundo
Rubra viam juſſit: juſſa dedere viam.
Attoniti nova monſtra mari fugiente videmus,
Qualia nunquam ætas viderat ulla prius
Hinc vitreos, atque hinc undarum aſſurgere montes,
Et geminum liquida mole rigere latus.
Hinc ſubitam medio deſcendere in æquore vallem,
Et planum in ſicca valle patere vadum.
Littora deſerimus: mediumque immenſa per æquor
Tur-

Turba trahit ſiccos nocte ſlupente pedes.
Obſtupuit nudata freti vada Memphis apertis
Et gemini ſtantes aggeris inſtar aquas.
Hac abeunt? inquit,capite arma viri,arma: ſequamur.
Ite citi: è medio gens retrahenda ſalo eſt,
Dixit; & unà omnes juveneſque, virique, ſeneſque,
In mare pars bigis, pars rapiuntur equis.
Jamque propinquabant: cùm Moſes nota reverti
Undique diviſas ad vada juſſit aquas.
Paruit unda lubens; celerique rotat meatu
Geſtiit in proprios juſſa redire ſinus,
Obvia tum bijuges inopino vortice currus
Abſtulit, & ſparſos æquore merſit equos.
Quacumque aſpiciunt, acies glomerantur aquarum,
Et ponè infelix agmen, & antè premunt
Scuta virum, criſtæque natant, pictæque Pharetræ,
Et galeæ, & pleno naufraga gaza mari.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 6.

Horret ad hæc ſubitò trepidum mare rupta profundi
Attonito coit unda metu; ſonituque frementi
Irruit in Pharaona ferum, gentemque ſecutam
Invadit, cumuliſque immanibus undique cinctam
Obruit: abſorptæ pereunt cum Rege phalanges,
Exhauſtæque latent immenſa ſub alta quadrigæ.
En ut equis confuſa viri: nullo ordine miſcent
Funera, & infami tumulant inhonora ſepulcro.
Diffracti ſuper hæc currus, junctique jugales
Curribus, irati crudelis nauſea ponti.
Ora virùm contrita rotis, & viſcera partim
Fuſa mari, & ruptam partim conſtricta ſub alvum.
Turbida quàm re[illegible]um facies! en ardua fluctu
Hìc juga, pendenteſque alto temone quadrigas
Monte furentis aquæ rupto: hìc abſorpta profundo
Agmine, ſublimes viden eructata ſub undas.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Videndus etiam P. Ant. Millieus, qui l. 5. Moyſ Viat. rem totam uberrimè deſcribit.

Maris acceſſus, & receſſus.

QUalis ubi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras,ſcopuloſque ſuper jacit undam
Spumeus, extremamque ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retrò, atque æſtu revoluta reſorbens
Saxa, fugit, littuſque vado labente relinquit.
V.... 1. Æn.

Quaque jacet littus dubium, quod terra fretumque
Vindicat, alternis vicibus cùm funditur ingens
Oceanus, vel cùm refugis ſe fluctibus aufert.

Ven-

Ventus ab extremo pelagus ſic axe volutet,
Deſtituatque ferens: an ſidere mota ſecundo
Thethyos unda vagæ lunaribus æſtuet horis?
Flammiger an Titan alentes hauriat undas
Erigat Oceanum: fluctuſque ad ſidera tollat:
Quærite quos agitat mundi labor.

Lucanus l.1.

Vel luna librante ſalum, ceu tollitur ingens
Oceanus, ſive ipſe ſuis ſe ſponte volutans
Gurgitibus falſos afflat ſuper obvia fontes
Flumina deſerteque plagas abſcondat arenæ
Procurrens, ſyrteſque operit refluentibus undis:
Ve quibus incautis alludens defluit equor,
Et teretes offert nudato littore conchas:
Mox refluo premet unda ſequax veſtigia ponto,
Currentumque ſuper rapido ingruet equore terga.

P. Ant. Milieus l.14. Moyſ. Viat. 10.2.

Diluvium.

UTque manu latè pendentia nubila preſſit
Fit fragor, & denſi funduntur ab ethere nimbi,
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota jacent, longique perit labor improbus anni.
Nec cœlo contenta ſuo eſt Jovis ira, ſed illum
Cœruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hinc amnes, ac fontibus ora relaxat,
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cùmque ſatis armenta ſimul, pecudeſque, viroſque
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indejecta malo, culmen tamen altior hujus
Vada tegit, preſſæque latent ſub gurgite turres.
Jamque mare, & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto,
Occupat hic collem, cimba ſedet alter adunca:
Et ducit remos illic, ubi nuper arata.
Ille ſuper ſegetes, aut menſæ culmina villæ
Navigat: hic ſumma piſcem deprendit in ulmo
Figitur in viridi (ſic ſors tulit) anchora prato,
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque bovi montana cacumina fluctus.

Ovidius l.1.met.

Tunc

Tunc Pater omnipotens mores exoſus iniquos
Humanum largo perdidit imbre genus.
Scilicet Æoleis Auſtrum deducit ab antris,
Et qui conſtipant nubila nigra Notos.
Terribili totum involvit caligine mundum,
Et pluviæ ventis agglomerantur aquæ.
Merguntur ſegetes: merguntur condita ſulcis
Semina, & agricolæ vota ſepulta jacent.
Omnia ſunt pontus: turreſque ſub amne latentes
Dicuntur gravidas ſuſtinuiſſe rates.
Humida gens pelagi ſumma conſedit in ulmo,
Quæ fuerat voluceri cognita ſola domus.
Et defrænato nabant ſuper æquore damæ,
Et ſuper effuſo flumine nabat equus.

P.Tar.Gallutius l.2.el.20.

... Media ecce fragores
Horrendos de nocte: poli porta omnis utroque
Axe tonat, telluſque ſono concuſſa remugit.
Excuſſique ſuis fontes, & flumina ripis,
Littoribuſque mare elato jam gurgite ſpumant,
Ceu ſpecubus venti ſubeant, flumina fluctus
Eiicant illapſa cavis, frænisque ſolutos
Ire foras undis jubeant ſpumantibus amnes.
Ac ſimul emiſſi rumpuntur nubibus imbres:
Continuique ſonant tectis. neque nubila tanto
Fluxu exhauſta cadunt: ipſum ſe in nubila cœlum
Infundit, gravidaſque fovet denſo aere nubes,
Perpetuatque hyemem nimbis, & Plejadas urget. *Et inf.*
Ut totam tenuit lucem fœda imbribus atris
Eluvies, lucemque ſequens nox horrida nimbis
Auxit aquas, & jam poſitos ſuperantia fines
Flumina, torrenteſque ſonant, tectiſque minantes
Excidium, ac ruptis urbes jam molibus intrant:
Tum verò audiri gemitus, dirique timentum
Clamores, rurſumque inopes, inopeſque regreſſus.
Queis fuga non tentata modis? pars ſcandere tecta,
Principio: pars in celſos contendere montes.
Sed jam tecta vadis, aut fluctu avulſa feruntur,
Aut inſtantem undis metuunt labefacta ruinam,
Conveniunt miſtæque feræ, laſſæque volucres
Montibus, & quò quemque tulit fortuna, vel audax
Conſilium, invenere famem, quæ triſtior ipſis
Naufragiis: membra areſcunt immania tabe,
Aut gelido concuſſa metu. jam flumina curſus
Ant iſere ſuos, aut tantum ad ſidera ſurgunt.
Jam ſine littoribus furit æquor: & omnia pontus.

P.Ant.Millieus l.1.Moyſ.Viat.

Tunc ſubitus cœlo inſonuit fragor: horruit æther,
Extinxitque ſuam territa Luna facem.

Mur-

Murmure bacchantur tragico per inania venti,
Aereque in toto prælia miſcet hyems:
Jam divulſa volant tectorum fragmina, & altas
Quaſſat inaudito terra tremore domos.
Jam validæ quercus, & nubibus æqua cupreſſus
Præcipites nemorum ſtrage ſequente cadunt
Diffugiunt armenta loco; pecoriſque magiſtri
Incuſtoditos deſeruere greges,
Hæc ubi prima mali trepidam præludia noctem
Non intermiſſo diſtinuere metu.
Ecce dies, ſed enim quid nomine abutimur iſto?
Triſtior æternis noctibus, ecce dies.
Illa ſuo ſine Sole dies exorta, nigrantes
Deſuper ex omni nube profudit aquas.
Nec tamen imber erat, qualis cum ſæpe coortus
Vitiferos Auſter depopulatur agros.
Sed nova nimborum rabies, nova grandinis ira,
Et facies cœli tota ruentis erat.
Urget enim, & plenas alternat Aquarius urnas.
Dum requiem feſſis nubibus unda negat.
Omnia conſpirant elementa: ſuamque gravatis
Nubibus & rivus mittit, & amnis opem,
Ipſi etiam fontes, & ſtagna ignota, paludes,
Quoſque colit major fama, minorque lacus.
Ante alios omnes circumdata littora pontus
Tranſilit immenſis expatiatus aquis.
Ille cavas primo ſubigit conamine valles:
Impete mox alio plana per arva ruit.
Mox modico tentat creſcenti gurgite colles,
Et videt in regno tecta natare ſuo.
Tum verò trepidare metu, feramque ſalutem
Improba per ſeras turba vocare preces.
Atque altos ad ſumma domus faſtigia raptos
Continua ad ſumma eſt lympha ſecuta domum.
Traſcendunt alii turreſque, arceſque, ſed iſtis
Non minor, atque illis altior unda fuit.
Ultima reſtabant miſeris ſolatia montes.
Aſtra ſuis feriunt qui propiora jugis.
Huc iter affectant: ſobolem hàc trahit anxia mater,
Decrepitumque ferunt hàc pia terga patrem.
Huc madida conjux cum conjuge tendit; aſylum
Huc properat fratres inter habere ſoror.
Hæc eadem ſibi caſtra feræ, pecudeſque capeſſunt.
Heu! caſtra invito nil valitura Deo.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. ep. 4.

Namque dum tota percunte terra
Unicum merſus foret æquor orbis:
Cuncta dum magnus fierent novarum
Campus aquarum:
Tunc per excelſos nemorum receſſus

Hic

Hìc, & hinc ſparſæ jacuere Phocæ.
Tunc Thetis lætos ſtupuit ſub alto
Æquore campos.
Hìc ſuos alter ſinuaſſe remos,
Et repentinas agitaſſe cymbas
Dicitur, curvis ubi nuper arva
Torſit aratris,
Nulla frenatum cohibere pontum
Rim:. dimotis potuit fluentis:
Nulla diſperſos poterant domaſſe
Littora fluctus.
Hìc ubi celſis propior planetis
Hæmus aſſurgit, madido procellæ
Hæſerant limo, veterique major
Nereus alveo.

P. Alb. Ines tent. 1. *Ode* 55.

Hinc ea tum triſtis quam cernis imago.
Cùm ruit in pluvias æther, cœlumque refuſas
Emiſit, quibus undat, aquas; cùm terra profundis
Gurgitibus diſcluſa ſinum, recluſit hiatus
Immanes, patuliſque ingentes faucibus undas
Evomuit, gremioque incluſum reddidit æquor.
Cùm mare dira tumens to: concurrentibus undis
Obruit aerios montes, & proxima cœlo
Culmina, & inſanos tulit in cava ſidera fluctus.
Omnia cum ſævis convulſa elementa ruinis
Agmine in addictos conſpiravere nocentes.
Aſpice ut effuſis nimbi ſine more procellis
Funeſtam agglomerant noctem; ſolvuntur in amnes
Imbribus, immenſumque pluit de nubibus æquor.
Aſpice ut indomitum ſurgit mare: jamque revulſis
Finibus, Eoi, Occidui, Borealis, in unum
Auſtraliſve ruunt. pacto ceu fœdere, fluctus
Oceani, ruptaſque minis crudelibus iras
Agglomerant, totiſque ferunt lacrymabile terris
Exitium, & fontes coeunt in funera mundi:
En qua ſtrage furit, Villas, prætoria, ſilvas,
Undanteſque rapit campos: de ſedibus urbes
Eruit, exhauritque; natant elata per undas
Funera, jam ſuperat tumulos, & collibus altis
Imminet, ingentique tremunt formidine montes.
Aſpice quàm rari montes è gurgite vaſto
Colla ferunt, Alpes illæ, juga celſa Pyrenes
Illa: rivale caput Rhodopes, Riphæaque parent
Culmina: vallatis hæc Acroceraunia ſaxis:
Hìc Athos, hìc Pindi vertex, hoc triſtis Olympi
Mite ſupercilium, nimboſi hæc tergora Tauri:
Caucaſus, æthereis olim qui proximus aſtris
Hìc natat: Heſperii tumulus nunc æquoris Atlas
Exiguus, dubium fulcire cacumine cœlum

Cre-

Creditus; hic lunæ montes altiſſima quondam
Sole ſub ardenti juga nunc ſurgentia ponto
Tubera, vel modicæ decurſo vertice cautes.
At viden in ſummos apices congeſta tumultu
Ingenti, & trepido ſe protuberantia nixu
Agmina fœminei ſexus, ſexuſque virilis,
Cum trucibus conferta feris. quàm pallida vultu
Effigies, quàm dira metus, & mortis imago;
Qui tremor ea ſurgente ſalo, qui funeris horror
Conſpicui, raptis quæ lamentatio paſſim
Crinibus, obſeſſæ quæ deſperatio vitæ?
Quot per inexhauſtes revoluto gurgite fluctus
Torquentur, vivique natant, trabibuſque prehenſis,
Aut tabulis aut arboribus, preſſoque ferarum
Tergore, vel raptis nequicquam cornibus hærent,
Pervolat æquoreas mors implacabilis undas
Fulmineæ facis inſtar, & in miſerabile tantum
Exitium veſana furit: ſecat illa cruenta
Corpora falce, trabes quatiens hæc integra mergit,
Hæc agit in cautes, & conterit illa per æſtus
Acta, fatigatam ponto dare barbara vitam
Cogit, inexpletos tandem ſatiata furores
Explet, & inſanum damnat jam laſſa laborem,

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Mare conglaciatum.

CÆruleos ventis latices durantibus Iſter
 Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaque rates ierant; pedibus nunc itur, & undas
 Frigore concretas ungula pulſat equi.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
 Lubricaque immotas teſta premebat aquas,
Nec vidiſſe ſat eſt: durum calcavimus æquor,
 Undaque nec udo ſub pede ſumma fuit.
Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras,
 Tollere conantes dura coercet hyems
Et quamvis Boreas jactatis inſonet alis,
 Fluctus in obſeſſo gurgite nullus erit.
Incluſæque gelu ſtabunt ut marmore puppes:
 Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos:
 Sed pars ex illis tum quoque viva fuit.

Ovidius l. 3. Triſt. el. 10.

Vide inf. Tit. Regio nivibus, & glacie obſita.

NAVIS.

Navis constructio.

INſtat ubique manus varias enixa carinas.
Aeriamque cupit trabibus, nemorumque ruina

In pontum deferre ratem: labor undique cœptum
Urget opus, pereuntque citis in claſſibus alni.
Pars lateri nectit facta teſtudine coſtas,
Impellitque gravi luctantes tudite clavos:
Hìc ferro gracili proceras lævigat ornos,
Planaque compoſitæ ſternit tabulata carinæ.
Ille trahit proram, longaque ex arbore pendet,
Quæ ſenſim ſublata cadit, quam plurimus ames
Subter,& enixi ſuſtentant robora ferri.
Pars tranſtra in numerum ponunt,durumque ſedile
Remigibus, ſtipantque tenaci cannabe rimas,
Aut pice vel ferro jungunt, lentoque ſequaces
Igne trabes, & lingua prius reſinata ſuburunt.
Hinc alii ſculpunt puppes , doctaque bipenni
Pulcrha laboratis poliunt apluſtra figuris.
Inciſi trabibus vivunt Tritones acernis,
Et referunt glaucos cælata toreumata divos,
Hinc malum vi magna alii conantur in altum
Erigere, antenniſque ſuos imponere funes,
Velaque, & in gyrum tortos aptare rudentes.
Pars teretes nectunt trochleas, & reſte picata
Sublata in ſummo religant carcheſia malo.
Ex P.Laur.le Brun.to.2.Eloq.Poet.

Navis Regia Cleopatræ.

Littoribus ſolvens patris Regina Canopi,
Miranti luxum gurgite, vela dedit.
Aurea puppis erat, formæque in puppe Deorum,
Monſtraque delubris Nile recepta tuis.
Aurea fulgebant ſumma carcheſia malo,
Fulgebant nitidis illita tranſtra notis,
Cærulea inaurati verrebant æquora remi:
E cedro tabulæ clavus eburnus, erat.
Unda repercuſſo radiabat concolor auro,
Et qualis Danaen fallere poſſet erat,
Mollia purpureis nectebant vela rudentes:
Et media fuerant vela petita Tyro.
Ipſa videbatur velorum purpura fluctus
Tingere, purpureas findere puppis aquas.
In medio thalamus: thalamo Regina jacebat:
Viſa ſibi æquoreas inter habenda Deas.
Quid memorem, ut cultę Nympharum more puellæ
Nautarum ſubeant arte, manuque vices?
Ut feriant illæ adductis ad pectora remis
Æquora, propulſam dirigat illa ratem?
Hæc faciles captat ventos, tractatque rudentes,
Et modò dat Zephyris, dat modò vela Notis,
Illa ſedet, cytharamque tenet, remiſque canendo
Imperat, & pulſas carmine mulcet aquas.
P.Sidron.Hoſchius l.1.el.2.

Na-

Navis ſecundo vento portum ſubiens.

Qualis ab occiduo navis, vel littore rubro
Ingenti nitens ſub pondere grata per undas
Dona laboratæ Cereris ſubvectat: it auro
Carbaſeos virgata ſinus, argentea funes,
Et liquidi vada ſalſa ſali ſecat, uſa ſecundo
Flamine, cùm geminas æquatis cornibus alas
Explicat, à tergo glomerata remurmurat unda:
Findit fronte ſalum, ſpumantemque eruit æſtum,
Impoſita ſub mole gemens, tum clamor ad auras
Conſpecta tellure procul, labente carina,
Nauticus ingeminat, reſponſant obvia latè
Littora, conceptis dant ignibus ænea plauſum,
Horriſonumque cient imitata tonitrua cœlum,
Illa vehens quicquid vel meſſe lybiſſide legit,
Vel ſeptemgemino nutrivit gurgite Nilus.
Adnatat intereà, & pleno ſubit oſtia velo.

P.Bern.Stephonius car, 1.

Naufragium.

Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbor,
Frangitur & regimen, ſpoliiſque animoſa ſuperbit
Unda velut victrix, ſinuataque deſpicit undas.
Nec levius, quàm ſi quis Athon, Pindumque revulſos
Sede ſua, totos in apertum verteret æquor,
Precipitata cadit, pariterque & pondere, & ictu
Mergit ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aera reddita, fato
Functa ſuo eſt: alii partes, & membra carinæ
Trunca tenent, tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat
Fragmina navigii Cæyx, ſocerumque, patremque
Invocat.

Ovid.l.11.met.

Vidi ego cum rutilus maculis aſpergitur ignis
Præcipitem jactri undoſa ad littora navim
Amiſſis fluitantem armis, ac dura gementem
Verbera, & effracto nudatam lintea malo.
Nulla ſalus, ſpes nulla viris, ad vota, preceſque
Vertuntur, vacat ars: miſeræ exoptantur arenæ,
Et dulcis terræ extores tanguntur amore.

Iov.Pontanus l.1.de Stell.

Jamque regi indocilis, non arte, ſed impet e fertur
Per conjuratas territa puppis aquas.
Tollimur alterno nunc uſque in ſidera fluctu.
Hei mihi, quos montes, cùm tumet, æquor hab et:
Alterno rapimur nunc uſque in Tartara lapſu:
Hei mihi, quas valles, cùm cadit æquor habet:
Tres ſine Sole dies, & tres ſine ſidere noctes,
Treſque aliæ noctes, treſque abiere dies,
Dum lacerata ſuos ruperunt vela rudentes,

Ludibrium ventis vela relicta ſuis.
Turbine mox fracti ceciderunt robora mali,
Exanimemque ruens abſtulit unda ratem.
Hìc clamore viri, trapidique paveſcere nautæ:
Et dubias inter vota vovere preces.
Proiicimus tum quiſque ſuas, & mergimus undis
Quas avidi nuper quæſieramus opes.
Fulvi adeò (quis credat?) honos ibi viluit auri,
Nec ſuus eſt Onychi, Sardonychique valor.
Evacuata ratis gaza tam divite, tutum
Sperabat modicis jam fore rebus iter. *Et inf.*
Dum loquor, ingentes agit undique, & undique rimas
Navis, & in mediis fiſſa dehiſcit aquis.
Omnia turbantur clamoribus: obruit alter
Alterum, auxilio fœmina, virque caret.
Hauritur rapido pars gurgite naufraga: partem
Detulit in libycum parvula cymba ſolum.
Triſte licèt fuerit comitum vidiſſe meorum
Innumeros illa morte perire greges
Evaſiſſe tamen vicina in littora vivos,
Triſtior hac ipſa morte medela fuit.
Nam quibus aura Noti, quibus ira pepercerat undæ,
Exitium inventi littoris era tulit.
Vix emerſa cohors tumidis è fluctibus ægros
Arenti in ſabulo conſtituere pedes.
Cùm furva Æthyopum magno ruit agmine pubes,
(Nullum Erebi quondam nigrius agmen erat.)
Obruimur numero, tamen arma capeſſimus, & qua
Poſſumus hoſtiles pellimus arte metus.
Pellimus, at facilem deſerto in littore victum
Qui mihi, qui ſociis ſuppeditaret ager.
Nullus erat. diſcurro vagus, portumque requiro:
Portus in ignoto littore nullus erat

P. Iac. Bidermanus l. 2. Her. ep. 7.

Vide ſupra Tit. Tempeſtas.

Naves incendio adſumptæ.

NEc plura his, jaculata facem ſtetit, illicet arſit
Extemplò fulgur, tonitruque exterrita pinus
Evomuit flammarum undas, & fragmina cœlo
Suſtulit avulſæ diſiecta mole carinæ.
Nec tantum ruptis quoties fornacibus Ætna
Horrendum ſonat, accenſas liquefacta per auras
Saxa volant, piceuſque ambuſtæ nimbus arenæ
Pellitur, atque imo diſcluditur inſula fundo:
Horrifico quantum tabulata excuſſa fragore
Aere diſſiliunt, truncíſque cadavera membris,
Semineceſque artus, & grandes orbe molares.
Flagranteſque trabes nube evolvuntur eadem,
Et cœlo confuſa gemunt; magno inde ſonore

Præ-

Præcipitant, pelagus ſtridenti extinguit in unda.
Nec verò ſtetit hic ſtrages, ſed tempore eodem
Africus incumbens pelago, tædaſque volantes,
Præcipiteſque globos, & ſaxa reciproca longè
Detulit, & ſocias ſubeuntes ponè carinas
Involvit flammis: illæ piceo unguine pingues
Accipiunt inimicum ignem ſimilique fatiſcunt
Clade ambæ, furit immiſſis Vulcanus habenis
Tranſtra per, & liquidis manantia robora ceris,
Avulſaſque trabes diſterminat æquore toto.
Triſtes reliquias, fluitat captiva ſupellex,
Scuta virùm, galeæque, & Cypria gaza per undas.
Signaque rapta ducum, transfixaque pectora remis,
Et ſingultantes extis fumantibus artus.

P. Famian. Strada l. 2. prol. 3. Hiſt.

Navis incendiaria.

Conatus etenim poſtquam fruſtrata malignos
Vis cecidit, ſolitas fraus tutior inſtruit artes
Implicitura ſuæ noſtris aſpergine flammæ
Puppibus, adverſo ſparſim ſe plurima vento
Navis agit: navim peſtis comitatur euntem
Non audita prius. Candentis lamina ferri
In gracilem lento curvamine flexilis orbem
Ducitur, ac multo congeſti pondere nitri
Et rapidi largo ſaturatur turbinis hauſtu,
Tum ſalici ſuppacta levi committitur ipſis
Sicca lues undis, & inevitabile totis
Claſſibus importat ſubſtrata per æquora damnum.
Namque tubi ſimul ac gravidi latus obuia moles
Impulit, occurſu primo luxata repente
Machina rumpit hians; clauſæ vis fervida flammæ
Cum tonitru micat erumpens, & texta propinquæ
Pinea comprendens ratis, exilientia cladis
Semina diffundit, tabulatiſque implicat unctis:
Mox volucri raptas flexu populata carinas
Per medium rotat exultans ſua crimina pontum.
Enceladi taliscineres, iraſque ſepulti
Trinacris interdum ructantibus Ætna caminis
Egerit: ætherias undat vapor ater ad auras
Involvitque diem; ſparſæ per inane favillæ
Proxima corripiunt flammis, & idonea nactæ
Pabula, concepto glomerant incendia vento.
Vanus uterque labor: fuſo levis igne procaces,
Terrenteſque ſalum furias cum remige linter
Obvius implicuit nexu, victaſque triumphi
Duxit ovans ſpecie.

Apud P. Laur. le Brun. to. 2. El. Poet.

Nec caput hoc belli, peſtiſque in noſtra parata
Exitia: aſt horrenda magis, metuendaque flamma
Miſcebant duo Saxonicis inventa Britannis.
Namque habiles lembos, ſummoque natantia tergo
Æquoris, expediunt non magnæ texta carinæ
Quam ſuper arſuramque picem, maſſaſque ſequaces
Unguinis, & lentum lacrymoſi corticis humorem
Iniiciunt; circum tædas, & ſtupea vector
Nutrimenta parat, ferrique, æriſque refecti
Fragmina ſulphureæ meſſis quibus addit acervum.
His inſtructa dolis, prono ſeu marmore lapſa
Seu longis attracta rudentibus horrida pinus
Fertur aquis, fugienſque ſecundo pellitur æſtu.
Inde vocat cùm tempus, hinc ſe navita ſaltu
Eiiciens; primo Vulcani afflavit odore:
It cœlo flamma, & crepitans incendia volvit.

Apud eundem to.1.Eloq.Poet.

Navale certamen.

IN medio claſſes æratas, Actia bella
Cernere erat, totumque inſtructo Marte videres
Fervere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
Hic Auguſtus agens Italos in prælia Cæſar
Cum patribus, populoque, penatibus, & magnis Diis
Stans celſa in puppi: geminas cui tempora flammas
Læta vomunt, patriumque aperitur vertice ſidus.
Hinc ope barbarica, variiſque Antonius armis
Victor ab Auroræ populis & littore rubro,
Ægyptum, vireſque orienti, & ultima ſecum
Bactra vehit: ſequiturque (nefas) Ægyptia conjux
Unà omnes ruere, ac totum ſpumare reductis
Convulſum remis, roſtris ſtridentibus, æquor.
Alta petunt: pelago credas juvare revulſas
Cycladas, aut montes concurrere montibus altos,
Tanta mole viri turritis puppibus inſtant.
Stuppea flamma manu, teliſque volatile ferrum
Spargitur, arva nova Neptunia cęde rubeſcunt.
Regina in mediis patrio vocat agmina ſiſtro.
Omnigenumque Deum monſtra, latrator Anubis
Contra Neptunum, & Venerem, contraque Minervam
Tela tenent: ſævit medio in certamine Mavors
Cœlatus ferro, triſteſque ex æthere Diræ,
Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla,
Quam cùm ſanguineo ſequitur Bellona flagello.
Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo
Deſuper, omnis eo terrore Ægyptus, & Indi
Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.

Virg.l.8.Æn.

Ut poſito Borea, pacemque tenentibus Auſtris,

Ser-

Servatum bello jacuit mare: movit ab omni
Quiſque ſuam ſtatione ratem, paribuſque lacertis
Cęſaris hinc puppes, hinc, Graio remige claſſis
Tollitur, impulſæ tonſis tremuere carinæ.
Crebraque ſublimes convellunt verbera puppes.
Ut tantum medii ſuperat maris utraque claſſis
Quod ſemel excuſſis poſſet tranſcurrere tonſis,
Innumeræ vaſto miſcentur in æquore voces,
Remorumque ſonus premitur clamore: nec ullæ.
Audiri potuere tubæ, tunc cœrula vertunt,
Atque in tranſtra cadunt, & remis pectora pulſant
Ut primum roſtris crepuerunt obvia roſtra,
In puppim rediere rates, emiſſaque tela
Aera texerunt, vacuumque cadentia pontum.
Sed Graiis habiles pugnamque capeſſere pinus
Et tentare fugam, nec longo frangere gyro
Curſum, nec tardè flectenti cedere clavo;
At Romana ratis ſtabiiem præbere carinam
Certior, & terræ ſimilem bellantibus uſum. *Et inf.*
Jam non excuſſis torquentur tela lacertis.
Non longinqua cadunt jaculato vulnera ferro,
Miſcenturque manus, navali plurima bello
Enſis agit, ſtat quiſque ſuæ de robore puppis
Pronus in adverſos ictus: multique perempti
In ratibus cecidere ſuis cruor altus in undis
Spumat, & obducti concreto ſanguine fluctus:
Et quas immiſſi traxerunt vincula ferri.
Has prohibent jungi conſerta cadavera puppes.
Semianimes alii vaſtum ſubiere profundum,
Hauſeruntque ſuo permiſtum ſanguine pontum.
Hi luctantem animam lenta cum morte trahentes
Fractarum ſubito ratium periere ruina,
Irrita tela ſuas peragunt in gurgite cædes;
Et quocumque cadit fruſtrato pondere ferrum.
Exceptum mediis invenit vulnus in undis. *Et inf.*
Jamque omni fuſis nudato milite telis
Invenit arma furor: remum contorſit in hoſtem
Alter; at hi totum validis apluſtre lacertis,
Avulſaque rotant excuſſo remige ſedes.
In pugnam fregere rates: fidentia peſſum
Corpore cœſa tenent, ſpoliantque cadavera ferro,
Multi inopes telis jaculum lathale revulſum
Vulneribus traxere ſuis, & viſcera læva
Oppreſſere manu validos dum præbeat ictus
Sanguis, & hoſtilem cùm torſerit, exeat, haſtam.
Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Quàm pelago diverſa lues, nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto ſulphure vivax
Spargitur, ac faciles præbere alimenta carinæ:
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera:

Nec flammas ſuperant undæ, ſparſiſque per æquor
Jam ratibus, fragmenta ferus ſibi vindicat ignis.
Hic recipit fluctus, extinguit in æquore flammas,
Hi ne mergantur, tabulis ardentibus hærent.

Lucanus l. 3.

Nec mora: terrificis ſævæ ſtridoribus æris
Per vacuum latè cantu reſonante profundum
Incubuere tubæ, queis excitus æquore Triton,
Expavit tortæ certantia murmura conchæ.
Vix meminere maris, tam vaſto ad prælia niſu
Incumbunt proni, poſitiſque in margine puppis
Extremæ plantis, nutantes ſpicula torquent.
Sternitur effuſis pelagi media area telis,
Celſaque anhelatis exurgens ictibus alnus.
Cœrula nigranti findit ſpumantia ſulco.
Aſt aliæ laceræ, atque incuſſi roboris ictu,
Detergent remos, aliæ per viſcera pinus.
Tranſmiſſis ipſo retinentur vulnere roſtris. *Et inf.*
Hic audax ira magno per cœrula ſaltu,
Corbulo tranſgreſſus (nam textam robore turrim
Appulerant nexæ ferri compage triremes)
Evadit tabulata ſuper, flammaque comantem
Multifida pinum celſo de culmine quaſſat,
Inde atros alacer, paſtoſque bitumine torquet
Adventante Noto Pœnorum apluſtribus ignes,
Intrat diffuſos peſtis Vulcania paſſim,
Atque implet diſperſa foros, trepidatur omiſſo
Summis remigio; ſed enim tam rebus in arctis
Fama mali nondum tanti penetrarat ad imos,
Et rapidus fervor per pingues ungine tędas,
Illapſus flammis victricibus inſonat alvo.
Quà nondum tamen intulerat vim Dardana lampas.
Parcebatque vapor, ſaxorum grandine dirus
Arcebat, fatumque ratis retinebat Himilco.
Hic miſer igniferam dum ventilat aere pinum,
Murali ſaxo per lubrica ſanguine tranſtra,
Volvitur in fluctus Lychei vulnere Cidnus.

Vide reliqua apud Silium Italicum l. 14.

Tu quoque Alexander Martis tolerare labores,
Incipis, & dubii tentare pericula belli.
Jam maris Jonii ſulcas rate cœrula; jam te
Romanis ducibus, ſociumque adjungis Iberis,
Iſmariæque paras venienti occurrere claſſi;
Quæ cyprios populata lares, ſpoliiſque ſuperba,
Abiete victrici patrias remeabat ad arces,
Cœlo inviſa cohors, ſtetit æquore pinea moles.
Utraque dant ſignum; concurrunt: undique clangor
Increpat, intremuere undæ: ſimul ignibus æther
Emicuit, ſimul atra levem vix fumea nubem
Traxit, & obductæ cœlum eripuere tenebræ.

Hor-

Horror ubique ingens, oriturque miſerrima cędes,
Turmatimque ruunt condenſa in prælia Thraces.
At contra Heſperii collatis puppibus urgent
Turcarum obnixi glomerantum irrumpere in agmen,
Tu tamen ante omnes, animiſque ingentior unus
Cœſareos imitatus avos, per tela, per ignes
Quò te cunque vocat virtus, quò vivida ducit
Gloria, Farneſi graderis, comitatur euntem
Et furor, & terror, ſævoque armata flagello
Bellona, ultriceſque iræ jam victor in hoſtem
Irrumpis, ſterniſque viam: jam claſſe potitus
Threiicia, per tranſtra volas, ferroque catervas
Demetis hoſtiles: fugit omnis Achaica pubes
Omnis Arabs, ſequiturque tuos victoria greſſus:
Continuò exoritur clamor, gemituſque cadentum,
Iſmariæque cadunt non una morte phalanges,
Quas enſis, quas flamma vorax, quas abſtulit æquor,
Omnis & Jonio fluitat vaga præda profundo
Ambracias propter cautes, & Echinadas inter,
Scuta virùm, galeæque, & functa cadavera vita.

Aur. Urſius de bello Belg.

Sic video claſſes, & numinis omine plena
Ire per Jonium pinea texta fretum.
Pinea texta fremunt centenis incita palmis,
Centenaſque ferit lympha refuſa rates.
Et geminos jam binæ acies lunantur in arcus.
Et chalybum radiis concolor unda tremit.
Ligna catenatis ineunt certamina roſtris,
Robore quæ valido fida juventa movet,
Inſilit hoſtilis prætoria miles, & inſtat
Armaque jam diſcit Thrax inimica pati.
Fervet opus telis, & ſanguine tingitur æquor,
Fractaque purpereis ſceptra vehuntur aquis. *Et inf.*
Illa tamen turres, moleſque attrivit acernas.
Stravit & in medio caſtra abiegna ſalo.
Vidit in Jonio Naupactus marmore Thraces,
Aut hos verſa, aut hos terga dediſſe fugæ.
Enſeſque, galeaſque undis fluitare comantes,
Et lunata ferri ſigna refixa Ducis.

P. Tar. Gallutiu: l. 1. el. 16.

Sex adeò incedunt ſpectato robore puppes.
Ponè ſubit, placidèque means, & pinea belli
Aſſequitur moles: credas navalia totis
Erupiſſe ad ytis, ultroque ad bellica roſtra
Demiſiſſe omnes frondentia brachia ſilvas.
Hinc ſe ſe hoſtis agit, lunataque cornua torquet,
Remigioque inſtat, validæ tormenta carinæ.
Intereà flammas non ante aſpecta coruſcant.
Ardendeſque globos, tonitru ſimul impulit auras,
Diſſiluere rates: iterùmque, iterùmque carinis

Fulmina miſſa volant, ſtragemque, ignemque reportant.
Concipiunt tabulata faces, puppeſque per omnes
Serpit agens ardor: pars ſciſſa immergitur undis
Et ſparſæ lacero incedunt ſine remige tonſæ,
Miratur ſicco ſe jam decreſcere ferro
Barbarus, ac propior remis ſi verberet undas.
Hoc magis ignivomos vomit jaculata molares
Bis ternæ baliſta ratis, nimboſque tonantes:
Hinc prætervectus miſſas Acheronte minaci
Ducit Halym furias, ſpectataque carbaſa bello
Auſtriaco converſa duci, pulſata viciſſim
Obvia ferratis crepuerunt robora roſtris,
Et cadit, & ſtridet non una in vulnera ferrum,
Spiculaque, & tortæ decurrit arundinis imber.
Jam geminus ſquamis Dux ut fulgebat ahenis
In Martem adverſis infeſtior advolat armis:
Ruvereus, parilique fremens Farneſius alno
Auſtriadæ cinxere latus: vocat agmina contra
Barbarus, agglomeratque acies, in vulnera pronus
Quiſque ruit: denſis aggreſſi prælia turmis
Implicuere viri: pereunt, lapſique cruentis
Semianimes volvuntur aquis, hauſtuque ſupremo
Labentem epotas animam effudere per undas,
Spumantique cruor concreſcit in æquore rivo.
Tu quoque ne incertis revolet victoria pennis
In medios moriturus Halym conferta per arma
Irruit, immiſſum tergoque, & pectore ferrum
Obluctantem animam, mediaque in morte natantem
Advocat in geminum vulnus: ſtetit illa volutans
Quò flueret, donec largo ſuper arma cruore
Spargitur in geminum tergoque, & pectore vulnus
Extemplò converſæ acies, inimicaque roſtra
Sive immerſa vadis vaſto intuere profundo,
Seu captiva trahunt manicæ. Ducis alta cruentum
Extulit haſta caput, liquidaſque evecta per auras
Threiicia de puppe Crucis vexilla coruſcant,
Quo terrore omnes Libyæque, Aſiæque manipli
Diffugiunt; remiſque ardent aptare lacertos,
Aut hoſti, aut vitam tumido committere ponto.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 10.

Ergo hinc atque illinc numeroque, & viribus æquis
Conſiſtunt pelago puppes, utrinque juventus
Intenta expectat ſignum: par omnibus ardor
Irruere, & tanquam vero concurrere bello.
Inde ubi conſonuere tubæ, mora nulla, carinæ
Æquora corripiunt celeres: ferit æthera clamor
Nauticus: impulſis ſpumant freta fervida roſtris.
Ut propius ventum eſt, tormenta obverſa procellam
Fulmineam effudere: tonat cœlum omne tumultu:
Æthera prætexit denſa caligine nubes

Tur-

Turbinibus fumans piceis, atroque vapore.
Utque ſolent, cum vera rates certamina miſcent,
Illidi proræ proris, unciſque teneri,
Implectique ſibi, morſuque hærere tenaci.
Hoſtilem in puppim pars ſaltu corpora librat,
Invaditque foros: pars tranſtris ſubmovet hoſtem,
Inque aditu obſiſtit, geminant diſcrimina vires:
Nulla fuga eſt: repetunt pulſi pugnamque, locumque,
Exacuitque animos violentior ultima virtus,
Nec victor ceſſat prius oppugnare carinam,
Quàm veluti captæ muros deſcendat in urbis,
Signaque hoſtili figat victricia vallo.
Hi captas naves: illi niſi protinus adſint,
Jungendas captis hoſti extorquere laborant.
Inflectunt alii curſum, ſpatiumque remenſi
Acrius incumbunt tormentaque rurſus in ictum
Diſpoſita exonerant, renovataque rurſus in ictum
Vi tota obnixæ pugnant, alternaque partes
Damna ferunt, faciuntque: diù victoria nutans
Fluctuat, ancipiti quò vergat neſcia caſu.

P. Iac. Valius Heroic. l. 1.

Primus anhelantem tonitruque, & fulmine Martem
Invitat Venetus; contra ferale remugit
Barbarus, at ſubitò tormenta novare boatu.
Aera ſono, ſtridore undæ, clamoribus æther,
Imbre ſagittarum, fumoque offuſa recenti
Fit ſua nox pelago, quàm fulgure diſcutit atro
Vulnera mille globis, & fata volantia portans
Flamma minax: caluere undæ, ſed præſcia fati
Corda rigent Mauro; cùm fulmine ferrea crebro
Tempeſtas quaſſatque rates, puppeſque revulſas
Milite præcipitante rotat, ſpargitque gementes
Cum trabibus juvenes, fractos cum remige remos
Ut jam ſit votum integros occumbere: parti
Sæpè ſui laceræ concurrunt ſparſa per undas
Corpora: triſte rubens ſub clade remurmurat æquor
At Venetam nullo fœdatam vulnere Maurus
Miratus claſſem, diverſaque Numina cernens,
Littora prima fuga quærit, feſſaſque Velonæ
Dirigit ad portum proras, fugientibus inſtat
Victor, ſed trepidum (quis credat?) in æquore amicæ
Defendere neces hoſtem, ſtrageſque ſuorum
Profuit, occurſu cum ſe obiicientia crebro
Tardarent Venetas inimica cadavera proras.
Ante volat Maurus, portuque reconditur alto:
At Venetus ſubit, & clauſum obſidione coronat.

P. Gul. Dondinus in car. cui Tit. Ven. Trium.

Hæc memorans, quà Threiicio ſub milite puppis
Mole ſuperba ſua fractis circumſonat undis,
Verberat, & triplici Neptuni terga gementis
Ordine remorum, liquido veſtigia regno

Ad pugnam ut figat; certant torquere carinam
Chriſtiadæ, Duce Alexandro: dant arma fragorem,
Inſtabilis tremit alba vado Thetis, undaque pallet,
Et fugit in ſpumas Thracum vitianda cruore.
Victima, Muſtaphus juſto ventura furori
Exultat, portatque minas, & tela, rapina
Nobilis infami ductor, vallatus ab umbris,
Quas aer alit æternis in prælia flammis.
Jam tormenta tonant: facibus jam fulgurat æquor.
Cumque globis globus undarum, cum fluctibus ignis,
Cum clamore virùm pelagi fremor, undaque fumi,
Et maris atrati conjurant æſtus, & æſtus
Marmoris, atque iræ, dubio certamine naves
Æquore concurrunt dubio, pendentque propinquis
Frontibus, & ſtrages æquant, è puppe latina
Signa illata repelluntur: mora frangit utraſque,
Sevit Alexander, ſeque increpat, ira, pudorque,
Dum ferit, exclamat: vel vitæ vincula rumpam,
Vel ſolus pugnando moram. Similiſque furenti,
Arripit ingentem gladium, ſaltuque volucri
Hoſtilem ſalit in puppim, chalybemque, necemque
Attonitos rotat in Turcas, circumdatur hoſte
Sed virtute magis: circumfert arma, manuſque,
Et latas aperit ſtrages, ubi facta cruore,
Exemploque via eſt, roſtris ſocia agmina prenſant
Roſtra inimica, Ducemque ſuum nudo enſe tuentur.
Ut videre ratis vicina pericula Mauri
Et rapienda mari, manibuſque æraria belli,
Auxilio ſubeunt, ſed per diſcrimina creſcit
Vivida Alexandri virtus, ut ſtella tumultus,
Aeris, & Terræ, quæ feſſo lumine ridet,
Nec pavet obſcuro denſatas æthere nubes.
Fata manu gerit, & pavidos diſpenſat in hoſtes,
Olli labuntur, violant, & ſanguine fluctus,
Et ſcelerata cohors vincla induit, armaque ponit.

P. Car. de Luca l. 12. Laur. Dom.

Tum denſæ coiere acies, & judice ferro,
Bellantum fortuna ſtetit, maduere cruore
Tranſtra, fori, & fuſo rubuerunt ſanguine fluctus.
Puppibus incurrunt proræ, ſecuraque roſtra
Illudunt lateri; pugnant ſine mente carinæ,
Ponderibuſque nocet, fragili ſua gloria ligno eſt,
Et conculſa bibunt multam rimoſa paludem,
Carbaſa, & abducto ſegnes hæſere profundo.
Accendit Bellona viros, enſiſque, manuſque
Incaluit, veteres acuit pugnantibus iras.
Libertati amor, neſcit non vincere, quiſquis
Deſperat victus veniam: cui triſte paratur
Servitium, fatis potius quàm ceſſerit hoſti.
Certavere duces, & toto plurima bello

Emi-

Emicuit procerum virtus. hìc milite puppes
Inſtruit, acceleratque rates: qua deficit: urget.
Hìc curvos ſervare ſinus, hic pandere vela,
Hìc revocare jubet. peragit prudentia partes.
Bellatrixque manus. donec vallante corona,
Et geminis hoſtile agmen concluditur alis.
Quid referam pugnæ faciem? Syrteſque repletas
Stragibus, & cœco cumulatas gurgite mortes?
An fluviis refluos æſtus, tardaſque carinas
Occultis hæſiſſe vadis? an flamina juſſis
Conjurata Deum regalem exſcindere claſſem?
Singula miratur victor, miratur & illud
Pro nobis pugnaſſe Deos: pelaguſque, poluṁque,
Nos ſatis, hoſtemque manu. Spes irrita cœpto
Mergitur, armatæque acies revolutaque tela
Auctori nocuere ſuo, Rhamnuſia fallax
Intorſit, vertitque rotam. premit illa ruentem
In ſua fata ducem, diſperſas diſiicit alnos,
Diſiectaſque fugat, nunquam fluitantia latè
Largius Arctous pavere cadavera piſces,
Corporibus premitur Scaldis, obſtructaque paſſim
Oſtia concluſas remorantur fluminis undas.
Hìc clavi, tranſennæ alibi, cæſiſque phaſeli.
Remigibus per ſumma natant. hic lintea ruptis
Funibus inſternunt fluctus. retinacula ſpernit
Anchora, & antennis jactantur ſuppara fractis.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 1.

PORTUS MARIS.

Eſt in ſeceſſu longo locus: inſula portum
Efficit objectu laterum, quibus omnis ab alto
Frangitur, inque ſinus ſcindit ſeſe unda reductos,
Hinc atque hinc vaſtæ rupes, geminique minantur
In cœlum ſcopuli: quorum ſub vertice latè
Æquora tuta ſilent: tum ſilvis ſcena coruſcis
Deſuper, horrentique atrum nemus imminet umbra,
Fronte ſub adverſa ſcopulis pendentibus antrum:
Intus aquæ dulces, vivoque ſedilia ſaxo,
Nympharum domus, hic feſſas non vincula naves
Ulla tenent, unco non alligat ancora morſu.

Virg. l. 1. Æn.

Portus ab Eoo fluctu curvatur in arcum:
Objectæ ſalſa ſpumant aſpergine cautes:
Ipſe latet, gemino dimittunt brachia muro
Turriti ſcopuli: refugitque è littore templum.

Idem l. 3. Æn.

Urbs eſt Dictæis olim poſſeſſa colonis,
Hanc latus anguſtum jam ſe cogentis in arctum
Heſperiæ, tenuem producit in æquora linguam.

Hadriacus flexit, claudit quæ cornibus undas.
Nec tamen hoc arctis immiſſum faucibus æquor
Portus erat, ſi non violentos inſula Coros
Exciperet ſaxis, lapſaſque refunderet undas.
Hinc illinc montes ſcopuloſæ rupis aperto
Oppoſuit natura mari, flatuſque removit,
Ut tremulo ſtarent contentæ fune carinæ.

Lucanus l.5.

Urbs in conſpectu montana cacumina velat,
Tranquillo prætenta mari: ducentia portum
Cornua pacatas removent Aquilonibus undas,
Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſervare quietem.

Claud. in Epigr.

Naufragium in portu.

Sic ubi cùm plenis venere ſub oſtia velis,
Optatoſque vident portus ex æquore claſſes,
Cœca latent ſcopulis placido ſub gurgite ſaxa,
Subtenteque fretis rupes, ſubit inſcia pinus,
Impactamque urgens roſtro pendente carinam.
Muricibus findit cœcis; furit æſtus, & undæ
Naufragio inſultant, ſparguntque per æquora merces,
Conclamant gazam miſeri, & vaga funera nautæ.
Surda ſilent vanis pulſata Capharea votis.
Aſperior ſævit portus fortuna ſub ipſos,
Quo miſeranda magis, ſpeſque omnes gurgite mergit.

P. An. Millieus l. 16. Moyſ. Viat.

ANIMALIA AQUATICA.

Balæna.

Ter monſtrum caput erecta cervice tetendit
Huc illuc volvens oculos; ter pandit hiatum
Immanem: terque & ritus, ter gutturis antrum
Undivomum, ſpumantque rotati è pectore fluctus.
Hinc ſinuoſum undis pelagus ſecat, æſtuat æquor
Fulmineo caudæ tractu, ſpumantiaque acto
Proſcindens utero impellit rapida agmina aquarum
Littora plagantur fluctu, & vagus intonat aer,
Ac nigro circum horreſcunt maria undique nimbo.

Iov. Pontanus l. 4. de Stell.

Major at Oceano fertur Balæna patenti.
Et pavida elatum verberat aſtra caput.
Vidi ego collectas cùm vertice mitteret undas,
Et tumidum pleno funderet ore ſalum.
Tunc dabat immenſos cœlum ſine nubibus imbres,
Fervebat nimbis altior unda ſuis.
Non ita præcipiti decurrit vortice torrens,

Aut

Aut ſuper effuſo devorat arva lacu.
Illa velut diffundit aquas, & flumina largo
Fronte, ſed in præceps mox reditura vomit.
Ora duo ſumma pandit fera bellua fronte,
Diluvio ingenti facta caverna patet.
Inde natans efflat nimbos ſublime refuſos,
Et gemino immerſas obruit amne rates.
P. Alex. Donatus l.4. el.8. It in. Neap.

En tibi reluctans fluctibus, ſpumas ciens
Toto videndam colle ſe tergi dedit
Balæna grandis (navitæ has Orcas vocant,
Pari quaterna vaſtitate jugera
Æquare viſas, aut ſubinde excedere)
Subdiderat utero branchias, caudam, caput. *Et inf.*
Tota illa motu ſuccuti, mox branchiis
Utrinque lentis, inſtar alatum, è ſalo
Ductis in auras, eminere grandior,
Et pluere validam in exteros aſperginem,
Senſim illa montem capitis erumpens foras,
Pandit oculorum immane conceptaculum.
Vix metiendum triplici decempeda
Tandemque celſos horridioris fornices
Reſerare cœpit oſcitans.
P. Aug. Ganzeus in lib. cui Tit. Pia. Hil.
Ecce autem populator adeſt, pelagique tyrannus
Fluctibus è mediis immani corpore Cetus,
Mons animatus, aquæ revomens in nubila montes,
Viva vorago, voraginibus qui regia fundat
Tecta ſibi, poculumque ſuum formidine mutum
Territat imperio, & jaculato verberat imbre.
Æquora diſturbat, ſpumaque albeſcere cana
Incuſſo terrore jubet: terriſque, marique
Navibus, & regnis, ventiſque inſultat, & aſtris.
Hujus ad aſpectum Cycladis per ſalſa natantis:
Saxa tremunt, ſcopulique, ſinu, mare mugit ab imo,
Undarumque globus concuſſus inhorret, & urget
Humida in antra fugam, premiturq; premitq; procellas;
Per mundi delata metus fera bellua ſurgit,
Attollitque toros, & longa haſtilia præfert
Dente ferox, armata undis, atque ardua pinnis,
Ipſa ſibi turris, fremitu ſibi buccina bellis,
Nare tonans gemina, ſibi fax, & bellicus ardor
P. Car. de Luca l.7. Laur. Dom.
Unde immane trahit per plana liquentia dorſum
Monſtrum ingens, æquans, jugera mole novem?
Arduus hic Cetus populoſum territat agmen,
Ventoſiſque tumens mole triumphat aquis.
Ore duo ex omni ſurgentes ordine dentes
Caucaſeam vincunt robore duritiem.

Gutturis ingentes quando diducit hiatus,
Marmora tota haurit, marmora tota vomit.
P. Laur. le Brun. Hex die 5.

Delphini in mari ludentes.

Vidi etiam feſto delphinas ludere cantu,
Et celeres verſo ducere in orbe choros.
Ocyor haud illis volucris, contortave nervis
Spicula, ferratis aut pila miſſa tubis
Cæruleam liquido venantur in æquore pubem,
Cognatumque genus guttura cruda vorant.
Si piſces petiere fugam, navalia ſaltu
Vela ſuper delphin concita membra rotat,
Et potitur rapto gaudens; plauſuſque ſecuta
Squamea turba ſalit, ſimaque roſtra quærit.
P. Al. Donatus l. 3. el. 8. It in Neap.

Concha marina.

Sed matutinis non lætior altera guttis
Pinguia gemmifero pendentibus oſtrea fœtu,
Innutrit ſcopulis, levibuſque natantia cruſtis,
Incedunt patulæ numeroſo examine Conchæ,
Servantes cœlo redeuntis ad oſtia lucis.
Roſcida cùm plorant morituram ſidera noctem,
Illacrymans Aurora nigræ cum funere matris.
Quamvis alba, gemit; tunc ora, ſinuſque fluentii
Rore maritales implent, & cortice clauſo
Gaudent maturos utero grandeſcere partus.
P. Al. Donatus l. 1. car. 12.
Nempe ſerenato dùm ponunt flamina ponto,
Multa fluentiſonas cochlea verrit aquas.
Cochlea dives opum, qua non præſtantior ulla
Attrahere ignotas ad ſua furta manus.
Imbricis intorti ſcatebroſo tegmine vivit,
Divitis, & parvo turbinis orbe latet.
Cui ſtria criſpato percurrit plurima dorſo,
Atque iterùm in ſe ſe reticulata redit,
In caput exiguus ſpiratum circuit ordo,
Tortilis, & ſummo in vertice creſcit apex.
Se ſe in mucronem conchylis cauda ſupinat,
Intus in oblongam conduplicata tubam,
P. Vinc. Guiniſius eleg. 33.
En ut Erythræi tranquilla per alta profundi.
Cùm roſeos primùm ſubiens Aurora jugales.
Exigit humentes umbras, croceamque rubenti.
Spargit ab axe diem, cùm cœlo pura ſereno
Aura nitet, ſimulatque ſinum lætabilis anni:
Hora favens: gelidi lente exceptura liquores

Æthe-

Ætheris, extremas ponti ſe tollit in undas.
Oſcitat, & blandi crebro movet oris hiatu.
Fœderis albentes auras, rorantibus alvum
Imbribus alma parat: liquido ſatiabitur hauſtu
Concha mari niveum generans è rore lapillum.
Annotat æthra ſagax, & eburni conſcia partus.
Colligit ex aſtris ſolers ſudantibus imbres,
Miſcet & Auroræ ſuccos, ſtillaſque nitentes
Aeris, & mixtum vario de flumine nectar
Eliquat, & conchę ſitientis in ora, ſinumque
Inſtillat, bibit ambroſias hæc omnibus amnes.
Niſibus, & ſuperis ſe proluit uvida lymphis,
Ilicet acceptum gremio non inſcia rorem
Incaſſum fore, in partum genitabile fulgor
Adjuvet ethereos ſe lęta recludit in ignes.
Conſcius in tenues nebulas ſe contrahit æther.
Acribus irradiat flammis, vibrata per auras
Tela rubent, uſu diſcunt clareſcere flammæ,
Fœcundoque leves gaudent proludere telo,
Spectat ovans, petit afflatum, quo limpidus humor
Luceat, expectata ſinus in lumina pandit
Concha, mari niveum generans rore lapillum.
Cum ſatis in rutilum ſplendeſcere è viſa colorem
Fulgura, tum claræ blando ſinuamine flammæ
Lambitur alvus hians, tactu mox unda refulget
Innocuo, radiumque rapit, redamantis Olympi
Oſcula concha parens ſentit, puramque mariti
Fulguris alma fovet lucem, roremque fluentem
Comprimit, in callum durat: neu Solis iniqui
Ut color ex æſtu rubeat pellucidus humor
Æquoris ima petit, gravidamque tumeſcit in alvum,
Concha mari niveum generans è rore lapillum.
O lætus labor, ò pulchri miracula fœtus,
Conditur intactis feliciter ilibus humor
Fulgidus, exiguum cumulo ſe cogit in orbem.
Concreſcit liquor inde tenax, ſolidaque coactum
Materia dureſcit opus lapideſcere gaudet
Grando micans: adhibet magno officioſa labori
Artifices natura manus, auramque coruſcam
Miſcet aquæ, radiiſque nivem, tornatque globoſam,
In mundi ſpeciem, juſtumque examine librat
Pondus, amore Deæ tanto, fœtuque ſuperbit
Concha mari niveum generans è rore lapillum.

P. Ant. Chanut. in Parn. Peot. Soc. Ieſu.

Cernis ut undanti refluant ad littora fluctu,
Et pretioſa ferant rugoſis pondera conchis?
Aſpice quàm cœlum fœcundo rore maritat.
Diductos ut fœta ſinus ad ſidera pandat.
Utque maritales arridens Boſphorus ignes
Præferat, & pleno ſtet pronuba Cynthia cornu:

Hæc

Hæc verò quam concha parens enixa tumenti
Viſcere mox clauſi tumulavit mole ſepulchri,
Infelix, vix orta gravi latet obruta fato.
At molli ſi colla fluat per lævia ferto,
In nova ſe lactis mirabitur æquora vectam
Et viva melius diſcet gemmaſcere concha.
P.Mar.Bettinus l.1.Idyll.2.

Nautilus piſcis.

Ipſe maris rector miſeri ſolatia caſus
Inſtrumenta ratis ſquamoſo in corpore clauſit.
Ne formam amiſſam Tiphys quereretur, & artes,
Obliquo ſinuat dorſo ſe parva carina,
Parva quidem, ſed non magnis ceſſura carinis,
Curva gubernaculo tenui ſe cauda retorquet,
Irato gracilem cymbam quæ flectat in alto.
Fila tegunt utrumque latus, remoſque miniſtrant;
Ut Polypus tumidum ſeno pede verberat æquor.
Pelliculæ velum medio de corpore tollit.
Nautile, quo ventum captat, auramque ſecundam,
Nativo attollens viventia carbaſa malo.
Anchora dente tenax oris firmatur adunco,
Qua nulla eſt dubias remorari certior alnos
In portu, mediove mari: dat mobile roſtrum
Exilem proram, proræque ſimillima puppis,
Prominet extremo piſcis de corpore; curſus
Ceu clavo exiguæ moderatur acumine caudæ,
Cætera ſe patitur rectorem Nautilus unum,
Unum ſe tenui vectorem admittit in alno;
Ipſe ſibi velum eſt, clavus, prora, anchora, puppis,
Ipſe rudens, remus, vector nauta, omnia ſolus.
Ergo cùm placidum ſenſit mare ſtare benignis
Sideribus fundo ſenſim ſe tollit ab imo.
Exigua navim piſcis ſub pelle latentem
Explicat, & Boreæ tandem ſecurus, & Auſtri
Laxat vela Notis, clavum regit ipſe magiſter,
Promittit graciles gracili de corpore tonſas,
Naufragii tutus nativa navigat alno,
Et brevibus longas remis prævertere naves
Alitibus levior gaudet, Parthique ſagitta.
P.Gilb.Ionnius in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Remora.

Scrutare Remoram, dum reciprocos æſtus,
Rabiemque pelagi inſanientis irridet:
Dum mille remis, remigumque ſudantum
Validis lacertis, hirtus unus exilis
Piſciculus obſtat: dum frementibus ventis
Roſtra & rudentes, anchoraſque rupturis

Hæ-

Hærens carinæ, quas lubet, moras figit:
Has & refigit, lubet mari, ventis,
Navi, atque nautis neſciis vale dicens.
Mare, nauta, ventus, & carina mirantes
Ignota vincla tam repentè laxari.

P. Angel. Garzaus lib. cui Tit. Pia. Hilar.

Sic ubi laxatis Ægea per æquora velis
Evolat uncta ratis; ſimul ac ſe parva biremi
Ingenti applicuit, lateríque Echencis adhæſit,
Tota carina ſtupet: quæque ante citatior Euro
Spumantes per aquas nauta plaudente volarat,
Tunc veluti aut ſcopulis illata morantibus hæret,
Aut illiſa vadis, miratur nigra magiſter
Æquora: nec quamvis centeno remige tundat
Nerea, vel totidem ſuſpendat carbaſa, captam
Exorata ſinunt ſufflamina currere puppim.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid.

Torpedo.

Quis non indomitam miræ Torpedinis artem
Audit, & emerito ſignatas nomine vires?
Illa quidem mollis, ſegnique obnixa natatu
Reptat, & attritis vix languida ſerpit arenis.
Sed latus armavit gelido natura veneno,
Et frigus, quo cuncta rigent, armata medullis
Miſcuit; & proprias hyemes per viſcera duxit,
Naturam juvat ipſa dolis, & conſcia fortis
Utitur ingenio, longèque extenta per algas
Hac confiſa jacet: ſucceſſu læta reſurgit,
Et vivos impune ferox depaſcitur artus.
Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curvis frænari ſenſerit hamis:
Non fugit, aut vano conatur vellere morſu:
Sed propius nigræ jungit ſe callida ſetæ.
Et meminit captiva ſui, longèque per undas
Pigra venenatis effundit ſtamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit
Abſentem victura virum: metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſecutus
Tranſit arundineos arcano frigore nodos
Victricemque ligat concreto ſanguine dextram.

Claudianus in Epigr.

Cancer.

Os tibi dentatum, caput eſt in cornua dectum
Quatuor, armatis cornua torva minis.
Corneus hinc, atque hinc excurrit acumine contus
Duplice, qui fœdo myſtace fingit acum.

Lu-

Lucentes ſed nequam oculi, lævisque tuentes,
Hic boream obliquum vultibus, ille Notum,
Serrataque truces ſinuatæ forcipe chelæ:
O digiti, ò pulchris brachia ducta thoris.
Tergora quid memorê? Jam colla, humeroſque ſuperbos
Detraxit cunis Tethys avara tuis.
Tergora cruſtato ſemper thorace tumeſcunt,
Qui ferruginea quàm bene ſorde micat!
His alvum tegis, atque trahis, rigidamque, ſcabramque
Putiduliſque cavam ſordibus ingluviem.
Octonis graderis pedibuſque ne peſſimus octo,
In genibus bipedum, quadrupedumque fores,
Et quivis finit ſe cauda comata flagellis:
His ventrem irato ſæpe tremore ferit.
P. Io. Biſſelius Æſt. l. 1. el. 14.

Variæ Piſcium genera.

SE rotat, & vitreis delphin laſcivit in undis,
Cum catulis conjux cærula pone ſubit.
Deformes refluo ſtertunt in gurgite phocæ,
Terga rigent ſetis, ubera lacte tument,
Sæpia ſulcat aquas, ſe ſubductura periclo,
Oraque de toto mugile ſola latent.
Cornibus adverſis pugnant ſub gurgite cancri
Octipedes; Congrum fronte locuſta ferit.
Ipſe ſibi remex, vector, ſcapha, more Liburnæ
Nautilus in ſumma velificatur aqua.
Flens Crocodile fugis; diſtentam ſanguine venam
Niliacus junci cuſpide tundit equus.
Hamatas Scolopendra dapes, & viſcera ructu
Egerit, æra vides reddere ſola Lupum.
Pinna dolum meditans dum fugit ab æthere Concha,
Seminium baccæ nobilioris hiat.
Nec color unus ineſt: hyacinthi purpura flammis,
Et Muræna tuo ſanguine tincta nites.
Pectine cæſariem Siren deducit eburno,
Pube tenus Virgo, cœtera piſcis habet.
Apud P. Launle Brun. t. 1. eloq. Poet.

Piſces Fluviales.

SQuameus herboſas Capito interlucet arenas,
Viſcere prætenero furtim congeſtus ariſtis,
Nec duraturus poſt bina trigoria menſis
Purpureiſque Salar ſtellatus tergora guttis:
Et nullo ſpinæ nociturus acumine Thedo.
Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Tranſierim, latæ cujus vaga verbera caudæ
Gurgite de medio ſummas referuntur in undas,
Tu loricato ſquamoſus pectore, fronte
Lubricus, & dubiæ facturus fercula cœnæ

Tem-

Tempora longarum fers incorruptæ morarum.
Præſignis maculis capitis, prodiga nutat
Alvus, opimatoque fluens abdomine venter.
Quæque per Illyricum, per ſtagna binominis Iſtri
Spumarum indiciis caperis Muſtela natantum:
Quis te naturæ pinxit color? atra ſuperne
Puncta notant tergum, qua lutea circuit Iris
Lubrica cæruleus perducit tergora fucus.
Nec te delicias menſarum Perca ſilebo
Amnigenos inter piſces dignande marinis.
Lucius obſcuras ulva, cœnoque lacunas
Obſidet, hic nullos menſarum lectus ad uſus
Fervet fumoſis olido nidore popinis.
Quis non & virides vulgi ſolatia Tincas
Norit, & Alburnos prædam puerilibus hamis,
Stridentesque focis obſonia plebis Alauſas?
Tu quoque flumineas inter memorande cohortes
Gobio, non major geminis ſine pollice palmis
Præpinguis, teres, ovipara congeſtior alvo,
Propexique jubas imitatus Gobio Barbi.
Nunc pecus æquoreum celebrabere magne Silure,
Quem velut Acteo perductum tergora olivo
Amnicolam Delphina reor; ſic per freta magnum
Laberis, & longi via corporis agmina ſolvis.

Auſonius in Idyll. cui Tit. Moſella.

Piſcatus.

Protinus aut unctis cælabam ſubdola cruſtis
Æra, vel armabam muricis induviis,
Aut ego ſuffoſſo lumbricos colle legebam.
(Sunt hæc hamatis certa vorago dolis.)
Vermiculata ſimul ferro eſt inſerta ſagina
Ilicet incauto facta ſagena gregi eſt:
Namque ubi vix tremulo piſcatrix pertica lino
Incidit, & placidis prona pependit aquis.
Certatim ſquamata cohors, majorque, minorque
Adfuit: in parvum non gula parva cibum.
Gobius ante alios cauto prærodere morſu
Suetus, & aſſiduo ſolicitare loco:
Denique non cauto deceptus inhæſit hiatu.
Sic captum in ſiccam linea traxit humum.
Gobius unus erat, ſed non tamen unica cura:
Addita poſt prædam hanc præda ſecunda fuit.
Inde aliæ, atque aliæ: dein altera, & altera ducta eſt.
Favit ad hoc nobis gurges, & ipſa dies.
Illa dies calido rutilabat flammea ſole
Sole cape; ad ſolem ſquamea turba ſalit.
Tum quoque, vel quovis ſtatuatur tragula Phœbo.
Tragula flumineo non minus apta lucro.

Tum

Tu modò reticuli, circus quod ligneus ambit,
Oſtia præcipiti fortiter obde vado.
Nec ſatis oppoſito eſt defigere flumine caſſem:
Quære operis ſocium ſubſidiumque tui.
Ille tuis, quicumque comes, mediuſque laborum eſt,
Supra te liquido ſtetque, juvetque loco.
In dextra huic contus multa præfixus aluta:
Fac ſint in ſtagno, ſed ſine labe pedes.
Poſt ubi tempus erit, cùm jam tibi tragula fixa eſt;
Turbet aquam pedibus, ſtipite turbet aquam.
Hìc labor in linum tibi plenis agmina pinnis
Congeret, hinc dives, qui modò pauper eris.

P. Io. Biſſelius Ven. l. 2. el. 14.

Piſcatio Thymnorum.

.·.·.·. ceu littora propter
Trinacrii lilybæa maris, Drepanumque calentem
Thymnorum populos, civeſque Atlantidos undæ
Callidus invitat, ducitque per æquora Delphin
Subdola teſtatus ludenti gaudia ſaltu.
Tum cava funiculis, intextaque limina merſi
Carceris ingreditur: ſequiturque, petitque latentem
Sponte pecus tacitam ſua per conclavia mortem.
Liber at exultat piſcoſa per atria Delphin,
Proditor ac tutis reddit ſe Doridos antris.

P. Alex. Donatus l. 12. Conſtan.

Nempè hac arte ſolet pingues in retia tyhmnos
Ducere piſcator, nec perdere pabula credit,
Artificeſque dolos, quibus in labyrinthia lina
Stravit iter, rexitque vias & veſtiit hamos;
Armataſque ſudes, præfixaque ſpicula contis
Diſpoſuit levibus tranquilla per æquora cymbis,
Et ſpatium ludo ſignatum ſubere cinxit.
Illi ex Oceano maria hæc in noſtra ruentes
Qua Gadis tenet Herculeis freta fervida metis,
Innumeram important peregrina, examina gentem,
Intentantque plagas, cæci ad ludibria, compl ent.
Æquoraque immerſa ſternunt, & littora præda.

P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l. 16.

Sirenes.

DUlce malum pelago Siren, volucreſque puellæ,
Scyllæos interfremitus, avidamque Charybdim
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra.
Blanda pericla maris: terror quoque gratus in undis:
Delatis licèt huc incumberet aura carinis,
Impeleſſentque ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox una ratem; nec tendere certum

De-

Delectabat iter reditus, odiumque juvabat:
Nec dolor ullus erat, mortem dabat ipſa voluptas.

Claudianus in Epig.

Scylla, & Charybdis.

DExtrum Scylla latus, lævum implacata Charybdis
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat unda.
At Scyllam cœcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, naves in ſaxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro pectora virgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore piſtris
Delphinum caudas utero commiſſa luporum.

Virgilius l.3. Æn.

Scylla venit, mediaque tenus deſcenderat alvo:
Cùm ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primò non credens corporis ullas
Eſſe ſui partes refugitque, abigitque timetque
Ora proterva canum; ſed quos fugit, attrahit unà
Et corpus quærens femorum, crurumque pedumque
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies, ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque extante coercet.

Ovidius l.14. met.

Scopulus.

ESt procul in pelago ſaxum ſpumantia contra
Littora, quod tumidis ſubmerſum tunditur olim
Fluctibus, hyberni condunt ubi ſidera Cori:
Tranquillò ſilet, immotaque attollitur unda
Campus, & apricis ſtatio gratiſſima mergis.

Virgilius l.5. Æn.

Ut pelagi rupes, magno veniente fragore,
Quæ ſeſe multis circum latrantibus undis
Mole tenet, ſcopuli nequicquam, & ſpumea circùm
Saxa fremunt, laterique illiſa refunditur alga.

Idem l.17. Æn.

Ut medio quondam rupes annoſa profundo;
Quam Notus, & raucis Boreas everberat alis,
Aſſultuque fremens circumtonat unda minaci;
Illa ſolo fixis altè radicibus hærens
Alta repercuſſas jaculatur ad aſtra procellas.

Apud P. Laur. le Brun. to.2. Eloq. Poet.

INSULÆ.

Sicilia.

CUrio Sicanas tranſcendere Juſſus in urbes,
Quà mare tellurem ſubitis aut obruit undis.

Aut

Aut ſcidit, & medias fecit ſibi littora terras.
Vis illinc ingens pelagi, ſemperque laborant
Æquora ; ne rupti repetant confinia montes.
Bellaque Sardoas etiam ſparguntur in oras.
Utraque frugiferis eſt inſula nobilis arvis.

Lucanus l. ...

Auſoniæ pars magna jacet Trinacria tellus,
Ut ſemel expugnante Noto, & vaſtantibus undis
Accepit freta cœruleo percuſſa tridente.
Namque per occultum cœca vi turbinis olim
Impactum pelagus laceratæ viſcera terræ
Disiicit, & medio perrumpens aura profundo.
Cùm populis pariter convulſas tranſtulit urbes.
Multa ſolo virtus, jam reddere ſemen aratris,
Jam montes umbrare olea, dare nomina Baccho,
Cornipedemque citum lituis generaſſe ferendis,
Nectare Cecropias Hyblæo accendere ceras.
Promptæ gens linguæ eſt, eadem cum bella cieret
Portus æquoreis ſueta inſignire trophæis.

Silius Italicus l. 15.

...... Trinacria quondam
Italiæ pars una fuit; ſed pontus, & æſtus
Mutavere ſitum: rupit confinia Nereus
Victor, & abſciſſos interluit æquore montes,
Nunc illam ſociæ raptam tellure triſulca
Opponit natura mari, caput inde Pachyni
Reſpicit Jonias protentis rupibus iras.
Hinc latrat Getula Thetis Lilybæaque pulſat
Brachia conſurgens: hinc dedignata teneri
Concutit objectum rabies Tyrrhena Pelorum.

Claudianus l. 1. *de raptu Proſerp.*

Sardinia.

HUmanæ ſpeciem plantæ ſe magna figurat
Inſula, Sardiniam veteres dixere coloni.
Dives ager frugum: Pænos, Italoſque petenti
Opportuna ſitu, quæ pars vicinior Afris
Plana ſolo, ratibus clemens, quæ reſpicit Arcton
Immitis, ſcopuloſa procax, ſubitiſque ſonora
Fluctibus, inſanos infamat navita montes.
Hinc hominum, pecudumque lues; hinc peſtifer aer
Sævit, & excluſis regnant Aquilonibus Auſtri:
Quos ubi luctatis procul effugere carinis,
Per diverſa ruunt ſinuoſa littora terræ,

Claudianus lib. de bello Gilden.

Creta.

ECce viden vaſtis ut Creta attollitur undis,
Atque extenta vadis ſinuoſas pandit arenas?

Non

Non ibi concipit iras, artemve nocendi,
Dira venenatis condunt animantia caudis.
Palmite ſed viridi tumidos pendere racemos
Arva dabunt, arvis non conceſſura Falernis,
Vtque fluunt plenis generoſa Arviſia labris,
Hic labyrinthæos tenebris, ac rupibus altis
Mons tegit errores, ſed enim ſuffoſſa cavernas
Saxa ſuis liquere locis, lapidoſaque tellus
Marmoreis egeſta jugis, ſub monte latebras
Et cæco tulit orbe vias: ne Dædalus arte
Dædaleæque domus veſtigia falleret error.
P. Alex. Don. l. 1. c. 10.

Delos.

SAcra mari colitur medio gratiſſima tellus
Nereidum matri, & Neptuno Ægeo:
Quam pius Arcitenens oras, & littora circùm
Errantem, Mycone celſa, Gyroque revinxit.
Immotamque cœli dedit, & contemnere ventos.
Virgilius l. 3. Æn.

FLUVII.

Fluvii ortus, & incrementum.

COllibus in mediis ubi parvo abducta receſſu
Terra latet, ſalicumque levi prætexitur umbra,
Saxa inter, frondeſque inter trepidantis aquai
Vena ſalit: credas ima ſub rupe latentem
Flere Deam, molleſque oculis evoluere guttas,
Sic vitreo ſcatet amne latex, ſic limpidus exit.
Et jam vitreo igne ſe ſe, raucoque per herbam
It ſtrepitu; ſed enim luctantia ſaxa laborat
Solvere lympha levis nondum patet alveus olli.
Nondum nomen ineſt: donec ſucceſſibus aucta
Sponte ſuis aut vicino de fonte minores
Excipiens ſcatebras in magnum creſcere nomen
Geſtit, & obtenta dici jam Sequana ripa.
Jamque adeò plures coeunt è montibus undæ.
In fluvium fluvii, jam torrens advena magno
Influxit ſonitu: laxat ſua littora ſenſim
Amnis, & in geminum quandoque abrumpere ſe ſe
Cornu audet, terraſque breves amplectitur undis,
Magna tamen ſciſſus patitur diſpendia vortex
Tenvis, adhuc ſitiunt partitis fluctibus undæ,
Vixque inopes vada unda tegunt: non cymba, nec ullus
Navigat hæſurus ſicco ſub flumine linter.
Quamquam haud iſta diu latuere: en gurgite pleno
Accelerant proni diverſis partibus amnes,
Magnarumque ultro pendunt vectigal aquarum
Indi-

Indigenæ paſſim fluvii: quin ipſe profundus
Matrona, quamquam iiſdem longè deveƈtus ab oris
Amne fluat juſto multis gravis amnibus ipſe
Fluviorum agnoſcit regem ſe, ſeque minorem
Confeſſus, nomen tot per loca circumduƈtum
Perdere regali non dedignatur in unda.

Ex P. Laur. le Brun. to. 1. eloq. Poet.

Aut cùm ſonoro flumen illuvie freto
Meditatur agris; vere ſeu primo trahens
Nivium rapinas; ſive majoris vehens
Humoris incrementa jam ponto imminens
Jam ſe tributo turgidum undarum extulit
Undique coaƈto: gracilis ad fontis caput
Vix gramen unda rotat exili breve.

P. Bernar. Stephonius in Flav. ac. 3.

Fluvius auctus pluviis, & tumens.

SIc ubi nativo labens à vertice flumen
Obſtruƈtum aggeribus ſilvarum, atque obice vaſto
Fluƈtibus indubitat tumidis, curſumque moratur.
Tum ſubit auxilio, & fraternum agit agmen aquarum
Juppiter, invergens pluvii maria ardua cœli,
Roboraque, & vallos, & acervo culmine moles
Oppoſitas, ſilvæque globos proturbat inertes.
Dat via vi curſum, & ſonitu laxata fragoſo
Unda ſuos iterat lapſus, modò neſcia labi.

P. Pulchavellus l. 2. Elog. 7.

Non aliter peritura gemens frumenta colonus,
Quà ſata fluminea propter confinia ripæ
Hibernus demerſit aquis ſtagnantibus imber:
Dumque truces queritur cauros, & nubila plenis
Exonerata Notis, inimicaque meſſibus aſtra;
Turbidus ecce fragor creſcentem prævius amnem
Perſonat, ille ſuo jam pallidus ora periclo
Rupis in alta ſubit: fluviuſque rapacibus undis
Fertur, & ingenti nimborum mole jacentes
Cum ripis proſcindit agros, fluƈtuque voraci
Culta per undantes volvit populata novales.

P. Al. Donatus l. 7. Conſt.

Ut cùm præcipites ſummo de vertice montis
Ima petunt auƈti pluviis hyemalibus amnes,
Quos circumjeƈtæ moles, & ſaxa retardant,
Triſte fremunt, cauteſque albent aſpergine, & ingens
Volvitur hinc, atque hinc tumefaƈto gurgite vertex,
Impetus undantum donec præruptus aquarum
Arctis incubuit clauſtris, & vi via latè
Perque humiles vicos, obſtanteſque aƈta per agros.

Pet. Ang. Bargæus Syti ad. l. 5.

Aç velut infuſi campo de montibus amnes,

Quos

Quos rapidis dudum pluvii torrentibus Auſtri
Imbribus inflavere, ruunt, objectaque curſu
Præcipitant ſaxa, & ſemper cumulantur eundo.
Longius, ingentique tegunt tandem omnia ponto.
P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l. 21.

Torrens.

.·.·. aut rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, ſternit ſata læta, boumque labores.
Præcipiteſque trahit ſilvas, ſtupet inſcius alto
Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor.
Virg. l. 2. Æn.

Haud ſecus hiberno tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat, volvitque nemus, ponteſque revellit,
Frangitur objectu ſcopuli, quærenſque meatum
Spumat, & illiſa montem circumtonat unda.
Claudianus l. 1. in Ruff.

Aut velut Alpinis largo cum plurimus imbri
Juppiter incubuit ſilvis, vel anhelitus Auſtri
Incanas hyemes, æternaque frigora ſolvit.
Mille ſonant hinc inde jugis undantibus amnes,
Et ſilvas, & ſaxa ruunt; tum valle recepti
Stagnantes mergunt tumulos, & in æquore condunt.
P. Ant. Millieus l. 5. Moyſ. Viat.

Non ſecus ac præceps hiberno flumine torrens,
Cùm tumidus latè, ac pluviis hyemalibus auctus
Proruit adverſas inſano vortice ſilvas,
Obſtanteſque trahit ripas, campoſque per omnes
Cum ſonitu ruit, & rapido rotat omnia fluctu.
Andr. Naugerius in Luſib.

Non ſecus adverſis cum montibus obvia torrens
Flumina præcipitat, fontanos montibus imbres
Hinc atque hinc animoſus agens: perque alta fragoſum
Pandit iter, vallemque petit, ſed in arva receptis
Mox veniens populator aquis, ceu cornua duplex
In ſe ſe obliquat, geminuſque per infima vortex
Occurrit, premiturque premens; pulſuque repellit.
Aſſultant ſpumis latices, ſtagnoque reſiſtunt.
P. Alex. Donatus l. 12. Conſtan.

Non aliter lacrymis Hyadum pluvialibus auctus
Nubiferis prono montis de culmine valles
Deſuper & ſegetes, junctiſque mapalia ſilvis
In mare præcipiti ſecum rotat agmine torrens.
Transfuga deſertos retrò deſpectat in agros
Paſtor, & attoniti lugent ſua damna coloni,
Flentque ſibi ereptas Dryades cum ſedibus umbras.
Apud P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet.

.·.·. Undanti ſimilis ſub veris adulti
Tempora vi torrentis aquæ, cum liquitur omni
Nix hyberna jugo; non illam marginis alti

Naturalis obex tenuit, non ſaxa, trabeſve
Oppoſitæ, quin præcipiti trahat impete ſecum
Tecta, greges, armenta, viros, atque oppida; donec
Aggeribus tandem ruptis, ac ponte ſoluto
Liberior rapida paulùm manſueſcat ab ira,
Camporumque vagum ſe ſe diffundit in æquor.

Ex eodem ibidem.

Fluvius exundans.

Non ſic aggeribus ruptis cùm ſpumeus amnis
Exiit, oppſitaſque evicit gurgite moles,
Fertu- in arva furens cumulo, campoſque per omnes
Cùm ſtabulis armenta trahit.

Virgilius l.2. Æn.

Nec ratione fluunt alia, ſtragemque propagant,
Quàm cùm mollis aquæ fertur natura repentè
Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decurſus aquai
Fragmina coniiciens ſilvarum, arbuſtaque tota
Nec validi poſſunt pontis venientis aquai
Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri
Molibus incurrens validis cum viribus amnis
Dat ſonitu magno ſtragem, volvitque ſub undis
Grandia ſaxa, ruit quà quidquid fluctibus obſtat.

Lucretius lib.2.

Jamque Pyrenææ, quas nunquam ſolvere Titan
Evaluit, fluxere nives, fractoque madeſcunt
Saxa gelu: tum quæ ſolitis è fontibus exit,
Non habet unda vias: tam largas alveus omnis
A ripis accepit aquas, jam naufraga campo
Cæſaris arma natant, impulſaque gurgite multo
Caſtra labant alto reſtagnant flumina vallo.
Non pecorum raptus faciles, non pabula merſi
Ulla ferunt ſulci: tectarum errore viarum
Fallitur occultis ſparſus populator in ágris.

Lucanus l.2.

Jamque ſuper ripas utroque extantior ibat
Aggere, jam medium modò qui ſuperaverat amnem
Hippomedon intactus aquis humeroſque, manuſque,
Miratur creviſſe vadum, ſe ſeque minorem.
Hinc atque hinc tumidi fluctus, animoſaque ſurgit
Tempeſtas inſtar pelagi, cùm plejadas haurit,
Aut nigrum trepidis impingit Oriona nautis.
Non ſecus æquoreo jactat Theumeſius amnis
Hippomedonta ſalo, ſemperque umbone ſiniſtro
Tollitur, & clypeum nigrante ſupervenit æſtu
Spumeus aſſultans, fractaque refunditur unda,
Et cumulo majore redit, nec mole liquenti
Contentus, capit putres ſervantia ripas

Ar-

Arbuſta, annoſaſque trabes, electaque fundo
Saxa rotat.

Statius l.3.Theb.

Aut veluti pluviis, rivisque ſequacibus auctus
Tybris agit fluctus, & priſcum tranſiit alvum,
Oſtia cùm contra Tiberini ſpiritus Auſtri
Perflat, & intrantem prohibet, retroque repellit.
Ille pedem referens agros oblimat inertes,
Et pontem inſultans ſtagnantem territat urbem:
Et quà currus erat, remo fert nativà lintrem.

P.Franc.Bencius l.1.car.

Aut ipſe Heſperiæ fluvius regnator aquarum
Eridanus, cùm monte nives fluxere ſolutæ,
Spumeus Oceano indignanti evolvitur æſtu.
Nec ſe ſe capit amne tumens, pontoque timendus
Fluctuat, irritatque ſolùm popularibus undis

P.Bern. Stephonius in Hero.car.5.

Tybris ut hinc ſe ſe præbens populariter urbi
Ambitioſus aquas circùm ſua mœnia flectit,
Sponte ſua lenis: placidarum pondus aquarum
In maris exonerat Tyrrhenà per oſtia fauces.
Aut ſi vicina trahat è convalle rapinas
Sulphureis Nar albus aquis, cœleſtibus auctus
Imbribus, aut Fabaris, montes qui pervius ipſos
Exedit, aut pontes Anio indignatus, & ædes
Albuneæ: latè tumidus torrentibus undis;
Ilicet illa prior facies læviſſima fluctus
Vertitur, & fœde convolvens omnia vortex
Cum ſtabulis armenta trahit, ſilvaſque, domoſque
Spumeus, & veterum quatiens monumenta Quiritum
Oceanum irritat, majori mole timendus.

Idem Her.car.8.

Vidimus iratum Tuſco de littore Tybrim
In latus averſas ferre retrorſus aquas.
Cum ſtabulis paſſim correpta armenta trahentem,
Mergentem & ſegetes, cultaque læta vadis.
Æneadumque ædes ſternentem, & gurgite pontem
Ferre Palatinum, tectaque magna Ducum.
Ibat arenoſis jam percita fluctibus unda,
Perque vias Urbis plurima, perque domos.
Ducebatque rates, currus quà Roma fugacis
Pulvere ſuſpenſas viderat ire rotas.
Larga ſubit furtim tacitæ ſua tempora noctis,
Et rapido mergit flumine lympha lares.

P.Tarq.Gallutius l.2.el.19.

Sic cùm valle cava ſcopulis hinc inde revulſis
Procumbens medio cum ſit mons impedit amnem,
Aggere ſaxorum, & ſilvis obſtantibus undæ
Aſſurgunt ſtagnante lacu molemque ſuperſtant
Victrices: tum prona repens per ſaxa volutæ

Dant ſonitum, rapidiſque fremunt torrentibus inter
Luctantes ſcopulos ſeque ejaculantur in auras
Stagna arctata undis,& iter ſibi ſpumea rumpunt
Per ſcatebras & mille ſecant ſola plana fluentis:
Præcipti rapuere caſas, campumque ruina.
P. Ant. Millieus l. 7. Moyſ. Viat.

Ecce tibi ante alias Inſubribus orbita campis
Intulit errantem, quà formoſiſſimus undas
Eridano Ticinus alit, Regique ſuperbo
Nobile cruentum ducit vectigal aquarum,
Imbre graves humeros, & non tractabile dorſum
Extulerat fluvius, ſolitoque tumentior æſtu
Alta coercebat ſpumantibus agmina labris.
Montanæ nivis, & liquefactam velleris udi
Canitiem, teneraſque gelu ſolvente ruinas.
P. Vinc. Guiniſius car. 12.

Fluvius pontem excutiens.

Amnis ut incumbens longævi robora pontis
Aſſiduis oppugnat aquis, jam ſaxa fatiſcunt,
Emotæque trabes, tanto violentior ille
(Sævit enim majore ſalo) quaſſatque, trahitque
Molem ægram: nexus donec celer alveus omnes
Abſcidit, & curſu victor reſpirat aperto.
Statius l. 10. Theb.

Vix ea, cùm cæcas ſubitò digreſſus in auras
Flumen arenoſo tumefactum educere fundo
Tybrim exundantem, pontiſque abiegna tumultu
Spumifero quaſſare jubet. Vorat humida nutu
Pabula cœleſti fluvius, trabibuſque minatur
Et vinctas laxare potens, & frangere fluctu.
Ipſe procul fons, qui tenui lactentia rore
Labra rigat Tiberis, patefactis flumina laxis
Major adulta parit; nivibuſque è rupe ſolutis,
Viſceribuſque cavis, & hiulcis culmine venis.
Pugnaces ſed enim jam formidabilis undas
Tybris agit fœtus bello, totaque tumeſcens
Tempeſtate ruit: ſonituque, & vortice rauco
Jam quatit iliceam tremefacto pondere molem.
Ilicet impacto per ſumma revolvitur æſtu,
Erectas quatientes trabes: perque ima refuſus
Fundamenta ſolo propellit; & hoſpita limo
Tigna movet, cumuloſque vorat mordentis arenæ.
Ecce repercuſſæ violento flumine molis
Ima labant, totiſque iterùm certata procellis
Ulmea ſe validis ſoboles compacta procellis,
Chaoniæque trabes ſcindunt, vaſtumque ruina
In lymphas ſubſedit onus, compulſa fragore
Littora diſſultant: nubes it ſpumea cœlo.
P. Alex. Donatus l. 12. Conſt.

Concilium fluviorum Latii.

NEc mora fit, juſſi muſcoſa ſedilia complent:
Officii præter publica verba ſilent.
Et niveis Clitumnus aquis miſſurus ad oras
Romulidum quondam candida terga bouni:
Et liquidi volvens graveolentes ſulphuris æſtus
Albus: & abrupti Nar violentus aquis
Et fremitu fingens Traſymenus amæna marino
Littora, Trojugenum ſtrata cadaveribus:
Et Cluſina palus Tyberi gravis unda: ſed illam
Oppoſitis Petrus temperat obiicibus:
Et vetitam campis ſtagnare licentiùs alveo:
Protinus egeſtis emoderatur aquis:
Huc coit & Tibur, lapidoſis Albula ripis
Triſtior, Naris gurgite pejus olens;
Et paphias inter myrtos Digentia ſerpens.
Quà tacitum gelido frigerat amne nemus:
Undaque Blanduſiæ Venuſino ſuetaſuſurro,
Æmula Dircææ diſcere verba lyræ:
Uſticæque latex, vitreuſque Lucretilis humor,
Mirus Acidaliis texere prata roſis,
Alliaque Æneadum faſtis damnata nefaſtis:
Atque Acor: atque Acidæ gratus amator aquæ;
Et Fabaris tectorum opifex, & flumen Himellæ:
Atque Almo adnatis glaucus arundinibus
Populeaque Ufens: texens umbracula ſilva,
Amne nec audito murmura ſurda vehens:
Atque Anchiſiadæ fato veneranda Numici
Stagna Ducis, vulnus ſoſpes Jule tuum.
Nec benè dum Tyberi doctus manare ſecundus
Implacidis Anio præcepitatus aquis
Regillique latus, & parvis culta Bovillis
Egeriæ & ſaxis ſæpe retentus Aces.
Atque Albæ, atque æſtus Nemoris, Tepulæque Graviſæ
Omnigeni nutrix floris, & Ancharia:
Et gelidæ Antemnæ: piſcoſa & Fucinus unda:
Et ſeptemgemino flumine Cutiliæ:
Juliaque, & Glabra, & Virgo, atque Aurelia, & olim
Ælia nunc Felix, Claudiaque hauſta lacu:
Et centum ſine laude alii, ſine nomine fontes,
Humida plebs celebrant ſcrupea tecta Senis.

P. Ber. Stephonius cl. 8.

Arnus.

ARnus quà liquidas evolvit in æquore moles
Tyrrhenos inter rex florentiſſimus amnes.
Ille tuis ſortitus aquas Tiberine gemellas,
Arida maternæ lacteſcit ad ubera rupis;

Fontibus epotis mox, & currentibus undis
Paſcitur, & fluvios per ſaxa, per arva rapaci
Latior ore vorat, det amico ut pabula ponto.
P. Alex. Donatus l. 9. Conſt.

Atheſis.

SUccedit, tumidaque ſuam ſe mole per urbem
Fert Atheſis, fugiens maternas parvulus Alpes.
Ille fluit ſitiens undas, tenuique laceſſit
Allifus ſcopulis in gloria murmura cornu.
Inde Tridentinos præterfluit accola muros,
Et fruitur ſtagnis per florea prata quietis;
Tum rigidos auſus celſa inter culmina montes
Tentare, incedit ſtrepitu violentus aquarum
Saxa per, & valles, reſonanſque ferocibus undis
Veronam medius ripis abſcindit amœnis.
Idem l. 2. Conſt.

Danubius, & Rhenus.

PRominet Hercyniæ confinis Rhætia ſilvæ.
Quæ ſe Danubii jactat, Rhenique parentem,
Utraque Romulco prætendens flumina regno.
Primo fonte breves, alto mox gurgite regnant,
Et fluvios cogunt unda coeunte minores
In nomen tranſire ſuum, te Cimbria Thetis
Diviſum bifido conſumit, Rhene, meatu.
Thracia quinque vadis Iſtrum vorat Amphitrite.
Ambo habiles remis ambo glacialia ſecti
Terga rotis: ambo Boreæ, Martique ſodales.
Claudianus de bello Get.

Eridanus, ſive Padus.

IT gemina auratus taurino cornua vultu
Eridanus, quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum violentior influit amnis.
Virgilius l. 4. Georg.

Quoque magis nullum tellus ſe volvit in amnem
Eridanus, fractas devolvit in æquore ſilvas,
Heſperiamque exhaurit aquis, hunc fabula primum
Populea fluvium ripas umbraſſe corona:
Cùmque diem pronum tranſverſo limite ducens
Succendit Phaeton flagrantibus æthera loris,
Gurgitibus raptis penitus tullere peruſta
Hunc habuiſſe pares Phœbeis ignibus undas.
Non minor hic Nilo, ſi non per plana jacentis
Ægypti Libycas Nilus ſtagnaret arenas.
Non minor hic Iſtro, niſi quod dum permeat orbem
Iſter,

Iſter, caſuros in quælibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas exit non ſolus in undas. *Luc.l.2.*
Dixerat, ille caput placidis ſublime fluentis
Extulit, & totis lucem ſpargentia ripis
Aurea roranti micuerunt cornua vultu,
Non illi madidum vulgaris arundine crinem
Velat honos, rami caput umbravere virentes
Heliadum, totiſque fluunt electra capillis.
Palla tegit latos humeros, curruque paterno
Intextus Phaethon glaucos incendit amictus,
Fultaque ſub gremio cælatis nobilis aſtris
Æthereum probat una decus, namque omnia luctus
Argumenta ſui Titan ſignavit olympo,
Mutatumque ſenem plumis, & fronde ſorores.
Claudianus de 6.Conſ.Hon.

Pinnifero veluti Veſuli de Vertice primùm
It Padus exiguo ſulcans ſata pinguia rivo:
Hinc magis, atque magis labendo viribus auctus
Surgit, latifluoque ſonans ſe gurgite pandit
Victor: opem amnes junctis auxiliaribus undis
Hinc addunt, atque inde; ſuo nec ſe capit alvo
Turbidus, haud uno dum rumpat in æquora cornu.
Hier.Vida l.1.Chriſt.

Qualem è nivoſis Eridanus jugis
Primo cadentem leniter agmine
Feſtæ Napæarum catervæ
Traiiciunt, hilarique circùm
Plaudunt natatu: mox ubi prodigus,
Et temperati marginis immemor
Prorupit & præter fluentis
Regina procul, populoſque luſit
Errore lymphæ: degeneres ſimul
Ripaque, & immenſi hoſpitio alvei
Dignatus amnes, atque aquoſum
Immodico bibit ore cœlum:
Silviſque, & arvis latius imperans
Ripam evagantis ſeditionibus
Metatur undæ, jam natari
Difficilius, nimiuſque campi,
Venti paventem non bene ſuſtinet
Dorſo phaſelum: lætior arduas
Subire bellantum carinas,
Et galeis, clypeiſque longè
Clarus videri; donec Japygas
Amnes avari fluctibus Adriæ
Submiſit, & majore ponto
Velivolum dedit ire Martem.
P.Caſ.Sarbievius l.3.Ode.28.

Euphrates, & Tygris.

QUaque caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates, quos non diverſis fontibus edit
Perſis, & incertum tellus ſi miſceat amnes,
Quod potius ſit nomen aquis, ſed ſparſus in agros
Fertilis Euphrates Phariæ vice fungitur undæ.
At Tygrim ſubito tellus abſorbet hiatu,
Occultoſque tegit curſus, rurſuſque renatum
Fonte novo flumen pelagi non denegat undis.

Lucanus lib. 3.

Mincius.

CAſtra locat, nullis oriens quà fontibus exit
Mincius: at placidè ſtagnis emiſſa, paternis
Liquida Benacì ſoboles, per aprica quietis
Innutritur aquis, tenerave in arundine creſcit,
Murmura flexilibus cogens fluvialia ripis.

P. Alex. Donatus l. 6. Conſtan.

Moſella.

SAlve amnis laudate agris, laudate colonis
Dignata imperio debent cui mœnia Belgæ.
Amnis odorifero juga vitea conſite Baccho
Conſite gramineas amnis viridiſſime ripas.
Ut fluvios, vitreoſque lacus imitare profundo
Et rivos trepido potes æquiparare meatu,
Et liquido gelidos fontes præcellere potu.
Tu placidis prolapſus aquis, nec murmura venti
Ulla, nec occultis pateris luctamina ſaxi,
Non ſuperante vado rapidos reparare meatus
Cogeris, extantes medio non æquore terras
Interceptus habes, juſti ne demat honorem
Nominis, excluſum ſi dividat inſula flumen.
Tu neque limigeris ripam prætexeris ulvis,
Nec piger immundo perfundis littora cæno,
Sicca in primores ſpargis veſtigia lymphas
Spectaris vitreo per lævia terga profundo,
Secreti nihil amnis habes: utque almus aperto
Panditur intuitu liquidis obtutibus aer,
Sic demerſa procul durante per intima viſu
Cernimus, arcanique patet penetrale fluenti,
Cùm vada lene meant, liquidarum, & lapſus aquarum
Prodit cærulea diſperſas luce figuras
Uſque ſub ingenuis agitatæ fontibus herbæ
Vibrantes patiuntur æquas, lucetque, latetque
Calculus, & viridem diſtinguit glarea muſcum.

Auſonius in Moſella.

Ni-

Nilus.

NAm quæ Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum,
Et circùm pictis vehitur ſua rura phaſelis,
Quaque pharetratæ vicinia Perſidis urget,
Et viridem Ægyptum nigra fœcundat arena,
Et diverſa ruens ſeptem diſcurrit in ora
Uſque coloratis amnis devexus ab Indis.

Virgilius l.4.Georg.

Qualis ubi averſi ſecretus pabula cæli
Nilus, & Eoas magno bibit ore pruinas,
Scindit fontis opes ſeptemque patentibus arvis
In mare fert hyemes, penitus ceſſere fugatæ
Nereides, dulcique timent occurrere ponto.

Statius l.8.Theb.

Felix qui Pharias proſcindit vomere terras.
Nubila non ſperat tenebris condentia cœlum.
Nec graviter ſtantes pluviali frigore Coros
Invocat, aut arcum variata luce rubentem.
Ægyptus ſine nube ferax, imbreſque ſerenos
Sola tenet, ſecura poli, indiga venti.
Gaudet aquis, quas ipſa vehit. Niloque redundat,
Qui rapido tractu mediis elapſus ab Auſtris,
Flammiferæ patiens Zonæ, Cancrique calentis
Fluctibus ignotis noſtrum procurrit in orbem,
Secreto de fonte cadens, qui ſemper inani
Quærendus ratione latet, nec contigit ulli
Hoc vidiſſe caput, fertur ſine teſte creatus,
Flumina profundens alieni conſcia cœli.
Inde vago lapſu Libyam diſperſus in omnem
Æthiopum per mille ruit nigrantia regna.
Cumque die Titana Canis flagrantior armat,
Nilo bruma venit, contraria tempora mundo.
Effluit Ægeo ſtagnantior, acrior alto
Jonio, ſeſeque patentibus explicat arvis.
Fluctuat omnis ager; remis ſonuere novales,
Sæpius æſtivo jaceat cùm fortè ſopore
Cernit cum ſtabulis armenta natantia paſtor.

Claudianus in Epigr.

Rhodanus.

AGgeribus caput Alpinis, & rupe nivali
Proſilit in Celtas, ingentemque extrahit amnem
Spumanti Rhodanus proſcindens gurgite campos,
Ac properè in pontum lato ruit incitus alvo,
Auget opes ſtanti ſimilis; tacitoque liquore
Mixtus Arar, quem gurgitibus complexus anhelis

Cunctantem immergit pelago, raptumque per arva
Ferre vetat patrium vicina ad littora nomen.

Sil. Italicus l.3.

Tyberis.

Illi glauca nitent hirſuto lumina vultu,
Cæruleis inſecta notis, reddentia patrem
Oceanum: cripſo denſantur gramine colla,
Vertice luxuriat toto crinalis arundo:
Quam neque fas Zephyris frangi, nec ſole peruſtam
Æſtivo candore mori; ſed vivida frondet
Æquævum complexa caput; taurina levantur
Cornua, temporibus raucos ſudantia rivos
Diſtillant per pectus aquæ: frons hiſpida manat
Imbribus: in liquidos fonteſſe barba repectit.

Claudianus in Paneg. de Prob. Conſ.

Ticinus.

Cæruleas Ticinus aquas, & ſtagna vadoſo
Perſpicuus ſervat ſcrutari neſcia fundo,
Ac nitidum viridi lentè trahit amne liquorem,
Vix credas labi; ripis tam mitis opacis
Argutos inter volucrum certamina cantus
Somniferam ducit lucenti gurgite lympham.

Sil. Italicus.

Lacus.

Haud procul Ætnæis lacus eſt à mænibus altus.
Nomine Pergusa, non illo plura Cayſter
Carmina cygnorum labentibus audit in undis
Silva coronat aquas cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus: ut velo phœbeos ſummovet ignes:
Frigora dant rami, varios humus humida flores.

Ovidius l.5. met.

Ecce etenim ovatum fecerunt Najades orbem,
Orbem immenſum, altum fundoque, labroque capace:
Ingens namque lacus medio diſtenditur alvo,
Utrinque expatians, modicum de in flexa ſub arcum,
Cornua metarum tranſverſo littore cogit.
Levior hic glacie, & criſtallo lævior omni
Lympha quieta ſilet, non flatu mobilis ullo,
Non criſpatá ſinu, niſi quando loquacibus urnis
Improviſum acta fundo de gurgitis imo,
Aſſiliunt laticum venæ, lapſuque ſonanti
Maternum plangunt alvum: tum murmure longo
Unda gemit, ſe ſeque in plures circinat undas.

Apud P. Laur. de Brun. t.1. Eloq. Poet.

Ri-

Rivus.

HAud procul hinc ſincerus aquæ ſe murmure rauco
Fons agit: humenti Nympham ſub fonte latentem
Flere putes, mollesque oculis evolvere guttas.
Tum ſe expreſſarum paſſim divortia aquarum
Agglomerant, quà rupit iter per cæca viarum
Spiramenta latex: collectus cogitur humor
Rupe ſuper ambæſa, rivumque orditur: at ille
In vallem elapſus fugienti vortice fertur
Lubrico, multaque viam furatur arena. *Et infrà.*
Non tamen hæ rivum illecebræ, non blanda fugacem
Vincla tenent: quà forma loci declivior, illac
Præcipitat, jamque in modicos aſſurgere fluctus
Audet, & imbelli jam ſaxa laceſſere pulſu:
Iam ripæ intentare minas, & littora circum
Nequicquam obrepere, & ſpumis aſpergere truncos,
Sed fruſtra patriamque domum, cognataque rura
Rive fugis: premit unda undam, ſerieque perenni
Stas ſimul, atque fugis; fluis & ſimul alter, & idem
Ipſe tui fugitivus, & in te alienus, & hoſpes:
Et quo præcipitem volvis proclivior undam
Unda magis ſua terga premit, fluctuque ſequaci
Jugis inexhauſtos fons ſufficit uſque liquores.

Ex P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet.

Mons qui vicinus nutu clemente ſupinus
Inclinat ſe ſe in valles, argenteus humor
Liquitur, & curſum in bibula molitur arena,
Pauper aquæ rivus, quem rupes arida nudas
Effuſum in ſilice ægre connixa profudit
Illum adeò undarum tenuem ſub luminis auras
Ire pudet, nondum ſe ſe committere valli,
Nondum audet tolerare diem, namque ipſa paventes,
Atque verecundos fecit penuria fluctus.
At quando tenues enixa rupe ſub auras
Ire datum eſt, urgentque viam declivia montis,
Ille vado allisus per ſaxa, per obvia quæque
Hærendo ſe inopem excuſat: vix vallis euntem
Incitat, aut pronis momenta liquoribus addit.
Si lapis, aut lapſus pendenti ex arbore ramus
Obiicitur, molles ſi radix herbida fibras
Egerit, ac fundo ſi calculus hæſerit imo:
Ille moras circùm geſtit fluitantibus undis.
Et trahere, & varios ſibi tendere nexus.
Exin furtivos ſe per devolvere calles
Multiplicesque iterùm reditus, certasque viarum
Ordiri ambages, inopes prætendere fluctus
Errore, atque mora: tum ſicubi fortè per herbam
Pallet egens animæ muſcus, ſe gramine in imum,
Et mille in ramos, ſe mille per ora refuſus.

Multifido inſinuat lapſu; juvat uſque morari,
Atque ſub obſcuris conſumere cautibus ævum.

Idem Ibidem.

Fons,

ASpice depreſſis ſonitu, quæ perſtrepit arvis
Unda cavum ſtagnans habitat ſecreta per antrum,
Saxaque lucentes irrotant tophina guttæ,
Et ſcaber humeſcit convexo tegmine pumex.
Hinc iterum ſalientis aquæ collecta perennant
Murmura, & in tenues colludit fiſtula lymphas.
In medio fontana ſedent, & marmora miris
Viva modis potant latices, atque ora quietis
Contemplantur aquis, velantque ingentia muſco
Membra, neque aſſidua relevant aſpergine vultus.

P. Alex. Don. l. 2. c. 5.

Multiplices aquarum luſus.

FOns ſonat in medio, ſemperque virentia muſco
Saxa irrotat aquis; prærupto ſcrupea dorſo
Imminet à tergo rupes: aqua culmine ſummo
Emicat, inde cadens vario liquidiſſima clivo
Scinditur, & fontis ſubjecto conditur alvo,
Hinc atque hinc emiſſa cavis ceu pugnet in auras
Evolat unda tubis: plumbo bibitura latenti
Ora decem jaculantur aquas: pars læva minatur,
Pars obverſa fremit, vitreos ſinuatur in arcus
Lympha fugax, ſeſeque urget, ſeſeque volventem
Implicat: aeriaque diù teſtudine pendet
Quid dicam media quà tollitur apſide turbo
Spumeus, extremam ſeu marginat imbribus oram
Seu cadit irrorans, magnoque recondita ſubter
Æſtuat unda lacu, tunditque coercita muros?
Quid dicam oculto feriunt quà ſpicula plumbo,
Anguſtoque aditu ſe lympha erumpit, & ora
Seu ferit, aut ſubito pulſat veſtigia nimbo:
Ardua ſeu cœlum repetit, rurſumque perennes
Fontibus illabens renovat colliſa querelas?
Quaque pluit tenuis rivis rorantibus humor,
Et ſuper exeſo curvatus pumice fornix
Senſim inſtillat aquas? Sed enim mox flumina largo
Ebibit alta ſinu, totoque è vertice nimbos
Agglomerat: ruit in præceps, & viſcera ab alto
Egerit, inferiorque ſuo fons æquore inundat.

Idem Ibidem.

Ceu quondam ignarus ſeptis florentibus hoſpes
Spectatum ſubit imbriferi miracula fontis,
Pendentemque ſuper cameris pluvialibus undam:

Illa cavis tegit inſidias occulta doloſis,
Fiſtula nec latices aperit, nec murmura fundit.
Aſt ubi compoſitis conclavia picta lapillis
Muſcoſos propterque lacus, & fraude tumentes
Turba coit; tunc flumineis armata ſagittis
Limpha repente ferox ſurgit: tunc ſpicula cæcis
Proſiliunt jaculata tubis, percuſſaque terga
Clamantum, frontesque, oculoſque liquentia figunt.
Deſuper undat hyems nimbis, abſortaque ſubter
Horreſcunt jaculis; ferit undique miſſilis humor,
Undique tempeſtas aditus denſiſſima claudit:
Vulneraque ingeminant: pro ſanguine depluit imber
Spumeus amne natat fons, & mutatur in amnem.
P. Al. Donatus l. 7. Conſt.

Machina hydraulica ad attrahendam aquam.

QUid prius hìc mirer? molemne advectaq; plauſtris
Rudera, & oppletos avidæ telluris hiatus?
An latera, & geminas ſcalarum in fornice cryptas
Najadum ſedem? tortis ubi limpidus humor
Exit epiſtomiis, mediæque in margine menſæ
Mille refert varias tubulo variante figuras,
Atque repentinis adſtantes proluit undis.
Majora occurrunt, nam ſi petis, unde refuſo
Ubere tot ſcateant fluctus, cùm proxima nullis
Terra fluat rivis, ſurgunt in flumine pilæ
Parque moletrinis domus eſt, quæ gurgite ab imo
Surſum tollit aquas, & quos natura negavit,
Arte facit fontes, ſtat hydraulica machina longis
Nexa trabes ſignis, hinc ſiphon plumbeus amni
Mergitur, in quo arctis compagibus embolus hæret:
Qui velut occulta promuſcide flumina libat,
Et vitreos latices avidis pulmonibus haurit,
Dumque rotam volvit fluvius, moleſque viciſſim
Depreſſa erigitur: gemit axis, & impete prono
Inferioris aquæ liquor ipſe invitus inanem
Per tubulum aſſurgit: ſublataque opercula rurſus
Deſcendunt, reditumque negant, ſic aere ſupra
Extracto, clauſiſque infra, ne defluat humor
Ductibus: unda intus quaſi anhela fauce laborans,
Cogitur alta ſequi, ſummumque aſcendere culmen,
Pene oblita ſui, & nativi ponderis expers
His excepta locis, plumboque incluſa capaci
Multifidas riguo per tecta ſuperba meatu
Diſtribuit venas, atque omnes irrigat hortos.
Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet.

Organum hydraulicum. Vide infrà Tit. Muſica.

TERRA.

Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
Quæ diverſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare proveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſiſtere valles,
Fronde tegi ſilvas, lapidoſos ſurgere montes:
Utque duæ dextra cœlum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic opus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidem plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu;
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.

Ovidius l. 1. met.

Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa,
Aere ſubjecto tam grave pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem:
Quique premet partes, angulus omnis abeſt.
Cùmque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum pluſve, minuſve latus,
Ni convexa foret, parti vicinior eſſet,
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Et quantum à ſummis tantùm ſeceſſit ab imis:
Terra: quod ut fiat, forma rotunda facit.

Idem l. 6. Faſt.

Tu ſua tellurem collectam in pondera circùm
Sponte ſuo ſubnixam oneri, fixuque perenni
Pendentem ab ſe ſe nullo fundamine libras,
Seu nobis natale ſolum, ſeu penſilis ultro,
Naturæ momentum ingens, nec mobile pondus.
Illam inter vario florentes germine campos
Extollentem altis montana cacumina ſilvis,
Viſceraque abruptis pandentem effoſſa barathris,
Neptuno fœtam eſſe jubes, & fonte profundo.

P. Pulchar ellus l. 1. car.

Suſtinet hanc ſcenam tellus ſtabilita polari
Axe ſuper, quamquam, & ſimilis jam jamque ruenti,
Pendulaque expectat caſum; radicibus hæret
Ipſa ſuis, atque indefeſſo vertice montes
Inconcuſſa gerit: fundataque mole ſua ſtat,
Haud virtutis egens alienæ, haud indiga fulcri,
Aſt oneris ſuper ipſa ſui libramine nitens
Ardua ponderibus ſuperaddita pondera ridet.

Et

Et ſtans perpetui ſternit fundamina motus

P. Laur. le Brun. lib. in Eccleſ.

Terræmotus.

Cum ſubito cæco terra mugitu fremens
Concuſſa cæcos traxit ex imo ſinus:
Movere ſilvæ capita, excelſum nemus
Fragore vaſto tonuit, & lucus ſacer,
Idæa ruptis ſaxa ceciderunt jugis.
Nec ſola tellus tremuit, & pontus ſuum
Adeſſe Achillem ſenſit, ac ſtravit vada.
Tunc ſciſſa tellus aperit immenſos ſpecus.
Et hiatus Erebi pervium ſuperos iter
Tellure fracta præbet, ac tumulum levat.

Seneca in Troade act. 2. ſce. 1.

Cùm ſubitus per ſaxa fragor, motique repentè
Horrendum colles, ſumma cacumina totis
Intremuere jugis: nutant in vertice ſilvæ
Pinifero, fractæque ruunt ſuper agmina rupes.
Immugit penitus convulſis ima cavernis
Diſſiliens tellus, nec parvos rumpit hiatus
Atque umbras latè Stygias immenſa vorago
Faucibus oſtendit patulis, maneſque profundi
Antiquum expavere diem: lacus ater in altos
Sublatus montes: & ſede excuſſus avita
Lavit Thyrrenas ignota aſpergine ſilvas.

Sil. Italicus lib. 6.

Hinc ille, & motu facilisque, & viribus acer
Spiritus, atque imas habilis penetrare cavernas,
Et rurſum violentus atroxque erumpere, clauſtriſque
Incluſus fremit, & multus vacua atria verſat.
Ergo incerta ferens raptim veſtigia anhelus
Spiritus incurſat nunc huc, nunc percitus illuc,
Exploratque aditum inſiſtens, & ſingula tentat,
Si quà fortè queat victis erumpere clauſtris.
Intereà tremit ingentem factura ruinam
Terra ſuis quatiens latas cum civibus urbes:
Diſſiliunt avulſa jugis immania ſaxa.
Procumbunt turres, ſternuntur funditus arces,
Excidium ut magni jam jam timeatur olympi.

Jov. Pontus in met..

Tunc etiam tellus, ſeu ſpiritus ima rebellis
Libramenta ſoli quateret: ſeu funeris atri
Indignata nefas, puerilis, & ulta cruoris
Queſtu incendentes rivos, tremefacta ruinas
Moliri, & ſolidos rerum diſcerpere nexus.
Jam nutare domus: motiſque ſonantia tectis
Culmina: tum ſubito murorum excuſſa tumultu
Mormora collidi.

P. Alex. Donatus l. 6. Conſt.

Non ſecus abrupta tellus compage profundos.

Si

Si movet tremefacta ſinus, atque alta domorum
Tecta impulſa labant, agitataque terga fragoſis
Inclinat montana jugis: fluitantia ſubter
Qui ſola, jamque ſuo nutantem pondere mundum
Advertit, jam jamque hauſtum, credit hiantem
Seque dehiſcenti raptum deſcendere campo:
Implorat clamore fugam. cui ſubiicit alas
Terror: at immotis idem ſua funera plantis,
Venturæque gemit motumque, moramque ruinæ.

Idem l.12.Conſt.

.:.:. latebras ſolvit telluris opacæ
Sede ſua Virgo Byzanti protinus urbem
Sedibus avulſi clauſi quatit impete venti:
Arcus, templa, arces proprio ſub pondere nutant:
Mœnia fracta tremunt: fit & ipſa cuniculus ardens
Frigida formido dum quaſſat marmora: pendent
Ardua concuſſis radicibus eruta tecta,
Luctus ubique horret: dum ſtagnant lumina fletu;
Flumina ſiccantur: fontes trepidantibus undis
Incœptos revocant curſus, atque arida fraudant
Labra: monet cives jam deſperare ſalutem
Terribili ſonitu tellus, ſubitiſque dehiſcens
Motibus, inviſum pandit laxata ſepulcrum.

P.Car.de Luca l.11.Laur.Dom.

Repentinus terræ hiatus.

HÆc ſimul; & bullire, ſolum ſubterque moveri
Incipit, undanteſque ſuper volvuntur arenæ;
Fluctuat, elatoque tumet velut æquore campus;
Franguntur valido eliſi jam murmure fluctus,
Incluſique tonant abrupto carcere venti.
Fit via vi; diræque faces Phlegetontis ab æſtu
Erapere; vomunt atram ſpiracula nubem.
Auditæque canes cœcis ululare cavernis,
Cornuaque Eumenidum vaſto exaudita profundo,
Jam terra ſcindente ſinus, abrupta repentè
Ingenti, ſubterque reos, diſcedit hiatu,
Et vaſtas aperit fauces, pallentia jam hauſit
Sontibus ora pavor, glaciataque pectora terror
Jamque ululant titubante ſolo, & ſalientibus altè
Scennarum, excuſſiſque ſolo vibrante tabernis.
Cuncta ruunt; & ſub pedibus patefacta vorago
Tecta, viroſque rapit.

P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l.17.

Terræ ſiccitas.

PRotinus Inachios haurit ſitis arida campos;
Diffugere undæ, ſquallent fonteſque, lacuſque,
Et cava ferventi dureſcunt flumina limo.
Ægra ſolo macies, tenerique ab origine culmi
Inclinata ſeges; deceptum margine ripæ
Stat pecus, atque omnes quærunt armenta natatus,

Are

Aret Lerca nocens, aret Lyrcæus, & ingens
Inachus, advolvenſque natantia ſaxa Charadrus

Statius l.4.Theb.

Sævit, & ultores accendens Cynthius æſtus
In tua damna furit; cùmque altum effertur in orbem
Hæret in inviſam ſingens fera lumina terram,
Sanguineoque rubet vultu; quoque ocyus omnem
Ebibat humorem cancrum tenet uſque calentem,
Fervidaque æſtiferi aſſiduus premit ora leonis
Et tepido ſi quando ſinu circumflua Thetis
Exhalat tenues nebulas, torrentibus aſtris
Non coeunt nubes, nec inania vellera pendent.
Fontibus exhauſtis Nymphæ latuere ſub antris,
Languor, & abſumptos igni piger alligat amnes;
Jamque putris tellus nulla radice tenetur,
Pulvere jam ſegetes, Bacchus jam pulvere manat,
Aridaque inſano coquitur vindemia Phœbo.
Talis & arboribus ſerpit ſitus; horrida frondes
Exurit macies, radixque immortua arenis
Almos pallenti trunco non ſufficit imbres.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. eloq. Poet.

Vide ſupra Tit. Æſtas.

Quatuor Terræ partes matronarum ſpecie.

..... rapidis Europa curilibus ibat
In Solymas Regina plagas, juga regia currus
Fert avis alituum princeps ſociata Leoni.
Alis illa, jubis ferit hic refluentibus auras.
Auguſtæ non gemma comis, non fulgurat aurum,
Non vernant flores; ſed ſictæ lumine turres,
Et caſtella ardent.
Africa pernices ſuſpendit in aere bigas,
Quas geminæ vectant humero ancillante leænæ
Nuda trucem velant Elephantis crania frontem:
Ardent in nigra ramoſa corallia dextra:
Ore jacit nebulas; ſed clarius extant
Gaudia. Solicitat bijugos per inane camelos,
Et lacrymis Aſia irrorat mœſtiſſima nubes.
Serta comas frœnant, violis ſed pallida: veſtis
Non margaritis candet, flagratque pyropis:
Unica gemma coruſcantes carbunculus umbras
Exhibet ad Dominæ luctum, pompamque doloris,
Extinguunt quoque thura diem caligine ſacra.
Adventat jaculis, quæ ſepit America crines,
Texit & innumeris volucrum ſibi ſyrmata pennis,
Non modò ſanguineis oculis, non pectore cœdes
Expirat Matrona ferox: ſed temperat ignes
Imbre voluptatis, rutilatque in fulgure riſus.

P. Car. de Incal. 10. Laur. Dom.

Aſia.

Aſia.

QUa celer, & rectis deſcendens Marſya ripis
Errantem Mæandron adit, miſtuſque refertur,
Paſſaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon: quà culta ſecat non vilior Hermus.
Iliacæ quoque ſigna manus, perituraque caſtra
Ominibus petiere ſuis; nec fabula Trojæ
Continuit, phrygiiſque ferens ſe Cœſar Juli.
Accedunt Syriæ populi: deſertus Orontes
Et felix, ſic fama, Ninos: ventoſa Damaſcus,
Gazaque, & arbuſto palmarum dives Idume.
Et Tyros inſtabilis, pretioſaque murice Sidon.
Deſeritur Taurique patens Nemus, Perſæaque Tarſos
Coryciumque patens exeſis rudibus antrum.
Mallos, & extremæ reſonant navalibus Ægæ,
Itque Cilix juſta jam non pirata carina
Quà colitur Ganges, toto qui ſolus in orbe
Oſtia naſcenti contraria ſolvere Phœbo
Audet, & adverſum fluctus impellit in Eurum.
Quàque ferens rapidum diviſo gurgite fontem
Vaſtis Indus aquis miſtum non ſentit Hydaſpen.
Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos,
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis.
Quique ſuas ſtruxere pyras, vivique calentes
Conſcendere rogos, pariter venere feroces
Cappadoces, duri populus nunc cultor Amani,
Armeniuſque tenens volventem ſaxa Niphatem.
Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem,
Umbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Lucanus lib. 3.

Ergo omnes lex una movet, ſua nomina mittunt
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui convalles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris.
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcus,
Quà vagus Euphrates, quà devius exit Araxes.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola, prædatorque Cilix, & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicumque tuas Pamphylia ſilvas,
Quique Lycaoniam felicia jugera, quique
Flaventem curvis Lyciam perrumpit aratris.
Jam clari bello Leleges, populique propinqui
Juſſa obeunt: gens quæque ſuo dat nomina ritu:
Qui Ceramon, bimaremque Guidon, quique alta tuetur
Mœnia, diſpoſitis ubi circumſepta columnis
Tollit ſe nivei moles operoſa ſepulcri.
Barbara quam rapto poſuit Regina marito,
Et quos Mæandri toties ludente recurſu

Un-

Unda rigat tunc ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niveas dum margine paſcit olores.
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit, & rutila non parcior Hermus arena
Myſorum manus omnis, Apollineæque Celenæ,
Idaque, Rhotæque arces, celebrataque muſis
Pergama, ſigæumque jugum, Priameja quondam
Regna armis, duſcibuſque ducum nunc nota ſepulcris
His & Bithinæ claſſes, & Pontica latè
Accedit regio, paret ſcopuloſa Carambis,
Parendi ſtudio fervet ſimul alta Sinope,
Fervet Halys quiſquis immenſis procul omnibus auctus
Cappadocum medios populos diſcriminat Iris,
Thermodoonque, Halybeſq; attritaq; ſaxa Promethei.

Sannazzarius l.2. de partu Virg.

Europa.

PRætereà quà ſe Thracum Mavortia tellus
Pandit, & algentem Rhodope procurrit in Æmum,
Quà Macèdum per ſaxa ruit torrentibus undis
Axius umbroſæque tegunt Halyachmona ripæ;
Quaque jacet diris omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi
Conveniunt populi certatim, & juſſa faceſſunt
Tum latus Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt ſummo caput Acroceraunia cœlo,
Urget opus, jamque Alcinoi dat regia cenſum,
Illyricæque manus, impacatique Liburni,
Littoraque Jonio paſſim pulſata profundo.
Deſcripſere ſuos, quamvis non axe ſub uno,
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior undis
Danubius: qui ſilvarum per vaſta vol utus
Paſcere non populos, non lambere deſinit urbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſilvas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quã findit Arar, quam permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna,
Tum quas piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus Herculeas proſpectat ad uſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus utraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliva,
Auratamque Tagus volvens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.

Sannazzarius l.2. de partu Virg.

Africa.

ÆOliis candens auſtris, & lampade phœbi
Æſtriferos Lybiæ torquetur ſubdita Cancro,
Aut

Aut ingens Aſiæ latus, aut pars tertia terris.
Terminus huic roſeos amnis Lageus ad ortus
Septeno impellens tumefactum gurgite pontum.
At quà diverſas clementior reſpicit Arctos
Herculeo dirimente freto, diducta propinquis
Europes videt arva jugis: ultra obſidet æquor,
Nec patitur nomen proferri longius Atlas
Sed quà ſe campis ſqualentibus Africa tendit,
Serpentum largo coquitur fœcunda veneno.
Felix quà pingues mitis plaga temperat agros
Nec Cerere Ennæa, Phario nec victa colono
Hic paſſim exultant Numidæ, gens inſcia frœni.
Sil. Italicus l. 1.

Parte alia vaſtas circumvocat Africa vires:
Getuli. Maurique duces rimantur opaci
Atlanti nemora, & diſperſa mapalia ſilvis.
Maſſylum quicumque domos, quicumque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arva
Incolit, & ramis nativum decutit aurum,
Et qui vertentes immania ſaxa juvencos
Flectit arans: qua devictæ Charthaginis arces
Procubuere, jacentque infauſto in littore turres,
Jamque Macas idem ardor habet: venere volentes
Barcæi, venere ſuis Naſamones ab arvis:
Poſtremo Pſylli, Caramanticaque arva tenentes:
Quique Cyreneas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas;
Maryaricas qui latè oras: qui paſcua ſervant
Ægypti, Meroeſque, ſacer quos Nilus inundat.
Sannazzarius l. 2. de partu Virg.

Aſpice quàm lętis jactet ſe ſe Africa fatis,
Illam ingens curvis Nereus amplectitur ulnis,
Ceu cuſtos totamque videt: ni faucibus obſtet
Una Pharos, geminumque ſolo diſcriminet æquor,
Ridet cultus ager: facili ſata credita ſurgunt
Fœnore: magnanimi celebrant deſerta leones,
Et dites ſtrident ebora inter candida ſilvæ.
Heſperidum hæc fulvos genuit terra aurea ramos,
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miſeras cœlum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tectis ſordeſcere ſidera terris.
Hic tepidus lavit naſcentem Pallada Triton,
Hic & fatidicus mediis in ſyrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſilva.
Nos Pater Armipotens, nos & Junonia ſervant
Numina, nec montes ſpernit Deus ales avitos.
Jo. Barclajus Argen. l. 3.

R E-

REGIONES, PROVINCIÆ, REGNA.

Italia.

SEd neque Medorum Silveæ ditiſſima terra,
Nec pulcher Ganges: atque ditiſſima terra,
Laudibus Italiæ certent non Bactra, neque Indi,
Totaque thuriferis Panchaja pinguis arenis.
Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Invertere, ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis, denſiſque virum ſeges horruit haſtis:
Sed gravidæ fruges, & Bacchi Maſſicus humor
Implevere: tenent oleæque, armentaque læta.
Hinc bellator equus campo ſe ſe arduus infert:
Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad templa Deum duxere triumphos.
Hic ver aſſiduum, atque alienis menſibus æſtas:
Bis gravidæ pecudes, bis pomis utilis arbos:
At rapidæ tigres abſunt, & ſæva leonum
Semina: nec miſeros fallunt aconita legentes:
Nec rapit immenſos orbes per humum neque tanto
Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.
Adde tot egregias urbes, operumque laborem,
Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis,
Fluminaque antiquos ſubter labentia muros.
An mare, quod ſupra, memorem, quodque alluit infra
Anne lacus tantos? te Lari maxime, teque
Fluctibus, & fremitu aſſurgens Benace marino?
An memorem portus? Lucrinoque addita clauſtra?
Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor?
Julia quà ponto longè ſonat unda refuſo.
Tyrrhenuſque fretis immittitur æſtus Avernis.
Hæc eadem argenti rivos, æriſque metalla
Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit.
Hæc genus acre virum, Marſos, pubemque Sabellam,
Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque verutos,
Extulit: hæc Decios, Marios magnoſque Camillos,
Scipiadas duros bello, & te maximè Cæſar,
Qui nunc extremis Aſiæ jam victor in oris
Imbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Virgilius l. 2. Georg.

Hæc placuit belli ſedes: hinc ſumma moventis
Hoſtis in occurſum ſparſas extendere partes,
Umbroſis mediam quà collibus Apenninus
Erigit Italiam; nullo qua vertice tellus
Altius intumit, propiuſque acceſſit Olympo.
Altius inter geminas medius ſe porrigit undas,
Inferni: Superique maris, colleſque coercens.

Hinc

Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Fontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes,
Fluminaque in gemini ſpargit divortia ponti,
In lævum cecidere latus veloxque Metaurus,
Cruſtumiumque rapax, & junctus Sapis Iſauro.
Sennaque, & Hadriacas qui verberat Aufidus undas,
Quoque magis nullum tellus ſe ſolvit in amnem
Eridanus, fractas devolvit in æquora ſilvas,
Dexteriora petens montis declivia Tybrim
Unda facit, Rhutubamque cavum: delabitur inde
Vulturnuſque celer, nocturnæque editor auræ
Sarnus, & umbroſæ Litis per regna Maricæ
Veſtinis impulſus aquis, radenſque Salerni
Culta Siler, nullaſque vado qui Macra moratus
Alnos vicinæ percurrit in æquora Lunę.
Longior educto qua ſurgit in aera dorſo,
Gallica rura videt, devexaſque aſpicit Alpes.
Tunc Umbris Marſiſque feras, domituſque Sabello
Vomore, piniferis amplexus rupibus omnes
Indigenas Latii populos, non deſerit ante
Heſperiam, quam cum Scylleis clauditur undis.
Extenditqne ſuas in templa Lacinia rupes
Longior Italia, donec confinia pontus
Solveret incumbens, terraſque repelleret ęquor.

Lucanus l.2.

Sic læto fœcunda ſinu parit Itala fruges
  Terra, nec externis ſupplicat una plagis.
Illi pomiferis pugnet non altera ſilvis,
  Nulla pares Cereris munere jactat agros
Quis mihi ſepoſitos laudat procul orbe Britannos?
  Quæque arctoas exit ariſta plagas?
Mollibus Heſperię quisfingit nomina lanis,
  Quas dat arenoſo paſta capella ſolo?
Hìc pecus, hìc matura ſeges, præſſuſque racemis
  Effluit ambroſio dulcior amne liquor.
Menſibus hybernis tepidę dant paſcua valles,
  Æſtivo repetit culmina Sole pecus,
Aſpice fœcundos montis ſine vertice campos,
  Latios Alpinas quà Padus urget aquas.
Gallia quà gentes ſeponit flava Togatas.
  Et Longobardos flexit Alanus equos.
Aſpice felici quà ſe Campania tractu
  Explicat, & tepidis littora curva fretis.
Alta maritales ibi populus implicat uvas,
  Atque replet dulces penſilis uva cados.
Cernere ubi ſe campis attollit Roma latini
  Et domini illabens Tybridis unda fluit.
Culta Ceres gravidis ſemper flaveſcit acervis:
  Roriferis habitant mitia poma jugis,

Aſ-

Aſpice montoſis quà ſurgit Hetruria terris,
Et regio ſenis orbibus una patet
Undique naſcentes miraberis arbore fruges,
Caudice & è bifero poma ſecunda leges.
P. Alex. Donatus l.3.el.5.

Hiſpania.

QUid dignum memorare tuis Hiſpania terris
Uox humana valet? primo lavat ęquore Solem
India, tu feſſos exacta luce jugales
Proluis, inque tuo reſpirant ſidera fluctu.
Dives equis, frugum facilis, pretioſa metallis,
Principibus fœcunda piis, tibi ſæcula debent
Trajanum; ſeries his fontibus Ælia fluxit.
Namque aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptantur in uſus
Imperii, Phariæ ſegetes, & Punica meſſis
Caſtrorum devota cibo: dat Gallia robur
Milites: Illyricis ſudant equitatibus alę.
Solam novum latiis vectigal Iberia rebus
Contulit, Auguſtos; fruges, æraria, miles
Undique conveniunt, totoque ex orbe leguntur:
Hęc generat, qui cuncta regant.
Claudianus de Cerena.

Hiſpanis Auguſta plagis, venerata per orbem
Aula ingens. Regumque altrix, deorumque creatrix:
Cui Sol nocte jubar deponit, & aurea frontis
Lumina credit aqui veniens captivus Iberis:
Heſperus occiduiſo ens cui lotus in undis
Pronus adorantes inclinat ab æthere currus.
Quid memoras geminos effundere jura per axes?
Et parere tuis utroque ab littore gentes
Legibus? incaſſum nitidi congeſta metalli
Pondera, torrentique ſolo gemmantia ſaxa
Fundit ab auriferis pretioſa Peruvia terris,
Jam tibi fruſtra oriens, & divitis India ponti
Roſcida fœcunda referat conchylia partu.
P. Alex. Donatus l.2.car.16.

Hiſpania cum regionibus illi ſubiectis.

HOrum igitur famulo ſubeant veſtigia greſſu
Regna, nec ad mœſtam tœdeat ire pyram,
Cantabria ante omnes ſeſe vehat ardua vultu.
Cui teretes tollant mœnia multa ſudes.
Explicet inde gradus genitrix Aragonia Regum,
Et ſtipata ſuis urbibus agmen agat.
Cœſaris Auguſti tellus flaveſcat in auro
Oſcaque, Sertorii cæde cruentus ager
Nec procul ingentes auguſtæ Bilbilis arces,
Quas Salo mentitis cingat ahenus aquis:

Inde ſecuturos glomeret Catalunia greſſus,
Et pullo mæſtam Syrmate verrat humum.
Quam circùm auratas ſuſtollat in aere turres
Barcino, & irriguis dives Ilerda vadis.
Ficta ſit, at veros imitetur Tarraco muros,
Taracco, Scipiadæ quam coluere Duces.
Augeat inceſſu celebrem Gallæcia pompam,
Quæque ſuam niveis nomen inuſſit equis.
Hìc celſam attollat formoſa Valentia frontem,
Murciaque, & pingui ſparſa Granata ſolo.
Nec procul abſtineat longos Bethuria tractus,
Nec Tarteſſiacus quę loca Bœtis arat.
Quidquid Atlantea protenditur Amphitrite,
Et Luſitano regna ſuperba ſalo.
Tu quoque gemmatis Peruvia dives arenis
Hìc eris, atque auro ſculpta ferere tuo.
Non deſit medio quæ torrida ſubjacet axi
Sparſa Philippinis inſula multa plagis.
Tirrhenique maris Regina Neapolis adſit,
Syrenaſque ſuas ad pia buſta vehat.
Singula quid memorem? reliquis jam rebus abundat:
Auſtriacum numero ſed caret imperium.
Summa ſequar. Caſtella ſuas ferat utraque ſedes,
Ultima cenſendi lege, dolore prior,
Hìc placidi colles, & Oleti mœnia Vallis,
Regum erat; at veris Regia ſemper erit,
Seu tu grande forum Sophiæ Salmantica, ſeu tu
Complutum ſimili metce beata domus.
Et Toletano Romana colonia clivo,
Quam ſuus aurato circuit amne Tagus.
Carpetana mihi claudat jam Mantua pompam,
Cœteraque hìc ſupra fercula creſpat apex.
P. Vinc. Guiniſius eleg. 3.

Paradiſus Terreſtris.

Est locus Eoo mundi ſervatus in axe
Secretis natura tuis: ubi Solis ab ortu
Vicinos naſcens Aurora repercutit Indos
Lucus inacceſſa cunctis mortalibus arce
Permanet æterno concluſus limite; poſtquam hinc
Decidit expulſus primævi criminis Auctor,
Non hìc alterni ſuccedit temporis unquam
Bruma: nec æſtivi redeunt poſt frigora ſoles.
Hìc ver aſſiduum cœli clementia ſervat,
Turbidus Auſter abeſt, ſemperque ſub aere ſudo
Nubila diffugiunt jugi ceſſura ſereno.
Perpetuò viret omne ſolum, terræque nitentis
Blanda nitet facies, ſtant ſemper collibus herbæ,
Arboribuſque comæ: quæ cum ſe flore frequenti
Diffundunt, celeri ſolidant ſua germina ſucco:
Nam

Nam quidquid nobis toto nunc naſcitur anno,
Menſtrua maturo dant illi tempora fructu.
Lilia perlucent nullo flaccentia ſole,
Nec tactus violat violas, roſeumque ruborem
Servans perpetuo ſuffundit gratia vultu.
Sic cùm deſit hyems, nec torrida ferveat æſtas,
Fructibus Autumnus, ver floribus occupat annum.

Al. Avitus lib.1.

Ampla per Eoos protenditur area colles,
Area pomiferis undique ſepta jugis.
Intus opima petunt rigui viridaria campi,
Omnia divina culta vireta manu.
Ipſa locum toto ſi quærat in orbe voluptas
Non alium toto malit in orbe locum.
Ver ibi perpetuis pubentia floribus arva
Pingit, habentque ſuas omnia prata roſas,
Et viola tellus, thymbraque, thymoque, crocoque
Fragrat, & hoc totus gramine vernat ager,
Pars folio monſtrat candentia lilia pando,
Tegmine pars croceo, purpureoque rubet.
Angulus ingenuo prætexitur omnis acantho,
Ulicinumque omnis planta amaranthon habet.
Quid memorem celſas poſito quincunce cupreſſus,
Lignaque famoſas inter odora cedros?
Sunt ibi pampineis implexæ frondibus ulmi,
Et gravido gemmas palmite Vitis agit.
Regia laurus ibi eſt, & amans ſua littora myrtus,
Adſitaque eſt ceraſo malus, oliva pyro
Fertile ubique ſolum, & læto nemus ubere quidquid
Parturit, aut mel eſt, aut bona mellis habet.
Omnibus una tamen procerior eminet arbos,
Quæ foliis rotam ſubter opacat humum.
Pomaque confertim vitalibus aurea ramis,
Miro neſcio quo tincta ſapore parit
Æternam guſtata jubens renovare juventam,
Corripiat feſſos ne qua ſenecta pedes.
Nullum à morte malum, neque lenti tædia morbi,
Fortunæque nihil triſte timere ſinunt.
Prætereo genus omne dapes, inarata ferebant
Arva ſuas fruges, arbor inempta ſuas.
His inerant omnes, quos vellent ora ſapores:
Sedabantque datam quique, dabantque famem.
Hac ego ter felix Regina vagabar in aula,
Omniſque imperio paruit aula meo.
Certabant placidæ veſtigia lambere tigres,
Et leo demiſſis ſubdere colla jubis.
Ad nutum volucres, & turba canora vocatæ
Inſedere meas, nec timuere manus.
Cùm volui venere grues, venere palumbes,
Venit ab ipſe ſuis cygnus & anſer aquis.

Pſittacon optabam noſtro ore audire loquentem,
Audieram noſtro pſittacon ora loqui.
Votum erat umbroſas aliqua percurrere valles:
Ad votum umbroſæ copia vallis erat:
Spirabant zephyri, dominæque favere jubenti
Certabant ſtudiis ventus, & aura ſuis.
Et Soles aderant, ſed nulli in ſole calores:
Et ſine conſueto florida bruma gelu.
Denique quidquid erat, quod amari poſſet, habebam,
Et procul aſpectu, quidquid obeſſet, erat.
P. Iac. Bidermanus Heroid. el. 3.

Speculemur hortum: cujus in medio ſinu
Fatale par mortalium,
Ducebat hilares Sponſa cum Sponſo dies
Coſtæ mariti filia.
Nemus illud, in quo degere ætatem Deus
Utrique jucundam dedit;
Manabat omni gaudiorum copia,
Nullas vices paventium.
Irrigua tellus quatuor fontes bibit,
Fœcunditatis oſtia,
Glebam feracem non colonus ſarculis;
Non ſauciabat vomere:
Sed Zephyrus unci dentis integerrimam
Prævenit almo flamine.
Suave ſponte roſcidis ſilvæ comis
Riſere, campi floribus.
Hic illa Noſtra, & ille Noſter hoſpites
Vixere ſani corporum.
Vixere nullis febrium, vel aeris
Injuriis obnoxii.
Calx ambulantum quidquid attigit, roſa,
Vel mollius roſa fuit.
Acceſſit inſons grex adulantum, latus
Herile circumſtantium.
Miſcebat æther alitum ſymphoniam,
Sicut vides in æthere.
Quoties Ænon multiplex de populo
Ad carmen invitaverit?
Quoties ocellis Pavo coram cernuis
Et pone, & ante luſerit?
Et ut referret laudis aliquod præmium
Caudæ explicarit ſyrmata?
Aſtravit ungues hic leæna ſupplices,
Hinc prona taurus cornua.
Maculoſa pellem tygris inde, & languidam
Barrus niger proboſcidem.
P. Iac. Balde Ode Partic. 64.

Cam-

Campus erat: campe quot habet natura colores
Sparſerat, ipſa ſibi ver faciebat humus.
Fons ſacer in medio: fonti manantia longè
Flumina, bis geminis flumina ſciſſa viis.
Ripa viret muſco: campus viret: herbidus omnì
Parte color, ſi non ipſaruberet humus.
Creditur hìc concors una jacuiſſe ſub umbra
(Hæc pax illius temporis) agna lupo
Creditur hìc ſerpens, & nondum lethifer hydrus
Nexibus, aut morſu nil nocuiſſe ſuo.
Non hìc herba nocens, non radix ulla legenti
Obfuit: ignotum toxica nomen erant:
P. Iac. Vuallius eleg. 1. el. 5.

.:.:.:.:.:.:.: Hìc area mundi
Pulchra pater ſuperum labor, & ſecreta voluptas,
Orbis amor, qualem non unquam Theſſala Tempe,
Non Baję videre locum, non florida tellus
Phæacum, aut Afris exculta ſororibus arva
Heſperidum, vel quæ ſuſpendit in aere fruges
Alta ſuas Babylon, rariſque Semiramis auſis,
Hìc ver perpetuum caput juviolabile nimbis
Exerit, & flores ultrò protrudit apricos,
Improba nubiferę procul inconſtantia brumæ,
Et peccans Autumnus abeſt; ſe longius Æſtas
Explicat, & culmis turgens Cerealibus uſque
Luxuriat, totuſque fluit ſub menſibus annus.
Non rigidis armenta jugis, non taurus aratro
Ingemit, aut ſulco attritus ſplendeſcere vomer
Sævit, & iratæ dentem defigere terræ.
Non invita gravi purgatur vinea raſtro,
Convellitque labor glebam; ſe ſponte relaxat
Vis, geniuſque loci, & duros exoſa labores
Tempeſtas, Boreæque furor, ſed amœnior aura
Per nova laſcivo diſcurrit prata volatu,
Cunctaque mulcenti fœcundat gramina flatu.
Omne ſolo lolium ſterlliſque abſcedit avena.
Nec vitium natura facit, ſed provida caſus
Prævenit, & nullo fœtum deformat ab ortu.
Non glaciem: gelidaſque nives,triguſque minatur
Sarmaticum trux Urſa ſatis, teneramque pruinæ
Exurunt acres Cererem, non diluit illam
Imber, & infeſto truculentior afflat Orion
Sidere, vel rabido pertorret Sirius aſtro.
Inconcuſſa ſalus habitat: nec lurida morbi
Corpora, & occultæ vexant animalia flammę,
Et lethi genus omne, & fracta ætate ſenectus.
Purior inviſis purgatus ſordibus aer,
Et propria bonitate nitet, non ſquallidus humor
Pallenti liveſcit aqua, nec fulmina ſparſo

Igne negent, tonitruque boant convexa ſevero,
Aut trepidans vibratur humus, tumet omnis in herbam,
Et ſibimet blanditur ager, nec triſte venenum
Parturit; & parvis ſtillantia toxica ramis
Non viroſa truces lambunt aconita dracones,
Non clam puniceis uſquam premixta vireſcit
Dira cicuta roſis ſpinis paliurus acutis
Exulat, & pungens tribulus, non vipera morſu
Enecat, & ſævo metuendus ſcorpius ictu.
Nulla ſibi cæci fodere cubilia talpæ,
Nulla trahunt lento cochleæ veſtigia greſſu,
Nulla ruinoſos intexit aranea poſtes,
Aut malus horrificis immugit bubo tenebris.
Cymbia lacte fluunt, ſudant opobalſama frondes,
Thuraque, tunc nondum ſacris accenſa Deorum.
Spumant mella favis, criſpantia vellera, & armos
Lanigeræ mirantur oves, ros jugiter hortum
Irrigat, & nulla premitur caligine pulcher. *Et inf.*
Ne mihi Phocæos colles, Heliconaque ſacrum,
Aut Aganippæas objectet Græcia ripas.
Hic nemus Elyſium eſt, ſtatio gratiſſima vitæ,
Plena voluptatum domus, opportuna bonorum
Regia, tuta quies, nullus pavor, optima rerum
Et mundi facies, & pleno copia cornu.

Caſ. Barlæus Heroic. l. 1.

Qua Palæſtinum Damaſcus porrigi campum vetat,
Atque odoram Sole dives torrido glebam coquit,
Æmulum beatus aſtris hortus inſertat caput,
Protoplaſti prima ſedes, operis immenſi canon,
Improbo culmen ſeverum mons in acceſſu locat,
Et paratis invidentes deſpicit latè plagas.
Sempiternos vernus iſtic condidit lares tepor:
Non pruinis horret Eurus, non minaces Africus
Turbinat violens procellas, patriive Eteſiæ.
Aura frondes ſed tepente mitis implet ſpiritu,
Mutuoque ſibilantes ludere impulſu jubet.
Quis Deus picti loquatur floreas gazas ſoli?
Thureæque dona meſſis, & madores myrrhinos,
Cinnamaque, balſamique lacrymoſos codices;
Sponte laurus, ſponte myrtus ſpargitur per areas,
Vile candent lilieta, dat locus pretium roſis.
Quidquid & Pæſtana ſuave nutricant cacumina,
Et ſuperba quidquid Hybla plebe de florum tumet,
Geſtit hic meruiſſe naſci, atque calari ambitus,
Surgit in palmeta lucus, liberaque indagine
Claudit humanum peritas ire ſub jugum feras:
Quæque ſulcant ungue terram, quæque pennis æthera.
Lotes ulmum, loton ilex, ilicem cedrus premit,
Ordines frangit cupreſſus, & docet pluſquam ordines.
Non coacta, non ſubacta virgo tellus parturit,

Sed

Sed colonum te Favoni prima primum ſuſcipit,
Et marito ſeminoſos rore fœcundat ſinus.
Has ope, non ore taurus ſervat ignivomo ferox,
Inquieti nec draconis pervigil cuſtodia;
Sed lacerto fulminatrix digna Cherubino regi
Exulem romphæa terris arcet Adamum ſuis.
P.Lud.Cellotius in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Regionis amœnitas, & ubertas.

UNdique picta oculis, hortorum aſſultat imago,
Quos Zephiri,& Pomona colūt, quos ardua vallo
Protegat aprico clauſos munimine ſepes:
Tempeſtiva ſuper derivent nubila rores:
Et foveat molli Titan mitiſſimus aſtro;
Omnia, quæ magno compenſat fœnore tellus.
Talis viſa viris facies ſubjecta per agros
Villarum, nemorumque decus, ſegetumque manipli
Surgentes cumulis inſtructas mergite metas.
Pomiferis circùm porrecta umbracula ſilvis;
Tum vitrei laticum rivi, & viridantia ſtrata
Pratorum, ac roſeo ſtillantes nectare tophi;
Vitibus umbrati colles, & dulce renidens
Saxa per, & rupes tumidis vindemia botris.
Læta boum paſſim ſpiſſis armenta catervis,
Lanigerique greges errant; quibus ubera largo
Lacte fluunt.
P. Ant.Millieus l.15.Moyſ.Viat.

Circùm beatis imperat campis Ceres,
Latèque rura poſſidet:
Et arva flavo meſſium fluctu tument,
Motuque culmorum natant.
In nube rarus inquinat cœlum vapor,
Aut tenſa nimbis vellera:
Aut è Boreis bella ventorum plagis,
Raucuſque ſilvarum fragor
Auditur uſquam: non protervis inſonant
Exercitati Syrtibus
Euris, & Auſtris contumaces Africi,
Et perduellibus Notis.
Tantum ſerenus Veſper, & tenerrima
Eteſiarum flamina,
Albique ſoles, & ſerena lucidis
Aſpirat aura montibus:
Puramque cœlo provehunt horæ facem,
Et Pœbus horarum pater
Peculiari luce colles irrigat,
Pronaque perfundit die.
P.Cam.Sarbievius l.Epod.Ode 1.

Regio horrida, & invia.

MIlle bis æterna protenditur arbore leucas,
Umbroſus totus, nec cerealis ager,
Nec mirum haud alia ſecatur ſilva ſecuri,
Quàm qua tempus edax omnia falce metit.
Qua parte aſpicio ſilvæ, mihi ſilva malorum eſt,
Sorſque mihi trunco durior arboreo.
Æterni horrificant brumæ intractabiles imbres,
Marmoreoque rigent vincta fluenta gelu.
Sunt & innacceſſi phœbo, phœbæque receſſus,
Suntque ſepulcrales in mea tecta nives.
Silva catenatis denſatur opaca vepretis,
Et negat obſtructas illaqueata vias.
Nulla viatoris trito patet orbita greſſu,
Nec leve ſignato calle notatur iter.
Flexilis incurvos ſinuat labyrinthus in orbes,
Sum Theſeus, ſed quæ provida Gnoſſis erit?
Vix tot vorticibus conſtat Mæandricus amnis,
Herculeum vix tot flexibus errat iter.
Vix tot inexpliciti Cretea volumina ſepti:
Quemque ſuus præceps terror, & error agit.
Neſcio num fluviis vovear lapſura, vel antris:
Tot loca deluſo ſunt peragrata pede.
Nix albet, quocumque oculos intendere conor.
Quoque pedem, aut dextram figere, ſpina riget.
Non labyrinthæi tot habent fallacia luci,
Silva quot ambiguos curva, recurva dolos.
P. Laur. le Brun. Franc. l. 1. el. 3.

Regio nivibus, & glacie obſita.

TRes nive marmorei frigent conſtante Decembres?
Æquales aperit lubrica teſta vias.
In pontem pontus glaciali fornice ceſſit,
Et lacus à liquidis ſtat ſolidatus aquis.
Mentitur durum concreta fronte metallum
Nereus, & rigido ferrea terga vado.
Juſtius haud unquam dictum de marmore marmor,
Æquoris aut nomen juſtius æquor habet.
Nix infrà durata pedes, & ſpina fatigat,
Deſuper intectam denſa pruina caput.
Cuncta rigent, cuncta albeſcunt, dubiumque relinquunt,
Num mage dura gelu, num magis alba nive?
Quæque prius cymbam, nunc accipit hoſpita plauſtrum
Unda, negatque undas conglaciata ſuas.
Sæpe ſonat glacies agitato pendula crine,
Sæpe gelu mentum candidiore nitet.
Sectilis ad potum ferienda bipennibus unda,
Et putei duris effodiuntur aquis.
Terra latet nivibus, denſa latet arbore cœlum,

Non

Non oculo cœlum, non pede tango ſolum.
Terra latet, riget unda: unus juvat ignis, & æthra,
Si fumo, & ramis ignis, & æthra juvant.
Idem ibidem el.4.

Regio deſerta, & inculta.

EXul ibi aeriam ſelegerat advena rupem,
Cujus in inſana pars natat ima Theti.
Ardua lunato frons deſpicit æquora ſaxo.
Pendulaque iliguo murmure ſilva fremit.
Reſtat ad huc hodie fruticantis in hoſpita ſedes
Verticis, & ſterili pumice fultus apex.
Nulla ibi ſepoſitæ Cerealia pabula vitæ,
Non ſeges, aut flavis ſpicea virga comis.
Non glans, non acidis vindemia falſa labruſcis,
Non ſpuria invitis edita mora rubis.
Non ſaltem oſtrino tacitè ſerpentia luxu
Præbebant facilem devia fraga dapem.
Cava ſed è ſcabris enata abſynthia tophis
Protulerant Scythicæ fertilitatis opes.
Rata per exeſas errabat cochlea cautes,
Viſcoſo ſignans lurida ſaxa gradu.
P. Jo. Biſſelius Ver. l. 1. el. 5.

Terræ ſterilitas.

IMproba cunctarum rerum comitatur egeſtas:
Spem mentitus ager toto non horrea luſtro
Implevit; ſteriles dominantur lappulæ in arvis,
Et lolium nocuo perfundens membra ſopore.
Non ver purpureum redolentia gramina promit,
Aut florum pleno diffundit copia cornu:
Invidet autumnis tranſacti temporis auras,
Pomaque, nec ſummo ſpumat vindemia labro.
Arida nequicquam placidos dum poſtulat imbres,
Torretur nimium phœbo, rimiſque fatiſcit?
Inque vicem immani pulſatur grandine tellus.
Flumina quin etiam totas undantia ripas
Aggeribus ruptis, inimico vortice campis
Contigit abripere immenſum ſudata colonis
Semina, & interdum falces pert a ſa recurvas
Straverunt ſegetem, fundo quæ putruit udo.
Altior & mediis piſcis difluxit ariſtis.
Philomatus in muſ. Inven. car. 12.

URBES, ET OPPIDA.

Roma.

EN hujus Nate auſpiciis illa inclyta Roma
Imperium terris, animos æquabit olympo,
Septemque una ſibi muro circumdabit arces:

Felix prole virum; qualis Berecynthia mater
Invehitur curru phrygias turrita per urbes
Læta Deum partu, centum complexa nepotes
Omnes cœlicolas, omnes ſupera alta tenentes,
Virgilius l.6.Æn.

Proximè Diis conſul, tantæ qui proſpicis urbi.
Qua nihil in terris complectitur altius æther:
Cujus nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox ulla capit: quæ luce metalli
Æmula vicinis faſtigia conſerit aſtris.
Quæ ſeptem ſcopulis zonas imitatur olympi,
Armorum, legumque parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula juris.
Hæc eſt exiguis quæ finibus orta, tetendit
In geminos axes, parvaque à ſede profecta
Diſperſit cum Sole manus: hæc obvia fatis
Innumeras uno gereret cum tempore pugnas,
Hiſpanas caperet, Siculas ſubmitteret urbes,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Numquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas major, Trebiamque fremebat:
Et cùm jam premerent flammæ, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos.
Nec ſtetit Oceano, remiſque ingreſſa profundum,
Vincendos alio quæſivit in orbe Britannos.
Hæc eſt, in gremium victos quæ ſola recepit.
Humanumque genus communi nomine fovit
Matris non dominæ ritu, civeſque vocavit
Quos domuit, nexuque pio longinqua revinxit.
Claudianus l.3.de laud.Stilic.

Atque adeò gravida imperiis Roma illa ſuperba,
Apenninivagi quæ propter Tybridis undam
Ingentes populos frænat pulcherrima rerum,
Submittet faſces, & quas regit orbis habenas.
Illic religio, centum illic maxima templa,
Centum aræ ibi fumantes, centumque miniſtri,
Quique viris latè, atque ipſis det jura Sacerdos
Regibus, & ſummo te in terris reddat honore.
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra,
Nec niſi ſubjecto paſſim ſibi deſinet orbe.
Hic Vida l.2.Chriſt.

Roma virùm, rerumque potens, quæ culmina cœlo
Fers propior, propiorque Erebo veſtigia figis,
Et manibus totum geminis complecteris orbem,
Æterno impoſita in ſaxo, quod vincere nunquam
Vis queat inferna, aut propria de ſede movere:
Ipſa licèt certent tot monſtra immania ſummis
Expugnare odiis, certentque evertere ab imo.
Urbs una ante alias fortunatiſſima, & una
Ante alias urbes Superum gratiſſima Regi:

Cui

Cui quondam placitum bello, & victricibus armis
Per populos jura dares, nunc denique pulſis
Ut tenebris larga pertundes omnia luce,
Clara ſerenatis præpandens lumina terris.
Urbs ſacra, cui quamvis immenſi terminus ævi
Nullus erit, niſi cùm mundum conſidere in ignes
Ipſe dabit Genitor, corpuſque immane reſolvi.

P.Franc.Bencius l.1.car.

Ecce parit geminos: ſtat Roma auctoribus illis,
Parva quidem, ſed mox aſtra datura ſuis.
Nempe feret faſces ſupra Garamantes, & Indos,
Et trans æquoreas regna locabit aquas
Diſperget cum Sole manus, quà Lucifer ortus
Explicat, & feſſos quà mare condit equos.
Quà cadit in pelagus ſepteno gurgite Nilus,
Quà rigido tellus ſqualllet operta gelu.
Excipiet gremio populos mitiſſima victos,
Vincendaſque alio quæret in orbe plagas.
Nec damnis ſuccumbet iners, aut cædibus ullis,
Major ab exitio ſemper itura ſuo.
In terris Gallum proſternet, in æquore Pœnum,
Et Siculos uno tempore vertet agros.
Poſt Cannas, Trebiamque fremet majoribus auſis,
Infremet & caſus poſt Thraſymene tuos. *Et inf.*
Nunc hominum terras, urbeſque exoſa jacentes,
Concutit infernas voce potente domos.
Ipſa aperit cœli poſtes, ipſa erogat aſtra,
Arbitrio mundum temperat ipſa ſuo.
Imperium ſine fine tenet, ſemperque tenebit,
Terminus Auſoniæ nec ditionis erit.

P.Tar.Gallutius l.2.el.23.

Aſpice Romulidum genitrix, quę collibus alta
Tolleris, & cœlo cognatas ſubrigis arces,
Tu Regum, legumque parens, quæ Romula tantùm
Suſpicis, externas mirari neſcia laudes;
Ingenti major fama, cœloque ſecunda:
Aurea victrices cujus dum gloria bigas
Inſtruit, ad currum telluris colla, mariſque
Illigat, & toto latè ſpatiatur in orbe.
Cœleſtis domus imperii, pietatis aſylum,
Juris apex, cortina Dei, quam conſulit Indus,
Ut decreta ferat dubiis oracula rebus.

Aug.Maſcardus l.1.Sil.car.3.

Roma habitu bellatricis.

Ipſa triumphatis quæ poſſidet æthera regnis
Aſſilit, innuptæ ritus imitata Minervæ.
Nam neque cæſariem crinali ſtringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niveos exerta lacertos,

Audacem retegit mammam, luxumque coercens
Mordet gemma ſinum: nodus qui ſublevat enſem
Album puniceo pectus diſcriminat oſtro,
Miſcetur decori virtus, pulcherque ſevero
Armatur terrore pudor, galeaque minaci
Flava cruentarum prætenditur umbra jubarum:
Et formidato clypeus Titana laceſſit
Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.

Claudianus in Paneg. Prob. & Olybr.

Neapolis.

EST & magnanimum heroum, ſceptriſque potentum
Alma Ducum genitrix Campano in littore Siren
Dives opum, Regumque ſatu fœcunda ſuperbo.
Gens apprima ferax generoſæ laudis, & altum
Pectus, inexhauſtumque animis, auſuque decoro,
Illecebris captare animos, interque merendum
Et prior officiis, & amorem æterna tueri,
Illic devexo vergens ad littora clivo
Partenope baccata jugis, & colle theatri
Pomifero, muros altè lunata ſupinat.

P. Pulcharellus l. 1. car. 7.

Mediolanum.

ET Mediolani mira omnia, copia rerum,
Innumeræ, cultæque domus, facunda virorum
Ingenia antiqui mores; tum duplice muro
Amplificata loci ſpecies, populique voluptas
Circus, & incluſi moles cuneata theatri
Templa, palatinæque arces; opulenſque moneta,
Et regio herculei celebris ſub honore lavacri;
Cunctaque marmoreis ornata periſtyla ſignis,
Mœniaque in valli formam circumdata limbo.
Omnia quæ magnis operum velut omnia formis
Excellunt, nec juncta premit vicinia Romæ.

Auſonius in Catal. Vrb.

Verona.

NObilis & Tuſcis quondam fundata colonis
Fertilibus Verona ſed & ditiſſima campis.
Veraque gens tyrrhena ſuo de nomine fecit
Nomina. cùm dominos ducens Hetruria faſces
Eridanum propter duodenas conderet urbes,
Venturis jactura domos, ac mœnia Callis.
Terra jugum viridi demitit in æquora clivo
A tergo tumet in colles, convexaque dorſo
Ad pluvios converſa Notos, non largius uſquam
Gramine veſtitur, fruticeſque, & florea latè
Seu virgulta roſis campus, ſeu pingit acanthis.

Pœ-

Pœnis idem virgulta virentia ſuccis
Educat, & cupida morbo depellere frondes,
Urbs monti ſubjecta jacet, domibuſque ſuperbis
Sublime erigitur, ſeu deprimit æqua minores:
Flaminiique manus cavea dimenſa patenti
Amphitheatra locat ludis compoſta cruentis.
Hìc quoque marmoreis aperitur ſcena theatris
Sæpe Thyeſteas menſis imitata Mycenas,
Ipſa triumphales ſaxis candentibus arcus,
Et ſpoliis, tituliſque ducum ſuſpendit opimis:
Tollit & alta Deûm ſolidis delubra columnis,
Atque Atheſim gravat impoſiti quater agere pontis.
P. Alex. Donatus l. 1. Conſt.

Senæ.

TU quoque Romanæ tyrthena colonia gentis
(Seu pater Auguſtis, ſeu te diſcordibus annis
Libera Roma tulit, geminus nam marmore vivit
Romulus) implorans victorem, & mœnia pandis.
Cernere erat ternis ſurgentem collibus urbem,
Mœniaque extremos cuneare triangula fines.
In medio fora curva jacent, numeroſus in aſtra
Se turris commiſcet apex, ſtant alta domorum
Limina: tum plenis humor ſe lucidus antris
Egerit, inque lacus camera impendente recumbit.
Temporumque decus Divûmque operoſa perennant
Tecta, neque accenſi ceſſant altaribus ignes.
At faciles generoſa viros in bella ſuperbus
Sive rapit Mavors: poſita ſive ægide Pallas
Pacifera agitare docet ſapientior artes.
P. Alex. Donatus l. 6. Conſt.

Mantua.

FElix Mantua, civitatum ocelle,
Quam Mars Pallade certat uſque, & uſque
Claram reddere gentibus, probiſque
Ornare ingeniis virorum, & armis,
Te frugum facilis, potenſque rerum
Tellus, te celebrem facit virente
Qui ripa, calamiſque flexuoſus
Leni flumine Mincius ſuſurrat:
Et qui te lacus intrat, adveniſque
Dites mercibus invehit carinas,
Quid palatia culta, quid Deorum
Templa, quid memorem vias, & urbis
Moles nubibus arduis propinquas?
Pax ſecura loco, quieſque nullis
Turbata exitiis, frequenſque rerum
Semper copia, & artium bonarum.
M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Patavium.

URbs quam vetuſto vectus ab Ilio
Poſt fata Troum triſtia, poſt graves
Tot patriæ exhauſtos iniquo
Tempore, tot pelago labores:
Ducente demum Pallade, quà rapax
Cultos per agros Medoacus fluit,
Diis fretus Antenor ſecundis
Condidit Euganeis in oris,
Tu nuper & flos, & decus urbium
Quaſcunque tellus Itala continet:
Magnas tot artes, tot virorum
Ingenia & ſtudia una alebas.
Te ſepticornis Danubii accola
Te fulva potant flumina qui Tagi
Longèque ſemoti Britanni
Cultum animi ad capiendum adibant.

Andr. Naugerius in luſib.

Perusia.

FInibus Hetruſcis, eademque in finibus Umbris
Antiqua exſurgit, colleſque erecta per altos
Urbs auguſta caput radiis Peruſina coronat.
Quippe abſciſſa velut radiantem cuſpidat orbem,
Stellaque coniferam diſcriminat aurea lucem;
Sic ea, productis per longa ſuburbia muris
Dorſum acclive levat veteri quod mœnia ſaxo.
Interiora tegunt, ſervantque minantia cœlo
Vertice inæquali, gradibuſque ſimillima tecta.
Ipſa per ingentes ſuſpenſis molibus arcus
Nexuit aerios colles, geminoque paravit
Strata foro: aut celſis propiorem pulſat olympum
Turribus: aut clathris, teretiſque ut carcere ferri
Occludit ſalientis aquas, & marmora fontis.
Quid dicam impoſitas arces, & ſtructile vallum?
Durat ubi aggeribus nunquam violanda ſolutis
Compages operum: ſeu procurrentia roſtris
Mœnia producunt clauſos firmiſſima fines:
Tormentiſque ſonant, atque ære minantia clauſtra;
Saxa unde, & rigidæ cautes, ferroque trabali
Spicula torquentur: vinclis ac pondere vaſto
Libramenta fremunt, meditataque tela ruinas,
Baliſtæque graves ſua caſtella tonantes.
Tuque Urbs, florenti cui ſe prudentia clivo.
Molliter acclinant latè juga: proſpicis alto
Culmine vitiferos uvis flaveſcere colles,
Veſtitos olea colles, & pinguibus arvis.
Purpureos baccæ viridi certare racemos.

P. Alex. Donatus l. 7. Conſt.

Bur-

Burdigala.

CLaudit Aquitanas extremis finibus oras
Burdigala, & claros ſervat tutiſſima cives
Undarum ingenti quam circùm mole Garumna
Volvitur, & rapido fertur latiſſimus amne.
Urbs equidem (quamquam pelagi ſpumantia longè
Littora & undoſas Aquilonibus aſpicit iras,
Atque interſectis pontum ſecludit arenis)
Æquora ubi aut ventis, Lunæve impulſa protervis
Cornibus, atque imis iterùm defuſa cavernis
Lympha recurrenti converſa reciprocat æſtu,
Aereiis ſpectat ſubjectas mœnibus undas.
It pelagus; ventoque fremens, ſpumiſque recandens
Obſtantes pulſat ſcopulos, terræque ruinas
Horrificis meditatur aquis: tum littora frangens
Saxa ſuperjectos propellit ardua fluctus,
Et dominam muris alliſam verberat urbem;
Illa revertentes ridet ſecura tumultus.
Nec minus & geminæ petituris hoſtibus arces
Obiiciunt ſe ſe: ſtant propagnacula circùm,
Et flammas ærata vomit baliſta tonantes.
Quid dicam auguſtos proceres, lectiſſima patrum
Concilia, & populi turmas, ſeu clara ſuperbis
Atria porticibus, ſeu tecta minantia cœlo?

P. Al. Donatus l.1.ca.9.

Burdigala eſt natale ſolùm, clementia cœli
Mitis, ubi eſt riguæ larga indulgentia terræ:
Ver longum, brumæque breves, juga frondea ſubſunt,
Fervent æquoreos imitata fluenta meatus.
Quadrua murorum ſpecies, ſic turribus altis
Ardua, aut aerias intrent faſtigia nubes,
Diſpoſitu latas nomen ſervare plateas.
Tum reſpondentes directa in compita portas.
Per mediumque urbis fontani fluminis alveum,
Quem pater Oceanus refluo cùm impleverit æſtu,
Allabi totum ſpectabis claſſibus æquor.
Quid memorem Pario contectum marmore fontem
Euripi fervere freto? quanta unda profundi?
Quantus in amne tumor, quanto ruit agmine præceps.

Auſonius in Catal. Vrb.

Hieroſolyma.

COlle ſuper gemino ſurgit, verùm impare dorſo
Urbs Solyma, & ternos circumdedit aggere muros.
Vallis erat media acclivem ſe collis uterque
Frontibus adverſis in quam devexus agebat,
Altior ille jugo, magni tecta ampla Syonis
Suſtinet, ac refugis pugnantes nubibus arces
Inferior tenet Acra locum declivibus arvis.

Quem

Quem contra aſſurgens ſecluſum vallibus imis
Eduxit natura jugum: ſed molibus altis,
Erexere locum Reges, perque ardua montis
Rupeſque abruptas, magno patet area templo
Nubiferis erecta tholis, ferit aera moles,
Qualem non nigra Ægyptus, non corniger Hammon,
Aut juvenum vidit lacrymis celebratus Oſiris.
Ipſa Ducum moles jam dedignata ſuperbas
Roma, nec æquato faſtigia vertice ponit.
Haud aliis tutò credant ſe ſe arcibus urbes,
Tot circumpoſitis ſtant propugnacula muris,
Tantaque ſe facies aperit, numeroſa columnas
Tecta premunt, geminis ſe ſe vaſta atria cingunt
Porticibus, duplicique ſuper ſtat fornice pondus,
Huc Libanus virides truncos, huc cedrina ſilvæ
Robora demiſit, ſuffoſſo ibi multa Syrene
Cernitur, & patrio viduati marmore montes.
Interior non ſaxa domus, non marmora tollit;
Auro cuncta nitent, & conveſtita metallis
Stant ignota procul ſuperum ſacraria Regi.
Nec deſunt urbi latices, nam valle profunda
Murmurat amne liquor, fontem ſonat unda Siloam,
Quin etiam effoſſas alta tellure cavernas
Imber alit, liquiduſque latet ſub montibus humor.
Et quà ſurgentem renovat Sol aureus ortum
Jordanes habitat ripas fugitivus amœnas
Occiduus quà condit equos, ſpumantia fluctu
Æquora miſcentur medias cingentia terras:
Nubila quà pennis Auſter meditatur, & imbres,
Bethlemiæ ſedes, magnique habitacula partus:
Quaque tonat Boreas, veteris ſtetit ara Bethelis,
Semotæque procul terra Samaritide gentes.

P. Al. Donatus l. 1. car. 2.

Oliſyppo.

QUinque ſuperba jugis ſurgit, totidemque feraces
Convalles Olyſippo gravat; latiſſimus undas
Explicat, & muros liquido Tagus abluit auro,
Ne paveat merſas altis de turribus umbras.
Quàque procul victos tuto videt aggere Mauros,
Regia ſuſtollit veterum penetralia Regum.
Marmora quo libycæ quondam deſecta Syénes,
Quò phrygius, niveuſque ſilex, miſtæque rubenti
Oebalio virides venerunt vertice rupes,
Pulcher & aurato defluxit gurgite Ganges,
Hìc & marmoreis faſtigia nixa columnis
Occurrunt cœlo! procul inclinatus Atlantis
Cæliferi miratur apex, conditque remiſſo
Pondere: ſublimes incumbunt ſidera in arces,
Nec deſunt aliæ Nomadum de marmore moles

Edi-

Editaque in nubes quadrato culmina ſaxo.
Seu Divum aſſurgunt aris deludra ſuperbis:
Sive thoros ſternunt miſeris, & ditia tecta
Pauper habet: ſeu meſſibus horrea complent:
Limina: fæcundis ſeu meſſibus horrea complent;
Aut vicina madent vaſto Prætoria fluctu
Hicetiam (magnæ tantus decor additur urbi)
Civibus auratas pandunt venientibus ædes,
Civiliſque domus gemmis collucet Eois.
Idem l.2.c.8.

Praga.

COllibus adverſis, ſubterque in valle patenti
Praga ſedet, medius flavæ quà turbidus undæ
Multa us obliquo diducit flumine ripas,
Majoremque petit, quem fluctibus augeat Albim.
Ille ſecat muros, Pragæque trinominis urbem.
Hæc vetus, illa Nova eſt, hæc Parva exurgit in arcem:
Et campos circùm virides, & vallis amœnæ
Arbærei fætus, umbræque, & aprica Boemos
Implevere cados gravidis vineta racemis
At contra imparili ſurgentes culmine colles
Scinduntur fluvio, madet ille, & ſcrupea lymphis
Terga lavans, veterum dorſo malè ſuſtinet arces
Semirutas: æquos extendit vertice campos
Alter, & acclivis Parvæ ſupereminet urbi.
Hic ſedes, & ſtructa manent firmiſſima Regum
Pergama, & aurifero camerata palatia luxu,
Florenteſque horti, maturaque Citria ramis,
Veſtiturque ſolum, teneris aut ſcribitur herbis.
Dives & hic Vito ſedes, & principe templo
Gaudet humus, ſacris & limina clauſa puellis
Subter at exiguæ conſidunt civica Pragæ
Tecta, & arenoſis longo ſtant ordine ripis,
Tenditur ad Veterem quadrato hinc editus urbem
Ponſque bis octonos ſaxo porrectus in arcus
Quatuor audet iter junctis aperire quadrigis.
Tum fronte in gemina ſublimi vertice turres
Excubiis adſunt vigiles, ne fluctuet amnis.
Ne ſuperet nimbis, fugit ille exterritus altis
Mollibus, alliſuſque fremit, queriturque morari
Spumeus: inde fugæ ſparſas citus advocat undas,
Praga Vetus dextræ tenuit planiſſima vallis,
Et nexis circùm tumulis ſe tecta coronant,
Virginis hic magnæ ſedes, & Curia templo
Stabit, & impoſitas Sapientia culta per artes.
Muſarumque domus, veterique inſtructa paratu
Hoſpitio facilis membris languentibus ædes,
Hic Patribus videas Prætoria celſa coactis
Cuſtodemque loci minitantem ad ſidera turrim.

Urbs

Vrbs munitiſſima.

NOn opus hanc veterum, nec moles ſtructa tuetur,
Humanuſque labor facilis licèt ardua tollat,
Cedere, vel bellis, vel cuncta moventibus annis.
Sed munimen habet nullo quaſſabile ferro
Naturam, ſedemque loci, nam clauſa profundo
Undique præcipiti, ſcopuliſque vomentibus æquor.
Exiguo debet, quod non eſt inſula, colli.
Terribiles ratibus ſuſtentant mœnia cautes,
Joniumque furens rapido cùm tollitur Auſtro,
Templa, domoſque quatit, ſpumatque in culmina pôtus.

Lucanus l.6.

Perpetuis latè ſurgunt horrentia pinnis
Mœnia, turritoque laceſſunt culmine cœlum.
Hinc, atque hinc valido ſtant propugnacula ſaxo
Forcipis, aut mediæ ſpeciem referentia lunæ.
Præcipites circùm foſſæ ſuccedere muro
Admiſſis prohibent undis: pars maxima ſolo
Tuta ſitu eſt: campos ſtagnans oblimat inertes
Eluvies vaſtis tantùm opportuna Salinis;
Tranſmittique negans, greſſum male fida tenaci
Implicat hærentem cœno, atque uligine pingui.
Cætera quæ pluvios geminis urbs turribus auſtros
Excipit, alterno remeans interfluit æſtu
Neptunus pater, & venientem ſubmovet hoſtem.

Apud P. Laur. le Brun. t. 1. eloq. Poet.

DOMUS, PALATIUM.

Domus pulcherrima, & ampliſſima.

**DIgna Deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris,
Hic libycus, phrygiuſque ſilex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus Onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſque nitent, quis purpura ſæpè
Oebalis, & Tyrii moderator livet aheni
Pendent innumeris faſtigia nixa columnis,
Robora Dalmatico lucent variata metallo.**

Statius l. ſil. in Epith. Stell.

**Quid primum, mediumve canam quo fine quieſcam?
Auratáſque trabes, an Mauros undique poſtes,
An picturata lucentia marmora vena
Mirer? an emiſſas per cuncta cubilia lymphas,
An quæ graminea ſuſcepta crepidine fumant
Balnea, & impoſitum ripis algentibus ignem?
Quaque vaporiferis junctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine Nymphas.
Vidi artes, veterumque manus, variiſque metalla
Viva modis; labor eſt auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas**

Quid-

Quidquid & argento primum, vel in ære Myronis
Luſit, & enormes manus eſt experta coloſſos.
Dum vagor aſpectu, viſuſque per omnia duco,
Calcabam nec opimus opes; nam ſplendor ab alto
Defluus, & nitidum referentes aera teſtæ
Monſtravere ſolum, varias ubi picta per artes
Gaudet humus, ſuberantque novis aſarota figuris.

Idem ibid. in Tibur. Vopiſci.

Idem ubi inexpleto laſſaveris ebria viſu
Lumina, quà ſpatio concluditur area certo,
Et Tiburtino tollit ſe regia ſaxo,
Siſte pedem, & tanti ſpeciem circumſpice tecti,
Diſpoſitumque manu artifici admirare laborem.
Nam velut in mediis complexibus amphitheatri
Ingentis ſedet alta domus, vultuque ſuperbo
Quatuor oſtentat totidem quadrantibus ora
Frontibus, & pariles reſerans æquata feneſtras,
Ipſa tuas miratur opes, numèratque decores.
Quos lapidum limbis circumcingentibus ordo
Parientibus ſpatiatus agit, fingitque recurrens
Flexibus, innumeras non una lege figuras.
Nec te diſparibus diſcrimen agentia formis
Suſpicere excelſi pigeat faſtigia tecti,
Quod ſe ſe in conum attenuans gracileſcit acuto
Culmine, & in ſpeculam procurrens definit altam:
Subjectos licet unde hortos, licet unde propinquas
Cæſareas thermas, & adhuc ſpirantia faſtum
Mirari veteris dejecta cadavera Romæ.

Aur. Urſius in Her. Exquid.

In arce ſumma Pelopeæ pars eſt domus
Converſa ad Auſtros; cujus extremum latus
Æquale monti creſcit, atque urbem premit,
Et contumacem regibus populum ſuis
Habet ſubjectum: fulget hìc turbæ capax
Immane tectum, cujus auratas trabes
Variis columnæ nobiles maculis ferunt:
Poſt iſta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa dives ſpatia diſcedit domus.
Arcana in imo regia receſſu jacet
Alta vetuſtum valle compeſcens nemus
Penetrale regni.

Seneca in Thyeſt. Act. 4.

**Statuuntur ecce regio ſumptu domus
Ingentis inſtar urbis amplexæ ambitum.
Atria columnis fulta millenis ſedent
Immane viſu, celſa murorum minis
Moles in auras arduum exertat caput.
Excluſa jactis maria cæmentis retro
Abiere: pontus fine contracto brevis
Denſis natatur piſcibus; ponto incubans**

Un-

Undas opacat penſilis ruris nemus
Digeſta laxis ſpatia porticibus, ſequi
(Per tot remenſum retro reſponſus fugit
Penetrale ſedis initimum) aſpectus nequit.
Variata ſaxo tecta Tænario calent
Strepitu clientum: turba famulantum terit
Achate limen lubricum inviſæ domus.
Prætexta gemmis aula populorum capax
Explicat avara dona longinqui maris:
Pictæ lacunar aureum tollunt trabes:
Cerrata paries bella Gangaridum indicat.
Hic vel ſuperbis ſplendet aulæis nitor,
Vel fila tendit varia belluatus labor,
Seu quem Sophenæ, ſive quem Phryges trahunt.
Elephante texto culmen auratum albicat:
Conchyliata veſte pulvinar ſacrum
Geniale ridet: barbaro luxu domus
Hilareſcit omnis: ſpirat effigies ducum
Folle aut Lyſippi ducta, vel cęlo Scopæ.

P. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 2.

Parietibus ſtabant, opibuſque ingentibus ædes,
(Nunc ubi regales abeunt in nubila moles?)
Tecta ferebatur populus, quæ regia quondam
Struxiſſe, imperii poſtquam Cumana removit
Arbitria, & dominas urbis tractavit habenas.
Marmoreis ibi vaſta nitent cœnacula cruſtis,
Aut ſolidis lapidum glebis, Phrygiiſque columnis
Ardua tolluntur: cameris ſuſpenſa relucent
Convexo cryſtalla gelu: ſed clarius aurum
Confertis trabibus laqueatas induit aulas.

P. Alex. Donatus l. 10. Conſt.

Stant ubi ſublimes tectis regalibus ædes,
Et ſtabili aſſurgunt auguſta palatia ſaxo,
Vaſta patent, ſectiſque Phrygum de rupe coronant
Atria millenis ſe circumducta columnis,
Immaneſque aulæ ſolido laqueata metallo
Culmina ſuſpendunt; trabibuſque inſertus eburnis
Fulgor, & è cameris ardet radiantibus aurum.
Ipſa volubilibus ſtellis cœnacula cęlo
Æmula verſantur roſeis uberrima nimbis;
Parietibuſque ſuos miſcent peregrina colores
Marmora, compoſitis interlucentia gemmis
Nec modò terga niger, maculaſque nivoſus achates,
Aut nebuloſus onyx, ſpiriſque illuſus ophites
Scinditur in cruſtas, tabuliſque tenacibus ambit:
Saxea ſed totis calcantur fragmina glebis,
Liminaque, & poſtes gaudent animare ſuperbos.

Idem l. 2. Conſt.

O ſuperi, quales jubet ille aſſurgere moles?
Sidera tacturas jam propè, jamque putes.

Præ-

Præcipuè fulvo radiant ibi tecta metallo,
Quæ triplici Parius circuit arte lapis.
Porticus auratis libratur trina columnis:
Veſtit odoratam cedrus eburque domum.
Ducta pavimentum pingunt aſarota, ſuperbit,
Et pede calcari ſe ſtomachatur Onyx.
Penſile diſtinguit Nereja bacca lacunar,
Inque tholo partem multa Smaragdus habet
Heliadum criſta paries, & Jaſpide poſtes.
Ipſaque Erythræa janua luce rubet.
Aula tamen luxu magis una triumphat Eoo,
Qua ſcio regna nihil pulchrius ulla vident.
Regis ibi ſolium gradibus ſublime coruſcis;
Incertum, pretio præſtet, an arte labor,
Materies ebur eſt, ſed eo flaveſcit ab auro,
Quod rotat occiduo dives arena Tago.
Bis ternos locus ipſe gradus, biſſena leonum
Hinc atque hinc ſpectat ſigna minora latus.
Aurea defendunt ſolium conopæa; coronant
Aurea cælato contabulata ſinu.
Prætereà tanti quà copia deficit auri,
Altera gemmarum copia ſarcit opus.
Chryſoliti trudunt ſmaragdos, adamantas jaſpis,
Hæc ametyſton, & hæc pars hyacinthon habet.
Quocumque aſpicias, gemmæ omnia, & omnia gemmæ,
Nullus ibi argenti, nullus ibi æris honor.
Nam quid ego centum ſimili conclavia luxu,
Quid ſimili ſtructos mille nitore toros?
Quid tripodas memorem, pleniſque triclinia menſis,
Quid pretio centum ſigmata facta pari?
Cimbia miſcendo locus aurea ſervat Jaccho,
Servat ad innumeras aurea vaſa dapes.
Et parili fulgent lanceſque, orbeſque metallo,
Et gabatæ, & menſis cętera digna ſuis.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 3.

Atria panduntur maculoſis lucida ſaxis,
Tercentumque nitet ſolidis effulta columnis
Porticus, ac medios faſtigia jactat in Euros.
Interiora magis gemmiſque, auroque coruſcant.
Cuncta adeò tabulis laqueata teguntur eburnis,
Splendidaque irradiant, ſpernuntque triclinia noctem.
Tum ſuper acrios cœlum verſatile flores
Deiicit, unguentiſque fluens argentea latè
Fiſtula, multiplices myrrhas, Arabumque liquores
Fundit odorato nardoſque, & balſama nimbo.

P. Al. Donatus l. 1. c. 4.

Domus ſubterranea.

Eſta quippe innumeris tellure cavernis
Impendent Tyberinus ager, ſtant cœca viarum

Stra-

Strata, neque obſcuris deſunt regionibus urbes.
Recta modò, ambiguo refluens modò ſemita flexu
Curvat in ambages, atque indeprenſa locorum
Incertas errore vias (ceu Dędalus error
Arva olim Dictæa premit) modò laxat opertas
Terra domos, udiſque latens habitacula tophis
Aut teſtudineus, camera ſuſpenditur orbis.
P. Al. Donatus l. 1. car. 1.

Domus regia Solis.

Regia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo,
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Materiam ſuperabat opus, nam Mulciber illic
Æquora cælarat medias cingentia terras
Terrarumque orbem, cœlumque quod imminet orbi.
In ſolio Phœbus claris lucente Smaragdis,
A dextra, lævaque dies & menſis, & annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ.
Ovidius l. 2. met.

Domus Martis.

Hic ſteriles delubra notat Mavortia ſilvas,
Horreſcitque tuens: ubi mille furoribus illic
Cingitur adverſo domus immanſueta ſub Æmo.
Ferrea compago laterum, ferro arcta teruntur
Limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur adverſum phœbi jubar: ipſaque ſedem
Lux timet & dirus contriſtat ſidera fulgor.
Digna loco ſtatio, primis ſalit impetus amens
E foribus, cœcumque nefas, iræque rubentes,
Exangueſque metus, occultiſque enſibus adſtant
Inſidiæ, geminumque tenens diſcordia ferrum
Innumeris ſtrepit aula minis, triſtiſſima virtus
Stat medio, lætuſque furor, vultuque cruento
Mors armata ſedet, bellorum ſolus in aris
Sanguis, & incenſis qui raptus ab urbibus ignis.
Terrarum exuviæ circùm, & faſtigia templi
Captæ inſignibant gentes, cœlataque ferro
Fragmina portarum, bellatriceſque carinæ,
Et vacui currus, protritaque curribus ora.
Statius l. 7.

Domus Famæ.

Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cœleſteſque plagas triplicis confinia mundi;
Unde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures,
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
In-

Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patet, tota eſt ex ære ſonanti.
Tota fremit, voceſque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cùm Juppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet, veniunt leve vulgus, euntque,
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum, confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures.
Hi narrata ferunt aliò, menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid novus adiicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt, totumque inquirit in orbem.
Ovidius l.12.met.

Domus Invidiæ.

PRotinus Invidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit, domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, nec ulli pervia vento.
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Ovidius l.2.met.

Domus Fidei.

ESt locus (Aligeri divina ſuburbia dicunt)
Ætheris ante fores, primoque in limine gemmis
Ebrius obſcuris; ſed opaco lumine vincit
Gemma diem, ſolemque parit, dum concipit umbras;
Multus ibi atracto ridet carbunculus ore,
Lucis & igneſcunt ſcintillæ dulcis & horror:
Emicat è nigro majeſtas candida vultu,
Et velut ex icto ſalit ignea lympha lapillo
Cum tonitruo qui rumpit humum, cælumque requirit.
Editus è tenebris olli ſe luce maritat:
Miſcet & ardores Amethyſtus, ſcilicet ima
Viſcera telluris, rupes, obſtacula, montes
Perrumpit generoſa fides, & in æthera fertur.
Utraque gemma lares hinc fabricat, utraque ſignat
Illuſtres fidei nebulas, & lumen amoris.
P. Car. de Luca l. Dom. Laur.

TEMPLUM.

Templum vetus Hieroſolymitanum.

QUem contra aſſurgens ſecluſum vallibus imis
Eduxit natura jugum, ſed molibus altis
Erexere locum Reges, perque ardua montis,
Rupeſque abruptas magno patet aera templo
Nubiferis erecta tholis: ferit aera moles,
Qualem non nigra Ægyptus, non corniger Hammon,
Aut juvenum vidit lacrymis celebratus Oſiris
Haud aliis credant tutò ſe ſe arcibus urbes,
Tot circumpoſitis ſtant propugnacula muris,
Tantaque ſe facies aperit: numeroſa columnas
Tecta premunt, geminis ſe ſe vaſta atria cingunt
Porticibus, duplicibus ſuper ſtat fornice pondus
Huc Libanus virides truncos, huc cedrina ſilvæ
Robora demiſit: ſuffoſſo ibi multa Syene
Cernitur, & patrio viduati marmore montes,
Interior non ſaxa domus, non marmora tollit:
Auro cuncta nitent, & conveſtita metallis
Stant ignota procul ſuperum ſacraria Regi.

P. Al. Danatus l. 1. c. 2.

Tectum auguſtum, ingens, centum eſt ſublime columnis,
Quo nihil in toto pulcrhius orbe viget.
Exteriora lapis Pario de marmore veſtit,
Et Scythica reddit condidiora nive.
Singula ſaxa queunt totidem miracula dici:
Nam ſpeciem magni ſingula montis habent.
Qui molem artifices potuere attollere tantam?
Aut ſatis eſſe operi quæ valuere manus?
Ære rigent portæ, quanta bis dena gigantum
Brachia moliri vecte gemente ſolent.
Laxa patent intus plus ſenis atria campis;
Pro totidem credas urbibus eſſe locum.
Cincta periſtyliis ſunt atria ſingula trinis;
Suſpendit triplices ſubdita pila tholos.
Subtus opes regnis, & regibus admirandæ,
Fabrica quas nullo viderat ulla loco.
Ara tenet medium, Cyprio quæ fuſa metallo
Surrigitur, moli vix ſatis una ſuæ
Nemo illam pecudum numeratus imbuit extis:
Sed lavat immenſo prodigus amne cruor.
Non procul hac ara labrum ſtagnantibus undis
Tergora biſſenum preſſat ahena boum;
Ut pars delubri memoretur ut altera, non ſunt,
Parcite, nec calami jam, neque verba mihi.
Veſtibulo in primo gemina ſtant mole columnæ
Arte pares ambæ, materieque pares.

Æra

Æra recedentes ſolidant infuſa medullas,
Aurea conſpiſcuum lamina veſtit opus
Aurum eſt ima baſis, puro caput eminet auro,
Aurea cum ſpiris ſunt anaglypta ſuis.
Perque, toros aurum ſupraque: infraque vagatur:
Inque ſtrias audax influit, inque ſtriges.
Ipſa pavimenti ſeries diſtinguitur auro;
Aurataque meant per tabulata trabes.
Et paries aurum eſt, aurum eſt cum cardine limen;
Incluſæque auro ſunt radiante fores.
Quæque inibi donis cumulata perennibus ara
Sentit odoratos thure calere focos.
Quæque ſuas animant face candelabra lucernas,
Quæque vaporata fumat acerra prece.
Quæque alios ibi vaſa loci ſervantur in uſus,
Divitis auri ingens omnia pondus habent.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 2.

Templum Virginis Lauretanæ.

TEmplum ingens, ſublime tholo, poſitumque latinis
Certatim Patribus, & non ſuperabile donis
Sæcula mirantur: prohibetque opulentia fines,
Atque auri, argentique modum compoſta per aras
Clara figuratis tot ſpirant ſigna metallis:
Plena tot ingeſtas claudunt æraria gemmas,
Luminaque advectæ clathris conduntur erythræ,
Cunctarum tu dives opum, ſed nomine Divæ
Præfulges opulenta magis venerabilis ædes,
Inſculptis (Parium nec dedignabere marmor)
Et circumpoſitis tua vivere ſaxa figuris.
Interior ſed quanta nites? ſeu paſcit olivo
Imortale jubar, numeroſaque lampas in auro,
Argentove tibi advigilat: ſive aurea pendent
Cornua parietibus: Dominum ſive ante coruſcant
Innumeras ſimulacra faces, Superique volantes
Argento ſolidi, lucemque mirante metallo,
Et cælante fores, ſanctæque armaria cellæ.
P. Alex. Donatus l. 7. Conſt.

Templum conde, lares, quod Virginis ambiat ulnis,
Ditis & impoſitum capiti ſub mole furentis
Terreat immenſis nigra tartara fundamentis,
Sit ſedes formæ miranda tricorporis ære
Janua ſuſpenſo triplex gemat, æraque ſignis
Spirent innumeris, artis portenta perennis,
Alba Paros faciem conſumptis montibus ornet
Culta manu artificis, ductumque cohæreat uno.
Iſtria conſpiret templi mage turgida vultu,
Nativo quam celſa jugo, ſuffulta ſuperbis
Limina ſtent gradibus, quibus orbis inhæreat omnis,
Dum moles aditus per ſubdita marmora quærit.

Interior ſpatio ſe proferat area magno;
Hinc inde extructis extendens brachia muris
Ædis in amplexum, quam circumplectitur; arcet
Annulus ut gemmam, cœleſtis ut orbita Solem.
Stent circùm immanes niveo ſub fornice pilæ,
Fulta, quibus teſtudo ingens, cameræque minores
Ad latus immineant. alis umbrantibus aras
Summa ibi ſe moles cœlo inſerat, aſtraque pulſet
Sublimi convexa jugo, laxata per auras.
In medium porrecta globum, turritaque ſurgat.
Hinc coeat tholus exiguus, parvoque ſuperſtans
Vertice, quo lumen vitrea de nube refundat
Vicina ebibitam ſolis de luce lucernam
Dum peregrina tholi proſpectat turba minoris
Flexa genu venerata Pharum, ſpeculamque ſalutis,
Primas inde faces è Virginis hauriat æde,
Prima tributa ferat lacrymarum: incendia diſcat.
Jam vicina pati, flammiſque aſſueſcat amoris.
P.Car.de Lucal.24.Dom.Laur.

Sacellum B.V. Exquilinum.

HIc Paulus ſedes, ſtructiſque operatus in aris
Virgineæ Matri donum immortale ſacravit,
Exquiliique novo gemuerunt pondere colles.
In primis annoſa cadit, longèque ruinas
Dat convulſa domus, latèque effoſſa dehiſcunt
Jugera; congeſtis jam fundamenta laborant
Mollibus: aſſurgit paries, ac ſidera lambit. *Et inf.*
Aſt introgreſſæ mirantur marmora gentes,
Plurima quæ Ligures Lunenſibus eruta venis,
Quæque metalliferis ſuccidit Iberia campis,
Quæque olim priſcis Roma intulit aurea templis
Externis advecta plagis: ſeu Sinnade ſaxa
Interſtincta Phryges maculis miſere cruentis
Canitiem criſpa, Ægyptus: liventia Lesbos:
Picturata Lybes; guttataque Thebais auro.
Alba, Paros: maculoſa, Chios: variata, Caryſtos,
Verſicolorque Thaſos: rorataque murice Sidon,
Et Tyros, & Nilus Tyrio imitata rubores:
Atraque Lucullo, & ſcenis celebrata latinis;
Et duri Oebalio viridantia monte Lacones.
Angue coloratus viſentem paſcit Ophites:
Ungue notatus Onyx: ſpiris Alabaſtra recurvis.
Virgatique undant ſinuato volumine fluctus.
Biſgemino locus interior componitur arcus
Pendenteſque ligat quater angulus; emicat ingens,
Et cameratus apex vaſto ſuper imminet orbe.
Ergo ubi converſo ſtridentes cardine poſtes
Suſpenſo ære gemunt maculoſo tegmine veſtit
Marmor ab Hiſpanis exciſum montibus; illi
San-

Sanguineos variat ceu glarea miſta colores:
Purpura ceu clamydem texto diſcriminat auro,
Sic veſtiri omnes cruſtis lucentibus antes,
Et paribus ſacros ſpatiis obducere muros,
Ludenteſque intus rerum mirabere formas:
Quantus Epyſtilio decor eſt! quod ductilis ornat
Inter & inſertos ter cingit faſcia talos,
Marginat & baccis torquata nitentibus ora.
Levis at induitur lapides ſublime virentes
Zophorus, & nigris, maculiſque interplicat albis:
Ac Super extantes attollit fronte coronas.

P. Al. Donatus l. 2, car. 4.

Templum Nominis Ieſu Romæ.

URbe ferè in media locus eſt quà pervia clivo
Deſuper occiduos ſpectant Capitolia ſoles:
Hic & Alexander puero nova templa Tonanti,
Æternumque imponit opus, tamque ardua ſulco
Fundamenta notant, altiſque egeſta cavernis
Diſſilit, & vaſta prorupta voragine tellus. *Et inf.*
Talis in immenſum patuit ſpecus, altaque circùm
Sub ſedere ſoli ſpatia, atque ampliſſima longo
Limite præcipites interjacet area foſſas,
Illius in ſpeciem bifidi qua robore trunci
Crux erecta pari ſuſpendit brachia ligno.
Jamque ſolum vincit paries, jamque alta levabant
Pondera diſpoſitæ muris candentibus antes:
E procurrenti ſublata coronide ſaxa:
Summa operis, vaſtoque ſuper tectoria dorſo
Creta lacunabat curvato coctilis arcu.
Sed quà biſgeminus convertitur angulus, altè
Et procul objectas circùmligat aggere pilas:
Surgit in aerios lapidoſa cyclade campos
Cœlo æquatus apex, & decreſcentia parvo
Anguſtat ſublime tholi latiſſima cyclo.
Roma pavet molem, & vaſtus ſuperimminet orbis.
At medios aditus, camerataque limina templi
Obſedere fores geminæ: teſtudine ſumma
Marmora picta notant dominos altaria flores:
Prima ubi Virginei ſignantur nomina partus,
Et circùm ſecti vulnus puerile Tonantis.
Stat contra Soli facies obverſa cadenti,
Et Tiburtinas comſumpſit candida rupes.
Ille fore ter ſecta aperit: ter nobilis indo
Robore ferratos occludit janua poſtes.

P. Alex. Donatus l. 2. c. 6.

Templum Vaticanum S. Petri.

QUin etiam exactis poſt addita ſecula ſeclis
Templa iterùm rediviva locat, molemque futura

Senenſis movet arte faber: qua nulla per orbem
Sive ætas ſpectaſſe prior, ſeu poſtera ſeris
Majorem memorabit avis ſtructura vetuſtis
Deſeritur laudata viris: non tecta columnis
Incumbunt, non auratis fabricata figuris
Alta metallifero radiant laquearia tecto
Nuſquam intermiſſo diſtenditur area muro,
Talis & ampla jacet, qualem area palmite ſecto
Quadrifida auguſtum diſcinderet ilice ſignum.
Longior hæc, breviore ſolo pars altera contrà
Occurrit, geminoque aperit duo brachia campo.
Hìc immenſa tholi ſpatia, atque altiſſima viſu
Culmina ſuccedit templi caput: apſide curva
Extremus ſinuatur apex, teretique reflexum
Hinc, atque hinc utrumque latus ſe margine claudit.
Hactenus ædificant centumque extructa per annos
Vota hominum tardat moles, ubi Julia templi
Effudere altis ſe fundamenta cavernis,
Latius Hetruſci regno crevere Leones,
Tibur & egeſtos gaudebat ponere montes.
Paule tuo, longum quod non ſperaſſet in ævum
Roma reſervabat ſignandum nomine templum.
Ipſe jubes juſtis componi partibus ædem,
Et vacua integris decurrere corpora muris
Marmoreæ aſſurgunt duplicato margine pilæ,
Senaque convexos ſinuatur cella per arcus
Quæque ſuo contenta tholo, nec victa fatiſcat
Tiburtina graves attollunt ſaxa columnas.
Hinc opulenta patent medio ſacraria templo,
Hinc miſcere modos, plenoque choreumata cantu
Atque implere licet ſecretam vocibus aulam
Panditur ante fores, magnique ante oſtia templi
Porticus, inſerto quæ circùm plurima ſaxo
Candicat, & vaſtæ obſirmant latera ardua turres,
Tum ſuper effulget camerati marmoris aurum;
Cognatoque ſimul vivunt in fornice vultus.
Quinque aditus, totidem templo ſtant ordine portæ:
Limina bis denæ circùm obſedere columnæ.
Nec cunctis eadem facies, his unda tumeſcit
Cærulea: his tenui diſtinguitur area gyro:
His maculoſa lapis gaudet diſtinguere terga
Inde ubi ſe toto frons candida marmore veſtit,
Tiburis octonas majori mole columnas
Format ebur, vaſtique ſuper faſtigia templi.
P. Al. Donatus l. 2. car. 13.

ARCES, ÆDIFICIA PUBLICA.

Arx.

Arx erat aſcenſu præceps, & calle ſupino
Ardua, qua ſummo prior non altera cœlo,
Huc

Huc iter anguſto dubium via tramite monſtrat
Nunquam concurſu deſerta, nec ordine longo
Vadentum, & ſumma certatim ex arce tuentum:
At ſummas centena domos altiſſima cingunt
Mœnia, cumque ſuis totidem pomæria portis.
Altum, horrendum, ingens, nec fixu immobile culmen
Scanditur: hinc longè tranſmiſſum ad regia pontem
Limina traiiciunt.

P. Pulcharellus l. 1. car. 8.

Vaſta patet moles, defenſaque mœnibus altis
Circumdat foſſis vigilem cuſtodibus undam;
Stantque ſuper magnam validis compagibus urbem
Ferrati poſtes, & inexuperabile vallum.
Altera non inter ſe tantum ſuſtulit arces
Arx Italas, tanto non vertice ſidera tangit.
Ardua compoſitis tot propugnacula ſaxis
Ære tonant: ſtragem rabido ſic turbine torquent
Clauſus ab elato ſic fulminat aggere miles.
Panditur ante arcem, vaſtis & finibus ingens
Area civiles longè diſterminat ædes.

P. Al. Donatus l. 2. e. 15.

Arx in littore maris.

STabat & æquoreo munita in littore moles
Ingenio defenſa loci ſinus æquoris altus
Curvato flexu prælabitur: Iccius olim
Ut perhibent, portus, tutum navale carinis
Objectu bimaris dorſi, & flaventis arenæ.
Hinc arx alta, ingens vaſtum procurrit in æquor,
Mille trabes illam ſolido de robore, mille
Ferrati firmant vectes: unam omnia contra
Vela Batavorum quondam, dum littora noſtra
Nequicquam armatæ claſſis cinxere corona.

P. Iac. Vvallius Heroid. l. 1.

Arx S. Angeli Romæ.

AElius Hadriaco notus cognomine Cæſar
Se Maſuoleo hoc tegit, & arce ſuos.
Aliger aerio gladium pro culmine vibrans
Angelico totum nomine ſignat opus.
Nomine quod ſignat, re quondam fertur, & acri
Egregius cuſtos aſſeruiſſe manu.
Mœnia ſi videas, immania mœnia dices:
Si turrim, pinnas Troadas eſſe putes.
Infima ſi cernas, ſi propugnacula ſumma
His quondam credas delituiſſe Jovem:
Juppiter hic certe tumidos vitare Gigantes
Hos potuit Memphi præpoſuiſſe ſpecus.
Ni timor obſtiterat, ni ficti fabula belli
Arce ſub hac vera nil latet abſque fuga.

Caſtelli caput eſt, medio quæ machina ſurgit
Vertice, quam Tiberis dixeris eſſe Pharon.
Area planitiem ſupremi exporrigit orbis,
Quam lapidum jactu vix ſuperare queas.
P.Io.Biſelius Vern.l.3.el.17.

Agger in mari excitatus.

REſtabat pelagus: pelagi qui protinus omnem
Intercludat opem, cæptis audacibus agger
Ducitur, alternis patitur dum pervius horis
Arte laborantum ſubigi, nec juſſa recuſat
Vincla ſinus Gemina propior quà ſurgit ab acta;
It cæmentitio nova fundamina ſulco
In mare procurrens, fracti temeraria ſaxi
Congeries, ſpatioque vadum diſcriminat æquo
Maceriam ſuperimpoſitus loricat utrinque
Calce lapis multa, nucleoque ſtatuminat apto
Structilis in ſpeciem clivi: decreſcit eundo
Caſtiganſque levi murus faſtigia ductu,
Aſcenſum pelago facilem reclinat ituro.
At medium via quà ſpatio diducta relicto
Intervallat opus; multo depreſſa labore
Subſidit, ſcopulique vicem ſortita nocent is,
Plurima ſe fundo ratis interfuſa vadoſo
Porrigit in latas ſubſtrata pericula chelas.
Præterea totum conſertis puppibus æquor
Nexilis obtendit ſilva, & religata quaterno
Fune catenati fluitat per marmora ponti.
Aggeris hæc dorſum magni poſtrema tuetur:
Vincta tegit frontem tranſverſis ſublica tignis.
Et fiſtucato reduces terit obiice fluctus,
Incurſuſque freti primos, tot ſurgere clauſtra
Miratur refluens, & gurgite turbidus hæret
Undipotens: fractiſque ſibi decreſcere regnum
Indignatus aquis, magno ſtridore morantes
Increpat, & totas violentior advocat iras.
Apud P.Laur.le Brun.to.2.Eloq.Poet. in Par.
Agger in adverſas ab utraque crepidine terras
Latior, ad ſummum paulatim anguſtior exit
Hic primum erectæque trabes, nudique per alveum
Gurgitis impactæ, cum ſe maris unda referret
Æſtibus alternis, mox ferri robore multo
Innectunt tabulata ſuper cava; deinde ſoluto
Saxorum aggeſtu, vaſtiſque molaribus implent.
Nec vincire opus eſt: multo nam turbida cœno
Glarea, & ejectæ volvuntur ab æquore ſordes
Hic trabibus, ſaxiſque tenax ubi limus adhæſit,
Calce magis, ferrove ligat, non illa reclinans
Perpetuum dorſum ſpumantibus obiicit
Sed medio coitura freto dant brachia ſtagnis

In-

Interrupta viam, quà ne tranſcurrere lembi
Subſidio clauſis poſſint, & fallere furto,
Hinc atque hinc denſæ claudunt divortia puppes.
At medio in ſpatio geminus quà deficit agger,
Ac totidem in pontum converſis cornibus exit
Longa operum ſeries variornm, hic machina textis
Roboribus, ferroque, claviſque trabalibus hæret
Objectura moras hoſti, æratuſque catenæ
Et ratibus ſuſpenſus obex currentia in altum
Cornua committit.

Apud eumdem ibid.

Amphiteatrum, vulgò Coloſſeum.

EXquilias inter, læviſque Palatia montis
Amphitheatra ſedent, ſpatiiſque extructa recurvis
Veſpaſiæ monimenta manus, quibus eruta longè
Tiburtina ſuo decrevit marmore rupes.
Nituntur triplices pilis immanibus arcus,
Et ſinuata ſuper teretis curvamina molis
Jungunt aerios obliquo fornice muros.
Interior ſectis compages ſaxea quadris
Attollit ſublime gradus, caveæque refertos
Per cuneos ineunt diſcreta ſedilia cives.
Carbaſa tenduntur, prohibentque umbracula ſolem.
Stellanteſque bibunt pendentia vela nitores.

Al. Donatus l. 2. car. 4.

Moles Theatralis feſtis luminibus ornata.

SUrgit ad innumeros moles compactilis ignes,
Curvatos patefacta ſinus; diductaque latè
Vaſta theatrali convertit cornua flexu.
Inferiora nitent pictis albentia ſaxis,
Sublatiſque ſuper candent ſtructura columnis;
Illis compoſiti loculis ſinuantibus arcus
Incumbunt; licet ora virùm, Divumque tueri,
Aurea candentes inter ſimulacra cylindros.
In ſummo niveis operum faſtigia pendent
Nixa columellis, medioque acroteria ſigno,
Inſcribuntque ſacras numeroſa ellychnia formas.
Veſtitur quæ ſole dies? quæ lumine tanto
Ignea tempeſtas? gremio, quæ viſa flagrantes
Tot cœlo nox ferre globos? ſtant ordine longo,
Cunctaque diſpoſitæ circumque, infraque, ſupraque
Complevere faces: tremulis it cerea flammis
Semita, multiplices tum linea viſa per ignes
Paſcere lychnuchis teretes ardentibus orbes,
In medio parva quà ſe teſtudine moles
Obliquat, ſtructique gradus latera ardua cingunt;
Regia Solis alit ſua ſidera, ſidera flammis

Innumeris ardent, thalamoque elatus ab alto
Aurea Rex velis condit cerealibus ora.
P. Al. Donatus l.2.c.8.

Turris Babel, Vide Tit. Architectura.

Labyrinthus.

Ut quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cœcis iter, ancipitemque
Mille viis habuiſſe dolum, quà ſigna ſequendi
Falleret indeprenſus, & irremabilis error.
Virgilius l.5. Æn.

Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum,
Non ſecus ac liquidis phrygius Mæander in undis
Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias, vixque ipſe reverti
Ad limen potuit: tanta eſt fallacia tecti.
Ovidius l.8. met.

V I L L Æ.

Vide Statium l.1. ſil. in Tiburtino Manlii, & l.2. in Surrentino.

Bajana noſtri villa, Baſſe, Fauſtini
Non otioſis ordinata myrtetis,
Viduaque platano, tonſilique buxeto
Ingrata lati ſpatia detinet campi,
Sed rure vero, barbaroque lætatur,
Hìc farcta premitur angulo Ceres omni
Et multa fragrat teſta ſenibus Autumnis,
Hìc poſt Novembres imminente jam bruma
Seras potator horridus refert uvas.
Truces in alta valle mugiunt tauri.
Vitulusque inermi fronte prurit in pugnam,
Vagatur omnis turba ſordidæ cortis,
Argutus anſer, gemmeique pavones,
Nomenque debet quæ rubentibus pennis.
Et picta perdix, Numidicæque guttatæ,
Et impiorum Phaſiana Colchorum.
Rhodias ſuperi fœminas premunt Galli,
Sonantque turres plauſibus columbarum,
Avidi ſequuntur villicæ ſinum porci.
Matremque plenam mollis agnus expectat.
Non perdit oleum lubricus palæſtrita
Sed tendit avidis rete ſubdolum turdis,

Tre-

Tremulave captum linea trahit piſcem,
Aut impeditam caſibus refert damam.

Martialis l.4. Epig.48.

Majeſtas proh quanta loci! proh mitibus auris
Quanta colit virides gratia junctè ſinus!
Stat longè ſilvoſus apex, convexaque montis
Crinibus arboreis alta corona viret.
Villaque deſcendit nemorali conſita clivo:
Hinc atque hinc frondens obſidet umbra latus,
In medio ſurgunt regalis culmina tecti
Et Boreæ ſpectant ſed magis alba nives.
Aſt infra gemino ſuſpenditur aggere tellus,
Parietibuſque duplex area nixa patet.
Sparſa ubi per muros miniatæ arbuſcula teſtæ,
Et proles tenero tramite picta rubet.
Hinc inde aſſultans fontana remurmurat unda,
Concha quieturas plena recondit aquas.
Inferiora jacent vario pomaria ſulco,
Et fœtu Autumnus verſicolore rubet.

Vide reliqua apud P. Al. Donat. l.3. accuratiſſimè deſcripta.

O Arientinæ ſedes placidiſſima Villæ
Curarum domino portus amice tuo,
Spina quam propter tacitis leniſſima lymphis
Profluit, ut riguo gaudeat omne ſolum.
Hìc ubi odorata laurus ſe ſe explicat umbra,
Et virides mollis ventilat aura comas.
Ver ubi perpetuum gemmantia prata colore
Pingit, & arguto gutture cantat avis.
Cantat avis circùm omne nemus, ſilvæque loquuntur,
Et facilis vario flore revirez humus.
Hinc eadem in collem protento vertice ſurgit,
Porrigit hinc lato pectore planitiem.
Hinc tendit ſpatioſa manus, & plurima cœli
Accipiens grata munera ſervat ope.
Hìc ſmylax calices, hedera illic læta corymbos
Extulit, hìc Cilices promicuere croci.
Et frutices ludunt varia ſub imagine formæ,
Incertaſque ineunt herbida texta vias.
Hìc baccas oleæ propius geſſere feraces,
Rideat ut feris fructibus annus iners.
Nec procul aſpicias ſilveſtrem pampinus uvam,
Qui tegit, erranti cùm petit alta gradu
Illa viden longè Cypariſſi brachia tollit
In metæ faciem conſpiciendus apex.
Hinc piceæ, pinuſque vigent, affixaque ramis
Pondera non umbra luxuriante ferunt.

P. Franc. Bencius l.3. el.3.

Quà vivis premit, ac pellit freta mortua ſilvis
Engaddæa cavo vallis amœna ſitu:

Ampla ſuburbani ſpectanda cacumine ſaltus,
  Turrigeroque virens culmine villa ſtetit,
Firmarant ſolidos Aſphaltica glutina muros;
  Ambierat tutos foſſa præalta lares,
Arcis in invidiam ſurgebat ruſtica tecta,
  Munditieſque rudi docta nitebat humo.
Ad dextram quà mite jugum Maſadæa levarunt
  Confraga, & aprico jugera colle tument.
Multa racemifero pendebat vinea dorſo,
  Vinea Judæos tingere læta cados.
Rubra Palæſtinas intrans vindemia cellas
  Aut hoc, aut nullo dulcius acta lacu eſt,
Ad lævam mites baccis lætantur olivæ,
  Grataque lactentem ficus opacat humum.
At riguis ubi procumbit reſupina roſetis
  Planities; æquo ſtantque vireta ſitu:
Diſpoſito quicunce comæ, ramique flagello
  Verberat, umbroſum flaccida palma ſolum;
E prope palmiferos ſudant Phœnicia campos
  Balſama, mitratas ungere digna comas,
Vallis at oppoſito ſub monte, timentia ſole
  Tritica flavebant, Niliacumque ſatum.
Vallis in extremo peregrini piſcis alumna.
  Traduce fulgebant ſtagna ſerena lacu.
Imbribus undabant ciſternæ, fontibus horti,
  Arboribus ſilvæ, pignore meſſis agri.
Autumno pomi turgebant, nectare vites,
  Torcular muſto, ſpumea cella mero.
In ſtabulis juga firma boves, in ovilibus agni,
  Et bellator ibi, & ſtabat arator equus.
Cumque nothis Aſini mulis, caper, atque capellæ,
  Ac nido multo fœta columba Syro.

P. Io. Biſſelius Æſtiv. l. 2. el. 13.

  Quà de collibus uvidis ſuperbam
Spectant Telegoni vireta Romam,
Hìc omnes ego Gratias perennem
Cum Muſis puto colocaſſe ſedem;
Non illis plaga præferatur illa
Quæ Permeſſide temperatur unda.
Non Cyrrhæ juga, non gemella ſeſe
Tentent culmina comparare Nyſæ.
Et Campania poſſit ipſa victas
Horum deliciis putare Bajas.
  Hic cœli facies ſerena nullis
Turbat nubibus ora, Sirioſque
Blando frigore temperat calores.
Hìc regnant zephyri, jubetque ſævas
Ventorum (licèt Æolus repugnet)
Totis cædere finibus procellas.
Hic ver aſſiduos virente pingit

Et

Et florum, & fruticum colore campos;
Et promptum Bromius fluente ſemper
Autumnum videt, ebriumque prælo.
O qualis nemorumque, frondiumque
Illic ſpargitur umbra! perque laurus
Quanto murmure ludit aura! perque
Proceras fragor ambulat cupreſſos?
Vix lucos mihi divites, & hortos,
Et myrto tenera, brevique buxo
Prætextas vacat areas, toroſque
Conſertis numerare cum roſetis:
Sed pomis ibi pendulis gravatos
Mirari juvat hinc, & inde ramos.
O miracula fontium: quot artes,
Quot luſus temerè jocantis undæ!
Non illos Thetis ipſa, Tethyoſque
Quotquot ſunt, fueruntque, eruntque Neptes
Omnes omnibus æmulentur undis.
Hac ima, viden? imber è caverna
Quanto ſe levet impetu, gravique
Sub terræ impatiens ſinu Thyphœus,
Quantis faucibus hiſcat, ut refuſas
In cœlum jaculetur uſque lymphas?
Erumpit fragor improbus, minari
Titanas ſuperis, & arma ruptis
Inſtaurare putes reſumpta vinclis:
Juſſoſque Æolia furente circùm
Ventos ſtridere, murmurare nubes,
Et rupes tremere, & crepare cautes,
Et cœlum fremere, & tumultuoſos
Mixta grandine provocare nimbos,
Et confundere turbines, & auctis
Jam jam fulmina parturire flammis.

Vide reliqua apud P. Iac. Bidermanum l. 1. ſil. 1.

Hortus erat, Charitum ſtatio, cultiſſimus herbis,
Conſitus arboribus, dominantis regia Floræ,
Aulaque Pomonæ, vario circumſona lapſu,
Rorabat lacrymis ridentes ruris ocellos
Et labyrintheo ſerpebat lymphula flexu.
Textilibus nigra ſcena umbris vernabat, aquarum
Murmure vocalis foliiſque, avibuſque diſerta.
Pars villæ ſaxo pendebat nixa ſupino,
Unde aqua terribili ſtrepitu bacchata fremebat,
Inque tubos ibat diſcreta, & fluminis ictu
Tentabat cytharæ numeros, ſed pollice nullo:
Aonidum lituos ſimulabat, barbita phœbi.
At gravis Autumno pars altera, cincta racemis,
Potabat ſolis radios camerata per arcus
Fingebant cedri. & virides topiaria lauri;
Attonſo myrtus fabricabat vertice muros,

Et latera umbrabat ramis frondentibus ilex.
Tortilis in vultus animantum buxus, amœna
Pinxerat ira apros, animaverat ora leonum,
Jucundoque furore lupes, aquilaſque volucres.
Non ala, ſed fronde.

P. Car. de Luca l. 20. Laur. Dom.

Hortus, ſive locus florens.

CHloris odorato devecta per aera curru
Spargit humi varios, fertur quacumque colores!
Quàque movet greſſus, ſurgunt violæque, roſæque.
Coryciique croci, atque immortales amaranthi,
Candida nec niveis ceſſura liguſtra pruinis,
Ipſe etiam Charites ſocio ſimul agmine fundunt
Certatim illa thymum, Roremque & molle Cyperon.
Hæc caſias, calthaſque, hæc & Vaccinia nigra,
Narciſſi & lacrymas, Hyacinthi & nobile gramen,
Et thymbram, & quos nunc tellus fert Dædala flores.

Iov. Pontanus l. 1. de ſtellis.

Namque ubi ſe geminas ædes protendit in alas,
Areolæ hinc atque hinc vernant gemmantibus herbis.
Totque fovent gremio flores quot littora conchas.
Non alio florum diſcrimine ridet agellus.
Quàm picta innumeris Cythereja concha lapillis.
Ille tibi Cyanum, tortum tibi pandit achantum.
Et breve Cherepulum, & ſolem quæ ſpectat amantem.
Semper amans Malachen, teque ò pulcherrime Adoni
Nunc flos, at quondam juvenilis gloria pubis:
Quique ſuis gemitus foliis inſcripſit, & hia,
Phœbe tuum vulnus, tua pignora cara Hyacintum.
Nec minus aſperſi nativo ſanguine flores,
Murice collucent immortales amaranthi.
Et crocus, & Smylax & quæ ſuffuſa cruore
Alba prius, Veneri rutilo roſa purpurat oſtro.
Quid referam ut ſuaves prætexat amaracus umbras,
Ut Panaces flavo ſcintillet lumine, ſucco
Gratior, ut minio violæ tingantur, & albo
Flore puellares imitetur regia vultus
Parthenice, gelidumque bibant violaria fontem?
Tu quoque virginibus donum memorabile Caltha
Lutea flammeola pingis viridaria gemma,
Tuque puer Narciſſe olim male creditus undis,
Et quæ fragrat magis Heſperus oris.
Flammeaque, & ternis imitata coloribus Irim.
Iris, & omne genus violæ, quibus ora leonis.
Adde feri, floremque Jovis, quodque emicat auro.
Abrotanum, atque omni gemmantem tempore Picrim,
Et miſcenda albo vaccinia nigra liguſtro.

Aur. Vrſius in Hor. Exquil.

Hic

Hìc etiam tenui creſcunt violaria ſucco
Et circùm teneros pariunt lætiſſima fœtus.
Tu puras Narciſſe nives, aut lutea colla
In tepidæ credis concordia frigora brumæ:
Frigora nec metuis hyacinthe noxia, magnis
Quæ tibi concilias opibus: ſic pulcher in auro,
Pulcher & argento, vitreis aut concolor undis.
Te mille in facies, & nomina mille coloras
Hìc & Pæſtanis certans Anemona roſetis,
Cui tumido collecta caput ſeu purpura nodo,
Seu nix alba tegit roſeo circumdata limbo.
Explicat & varios eadem pulcherrima cultus.
Vos quoque liquiſtis jam credita montibus imas
Lilia convalles viridique hærentia culmo
Lacteolos puro calices afflaſtis odore.
Quin & formoſæ Tulipę (quibus in videt iris
Grandia inexhauſtis diſtincta coloribus ora)
Omnigeno pictos ſimulant in ceſpite flores.
Nobilior liquidas implebis odoribus auras
Cariophyle omnes ludens imitare colores.
Ipſe quoque ignotus qui Mexica rura tenebas
Pulchrior in ſeptis vernat Granadillus amœnis:
Ille ſuper folia auguſti candentia floris
Spinea contexit lento diademate ſerta,
Cuſpidis ac ternas acies, & vulnera ſignat
Argumentum ingens, morientis ſigna Tonantis.
P. Alex. Donatus l. 2. car. 5.

Illinc iocoſo penſiles ſuſpendio
Irridet aura floſculos;
Vernanſque ſocias inter hyacinthus roſas
Criſpante ſtipatur coma;
En caltha florum Proteus, totos ſuo
Intexit agros vellere,
Imparque proprio ponderi ora languido
Acclinat ad terram oſculo.
En explicatis Tulipæ captant labris
Amœna phœbi lumina.
Et ſi vel atra pellitur noctis rota,
Vel inſepultus nubibus
Titan ſenas invidet mundo comas,
Turbante Cauro ſidera;
Et illæ apertos protinus claudunt ſinus,
Triſtemque vultum contrahunt.
En ordinatis carminatim lineis
Se ſpicca Nardi porrigit:
Florentibuſque Roſmaris tua radiis
Se ſe coronat infula.
Illinc verecunda Irides florent gena,
Et jam modeſte ſubrubent;
Ut ipſe florem penè credatur pudor

Propria animaſſe purpura
P. Alb. Ines Lyr. cent. 1. ode 81.

Hi nemorum luci, denſis hæ frondibus umbræ:
Lætaque pomiferis viridaria conſita ſilvis;
Hæc & odoratis arbuſta fluentia ſuccis,
Illaque fragrantes ramis hàlantia nimbos
Gramina virtutis medicę, pictique comantes
Veris opes, Floræque domos, zephyrique morantis
Deliciæ, quibus excelſi munimina muri
Davidis labor in magnum circumdedit orbem
Undique concluſi ſpecies hæc nobilis horti,
Inclyta felicis claudens compendia terræ,
Quidquid odoratum Libanus campique Sabææ
Gentis, & excuſſis ſpirat Panchaja ramis;
Quidquid & auriferum Heſperides, felixque beati
Æquoris occiduum quæ reſpicit inſula ſolem:
Quidquid habet Pharium geniale Canopus ad amnem.
Quidquid in aerios Babylonia ſuſtulit arcus,
Quidquid ad Adriacum mollis Phœacia pontum,
Quidquid Arabs metit, aut Indus, cœloque ſub omni
Quidquid honoratum pretioſo nomine laudem
Virtutis, formæve tulit, miracula mundi
Omnia regales vario diſperſa per hortos
Munere, diverſis illuc eoeuntia terris
Æmula perpetuo ſe compoſuere theatro.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

F L O R E S.

Roſa.

Vidi Pæſtano gaudere roſaria cultu
Exoriente novæ roſcida lucifero.
Ambigeres raperet ne roſis aurora ruborem
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, & unum mane duorum
Sideris & floris, nam domina una Venus.
Forſan & unus odor ſed celſior ille per auras
Difflatur, ſpirat proximus iſte magis.
Momentum intereat, quo ſe naſcentia florum
Germina comparibus dividerent ſpatiis.
Hæc aderit anguſto foliorum tecta galero,
Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aderit primi faſtigia celſa obeliſci,
Mucronem abſolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exſinuabat amictus,
Jam meditans foliis ſe numerare ſuis.
Nec mora, ridentis calathi patefecit honorem
Prodens incluſi ſemina denſa croci.
Hæc modo quæ toto rutilaverat igne comarum,
Pallida collapſis deſeritur foliis.

Mi-

Mirabar celerem fugitiva ætate rapinam,
Et dum naſcuntur, conſenuiſſe roſas.

Auſonius Idyl.14.

Ilicet erumpunt terræ de viſcere flores,
Terræ oculus, cœli livor, Roſa purpurat ardens,
Et regina ſuum veſtit, pretioſa tribunal,
Flava coronatæ jactans incendia frontis,
Frondibus obvallat ſedem, dumoſque rigentes
Armat in excubias, populo quo jura minori
Tota ferat, floreſque ſuos tranſcribat in uſus.
Cingitur hinc princeps, denſoque ſatellite florum
Emicat, & teneros jacit ambitioſa capillos,
Invidioſa aſtris, auroræ lumen, olympi
Gloria, veris honos, & vivax pompa colorum.

Aug. Maſcardus l.4.ſyl.in Ver.

Exere formoſos veris decus, exere vultus
Idaliæ roſa grata Deæ, ſat clauſa virenti
Carcere, ſat rigido latuiſti milite ſepta.
Exere naſcenti roſeum jubar æmula ſoli,
Atque ſinus laxans virides, multoque gravatum
Rore, Diones inter caput excute flores,
Quippe alios tantum vincis pulcherrima, quantum
Cynthius aſtrorum mediis in milibus ardet,
Atque ubi purpurea calathus ſe pandere rima
Cœperit, illuſtreſque comas effuderis hortis.
Seu nivibus certare placet, tibi lactea colla
Lilia ſubmittent, limboque coruſcus in aureo
Liriopes proprii mirator pallidus oris:
Seu minio certare velis, tibi purpura cedat
Pæoniis infuſa comis nec certet ocellus.
Rubraque languenti dilecta papavera Morpheo,
Sin magis ambroſios amor eſt aperire receſſus,
Ipſa minus ſuavem viola expirabit odorem;
Exoritur, calathique moras perrumpit acuto
Vertice, quale decus Superi! quo fulgurat oſtro!
Utque halat gratis perfuſus odoribus æther!
At quam formoſi fugitiva eſt gratia floris,
Idem ſurgentem phœbus videt, atque cadentem.

Apud P. Laur. le Brun. to.1. Elo. Poet. l.7.

Hic ſub ruborum denſiore milite,
  Crebriſque ſpinarum roſa
Horreſcit armis: crederes rurſum in ſuo
  Videre Danaen carcere.
Hic erubeſcit, hic ſuos pallet rubos,
  Spinaſque cælat frondibus.
Hic delicatas aureis mitras pilis,
  Flavumque criſpat verticem,
Et pertinacis vellicans hamo rubi
  Ad ſe viatores trahit.
Ac tot decoris explicita coloribus

Va-

Varia meretur nomina.
Nunc vulneratæ floridus terræ cruor,
Nunc parva ſtellarum ſoror:
Nunc caſtiori conſecrata lumine
Pudica pratorum Venus.

P. Alb. Ines lyric. cent. 1. ode. 81.

Qualia puniceo Jerichunte roſaria partu
Centenis opulenta comis, biferoque per annum
Fœta rubo, gemini roſeos in veris amictus
Felici damnata ſatu, terræque parentis
Ubere, laudato ſætis illuſtria dumo.
Hic ſita vernanti pompæ regalis in oſtro
Ardet, & ambito florum regina ſuperbit
Imperio: ſedet arce rubi, diffundit odorem
Ambroſium, ſiſtitque Notos, tumet inclyta gyro,
Et centum geminos roſa ſe deſcribit in orbes.

P. Ant. Canut in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Cùm zephiris tepuere dies, cùm cornua Tauri
Præteriens ſubiit Geminus, lucemque beatam
Cœpit in algentes currus ſol ſpargere terras:
Surculus hic fœta gremio nova gaudia terræ
Ducere, tum frondere comis, lætumque virorem
Fundere, tum calicem tenui deſcribere cono,
Et viridi tornare globo, denſare comantes
Divitias, hilarique dein diducere riſu
Labra globi, ditemque ſinum vix pandere ſecto
Tegmine, ſidereos hac promere luce colores
Sentibus innocuum ducens roſa floris honorem.
Floris amans; languenſque mora, Sol torquet amores
Acribus in calicem radiis: hic lætus amanti
Pandere ſe maturat, amant formoſa videri.
Oris opes, totamque colorum in lumine gazam
Explicat, incerti clara argumenta favoris.
Segmina quina jacent calicis: laxatur in orbem
Agmen honoratum foliorum, & ſectilis oſtri
Circulus, & lato ſeries circumſita gyro.
En ut honorato viridis cuſtodia vallo
Præcingit dominæ decus, & ſtatione fideli
Haſtati paribus ſpatiis nectuntur ad ipſam
Principis auguſtæ ſedem, ſoliumque coronant,
Quid prius? an rutilus color? an diffuſa comarum
Segmina, vel cœleſtis odor mollifve coronæ
Blandus honos? Circi hæc ſpecies, eſt inclyta Floræ
Regia, victoris Maii geniale trophæum;
Illecebræ Charitum molles, feſtique theatrum
Veris, odoratæ Panchaja mobilis auræ.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Lilium.

SUnt nobis tereti ſurgentia lilia caule,
Lilia jam valvas tangere nata meas.

Areo-

Areolis ut quæque ſuis, ita diſſita formis,
Ex vario patriam ſideris axe trahunt,
Cœrula flaveſcunt, & pendente lilia gilva.
Stant quoque Corycio plurima tincta croco.
Ebria Sarrano ſtant magnaque, parvaque ſucco;
Sed regnum ac ſceptrum candida ſola tenent,
Quàm benè defixis hærent fruticantia bulbis:
Vix queat hæc Pæſti tam ſolidare labor.
Quàm perpendiculo ſcapi ſe pertica tollit:
Arte Corynthiaci vix imitanda fabri:
Nativo circum ſerpunt folia arcta ſmaragdo,
Ex imo ad ſummas ambitioſa comas.
Ardua magnanima ſurgens ſtatione columna
Erigit ad cubitos culmina penè duos,
Supremoque ſui fundens in vertice flores,
In calices plures deſinit unus apex.
Parte calix aliam jam pubere fractus hiatu,
Maturo ſolvit labra repanda ſinu.
Labra tot, in Maii quot currunt ſidere Nonæ,
Splendida, & Odryſia candidiora nive.
In medio floris, croceo ſtylus aureus ortus,
Vertice criſtato claudit honore caput.
Ad ſummam, ſic picta vides, ut vivere credas.
Sic vivunt ſimul, ut lilia picta putes.
P. Io. Biſſelius l. 1. Æſt. el. 17. & 18.

Ecce tibi viridi ſe lilia caudice tollunt,
Atque humiles alto deſpectant vertice flores
Virginea ridente coma, quam multus oberrat
Candor, & effuſo ſpargit Saturnia lacte.
At circùm intus agunt ſe tenvia fila coruſcis
Lutea malleolis: niveoque immiſta nitore
Purpura collucet, ſparſoque intermicat auro.
Apud P. Laur. de Brun. to. 5. El. Poet. l. 5.

Hìc florulento lilieta frigore
Latas inundant areas.
Vernoque lacte languidum quaſſant caput
Æſtatis innocentiam.
En ut minutim fluctuant, & è ſuis
Suſpenſa pendent caulibus.
Ut candidatis turbinata paginis
Album merentur calculum;
Et ſuſtinentes grandius premunt baſes,
Flavoque rident ſtamine.
P. Alb. Ines lyric. cent. 1. ode. 81.

Celſule flos juvenum, perge hinc tu primus in hortos,
Liliumque carpe, florum principem excelſiſſimum,
Rectus, & enodis radioſa fronte coruſcat:
Floræ ſuperbæ faſtus amabilis;
Regale ſceptrum Veris in regno putes.
O eſſet hic flos aureus:

Sed

Sol eſſet inter ſidera
Hortenſis æthræ: argenteo
Candore Luna eſt, ſed tamen prato creat
Diem ſerenum. *Leo. Sanctius florid. l. 1.*

Nobilis erecto ſe ſe flos caule ſub auras
Surrigit, nitidos à vertice fundit odores,
Lacteolamque nivem medio diſcriminat auro.
En ut honoratam viridanti margine ſilvam
Explicat, & compto ſe torquet in aera culmo
Truncus in æthereum properans ſe pondere florem.
Aſpice qua naſcens primum à radicibus imis
Emicat in longos ut ſe viridiſſima ductus
Progenies, ſtrictos foliis imitantibus enſes,
Geſtit & ambitum circum vallare parentem,
Ne tamen in blando rigidum quid flore dolorem
Afferat, aut terrore oculos offendat inani:
Verna ſuſperſuſo pingueſcit lamina ſucco,
Obtuſoque hebetat fictum mucrone rigorem.
Inde capillitio per decrementa minori,
Impariles attonſa comas, velut ordine, circùm
Silva coronatum denſo tegit agmine caulem,
Surgit & in viridem ſucciſo turbine comam. *Et inf.*
Quidquid id eſt, viden' ut tereti de culmine caulis
Exilit, & viridem ſtringens in acumine nodum,
Productuſque tubo niveum trahit ore colorem
Plenus lacte calix, & rara dives opum vi
Vertice ruptus hiat, puroſque recludit honores,
Aſpice ut in ſenas partitur candida frondes
Segmina, & ovatam concreto lacte figuram
Deſcribit: qua parte foras erumpit eburnæ
Gaza comæ, exertamque refert ſed lactea linguam.
Ut teres in calicem, quo ſe flos indat, acumen
Præciſis tenuat foliis, anguſtat & imum
Floris; ut oblongas ducto ceu tramite lamnas
Exarat, & medium ducit via lactea ſulcum,
Signatoque nivem folii diſcrimine fingit.
En folia ut labris molas imitata repandis,
Malleoliſque datura locum, fallente recedunt
Ingenioſa fuga; dumque altis ora retorquent
Flexibus, ambitioſa tument, cinguntque corona
Vittatam ſpecie frontem, pompaque nivali
Inclita fucatos diverſicolore veneno
Deſpiciunt flores, erectaque vertice regnant.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Granadillus.

Ecce frutex humili qui ſurgens ſtipite pandum
Deſinit in florem, folio dein tenditur uno
Continuus: radiis oras ambitur acutis.
In medio lucent quivis illuſtria gemma

Tu-

Tubera, purpurea ſtillantia tubera lympha.
Sed qua lympha ſinum calicis matura recludit,
Subrigitur (miranda fides) procera patenti
Fixa columna ſinu, tereti de marmore qualem
Dædala conari Lyſippi dextera vellet.
Summa coronantur flexo diademate, credas
Conſertos hærere vepres, hirtiſque minari
Armatum ſtimulis erecti tergus echini.
Eminet implexis è ſentibus ordine triplex
Clavorum ſpecies; quorum ceu vulnera trino
Fixus in arrecta ſtabilitur mucro columna.
Prominet è folio breviore ſariſſa: flagellum
Capreoli formant ſed imago ſtipitis altam
Aſſimulat quadrata crucem.

P. Iac. Bidermanus l.3. Heroid.

Mille notas inter, rorantes ſanguine vivo
Quæ maculant frondes, majoribus illita guttis
Quinque micant roſeo ſtillantia vulnera ſucco.
Tergemina virides herbeſcunt cuſpide clavi
Impoſituri oculis, niſi tractu judice ferrum
Eſſe neget duro facies diverſa metallo.
Formoſi calicis creſcens ſe tollit in altum
E medio columella ſinu: florem inde ſupremum
Nativo innocui ſentes diademate cingunt.
Sic erat illa tuam, quæ quondam, Chriſte, corona
Implicuit frontem mordacibus aſpera dumis
Divinumque bibit ſpina ſitiente cruorem.

P. Gilb. Ionninus in Parn. Soc. Ieſu.

Heliotropium.

Non ita ſolis amans, foliiſque micantibus auro
Æmulus, ardentique globo, flos inclite florum
Gloria purpureæ Sol inter ſidera terræ:
Non ita puniceo phœbum comitatur ab ortu,
Ingentemque viam, cœli curſuſque laborem
Immenſum deſcribit, humi radicibus hærens,
Flore ſequax ſpectante ducem: viridante comantem
Ambitione vaga circùm, velut agmine ſilvam
Torquet agens; viſo ceu brachia blanda parenti
Porrigat, & tacitum pandat fugientis amorem
Sideris, & croceos formę ſplendentis honores.
Solis adorato ſenſim conſurgit Eoo
Et medium cœli recta ſuſtollit in axem
Exultans cum caule caput; plenoque parentem
Ore trahens, parili fulget velut invidus igne.
Ac demum cum ſole cadens languente ſalutat
Occiduum cervice jubar, totaque diurnum
Nocte remetitur ſpatium, veſtigia curſus
Fronte legens verſa, primoſque recurrit ad ortus
Anxius, & patrios meat irrequietus in orbes.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Tu-

Tulipa.

OCyus emergit viridem mentita Smaragdum
Gemma ſolo, ſenſimque leves poſt luminis hauſtus
Creſcit agens fibras, & aperto fiſtula cœlo
Credere adhuc teneros audet temeraria fœtus.
Attamen aſtra favent: jam libera carceris exit
Frondea compages, tenuique arctata cylindro.
Intumet, & tandem reſerato captat amicum
Ore diem, totoque viget ſpectabilis horto.
In calicem ſe lingua rotat circumque refulget
Leta ſuſurrantis trepidant ad ſibila venti
Bractea, divitibuſque auri florentis imago
Diſcolor in foliis per denſas fulgurat umbras.
Inter virgineam pretioſi germinis alvum
Serica fila micant fulvis capitata corymbis:
Perque comas crocus, & minium, nec janthina deſunt
Pigmenta, & rutilos argentum circinat orbes,
Plantaque cœleſti frondeſcit amabilis arcu.

Aqud P. Laur. le Brun. t. 1. eloq. Poet. l. 3.

Narciſſus.

ILlinc minore flore Narciſſus nitet
Canoque palleſcit gelu
Quem ſi loquaris, ſuſcitata flebili
Suſpirat Echo murmure.
At nec ſub uno flore Narciſſus latet,
Nec crine eodem fluctuat.
Illinc fideli purpuram mendacio
Mentitur, & fingit roſas.
Illinc pudico ſub rubentes murice
Vivas odoris pixides
Suſpendit, inde luteas refert notas,
Floræque tintinnabula
Hinc ditiori pingit auro pendulam
Floris tenelli bracteam:
Ac diſtributis in modum ſtellæ comis
Flavum rotundat verticem.
Illinc cruentum mentiente ſericum
Nutat, labatque coccino:
Aut nigricante buxeum ferrugine
Senſim colorem diluit.
En rurſus idem in aureis flavet genis,
Auroque ridet duplici:
Argenteoque lacte conſperſum caput
Virente concludit mitra:
Et quà ſupremi verticis ſurgit coma,
Raro rubeſcit ſanguine.

P. Alb. Ines, lyr. cent. 1. Ode 81.

HERBÆ, ET FRUTICES.

JAm breve chærophylum, & torpenti grata palato
Intyba, jam teneris frondens lactucula fibris.

Al-

Alliaque infractis ſpicis, & olentia latè
Ulpica, quæque fabis habilis frabrilia miſcet.
Jam ſiſer, Aſſyrioque venit quæ ſemine radix,
Sectaque præbetur madido ſociata lupino,
Ut peluſiaci proritet pocula Zythi
Tempore non alio vili quoque ſalgama merce
Capparis, & triſtes inulæ, ferulæque minaces
Plantantur, nec non ſerpentia gramina mentæ.
Et benè odorati flores ſparguntur anethi,
Ruptaque Palladiæ baccæ victura ſaporem,
Seque laceſſenti fletum factura ſinapis,
Atque oleris pulli radix, lacrymoſaque cepa
Ponitur: & latis guſtum quæ condiat herba:
Tum quoque conſeritur toto quæ plurima terræ
Orbe virens, pariter plebi, regique ſuperbo
Frigoribus caules, & veri cymata mittit.

Columella de cul. hor. l. 10.

Hìc mentæ virides, hìc lenta ſiſymbria ſurgunt,
Hìc metitur plenis ardens erucula palmis.
Et tymbræ ſuaves, & odoriferæ panaceæ:
Fœniculumque, apiumque, & falſi gramina crithmi,
Atque meliphilla, & ſucco colocynthis amaro,
Et vernans ad aquas, & aquas metuens adjantum:
Pamphiliuſque thymus, tymbra qui durior exit,
Et Sia propter aquas vitę potura virorem,
Capreoliſque hirtis imitata filicula cirros,
Sonchique, aſplenumque, lupique volubile germen,
Pictaque, phyllitis ſuſpendere gnara corymbos,
Coryciumque crocum, gratumque halans calaminta,
Et coma ſuave rubens dictamini, Idæque papaver.

P. Bern. Stephonius l. Heroic. c. 11.

Hìc myrtus viret, & roris non parva marini
Copia, voſque apibus gratiſſima pabula Tymbræ,
Hybleumque thymum, Caſiæque, olentia latè
Serpylla, & gratis nutritus amaracus auris.
Nec procul hinc abſunt roſeas imitata papillas
Fraga puellares. Venerique accepta moranti
Eruca, & medicas ſortita abſynthia vires,
Fæcunduſque rumex, & odoriferæ Panaceæ
Gramen, & irriguis quæ gaudent intyba rivis.
Non deſunt triſtes inulæ, rutæque ſalubres,
Et mentha, & rhamni, Coriandraque pendula filo,
Marrhubiumque ſalax, & amica papavera ſomno.
Quin adſunt betæque humiles, terſuraque dentes
Salvia, quæque acrem latè jaculantur odorem,
Invitoque trahunt lacrymas naſturtia vultu.

Aur. Vrſius in Hor. Exquil.

Lactuca.

JAmque ſalutari properet lactuca ſapore,
Triſtia quæ relevat longi faſtidia morbi,

Altera crebra viret, fuſco nitet altera crine,
Utraque Cœcilii de nomine dicta Metelli,
Tertia quæ ſpiſſo, ſed puro vertice pallet,
Hæc ſua Cappadocæ ſervat cognomina gentis,
Et mea quam generant Tartheſi littora Gades,
Candida vibrato diſcrimine, candida tyrſo eſt.
Cypro item paphio, quam pingui nutrit in arvo
Punicea depexa coma, ſed lactea crure eſt.
Columella de cul. hort. l. 10.

Braſſica.

COllè ſuburbano quid mollius educat hortus,
Cum Ver irriguis gramina nutrit aquis?
Pullulat hìc medio ſoboles denſiſſima culmo,
Et circùm teneros explicat aucta ſinus.
Ille gerit viridi tumidos è fronde corymbos,
Et croceos tereti cortice condit opes.
Multiplices aperit mox aureus ordine gemmas;
Seque ſuo circùm flore coronat apex.
Cernite nativis fruticantes ſtirpibus agros
Tot diverſa meus Caulis in ora venit.
Hìc tumidum foliis creſcit capitatus in orbem
Candidus, & denſas condit in orbe nives.
Hìc capita extendit patulis denſiſſima ramis
Et folia elato vertice craſſa levat
Hìc niger hyberno criſpatus frigore frondet,
Aſper inæquales explicat ore thoros.
Hìc foliis numeroſus agit: ſtat floreus illi,
Criſtatuſque alto vertice ſurgit honor.
Hìc jucunda parat generoſo fercula thyrſo,
Juraque dant ſcutulæ, fruſta reſecta natant.
P. Alex. Donatus l. 3. c. el. 6.

Fraga.

AT quà conſpicuo pinetum vertice ſurgit,
Montana clivus fertilitate rubet.
Pingitur ambroſio tellus lætiſſima fructu,
Punica fragorum purpura ſerpit humi,
O mihi quis Cois pictor tam blanda tabellis
Grana repræſentet? non ita gemma nitet.
Quàm rutilò lucent Erythrææ ſanguine baccæ?
Quàm benè guttatis ſtat mitra viva notis
Quàm ſpirat teneras Zephiris agitantibus auras?
Quàm ſuavi miſtus vernat odore ſapor?
Seu plenis congeſta volis deglutio fraga;
Seu lactis patera miſceo, ſive meri:
Seu diſtillato diſtempero denique baccho:
Perſica non æque eſt lauta Choaſpis aqua.
P. Io. Biſſellius l. 1. Æſt. el. 20.

TO-

TOPIARIA.

Et frutices in varias rerum ſpecies conformati.

FIngit adhuc teneros frutices, & gramina docto
Temperat imperio, prima creſcentia pube,
Et tandem jubet innumeras aſſumere rerum
Textilibus nodis, & lento vimine formas.
Scilicet æthereas venit hìc obeliſcus in auras
Myrteus: hìc velis remiſque virentibus Argo
Molitur, ventoſque expectat pigra ſecundos.
Hic teres intonſo contexitur orbita buxo,
Silvicolæque feræ ſimulantur rore marino,
Acriæ ſimulantur aves in ceſpite molli:
Præcipuè quæ ſceptra tenet regina volucrum
Conformata thymo, ſerpillo ficta ſequaci.
Areolas fulvis medias amplectitur alis.

P. Tar. Gallutius l. 2. car. 19.

Hìc paſſim virides mentiri corpora frondes,
Et foliis textas videas volitare volucres.
Illa recedenti ſimili, ſimiliſque volanti
Libera jam trunco geminis ſubremigat alis:
Illa animis, roſtroque minax petit eminus hoſtem:
Illa ferox criſtis, nativo diſcolor auro
Indignata dolet cunctas virideſcere pennas.
Quin etiam telis galeaque induta comanti,
Et clypeata furit myrtus: ſtant frondea ferro
Agmina, ceu turres, propugnacula circùm
Denſati veniant hoſtes; hi miſſile telum
Expediunt: longis hi pugnant cominus haſtis:
Hi feriunt, liquidoſque trahunt pro ſanguine ſuccos,
Parte alia puppis Zephyro dat vela tepenti
Apta ſolo, & fruſtra conſumit carbaſus Euros
Hinc hominum, ſuperumque trahit cœlata figuras
Seque ſacris naſci miratur frondibus arbor.

P. Al. Donatus l. 2. car. 5.

ARBORES.

UMbra loco venit: non Chaonis abfuit arbor.
Non nemus Heliadũ, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, inuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuòque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cœrula ficus.
Vos quoque flexibiles hæderæ veniſtis, & unà
Pampineæ vites & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomoque onerata jubenti

Ar-

Arbutus, & lentæ victoris præmia palmę,
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus
Grata Deum matri.

Ovidius l.10.met.

Mœnalio ſtupet in ſaltu dum increſcere cornum,
Non ſenſit quercu ſe ſe frondere Lycęus.
Gargano in magno, aut in nimbiſero Apennino
Dum creſcunt tiliæ, atque orni, dum vertice Pindi
Surgit acer, pinu intereà ſe ſublevat alta
Pelion, & latè pelago ſua ſigna minatur.
Jam videas canentem oleis frondere Taburnum,
Ac buxo varius nectit ſibi ſerta Cytorus.
Proveniunt latè campis cœleſtia dona,
Plurima nux, & pruna rubentia, & aurea ramis
Mala, & odoratis non indecor arbutus hortis.
Et cœraſi palmæque, & lotos amica Lyęo,
Atque in ſanguineam Morus poſt verſa figuram,
Erumpuntque ſolo biferę, atque cydonia canis,
Frondibus erumpunt ſudanti balſama ligno,
Ac de textilibus pendentia citria ramis.

Jo. Pontanus l.1.de ſtell.Tit. Gen.infer.

Hìc oleam, eduramque nucem, mala aſpicit illic
Appia, quæquæ hyemis poma aſſervantur in uſum,
Meſpilaque, & ventrem Corna aſtrictura ſolutum,
Inque levi palea matureſcentia ſorba,
Sępe legit tremulo ſuſpenſa cydonia ramo,
Aut virides inter flaventia citria frondes
Malaque pervigili non cuſtodita dracone
Aurea, & his nullo adjungit nocitura veneno
Perſica, Sextili properant quæ pręcoqua menſe,
Quæque ſub extremum autumnum miteſcere diſcunt.
Hinc etiam ceraſis, farti Moriſve cruentis
Sanguine viminei multo manant calatiſci,
Et præcox bifera decerpitur arbore ficus.
Quid referam, miſit quondam quę pruna Damaſcus
Dives, & Armeniis referentia nomen ab oris?
Quid pyra Cruſtumia, & præpingui ventre Volema,
Regiaque, & Syris quondam acceptiſſima terris?
Hìc tibi nec coryli fœtus, nec amygdala deſunt,
Nec quidquid fert cultus ager.

Aur. Urſus in Hort. Exquil.

Purpurei pingunt candentia mala rubores,
Cùm primos aperit bruma nivoſa dies.
Et melimela rubent mellito dulcia ſucco:
Appia nativus luthea veſtit odor.
Ipſa gravant patrios aurata cotonea ramos,
Atque ingrata ſuæ damna parentis amant.
Ocyus agricolæ numquam legere ſuperba,
Aut pira quæ multo lacte falerna fluunt.
Hìc etiam tumidis gaudebit palma Volemis,

Nec male tentabit muſteus ora ſapor.
Hic ſecura novos exponit amygdala flores,
Et nondum Boreæ mortua flabea timet.
Perſica non ullis creſcunt lapidoſa venenis
Præcoqua ſive rubent, luthea ſive tument,
Et ceraſum teretes ſaturabit ſanguine fœtus,
Ceu patriis quondam Pontus alebat agris.
Pomaque in Armeniis gaudent miteſcere malis,
Fucat & illudens aurea terga rubor.
Pruna Damaſcenæ quondam, nunc Itala, terræ,
Carpere cum praſinis cerea miſta juvat.
Hic & purpureis certantia Zizipha Cornis,
Bacca rubet mollis, durior ante viret.
Jam Lybici oſtrino tuberes ſe cortice condunt,
Ærugo pingit meſpila, Sorba crocus,
Parte alia proles viridis palleſcit olivæ:
Autumni ſuccis pinguibus atra madet.
Coccina vinoſis mox ora nigrantia moris:
Lavere infeſtas corpore acerba manus.
Punicaque in ſcabris denſantur apyrina ramis,
Rubra coronato tegmine grana latent.
Ultima frugifero ſurgent contermina campo
Ardua dumoſis rubora caſtaneis.

P. Alex. Donatus l. 2. el. 1.

Hic patulæ ramis platani, palmæque ſuperbo
Vertice, pallentes ramus felicis olivæ,
Pulchra comas Terebinthus, & aeriç cypariſſi,
Et pingues piceæ, quercuſque, ulmique maritæ
Vitibus, in virides crimen diſſecta capillos
Pinus, & excelſas tollens caput Ornus in auras.
Inde nuces, hinc Poma ſui diſcrimine campi
Singula in exactum longo quicunce tenorem.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Arbor frondibus, & fructibus ſpoliata.

Qualis hyperboreis arbor caput icta flagellis,
Quæ primo cum vere nitens, atque ubere felix
Pomifero, cœpit teneros educere fœtus,
Soliciti ſpes agricolæ, ruit invida cœlo
Ira Noti, aut hyemis violentior ingruit horror:
Mox virides decuſſa comas, vernumque decorem,
Reliquias ſervat ramorum, & inutile germen;
Flore comam donec pubem novus educat annus.

B. Pulcharellus l. 1. car. 4.

Vitis.

Illa fruenda palàm facies, quam vitea circum
Ducta racemiferis prætendit poma corymbis;
Et viridis flavis admixtus detegit uvis
Pampinus; hic hilari turget vindemia baccho,
Palmes, & effuſis per purum elapſus habenis

Fin-

Fingit agens foliis caveæ ſcenalis honorem.
Quis color ille comis? lucetque, latetque Lyæi
Purpura, & in varios diſtinguitur uva colores.
Ant. Vrſius in Hor. Exquil.

Tu gemmis autumnum oneras, mollique pyropo
Plectis honoratas operoſa ſine arte corollas,
Quas tenero abſimilis depingit pampinus auro
Tu nimio defeſſam, æſtu atque extrema trahentem
Fata ſiti terram, diſtentis nectare mammis
Rura foves, propriæ tandem ſed prodiga vitæ,
Cui lacrymas olim dederas (dum vere tepenti
Semiputata truci deflecti brachia falce)
Sanguinis exundans pretioſa fluenta propinas.
Tu ſeu pampinei curvata in fornicis arcum,
Deſuper impendens, frondoſi culmina cœli
Tot varias operoſa aſtris, quot botrus amatas
Educat, & varia baccas diſcriminat arte:
Seu mage connubio palo copulata marito
Conjugis amplexus ſinuoſo blanda Pagello
Expetis, in prolem gravidos enixa racemos,
Et paris, & partus mortalis lactat hiantes.
Aug. Maſcardus l. 2. Sil. in Autum.

Vindemia, & Vinum. Vide infra in Tit. Agricultura.

Citrus, & mala Citria.

ORbe etenim heſperio, Niaſique ad littora quondā
Oceani, auriferis primum ſe ſe extulit hortis
Citrius, arboreæ referens præconia palmæ:
Illi perpetuus frondis decor: inter opacum
Albeſcunt nitidi flores nemus, atque ita latè
Spirat odoratus Zephyris felicibus aer.
Ipſa quidem lauro foliiſque, & cortice, & ipſo
Stipite tum ſimili, tum frondeſcente juventa,
At conu inferior, ramiſque valentibus impar.
Quin gravida è ramis, triplici & diſtincta colore
Mala nitent, virides primum referentia frondes,
Hinc rutilant, fulvoque micant matura metallo.
Flore novo ſemper, ſemper quoque fœtibus aucta.
Iou. Pontanus l. 2. de hor. heſper.

Vos etiam gravidis properaſtis Citria ramis
Heſperias meliore ſolo mutare novales:
Seu tereti pictæ nutritur margine teſtæ,
Et ſobolem, ramos arbor collecta fluentes,
Sępe legi manibus gaudet, ſemperque recenti
Flore nitens: parvę major quoque gratia matri eſt
Seu mediis ſurgens ſpatioſo limite campi
Libera ſublimes effundit in aera frondes.
Seu propior Domino, muriſque affixa ſuperbis
Poma parit primum virides imitata colores,
Mox tingit, fulvoque rubent accenſa metallo:

Rur-

Rurſus & in florem, fœtuſque induta minores
Non hyemes horret, quæ flumine temperat æſtus:
Longa coloratis ſimulans aulæa figuris.

P. Al. Donatus l. 2. c. 5.

Ficus.

Quid biferas ficus? & quam vindemia nutrix
Aut æſtu comitem ſibi quam meſſis alit?
Candida rimoſo ſeu corpore nulla fatiſcit;
Hæc viret, hanc tunicæ purpura fuſca tegit.
Longa illi facies: illi mammoſa tumeſcit:
Aſſurgit gracilis, vertice preſſa jacet,
Mellea jam guttis implet rorantibus ora,
Et ſua jam lacera vulnera veſte gemit.
Et jam rura madent nocturnis roſcida guttis,
Et fæcunda novo nectare ſilva fluit.
Quæ caput inflexo demiſit pendula collo,
Ex alto raptus annuit illa ſuos.

P. Al. Don. l. 2. el. 1.

Ceraſus.

Quod jacet ad lævam, picta nemus arbore ridet:
Hìc fœtu ceraſi verſicolore nitent.
Nomen in his unum eſt, non eſt color omnibus unus,
Hæ livent ſtirpes, hæc nigrat, illa rubet.
Omnibus hyblæi deſtillat gratia ſucci,
Cùm flagrante acinos ruperit hora die.
Omnibus ambroſio miſcentur nectara libo.
Cùm coquit hinc tortos docta culina favos,
Quàm denſis undat Ceraſus baccata maniplis?
Unio non unus millia multa trahit.
Unio vel minio, vel ſanguine tinctus, & oſtro,
Ac bene tornato bacca rotunda cyclo.
Hìc onero pandoſque ſinus, peramque capacem:
Tot gemmas ducens, quot rubra grana vehit.

P. Io: Biſſelius l. 1. Æſtiv. el. 22.

Oliva.

Almam oleæ ſtirpem canimus, quam Pallas in arce
Actæa ſtatuit, victi monumenta tridentis,
Contenta eſt cultu modica, nec plura referre
Ulla poteſt arbor tutandæ commoda vitæ.
Utque ſator fructus capiat, ſerique nepotes,
Bis decies denos ætatem extendit in annos.
Glaucus honor foliis, cognato & ab æthere ductus;
Frigidus hyberno nec flamine decutit Auſter.
Multiplices oleæ fœtus, adeòque ſalubres,
Maxima Socraticæ fuerint ut fercula cœnæ,
Inde liquor manat, duris dum bacca trapetis
Frangitur, humanos validè qui roborat artus.

P. Laur. le Brun. El. Poet. to. 1. l. 7.

Qualis arenoſi per culta novalia campi

Paciferis ſpecioſa comis, ſpecioſa virenti
Germine, compoſitæ ſpecioſa cacumine ſilvæ,
Fundit in albentes ramalia pallida tractus,
Fætaque in auriſluam pingueſcit oliva liquorem.
Nec ſibi ſola ſatis, lecta propagine blandos
Fertilis in fœtus, lœtam è radicibus imis
Pullulat in prolem: truncum gens tota parentem
Ambit, & heredum tenero generoſa coronat
Agmine, vivacique facit ſpem tarda ſenectæ.
Anxia tum flexis demittit brachia ramis
Amplexura parens, & defenſura per æſtum
Effuſa innocuę ſoboli ſuper incubat umbra.
Tempore tum ſtudioſa ſuo turgentia felix
Germina, vernantes ut amœna luce ſmaragdos
Fundit ovans, virideſque cados flauentis olivi
Implet.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Platanus.

Qualis florentem fluvii labentis ad urbem
Amne vago, ſectaſque vado ludente plateas
Umbroſo platanus tumet ambitioſa triumpho.
Arboris immenſæ ramoſa gloria pompa
Surgit in immanem molem, truncoque capaci
Excavat in feſtas triclinia regia menſas.
Tum procul attonitam ramos effuſa per æthram
Arboribus magnis ſimiles, amplectitur ingens
Aeris excluſi ſpatium, cœloque virenti
Subiectos expaſſa toros, & mollia velat
Gramina: per longos præbens umbracula ſoles,
Docta per æſtivos inimicum excludere menſes,
Docta per hybernos foliis admittere ſolem,
Amphitheatralem ſubter deſcribit arenam
Deliciis, hilaremque notans in ludicra circum,
Innocuam caſtos in pugnam invitat amores.
Scilicet intextis, viridi velut imbrice, latis
Se tegit ambitioſa comis, cum ſolibus æſtas
Ardet, & hærentes foliorum provida nexus
Laxat in hoſpitium ſolis, cùm frigida terris
Sævit hyems. Coma pampineæ latiſſima formæ
Temperat æſtivos umbris frigentibus æſtus,
Temperat hybernas æſtivo ſole pruinas.

Idem ibidem.

SILVÆ, NEMORA.

Lucus erat longo nunquam violatus ab ævo,
Obſcurum cingens connexis aera ramis,
Et gelidas alte ſummotis ſolibus umbras.
Si qua fidem meruit Superbos mirata vetuſtas.
Illic & volucres metuunt inſiſtere ramis,

Et

Et luſtris recubare feræ: nec ventus in illas
Incubuit ſilvas, excuſſaque nubibus atris
Fulgura, non ullis frondem præbentibus auris
Arboribus ſuus horror ineſt, tum plurima nigris
Fontibus unda cadit.

Lucanus l.3.

Eſt procul ab urbe lucus ilicibus niger,
Dircæa circa vallis irriguæ loca.
Cupreſſus altis exerens ſilvis caput
Virente ſemper alligat trunco nemus,
Curvoſque tendit quercus, & putres ſitu
Annoſa ramos: hujus abrupit latus
Edax vetuſtas, illa jam feſſa cadens
Radice, fulta pendet aliena trabe
Amara baccis laurus. & tiliæ leves,
Medio ſtat ingens arbor, atque umbra gravi
Silvas minores urget, & magno ambitu
Diffuſa ramis una defendit nemus.

Seneca in Oed.act.3.ſc.2.

Silva capax ævi, validaque incurva ſenecta
Æternum intonſæ frondis; ſtat pervia nullis
Solibus, haud illam brumæ minuere, Notuſve
Jus habet, aut Getica boreas impactus ab Urſa
Subter opaca quies, vacuuſque ſilentia ſervat
Horror, & excluſæ pallet mala lucis imago.

Statius l.4.Theb.

Præneſte denſis frondet ilicibus nemus,
Incęduæque ſæculis multis comæ:
Nox propria luco, & dira religio loci
Attonita primo corda perſtringit metu:
Poſt hæc receſſu panditur longo ſpecus.
Penetrale dives rupe prærupta ſilex
Præmunit; unda ſilice ſcatebroſo ſonat
Incluſa: raucum murmur ex imo ſpecu
Frangitur, & uber undique erumpit latex.

P.Bern.Stephonius in Flau.ac.3.ſc.7.

Sed primùm venerare nemus, lucumque vetuſtis
Arboribus denſum, nigrantemque ilice ſilvam;
Proxima quæ clauſo recubant viridaria monte
Artifici diſtincta manu, quæ ſedula ſemper
Auget honore comas; ac terram chloride veſtit,
Ingeniumque loci, & naturam fingit eundo.
Vis hederæ paſſim truncos amplexa maritos
Cernitur, & fibris, teneriſque adnixa flagellis
Cortice proſerpit paulatim, & brachia nexo
Implicat inſano, vinctaque adnaſcitur ulmo,
Semper prole recens ſemper nutante corymbo
Fertilis, & pulla faciens umbracula fronde.
Stant circùm annoſæ quercus, ſtant oblita muſco
Robora, ſtant ramis criſpæ frondentibus orni,

Et veteres cerri, & ſilvarum gloria pinus,
Et lauri fragiles, & coniferæ cypariſſi.

P. Tar Gallutius l. 1. c. 19.

Silva denſo tuta crine tela Solis negligit,
Regna noctis umbra cæco continet ſilentio,
Nec volantum dulce lucos carmen unquam perſonat.
Si trementes excitarit ore ventus aſpero
Arbores, & murmurantes concitarit ramulos,
Tunc gementis, tunc frementis auras increpat
Terra livet, aura torpet, clauſa ſilvæ carcere;
Flexuoſus inter umbras nullus amnis labitur
Nullus inter ſaxa præceps lene rivus perſtrepit,
Nulla fontium canora vena ſilvis emicat.

Aug. Maſcardus l 4. Sil.

Silva riget denſis circumdata ſentibus ingens,
Aeriiſque obſeſſa jugis: ubi Sirius ardor
Obluctante gelu faſtigia ſumma laborat
Meſſibus in mediis cana ſpoliare pruina.
Hinc gelidæ valles, umbręque, & limpida fontis
Unda per informes multo ruit obice rupes.
Pone fatiſcentes exeſa in rupe cavernas
Faucibus anguſtis, adituque voraginis arcto
Conſpicit, intus erant laqueata cubilibus antra
Grandibus, & vivo fabricata ſedilia ſaxo
Et ſpecies non vana domus, ibi vena ſtrepentis
Dives aquæ nulla ſibi fecerat arte canales:
Sed modico collecta ſinu, qua parte redundat,
Occultos abſorpta ſoli rurſum intrat hiatus.
Nec deſunt arbuſta loco piceæque, cedrique
Aeriæ cœli quas ſuda crepuſcula ſemper
Rore madere jubent liquido, vel melle tenaci
Inficiunt, ſtilliſque ſolum omne cadentibus ungunt.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid.

Silva ad amænitatem.

NEve meæ certet ſilvarum laudibus ulla,
Quidquid ubique viret formoſi, quidquid ubique
Floret, in hanc toto ſilvam congeſſimus orbe.
Primus odoratam nutanti culmine cedrum
Indulget Libanus, quo non formoſior alter.
Mons caput intonſum lucentibus inſerit aſtris,
Hìc & Idumææ tua creſcunt præmia palmæ,
Et rident hìc Eliſii, tua gaudia, flores.
Tam benè mentitur laurus lunata theatrum,
Tam benè ſublimi nutat de vertice pinus,
Hìc ut piniferam ſe tollere nubibus Idam,
Lauricomos illuc mutata ſede receſſus
Parnaſſo migraſſe putes, nec laurea tantùm,
Deliciæ faciles, viret umbra: ſed aura fulvis
Heſperidum devecta plagis tibi ſilva coruſcat.

Ro-

Robora quid referam nodoſo Hercynia trunco,
Quaſque dedit Crete nullo cultore cupreſſus
Et qua miſiſtis platanos Ammonis arenæ?
Vos quoque Chaoniæ veniſtis maxima glande
Fercula contentis parvo: veniſtis & una
Latmia, quæ cœlo per ſaxa aſſurgitis, & quæ
Parthenios ſaltus latè defenditis umbræ,
Abiegna teretes, humiles & fronde ſaligna:
Non hìc quæ redolent auras arbuſta Sabæas,
Non nemus hìc Nemeæ bacca gemmata rubenti
Cornus, & Uraniæ pomaria olentia ſilvæ
Non deerunt, unique omnis tibi ſerviet arbos.
P.Io.B.Ferrarius Colloc.6.

MONTES.

EST locus, Inariæ dixerunt Tænara gentes,
Qua formidatum Maleæ ſpumantis in auras
It caput, & nullos admittit culmine viſus
Stat ſublimis apex, ventoſque, imbreſque ſerenus
Deſpicit, & tantùm feſſis inſiditur aſtris,
Illinc exhauſti poſuere cubilia venti,
Fulminibuſque iter eſt: medium cava nubila montis
Inſumpſere latus: ſummos nec præpetis alæ
Plauſus adit colles, nec rauca tonitrua pulſant.
Statius l.2.Theb.

Quanta laborantis naturæ pondera montes,
Quantaque longinqui monumenta tuentibus ævi!
Nec dum compoſito ſibi fundamenta locarant
Inconcuſſa ſolo, mediumve immobile terræ
Ponderis immani ſeſſu, faſtuque premebant.
Ac minus in vaſtam cumulo turgentia molem
Implebant latera, ingentique tumentia partu
Haud ſecus ac clauſis tendebant viſcera regnis,
Nec juga ſubjecti jus affectantia mundi,
Excluſas rigida cum majeſtate per auras
Grande ſupercilium cælo ſurrecta ferebant;
Ceu cuderent ruptas inferre in ſidera cautes,
Deſpecto imperioſa ſolo, imperioſa ſubacto
Aere, contempto maris imperioſa profundo.
Nec tumulus, nec collis erat, qui fronte modeſta
Surgeret, & molli tollens faſtigia clivo
Pronus adoraret montes, famulaſque ſupino
Tubere terrarum dominis ſubmitteret arces.
P. Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Alpes.

SEd jam præteritos ultra meminiſſe labores
Conſpectæ propius dempſere paventibus Alpes,
Cuncta gelu, canaque æternum grandine tecta,
Atque ævi glaciem cohibent: riget ardua montis

Ætherii facies, ſurgentique obvia Phœbo
Duratas neſcit flammis mollire pruinas.
Quantum tartareus regni pallentis hiatus
Ad manes imos, atque atræ ſtagna paludis
A ſuperba tellure patet: tam longa per auras
Erigitur tellus, & cœlum intercipit umbra.
Nullum ver uſquam, nullique æſtatis honores
Sola jugis habitat diris, ſedeſque tuetur
Perpetuas deformis hyems: illa undique nubes
Huc atras agit, & mixtos cum grandine nimbos.
Jam cuncti flatus, ventique furentia regna
Alpina poſuere domo, caligat in altis
Obtutus ſaxis, abeuntque in nubila montes.
Sil. Italicus l. 9.

Eſt locus Herculeis aris ſacer: hunc nive dura
Claudit hyems, canoque ad ſidera vertice tollit.
Cœlum illinc cecidiſſe putes: non ſolis adulti
Manſueſcit radiis, non venit temporis aura,
Sed glacie concreta rigens, hyemiſque pruinis,
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.
Pontanus Arbiter.

Apenninus.

UMbroſis mediam quà collibus Appenninus
Erigit Italiam, nullo quà vertice tellus
Altius intumuit, propiuſque acceſſit olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit undas
Inferni, ſuperique maris: colleſque coercens:
Hinc Tyrrena vado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Pontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes
Fluminaque in gemini ſpargit divortia ponti.
Lucanus l. 2.

Hic Apennini moles, & vaſta ſubibant
Culmina: vicino jam terga minantia cœlo
Inſedere: cavas mox & deſcendere valles,
Abruptiſque vident ſaxa impendentia ſaxis,
Caſurique ſuas formidavere ruinas.
Horrida nox undas borea ſpirante nivoſas,
Atque impacato glaciantes frigore nimbos
Aſperat, obduratque dolos: ut lubricus alto
Non hæſura gelu veſtigia falleret humor
Indeprenſarum manifeſta ambage viarum.
P. Alex. Donatus l. 10. Conſt.

Atlas.

NEc patitur nomen proferri longius Atlas,
Atlas ſubducto tracturus vertice cœlum.
Sidera nubiferum fulcit caput, ætheriaſque
Erigit æternum compages ardua cervix:
Canet barba gelu, frontemque immanibus umbris
Pi-

Pinea ſilva premit, vaſtant cava tempora venti,
Nimboſoque ruunt ſpumantia flumina rictu.
Tum geminæ laterum fauces maria alta fatigant:
Atque ubi feſſus equos Titan immerſit anhelos
Flammiferum condunt fumanti gurgite currum.
Silius Italicus l. 1.

Ætna.

Ipſe ſed horrificis juxta tonat Ætna ruinis,
Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente favilla.
Attollitque globos flammarum, & ſidera lambit.
Interdum ſcopulos, avulſaque viſcera montis
Erigit eructans, liquefactaque ſaxa ſub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exæſtuat imo.
Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Urgeri mole hac, ingentemque inſuper Ætnam
Impoſitam, ruptis flammam expirare caminis;
Et feſſum quoties mutat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & cœlum ſubtexere fumo.
Virgilius l. 3. Æn.

Vaſta giganteis injecta eſt inſula membris
Trinacris, & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpè:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro,
Læva, Pachyne, tibi; Lilibęo crura premuntur,
Degravat Ætna caput, ſub quæ reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœus.
Sæpè remoliri luctatur pondera terræ
Oppidaque, & magnos devolvere corpore montes;
Inde tremit tellus, & rex pavet ipſe ſilentum.
Ovidius l. 5. met.

Aſt Ætna eructat tremefactis cautibus ignes,
Incluſi gemitus, pelagique imitata furorem.
Murmure per cœcos tonat irrequieta fragores
Nocte, dieque ſimul, fonte è phlegethontis ut atro
Flammarum exundat torrens; piceaque procella
Semi ambuſta rotat liquefactis ſaxa cavernis.
Sed quamquam largo flammarum exęſtuet intus
Turbine, & aſſidue ſubnaſcens proſilit ignis
Summo cana jugo prohibet (mirabile dictu)
Vicinam flammis glaciem: æternoque rigore
Ardentes horrent ſcopuli: ſtant vertice celſi
Collis hyems, calidaque nivem tegit atra favilla.
Sil. Italicus l. 14.

In medio ſcopulis ſe porrigit Ætna peruſtis,
Ætna giganteos nunquam tacitura triumphos,
Enceladi buſtum, qui ſaucia membra revinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulphur:
Et quoties detrectat onus cervice rebelli.

In dextrum, lævumque latus, tunc inſula fundo
Vellitur, & dubiæ nutant cum mœnibus urbes.
Ætneos apices ſolo cognoſcere viſu
Non aditu tentare licet, pars cœtera frondet
Arboribus, teritur nullo cultore cacumen.
Nunc vomit indigenas nimbos, piceaque gravatum
Fœdat nube diem; nunc motibus aſtra laceſſit
Terrificis damniſque ſuis incendia nutrit:
Sed quamvis nimio fervens exuberet æſtu,
Scit nivibus ſervare fidem, pariterque favillis.
Dureſcit glacies tanti ſecura vaporis
Arcano defenſa gelu, fumoque fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

Claudianus l.1.de raptu Proſerp.

Hìc inexhauſtis exæſtuat Ætna caminis,
Sulphureiſque globis illiquefactus ager.
Non feſſi vapor Enceladi, nec anhelitus ille eſt.
Terra ſed exuſto ſpirat anhela ſolo.
Scilicet occultis rimoſa meatibus hiſcit,
Intus & inſtrato ſulphure ſqualet humus.
Tum prædelaſſas incumbens undique cautes
Verberat iratis arbiter auſter aquis.
Ecce ſinus tumet ex alto: circumſona latè
Vapulat undoſo ripa retuſa ſalo.
Spiramenta fremunt ſulcatos acta per artus,
Stridet & immiſſis fiſtula cœca Notis.
Nec mora: materia rapit incita flamma flabellis,
Semen in occulto ſulphure nacta facis.
Sic ubi flammato clareſcunt ignea ſulco
Nubila, cùm labi ſidera nocte putas
Aut ubi per ſtipulas equitat cita flamma ſonantes,
Cùm validi flatus incubuere Noti.
Æſtuat ignis edax; graveolentem fæda mephitim
Trinacris expirat; ſaxa ſubeſa ſonant.
Nec requies, quin hauſta prius cum murmure vaſto
Humida vis liquidi viſcera montis agat.
Hìc ruit, & ruptis torrentia ſaxa cavernis
Evomit accenſo vortice flumen olens.
Ne mihi ne verò veniat tam dira cupido:
Numina non adeò ſunt inimica mihi.
Ut minima mercede mei tot monſtra paveſcam;
Tot malè concordi nexa elementa fide.
Terrarum labes, ventorum prælia, flammæ
Pumiceos æſtus, ſolum luctantia clauſtris
Exitiis infame ſolum, luctantia clauſtris
Flamina, liventi rura vadoſa lue.
Et conjuratas in publica damna procellas,
Et terræ clades, aeris, ignis, aquæ.

P.Bern.Stephonius eleg.9.

Quà

Quà movet indigenas glomerabilis Ætna favillas,
Sidera quà temerant nube gravata diem.
Qua ſcopulos tormenta rotant arcana volantes,
Et pelagus trepidis pondera ſentit aquis.
Quà furit, & ſemper Vulcanius ignis anhelat,
Et fax multivago tramite quærit iter.
Abdita ſed quamvis tellus incendia nutrit,
Et calidam fervens æſtus adurit humum.
Nix tamen alta jacet tanti ſecura vaporis;
Cùm glacie fœdus flamma fidelis habet.

P.Tar.Gallutius l.2.el.7.

Vide etiam Tit. ſequentem: Veſuvius.

Veſuvius, & ejus incendium.

PRincipio mugire ſolum, rupeſque gementes
Faucibus exululare cavis, & nocte profunda
Murmura miſceri, quæſtuque ſimillima rauco
Ima loborantis percurrere viſcera montis.
Terra dehinc tremere, & crebro diſcuſſa tumultu
Inſtabiles agitare ſinus, ea prima futuræ
Tentamenta dabat moles divulſa ruinæ.
Eluctata diù, ſed turbinis ira tenaces
Emovit tandem ſcopulos, adituque recluſo,
Quà minor obſtat apex, & porta facillima rupit
Impulſo cum monte diem, tonuere patentis
Ora jugi, & crebris, diſſultant nubila bombis;
Æquora ſubſidunt pavidis tremefacta procellis.
At tellus ſive illa metu, motuque latentes
Ambiguo fugeret flammas: ſive illa trementis
Aeris illiſu: & moti vertigine montis
Nutabat magis, ac penitus compage revulſa
Frangebat reſoluta ſuæ cava pondera molis,
Sed major vis monte furit: populoſque coactos
Multiplici terrore quatit, nam turbine denſo
Horrificas cinèris: piceoſque bituminis atri
Eructat, fumique globos; ſtetit ardua primùm
Arboris in ſpeciem, pinuſque ſimillima nubes:
Caudice cui longo ramoſa cacumina pandit
Planus apex: vaſto in cœlum dehinc vertice crevit
Caucaſus, aut veluti aggeſtis montibus Alpes
Agglomerant: cineris mixtæque volumina noctis;
Sic alia ex aliis emiſſa flagrantibus antris,
Rupibus Oetæis Rhodopen, aut Pelion Oſſæ,
Atque Athon impoſitos imitantur, & Alpibus Alpes.
Jam ſciſſi volitant cineres, & culmina rupis,
Et vicina ſuper circumſtetit oppida nubes,
Atque increvit onus tectis pluviale vetuſtis.
Subſedere trabes, paſſimque oblita paterni
Roboris ad terram ſe ſe tabulata dedere.
Inde domos agmen intrat cinerale patentes,

Ingreſſuque premit, cùm ſævior ingruit imber,
Et grando laceras heu ſaxea perculit ædes.
Quippe inter primos piceæ ferruginis æſtus
Ecce imas cautes magni fundamina montis,
Avulſaſque jugo ſilices, ſcopuloſaque terga
Telorum ceu flamma opifex torquebat in auras.
Jam vaga diſſultant, lapidoſaque viſcera fundo
In nubes projecta volant, & nubila frangunt:
Mixtaque pumicibus ſcabris, revolutaque fumo
Pars liquefacta fluit: ſalientibus obvia ſaxis
Ante jugi patrias in mutua vulnera, fauces
Pars cadit, immugitque fragor: pars æmula raptas
Portat in aſtra faces, ſed ponderis impete verſo
Omnia præcipitant rigidis crepantia glebis.
Non ſecus excuſſæ nervo reſonante ſagittæ
Celſa fatigato ſubeunt ad nubila ferro,
Pennigeroque leves revolant in funera plumbo,
Sic lapidum montana ruit, lateque flagellat
Oppida tempeſtas, emovit cardine poſtes
Projecitque fores: irrupit fracta domorum
Culmina: non armenta boum, non luſtra ferarum
Tuta latent: oppreſſa graves gemuere procellas,
Atque unà pluvias ad littora currere moles.
Sed tamẽ hæc parcè querimur; namque ipſe profunda
Murmure, fulgetrique alis, tonitruque ſonoro;
Veſvius, & ſtructa in tumulos præluſit arena
Hactenus: atque lapis cecidit, ceu teſſera ludo.
Nunc ignis, nunc terror adeſt: mundique ruinam,
Eructans totis mons obluctatur Avernis.
Ergo ubi jam medium curru ſol preſſerat orbem,
Extinctum ſubito mox intempeſta recondit,
Ipſe dabat tenebras mons igneus, oblita fumo
Nubila fuſcavere ſinus, nimboque retorto,
Funeſtaque diem fugientem amplectitur umbra
Tartaream turbo involvens caligine noctem.
Cùm luxere jugo, ſed vincta horroribus atris
Flumine turgentem ruperunt lumina nubem.
Fulmen erat, flammis quod ſe torrentibus, alto
Vertice devolvens aluere bitumina mixto
Sulphure, ſulphureuſque cinis, cinefactaque ſaxa,
Lentaque nitroſæ pavere incendia maſſæ
Pellat ut ardentes arſura in cœrula fluctus.
Flammifero qualis Phlegeton ſe turbidus æſtu
Tænareis infert campis: tumiduſque per ignes
Torret avernales undanti vortice ripas.
Sic quoque fontanis miſſus fornacibus amnem
Mons, ſpecubuſque vomit delapſus ab aggere, ſummo
Præcipites ſive ille rogos, ſive fragoſus
Rapta ſupercilia, & ferventes igne procellas
Devexo arvorum contorquet ad æquora clivo,

Au-

Audivere procul pavidi, & videre fluentem,
Seque exertantem faucibus, fremituque minantem,
Semita nec datur ulla fugæ: dubitantque, tremuntq;
Incertique hærent, fugiuntque, petuntque penates
Amplexi teneros ululanti conjuge natos.
Flammatis mox auxiliis animoſior amnis
Nec jam ſe clauſtris cohibens, pelagoque patenti
Latior & labens ullo ſine margine ripæ,
Mox tamen in partes abſcinditur, abſcidit undas
Ignotas veluti, ſeptemque per oſtia Nilus
In mare tantarum vix molem effundit aquarum.
Sic quoque turgentem fluvium jam vertice montis
Cernere erat latè incenſis extante favilla
Fluctibus, & totas ſorbentem gurgite rupes.
Hunc quoque fluminei vaga per divortia curſus
Septenis impulſa vadis montanus in arva
Fumiferas torquens ſpumas Vulcanus agebat,
Finibus & riguos fluvialibus impulit ignes.
Jam clivoſa tument; ſilvæque, & naufraga circùm
Oppida merſantur facibus; pagana per agros
Tecta quibus tellus aluit fœcunda colonos,
Flamma repentè vorat, fugiensſic lumina fulgur
Præterit: ut periere omnes, hominesque, ferœque
Erranteſque greges, hauſit delubra, domoſque
Ignis edax: trepido ceu terra excuſſa tumultu
Cùm patet, ac ſubito montes abſcondit hiatu;
Advenere ſimul fragor imus, & alta vorago,
Et tremor, & raptus, merſaque in tartara moles.
Sic abſumpta cadunt: fluitans ſtrepit igneus amnis:
Cunctaque vorticibus ſubeunt, oculiſque recedunt,
Æquorei curvata ſinus ad littora, qua ſe
Parthenopæa vadis veluti cratera marinis
Implet, & obliqua pelago circumdat arenti.

P. Alex. Donatus l. 10. Conſt.

Nondum deſierat movere tellus,
Et jam ruptus apex hiante cœpit
Nimbos fundere, turbineſque rictu,
Nunquam tetrior inquinavit aſtra
Diri montis hyems nigrante cœlum
Fœtæ pulvere ſuſtulere nubes.
Verſos in cinerem fuiſſe montes,
Et cunctas nemorum arbores, & ima
Terræ viſcera diceres in unam
Flammis acta furentibus favillam. *Et infra.*
Nec contenta metu, miniſque, veras
Naturæ cinis apparat ruinas;
Dum totos, ſuper intonante nimbo
Campos obruit, & fatigat urbes,
Atque arces ſepelit, tegitque colles,
Æquat pulvere bulliente valles;

Impletque æquora, ſubruitque turres,
Sentit gurgite Proteus ſub alto
Funeſtos cineres, ſuum verſis
Miratur pecus æſtuare in undis. *Et inf.*
Poſtquam hac parte repreſſus eſt Veſevi,
Quamquam ſerò, furor, nocere jactis
Cœpit pondere grandiore ſaxis:
Quam quanta Aemonio ferunt in antro
Conſerta Lapithas rotaſſe pugna:
Vix olim borea furente fuerunt
Arentes paleæ, leveſque caſſi
Jactari tunicæ altius lupini
Indignantur aves, volare nullis
Saxa ingentia ſublevata pennis.
Dum feſſi tamen improbo laborant
Ultra tendere pumices volatu,
Uſque à nubibus arduis in imas
Horrendo recidunt fragore valles.
Nec ſolas ibi proterunt myricas,
Aut lenta pede debili geniſtas;
Sed vaſto ſimul ilices, & altas
Vertunt pondere ſubruuntque quercus,
Nil immune ſinunt; caduca totos
Sternunt fragmina, diruuntque muros. *Et inf.*
At vertex ubi montes ominoſum
Immenſus ſinuatur in barathrum,
Undantes ibi Mulciber liquatis
E fornacibus egerebat ignes,
Horreſco meminiſſe, ſulphurata
Flammantes face gurgites, ab alto
Ebullire jugo, viaſque fuſis
Cunctas vidimus occupare flammis.
Mutatum mare crederes, & udas
Ardenti pice conflagraſſe lymphas,
Mox ſeptena lacus, natante flamma,
In divortia diditus, citato
Per præceps ruit impetu; igneoſque
Curvatis abit alveis in amnes:
Sic flexis phrygius vagatur arvis
Mæander, dubiaſque & hac, & illac
Curvo littore defatigat undas:
Quamquam innoxius hìc, ſuaſque ſolis
Ripas alluit, abluitque lymphis:
Sævit noſter, inæſtuatque flammis.
Nulli perfugio locus, ſequuntur
Omni parte vagi, & minantur ignes.
Hìc inſtant properantibus, pedeſque
Captos glutine flammeo morantur:
Hìc adverſa ruunt, & hìc ſiniſtro,
Hìc dextro latus ambiunt camino:

Ar-

Ardent omnia, fortè imago talis
Aut vix talis erat, vagante quando
Quadriga Phaethon abominatos
Terris triſtibus in vehebat ignes.
P. Iac. Bdermanus l. 2. ſil. 2.
Aſpice Trinacrio, diſtractos æquore montes
Hinc Italis, illinc Siculis in finibus, ambos
Mittere in aſtra faces, bellumque indicere cœlo.
Viſuvius Auſoniis furit oris, Ætna Sicanis,
Viſceraque horrificis jaculatur uterque ruinis.
Aſpice ut undantem prorumpit ad æthera fumum,
Nigranteſque vomens picea caligine nimbos,
Inficit audaci raptum fuligine ſolem.
Nec ſatis: accenſis flamma eluctata ſub antris,
Agglomerata globis erumpere, ſaxa per auras
Cum tonitru eluctata ſequi: volat aere grando
Flammea, contortæque volant in ſidera cautes.
Nec tantus furor incaſſum: prope ſidera cautes.
Turbo furens, piceaſque dehinc revolutus in undas
Spargitur, & totas incendia fundit in auras.
Ipſa ſuis tellus ardet conſumpta favillis,
Et pluvios patitur cineres, imbremque caducis
Cautibus, igniſluoſque vadis torrentibus amnes.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Eremus in monte.

CIrcùm præcipites ſcopuli frondente theatro
Vallem coronant ſubditam.
Hybernus torrens gemini divortia montis
Inter fluit, ſi quam arido
Ore bibit pluviam, aut collectum è montibus imbrem
Sitiente traxit alveo.
Mons dexter calidos ſurgit converſus ad Auſtros,
Longiſque ſolibus inteper.
At qui læva tenet, gelidis aquilonibus alget,
Diemque acerbum funerat.
Hunc novus Hilarion mores, nomenque prioris
Secutus & vitæ genus
Incolit, aſpectu horridior, nam ſilva comarum
Humeros inumbrat: denſior
Barba tegit fruticoſum impexo vellere pectus
Seraque aprugna durior.
Veſtis membra premit, niſi longam attrita ſenectam
Qua parte ſenſit. Arduo
Pendet fixa domus ſcopulo: quam nec fera tigris
Adire ſecuro pede,
Nec nidum audaces catulis immitibus urſæ
Ut rupe celent, audeant;
Laſſis vix Aquilæ vincant faſtigia pennis,
Famelicique vultures.

Tan-

Tantum ultra nubes elato vertice creſcit.
Tantumque rurſus horrido
Mons nigram in vallem præceps deſcendit hiatu.
Palmaris illic ſemita
Inciſa in ſaxis aut ferro, aut tempore longo
Signat pedum veſtigia
At dubios ſi fortè gradus, aut lubricus humor,
Aut ſaxa fallant; ilicet
Teſqua per horrida prono vertice, per ſalebras; &
Prærupta duro volucris
Saxa jugo; donec ſubjecta vorago minutum
Sinu receptet pulverem
Et tamen hanc ſedem, terris poſt terga relictis
Egregius exul incolit:
Unde polo propior ſubjectas deſpicit urbes,
Et altà honorum culmina.
Quà clementior eſt numeroſo examine montem
Vulgus beatum poſſident
Cultores nemorum: notiſque queruntur abactæ
Errare ſe luſtris feræ.

P.Gilb.Jonninus l.4.Ode 25.

Spelunca.

Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſo,
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo: nam pumice vivo
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra tenui pellucidus unda
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.

Ovidius l.3.met.

Haud procul à Ditis cœcis depreſſa cavernis
In præceps ſubſedit humus: quam pallida pronis
Urget ſilva comis, & nullo vertice cœlum
Suſpiciens, Phœbo non pervia taxus opacat.
Marcentes intus tenebræ, pallenſque ſub antris
Longa nocte ſitus; nunquam niſi carmine factum
Lumen habet, non Tænareis ſic faucibus aer
Sedit iners, mæſtum mundi confine latentis.

Lucanus l.6.

Antrum ævi ſedet exeſum, ſqualentibus umbris,
Æternoque gerit terga ſepulta ſitu.
Hic neque marmoreus ſuſpenſus in aere fornix
Subdita congeſto pondere ſaxa premit.
Sectilis haud varia diſcriminat arte lacunar
Ordine digeſtus verſicolore lapis.
Sed ſpecus horrendum vaſto ſe pandit hiatu,
Cujus in immani perlegis ore cahos
Saxa jacent disjecta ſitu, carieque labaſcunt,
Craſſaque ſudantes permeat unda petras.

Ac-

Atque ubi teſtudo faſtigiat atra cavernam,
Volvitur æterno flexilis orbe rota.
Aug. Maſcardus l. 3. Sil. in Chron.

Eſt ſpecus umbroſo Libani ſub monte, receſſu
Altus, inacceſſus radiis, & punice vivo
Scrupeus & viridi muſco prætextus, & alnus,
Arte laboratus nulla: præſtantior arte
Dædalea natura manu de cautibus arcum
Duxerat, & rudibus vallaverat oſtia tophis.
P. Io. Ferrarius Collo. c. 6.

Rupe ſub aeria, quà ſciſſo adapertile muro
Montis hiat ſublime latus, ſe pandit amœno
Ingenio confiſa loci ſpelunca receſſu,
Clarum exuta jubar, flammataque tela diei,
Concava muſcoſum pumex teſtudinat antrum,
Leni grata gelu, vivo cadit humida topho
Copia, & algentes interſtrepit unda lapillos,
Veſtibulum ante ipſum ſpatio diffunditur æquo
Planities vernis gremium diſtincta Smaragdis,
Floribus, interpicta novis, quos gratia veris
Auxilio Zephyri genialibus educat auris,
Plurima per gyrum ſpeciem factura theatri
Aerias intacta comas attollitur arbos,
Brachiaque extendit, ſupera & cervice minatur
Æquatura jugum ramoſque effuſa fluentes
Tegminibus latum frondentibus æquor opacat.
Bened. Milanus in lib. car.

Pone fatiſcentes exeſa in rupe cavernas
Faucibus anguſtis, adituque voraginis arcto
Conſpicit, intus erant laqueata cubilibus antra
Grandibus, & vivo fabricata ſedilia ſaxo,
Et ſpecies non vana domus, ibi vena ſtrepentis
Dives aquæ, nulla ſibi fecerat arte canales;
Sed modico collecta ſinu, qua parte redundat,
Occultos abſorpta ſoli rurſum intrat hiatus.
Nec deſunt arbuſta loco, piceæque, cedrique
Aeriæ, cœli quas ſuda crepuſcula ſemper
Rore madere jubent liquido, vel melle tenaci
Inficit, ſtilliſque ſolum omne madentibus ungunt.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid.

GEMMÆ, LAPIDES, METALLA.

Gemmæ.

Portatur juvenum cervicibus aurea ſedes,
Ornatuque novo gravior Deus, aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſaque fila ſmaragdis
Ducta virent, ametyſtus ineſt, & fulgor Iberus
Temperat arcanis hyacinthi cęrula flammis,
Auget acus meritum, picturatumque metallis

Vi-

Vivit opus, multoque ornantur jaſpide vultus,
Et variis ſpirat Nereja bacca figuris.
Invia quis calidi ſcrutatus ſtagna profundi
Tethyos invaſit gremium? quis divitis algæ
Gramina flagrantes inter quæſivit arenas?
Quis junxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes
Sidonii, rubrique maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtegmina, pondus Hydaſpes.

Claudianus de 4. Conſ. Hon.

Quin etiam totidem gemmarum inſignia textis
Parietibus diſtincta micant, animiſque colorum
Viventes liquido lux evomit alta profundo.
Ingens chryſolitus nativo interlitus auro
Hinc ſibi ſapphyrum ſociaverat, inde beryllum.
Diſtanteſque nitor medius variabat honores:
Hinc chalcedon hebes perfunditur ex hyacinthi
Lumine vicino: nam forte cyanea propter
Stagna lapis cohibens oſtro fulgebat aquoſo
Sardonychen pingunt amethyſtina, pingit jaſpis
Sardoniumjuxta appoſitum, pulcherque topazon.
Te quoque conſpicuum ſtructura interſerit ardens
Chryprafe, & ſidus ſaxis ſtellantibus addit.

Prudentius in Pſychom.

Cryſtallus.

Lymphæ quæ tegitis cognato corpore lymphas,
Et quæ nunc eſtis, quæque fuiſtis aquæ.
Quod vos ingenium junxit? qua frigoris arte
Torpuit, & maduit prodigioſa ſilex?
Quis tepor incluſus ſecuras vindicat undas?
Interior glacies quo liquefacta Noto?
Gemma quibus clauſtris arcano nobilis æſtu
Vel concreta fuit, vel reſoluta gelu?
Solibus indomitum glacies alpina rigorem
Sumebat nimio jam pretioſa gelu.
Nec potuit toto mentiri corpore gemmam,
Sed medio manſit proditor orbe latex.
Auctus honor, liquidi creſcunt miracula ſaxi,
Et conſervatæ plus meruiſtis aquæ.
Mira ſilex, miruſque latex qui flumina vincit,
Nec lapis eſt merito, quod fluit, & lapis eſt.
Informis glacies, ſaxum rude, nulla figuræ
Gratia: ſed raras inter habetur opes.

Claudianus in Epigr. de Chryſt.

Magnes.

Deſcribitur Lucretii ſtylo.

Magneſi genus eſt lapidis mirabile, cui ſi
Corpora ferri plura, ſtyloſve admoveris; inde
Non modò vim, motuque trahent, quæ ſemper ad Urbē
Quæ luce vicina polo ſe vertere tentent:

Ve-

Verùm etiam mira inter ſe ratione, modoque
Quotquot eum lapidem tetigere ſtyli, ſimul omnes
Conſpirare ſitum, motumque videbis in unum,
Ut ſi fortè ex his aliquid Romæ moveatur
Alter ad hunc motum quamvis ſit diſſitus longè
Arcano ſe naturai fœdere vertat.
Ergo age, ſi quid ſcire voles, qui diſtat, amicum,
Ad quem nulla accedere poſſit epiſtola; ſume
Planum orbem, patulumque notas, elementaqu e prima
Ordine quo diſcunt, pueri, deſcribe per oras
Extremas orbis, medioque repone jacentem
Qui tetigit magneta, ſtylum; ut verſatilis inde
Litterulam quamcumque velis contingere poſſit.
Hujus ad exemplum ſimili fabricaveris orbem
Margine deſcriptum, munitumque indice ferri,
Ferri, quod motum magnete accepit ab illo.
Hunc orbem diſceſſurus ſibi portet amicus,
Conveniatque prius, quo tempore, queiſve diebus
Exploret, ſtylus an trepidet, quidve ſignet.
His ita compoſitis, ſi clàm cupis alloqui amicum
Quem procul à terra terrai diſtinet ora:
Orbi adjunge manum ferrum verſatile tracta.
Hic diſpoſta vides elementa in margine toto:
Leitis opus eſt ad verba notis, huc dirige ferrum,
Litterulaſque modò hanc, modò & illam cuſpide tange,
Dum ferrum per eas iterùmque iterùmque rotando
Componas ſingillatim ſenſa omnia mentis
Mira fides, longè qui diſtat, cernit amicus
Nullius impulſus trepidare volubile ferrum,
Nunc huc, nunc illuc diſcurrere: conſcius hæret:
Obſervatque ſtyli ductum, ſequiturque legendo
Hinc atque hinc elementa, quibus in verba coactis
Quid ſit opus ſentit, ferroque interprete diſcit
Quin etiam, cum ſtare ſtylum videt, ipſe viciſſim
Si quæ reſpondenda, ſimili ratione
Litterulis variæ tactis reſcribit amico.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 6. Acad. 2.

Decolor obſcurus, lapis eſt cognomine Magnes:
Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Veſcitur: has dulces epulas, hæc pabula novit.
Hinc proprias renovat vires: hinc fuſa per artus
Aſpera ſecretum ſervant alimenta vigorem.
Hoc abſente perit, triſti morientia torpent
Membra fame, venaſque ſitis conſumit apertas.
Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? quæ duras jungit concordia mentes?
Flagrat anhela ſilex & amica ſaucia ſentit
Materiam, placidoſque chalybs cognoſcit amores.

Claudianus in Epigr. de Mag.

Ac veluti arcanas Lydorum effoſſus in arvis
Herculeus lapis, aut cautes Magneſia ferrum
Fundit in oppoſitum leges; vi percitus illa
Cogitur in lapidem connicier annulus ultro,
Et ſocios ſecum perducere; ferrea donec
Ordine demiſſo, conſerta trilicibus hamis
Flectitur in longum nexu pendente catena.

P.Tarq.Gallutius l.1.c.21.

.:. qualem per mutua juncti
Oſcula prævalidis referunt compagibus orbes,
Arcana quos arte lapis trahit, inque ſolutos
Nexilibus nectit vinclis: cœcoque revincit
Fœdere, in amplexus ſenſim ruit annulus arctus,
Et ſocios tacitis attrectat mordicus hamis.

Bened.Milanus in l.Carm.

Lapides, & Marmora.

UNa tamen cunctis procul eminet una diætis,
Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit hic Graiis penitus deſecta metallis
Saxa quot Eoæ reſpergit vena Syenes.
Synnade quot mœſta phrygiæ fodere ſecures
Per Cibeles lugentis agros: ubi marmore picto
Candida purpureo diſtinguitur area gyro.
Hic & amyclæi cæſum de monte Lycurgi
Quod viret, & molles imitatur rupibus herbas,
Hic Nomadum lucent flaventia ſaxa, Thaſoſque
Et Chios, & gaudens fluctus ſpectare Caryſtos.

Statius l.2.ſil.in Surr.Polii.

Et vario ſurgunt antes, limina ſaxo,
Seu quod mittit Arabs, ſeu quod Mauruſia quondam
Cædit inexhauſtis tellus ditiſſima venis
Lucent parietibus cruſtæ, collucet achati
Interiectus onix, & jaſpide lubricus ordo.
Ac facilis junctura operis, textuſque lapillus
Emicat; hinc maculis amethiſtus inerrat amœnis;
Quà mare, qua terras imitatus, & atharisoras
Purpurei, quà fronde nemus, ſilvaſque comantes,
Hinc Parius, Phrygiuſque ſilex: hinc dura Cariſti
Saxa virent: hinc aeriis deſecta Laconum
Marmora verticibus componunt ordine poſtes,
Et picturato ſignant animalia tractu.

P.Tar.Gallutius l.1.car.19.

Aſt ingreſſæ mirantur marmora gentes,
Plurima quæ Ligures Lunenſibus eruta venis:
Quæque metalliferis ſuccidit Iberia campis:
Quæque olim priſcis Roma intulit aurea templis,
Externis advecta plagis: ſeu Sinnade ſaxa
Interſtincta Phryges maculis miſere cruentis;
Canitiem criſpa Ægyptus: liventia Lesbos:

Pi-

Pictura Lybes: guttataque Thebais auro:
Alba Paros: maculoſa Chios; variata Caryſtos,
Verſicolorque Thaſos: roratâque murice Sidon,
Et Tyros, & Nilus Tyrios imitata rubores:
Atraque Lucullo, & ſcenis celebrata latinis:
Et duri Oebalio viridantia monte Lacones.
Angue coloratus viſentem paſcit Ophites;
Ungue notatus onyx: ſpiris alabaſtra recurvis,
Virgatique undant ſinuata volumina fluctus.

P. Al. Donatus l. 2. car. 5.

Aurum, & Auri damna.

AH pereat, qui primus opes effudit opertas,
Quas melius tenebris alta tegebat humus.
Quàm bene defoſſo latuiſſet proximus auro,
Quot pariter ſcelerum monſtra ſepulta forent.
At nunc ex antris pariter prorupit iiſdem
Proditio, & gaudens ſanguine cædis amor.
Ambitio tantas hac duxit origine vires,
Unde trahunt ortus faſtus, & ira ſuos.
Aurum captivæ leges, & jura ſequuntur,
Cumque ſua ſequitur capta bilance Themis,
Fortius hoc ferro, trifidoque potentius igne
Perrumpit valida mœnia ſtructa manu.
Pugnat, & humanis infame eſt cædibus aurum,
Et minus à ferro corpora noſtra jacent.
Impius ante aras fœdavit cœde Sichæi
Pygmalion, auri captus amore manus.
Unde niſi ex auro jaculis increvit acutis
Ferrea, quæ texit te Polydore, ſeges?
Ferrea quæ patimur, primum fluxiſtis ab auro
Sæcula, dos auri divitis illa fuit.
Aurea (ſi qua fides) aurum non noverat ætas,
Quæ primum hoc novit, decolor illa fuit.
Terra ſuas iterùm venas, aurumque recondat,
Aurea, quæ currunt ſæcula rurſus erunt.

P. Sidron. Hoſſchius l. 1. el. 3.

Aurifodinæ.

PArs auri ramoſa imis venatur in antris
Germina, & obſcuris orta metalla cavis.
Intrat inacceſſas pubes malè viva cavernas,
Et tenebris merſas cœca retentat opes.
Non bene terra tegis rigidis ſub montibus aurum,
Eſt domus æratis non bene clauſa feris.
Adde ſolum, ſolidaſque jugo ſeptemplici cautes;
Si benè divitias condis avara tuas.
Sit labyrintheis vincendus flexibus error,
Et ſpecus, & clauſæ foſſa pericla viæ.
Raptoremque horror, latebris & inane profundis
Cingat, & æterno nox adoperta gelu

Proh

Proh furioſa fames, auri tamen abdita quæret
Nutrimenta, dabant hæc quoque ſumpta famem.
Manibus inferior locus eſt, quò devia cœlo
Vertit inaſpectos turba proterva gradus:
Et fragili imponens terrarum pondera dorſo,
Effodit illa ſuas ante ſepulta neces.

P. Al. Donatus l. 2. el. 9.

Argentum vivum.

Conſpicuos inter naturæ ſplendet honores
Fuſilis argenti ſpecies, cui plurimus Hermes
Incubat, & pleno liquidam ſe numine fundit.
Nempe Deus geſtit vivis animare metallum
Flatibus, & tenues argento claudere vitas.
Ignea vis infuſa micat, lenique fluentem
Mater jam tractu penetrat, non inditus humor
Terrenive hebetant ortus, miniataque maſſa,
Quòd ſi conſtrictum vinclis, & carcere cæco
Impedias, furit uſque tamen, lucifque cupido
Indignata premi vacuas ſe librat in auras,
Mulciberi cùm vis in feſti admota laceſſit,
Et tumidam irritat cæcis fervoribus iram
Sive auri retinere paras, ſive aggere ferri,
Sive etiam affini vinctum ſociare metallo,
Emicat, obſtantemque ingrato pondere molem
Rumpit ovans, magnoque potens domat omnia niſu,
Aſt ubi vivaces motus conſtringere vitro
Fert animus, ſentit quaſſas hoc obice vires.

Ex P. N. Cauſin. l. 11. Hier.

ANIMANTES QUADRUPEDES.

Equus.

Continuò pecoris generoſi pullus in arvis
Altius ingreditur, & mollia crura reponit.
Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere ponto:
Nec vanos horret ſtrepitus illi ardua cervix,
Argutumque caput, brevis alvus, obeſaque terga,
Luxuriatque toris animoſum pectus: honeſti
Spadices, glaucique color deterrimus albis
Et gilvo, tum ſi quis ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumque premens volvit ſub naribus ignem,
Denſa juba, & dextro jactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos ſpina, cavatque
Tellurem, & ſolido graviter ſonat ungula cornu.

Virgilius l. 3. Georg.

Qualis ubi abruptis fugit preſepia vinclis
Tandem liber equus, campoque potitus aperto
Aut ille in paſtus, armentaque tendit equarum,

Aut

Aut aſſuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat, erectiſque fremit cervicibus altè
Luxurians, luduntque jubæ per colla per armos.

Idem l.11.Æn.

At ſonipes, habitus, animoſque imitatus heriles
Acrius attollit vultus, curſumque minatur.
Cui rigidis ſtant colla jubis, vivoſque per armos
Impetus, & tantis calcaribns ilia latè
Suffectura patent.

Statius l.1.ſilv.

Ducitur ante omnes rutilæ manifeſtus Arion
Igne jubæ. Neptunus equo (ſi certa priorum
Fama patrum) primus teneris læſiſſe lupatis
Ora, & littoreo domitaſſe in pulvere fertur
Verberibus parcens etenim inſatiatus eundi
Ardor, & hiberno par inconſtantia ponto,
Sæpè per Jonium, Lybicumque natantibus ire
Interjunctus equis, omneſque aſſuetus in oras
Cœruleum deferre patrem; ſtupuere relicta
Nubila, certantes Eurique Notique ſequuntur.

Statius l.6.Theb.

Utque tuis primum ſonipes calcaribus arſit
Igneſcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Ungula, diſcuſſæque jubæ ſparguntur in armos
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exundant ſanguine gemmæ.
Ipſe labor, pulviſque decet confuſaque motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem
Combibit, ingeſto criſpatur purpura vento.

Claudianus de 4.Conſ.Hon.

Prata tener perſultat equus, libatque volucri
Æquora ſumma, fuga, aut alti ſubit aſpera montis
In juga, ſaxoſumque amnem pede plaudit inermi.
Cui pulchro micat aere caput, luduntque decoræ
Fronte comæ, vibrant aures, atque orbe nigranti
Prægrandes extant oculi: tum ſpiritus amplis
Naribus it fervens: ſtat cervix ardua, qualem
Præfert marmaricis metuenda leonibus ales.
Creſcunt ſpiſſa toris, latèque animoſa pateſcunt
Pectora, conſurguntque humeri, & jam ſeſſile tergũ eſt,
Spinaque depreſſos gemino ſubit ordine lumbos,
Et caſtigatum cohibens craſſa ilia ventrem.
Fundunt ſe lætæ clunes, ſubcriſpaſque denſis
Cauda riget ſetis, & luxuriantia crebræ
Fellant colla jubæ, & dextra cervice vagantur.
Tum tereti ſubſtricta genu, molliſſima flectit
Crura ferox, celſum ingrediens, fremituque ſuperbis.

Aug. Politianus in Ruſt.

Sin ſtudium magis arma ſequi, rigidumqum lupatis
Frangere equum, cornuque ſolum pulſare ſonanti:

Ire licet: cape lora manu, greſſuſque ſuperbos
Agglomerare doce, & gyro propiore coerce;
Sed tenerum in primis lege, cum laſcivit aperto
Æquore contingi metuens, audaxque volucres
Findere aquas; cui fronte comæ, cui tortilis ambit
Colla juba, & lævum caſtigant ilia ventrem.

P. Tarq. Galutius l. 1. car. 22.

Nec minus & gravidis auro tumefactus habenis
Altior inveſtitur campis equus: ungula crebro
Et pulſu medio ſaxa quatit, tactuque magiſtræ
Aſſultat virgæ ſonipes: modò raptus in auras
Naribus expirans, labriſque ardentibus ignem
Incedit, laceros & calcibus exutit euros:
Tum plauſa cervice graves jam mollior iras,
Turbataſque jubas componit, & alta ſuperbo
Erigit ora gradu, gaudenſque argentea fræna
Mandere, pacato glomerat veſtigia dorſo.

P. Alex. Donatus l. 2. c. 3.

Ac velut aſſuetus pratis, ripæque ſonanti
Nondum lora pati, & duris ſervire lupatis
Doctus equus, jam fræna ferens, ſi terga fatiget
Seſſor, & admotis liber calcaribus armos,
Arrigitur, plauditque auras, vel ſpumea mordet
Fræna ferox, non ire viam, flectere gyrum
Obnixus cervice: latus ſtimulo acer utrumque
Pulſat eques, ſtimuliſque fero non mollius iræ
Sævius exarſere: thoris ſternacibus ergo
Infremit, excuſſo qua ſe per aperta magiſtro
Arva volans ferat, & fractis effundat habenis,
At non ille ſui, decori ſue oblitus, & artis
Præcipitat ſed enim molimina mille regendi
Mille vias tentans, jam colla comantia mulcet
Plauſa manu, & laxis in curſum hortatur habenis,
Ille ruit diverſus agris, ventoſque laceſſit
Curſibus; hic domitor qua culta novalia denſis,
Funduntur glebis, & avertit, & urget anhelum,
Convertitque vias, alternoſque orbibus orbes
Impedit increpitans; ſudor fluit undique rivis.

Apud P. Laur. le Brun. t. 2. Eloq. Poet. t. o. 1. l. 7.

Stat ſonipes, dominique ferox ſubſellia portans
Obſequium gravitate premit, famulumque laborem
Diſſimulat fremitu, decorant generoſa comantes
Colla jubæ, quas in varios ſolertia nodos
Strinxerat, & multo mulier diſtinxerat auro;
Tum coni plus fulget apex, & vertice ſummo
Ornamenta micant, phalerataque tempora perflat
Adverſi vis ſæva Noti. miratur, honores
Ipſe ſuos quadrupes, tardoque ſuperbia greſſu
Quam calcat faſtidit humum, ferit ungula pandum
Altius in ſe tracta femur: cervice recurva

Obli-

Obliquat ſibi faſtus iter, non prona dehiſcunt
Ora, nec indecori quaſſantur tergora motu.
Scilicet illa tuis victricia tempora frenis
Invidit Godefride dies: nec Olympia tantum
Conſpexit generoſa decus: ſeu colligat ungues
Ad numeros, libretque gradum: ſive auribus adſtet
Attonitus, feriatque ſolum temeraria crurum
Mobilitas, grandique tremat ſub pondera tellus:
Seu monitis attendat heri, ſeu flectat in orbem
Corpora, ſeu laxo tranſverberet aera loro,
Arvaque quadrupedante pererret inania curſu,
Hic bellator equus mediis in vallibus hoſtem
Hinnitu vocet, & cuneis ſe ſe arduus ipſis
Inſerat; hic lituos, hic cornua rauca, tubaſque,
Audiat intrepidus, perque agmina, perque phalanges
Sternat iter, peditemque truci cervice ſuperbus
Diſſipet, & nuda ſtratum conculcet arena.

Apud P.Taur.le Brun.El.Poet.to.2.

Læva tenet frænos, & temperat ora frementis
Cornipedis: furit ille ferox, magnoque rebellat
Seſſori, & preſſis fruſtra obluctatur habenis,
Stare loco impatiens, dextro juba ludit in armo
Laſcivis effuſa Notis: curſum ille minatur.
Ni dextra obnixus Ludovicus dura magiſtra
Et premeret fræna, & lutantes frangeret iras.
Talis Amyclæus cum primùm ſenſit agentem
Cyllarus, indomito tentabat Caſtora tergo
Abiicere, & rigidis aſper ſervire lupatis.
Seſſoremque pati indocilis, cervice rebelli
Inſolitum jactabat onus, ſpumamque cruentam
Ore vomens, duræ ſpernebat Caſtora tergo
Imperia, & tacito frenum inviolabile morſu:
Sed paſſus tandem arte regi veſtigia ferre
In numerum, ac breviore fugam convertere gyro,
Et juſſo didicit curſus includere circo.

P.Gilb.Ionninus in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Hæc pater, & ſtabulis promiſſum munus ab altis
Imperat educi, circùm ille hinnitibus auras
Perſonat, & crebris cavat ictibus ungula terram,
Et frænos mandens ſpumas agit ore nivales,
Nunc parere manu doctus decurrit in orbes
Multiplices, ſeu dextra vocet, ſeu læva ruentem
Nunc etiam ſtabili firmans veſtigia greſſu
Non ſecus ac ſcopulus, media conſiſtit in acta.
Interdumque vagæ quoties laxantur habenæ
In ſpatium, rapidus rapidos prætervolat euros.

Ang.Burleus Syriad.l.2.

Equus ad carceres impatiens moræ.

TAlis in Elæo ſeptenam pulvere metam
Ante alios viſurus equus, licèt æreus obſtet
Li-

Limes, & oppoſitæ moles, tamen acrior ardet:
Impatiens crebris objecta repagula pulſat
Calcibus; ante fugam veſtigia pendit eodem
Mille loco abſenteſque terit jam miſſus arenas:
Jamque hos, jamque illos oculis præit, ardet anhelat,
Jamque prior volat, eſt jam extremo in pulvere victor.
P. Gilb. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Equus ornatus.

OMnibus extemplò Teucris jubet ordine duci
Inſtratos oſtro alipedes, pictiſque tapetis,
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent:
Tecti auro fulvum mandunt ſub dentibus aurum.
Virgilius l. 7. Æn.

O felix ſonipes, tanti cui fræna mereri
Numinis & ſacris licuit ſervire lupatis.
Accipe regales cultus, & crine ſuperbus
Erecto, virides ſpumis perfunde ſmaragdos.
Luxurient tumido gemmata monilia collo.
Nobilis auratos jam purpura veſtiat armos,
Et medium te zona liget variata colorum
Floribus, & caſtæ manibus ſudata Serenæ.
Claudianus in Epigr.

Equi in circo currentes.

NOnne vides cùm præcipiti certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus?
Cùm ſpes arrecta juvenum, exultantiaque hauſit
Corda pavor pulſans; illi inſtant verbere torto,
Et proni dant lora: volat vi fervidus axis:
Jamque humiles, jamque elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras,
Nec mora nec requies; aut fulvæ nimbus arenæ
Tollitur: humeſcunt ſpumis, flatuque ſequentum;
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ.
Virg. l. 3. Georg.

Terrarum decora ampla viri, decora ampla jugales,
Divum utrumque genus. Stant uno margine clauſi,
Speſque, audaxque metus, una fiducia pallens;
Nil fixum cordi, pugnant exire, paventque
Concurrit ſummos animoſum frigus in artus.
Qui dominis, idem ardor equis, face lumina ſurgunt,
Ora ſonant morſu, ſpumiſque, & ſanguine ferrum
Uritur, impulſi nequeunt obſiſtere poſtes
Clauſtraque, compreſſæ transfumat anhelitus iræ.
Stare adeò miſerum, pereunt veſtigia mille
Ante fugam, abſentemque ferit gravis ungula campum,
Circumſtant fidi, nexuſque, & torta jubarum
Expediunt, firmantque animos, & plurima monſtrant.
Inſonuit contra Tyrrhenum murmur, & omnes
Exiliere loco, quæ tantum carbaſa ponto?

Quæ

Quæ bello ſic tela volant? quæ nubila cœlo?
Amnibus hybernis minor & minor impetus igni.
Tardius aſtra cadunt, glomerantur tardius imbres.
Tardius è ſummo decurrunt flumina monte.
Emiſſos videre, atque agnovere Pelaſgi.
Et jam rapti oculis, jam cæco pulvere mixti
Una in nube latent, vultuſque umbrante tumultu,
Vix inter ſeſe clamore, & nomine noſcunt.
Evolvere globum, ſpatio quo quiſque valebat
Diducti, delet ſulcos iterata priores
Orbita, nunc avidi prono juga pectore tangunt,
Nunc pugnante genu preſſis duplicantur habenis
Colla toris crinita tument, ſtanteſque reflectit
Aura jubas: bibit albentes humus arida nimbos.
Fit ſonus, immaniſque pedum, tenuiſque rotarum.
Nulla manus requies, denſiſque inſibilat aer
Verberibus, gelida non crebrior exilit Arcto
Grando, nec Oleniis manant tot cornibus imbres.
Statius l.6.Theb.

Equus liber, & profugus.

.·.·.·.· Ut ſonipes, diffractis lætus habenis,
Excutiens cervice jugum, fluitante per armos,
Atque auras verrente juba, nemora invia luſtrat,
Quadrupedante fuga ſonat excita ſilva: viator
Territus, agricolæque per invia ſaxa vagantur.
Præcipitem terrent alii: vi tela, viroſque
Rumpit equus: flagris in terga comata ruentes
Reſpicit, & ſaltus peragrat, victorque ſuperbit.
P.Car.de Luca l.20.Dim.Laur.

Elephas.

ET montes animaſſe placet? quis mole gravatum
Quadrupedante ſolum ſpectans, Atlanta moveri
Ambigat, aut vulſum radicibus Apenninum?
Jam ſcopulis ſua vita ſubeſt, animataque rupes
In ſenſu male frænatos exſuſcitat ignes.
Aſpicis ut vultum furor imperioſus obarmat;
Terroremque, necemque, redundanteſque favillas
Ingentes oculorum orbes jaculantur in auras?
Fronte ſedet media, dicitque ferocia jura
Sævities, & mors non una arietat ore
Illa, vides? ictu quæ ſurgit in aſtra minaci
Flexilis in partes omnes manu: illa retortum
In nodum ſinuata ruentem ſtrangulat hoſtem.
Atqui terrifica luxantur cuſpide dentes,
Hinc atque hinc rabiem nativa in cæde laceſſunt;
Et crudele nitens ebur admiſcere ruborem
Sanguinea de cæde parat: jam tergora ferro
Neſcia transfadigi dextram aſpernantur, & ictum

Quatuor incumbit ſpirantibus alta columnis
Bellua, nil trepidans; infractaque mole ſua ſtat.
Incertus Auctor.

Si quis odorati mediis in vallibus Indi,
Aut ubi inacceſſas tellus Mauruſia ſilvas
Denſat, & horrenti virides tegit ilice ſaltus,
Immanemque feram, vaſta ſe mole ferentem
Aſpiciat eui juncta humeris non ardua cervix
Prominet, & latas ad tempora deiicit aures:
Cuique oculi ingentes, at non pro corpore: & ipſa
Ad terram in multos naris dimittitur uſus,
Longa quidem, & quoquo verſum ſic tortilis, ut ſe
Complicet, & ſtipulas, ceu ſi manus eſſet, inanes
Seligat, & veteres ſternat radieitus ornos
Interdum; & grandem tanquam tubus evomat undam:
Illam adeò quicumque videns novus advena ſecum
Miratur rerum ignarus, geminoſque ſupernis
Proſpicit è malis dentes, ceu cornua denos
Longa pedes fluere ad terram, mox leniter in ſe
Reflecti, & diros mucrones tendere in hoſtem.
Aug. Barlæus Cynog. l. 4.

Elephas turritus.

Ergo elephas, ſeu bella tibi ludicra parantur,
Sive hoſtem ſequeris ſumptis jam comminus armis,
Depaſtus latè campos, quos irrigat Indus
Dives, & ingenti fœcundat flumine Ganges,
Suſtentans humeris turrim feret arduus altam:
Quam juvenes armis, primaque ætate nitentes
Quindeni inſiſtunt, ac deſuper omnia fundunt
Telorum genera, & complent lata arva ſagittis.
Ille autem huc illuc rapidus vaſto impete fertur,
Et pedibus miſeras proculcat in agmine turbas.
Idem ibidem.

Leo

.:.:.:. qualis leo rupe ſub alta
Quem virides quondam ſylvæ, monteſque tremebant,
Jam piger, & longo jacet exarmatus ab ævo.
Magna tamen facies, & non adeunda ſenectus;
Et ſi demiſſas veniat mugitus ad aures
Erigitur, meminitque ſui, vireſque peractas
Ingemit, & campis alios regnare leones.
Statius l. 11. Theb.

Auditur quantum Maſſyla per avia murmur.
Innumero quoties ſilva leone furit.
Pallidus attonitos ad plena mapalia paſtor
Cùm revocat tauros, & ſine mente pecus:
Tantus in Auſonia fremuit modo terror arena.
Quis non eſſe gregem crederet? unus erat.
Sed cujus tremerent ipſi quoque jura leones:

Cui

Cui diadema daret marmore picta Nomas.
O quantum per colla decus, quem ſpargit honorem,
Aurea lunatæ cùm ſtetit unda jubæ!
Grandia quam decuit latum venabula pectus,
Quantaque de magna gaudia morte tulit!

Martialis l.8.ep.54.

Namque animis alii, præſtanti & pectore fortes
Cædem oculis, cædem & vultu, cædem ore minantur.
Illis grande caput, viva ſtant lumina flamma,
Turpe ſupercilium nares ſupereminet amplas,
Labra horrent ſetis, ſimplex juba, pendet ab armis
Villus, & horrenti fremitu nemus omne remugit.
Oſtentatque toris animoſum pectus, & ipſas
Interdum fauces, & vaſtos pandit hiatus.

Aug. Bargæus Cyneg. l.3.

Leo ſæviens.

IMpaſtus ſtabula alta leo ceu ſæpe peragrans.
(Suadet enim veſana fames) ſi fortè fugacem
Conſpexit capram, aut ſurgentem in cornua cervum:
Gaudet hians immanè, comaſque arrexit, & hæret
Viſceribus ſuper accumbens: lavit improba terter
Ora cruor;

Virg. l.10.

.·.·. Pœnorum qualis in arvis
Saucius ille gravi venantum vulnere pectus
Tum demum movet arma leo, gaudetque comantes
Excutiens cervice toros: fixumque latronis
Impavidus frangit telum, & fremit ore cruento.

Virg. l.12.

.·.·. Innumeris veluti Leo fortè potitus
Cædibus, imbelles vitulos, molleſque juvencas
Tranſmittit, magno furor eſt in ſanguine mergi,
Nec ſi regnantis cervice recumbere tauri.

Statius l.8.Theb.

Ut Leo, cui parvo mater Getula cruentos
Suggerit ipſa cibos, cùm primùm creſcere ſenſit
Colla jubis, torvuſque novos reſpexit ad ungues.
Indignatur ali, tandemque effuſus apertos
Liber amat campos, & neſcit in antra reverti.

Statius l.9.Theb.

Haud ſecus è ſpecula præceps delatus opaca
Subſidens campo ſu! miſſos contrahit artus,
Cùm vicina trucis conſpexit cornua tauri,
Quamvis longa fames ſtimulet leo: nunc ferus alta
Surgentes cervice toros, nunc torva ſub hirta
Lumina miratur fronte, ac jam ſigna moventem,
Et ſparſa pugnas meditantem ſpectat arena.

Sil. Italicus l.5.

Illatus velut armentis ſuper ardua colla

Cùm ſe ſe impoſuit, victorque immane ſub ira
Infremuit leo, & immerſis gravis unguibus hæſit.
Manditanhelantem pandens cervice juvencum.

Idem l.11.

..... ut elauſum fert nobilis ira leonem
Saxa per, & rupes, per præcipites anfractus:
Hinc fremit, inde ruit, ſaltuſque pererrat in omnes
Turbidus, impatiens flammas vomit ore minaces,
Oppoſitamque canum vultu, fremituque coronam
Territat, irritatque per obvia tela, per hoſtes
Quæritiiter, vel dente facit. Sunt ſerta leonis
Regla, venantes, venabula, tela, moloſſi.

P.Car.de Luca l.12.Dom.Laur.

Leo ſtrage edita ſatur.

UT leo, qui campis longè cuſtode fugato
Maſſylas depaſtus oves, ubi ſanguine multo
Luxùriata fames, cervixque, & tabe gravatæ
Conſedere jubæ, mediis in cædibus adſtat
Æger hians, victuſque cibis; nec jam ampliùs iræ
Crudeſcunt, tantùm vacuis ferit aera malis,
Molliaque erecta delambit vellera lingua.

Statius l.2.Theb.

Silva jubatus qualis Armenia leo,
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore victus madidus, & pulſa fame
Non ponit iras, hinc, & hinc tauros premens,
Vitulis, minatur, dente jam laſſo piger

Seneca in Thyeſt.ac.4.ſc.1.

Leæna catulos defendens.

UT lea, quam ſævo fœtam preſſere cubili
Venantes Numidæ, natos erecta ſuperſtat
Mente ſub incerta, torvum, ac miſerabile frendens.
Illa quidem turbare globos, & frangere morſu
Tela queat, ſed prolis amor crudelia vincit
Pectora, & in media catulos circumſpicit ira.

Statius l.10.Theb.

Leonis catulus adultus.

UT catulus Libycæ vaſta ſub rupe Leænæ
Menſtruus, exacti perfectum donec ad unguem
Unguiculi creſcant; & ad annum acceſſerit annus,
More feræ vulgaris amat cum fratre jocari
Getulo, preſſaque procax laſcivit in herba.
Nullus in ore furor: nemorum neque prælia curat.
At ſimul excoxit juſtas calor annuus iras,
Luxuriantque tori: jam jam venatibus apta,
Aſſueſcens meminiſſe ſui ſe vellere toto
Prodit, avoſque ſuos, Maſſyli bellua ſaltus,

Læta

Lata patet facies: irrugant nubila frontem.
Fulgur ineſt oculis; micat omnibus Africa membris,
Spectat fulva parens, & ſe miratur in illo.

P. Iac. Balde t. 2. Genet. 2.

Leo ad Martyris conſpectum manſuetus.

STat inter acres Martyr intrepidus feras,
Cœlumque ſpectat, ecce fulmineo gradu,
Et hiante triplex ore præcipitat Leo,
Diuturna rabiem ſtimulat accenſam fames,
Scintilla raris crebra luminibus vibrat,
Latos per armos fuſa diſcurrit juba,
Denſiſque grandes aſperat villis thoros,
Falcata longos cauda ſinuat, implicat,
Volvitque gyros, at nigram bilem ciens,
Utrumque ſtimulo fodicat alterno latus,
Immanis, altas fauce tergemina ciet,
Rumpitque nubes fremitu; & exanguis metu
Conſiſtit omnis populus; at nudum obvius
Opponit ultrò pectus, & ſævas manu
Feras laceſſit martyr, at ſubitò minax
Deſævit ira, blandus in rigidas meat
Senſus medullas; fuſa nunc cervix jacet,
Nunc mollioris ludit incatuli modum,
Lentoſque fracti lateris obliquat ſinus;
Modò lingua palmas lingit, aut lapſu levi
Preſſum modeſtis pedibus allambit ſolum;
Quin ipſe patulo dexteram rictu inſerens
Tumidum profundi gutturis nodum premit,
Altaque merſos diſtrahit dentes cute,
Unguesque, medio martyr expirat ſinu,
Hæret ſupinum corpus, exultat leo,
Caudaque terram pulſat, & raucum ingemens,
Reflexa in artus colla dimidios agit.

Apud Laur. le Brun. to. 2. el. Poet. l. 7.

Tigris.

QUalis ubi audito venantum murmure tigris
Horruit in maculas, ſomnoſque excuſſit inertes,
Bella cupit, laxatque genas, & temperat ungues,
Mox ruit in turmas, natiſque alimenta cruentis
Spirantem fert ore virum.

Statius Theb. lib. 2.

Iejuna ſylvis qualis in Gangeticis
Inter juvencos Tigris erravit duos,
Utriuſque prædæ cupida, quò primos ferat
Incerta morſus, flectit huc rictus ſuos.
Illicò reflectit, & famem dubiam tenet.

Seneca in Thyeſt. act. 4.

Quale ruit feſtina truci cum conjuge Tigris,

Senſit ubi abreptis populata cubilia natis,
Et fremitum clamoſa ciet, ruit actus uterque
In furias, ignemque vomens; & præpete curſu
Obſervata legunt oculis veſtigia, ſi quà
Signat, iter catulis antro venator abactis,
Et dubium trans altus equo nemus alite vectus.
P.Pulch.lib.Paon.

Ac velut in lybicis venantum exercitus oris
Jejunas tigres catulis ſi fortè peremptis
Invaſere, rapit matres dolor, ira furentes,
Haud dubiam in mortem, & venabula ſanguinolento
Mandere non timidæ morſu, ſolatia cædis
Cæde ſibi pariunt venantum: mille receptis
Deinde humeros confixæ haſtis, ſilvamque rotantes
Æratam in gyrum: ceu rapta ex hoſte trophæa,
Procumbunt alto devictæ ſtragis acervo.
P.Dondinus car. de bel.Hib.

Taurus.

Induitur faciem tauri, mixtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis:
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant, armis palearia pendent,
Cornua parva quidem, ſed quæ contendere poſſe
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen,
Pacem vultus habet.
Ovidius l.2.met.

..... veluti dux taurus amata
Valle carens, pulſum ſolito quem gramine victor
Juſſit ab erepta longè mugire juvenca;
Cum profugo placuere tori, cervixque recepto
Sanguine magna redit fractæque in pectore vires:
Bella cupit, ſaltuſque & capta armenta repoſcit
Jam pede, jam cornu melior pavet ipſe reverſum
Victor, & attoniti vix agnovere magiſtri.
Statius l.2.Theb.

Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert juga formoſi pecoris cuſtodia taurus,
Stellatus minio taurus, cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis,
Perque pedes bifidæ radiant nova ſidera gemmæ.
Torva bovi facies ſed qua non altera cœlo,
Dignior imbriferum, quæ cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus aſtra laceſſat.
Sannazzarius l.1. de partu Virg.

Taurus pugnam parans, vel pugnans.

Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura jacet pernox in ſtrato ſaxa cubili,
Fron-

Frondibus hirſutis, & carice paſtus acuta,
Et tentat ſe ſe atque iraſci in cornua diſcit,
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit
Ictibus, & ſparſa ad pugnam proludit arena. *Et inf.*
Illi alternantes multa vi prælia miſcent
Vulneribus crebris lavit ater corpora ſanguis:
Verſaque in obnixos urgentur cornua vaſto
Cum gemitu reboant ſilvæque, & magnus olympus.
Virgilius l.3.Georg.

Ac velut ingenti Sila, ſummoque Taburno,
Cùm duo converſis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt, pavidi ceſſere magiſtri,
Stat pecus omne metu mutum, muſſantque juvencæ
Quis pecori imperitet, quem tota armenta ſequantur,
Illi inter ſe ſe multa vi vulnera miſcent,
Cornuaque obnixi infigunt, & ſanguine largo
Colla, armoſque lavant, gemitu nemus omne remugit.
Virgil.l.12.Æn.

Sic ubi regnator poſt exulis otia tauri
Mugitum hoſtilem ſumma tulit aure juvencus,
Agnovitque minas, magna ſtat fervidus ira
Ante gregem, ſpumiſque animos ardentibus effert,
Nunc pede torvus humum, nunc cornibus aera findens:
Horret ager, trepidæque expectant prælia vaccæ.
Statius l.11.Theb.

Abditus ut ſilva ſtabulis cùm ceſſit ademptis
Amiſſo taurus regno gregis, avia clauſo
Molitur ſaltu certamina: jamque feroci
Mugitu nemora exterret, perque ardua curſu
Saxa ruit, ſternit ſilvas, rupeſque laceſſit
Irato rapidus cornu: tremit omnis ab alto
Proſpectans ſcopulo paſtor nova bella parantem.
Sil.Italicus l.16.

Bos.

.·.·.·. optima torvæ
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent,
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna:
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis, & albo,
Aut juga detrectans, interdumque aſpera cornu,
Et faciem tauro propior, quæque ardua tota
Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.
Virgilius l.3.Georg.

Vaccæ pingues, & macilentæ.

Paſcuntur ſemper præſtanti corpore vaccæ
Ubera queis largo turgent undantia lacte,
Arvina, nimiaque graves pinguedine ſudant.
Ponè aliæ totidem ſine ſucco, & ſanguine vaccæ
Hirſutę, & tetra macrentes tabe ſequuntur.

Ubera lacte vacant: oculis conduntur abactis
Ora, ſub incurvis dejectæ cornibus aures,
Oſſaque ſtrigoſum fodiunt extantia tergus;
Lurida ventre fames, avidiſque in faucibus hæret.
P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Canes venatici.

AT genere ex omni præſertim delige, quæ nec
Corpore ſit gracili, nec denſis aſpera villis,
Sed ſublime caput, vivacia lumina, & amplam.
Oſtentet frontem, atque ingentes oris hiatus;
Cui tectæ ſurgant aures, cui pinguia terga
Dividat in caudam deſcendens ſpina reflexam
Sint armi lati, ſint æquè pectora lata,
Lata alvus, quæ ſic coſtis adjungitur imis,
Ut tamen in ſpatium ſenſim ſe colligat arctum:
Ut cava diductis ſuccedant ilia coſtis.
Excipiant ſiccis quas fortia crura lacertis.
Ima pedum parva ſignent veſtigia planta,
Hier. Fracaſtorius car. de cura Can.

Elige tunc curſu facilem, facilemque recurſu
Non humili de gente canem, ſit cruribus altis,
Sit rigidis, multamque gerat ſub pectore lato
Coſtarum ſub fine decentes prona carinam,
Quæ ſenſim rurſus ſicca ſe colligat alvo.
Renibus ampla ſatis validis, diductaque coxas,
Cuique nimis molles fluitent in curſibus aures.
Olym. Nemeſianus in Cyneg.

Sint celſi vultus, ſint hirtæ frontibus aures.
Os magnum, & patulis agitatos morſibus ignes
Spirent, accincti ſuccingant ilia ventris:
Cauda brevis, longumque latus, diſcretaque collo
Cæſaries, non pexa nimis non frigoris illa
Impatiens: validis tum ſurgat pectus ab armis.
Quod magnos capiat motus, magniſque ſuperſit.
Effuge qui lata pandit veſtigia planta,
Mollis in officio, ſiccis ego dura lacertis
Crura velim, ſolidos hæc in certamina calces.
Gratianus apud P. Laur. le Brun. Eloq. Poet. to. 2.

. . . . . . at corpora tales
Oſtentant procera, caput leve, turgida venis,
Lataque ſublimi frons ſe roſtro explicat: atris
Sublimes oculis mediæ diſcrimina vallis
Inter utrumque patent, glabræ ſtant molliter aures
Subrectæ, cervix longiſſima, pectora lata.
At coſtæ laterum parvæ, lumbique, rotunda
Terga intus contracta rigent, multoque ſuperne
Tenduntur pingui; femorum molliſque, tereſque
Parte modus; ventris locus eſt pro ventre, ſed ima
Parva

Parva placent crurum, poſtremaque longa, pedeſque
Orbe acti modico, cauda alta vibratur honeſtè.

Ex P. Laur. le Brun. t. 1. eloq. Poet. l. 7.

Inter quadrupedes canis fidelis.
Inter quadrupedes canis patronum
Cognoſcit, veneratur, & tuetur.
Hunc tu ſi ferias, dolet, gemitque.
Sed parcit tibi protinus revertens.
Hunc tu ſi expuleris, redit benignus,
Et caudam movet ille blandiendo.
Hic te, ſi mare naviges, ſequetur.
Hic, tu ſi mare pernates, natabit.
Non te per medios relinquet æſtus,
Non te deſeret horridos per imbres,
Non te deſeret aſperas per alpes,
Non te deſeret ille vel per hoſtes.
Te tutabitur ille vel per hoſtes.
Te nam diligit ille diligentem.
Non te deſerit ille vel diebus,
Non te deſerit ille vel tenebris.
Si venaberis, ille per labores
Conatur tibi complacere ſemper.
Pro te non rabidos recuſat urſos,
Et dentes patitur furentis apri,
Cervos, capreolos, vafraſque vulpes,
Et ſternit genus omnium ferarum,
Si ſolvis, jacet ille ſic ſolutus:
Et juſſus jacet ille ſub catenis,
Non audens querulas movere voces.
Hic cuſtos pecorum, tuæque villæ
Fures exigit arduos, lupoſque,
Necnon arcibus ille præſidentes
Tutos inſidiis facit latratus:
Non te pocula delicata poſcit:
Non obſonia ſobrius requirit,
Contenus latices bibiſſe lymphas,
Nec non reliquiis, tuiſque fruſtis
Qui tantos ſibi ſuſtinet labores
Hos contendimus eſſe non habendos?
Hos contendimus eſſe non alendos?
Et non dulcius eſſe poſſe quidquam?

Jacobus Millieus.

Sin autem te te oblectant, qui præmia curſu
Certa petunt: celerique fuga lata æquora verrunt;
Elige quos vultus triſtes, demiſſaque cervix
Ornat, & argutum ſupra ſtant lumina roſtrum,
Nigra quidem, ſed quæ multo ſplendore coruſcant,
Ollis os ingens ad tempora penè dehiſcit,
Lataque frons tenues conſurgere ſuſpicit aures.
Vergat humi propior ſtomachus, latèque pateſcat

Pectus, & haud longis inſiſtant cruribus armi
Sublimes: tum prona ſuis extantia coſtis
Et latera, & lumbis quà jungitur alvus obeſis.
Preſſa animis calidum oſtendant, & viribus acrem,
Præcipuè clunes iter ſi ſtricta ſupremos
Illa demittant caudam, quæ currat ad imum
Tenuis, ubi extrema vix tandem in parte reſidat:
Et parvum ſeſe ſinuans deflectat in orbem.
At verò tereti ponat veſtigia planta,
Quæ ſpatiis digitos nuſquam diſcludat apertis,
Sed multùm ſolidos paulatim curvet in ungues.

Angel. Barlæus Cyneg. l. 5.

Canis moloſſus.

SUnt quibus immiſſæ villis horrentibus aures
Impendent, quibus ora fluunt, quibus aſpera cervix,
Obtuſumque caput laxumque ante omnia pectus.
Non illis quiſquam jubeat me occurrere campo,
Latratu quoties ſilvam implevere ſonanti.
Conceptaſque vomunt patulis è naridus iras,
Unde tremunt timidæque feræ, Libycique leones,

P. Tarq. Gallutius l. 1. c. 18.

Seu quis apros magno laudum perculſus amore
Inſequitur, ſeu quis timidos ad prælia cervos:
Præcipuè canibus curas inpendat habendis,
Quos omni ſtudio, quos omni exerceat arte.
Ille tibi ingentes tauros aggreſſus, & urſos
Siſtat, & impoſito fugientes vulnere tardet:
Cui latè pendent aures, cui laxa supernè
Labra fluunt, cui vultus atrox, cui maxima cervix
Obtuſumque caput, preſſumque ante omnia roſtrum,
Prætereà magnique pedes ungueſque recurvi,
Molle ſolum, ſublime femen, ſupreſſio alvus,
Ipſa rectorum longa internodia crurum;
Spina duplex, pingues lumbi, color helvus, honeſtum
Pectus, & è patulis efflet qui naribus ignem,
Latratu quoties ſilvas implevit, & amplo
Pectore conceptas ſubito decurrat ad iras.
Tum verò ſplendent oculi columque tumeſcit,
Et caudam crebrò villoſa in terga retorquet.

Ang. Bargæus Cyneg. l. 5.

Canis veſtigator feræ.

UT canis occultos agitat cum Belgicus apros,
Erroreſque feræ ſolers per devia merſa
Nare legit, tacitoque premens veſtigia dorſo
Luſtrat inacceſſos venantum indagine ſaltus;
Nec ſiſtit, niſi conceptum ſectatus odorem
Deprendit ſpiſſis arcana cubilia dumis.

Silius Italicus l. 10.

Sic

Sic cùm feras veſtigat, & longo ſagax
Loro tenetur Umber, ac preſſo vias
Scrutatur ore, dum procul lento ſuem
Odore ſentit, paret, & tacito locum
Roſtro pererrat; præda cùm propior fuit.
Cervice tota pugnat, & geſtu vocat
Dominum morantem ſeque retinenti eripit.
Seneca in Thyeſt. act. 3. ſc. 2.

Qualis ubi greſſum per agros comitatus herilem
Fortè canis leporem vi longè ſentit odora,
Continuò intenditque aures, atque aera captat
Naribus, & ceptum rumpens iter avius errat.
Atque oculis incerta feræ veſtigia luſtrans,
Nunc hos, nunc illos curſus fert, atque recurſus
Incertus: longè latratibus arva reſultant,
Hier. Vidal. 3. Chriſt.

Sed te ſi certas egreſſum è mœnibus urbis
Convectare juvat prædas, & vivere rapto;
Educet in primis catulos tua cura ſagaces,
Tum qui preſſa legant ſimo veſtigia roſtro.
Tum qui etiam patulis exceptent naribus auras,
Illis turpe caput, ſummæ patet area frontis,
Sunt latæ demiſſæ aures ſunt fortia colla:
Labra cadunt, nec purpurea non lumina flamma
Volvuntur, pectuſque toros oſtentat apertum,
Crura rigent ſetis ſpatioſa prodiga planta:
Et latus in tenuem ſenſim deducitur alvum
Prælongum: tum ſpina duplex diſcludit utrinque,
Pinguia quà duros contingunt ilia lumbos. *Et inf.*
Qualis ab extremis Morinum qui mittitur undis,
Ille quidem multa virtute inſignis, & uſu
Venandi, ſaltum ſi quando ingreſſus apertum eſt,
Evinctus loro dominum trahit; atque ubi ſigna
Invenit, aut auras acer perſentit odoras,
Pergit iter, roſtrum & preſſa vix tollit ab herba,
Huc illuc volvens oculos, & ſingula ſolers
Servatur, donec ſubter virgulta latentem
Conſpexit leporem, & conſtrata cubilia fronde.
Tum verò greſſum cauda blanditur, & ore
Accelerat, montemque omnem latratibus, implet.
Angel. Bargæus Cyneg. l. 5.

Canis feram inſequens.

UT canis in vacuo leporem cùm gallicus arvo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem;
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro.
Alter in ambiguo eſt, an ſit comprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.
Ovidius l. 1. met.

Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælana magno
(Muneris id nomen) jam dudum vincula pugnat
Eruere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix benè miſſus erat nec jam poteramus ubi eſſet
Scire, pedum calidus veſtigia pulvis habebat,
Ipſe oculis ereptus erat: non ocyor illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes,
Collis apex mediis ſubjectis imminet arvis,
Tollor in hunc, capioque novi ſpectacula curſus:
Quo modò deprehendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt: nec limite callida recto
In ſpatiumque fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic ſequiturque patem, ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aere morſus.

Ovidius l. 7. met.

Catella venuſta.

NAm quid ergo formæ referam candentis honorē,
Qua potis intactas exuperare nives?
Quid faciles catulæ mores, nutuſque loquaces,
Gaudiaque à tenero nata lepore canam?
Et brevis, & parva fuerat ſpectanda figura,
At non parva fuit corpore dexteritas.
Docta vel innumeros errare licenter in orbes
Mobilis, & crebras, ire redire vias.
Nec minus obliquæ ſinuoſa volumina caudæ,
Nec minus illecebras ora tulere ſuas.
Seu lingua lambat, ſeu præbeat, oſcula rictu.
Sive exarmato prælia dente paret
Aut cùm centenos cervicem flectit in uſus,
Et parva luſus indole mille parit.

Bened. Millieus da Catella.

Cervus.

DAt ſparſo capiti vivacis cornua cervì
Dat ſpatium collo, ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribns, & veluti maculoſo vellere corpus,
Additus & pavor eſt.

Ovidius l. 3. met.

Vidiſti ut fruticat Cervi caput uſque ſub ipſis
Cornibus, & levi lucent redimicula collo;
Hunc ego depulſum frondoſa in valle parenti
Eripui: longèque alto ſub colle receptum
Molliter eduxi, ſequitur, quocumque vocarem
Credulus, & patitur dextram, & mandata capeſſit,
Par nitor alpinis nivibus, frons diſcolor umbra
Germinat, & ſpatio patulas æquantia fagos
Cornua ramoſo ſurgunt generoſa metallo.

Utra-

Utraque in excelſo riget auris vertice, & omnes
Excubat in ſtrepitus, omneſque inquirit in auras,
Apud P. Laur. le Brun. to. 2. Eloq. Poet.

Quippe caput ſublime ferunt, frontemque ſub altam
Ingentes oculos volvunt, animamque quaternis
Ducere anhelantes, ac reſpirare videntur
Naribus, & roſtro ſimi ſpectantur obeſo.
Et quamvis multi multos quandoque colores
Infecere, tamen fulvo quamplurima fulgent,
Aut flavo, aut fuſco circumlita corpora fuco.
Profilit ex imo tum cauda breviſſima dorſo,
Cruraque compreſſo ſubſunt exilia ventri.
Illa quidem ad rapidos nata, atque exercita curſus,
Grandiaque imbellis ſuſtentat cornua cervix;
Quæ ſeſe latè ſumma de fronte profundunt;
Exactoſque annos, ni ſex ex ordine brumæ
Tranſierint, totidem ramis fruticantibus æquant.
Et quia ſunt hebetique acie, & mucrone retuſo,
Pondereque ingenti preſſant collumque, caputque,
Non homini, non illa feræ, niſi poſtulat uſus
Bellorum, opponunt, verùm in ſua terga fugaces
Reiiciunt, quoties nacti lata æquora campi
Latrantem greſſu turbam properanti relinquunt
A tergo, & celeres exæquant curſibus auras.
Ang. Bargæus Cyneg. l. 2.

Cervi Venatio, & fuga.

IDcirco Cervus ſi forte elapſus abivit
Longius, atque oculos nuſquam fugere ante videtur:
Veloces duo ipſe canes, quà cornea certum
Preſſit iter, rectamque fugam gravis ungula ſignat,
Et procul hortatu dimitte in terga ruentes.
Aſt ille interdum, quà flectitur orbita circùm,
Mille fugit, refugitque vias, ne ſedibus actus
Deſtituat notas ſecreta in valle quietes.
Atque ita, (diverſos namque impedit orbibus orbes
Agglomerans) varia fallit regione ſequentes:
Et retro obſervata legit veſtigia curſu
Tum juvenis noti divortia proxima clivi
Occupat, & cornu, multiſque hortatibus acres
Irritat canes & circùm impellere tendit,
Nunc hinc, nunc illinc, quacunque recentia monſtrant
Signa fugam, & verſo deſcribunt tramite flexus
Multiplices, quamquam ſi ſe ſemel inter amicos
Torſerit anfractus, quà læva obvertitur, aut quà
Dextera, mox ſemper partem petet actus eandem,
Expletoſque orbes iterùmque, iterùmque retexet,
Veloci relegens eadem ſpatia intima curſu.
Ergo age, & aſſiduè viſidæ veſtigia plantæ

Ob-

Obſerva, & catulis oſtende ſagacibus uſque
Dum norint illac hoſtem fugiſſe ruentem.
Idem Cyneg. l. 9.

Cervi cum ſerpentibus pugna.

:.:. It cervus, & atras
Serpentis latebras inimicis flatibus implet,
Irritatque hoſtem, & crudeles aſpirat iras.
Ille autem magnos intus revolutus in orbes
Colla tument, totumque ingentem elatus in alvum,
Cùm primum accepit venientes natibus auras,
Cogitur ex imis aſper prodire latebris,
Eductuſque foras inimico abſumitur ore.
Quin, ubi tot Libiæ ſola in regione colubri,
Naſcuntur, ſi forte aliquem videre jacentem;
Confeſtim exiliunt omnes, atque agmine facto
Invadunt, ſpiriſque ligant ingentibus. unus
Implicat imbellem cervicem, atque ardua colla,
Cornuaque; aſt alter maculoſam amplectitur alvum,
Tergaque: nec multis alii non ilia nodis
Impediunt, morſuque armos paſcuntur obeſos,
At ſimul inſidiis ſe ſe undique circumventum
Ille videt, velox pedibus de more ſalutem
Quærit, & hoſtili præceps evadere turba,
Verùm ubi nulla datur vinclis exire poteſtas,
Luctaturque miſer totoſque abſumitur artus.
Implexus ſe ſternit humi; tum tergore nitens
Enecat, atque avido ſinuoſa volumina morſu
Diſcerpit, toto labuntur corpore trunci;
At tandem tumida tumefactus corpora tabo
Feſtinat notos ſubitò ſe mergere in amnes:
Octipedeſque imo captos in gurgite cancros,
Mandit, & horrentem pellit de corpore peſtem.
Idem Cyneg. l. 2.

Urſa.

Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus. & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fundi, laudataque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba precantia flectant:
Poſſe loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur
Ovidius l. 2. met.

Integit his armos fulvus color: integit illis
Aſpera terga cinis, tamen eſt inſignis utriſque
Calliditas: ſunt hirtæ aures: eſt oris hiatus
Ingens: & quoties ſubitas exardet in iras,
Horrendum exertis infrendet dentibus acer.
Ambo uncis agiles manibus comprendere, quicquid
Sive furor juſſit, vacui ſive improba ventris

Ad-

Admonuit rabies: ambo committere multam
Cœdem avidi, invadunt paſcentem gramina taurum
A tergo, & pugnam non æquo Marte capeſſunt.
Precipuè validos humero ſub utroque lacertos
Adducunt, preſſoſque necant amplexibus, & vi
Eliſam ſubigunt animum diffundere ventis.
Quamquam autem toto ſolidæ ſtant corpore vires,
Rapta quibus inter pugnam venabula frangit:
At caput ignavum obſtipis cervicibus hæret
Vulneribus, plagiſque patens: quas obvia ſæpe
Venantum manus, aut dextra confiſus, & armis
Imponit juvenis, funditque in terga ſupinos.

Aug. Bargæus Cyneg. l. 3.

Vrſorum pugna in Venatione.

HIc ille interdum, cùm jam ſpes nulla ſalutis
Linquitur, & ſolidas expoſcunt tempora vires,
Conſtitit in plantas ſi fortè arrectus utraſque,
(Degeneris quæ ſigna metus.) age confere pugnam
Comminus, & ſtantem nodoſo invade veruto.
Cedit enim victaſque manus tum porrigit hoſti,
Et ſupplex orat vitæ ignoſcatur inerti.
Verùm adeò quadrupes ſi verterit obvia pectus,
Pugnat atrox, totoque ſuper venabula fertur
Corpore, & horrentes haſtas frangitque, ruitque
Certa mori, aut duro victrix excedere bello,
Tum ſi qua hirſutis accepit vulnera membris.
Et juvenum elabens medio è certamine fugit,
Sævit, & exciſam curvis ſecat unguibus alvum:
Quaque patent altè confoſſo in tergore plagæ,
Viſcera tota trahens terræ ſola ſanguine turpat.

Idem ibidem.

Lupus fame ſtimulatus.

AC veluti pleno lupus inſidiatus ovili
Cùm fremit ad caulas, ventos perpeſſus, & imbres,
Nocte ſuper media: tuti ſub matribus agni
Balatum exercent: ille aſper, & improbus ira
Sævit in abſentes, collecta fatigat edendi
Ex longo rabies, & ſiccæ ſanguine fauces.

Virgilius l. 9. Æn.

.·.·. rabidi ſic agmine mixto
Sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris
Nil non auſa fames longo tentavit hiatu;
Jam ſtabula ipſa premunt: torquet ſpes irrita fauces
Balatuſque fremens, pingueſque ab ovilibus agnæ,
Quod ſupereſt, duris adfringunt poſtibus ungues.
Pectoraque, & ſiccos minuunt in limine dentes.

Statius l. 10. Theb.

Ceu ſtimulante fame rapuit cùm Martius agnum
Averſo paſtore lupus, fœtumque trementem

Ore tenet preſſo; tum ſi veſtigia curſu
Auditis celeret balatibus obvia paſtor,
Jam ſibimet metuens ſpirantem dentibus imis
Rejectat prædam, & vacuo fugit æger hiatu.
Sil. Italicus l.7.

.·.·.· non Martius agnam
Cùm rapuit ſtabulo lupus, & veſtigia paſtor
Balatu excitus celerat, prædamque trementem
Faucibus avellit vacuis, majoribus ardet
Suffuſus flammis oculos: furit improbus ira
(Urit enim deluſa fames) mœſtuſque per agros
Exululat: latè reſonat vox horrida luco.
P. Iac. Vallius Her. l.1.

.·.·.· Qualis tenera agna reducto
Matre procul, paſtore procul deprenſa ſalicto
Creſcentis nova præda lupi, balatibus auras
Perſonat, abſentemque vocat per devia matrem:
Hic fugiens patria arte ferox, cervice reflexa
Reiicit inque armos, & caudæ verbere pigram
Increpitat.
P. Ludov. Cellotius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Aper.

AC velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper, multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit; multoſque palus Laurentia, ſilva
Paſtus arundinea, poſtquam inter retia ventum eſt,
Subſtitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos:
Nec cuiquam iraſci, propiuſque accedere virtus,
Sed jaculis, tutiſque procul clamoribus inſtant.
Virgilius l.10. Æn.

Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus, ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix.
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent.
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida dum rauco validos ſtridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis.
Flumen ab ore venit; frondes afflatibus ardent.
Ovid. l.8. met.

Fulmineos veluti præceps cum cominus egit
Ira ſues, ſtrictiſque erexit pectora ſetis,
Igne tremunt oculi, lunataque dentibus uncis,
Ora ſonant, ſpectat pugnas de rupe propinqua
Venator pallens, canibuſque ſilentia ſuadet.
Statius l.11. Theb.

.·.·. velut hiſpidus alta
Sus prope teſqua jacet, clauſuſque cacuminat albis
Os nigrum telis gravidum, circumlatrat ingens
Turba canum, ſi forte velit concurrere campo.
Ille

Ille per objectos vepres timet, atque ſuperbit
Vi tenuis, fortiſque loco; dum proximus, Eja,
Venator de colle ſonet: nox nata Magiſtri
Laſſatam reparat rabiem.

Sidon, Apollinaris car. 5.

Apri venatio.

IDcirco quoties dentes violentus in hoſtem
Dirigit, utque duos enſes rotat acer, apertum
Una eademque femur, ventremque, & pectora plaga
Haurit, & in partes medium diſcriminat æquas.
Continuò hæc illi furunt imponere dentes
Vulnera, quos roſtri pars hinc oſtentat, & illinc
Inferior, geminas veluti ſi proferat harpes:
Utraque quarum acie, & mucrone horreſcat acuto.
Hinc igitur quoties denſis in vallibus inſtat
Turba canum, cogitque ſuis exire latebris
Excitum ſtrepitu, & magnis latratibus aprum,
Confidens animo, & membrorum robore multo
Incurſumque manet, ſtrepitumque interritus omnem
Venantum, frendetque ferox: tum tergus inhorret;
Et certæ addicit morti, quoſcumque ferentes
Contrà tela videt, rictuque extrema minantes:
Oreque, non ſecus atque undas circùm undique aenum
Virgea ſuggeritur magno cui flamma ſonore,
Spumam agit, & limo coſtas ad prælia durat:
Vulneraque obducens, media quæ plurima ſilva
Accepit, non ille iras, non ille ſuperbos
Demittitque animos, & ſæva pericula vitat
Ignavus: neque enim curſu pedibuſque ſalutem
Quærit, & hoſtiles præceps evadere terras:
Sed ruit in medias hominumque, canumque cohortes
Ultor atrox, certuſque mori, quem ceperat unum
Ante locum, rotatur habens, neque deſerit uſquam.

Angel. Barlæus Cyneg. l. 4.

At non ignavis licet eſſe prementibus aptum.
Seria tela para
In vaſta ſilvæ abdomina.
Quippe ſui meminere feræ, ſecat ecce lutoſam
Turbine rapta viam.
Globumque ſtantem perfurit.
Emicat & Lachne Spartana, & Oribaſus Arcas
Setigeraſque Nape
Deprendit aures mordicus.
Mulcet corda metus, vibrantia gaudia pallent:
Erigiturque pilus,
Sed grata ſunt pericula.
Adverſi confligit apri pinguiſſima moles,
Cum canibuſque, ſuos
Miſcere dentes æſtuat.

Do-

Donec ab innumeris equitata ſagacibus ictum
Non removere valet
Obſtante coram Pamphago.
Sic quoque terribilis trepidat, mortemque mina tur.
Igne flagrant oculi,
Vires in ictum convocat.
Currit io frendens, præfixam currit in haſtam.
Irritat ulterius,
Ni fortis obſtet lamina. *P. Iac. Balde l. 1. ſilu.*

Sus.

Vertit in irſutam ſpeciem, atque horrentia torvæ
Terga ſuis, pronumque feros effinxit in artus.
Sæpe illum ilicea glandem legere ore ſub umbra
Sæpe volutabris inhiantem, & turpe madentem
Impulit undivomis perfundere naribus auras.
Nec verò humani ſenſus, & Regia menti
Exciderat: quamquam ſtagnantes ille per agros
Viſus odorati bifori vada turbida roſtro,
Aut inſtare fimo, & telluri infindere dentem.
Tale ſequens fatum victu ferus ibat aquoſos
Inter haræ ſocios, fœdas agitare lacunas.
Primus inire vadum, & limoſam innare paludem,
Et pede rimari campos, & nare repanda,
Roboraque, & truncos oppreſſo verrere tergo.
P. Pulcharellus l. 2. Pæon.

Rhinoceros.

Est & præterea Graiorum nomine dictus
Rhinoceros, cornu ſummis quod naribus amplum
Porrigit, ingentem quo ſæpe elephantibus alvum
Perfodit, & lata diſcerpit membra feneſtra.
Illi dura cutis, quem circùm amplexa duarum
Zonarum anfractu ſinuoſa volumina cingunt.
Hæc ſummis conjuncta humeris, ubi colla rigeſcunt:
Altera, quà duros contingunt ilia lumbos.
Quin etiam magnus quanto ſtat corpore taurus,
Explicat interdum, tantos & colligit artus,
Cruribus ille quidem brevis, atque ſimillimus apro,
Et roſtrum, & caudam, necnon & lumina, & aures:
Conſpicuos ſquamis, circùm & pallente corymbo
Tergora, quæ variis hinc inde interlita gemmis,
Diſtinguit flavis & frontem, & tempora ſetis.
Ang. Bargæus Cyneg. l. 2.

Bubalus.

.:.:.:.: illi
Undique robuſtos ater color inficit artus:
Cornua in anfractus, atque internodia duci
Haud præacuta, ſed obtuſis mucronibus, ipſa
Spectare in ſeſe, curvataque vergere ad aures
Mul-

Multa ſolent, multis tum frons riget horrida ſetis,
Et denſo cervix pingui diſtenta, caputque
Ingens, & torvo ſub lumine rictus aduncus,
Dura cutis, rarusque ingenti corpore villus.
Non ille in pugnam confiſus acuto
Deſcendit: genibus proſtratum, cruribus hoſtem
Proterit, & plantis contundit membra biſulcis.

Idem ibidem.

Leporis venatio.

OBvius ecce lepus, grata formidine natus:
Præda nec aerio
Ceſſura phœnicoptero,
Ille canem quemvis, niſi ſint duo, plurima circum
Jugera, multiplici
Fatigat unus circino.
Currit in anfractus, morſumque eludit hiantem
Lælapis, & dubitat
Se ſeque pernix eripit.
An licet interdum pede jam videatur, & ore
Increpitante premi;
Rubo latronem dimovet.
Non tantum celeres lepori timor addidit alas,
Auxit & ingenio
Et delicatis fraudibus.

P.Iac.Bal.de ſilu. l.10.

Hyſtrix.

AUdieram memorande tuas Stymphale volucres
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu,
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu: datur ecce fides, & cognitus hyſtrix
Herculeas affirmat aves, os longius illi
Aſſimilat porcum: mentitæ cornua ſetæ
Summa fronte rigent: oculis rubet igneus ardor:
Parva ſub irſuto catuli veſtigia dorſo.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Præſidio dignata feram. ſtat corpore toto
Silva minax, jaculiſque rigens in prælia creſcit
Picturata ſeges, quorum cute fixa tenaci
Altera ſuccreſcit, alternanteſque colorum
Cincta vices, ſpatiis intus nigrantibus exit.
In ſolidæ ſpeciem pugnæ, tenuataque furtim
Lævis in extremum ſeſe producit acumen,
Sed non hæc acies ritu ſilveſtris echini
Fixa manet: crebris propugnat jactibus ultro,
Et longe ſua membra regit tortumque per auras
Evolat excuſſo nativum miſſile tergo.
Interdum fugiens Parthorum more ſequentem
Vulnerat: interdum poſitis velut ordine caſtris
Terrificum denſa mucronum verberat unda,
Et conſanguineis haſtilibus aſperat armos

Mi-

Militat omne feræ corpus, vibrataque rauco
Terga fragore ſonant, ſtimulis accenſa tubarum.
Tantus in anguſto ſtrepitus furit, additur armis
Calliditas, parcuſque ſui timor, iraque nunquam
Prodiga telorum: cautè contenta minari
Nec niſi ſervandæ jactus impendere vitæ.
Claudianus in Epigr. de Hyſ.

Simia.

SEnſim nigellus in Beati cellula,
Et per caminum labitur demunculus:
(Nigros nigra decent oſtia) & mox ſimiæ
Veſtitur ora tamque turpis ſimiæ,
Riſum ut cieret, & cieret nauſeam.
Oculi fuere luridi, peti, cavi
Hirquis ſiniſtra dextra contuentibus.
Naſum ille ſimus, retorridus labra
Totuſque denſos horridus pilos, niſi
Antarticus qua parte conditur polus.
Olebat hircos ala putidiſſimos,
Ingreditur ergo ſcenicus lavernio,
Mediaque cella cœpit inſtar hyſtricis
Nunc dextrorſum, nunc ſiniſtrorſum in caput
Volvi & revolvi: more nunc hinnululi
Capite coniſcans crebra, crebra ſaltitans,
Et conquiniſcens, & genu pinſens humum
Variare gyros, geſtuamque vortices.
P. Ang. Gazæus in lib. Piar. Hilar.

Felis.

FEſtivum tibi dono, blandulumque
Incluſum calatho puella felem;
Quem tu deliciis tuis leporem
Addas, parvulus eſt, tenelluluſque,
Sed aſtu ſenior, doliſque Ulyſſes
Alter; ſeu tabulata, ſeu lacunar
Cautus, & pede perlevi, ſilenſque
Perluſtrat, ſpeculatur, aut ruinas
Obſervat vafer: inde ſi miſellus
Se mus proripiat, repentè in ipſum
Ardens exilit, efferoque morſu
Carpens denticulis ferit gementem,
Nequicquam & crucians recalcitrantem
Lenta morte trahit, fuga modò illum
Evaſiſſe putas; ſed ungue acuto
Rurſus illaqueat, jacitque in altum,
Cadentem rapit, modiſque mille
Ludit, dum moriatur, indecora
Non illi facies: nitent ocelli,
Auribus brevis eſt, nigerque totus,

Præ-

Præter lacteolos pedes, & ora.
Cultu eſt candidus, elegans; nec unquam
Dormit ad cinerem; ſede acquieſcit
Libens ſub gremio, vel in cubili.

Philomatus in muſ. Iuvenil.

Muris capiendi ratio.

MUrem ego dum certa venari fraude laboro,
Armor, & hunc facili molior arte dolum.
Compoſui curvam levi ſuper aſſere teſtam,
Altius ut parvo vimine fulta cubet
Sic tamen ut lento vimen decumbere tactu
Poſſit, & hoc itidem, teſta cadente cadat,
Quæ ſublata ſuum dum prona recumbit in alveum,
Ingreſſum taciti muris aperta manet.
Caſura fallax ſtruitur teſtudine tectum,
Nec patitur longas prompta ruina moras,
Eſca ſubeſt, aut nux, aut fumidus igne recenti
Caſeus: hunc vinctum vimine vimen habet.
Vimen ut à tactu ſimul hoc, ſimul illud eodem
Corruat, & teſtæ caſus utrumque premat.
Muſculus olfactam nucis ſuccedit ad eſcam,
Lentaque ſecuro vimina dente petit.
Illa ruunt: ſimul ipſa ſequi non tarda ruinam
Incumbit prædæ conſcia teſta ſuæ.
Mus ibi ſe parvo concluſum carceris alveo
Sentit, & effugio janua nulla patet.
Preſſus agit ſe ſe, & luctamine verſat inani:
Non fuga tentatis ſaltibus ulla datur.

P. Pulcharellus l. 5. el. 2.

Serpentes.

SÆpe ſub immotis præſepibus aut mala tactù
Vipera delituit, cœlumque exterrita fugit:
Aut tecto aſſuetus coluber ſuccedere, & umbræ,
Peſtis acerba boum, pecorique aſpergere virus,
Fovit humum; cape ſaxa manu, cape robora paſtor,
Tollentemque minas, & ſibila colla tumentem
Deiice: jamque fuga timidum caput abdidit altè,
Cum medii nexus, extremæque agmina caudæ
Solvuntur, tardoſque trahit ſinus ultimus orbes.
Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea convolvens ſublato pectore terga,
Atque notis longam maculoſus gradibus alvum:
Qui, dum exhauſta palus, terræque ardore dehiſcunt,
Exilit in ſiccum, flammantia lumina torquens
Sævit agris, aſperque ſiti, atque exterritus æſtu.
Nec mihi tum molles libeat jacuiſſe per herbas,
Cùm poſitis novus exuviis, nitiduſque juventa
Volvitur, aut catulos tectis aut ova relinquens
Arduus ad ſolem, & linguis micat ore triſulcis.

Virg. l. 3. Georg.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tenduat:
Pectora quorum inter fluctus arrecta, jubæque
Sanguineæ exuperant undas: pars cœtera pontum
Pone legit, ſinuatque immenſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: jamque arva tenebant,
Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine, & igni
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus viſu exangues: illi agmine certo
Laocoonta petunt, & primùm parva duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus uterque
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem
Corripiunt, ſpiriſque ligant ingentibus: & jam
Bis medium amplexi, bis collo ſquammea circùm
Terga dati ſuperant capite, & cervicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit divellere nodos
Perfuſus ſanie vittas, atroque veneno.

Virg. l. 2. Æn.

Dixerat, hæc aditis cùm lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit
Amplexus placidè tumulum, lapſuſque per aras:
Cœruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squammam incendebat fulgor.

Virg. l. 5. Æn.

Nam ſolitum volvens ad tempus tractibus iiſdem
Immanis vario maculatus corpore ſerpens,
Obvia vibranti carpens gravis aera lingua
Squamoſos latè torquebat motibus orbes,
Jam magis atque magis corpus revolubile volvens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi cervice caput; cui criſta ſupernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Adſpectuque micant flammantia lumina torvo.

Virg. in Culice.

Martius anguis erat criſtis præſignis & auro,
Igne micant oculi corpus tumet omne veneno,
Treſque micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Inde volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: *Et inf.*
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, hos funeſtat tabe veneni.
Tum verò poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Cauſa recens: plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus.
Terraque raſa ſonat ſquamis, quique halitus exit
Ore niger ſtygio vitiatas inficit herbas.

Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior extat.
Ovidius l. 3. met.

Intereà campis nemoris ſacer horror Achæi
Terrigena erigitur ſerpens, tractuque ſoluto
Immanem ſe ſe vehit, ac poſt terga relinquit.
Livida fax oculis, tumidi ſtat in ore veneni
Spuma virens: ter lingua vibrat, terna agmina adunci
Dentis, & auratæ crudelis gloria frontis
Prominet.
Stat. l. 5. Theb.

Horror mente redit: monſtrum exitiabile, & ira
Telluris genitum, cui par vix viderit ætas
Ulla virum, ſerpens centum porrectus in ulnas
Lethalem ripam, & lucos habitabat avernos;
Ingluviem immenſi ventris, gravidamque venenis
Alvum deprenſi ſatiabant fonte leones.
Aut acta ad fluvium torrenti lampade ſolis
Armenta, & tractæ fœda gravitate volucres.
Jamque ubi feralem ſtrepitu circumtonat aulam,
Cornea gramineum perſultans ungula campum,
Percitus immani ſerpens evolvitur antro,
Et Stygios æſtus fumanti exſibilat ore,
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis:
At nemus arrectæ, & procera cacumina ſaltus
Exuperant criſtæ, & trifido vibrata per auras
Lingua micat motu, atque aſſultans æthera lambit.
Sil. Italicus l. 5.

Hinc antro excitus coluber, minitantiaque ora
Attollens, oculis ignem vomit, & ruit alto
Pectore cœruleus, ſquamoſaque tergora verrens
Pulvereos ſulcat campos, exæſtuat ira.
Atque illi collo, atque elato pectore virus
Livet, & erranti maculantur terga veneno.
Nunc caudam explicitans, ſinuoſaque tergora vertens
Labitur, & toto capite exilit, ac volat acer
Per frondes, per ſaxa ruens, nunc pectore toto
Eminet, ac tergo ſe ſe exerit, & micat ore
Torva tuens, linguiſque ferus jacit atra triſulcis
Vulnera; liveſcunt ſparſo nigra pabula felle.
Jov. Pontanus l. 5. de Stell.

Ecce ingens dorſo, & montani culminis inſtar
Arduus allapſu Python, ſuper obvia præceps
Incumbit nemora, & cedentia robora turbat.
Horriſonum per longa trahens abrupta fragorem,
Dat rapidos tergo flexus, & ſidera cauda
Verberat, attollens ſpiris immane volumen.
Luminibus flammæ abſiſtunt: furit ardua cervix,
Et bifidas arrecta jubas aſſultat Olympo.
Sanguineis flammata notis, vomit halitus ignes
Ful-

Fulmineos: vaſto diſcedunt ora barathro,
Ora, cavumque atro ſuffectum ſanguine guttur, *Et inf.*
.˙.˙. centum ille immania vaſto
Colligit in ſpiras arrecta volumina tergo,
Purpureis ardet maculis, longèque coruſcat
Cœruleum fulgore caput, criſtaque biſulca.
Mille oculis vibrant peſtes, & mille minaces
Abſiliunt toto ore metus.

P. Pulcharellus l. 1. Pæon.

Stabat quippe cavo ſerpens reſupinus in antro
Paſtus cœde boum, pecudumque cadavere paſtus,
Oraque diffuſo lambens rorantia tabo.
Vertitur intereà, & ſinuoſa volumina tergo
Complicat huc illuc referens caudamque remulcens
Attollit furiale caput ſquamoſaque volvit
Pectora, & ardentes expirat ab ore favillas:
Arrectæ tumido ſurgunt in vertice criſtæ,
Cupreſſos quibus exuperat, pinuſque comantes,
Sibila colla movet, movet ora micantia linguis,
Exerat fauces, gladioſque invadit anhelans.

P. Tar. Gallutius l. 1. c. 12.

Paruerat: ſubito in longum mutata colubrum
Tortilibus glomerat ſquamoſa volumina ſpiris.
Stant oculi flamma: ſanie, ſpumaque veneni
Colla tument criſpata jubis: ſurrecta coronat
Criſta caput; lucent maculis interlita terga
Cœruleis, linguiſque micans ſtridenſque triſulcis
Volvitur, & campum cauda indignante flagellat
Lubricus, attritaſque iram conſumit in herbas.

P. Ant. Millieus l. 1. Moyſ. Viat.

Vertitur in colubrum, rutilis cui cœrula ſquamis
Colla tument, criſtatus apex intermicat auro,
Lucent purpureæ per terga nigrantia guttæ,
Et ſublime caput trifidis ſecat aera linguis,
Sibilat, & ſinuoſo aſarota volumine verrit.

Idem ibid. l. 2.

Serpens renovatus.

Qualis ubi in lucem coluber mala gramina paſtus
Frigida ſub terras tumidum quem bruma tegebat
Nunc poſitis novus exuviis nitiduſque juventa,
Lubrica convolvit ſublato pectore terga
Arduus ad ſolem, & linguis micat ore triſulcis.

Virg. l. 2. Æn.

.˙.˙. ceu lubricus altus
Anguis humo verni blanda ad ſpiramina ſolis
Erigitur, liber ſenio, & ſqualentibus annis
Exutus, lætiſque minax interviret herbis.
Ah miſer agreſtum, ſi quis per gramen hianti
Obvius, & primo ſiccaverit ora veneno.

Statius l. 8. Theb.

Cer-

Cernis ut hiberno latuit qui tempore ſerpens
Telluris altæ ſub ſpecu.
Quique tulit vacui patiens convicia ventris
Senis ſupultus menſibus,
Vere novo exiliat latebris, tumuloque relicto
Sibi ſuperſtes prodeat?
Ille rudes oculos palpebris ſegnibus ægrè
Attollit ad Solem novum;
Ac primò ratas lentomolimine ſpiras
Pigro reflectit pectore,
Rugatæque moras pellis pertæſus, arenas
Luctante cauda verberat:
Aſpera dum tandem ſe per dumeta volutans
Denſis retenta vepribus,
Deſerit exuvias victor, poſitaque per herbam
Lætus ſenecta labitur
Phæbeaque audet jam pelle laceſſere flammas
Novi decoris conſcius.
Ex P. Laur. le Brun. t. 2. El. Poet.

Ac velut ille hyemans hyberno frigore ſerpens,
Contraxitque ſitum ſpeluncis abditus atris,
Pædoremque ſcabra ſquamarum ærugine duxit:
Hinc acies illi longis hebetata tenebris,
Squallet iners, maculiſque latens torpentibus aurum
At ſimul ut verni Zephyro rediere tepores,
Et blanda reſeravit humum jam ſpiritus aura
Evigilat piger ille cavo, gelidumque ſoporem
Excutit, & rimis arcta inter ſaxa meatum
Veſtigat, quibus exuvias luctatus inanes,
Pædoremque, ſitumque hyemis, turpemque ſenectam
Exutus tribulos inter, ſiticeſque relinquit.
Jam liber micat ad ſolem, nitiduſque juventa,
Fœniculoque aciem, & maculas fulvo innovat auro.
P. Ant. Millieus l. 10. Moyſ. Viat.

Serpens ſaucius, vel conciſus.

Qualis ſæpe viæ deprenſus in aggere ſerpens
Ærea quem obliquum rota tranſiit, aut gravis ictu
Seminecem liquit ſaxo, lacerumque viator,
Nequicquam longos fugiens dat corpore tortus
Parte ferox, ardenſque oculis & ſibila colla
Arduus attollens; pars vulnere clauda retentat
Nexantem nodis ſeque in ſua membra plicantem.
Virg. l. 3. Æn.

Ictus ut incerto paſtoris vulnere ſerpens
Frigitur gyro longumque è corpore toto
Virus in ora legit; paulùm ſi devius hoſtis
Torſit iter, cecidere minæ, tumefactaque fruſtra
Colla ſedent, iraſque ſui bibit ille veneni.
Statius l. 11. Theb.

Draco.

AT viden horrendum, ingens, informe draconis
Prodigium, cui longa immane in jugera corpus
Funditur, ingentique patent ora alta caverna:
Quale per Eoos montes, Indive paludes,
Et campos furit; immenſi impenetrabile textum
Tergoris, ardentique minaces murice criſtæ,
Sanguineæque jubæ, ferratique agmine dentes,
Tergemino, ſtygios oculis vibrantibus ignes
Squamarum crudelis honos, ardentia cocco,
Cœruleas maculoſa notas, horrentia gyro
Infernæque ſuper fatalis anhelitus auræ.
Tergora, terrificæ ſinuoſa volumina caudæ,
Qua vaſtus ſe mole ciet, quo turbidus igne
Fulgurat, attritique fremunt quo fulmine dentes:
Quas ſpumas agit ore ferox, queis ſævus anhelat
Faucibus, infernam eructat quo pectore peſtem?
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Nec dum finierat: ſubitus lacus impete vaſto
Inſonuit; veniens immenſi bellua ſpiris
Torquet agens ſe ſe fugiunt longo agmine fluctus
Impellentis onus, jam decreſcentibus undis
Extulerat deforme caput, jamque arva tenebat
Dira lues, oculos accendens ſanguine, & igni
Collecto armabat liventia colla furore,
Et ſulco ingenti poſt ſe ſua lerha trahebat.
Quantus hyperboreo ſe porrigit anguis ab axe,
Territa qui longa complexus ſidera cauda,
Dimidium vaſti metitur flexibus orbem.
Atque ubi tum primum ex undis apparuit ingens,
Fertur in objectam recto prope tramite prædam,
Urget enim jejuna fames, dirique vorago
Vaſta uteri, vacuæq; accenſo gutture fauces. *Et inf.*
Tum verò obliquus flexo ſinuamine labens
Parte ſui rapitur, partem poſt terga relinquit;
Additur & ſævo jam ſævior ira veneno.
Creſcit criſta jubæ, dirum ſplendentibus ardet
Ignea fax oculis, fœdè liventia terris
Ora virent ſquamis, trifida ſe cuſpide torquens
Lingua vibrat: terno concurrunt ordine dentes
Dentibus oppoſitis, maculoſæ occurrere fronti
Arva timent, metuunt ſilvæ, cauteſque ruentem.
P. Glib. Ionninus. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Vide ſupra Tit. Serpens.

Hydra.

PArs quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa, nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum,

Quin

r gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentemque malo domui, domitamque reduxi.
Ovidius l.9.met.

Bellua multorum capitum vallata colubris
Sibilat, attollitque minas, & verbere caudæ
Terret humum, erectis cervicibus aſtra laceſſit
Multiplici ramoſa malo, ſeu fertilis olim
Damnis hydra ſuis ad turbida flumina Lernæ;
Cui dum fulmineo truncatur acinace cervix,
Seque minor caput exciſum mutilata requirit,
Extemplo furiis armata renaſcitur anguis,
Sic viroſa ſeges majore repullulat auctu,
Atque aliam ex alio meditatur funere vitam.
Bened. Milanus in lib. eit.

Ut primum tetigit ripas, mœrentiaque arva
Poſſedit, vaſtoque incumbens pectore peſtis,
Cervices centum, centumque arrexit hiatus
Immanis viſu: non vano ſilva timore
Obſtupuit, trepidumque nemus, Nymphæque paventes
Virgineos tacito clauſerunt cortice vultus,
Et inertas Satyri procul abjecere cicutas.
Ut ſtetit Alcides, ſævumque emenſus acerbis
Monſtrum oculis, rictumque immanè, informiaque ora
Terruit audacem non ipſe interritus hydram,
Et comites in bella manus aſcivit: *Et infra.*
Stridet in adverſos funeſtæ bellua Lernæ,
Et dubitat quò colla vibret: mox ardua ſurgens
Attollens capita alta, atque ora immania, centum
Alcidæ ſocios totidem cervicibus hauſtos
Frangit, & accenſas inceſtat ſanguine fauces.
Mox ubi magnanimos toto jam corde furores
Collegit; monſtrum intrepidus ſequiturque, premitque
Impiger, & denſo rotat irrevocabilis ictu
Fulmineam per inane manum; vitantia fruſtra
Colla ſecat: nullus vanas perit ictus in auras. *Et inf.*
..... Theſeu, geminas, age, corripe tædas,
Ultores accende rogos, ignemque cruentis
Adiice vulneribus, fruſtraque parata renaſci
Colla face admota, & flamma victrice coerce.
Inſequitur Theſeus funeſtoſque applicat ignes
Vulneribus, fugit hydra faces, attritaque colla
Quæ ſuperant, cœſas ſpectant in pulvere criſtas.
Horrendumque fremunt; cervicem exercitus ingens
Tot capitum poſt damna minor frendetque furitque,
Et linguam imbellem nequicquam, & ſibila vibrat.
P. Glib. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

ANIMALIA INSECTA.

Bombyx.

SCrutare, quo ducente, quo magiſtrante
Tenellus ille ſerici pater bombyx,
Pretioſus, inquam, vermis antequam belli
Deoneret auri, ventre quod gerit, filum,
Tamdiu labore maceratur ingenti,
Toties ſe ipſe ſtringit, ac novus pelle
Novuſque roſtro, viĉtitanſque frondoſa
Moro reſudat, peĉtoris ſui donec
Exenterator prodigus, laboratos
Det ore fuſos, byſſinumque ſubtegmen?

P. Aug. Gazæus in lib. Pia. Hilar.

Ten' igitur vermis video nutricula Thisbe
Errantemve ſinu placidè amplexaris alumnum:
Scilicet hunc morus ramo frondente tenellum
Excipit, & claras magnum tranſmittit ad artes.
Namque ubi ter pigro renovavit corpora ſomno
Jam ſenium increpitans & pleni pondera ventris,
Continuò tanti eſt edendi gloria fili
Exercetur & effundit quæſita per ævum
Fila regens inter ramos, atque ordine ducens
Mille, legit relegitque vias, & circinat orbes
Sponte ſua, donec niveo ſe carcere claudat.
Mox autem interior, circùm undique ſtamina denſat
Albentique thoro immoriens glomeratur in ovum.

Aqud P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet. l. 7.

Qualis geniſtis inſtruens bombyx opus,
Diducta filo viſcera excernit levi;
Et tot fluentes colligens ovo ſinus,
Sic ipſe cludit opibus implicitum ſuis,
Sibi & ſepulchrum corpore exeſo parat.
Sic gazam avaro corde ſudatam impia
In damna condunt.

P. Nic. Cauſinus in Tragœd. ſacris.

Formica.

AC veluti ingentem formicæ farris acervum
Cùm populant hyemis memores, tectoque reponũt.
It nigrum campis agmen, prædamque per herbas
Convectant calle anguſto: pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humeris, pars agmina cogunt,
Caſtigant moras: opere omnis ſemita fervet.

Virgil. l. 3. Æn.

Scrutare providentis ora formicæ
An ſint anhelæ, dum cucurrerit, fauces?
Ubi ſe relaxet hepar, aut diaphragma,
Ubi dorſuales ſpinulæ, quibus ſenſim

Ca-

Capitis medulla prorogetur ad caudam,
Quid populus ille Myrmidon, propinquantis
Oeconomus hyemis, horreis ſuis condat
Tam fabrefactis horreis per occultos
Terræ Mœandros, vorticeſque diſpoſtis?
Quis hic puſillum crederet magiſtrum
Dare jura læſis, mortuis ſepulturam,
Stimulumque pigris, transfugis gravem mulctam?

P. Ang. Gaza us in lib. Pia. Hil.

Aranea.

SCrutare Arachnem pendulæ colus matrem,
Quanam hæc amuſſi, quoque circino telam
Diſcriminare norit, arbores, inter
Utrinque filo penſilem ſuper rivo?
Ecquo docente ſtamen illa feſtinet,
Ubi nimbos atrox ingruit, reſorbere,
Suique ventris in penu reſervare,
Ungues acuere, præda ſi ſtet in tricis,
Pedes viciſſim ſpiritu labellorum
Calfacere, diro ſi premantur algore.

Idem ibidem.

Qualis ubi tremulum percurrit aranea textum,
Diſpenſat trabibus fallaces pendula curas,
Orbibus implicitis replicatos complicat orbes,
Velleraque, & villos, fibraſque eviſcerat omnes
In fraudem, ut laqueum ſummis laquearibus aptet,
Ardua viſcoſo ſubtegmine circinat orſa,
Inde reorditur Mæandros una trecentos,
Et labyrinthæos flexus, & mille reflexus
Dœdala commenta eſt, eademque Ariadna reſolvit.

Leo Sanctius florid. t. 2.

Quale textum Arachne librat pendula fallacia,
Dum plicandos implicatis torquet orbes orbibus
Involucris evolutis viſcerum de ſtamine.
Mille ducit per Mœandros fuſa ventris vellera,
Turbinatim eviſceratis ad tigillum fraudibus.

Idem ibidem.

Bona illa ſecum propria portans omnia
Uno atque eodem texit, ac net tempore,
Sibimet quaſillus, tortilis fuſus, colus,
Digitus ſupinus, & ſalivæ glutinum,
Radius acutus, pecten, inſile, licia,
Textrina tota, inutilis niſi ambulet.
Recondit alvo ſtaminis tenuiſſimi
Glomeramen, infra anguſta per ſpiracula
Senſim ea plicandum: jamque tendiculas leves
Ut mollatur, amitis arbutei loco
Stabilimen operi figit ad celſam trabem
Exile ſtamen, ac ſibi nens innocens

Suſpendium, devolat ad infimum ſolum,
Idemque ibidem ſtamen agglutinat, & in
Eodem adeptus ad ſupera facilem gradum;
Villoſa cùm ſint crura, filum viſcidum
Redux ſecundum ſtamen ad trabem locat
Priore ſeorſum à ſtamine, & nectit ſolo,
Brevibuſque paſſim liciis ſtaminat.
Mox à pariete fila tranſverſaria
Ad recta ducit paribus utrimque ſpatiis,
Mediumque inane texto adornat caſſium.
Fundamine uſquequaque jam ſtructo: quaſi
Matheſeos magiſter, è filo ſibi
Statuit peripheriam: ſubinde lineas
Diſpertit æquè diſſitas, in centrum idem
Coire juſſas: poſtmodum ſe eviſcerat
In caſſium ſubtegmen erro cyclicus,
Qui lineæ de linea inſiſtens, moram
Non feriator trahit ibi, & ſequacia
Poſticus illinit apprimendo ſtamina
Staminibus in gyrum, duce ad fabricam pede,
Oculi vicario retrorſo, nexuum
Loca ordinante, & admovente cannabim
Loca ad ipſa facilem, perque conum hiatibus,
Diſtinguit inter ſtaminum capedinem,
Pleniſque medius conquieſcit circulis.
In rara quod ſi retia caducus culex
Monitore filo cieat ad prædam aucupem,
Is volucre calles menſus aereos pede
Sagax petauri luſtrat omnes angulos,
Pretium laboris in ſagina ut comparet.

P. Hipp. Graſſetus l. 2. Epig. 39.

IGNIS INCENDIUM.

Tir. Utrumne clarus ignis, & nitidus ſtetit,
Rectuſque purum verticem cœlo tulit,
Et ſummam in auras fuſus explicuit comam?
An latera circa ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
Man. Non una facies mobilis flammæ fuit:
Quis deſit illi, quiſque ſit dubites color.
Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Diſcedit, & ſe ſcindit unius ſacri
Diſcors favilla.

Seneca in Oed. ac. 2. ſc. 2.

Extitit, ac ater fumus obduxit facem,
Et flamma ſtructam dubia prægustat pyram?
Invita circùm ſerpit, & fumo nigrum
Stridens volumen errat obſcuræ facis.
Aſpice rubenti prima ſublucet juba,

At

At media lucent inſtar Oebalii croci,
Poſtrema livent, rurſus in ſumma face
Fumi involucrum cernitur (monſtrum rei
Mirum) retuſus inde per totam jubam
Aſpice ſereno lividus ſerpit color.
P. Bern. Stephonius in Flav. ac. 4. ſc. 3.

Ignes artificioſi ad communem lætitiæ ſignificationem.

CONdiderat nox pura diem, cœlumque ſerenis
Lucifero ſpargente faces incenditur aſtris.
Majus in urbe jubar; congeſtaque ſidera lucent,
Irradiantque vias, liquidaſque emiſſa per auras
Pandunt nocte comas, flammæque volubilis alas.
Regalis jam tecta domus, jam mœnia longo
Ordine, jam ſummæ flagrant in nubila turres,
Aſtraque decertant cœleſtibus eminus aſtris.
Nec deſunt tonitrus, & ahenæ fulmina molis
Feſtaque diſcurrunt accenſo fulgura cœlo.
P. Alex. Donatus l. 2. c. 3.
Artificeſque volant ignes, tædæque coruſcæ
Sideris in morem tremuli, ſtellæque comantis.
Undique mobilibus pendent funalibus ignes,
Undique lævatis lycni ſpecularibus ardent,
Undique felici ſtupa ebria lucet olivo,
Et fax in nitida ſcintillat fumida vitro.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 5.
Splendeſcens tunc Ætna ſequi tunc dolia ſulphur
Evomere atque picem, mediumque incingere gyro
Inflammante forum, totuſque accenditur æther.
Erexere faces criſtas per nubila raptæ
In varias circùm ſpiras: alioque rotati
Sibila ſerpentes flatu fumoſa dederunt,
Anguipedes pyrio ſuffuſi colla veneno.
Scintillant centeni apices, jaculabile pondus,
Et ramoſa vagæ ſpargunt incendia tædæ.
Tum vapor erumpens, ſtridorque ignefcit, & aer.
P. Iac. Balde to. 2. Her.
Proh quæ ſulphureæ cernes miracula flammæ?
Stellifero aſpicies involvi pulvere cœlum,
Et ſcintillantes per inania currere tædas.
Farta Meduſæis hinc flagrat arundo capillis,
Et ſpargit fulvos rupto ceu ventre dracones;
Moxque plicatilibus ſerpens Vulcania ſpiris
Mille micat linguis, & ſibila colla per auras
Convolvens, face ſopitas exſibilat umbras;
Ac tandem luctata diu ſub nube relinquit
Sulphureas animas, & ſe ſe funerat ortu:
Ex P. Laur. le Brun. to. 1. el. Poet.

Ac velut æſtivas noctis redeuntis in umbras
Ælia cum Romæ referat nova gaudia moles,
Et parat arſuros incenſis nubibus imbres,
Machina marmoreas compactilis occupat arces,
Sulphureoſque premit calamos, uteroque morantes,
Mox ubi conceptos à tergo admiſerit ignes
Emiſſura faces, matrem lacerantibus angues
Flammiferi radiis, jaculiſque evolvitur ardens
Ac ſe ſe in nubes aperit globus, ardua lucent
Spicula, pallentemque fugant crepitantia noctem.
P. Alex. Donat. l. 2. c. 11.

Non aliter magnæ nocturna in gaudia Romæ
Cum nova ſolſtitia, & claræ per ſidera noctis
Vaticana ſuo redeunt ſolemnia templo:
Sulphureis calamis volitant crepitantibus angues
Queis cives rutilas fecere volantibus alas.
Summa petit, tremulumque accenſo crine draconem
Fert cœlo radius; tum laſſo nubila collo
Cum ſonitu expirat; laceri ſe protinus ignes
Demittunt, tectoque ſuper, campoque recumbunt:
Idem lib. 1. Conſt.

Nox aderat tandem, & cœlum ex Cyclope diurno
Nocturnus tunc Argus erat cùm Roma feneſtris
Gaudia diſponens velarat tecta domorum
Torque lucernarum, & collo ſuſpenderat alto
Verſicolaratis contexta monilia flammis,
Quin etiam in triviis Cynici verſatile tectum,
Et veteres Bacchi exuvias damnaverat igni.
Ultima reſtabant Thuſcæ ſpectacula molis
Unde ſuos contra cœlum Romana Gygantes
Ætna movere ſolet, magicæ hìc miracula dextræ
Cernuntur: calamus ſubitò nam tactus in angues
Vertitur ignivomos angues; rurſumque videbis
Nil præter calamos ſupereſſe ex anguibus illis.
Et jam concentu horrifico centum ora canebant
Ferrea, multipliceſque exploſa metalla ſonores,
Et tormenta dabant peracutos muſica flatus.
Ipſa autem querulo moles paritura gemebat
Murmure, & ignita edebat ſuſpiria cœlò.
Hæc inter cœpit obnubi nubibus æther,
Orbari ſtellis orbes, veroque tonitru
Cœlum indignari, Romæque indicere bellum,
Roma nec abſiſtit, dumque hinc, atque inde tonabat
Alterniſque choris cœlumque, ſolumque canebant,
Fallebat ſpectatores gratiſſimus error,
Anne darent plauſum nubes, anne æra tonarent?
Ne multis finem pugnæ cognoſcite mecum:
Non una eſt altis erecta in turridus arcis
Arbor arundineo frontem circumdata ſerto.
Germinat hæc nunquam, niſi quando accenſa capillos

Ex-

Explicat in flammas, calidamque è vertice ſilvam
Fundit, ramoſoſque expanditur arbor in ignes.
Ergo dum vero turbatur murmure cœlum,
Scinditur en nubes, & aperto apparet ab ore
Lingua triſulca poli, cadit illa, & fulminat arcem
Diſpoſitumque alta ſuccendit in arbore textum.
Arbor it in flammas, proque uno fulmine reddit
Fulmina mille, ſagittiferoſque irata maniplos
Explicat, haſtatoſque ſuos, haſtaſque micantes
In cœlum movet, at clypeo ſeptemplice cœlum
Obſtat, & ad terras ea tela retuſa remittit.
Illa quidem redeunt, animaſque per aera fundunt,
Sulphureas animas, crepitantique imbre queruntur.
Victa mori, atque atro peragunt ibi funera fumo.

P. Famianus. Strada l. 2. prol. 6. Acad. 2.

Incendium.

TElum flamma fuit, rapienſque incendia ventus
Per Romana tulit celeri munimina curſu:
Nec quamvis viridi luctetur robore, lentas
Ignis agit vires: tæda ſed raptus ab omni
Conſequitur nigri ſpatioſa volumina fumi.
Nec ſolùm ſilvas; ſed ſaxa ingentia ſolvit,
Et crudæ putri fluxerunt pulvere cautes.

Lucanus l. 3.

Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades
Quàm pelago diverſa lues, nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto ſulphure vivax
Spargitur, ac faciles præbere alimenta carinæ,
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.
Nec flammas ſuperant undæ, ſparſiſque per æquor
Jam ratibus, fragmenta ferus ſibi vindicat ignis.
Hic recipit fluctus: extinguat ut æquore flammas:
Hi ne mergantur, tabulis ardentibus hærent.

Idem eodem lib.

..... piceo jubet unguine tinctas
Lampadas immitti junctis in vela carinis.
Nec piger ignis erat per ſtupea vincula, perque
Manantes cera tabulas, & tempore eodem
Tranſtraque nautarum, ſummique arſere ceruchi.
Jam prope ſemuſtæ merguntur in æquora claſſes,
Jamque hoſtes, & tela natant: nec puppibus ignis
Incubuit ſolis: ſed quæ vicina fuere
Tecta mari, longis rapuere vaporibus ignem.
Et cladem fovere Noti.

Idem l. 10.

Caſtra levi calamo, cannaque intorta paluſtri
Aggreditur furtim armorum tutantibus umbris,
Ac tacita ſpargit celata incendia nocte.
Inde ubi collecti rapidam difundere peſtem

Cœperunt ignes, & ſe per pinguia magno
Pabula ferre ſono, clarè expatiantur in auras,
Et frenos volucri propellunt lumine flammæ.
It totis inimica lues cum turbine caſtris,
Atque alimenta vorat, ſtrepit Vulcanus anhelo.
Arida, & ex omni manant incendia tecto.
Sentitur pleriſque prius quàm cernitur ignis.
Excitis ſomno, multorumque ora vocantum.
Auxilium invadunt flammæ: fluit undique victor
Mulciber, & rapidis amplexibus arma, viroſque
Corripit; exundat peſtis; ſemuſtaque caſtra
Ardenti volitant per nubila ſumma favilla.

Silvius. Italicus l.7.

Nox adeò nimium calidis flagraverat umbris,
Mutaque ad ardentem caluere ſilentia lunam,
Arida fumoſi ſtabant fœnilia tecti,
Prima ubi Flaminio Romæ trans mœnia Circo.
Longa ſuburbanos celebraverat area ludos.
Hic primum obſcuras noctis flagrantis in horas
Sponte ſua calamis hæſere ardentibus æſtus,
Et natis ſtipulæ dederunt, & pinguia culmi
Nutrimenta focis, ſubito pupulatur agreſtes,
Ignis opes, cœloque undans, longèque ſonanti
Altior incendit flagranti vortice nubes.
Caudice quin ſecto, ſilviſque advecta Sabellis.
Robora, quæ tectis opifex claudebat acernis,
Ignis edax paſcit, jam lapſo incendia muro.
Ire ſuperductis vicina palatia flammis,
Tectorumque, hominumque altas geminare ruinas.

P. Al. Donatus l.2. car. 11.

Nec plura his, jaculata facem ſtetit illicet, arſit
Extemplo fulgur, tonitruque exterrita pinus
Evomuit flammarum undas, & fragmina cœlo
Suſtulit avulſæ diſiecta mole carinæ
Horrifico ſed enim tabulata excuſſa fragore
Aere diſſiliunt, trunciſque cadavera membris,
Semineceſque artus, & grandes orbe molares,
Flagranteſque trabes nube evolvuntur eadem,
Et cœlo confuſa gemunt; magno inde ſonore
Præcipitant, pelagus ſtridenti extinguit in unda,
Nec verò ſtetit hic ſtrages, ſed tempore eodem
Africus incumbens pelago, tædaſque volantes,
Præcipiteſque globos, & ſaxa reciproca longè
Detulit, & ſocias ſubeuntes ponè carinas
Involvit flammis: illæ piceo unguine pingues
Accipiunt inimicum ignem, ſimilique fatiſcunt
Clade ambæ, furit immiſſis Vulcanus habenis
Tranſtra per, & liquidis minantia robora ceris,
Avulſaſque trabes diſterminat æquore toto.
Triſtes reliquias, fluitat captiva ſupellex

Scu-

Scuta virum, galeæque, & Cypria gaza per undas,
Signaque rapta ducum, transfixaque pectora remis,
Et ſingultantes extis fumantibus artus.

P. Fam. Strada l. 3. prol. 3 part. 2.

Sicut arundinea in ſilva, quaſſantibus auſtris
Ad calamos heſere foci, ſtipulamque ſonantem.
Ilicet undantes cœlum occuluere favillæ.
Et ſtipata globis nitida agmina ſcintillarum
Implicuere acies: nam prona ferentibus auris,
Materies flammam ſtipula, ventoſque laceſſit:
Excurrunt, redeunt, ſibi ſe fugientibus inſtant,
Quocumque incubuit, & levia impulit agmina turbo.

Ant. Millieus l. 7. Moyſ. Viat. to. 1.

Nec mora, corripiunt ſubjecta cubilia peſtem,
Atque ubi tæda fuit, jam nunc incendia ſurgunt;
Quoque magis victor veſtigia promovet ignis,
Auget opes magis inde ſuas, & creſcit eundo.
Jamque adeò pueri latus inſuperabile turbo
Flammeus aggreditur, jam pectora proximus audet
Lambere; cùm ſubitis percuſſa timoribus horret
Flamma vorax, reprimitque gradum, valloque vaporũ
Se ſe arcet vapor, & puerum rogus ipſe tuetur,
Qui petit, obſequio permutat vota nocendi.

P. Vinc. Guiniſius car. 12.

Jamque undabat edax facibus, ſummiſque ruebat
Tempeſtas immiſſa jugis, atque alta voraces
Evolvit ſublime globos, aut vortice rauco
Vallibus ima furit, tectis aurata vetuſtis
Robora inardeſcunt, præbentque ſuperba cadentes
Nutrimenta Domus: caſu glomerantur acerbo
Antiquos teſtata ducum monumenta triumphos. *Et inf.*
.:.:. Penetralibus altis
Peſtis edax, ardorque inerat, populataque paſcit
Limina: terribili jaculatus in aera fumo
Æſtuat igne vapor, colliſaque verberat aſtra.
Nec minus & rapido ventorum turbine gliſcit
Exitiale malum, muriſque ambuſta ruinam
Saxa dabant; totis ſpirant liquefacta metallis
Signa ducum, & mixto labuntur flumina rivo,
Pictaque erythræis pereunt laquearia gemmis,
Inque ſuos cineres moles auguſta recumbit.

P. Alex. Donatus l. 7. Conſt.

Non aliter ſcintilla faces ſi parvula magnas
Intulit in cœcas ædes ſub nocte ſilenti,
Incumbuntque Noti, calido ſe vortice flumen
Provehit ignitum, flammis torrentibus aulam
Obruit, eructat fractis incendia tectis.
Dependet quaſſata domus, patuliſque feneſtris
Cum fumo vapor expirat, quem turbinat auras,
Vicinoſque lares inimico murmure terret.

Undique conveniunt populi, quos publica tangunt
Commoda, Vulcanum Neptuno vincere tantant
Materiem rapit hìc flammis, cedroſque ſubeſas
Proiicit in præceps, vellit laquearia, menſas,
Scriniaque evolvit, largas ille ingerit undas;
Donec flamma ſuo tandem tumulata ſepulcro
Cum fremitu cadit in cineres.

P.Car. de Luca l.22.Dom.Laur.

Incendium Ætnæ & Veſuvii. *Vide ſup. ſub.Tit.Montes.*

HOMO.

NUnc formetur homo, ſummi quem tangat imago
Numinis, & noſtram celſo donatus honore
Induat interius formoſa mente figuram.
Hunc libet erectis ſublimen incedere plantis,
Incipiat rectos in cœlum tollere vultus,
Factorem quærat proprium, cui mente fideli
Impendat famulam longæva in tempora vitam,
Hæc ait, & fragilem dignatus tangere terram,
Temperat humentem conſperſo pulvere limum,
Moliturque novum dives Sapientia corpus.
Jamque arcem capitis ſublimi in vertice ſignat,
Septiforem vultum rationis ſenſibus aptans
Olfactu, auditu, viſu, guſtuque potentem:
Tactus ad hæc, ſolus toto qui corpore judex
Sentiat, & proprium ſpargat per membra vigorem,
Flexilis arctatur recavo ſic lingua palato
Preſſius in cameram pulſantis verbere plectri,
Percuſſus, reſonet modulatus in aere ſermo.
Exin ſucciduum porrecto in corpore pectus
Spargit, ramoſas poſt fortia brachia palmas.
Succedit ſtomacho medius, qui tegmine molli
Inter utrumque latus foveat vitalia venter.
Dividuam partem femur excipit, aptius ut ſe
Alternus moveat duplicato poplite greſſus.
At parte ex alia, fingit quam conditor idem,
Occipiti ſubmiſſa ſuo deſcendere cervix
Incipit, & vaſtos compagibus addere nervos.
Spina rigens crebris inter commercia nodis
Diffundit duplicem coſtarum ex ordine cratem.
Pars interna novos vitæ formatur ad uſus.
Vivifico primum corda vitalia tegmen
Naturale parant, plagam ne ſentiat ullam,
Maſſaque congeſtis pendens abſconditur extis,
Additur & tenui paſcendus ab aere pulmo;
Ut concepta trahens lenti ſpiramina flatus,
Accipiat reddens, reddat quas ſumpſerat auras,
Perque vices crebro pellatur anhelitus hauſtu.

Dextra tenet jecoris vegetandam ſanguine frontem,
Quo clauſum venæ ſpargunt per viſcera flumen.
Avic. Avitus l. 1. de Orig. Mun.

Et primùm humanæ ſobolis, vitæque parentem
Terrena de fęce ſatum, jam fictile noſtri
Principium, ſubitos in luminis elicis ortus.
Olli vitales auræ ſpirabilis hauſtus.
Atque animam ſenſu pollentem, & numine mentis,
Ducentemque tua ſimiles ab imagine vires,
Divino afflatu vegetos infundis in artus.
Tantum animis terra auſa tuis venit arbiter orbis
Ex humili nova forma ſolo, micat arduus ore.
Attollitque animos, & conſcia lumina cœlo,
Miratur ſubitum ſe ſe genus: unde repentè,
Munere quod tam dulcem animam, quo flamine ſenſum
Hauſerit æthereum, lapſumque in pectora Numen.
Sentit opes animi, ſentit divinitus auctum
Pectus, & arcana fœcundam Pallade mentem.
P. Pulcharellus l. 1. c. 2.

Suſtulit inde rudem madido cum pulvere glebam,
Et ſubitum Plaſtes fingere cœpit opus.
Mollis in oblongum tenuatur imago cylindrum,
Et coit in teretem ſumma figura globum.
Huic ſua cæſaries, nareſque, aureſque, genæque,
Luminaque, & junctis labra propinqua labris,
Additur his cervix, humero tenduntur utroque
Brachia, cum digitis utraque palma ſuis.
Adduntur medio lutea præcordia trunco:
Obſerat ima cavus pectoris antra penus,
Jungitur & duplex duplici coxendice poples,
Et duo, ſuſtentent qui duo genua, pedes
Intextis laterum firmantur mollia coſtis,
Fictaque ſunt ſimili cætera membra luto.
Hæc hominis poterat jam forma gemella vocari
Prædita ſi motu forma, ſonoque foret.
Non erat, ergo levi ſimulacra jacentia flatu
Numen ab agnata ſurgere juſſit humo,
Surrexere pedes: ſtetit inclita machina, ſurſum
Ardua ad æthereos ſuſtulit ora lares.
Senſus ineſt oculis: calidis præcordia venis
Pulſa vigent, motu brachia, lingua ſono.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Her. e l. 1.

Nam Deus in pura meditatus ludere maſſa,
Molle opus in varias ſpecies diſcriminat: illic
Ignem oculo accendit; cavat hìc anfractibus aurem;
Naribus hìc, orique aperit, juguloque meatus,
Compingitque luto facili præcordia, tamquam
Preſſa ſolent manibus parere coagula lactis
Ad motum nervos adhibet, ſenſumque paratos;
Aere

Aere pulmones agitat; cerebrumque medulla,
Corque vapore implet vitali, ſanguine venas.
Brachia diſtendit ſurſum, tum crura deorſum:
Compagem invalidam firmatis roborat intus
Oſſibus, & tenera ſuperinduit arida carne.
Nec piguit limo ſuperam divinitus auram
Inſpirare, rudique operi ad cœleſtia nato
Æternas adhibere manus; quo ſurgeret unum
Summum animal, terris leges, & juſſa daturum,
Par ſuperis, affine Deo, numenque ſecundum.

Ex P. Laur. le Brun to. 2. eloq. Poet.

Jam cervix tornata globo ſurgebat in arcem
Corporis, & mundi arbitrium, diſcrimine colli
Flexilis, incumbens humeris, cerebroque gravante
Cernua delatum nutu accipiebat honorem.
Integra in exanimi facie ſpirabat imago
Præſtantis formæ, majeſtatiſque futuræ.
Ardua frons, magni juſto diademate mundi
Nata premi diſtenta ſuperciliiſque decoros
Lunatis referens arcus, cœlumque ſuperbis
Affectare docens votis: adituſque recluſi
Senſibus, addictos mundi famulantis in uſus.
Diſcluſi ſub fronte oculis turgentibus orbes
Additaque in celeres ciliis tamen hiſpida, nictus
Palpebra, ſidereæ felix cuſtodia flammæ,
Inque ſonos terebratæ aures; & odoribus, alti
More tubi, faciles aquilæ ſub nare canales,
Dentibus inſtructum vallum; ſuſpenſa palato
Lingua ſonis; generiſque capax per ſæcla futuri
Pectus, & humanæ fatorum gentis, in amplos
Ingentique pares oneri, curæque nepotum
Excreſcens humeros, ampla quoque mole patebat
Pectore cor, teneri clauſum munimine ſepti,
Immodicos, innabat aquæ, vitalis in æſtus
Sanguinis; aerias ceu follis anhelus in auras,
Pulmo fovet, perflatque jecur: vitæque ſupellex
Omnis, & abſenti ſine motu languida vita.
Inde, velut magni ramalia frondea trunci,
Brachia, & in geminos crurum diſcrimina tractus:
Formatæque manus ſceptro, mundique potentes
Imperio; juſſæque ſolum calcare ſuperbo,
Et quondam calcare gradu vel ſidera plantæ.
Turgida vena tubis artus diffuſa per omnes
Errat, & undantem ſpecies ea ſanguinis amnem
Spargit, & infuſum ſucco pingente colorem.
Membra thoris ſtipata vigent, compactaque firmo
Robore, per validos it vis aggeſta lacertos,
Juſtaque in auguſtam ſpecies riget ardua molem.

P. Ant. Chanut in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Cro-

Corporis, & oris pulchritudo.

O Ubi purpureo ſuffuſus ſanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina cœlo,
Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,
Ingenuique ſuper crines, molliſque decoræ
Margo comæ? blandis ubi unam ora arguta querelis,
Et mixtæ riſu lacrymæ, penituſque loquentis
Hiblæis vox miſſa favis? cui ſibila ſerpens
Poneret, & ſævæ vellent ſervire novercæ.

Statius l.2.ſilv.c.1.

Dulcis adhuc viſu, niveo natat ignis in ore
Purpureus, fulvoque nitet coma gratior auro.
Nec dum prima nova lanugine vertitur ætas.
Tranquillæque faces oculis, & plurima vultu
Mater ineſt. *Et inf.*
Illius è roſeo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux major ineſt & blandius aurum,
Atque ipſi par forma Deæ, ſi pectoris angues
Ponat, & exempta placetur caſſide vultus.

Statius l1.Achill.

Uni quicquid habet, dederat natura decoris,
Uni etiam dederat gratia quicquid habet.
Candor erat dulci ſuffuſus ſanguine, qualem
Albo ferunt rubris lilia mixta roſis.
Ut nitidum læti radiabant ſidus ocelli,
Sæpè amor accenſas retulit inde faces:
Solverat effuſos quoties ſine lege capillos,
Infeſta eſt trepidis viſa Diana feris.
Sive iterùm adductos fulvum collegit in aurum,
Compta cytheriaco eſt pectine viſa Venus.
Uſque illam parvi furtim componere Amores
Sunt ſoliti, & facili gratia blanda manu.

Ang.Politianus in Eleg. Albitia.

.... aurea nunquam
Vertice defluit coma pulchrior; aut ſua circùm
Gratior intonſam ſuſpendit tempora nubem.
Fulget lux oculis gemino formoſior aſtro:
Acceſſit frontique decus, totoque rubentes
Lætitias aperit ſpectabilis ora juventus.
Ipſa novus ſquamis interlucentibus ambit
Arma nitor: majorque humeris, habituque decoro
Et viſu ante omnes auguſtior emicat Heros.

P. Alb. Donatus l.2. Conſtan.

Quantus in auguſto lepor, & quæ gratia vultu?
Qui labris afflatus honos; quæ pugna colorum?
Aut potius quàm certa animat concordia frontem?
Qui ſoles oculorum ardent? vos ò mihi ſoles.
Eſte boni, dum tanta audax incendia luſtro.

P. Vinc. Guiniſius car.7.

Am-

Ambiguum eſt formæ ne decus, clari ne pudoris
Altius emineat, ſic blanda modeſtia fronti
Inſidet, ingenuo ſic enitet ore venuſtas.
Inceſſu, geſtuque gravis ſed ridet honeſta
Majeſtate lepor, manibus ſua munera plenis
Gratia cum geminis conjuncta ſororibus uni,
Et largas diſpenſat opes: quis ſuave rubentes
Enumerare genas nativo murice tinctas?
Quis claros oculorum orbes? quis verticis aurum
Evaleat? quis frontis ebur? non cana repandis
Lilia ſic foliis albent, non alba liguſtra
Ingenito ſic lacte natant: non defluus Arcto
Candicat alpinis niveus ſic rupibus agger
Tortilis in nodum flavet coma, mille perurgens
Errabunda vias; ornat crinale capillos
Lege recompoſitos, quos ambiat almus Apollo.
Ingenuas proprios dicas duo ſidera cœlo
Scintillare faces, ſemper vivacia, ſemper
Mite verecunda referentia luce ſerenum.

Bened. Milanus in Epithal. Mag. Auſtr.

Illa per Eoas fama celeberrima terras,
Ore Deam referens, poterat Jove digna videri.
Tantus honos oculis inerat, frontique, geniſque.
Is rubor in labris, roſeam qui vinceret Eo:
Is nitor in digitis, niveum qui vincere longè
Poſſet ebur: placidique lepos tam melleus oris,
Ut ſic Suada loqui cuperet, per colla fluebat.
Æmula cæſaries phœbo; greſſuſque modeſti
Ceu magnæ Junonis erant.

Gaſp. Barlæus Her. l. 4.

Ingenuis decor ipſe genus, toto ore venuſtas
Ipſa micat, Chariteſque ſedent: ea lilia fronti,
Hi rutilis ignes oculis, ea purpura labris,
Puniceis nix illa genis, colloque nitenti
Hoc ebur, undantiſque ſinus hic lacteus amnis,
Hæ manibus, digitiſque roſæ, non pulchrior ortu
Phoſphorus, aut ſero veſper cùm ſurgit olympo,
Aut Venus occiduo radiis cùm proxima ſoli
Fulgurat.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

.·.·.· Jamque alta ſilentia rumpit.
Irenæ ſpecies: oculos ſtupet ille nigrantes;
Hic caput argutum, minimæque in margine frontis
Miratur refugos vitta ſtringente capillos.
Hic laudat digitos Tithoni conjuge dignos:
Ille nivem cervicum, & quod male fida per ulnas
Carbaſa furantur: gracili quoque clauſus in auro
Pes placet, & Parii candorem marmoris æquat.

Aſpi-

Aſpice quàm blandas jaculantur lumina flammas!
Quàm tenui ſuſpenſa gradu veſtigia firmat!
P. Lud. Collotus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Corpus deformatum, extenuatum, ſqualidum.

Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incava ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incurvis extabant arida lumbis,
Ventris erat pro ventre locus, pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat.
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Ovidius. l. 8. met.

Eſt furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera, & exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames: jam lumina retro
Exeſis fugere genis, jam lurida ſola
Tecta cute; & venis malè juncta trementibus oſſa
Extant conſumptis viſu deformia nervis.
Sil. Italicus l. 2.

Ut ecce pallet oris exanguis color:
Pædore macies livido ambedit genas:
Florens receſſit ſanguis: exuſto cutis
Corpore reſiſtit arida, & tactu aſpera:
Tempora lacunis bina ſubſidunt cavis:
Introrſus acies abiit, & mœſtis putres
Oculi cavernis penitus abſtruſi latent.
Crevere digiti: pectoris cratis loco
Emergit omnis: tubere immodico artuum
Structura ſurgit: prominent ſupra modum
Nexus latentes ante compago oſſium
Artus per omnes carne ſubducta patet:
Menſura nulli juſta membrorum manet.
P. Bern. Stephonius ac. 1. ſc. 2. in Flav.

Exeſum eſurie, & ſcabra rubigine corpus
Lurida corrugat macies, atque aſperat artus.
Squalet apex, fuſique altè ſub crinibus extat
Gorgonis in morem, ſtrigoſum, & tortile collum.
Ulnificæ nuda oſſa manus, nuda oſſa lacerti,
Atque humeri atque altè nodoſo in pectore crates.
At cavus in coſtas alvum ſinus abdit inanes
Appreſſam ad lumbos penitus, curvamque lacuna.
P. Pulch. lib. 1. Pæon.

Non illi ambroſiis coma mollis odoribus halat.
Non rubor in vultu, candorque reciprocus errat,
Non labris ſua forma, neque eſt ſua gratia formæ.
Omnia languenti ſimilis, faciemque, colorem
Atque oculos ſenſim vicina in morte natantes

Squa-

Squalida pannoſo malè pectora condit amictu,
Nudus, inops, lacerique cadaveris argumentum.
P.Vinc.Guiniſius car.13.

CORPORIS STATURA.

Homo excelſior ſtatura.

IPſum inter pecudes vaſta ſe móle moventem
Paſtorem Polyphemum, & littora nota petentem:
Monſtrum horrendũ, informe, ingẽs, cui lumen adẽptũ,
Trunca manum, pinus regit, & veſtigia firmat.
Poſtquam altos tetigit fluctus graditurque per æquor
Jam medium, nec dum fluctus latera ardua cinxit.
Virgil.l.2.Æn.

Miſcebat campum membrorum in prelia portans
Celſius humano robur, viſaque paventes
Mole Gigantei vertebat corporis alas.
Othrys marmarides: lati ſuper agmen utrumque
Ingens tollebant humeri caput, hirtaque torvæ
Frontis cæſaries, & crinibus æmula barba
Umbrabat rictus: ſqualore huic hiſpida diro
Et villoſa feris horrebant pectora ſetis.
Sil.Italicus l.5.

Quanta vides campis, ſi quando effoſſa vetuſtas,
Robora trunca virùm, & formoſi fragmina ſæcli?
Apparant ſpatioſæ urnæ, marteſque ſepulti:
Pulſantur gravibus raſtris, pulſantur aratris
Coſtarum horrendæ buræ, ramique lacertorum,
Atque ſinu immenſæ capitum curva oſſa, lacunæ.
Et magni umbones humerum, caltrique tororum
Stant glebis confuſa ſolo, Mavortia quondam
Pectora, nunc fractæ crates.
P.Pulcharellus l.2.Paon.

Enacidum ſed præcipuè eſt horrenda Gigantum
Prodigioſa, fidemque ſupra, uſque in nubila moles.
Tot pariter Libano credas inſiſtere cedros:
Tot ſimul immotis decurrere montibus ornos.
Vidimus & plures, quorum cum mole profunda
Membrorum, juxta poſiti nullum inſtar habere;
Horruimus, viſique pares nos eſſe locuſtis.
Sic me humilem, ſtratumque ſolo ceptare putabam,
Sic ſocios: illi immenſa ſe mole ferebant,
Corpora quam centum ex noſtris haud viribus æquent.
P.Ant.Millieus l.6.Moyſ.Viat.

Pumiliones, ſive Nani.

HIc audax ſubit ordo Pumilonum
Quos natura brevi ſtatu peracto
Nodoſum ſemel in globum ligavit:
Statius l.6.ſil.

Mem-

Memnonios juxta fines, & Gangis arenas
Eſſe genus fama eſt, quo non anguſtius ullum
Limite naturæ, atque opibus communibus ævi:
Nec brevior forma ſpecies, nec finibus ætas
Ulla virùm, non ulla magis ludicra venuſtas.
Vix totis vitæ ſpatiis adoleſcere tantum
Jus natale ſinit, quantùm longiſſima ſurgunt
Colla gruum: namque illa grues armata laceſſis
Progenies, bello inferior, nec corpore major. *Et inf.*
Hinc brevis aſpectu, atque humili contracta figura
Summa virùm pubes, canoque infantia mento,
Atque habitus multis non plus creſcentibus illo.
P. Pulch. lib. I. Paon.
Extremum Oceani quà ſe ſe littus Eoi
Pandit, inacceſſo compeſcens æquora ponto;
Pygmæi quondam (ut fama eſt) gens inclyta bello
Antiquas fixere domos. Forma ipſa, colorque
Myrmidonum ex atavis, formicarumque vetuſta
Stirpe ſatum probat acre virùm genus, altius uno
Si quiſquam aſſurgat cubito, jaſſi creditur illis
Eſſe Gigas; clamant Polyphemi è ſanguine natum
Monſtrum immane, ingens, nec membris longius ævi
Porrigitur ſpatium: nam quartò (ut fama) parentes
Fœcundæ pariunt anno, octavoque ſeneſcunt.
Et vita eſt, & forma brevis: ſed bellicus ardor
Anguſtoque ingens animus ſub pectore fervet.
Alciden contra ſtetit olim hæc improba virtus,
Cùm vix invalido poſſet contingere jactu
Herois ſublime caput, miſſaque ſagitta
Aerii celſam perſtringere verticis arcem.
P. Glib. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

HOMINES MONSTRUOSI.

Typhœus.

Longè alios inter vaſta ſe mole Typhœus
In ſuperos adverſus agit, qui brachia centum
Montibus armatur totidem, jactuque minatur
Centeno: gemini dira ceu luce cometæ
Immanes ardent oculi, deformiaque amplo
Ora patent rictu: coma ſuccreſcentibus hydris
Stridet, & intentis mentum ſerpentibus horret,
Monſtroſis geminus connectitur ilibus anguis,
Attollitque virum: ſed quantus nocte ſerena
Ille lycaonias ſpiris ingentibus arctos
In morem fluvii, geminoſque interligat axes.
Sic ſubit; horrendumque fremens, magnumque ſuperbo
Ore tonans, ſublime caput ſuper æthera tollit,
Quantus Athos, quantuſve Cilix fe taurus in auras
Tollit, & elato turbat vaga ſidera cono.

Ille

Ille furit, centumque Deos in prælia poſcit,
Cognatamque aciem populoſo corpore portat
Plurimus, idem unus.

P. Gilb. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Geryon triplici corpore.

QUalis Atlantiaco memoratur littore quondam
Monſtrum Geryones immane tricorporis iræ:
Cui tres in pugna dextræ varia arma gerebant
Una ignes ſævos, eſt altera ponè ſagittas
Fundebat, validam torquebat tertia cornum,
Atque uno diverſa dabat tria vulnera niſu.

Sil. Italicus l. 13.

Cacus Semihomo.

HUic monſtro Vulcanus erat pater: illius atros
Ore vomens ignes, magna ſe mole ferebat.
Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)
Evomit, involvitque domum caligine tetra;
Proſpectum eripiens oculis glomeratque ſub antro
Fumiferam noctem commiſtis igne tenebris.
Et infra .·.·.· pedibuſque informe cadaver
Protrahitur, nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos, vultum, villoſaque ſetis
Pectora ſemiferi, atque extinctos faucibus ignes.

Virgilius l. 8. Æn.

Cacus Aventinæ timor, atque infamia ſilvæ
Non leve finitimis hoſpitibuſque malum:
Dira viro facies, vires pro corpore, corpus
Grande, pater monſtri Mulciber huius erat. *Et inf.*
Queis ubi nil agitur, patrias malè fortis ad artes
Confugit, & flammas ore ſonante vomit.
Quas quoties proflat, ſpirare Typhoea credas
Et rapidum Ætnæo fulgur ab igne jaci.

Ovidius l. 1. Faſt.

Cyclops.

.·.·.· ipſe arduus, altaque pulſat
Sidera, (Dii talem terris avertite peſtem)
Nec viſu facilis, nec dictu affabilis ulli,
Viſceribus miſerorum, & ſanguine veſcitur atro.
Et inf. .·.·.· ſummo cum monte videmus
Ipſum inter pecudes vaſta ſe mole moventem
Paſtorem Polyphemum, & littora nota petentem.
Monſtrũ horrendũ, informe, ingens, cui lumen ademptũ.

Virgilius l. 3. Æn.

Aſpice ſim quantus: non eſt hoc corpore major,
Juppiter in cœlo (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humeroſque ut lucus obumbrat.
Nec mea quod duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta: turpis ſine frondibus arbor,
Tur-

Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei.

Ovidius l. 13. met.

ANIMUS HUMANUS.

Crede animam non eſſe Deum, ſed crede creatis
Majorem cunctis, ipſam quoque crede creatam;
Formata eſt namque ore Dei, quæ non erat ante,
Sed forma habitu pulcherrima, pictaque rebus
Divinis, & plena Deo, ſimiliſque creanti:
Non tamen ipſa Deus, quoniam generatio non eſt,
Sed factura Dei eſt, animam factore minorem
Majoremque aliis, atque omnibus imperitantem
Corruptela putris naſcentem turbida carnis
Concipit, ac membris tabentibus interfuſam:
Participat de fæce ſua.

Prudentius in Car. de nat. Animæ.

Mens.

Sed nihil ac Mens eſt æquè mirabile: Veſtæ
Detrectat ſoror hæc, aut terræ filia dici.
Ex ſummo regale genus deducit Olympo:
Portio cœleſtis, divinæ particula auræ
Immenſi ſine fine capax, impervia Letho.
Languida membra jacent ſtratis; tamen illa vagatur
In ſomnis montes, ſaltus, mare, flumina, ſilvas,
Luſtra petit tortaque volat pernicius haſta,
Dumque volat, venti, & cœli ſecura quieſcit
Totum agitat corpus; tota eſt in corpore toto;
Atque ſuos inſtar citharœdi temperat artus.
Hos immota movet, præſentem agnoveris eſſe
Quomodo ſit, neſcis cupies numerare, ſed una eſt.
Obſervas unam: triplici ſe munere prodit.
Imperat; & nutum ſequitur manus, accelerat pes;
Vix ut ab imperio facti properatio diſtet.
Ipſa ſibi mandat, ſua nec mandata capeſſit.

P. Iac. Balde Poem. t. 3. ſat. 13.

.·.·. quem ſpiritus unus
Intus alit cunctoſque potens diffuſa per artus
Mens agitat, varioſque latens ſe munere pandit,
Non ſpectata oculis, fatorum erepta periclis,
Interituſque ignara mali rationis, & æqui,
Virtutumque auguſta parens, venerabile cœli
Depoſitum, cui cœleſtes ſapientia curas,
Alternaſque vices rerum, verique recluſit
Arcanos doctrina ſinus.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 1.

Con-

Conſcientia.

QUicumque pectus conſcium fraudis gerit,
Solicitumque nefas,
Clauſoque celat hoſpitem culpam ſinu.
Quem ſcelus attonitum
Cæcam obſtinatus ultor in pœnam vocat:
Ancipitemque animum
Major Megæra verbere occulto quatit;
Nec faciles oculos
Nocturna ſaltem mitior mulcet quies:
Dum ſcelerum facies
Crinem implicatæ viperis minacibus,
Et Stygias oculis
Eventilantes ignea tædas manu,
Solicitas agitant,
Terrentque tenebras; & reverſurum diem
Somnia dira vocant;
Refertque nox ingrata, quod vidit dies
Teſtis, & aura nefas.
Ille ut maligno conditum nimbo jubar
Viderit, & trepidis
Ignem frementem nubibus claudi arduo
Audierit ſtrepitu;
Ad prima pallet fulgura, & meriti arbiter
Ipſe ſui trepidat.

P.Gilb.Ionninus l.Epod.Ode 12.

VITÆ HUMANÆ MISERIA.

ILle ſuperbos aditus Regum,
Duraſque fores expers, ſomni
Colit: hic nullo fine beatus
Componit opes gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.
Hic clamoſi rabioſa fori
Jurgia vendens improbus, iras,
Et verba locat; novit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores ævi tempora numquam
Reditura tenent: dum fata ſinunt
Vivite læti: properat curſu
Vita citato.

*Seneca in Cho.ac.*1.*Her.Fur.*

Quod vitæ ſectabor iter? ſi plena tumultu
Sunt fora, ſi curis domus anxia, ſi peregrinos
Cura domus ſequitur; mercantem ſi nova ſemper
Damna manent, ceſſare vetat ſi turpis egeſtas,
Si vexat labor agricolam, mare naufragus horror
Infamat, pœnæque graves in cœlibe vita,

Et

Et gravior cautis cuſtodia vana maritis:
Sanguineum ſi Martis opus, ſi turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes uſura trucidat:
Omne ævum curæ: cunctis ſua diſplicet ætas.
Senſus abeſt parvis lactentibus, & puerorum
Dura rudimenta, & juvenum temeraria pubes
Afflictat fortuna viros per bella, per æquor,
Iras, inſidiaſque catenatoſque labores
Mutandos ſemper gravioribus, ipſa ſenectus
Expectata diù, votiſque optata malignis
Obiicit innumeris corpus lacerabile morbis.
Diffidet ambiguis ſemper mens obvia votis,
Nec voluiſſe homini ſatis eſt, optata recuſat.
Eſſe in honore placet, mox pœnitet; & dominari
Ut poſſint, ſervire volunt, idem auctus honore
Invidiæ obiicitur.

Auſonius Idyl. l. 15.

Quid regale jubar, vel opum quid gloria prodeſt?
 Quid populi plauſus: deliciæque juvant?
Sunt auræ ſonitus, vel opus quod aranea texit.
 Nectunt, ſint quamvis aurea, vincla manus,
Quid decor eſt formæ? veluti roſa ſera ſuperbit?
 Sole oriente oritur, ſole cadente cadit.
Lubrica ſors regni, ſpinoſis anxia curis,
 Inſtabilis fertur vi malè nixa rotæ.
Neſciat adverſos caſus, partiſque fruatur
 Tuta tamen trepido corde futura timet.

Urbanus VIII. in car. de fel. hum. fuga.

Protinus exclamo: Vitæ ò mendacia noſtræ:
 Quanra ſub hoc vitæ nomine monſtra latent?
Sic ergo tumulata ævi pars maxima noſtri
 Clauditur, extremam flebilis ante diem?
Sic vivens tumulo excipior, partimque ſuperſtes
 Poſſum ego productor funeris eſſe mei?
Sic ſpe decipior, ſic mortem in pectore condo,
 Sic ego pro vita funera lenta traho?
Anni florentes anni, decor irritus ævi,
 Et malè conſtantis ludicra forma boni

Aug. Maſcardus l. 1. ſil.

Nos agit, & verſat levitas: mutamur in horas:
 Et nihil eſt, quod nos, votaque noſtra regit.
Nunc odiis animus, nunc expugnatur amore:
 Nunc ſpes, nunc agitat pectora noſtra metus.
Deiiciunt luctus, attollunt gaudia: motus
 Turbida mens ſequitur, nec capit ipſa ſuos.
Aut rapit inſtabilem brevis, & non vera voluptas à
 Aut animus cæptum deficit inter opus.
Fluctuat infelix, quacumque impellitur aura,
 Nec ſatis exactum, cedat, an obſtet, habet.

Ce-

Cedimus impulſu minimo: meliora peroſos
Cauſa levis cogit deteriora ſequi.
Vivimus incerto multi: pars maxima nullo
Conſilio, pauci quò vocat uſus, eunt.
Quem ſua non vexant faſtidia? perdere vitam
Maxima, dum neſcit vivere, turba ſolet.
P. Sidr. Hoſchius. l. 1. Eleg. 4.

Vita deliciis affluens.

TUm gemma collum, gemma diſtinguit caput,
Gemma ſiniſtram, dexteram gemma gravat.
Illuſa conchis aſperis ſquallet chlamys,
Sordes adoptat pulvis Erythræas Arabs.
Aures rotundi murices laſſas trahunt.
Hinc jam labores cernere operoſos licet.
Statuuntur ecce regio ſumptu domus,
Ingentis inſtar urbis amplexæ ambitum.
Atria columnis fulta millenis ſedent:
Immane viſu celſa murorum minis
Moles in auras arduum exertat caput.
Variata ſaxo tecta Tænario calent.
Strepitu clientum: turba famulantum terit
Achate limen lubricum inviſæ domus.
Prætexta gemmis aula populorum capax
Explicat avara dona longinqui maris:
Pictæ lacunar aureum tollunt trabes:
Certata paries bella Gangaridum indicat.
Hìc vel ſuperbis ſplendet aulæis nitor,
Vel fila tendit varia belluatus labor.
Elephante dives albicat ſecto torus:
Elephante texto culmen auratum albicat.
Tum citrea menſa pluribus ſurgit locis
Sedes per amplas, lucet in menſis nitor
Aureus; & uſus qui ſit argenti memor
Numerare cuſtos neſcit; è ſcripto docet.
Quod apparatu quæritur tanto bonum?
Materia ſcelerum facilis: è luxu potens
Animi libido: cordis excordis tumor:
Preſſurus alios faſtus: effrænis furor
Et illa mentis Helena deceptæ procax,
Decorum charybdis, tetra populatrix opum,
Legum ſepulchrum turpe, virtutum rogus,
Laudum voluptas prodiga, & fraudum ſinus.
P. Ber. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 1.

Non mihi Erythræi ſerpunt per colla lapilli,
Gemma nec ulla meis ardet in articulis.
Nec vidui certa nudantur lege capilli,
Nec mihi ſub Coa veſte ſuperbit humus,
Quid mihi ſi Crœſi ſine te fluit aureus amnis.
Ebriaque in Tyrio murice dormit ovis?

Odi

Odi ſuffuſas radianti lymphas auro:
Aurea ſunt oculi lampas, Alexi, tui.
Non ego delector cythara, fidibuſque canoris:
Sola mihi gratum vox tua carmen erit,
Non mihi Panchæo nubes efflantur odore:
Suavis odorata tu mihi meſſe magis.
Non mihi ſidereis gemmaſcunt floribus arva:
Tu narciſſus eris, tu mihi ſola roſa.

P.Franc.Remondus el.8.

Et tua barbaricæ fovere cubilia veſtes,
Perque coronatos viſum ſplendere penates
Sidonio pictum fuco velamen, & auro.
Et tibi regali fulſit domus inclyta gaza,
Turritas ambita fores, undante corona
Manè ſalutantum, & juſſis adſtare frementum.
Te Charitum fovere ſinus pulchrumque decorem
Afflavere oculis, & ovantes indole mores
Egregia, & ſtimulis dulces cum mollibus iras.
Et bello faciles, & amantes ardua vires.
Te quoque te procerum lectæ videre cohortes
Divitias inter proavum geſtire ſuperbas;
Et teneros animantem ævi florentis amores,
Laudis ad æternum patriæ ſuccedere culmen
Quantus eras, quàm largus opum, quàm divite cenſu.
Et quibus heroum titulis, qua prole potentum
Fœta domus, quæ te tantum ſuſcepit alumnum.

P.Pulcarellus l.1.car.7.

Barbaros fruſtra tibi nunc tapetes
Bactra depingunt operoſa; fruſtra
Aſpero Seres properata textu
Tellera fingunt,
Sive Sarrano revolutus oſtro
Aureum limen, biforeſque valvas,
Seu colorato rutilum lacunar
Gange laboras.
Nobilem vincat licèt aula Memphin,
Et Paron, ditemque Tyron ſuperbo
Marmore, & multa Babylonis arte
Atria condas.

P.Io.B.Maſculus l.3.Ode 31.

Vita paucis contenta.

O Cœleſtum epulas, ò priſca modeſtia vitæ.
Imperio ſatus auctoris, digitiſque Tonantis
Fictus homo, nulloſque humiles effictus ad uſus,
Ad cœli ſed natus opes, ſed factus ad altæ
Sceptra domus, factus ſupremi ad regna Parentis;
Oſtrea non cænat Gaurana, nec arte magiſtra
Dona laboratæ frugis: ſed ab arbore menſis
Poma legit, vacuaque levis ſpatiatus in umbra,

Texta per & nemorum, viridiſperque æquora campi
Traducit tacitæ ſecreta ſuæ obvia mentis.
Quid memorem, ut veteris poſt prima piacula noxæ
Aſtris æquevi gemina cum prole parentes,
Aut molli ſtipula, fruticoſo aut vimine textas
Incoluere caſas, campiſque nitentia fraga,
Moraque, & excuſſa legere ſub ilice glandes.
Nempe ſub umbrifera ducebant fronde choreas,
Si quando rarum ſilveſtri è vite racemum
Carpſiſſent, corylique leves ex arbore baccas.

P.Tarq.Gallutius l.1.car.10.

Cui ſæva numquam lumine rideat
Fortuna blando, & cruda neceſſitas
Unum hoc honoris vult licere
Pauperiem benè ferre poſſe.

Sèmota curis parva cubilia,
Cœnaſque laudat ſub tenui lare,
Sine auro, & oſtro: nil inemptis
Funera de dapibus paventes.

Illi nec atræ ſollicitudines,
Mentemque turbant ſomnia triſtia;
Non fundus illi, vineæque
Increpuere hyemes iniquas.

Edocta cenſu vivere paupere
Laudatur illi vita beatior:
Fallax avarè percupitas
Damnat opes operoſiores.

Non præter æqui currere limites,
Aureiſque mentem non dare vinculis.
Servare ſemper diffluentes
Inter opes animum innocentem.

P.Oddo de Comitibus par.3.ſil.Rhet.

Vitæ cultus mediocris.

AUreus recti tenor, & decori
Cura ſervati, mediumque rerum
Additum extremis, ſed utrinque certo
Fine reductum.

Dicitur virtus celebrata multis
Nota quàm paucis, & in ore pulchrum
Nomen; at rarus quod honore palpat,
Moribus æquat.

Tu cave, ne quò vaga penna mentis
Erret indulgens ſibi, nequid exlex
Peccet affectus; flagret inter æqui
Septa cupido.

Sit voluptati modus, ara ponat
Terminum votis, libeatque tantum
Quod licet; nec te patiatur ultra
Ire voluntas.

P.Vinc.Guiniſius ode 13.

Non

Non ſatis eſt, firmam ventis committere navem,
Cætera ſi deſint, firma carina parum eſt.
Arbor & antemnis, & velis apta ferendis
Ex æquo mediam temperet arte ratem.
Et latere à gemino ſpatiis æqualibus abſit,
Ne pars hæc oneris plus ferat, illa minus.
Vela quoque aptentur quæ ſint aptiſſima, quæris?
Non minima, at magnis eſſe minora velim.
Apta abili moderare manu: modò ſtringe, tumentes
Ut venti fuerint, & modò pande ſinus.
Nec ventis aude confidere: contrahe prudens
Quæ Zephyro nimiùm vela ferente tument.
P. Sidron. Heſchius l. 1. el. 3.

Vita egentiſſima.

. . . . Aſpicite, affectis ut viribus heros
Æger, inops rerum, ſolo recumbit in antro,
Et ſocium ſolamen abeſt, & cura medentum
Nulla parat ſtudio peſtem lenire ſalubri,
Nec lectas accincta dapes, & dona miniſtrat.
Jam faciles morbo nervos facit acris egeſtas.
Debilis auxilio, vitæ immemor, aſpera cultu,
Quæ tenuem victum, indigno dat munere menſæ.
Vix laceris aptum tectis, & poſte revulſo
Hoſpitium, nuda languentem excepit arena;
Ni fors ipſa torum foliis, & faſce paluſtri,
Littoreoſque ulvæ cumulos, & virgea culmo
Stramina ſilveſtri, & ſtipulæ ſubſternat acervum.
Hìc ille abjectum duro latus aggere fultus
Triſte jacet; nec rebus adeſt niſi languor egenis.
B. Pulcharellus l. 1. c. 7.

Vita Religioſa.

HUjus ab ambroſiæ pubes adoleverat hauſtu
Sacra Deo, & tantum cœleſtibus hoſpita curis,
Inque pios digreſſa lares à ſede paterna.
Fortunata fames illis, indictaque menſis
Exilia, & quondam grati penuria cenſus,
Ipſa animant annoſa pias jejunia vires.
Nec tamen aut ignava dies, aut ſumma laborum
Plena minus; ſervant annonæ ruſtica jura.
Nulla quies; nec vomis agros, nec ſarculus hortos
Deſerit, urgentur ſegetes, urgentur ariſtæ.
Perque hyemem ſementis opus tritura per æſtum.
Et ſuus eſt nocti labor, & menſura quieti
Parca redit, nocturna agitant, ſolemnia templis;
Alterni ingeminant voces ad carmina Divùm
Uſque ſub evectam ad pendentia ſidera noctem.
Tum nuda exercent ſtimulis, & verbere membra.

Quiſque ſui vindex: ſetoſo tegmen amictu
Aſperat obſtrictos artus, aut ærea nectit
Vinclorum ſeries, cinctuque volubile ferrum.
Aſſiſtunt vigiles animi ad commertia Divûm,
Atque oculis ſera ſuus eſt proventus ab hora.
Sternit humi feſſos durus ſopor, agger arenæ
Cervici, vel ſcabra ſilex ſuppoſta jacenti
Quamquam hyemes inter gelidas, lucumque nivalem
Fagina rimoſos texunt virgulta penates,
Debile Rhiphæi ſibilis munimen ab Euri
Nec petit à menſis victum tam nobile robur.
Stat vigor ille animæ: ſatis una eſt cura litato
Sæpe Deo veſci: veniunt largo ubere vires.
P. Pulcharellus l. 2. Paeon.

Ergo per ætatem invalidam jejunia, longos
In ſolidum producta dies, vulgaria vitæ
Fercula; ſollicitam cura cibus obvius artem
Reſpuit, in duros ſine lege parabilis eſus.
Hinc procul enormes, irritamenta ſuperbi
Fluminis, illecebræ; procul hinc ferale gementis
Naturæ exitium, deſolatique rapinis
Orbis opes, & præda gulæ procul uncta palati
Gaudia, & in menſas bellaria blanda ſecundas,
Ardua mens, interque dapes, & triſtia dulcis
Penſa mali, ſurrecta polo, ducebat ab aſtris
Ambroſiam, nectarque merum; facilemque tenebat
Arcta Deûm, ſenſuque animum tangente carebat.
Mollia ſic ſpretæ figens veſtigia terræ,
Degebat ſuperas inter non hoſpita mentes,
Empyreis immixta choris; adamante perenni
Sic animum connexa Deo, defixaque cœlo,
Fretaque deliciis ſuperum libabat Olympi
Gaudia, mortalis tolerans incommoda vitæ.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Vita ex Virtutis regula traducta.

IPſa peregrinos laſciva pecunia mores
Dedidiciſſe volet, poterit moderata placere,
Et lucri minor eſſe fames, ſuccreſcet honeſtum
Pectoribus, rectique tenax induſtria nolet
Eſſe ſuum, quidquid ſolerti fraude paratur.
Qui ſapiet, plus dives erit, qui plurima votis
Præcipient, & multa petent caruiſſe petitis
Supplicium voti referent, *Et infra.*
Ille trucem, patuliſque inhiantem faucibus auro
Trudet avaritiam, & vim caſtigabit habendi.
Non ultra tumidos veſana ſuperbia cenſus
Jactabit ſecura mali, ſed gnara futuri
Divitias doctrina reget, non prodiga lautæ

Sor-

Sortis, & effrænis patrimonia tota vorabit
Luxuries, dubiæque terent ſeſtertia cœnæ.
Virtuti comes utilitas, & moribus ibit.
Fœnora Religio, uſuras moderabitur æqui
Regula, nec pulchro ſejunget lucra decoro.
Contrahet innocuus candor, ſine crimine vendet
Simplicitas, non ſæva rigor vadimonia poſcet,
Aut faciet mora parva reum; nec credula multum
Accreſcit ſibi damna fides. *Et infra.*
.·. non cives, vexabit cœca protervos
Ambitio, & fallax mendaci gloria fuco.
Ille ſatis pretii, & fautorum ſemper habebit.
Qui rectè faciet, commercia ſpernet honorum,
Atque emptas Aſtræa togas injuria nulli,
Sed cunctis erit æqua Temis, legeſque ſequetur
Quas ſcripſit natura ſibi, fixitque medullis
Communis recti ratio, nec iniqua potenti
Confundet jus omne manu; vel lenta nefando
Concedet veniam ſceleri: procul improba Siren.
Quæque virùm Cypris pulchros effœminat annos,
Mœnibus his aberit, ſpernet moderata voluptas,
Quicquid dulce nocet. permixtaque turba malorum
Temperiem lætis rebus dabit.
Gaſp. Barlæus Heroic. l. 3.

Vita ſolitaria piorum hominum in Eremo.

NUnc alii ex aliis occulta per antra ſecuti
Implevere nemus, jam ſacro carmine pernox
Silva ſonat, noctemque odiis cœleſtibus æquat
Juſſa dies, iterumque diem nox æmula tentat.
Dum canit alternas Superis pia muſica laudes,
Ecce madent, calidis perfuſa liquoribus ora,
Quacumque aſpicio; liventque perennia fletu,
Lumina, ſemianimeſque arenti in corpore vultus,
Accitaque fame, & quæſita torrida longa
Labra ſiti validis: viden, ut præcordia pugnis
Tundit nuda lapis, reſonat cava pectora plauſu?
Adſtanteſque gemunt vicino à verbere rupes.
Quid, quod & armatos aliis ſævire lacertos
In ſua terga jubent, fuſoque piare cruore
Exiguas labes nullo cogente laborant?
Hos vigilata juvat ſolidæ per tempora noctis
Figere genva ſolo, ſed lumina condere cœlo,
Hos juvat aut ſetis, aut aſpro includere villo
Corpus at his nudos jocus eſt aquilonibus artus,
Atque hyemes ultro, brumaſque laceſſere. Gaudens
Et fixo durare gradu, dum nocte repulſa
Matutina ferant reducem dilucula ſolem;
Atque iterùm gaudent vigiles labentia fixo

Aſtra videre gradu, & ſtabiles mirantibus annis
Plurima in immota traducere luſtra columna.
P. Jac. Bidermanus l. 3. Her.

Vita militaris.

DUrum à Stirpe genus: natos ad flumina primum
Deferimus, ſævoque gelu duramus, & undis.
Venatu invigilant pueri, ſilvaſque fatigant:
Flectere ludus equos, & ſpiculæ tendere cornu,
At patiens operum, parvoque aſſueta juventus,
Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne ævum ferro teritur, verſaque juvencum
Terga fatigamus haſta: nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
Canitiem galea premimus: ſemperque recentes
Convectare juvat prædas, vivere rapto.
Virg. l. 9. Æn.

. . . . mox ille per avia ſecum
Luſtra gradu majore trahens, viſiſque docebat
Arridere feris, nec fracta ruentibus undis
Saxa nec ad vaſtæ trepidare ſilentia ſilvæ.
Jam tunc haſta manu, jam tunc cervice pharetræ,
Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole, geluque cutis, tenero non fluxa cubili
Membra ſed ingenti ſaxum commune magiſtro.
Vix mihi biſſenos annorum torſerat orbes
Vita rudis, velucres cùm jam prævertere cervos,
Et Lapithas cogebat æquo, præmiſſaque curſu
Tela ſequi, ſæpe ipſe gradu me præpete Chiron.
Dum velox ætas, campis admiſſus agebat
Omnibus, exhauſtumque vago per gramina paſſu,
Laudabat gaudens, meque in ſua colla levabat.
Nunquam ille imbelles Oſſæa per avia Lynces
Sectari, aut timidos paſſus me cuſpide Damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus Urſas,
Fulmineoſque Sues, & ſicubi maxima Tygris,
Aut ſubducta jugis fœtæ ſpelunca Leænæ:
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro;
Si ſparſus magno remeaſſem ſanguine, nec me
Ante niſi inſpectis admiſit ad oſcula telis. *Et inf.*
Nunc docet ingenti ſaltu me jungere foſſas,
Nunc caput aerii ſcandentem pondere montis
Quo fugitur per plana gradu: ſimulacraque pugnæ
Excipere immiſſos curvato umbone molares;
Ardenteſque intrare caſas, peditemque volantes
Siſtere quadrijugos.
Statius l. 2. Achill.

Mox ubi firmaſti recto veſtigia greſſu
Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſomnos genitor permiſit inertes:
Sed

Sed nova per duros inſtruxit membra labores.
Et cruda teneras exercuit indole vires:
Frigora ſæva pati, gravibus non cedere nimbis:
Æſtivum tolerare jubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias, aſcenſu vincere montes,
Planitiem curſu valles, & concava ſaltu.
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes,
In galea potare nives: nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes baleari ſpargere funda:
Quoque magis nimium pugnæ inflammaret amorem.
Facta tui memorabat avi.

Claudianus de 3. Conſ. Hon.

..... ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudiis, & ſævo præſtrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula ſegnes
Enervent torpore manus, ponenda ſalubri
Caſtra loco, præbenda vigil cuſtodia vallo,
Diſce ubi denſari cuneos, ubi cornua tendi
Æquius, aut iterum flecti; quæ montibus aptæ
Quæ campis acies, fraudi quæ accommoda vallis,
Quæ via difficilis, fidit ſi mœnibus hoſtis,
Tum tibi murali libretur machina pulſu.
Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Deliciis, neve imbelles ad ſigna maniplos
Luxuries armata trahat, neu flantibus Auſtris,
Neu pluviis cedas neu defenſura calorem
Aurea ſubmoveant rapidos umbracula ſoles.
Inventis utere cibis, ſolabere partes
Æquali ſudore tuas. ſi collis iniquus,
Primus ini: ſilvam ſi cædere provocat uſus,
Ne pudeat ſumpta quercum ſtraviſſe bipenni:
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Prętentet ſonipes. fluvios tu protere curru
Hærentes glacie: liquidos tu ſcinde natatu.

Claudianus de 4. Conſ. Hon.

Sed mox cùm ſolidum ſpirarent pectora Martem
Seriaque erigerent pugnacem claſſica dextram,
Is Patri, Guſtave, comes, bellique labores,
Et regni vis eſſe tuos, unuſque parenti
Imperioque vacas, & jam matura recentem
Accendit Bellona Ducem, lætiſque ruentem
Implicuit furibunda tubis. concurrere turmis
Cominus, & nudis inter fulgentia telis
Agmina, quà globus ille virùm denſiſſimus urget.
Ferro aperire viam; litui impellere ſegnes,
Hìc ſparſas glomerare acies, hic pandere junctas,
Lunata nunc ire manu, nunc ſtare rotunda,
Nunc revocare ſuos, nunc tutis fidere vallis,
Spes omnis, votumque fuit: tibi ſæpe paratæ
Sordebant epulæ, ſomnumque abrupit Enyo,

Aut vigilem clypeo recubantem vidit, & acres
E galea potare nives, aut fonte remotum
Illimi fœdas avidè ſorbere paludes.

P.Gaſp.Barlaus Heroic. l.1.

Vita ruſtica.

O Fortunatos nimium, ſua ſi bona norint,
Agricolas, quibus ipſa procul diſcordibus armis
Fundit humo facilem victum juſtiſſima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Manè ſalutantum totis vomit ædibus undam,
Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes,
Illuſaſque auro veſtes, Ephyreiaque æra:
Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.
At ſecura quies, & neſcia fallere vita,
Dives opum variarum: at latis otia fundis,
Speluncæ, vivique lacus: at frigida tempe,
Mugituſque boum, molleſque ſub arbore ſomni
Non abſunt: illis ſaltus & luſtra ferarum
Et patiens operum, parvoque aſſueta juventus,
Sacra Deum, ſanctique Patres.

Virgilius l.2.Georg.

Beatus ille, qui procul negotiis.
(Ut priſca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatus claſſico miles truci,
Nec horret iratum mare:
Forumque vitat, & ſuperba civium
Potentiorum limina,
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Inutileſque falce ramos amputans
Feliciores inſerit:
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat errantes greges:
Aut preſſa puris mella condit amphoris,
Aut tondet infirmas oves:
Vel cùm decorum mitibus pomis caput
Autumnus arvis extulit.
Ut gaudet inſitiva decerpens pyra,
Certantem & uvam purpuræ.
Libet jacere modò ſub antiqua ilice,
Modò in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ,
Queruntur in ſilvis aves,
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus,
Somnos quòd invitet leves.

Q.Horatius Ep.Ode 2.

Ergo ubi cælicolæ parvos tetigere penates,

Sum-

Summiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes,
Membra ſenex poſito juſſit relevare ſedili;
Quo ſuper injecit textum rude ſedula Baucis,
Inde foco tepidum cinerem dimovit, & ignes
Suſcitat extentos, foliiſque, & cortice ſicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit parvoque admovit aheno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto.
Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno,
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectamque domat ferventibus undis.
Intereà medias fallunt ſermonibus horas,
Sentirique moram prohibent, erat alveus illic
Fagineus, dura clavo ſuſpenſus ab anſa;
Is tepidis impletur aquis, artuſque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſponda, pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant.

Ovidius l.8.met.

Non alia magis eſt libera, & vitio carens
Rituſque melius vita, quæ priſcos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus ſilvas amat.
Non illum avaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicavit montium inſontem jugis,
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens invidia non fragilis favor.
Non ille regno ſervit, aut regno imminens
Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes
Spei, metuſque liber. — *Et inf.*
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus erat; callidas tantum feris
Struxiſſe fraudes novit, & feſſus gravi
Labores niveo corpus Iſmeno fovet.
Nunc nemoris alti denſa metitur loca,
Sedemque mutat, juvit aut amnis vagi
Preſſiſſe ripas, ceſpite aut nudo leves
Duxiſſe ſomnos, ſive fons largus citas
Diffundit undas, ſive per flores novos
Fugientes dulcis murmurat rivo ſonus.
Excuſſa ſilvis poma compeſcunt famem,
Et fraga parvis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant: certior ſomnus premit
Secura duro membra verſantem toro.
Non in receſſu furta, & obſcuro improbus
Quærit cubili, ſeque multiplici timens
Domo recondit: æthera, ac lucem petit,
Et teſte cœlo vivit.

Seneca in Hipp. ac. 2. ſc. 1.

Hæc mihi paupertas anguſtior: hæc mihi tecta
Culminibus majora tuis, tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos: mihi donat inemptas
Terra dapes, rapiunt Tyrios tibi vellera ſuccos,
Et picturatæ ſaturantur murice veſtes.
Hic radiant flores, & prati viva voluptas.
Ingenio variata ſuo, fulgentibus illic
Surgunt ſtrata toris; hìc mollis panditur herba,
Sollicitum curis non abruptura ſoporem.
Turba ſalutantum latas tibi perſtrepit ædes:
Hic avium cantus, labentis murmura rivi.
Vivitur exiguo melius.

Claudianus l.1. in Ruff.

Felix qui patriis ævum tranſegit in arvis:
Ipſa domus puerum quem videt, ipſa ſenem,
Qui baculo nitens, in qua reptavit arena,
Unius numerat ſæcula multa caſæ.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hoſpes aquas.
Non freta mercator timuit, non claſſica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ neſcius urbis,
Aſpectu fruitur liberiore poli.
Frugibus alternis non Conſule computat annum;
Autumnum pomis, Ver ſibi flore notat.
Idem condit ager ſoles, idemque reducit,
Metiturque ſuo ruſticus orbe diem.
Ingentem meminit parvo qui germine quercum,
Æquævumque videt conſenuiſſe nemus.
Sed tamen indomitæ vires, firmiſque lacertis,
Ætas robuſtum tertia cernit avum.

Claudianus in Epigr.

Felix ille animi, diviſque ſimillimus ipſis.
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.
Urbe procul, voti exiguus, ſortemque benignus
Ipſe ſuam fovet, ac modico contentus acervo,
Non ſpes corde avidas, non curam paſcit inanem,
Securus quò ſceptra cadant, cui dira minentur
Aſtra, & ſanguinei jubar exitiale cometæ.
Non illum fragilis favor, indocilisque potenti
Plebs, ſervare fidem eveſtum, popularibus auris
Caſuro imponit ſolio, nec ducit hiantem,
Huc illuc vanos oſtentans purpura faſces.
Rure agit in vacuo, ſpatiiſque indulget aperti
Ætheris, aut operi inſudans aut ilice ſupinos.
Evadens curſu in montes, hinc ſcilicet omnes
Gratæ epulæ; nudis Acheloum in pocula palmis
Advocat, excuſſæque cibos dant brachia ſilvæ,
Et feſſa in duro renovantur membra cubili.
Hinc agilis ſubitò ora vigor, robuſtaque magno

Pe-

Pectore vis habitat, forteſque animoſa tuentur
Membra tori, & crudo tendunt ſe robore nervi.
Vide rel. *Ang. Politianus in Ruſt.*
O delicati blanda ruris otia,
Curis, & ambitu procul:
O dulce murmur limpidorum fontium,
O grata rerum opacitas,
O ſibilantes arborum ingentium comæ,
O prata verè gemmea.
O ſolitudo amica cogitantibus,
O horror, o ſilentium;
Cui nunc canoro gutture obſtrepunt aves,
Nunc canna paſtoris vagi,
Seu manè oves in lęta ducit paſcua,
Seu veſperè reducit domum.
O menſa nec luxu affluens, nec ſordida
Dapibus parata ruſticis,
O cella tantùm lectuli unius capax,
O ſomne liber, & levis:
O ad beatam tuta vitam ſemita,
Ignota vulgi ſenſibus.
M. Ant. Muretus in lib. car.
O vos felices ſilvæ, ruriſque coloni,
Pauperies opulenta quibus ſua dona miniſtrat,
Ambitione procul, ſævaque cupidine fraudum,
Ni feræ, ſi quando eſt laqueis fallenda doloſis.
Paſtori certant aer, mare, ſidera, tellus
Fundere quidquid opum naturæ amplectitur orbis
Sed aurum, radiis argentum luna coruſcis,
Terra dapes, mel apes, gravidi poma aurea rami,
Ubera lactis oves, gutture carmen aves,
Murmur aquæ, vitis gemmas, levis aura ſuſurros,
Et matutinum manna ferunt folia,
Dant choreas levi commoti flamine flores,
Et fugientem auram flexa cervice ſalutant.
Ipſe ſuas dum mulcet oves in gramine læto
Agreſti tenerum modulatur arundine carmen.
Rex terat auratum pulchra teſtudine limen,
Bella canat, partoſque ferat ſuper aſtra triumphos:
Nobis pugna feræ, hoſtis, aper, fera claſſica cornu,
Sunt caveæ carcer, pro denſo retia vallo,
Miles inardeſcens acres, vis fida, moloſſi,
Pro populo viridem prætexens populus amnem,
Aut aſſultantes teneris cum matribus agni.
P. Mar. Bettinus in Eyc. l. 5. fragm. 3.
Felix ſorte ſua, quem non ignava ſequentem
Otia, rus patrium dulci complectitur umbra,
Longè illi curæ inſomnes, comitumque laborum
Inviſæ facies, quæ multa & magna moventem
Huc celerem, atque illuc rapiant perque ardua verſent.

Ipſe ſibi ſemper vacat, aggrediturque quod inſtat:
Arvaque quæ quondam proavi non magna tenebant,
Exercet patiens operum; armentoque quotannis
Sortitus ſobolem fortiſſima corpora tauros
Inde legit, quod de hinc domitos aſſueſcere cogat
Servitio, & terram impreſſo proſcindere aratro.
Non pretio nummos redimit, pretiove redemptos
Occupat, & fœnus tabulis ſubducit avaris.
Fœnus amat, quod ſponte ſua juſtiſſima tellus
Et gravidæ pecudes, & meſſis reddit, & arbor.
Ergo illum aprici colles, campique feraces
Curarum expertem accipiunt, hic imperat arvis
Ipſe ſuis, terraſque docet parere volentes.
Nec regum, ſua regna videns, ſuſpirat honores.
Nunc vites ferit, & verni cùm palmitis ætas
Prima viret, tenerum virgis, furcaque bicorni
Tollit humo: dein & validi propagine fœtus
Populeas latè ſtirpes, ulmoſque maritat
Viridis inſitio; juvat hunc, juvat arboris illum
Felicis fruticem peregrino includere ligno.
Finduntur nodi reſecantur, inutile pondus,
Silveſtres rami: ramus felicior alter
Inſeritur: ſurgunt udo nova germina libro,
Mirantur platani malos, mirantur & ulmi
Ignotas glandes: & non gentilibus ornus
Stat curvata pyris, nec ſe ſe agnoſcit in illis:
Nunc apibus fœtis cellas, diſtentaque melle
Horrea rimatus populat, puriſque recondit
Aurea dona cadis; nunc mollis vellera lanæ
Infirmo pecori frondente ſub ilice tondet.
Inde ubi formoſum pomis, & mitibus uvis
Frugifer Autumnus flavis caput extulit arvis;
Quàm juvat & plenis pendentem vitibus uvam
Carpere, certantem Tyrios anteire rubores:
Nunc juvat ignavos æſtus vitare ſub alta
Ilice; nunc viridi ſubmittere corpus in herba,
Quà ripæ, & ripis natæ frondentibus umbræ,
Æſtibus & medio ſuadent decedere ſoli.
Intereà gelidi fugiunt per gramina rivi.
Arboribuſque vagantur aves: nemus omne querelis
Perſonat, irriguo quà fons argenteus agro
Labitur, attritos inter levis unda lapillos
Obſtrepit, & dulces invitat murmure ſomnos.
At cùm jam pluvia, & nivibus, canaque pruina
Frigidus hibernum contriſtat Juppiter annum,
Quæ non aucupiis, quæ non venatibus illic
Gaudia proveniunt? altis de montibus actus
Fertur aper; fruſtra ille animos, ſetaſque comantes
Arrigit, & ſpumis albent ſpumantibus ora.
Fulmineumque acuit nodoſa ad robora dentem,

Audaces inſtant Umbri, forteſque Moloſſi,
Albanumque genus, non certi cędere, quamquam
Nunc hos obliquo, nunc illos diſſipat ictu.
Forſitan & tutas placeat levioribus ire
In prædas ſtudiis: venit hìc quoque grata voluptas
Ex facili capienda, plagas & retia levi
Diſtendit furca, turdoſque invitat edaces
Callidus: & ſparſis incautos fallit olivis
Aut pavidum ſequitur leporem, laqueoque tenaci
Strymoniam captat volucrem, jucunda laboris
Præmia.

P. Iac. Vallius in Paraphr. Horat.

Me melior natura fovet, ſine fraude miniſtrat
Quicquid læta Ceres donat mortalibus ægris,
Piſa, fabas, milliumque recens gratoſque palato
Seligo phaſeolos, ſuperum bellaria ſordent.
Deliciaſque Jovis cocta ſat lente laceſſo;
Cœna mihi brevis eſt, properataque prandia laudo.
Et quoties genio juvat indulgere, parantur
Juſcula de rapto teneris ab ovilibus agno,
Aut olus, aut orbis maceratæ mollibus offæ,
Et pultes liquidæ, & ventris buccella Phaliſci.
Sors privata mihi eſt, bobus diffindo paternis
Rus modicum; nec me ſumptis in fœnora nummis
Sorbet edax uſura, mihi cùm mollia donant
Vellera lanigeræ pecudes, holoſerica ſperno,
Palliaque, & Tyrio ſaturatas murice veſtes.
Cùm caput Autumnus maturis extulit uvis,
Poma fatigatis carpo pendentia ramis,
Ebriaque aggeſtis ſpumant mihi præla racemis.
Voti ſumma mei eſt, cultura feracis agelli,
Et pecus, & pleno turgentes ubere vaccæ.

- *Gaſp. Barlæus Heroic. l. 4.*

Vitæ ruſticæ, & regiæ comparatio.

.·.·.·. ſurgunt mihi ſplendida centum
Poſtibus, & phrygio conſtant laqueària ſaxo,
Auratæque domus, tuguri tu pauperis hoſpes
Squallida tecta colis, ſternunt tibi vilia lectum
Stamina, vel graciles decerpti è flumine junci.
Hìc tibi lecticæ grandes, & ſtrata parantur
Mollia quæque gravem projectet pluma ſoporem.
Hìc aulæa nitent, picturatoſque tapetas
Aſpicis, & regum poſitos huc ordine vultus;
Rure vaga tenuis diſcurſat aranea tela,
Et nitor omnis abeſt, ingens hìc area laudi.
Materieſque patet: patriam defendimus armis,
Vos imbelle pecus, rutilum nos ſtringimus enſem,
Dum vobis ſulco attritus ſplendeſcere vomes
Aſſolet, infeſtum muris depellimus hoſtem,

Ve-

Cedit, & obſiſtit; neſciaque ipſa ſui eſt.
Nec magis immite eſt pelagus quàm vita, nec iræ
Plus habet: hoc monſtris, nec minus illa ſcatet.
Eſt maris, & vitæ curſus metuendus, & anceps,
Publica naufragiis utraque facta via eſt.
Aſpicis ut vexent crudeles æquora venti?
Præliaque in pelago; cum pelagoque gerant?
Vita quid hæc aliud niſi triſtis, & aſpera pugna eſt?
Pace caret pelagus, vitaque pace caret.
Si qua tamen pax eſt, nihil eſt incertius illa:
Jam boreas franget, quam tulit ante ratem.

P. Sidr. Hoſchius l. 1. Eleg. 1.

Vita Aulica. Vide infra Tit. Aula.

ÆTATES HUMANÆ.

Ætatis cujuſque notandi ſunt tibi mores.
Reddere qui voces jam ſcit puer, & pede certo
Signat humum, geſtit paribus colludere, & iram
Colligit, ac ponit temerè, & mutatur in horas.
Imberbis juvenis tandem cuſtode remoto
Gaudet equis, canibuſque, & aprici gramine campi,
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper:
Utilium tardus proviſor, prodigus æris,
Sublimis, cupiduſque, & amata relinquere pernix.
Converſis ſtudiis ætas, animuſque virilis
Quærit opes, & amicitias, inſervit honori:
Commiſiſſe cavet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumveniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inventis miſer abſtinet, ac timet uti:
Dilator, ſpe longus, iners, aviduſque futuri.
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor, caſtigatorque minorum.

Q. Horatius in lib. de Arte Poet.

Infans.

Mater ut infantem, gremio quem læta fovebat,
Ducentem cum lacte ſinum, poſt dulcia mammæ
Tædia, jactantem palmas, ludoque licenti
Ubera carpentem, pannis volvit, & arcto
Strictum faſciolis cunarum carcere claudit.
Tum ſuper in ſpeciem cameræ velamina tendens,
Et flentis lacrymas, indignantiſque dolorem
Deſpicit, & placidum jubet ore canora ſoporem
Carpere, nec vano fruſtra indulgere labori.
Hic gemit, & motis violenta in ſtamina pugnat
Brachiolis, & anhelus hiat, gemituque frequenti
Clauſtra quatit, longiſque ciet laſſa ora querelis.
Blanda fatigatos cantu dum nœnia ſomnos
Advocat, & feſſo placidam dant vincla quietem.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Vide infra Tit. Indoles generoſa.

Puer.

O Merito dilecte puer, primordia quærens
Diſtrahor, hinc anni ſtantes in limine vitæ,
Hinc me forma rapit; inde modeſtia præcox,
Et pudor, & tenor probitas maturior ævo.
O ubi purpureo ſuffuſus ſanguine candor,
Sidereique orbes, adiataque lumina cœlo,
Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,
Ingenuique ſuper crines, molliſque decoræ
Margo comæ?
Statius l.2. ſilv. car. 2.

At parte ex alia cognatis pendulus ulnis
Geſtabatur Halys, ſpes una parentis, & una
Cura parentis Halys: Pario illi marmore forma
Candidior, maliſque venuſta rubentibus ora;
Et chlamys à Tyrio bis cocta nitebat aheno,
Aerea purpuream mordebat fibula veſtem;
Aureus è collo Mæander, & aurea circùm
Cingula, non alii ſpecies, aut gloria major
Omnibus è pueris, hic nondum certa profari
Gnarus, ab invito trudebat verba palato.
P. Iac. Bidermanus l. 1. Her.

Parvus eram, trinoque minor: tamen ubere pulſus
Et duce jam nullo carpere doctus iter.
Longa vacillantem turbabant carbaſa greſſum,
Tardabatque breves invida ralla pedes.
Balba reluctantem trudebant guttura vocem,
Ibat & infanti blæſus ab ore ſonus.
Magnus arundo labor, magnuſque erat otia pulvis:
Deque luto ſtructæ maxima Troja caſæ.
In nebulis tumulata ſuis Dianæa jacebat
Eſſe quod ingenium debuit, umbra fuit.
P. Io. Biſſelius Vern. l. 1. el. 2.

Ante genas dulces quam flos juvenilis obumbret,
Oraque ridenti lanugine veſtiat ætas.
Claudianus de Conſ. Prob.

Iuvenis.

VIx puerile mihi tempus confecerat ætas,
Cùm primo malas ſignabat Regulus ævo:
Silvius Italicus l. 6.

Jam nitidum vitæ dubios ver ibat in annos,
Aureaque auſpiciis ætas, & florea mento,
Quatuor exactum luſtris impleverat orbem.
Olli purpureæ lanuginis occiduus flos
Defluere, & ſuavè indecores tabeſcere malæ.
Triſtiaque obſeſſis contagia ſerpere membris.
P. Pulcharellus l. 2. Paon.

Tum

Tum demum pueris ævo florente juventus
Occidit, & molli veſtit lanugine malas.

Lucretius l.5.

.·.·.·.· Aurea nunquam
Vertice defluxit coma pulchrior: aut ſua circùm
Gratior intonſam ſuſpendit tempora nubem.
Fulget lux oculis gemino formoſior aſtro:
Acceſſit frontique decus, totoque rubentes
Lætitias aperit ſpectabilis ore juventus.
Ipſa novus ſquamis interlucentibus ambit
Arma nitor: majorque humeris, habituque decoro,
Et viſu ante omnes auguſtior emicat Heros.

P. Al. Donatus l.3.Conſt.

Senex.

Poſt ubi jam validis quaſſatum viribus ævi
Corpus, & obtuſis ceciderunt viribus artus:
Claudicat ingenium, delirat linguaque, menſque,
Omnia deficiunt, atque uno tempore deſunt.

Lucretius l.3.

Jam mea cygnæas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba ſenecta comas.
Jam ſubeunt anni fragiles, & inertior ætas,
Jamque parum firmo me mihi ferre grave eſt.

Ovidius l.4.Triſt.el.1.

Jam mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Jamque meos vultus ruga ſenilis arat.
Jam rigor, & quaſſo languent in corpore vires,
Nec juveni luſus, qui placuere, juvant.
Nec me ſi ſubitò videas cognoſcere poſſis,
Ætatis facta eſt tanta ruina meæ.

Ovidius l.1.de Pon.el.5.

Sed quàm continuis, & quantis longa ſenectus
Plena malis! deformem,& tetrum ante omnia vultum,
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſque genas, & tales aſpice rugas; *Et inf.*
Una ſenum facies, cum voce trementia labra,
Et jam leve caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingiva panis inermi.

Juvenalis Sat.10.

Jamque ævo laſſata cutis, fulciſque genarum
Corruerat paſſa facies rugoſior uva:
Flava minus preſſo finduntur vomere rura:
Nec vento ſic vela tument, miſerabile turpes
Exedere caput tineæ: defecta patebant
Intervalla comæ: hoc nam dedecus addidit oris
Luxuriæ fortuna ſuæ; cùm pallida nudis
Oſſibus horrorem dominis præberet imago
Decolor, & macies occurſu læderet omnes.

Claudianus l.1.in Eutrop.

Cùm tibi trecenti Conſules Vetuſtina,

Et

Et tres capilli, quatuorque ſint dentes,
Pectus cicadæ, cruſculumque formicæ:
Rugoſiorem cùm geras ſtola frontem.
Et comparata rictibus tuis ora
Niliacus habeat crocodilus anguſta,
Meliuſque ranæ garriant Ravennates,
Videaſque quantum noctuæ vident manè.

Martialis l.3.Ep.78.

..... juvat, æternumque juvabit
Indefeſſam ætatem annis, ævoque ſuperbam
Canitiem, & ſeros obitus vidiſſe parentum:
Ipſa etiam clamantis avi, raucumque ſonantis
Oſcula captantem, tremulas luſiſſe per ulnas. *Et inf.*
Ille ævum bis dena ſuper jam luſtra premebat
Acer adhuc animi, & promiſſo temporis audax.
Nam ſpecies longæva viro, ſed cruda ſenectus,
Et fandi decus ingenio, & canor additus ori.

P.Pulch.lib.1.Pæon.

Primum ſeniculus ille viſus eſt vultu,
Edentulus, capularis, obſitus rugis,
Similemque lanæ ſuccidæ gerens barbam,
Colore naſum coctili parem cancro,
Oculum natantem in lippitudinis ſtagno.
Et ſcipionem motitabat ambuſtum,
Grandemque gibbam poſt ferebat in tergo.

P.Ang.Gazæus in lib.Pia.Hilar.

Jam tarda flavis non receſſuras nives
Aſperſit ætas crinibus
Auroque puro barba nuper concolor
Argento inerte palluit.
Mæandri olores, aut amygdalum refert
Præcocibus albam floribus.
Solito minores jamque ſubſidiaria
Cryſtallus auget litteras,
Geminæque curvo narium Lunæ jugo
Equitant, & hinc inde inſident.
Ut lumina juvant nuper atris æmula
Aprilibuſque ſolibus.

P.Gilb.Jonninus Epod.Ode 4.

Non ſum qui fueram, periit pars maxima noſtri
Hoc quoque quod ſupereſt lãguor, & horror habet:
Jam minor auditus, guſtus minor, & ipſa minora
Lumina, vix tactu noſcere certa queo.
Nullus dulcis odor, nulla eſt jam grata voluptas:
Senſibus expertem quis ſupereſſe putet?
En lethæa meam ſubeunt oblivia mentem:
Nec confuſa ſui jam meminiſſe poteſt.
Ad nullum conſurgit opus, cum corpore languet,
Atque intenta ſuis obſtupet ipſa malis.
Pro niveo, rutiloque prius, nunc inficit ora

Pal-

Pallor, & exanguis, funereuſque color.
Aret ſicca cutis, rigidi ſtant undique nervi.
Et lacerant uncæ tabida membra manus.
Quondam ridentes oculi, nunc fronte perenni
Deplangunt pœnas nocte, dieque ſuas.
Et quos grata prius ciliorum ſerta tegebant,
Deſuper incumbens hiſpida ſilva premit.
Ac velut incluſi cæco conduntur in antro:
Neſcio quid torvum, vel furiale vident.
Jam pavor eſt vidiſſe ſenem, nec credere poſſis
Hunc hominem humana qui ratione caret.
Si libros repeto, duplex ſe littera findit:
Largior occurrit pagina nota mihi.
Claram per nebulas videor mihi cernere lucem:
Nubila ſunt oculis ipſa ſerena meis.
Jam ſubeunt morbi, ſubeunt diſcrimina mille:
Jam dulces epulæ, deliciæque nocent.
Cogimur à gratis animum ſuſpendere rebus,
Atque ut vivamus, vivere deſinimus.
Et jam me, dudum cui nulla adverſa nocebant,
Ipſa quibus regimur, nunc alimenta gravant.
Quæ modò profuerat, contraria redditur eſca,
Faſtidita jacet, quæ modò dulcis erat.
Quid, quod nulla levant animum ſpectacula rerum,
Nec mala tot vitæ diſſimulare licet?
Turpe ſeni vultus nitidi, veſteſque decoræ,
Atque etiam eſt ipſum vivere turpe ſenem.
Crimen amare jocos, crimen convivia, cantus.
O miſeri, quorum gaudia crimen habent!
Hinc me ſollicitum torquent ſuper omnia curæ:
Hinc requies animo non datur ulla meo.
Stat dubius, tremuluſque ſenex, ſemperque malorum
Credulus, & ſtultus, quæ facit ipſe, timet.
Laudat preteritos, preſentes deſpicit annos.
Hoc tantùm rectum, quod ſapit ipſe, putat.
Se ſolum doctum, ſe judicat eſſe peritum,
Et quòd ſit ſapiens, deſipit inde magis.
Multa licèt nobis referens, eademque revolvens
Horret, & alloquium conſpicit ipſe ſuum.
Deficit auditor, non deficit ipſe loquendo.
O ſola fortes garrulitate ſenes!
Omnia nequicquam clamoſis vocibus implet,
Nil ſatis eſt, horret, quæ placuere modò.
Arridet de ſe ridentibus, & ſibi plaudens
Incipit opprobrio lætior eſſe ſuo.
Hæ ſunt primitiæ mortis, his partibus ætas
Defluit, & pigris paſſibus ima petit.
Non habitus, non ipſe color, non greſſus euntis,
Non ſpecies eadem, quæ fuit ante, manet.
Labitur ex humeris demiſſo corpore veſtis,

Quæque brevis fuerat, jam modò longa mihi eſt.
Contrahimur, miroque modo decreſcimus ipſi,
Diminui noſtri corporis oſſa putes.
Nec cœlum ſpectare licet, ſed prona ſenectus
Terram, à qua genita eſt, & reditura, videt.
Fitque tripes prorſus, quadrupeſque ut parvulus infans,
Et per ſordentem flebile ſerpit humum.
Jam pœna eſt totum quod vivimus: urimur æſtu,
Officiunt nebulæ, ventus, & aura nocet.
Hinc miſerum ſcabies, hinc tuſſis anhela fatigat.
Continuos gemitus ægra ſenecta feret.

Corn. Gallus El. 2.

Id verò infelicis anus miſerabile viſu
Prodigium, rugis exanguibus horrida vultu
Effigies, cani turpes, informia raptis
Ora genis, macieque cutis confecta ſuprema;
Exeſi lacrymis oculi, quæ fonte perenni
Sulcavere genas; ſurdæ prope vocibus aures;
Balba pigris, & lingua ſonis, & anhelitus auræ
Putris, & à ſenio feſſis pulmonibus ingens
Spirandi labor, & fractæ per inertia vires
Membra, graduſque labans, & vita ſimillima morti.

P. Ant. Canut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Sunt quas dedecorant hiulca naris,
Obſtipum caput, & retorta cervix,
Aut centum facies arata rugis
Sunt quas depretiant putres mamillæ,
Et fœdis recubans caper ſub alis.
Illi dens veluti ferocis apri
Pando prominet ore, pendulumque
Labrum non finit admovere labro.
Hanc gibbus populo eximit Quiritum:
Illa eſt cernua, & iſta prona multùm
Terram vel gradiens deoſculatur.
Claudam ſpernimus, odimuſque luſcam,
Et balbam, tremulamque, garrulamque,
At tu tartareo tremenda vultu,
Mater Tiſiphones, ſoror Megæræ,
Orci filia ſquallidum cadaver
Impuriſſima ſordium cloaca,
Uno in corpore plus habes malorum.

Gaſp. Barlæus poem. p. 2.

VESTITUS, ET CULTUS INSIGNIS.

Ipſe peregrina ferrugine clarus, & oſtro
Spicula torquebat Lycio Gortynia cornu:
Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſſida: tum croceam chlamydemque ſinuſque crepãtes
Carbaſeos fulvo in nodum collegerat auro,

Pi-

Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.
Virg. l. 11. Æn.

Ipſe bis Oebalio ſaturatam murice pallam,
Lucenteſque auro tunicas (hoc neverat unum
Mater opus) tenui collectus in ilia vinclo
Cornipedis lævo clypeum demiſerat armo
Enſe gravis nimio, tereti juvat aurea morſu
Fibula, pendentes circùm latera ardua cinctus.
Statius l. 9. Theb.

.·.·.· it ſtamine veſtis
Purpureo ex humeris, medio quam cingula nodo
Adducunt lateri, laxo tum libera limbo
Se fundit, genibuſque tenus demiſſa coercet
P. Alex. Donatus l. 1. c. 16.

Lumine picta chlamys nitidos illabitur artus:
Lineaque extremas, quæ ſutilis errat in oras,
Murice Mæandros; rutiloque interluit auro,
Gemmantique ſinus caſtigat fibula nodo.
Idem l. 1. c. 19.

.·.·.· niveis intermicat aurea braccis
Tænia; præfulgens auro ſeptemplice thorax
Irradiat: villoſa nigræ ſed pallia telæ,
Sive quater ducto radiantur janthina limbo:
Pinnula gemmiferis internitet alba galeris.
Idem l. 1. c. 4.

Puniceo cui picta chlamys Sidonia limbo
Ex humeris imos velabat pendula talos,
Auro texta gravi, varioque opulenta lapillo.
P. Jac. Bidermanus l. 3. Herod.

Veſtitus, & ornatus regalis.

Plena maris rubri ſpoliis, colloque, comiſque
Divitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.
Candida Sidonio prælucent pectora filo,
Quod Nilotis acus compreſſum pectine Serum
Solvit, & extenſo laxavit ſtamina velo.
Lucanus l. 10.

.·.·.·.· aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſaque fila ſmaragdis
Ducta virent: amethyſtus ineſt, fulgor Iberus,
Temperat arcanis hyacinthi cœrula flammis.
Auget acus meritum, picturatumque metallis
Vivit opus; multoque ornantur jaſpide vultus,
Et variis ſpirat Nereja bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitioſa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt ſolidæ gemmarum ſtamina telæ?
Quis junxit lapides oſtro? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtegmina; pondus Hydaſpes.
Claudianus de 4. Conſ. Hon.

.·.· hunc

∴∴ hunc oſtro, & tota Sidone rubentem,
Fulvam auro chlamydem, nitida frœnatus habena
Portat equus, tenero facilis parere magiſtro:
Et ſuus huic aureum ſuſpendit baltheus enſem:
Et ſeries in torque coruſcis aſpera gemmis,
Et criſtatus apex, & gemmea flamma galero.
P. Pulcharellus l. 1. c. 2.
Utque data infanti eſt abeundi copia, vidit
Purpuream à tergo chlamydem, lumboſque rigenti
Conſpicuos auro, & flavam diademate cingi
Cœſariem, ac plenis pendere monilia baccis.
Nec deerat manibus ſceptri geſtamen eburni.
P. Jac. Bidermanus l. 2. Her.

In veſtitu, & cultu luxus.

Removete famulæ purpuram, atque auro illitas
Veſtes; procul ſit muricis Tyrii rubor,
Quæ fila ramis ultimis Seres legunt.
Brevis expeditos zona conſtringit ſinus,
Cervix mundi vacua; nec niveus lapis
Deducat aures, Indici donum maris.
Odore crinis ſparſus Aſſyrio vacet.
Seneca in Hypp. ac. 1. ſc. 1.
Ingreditur forma inſignis, cultuque puella
Picta peregrinas tunicaſque, ſinuſque crepanti
Argento ſaturos, atque auro intertexto.
Cui caput implicitum gemmis; it flexile collo
Aurum ingens, mixtis oneroſa monilia baccis,
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodum colllegerat hamis;
Aureaque ex humero demiſſam fibula veſtem
His opibus gravidam, & Gangetide gaza
Subnectit: media micat ardens fronte pyropus,
Crebraque conſertis pendent redimicula gemmis.
Hier. Vidal. 1. Chriſt.
Qualis ubi dono formæ defenſa nitentis
Impavidos mulier greſſus per caſtra ferebat
Aſſyrii Juditha caput meſſura Tyranni,
Gratia cui multo depinxerat ora lepore,
Eloquiique ſales facilis, riſuſque decenti
Majeſtate graves; undant diffuſilis auri
Flaventes errore comæ, zephyroque procaci
Tortilis alludit per eburnea colla capillus.
Indica bacca aures, digitos accendit jaſpis,
Armillæ palmas, triplici torquata monili
Colla cyclas: varioque pedes talaria ſocco
Ardet & intextis amaranthis, candet acantho
Veſtis, & undoſo lambit veſtigia limbo.
P. Ber. Stephonius car. 1.
Exclamant, totoſque petunt pro munere Seres
Cum

Cum manicis peplum, & picta cum cyclade pallam;
At natæ crinale aurum, mundumque jugalem,
Et gemmam articulis, atque auribus, & grave ſoccis
Argentum, vittaſque leves, & molle flabellum.
P. Pulch. l. 2. Pagn.

Vos ille, matres, murice perlitas
Tingebat olim divite ab Africa,
Peplumque, pallam & diſcolorem
Sidonio variabat oſtro.
Ardebat auro purpura Lydio,
Et ſi flore cyclas picta croci, haud ſemel
Incocta Sarranos rubores,
Et Tyrio repetita aheno:
Conchiliato lana ſuperbiit
Infecta fuco, quàm babylonius
Signis rigentem nevit auro,
Et Phrygiis animavit umbris.
Cervice torquem ſuetus eburnea
Et fulgurantem nectere jaſpida;
Monile baccatum pyropis
Ferre dabat, variamque ceſtum.
P. Io. Bapt. Maſculus l. P. Ode 31.

Arma mea, & armillæ; mea tela potentia, mitræ,
Florida Sidonio ſit mea veſtis acu.
Annulus in digitis clypei ſeptemplicis inſtar,
Et ceruſſa mihi caſſidis inſtar erit.
Thoracem poterunt penſare monilia: flavæ
Pro galea poterunt eſſe comante comæ.
Sic ego mox pictam Phrygio ſubtegmine pallam,
Quem dederat nuptæ prima iuventa, peto.
Inde laboratis, multoque rigentibus auro
Cingor, & immenſum per ſola Syrma traho.
Tum madidos myrrha ſtudeo fucare capillos,
Ambroſioque omnes tingere rore ſinus.
Et digitos omnes ardentibus urere gemmis,
Feſtaque in inſuetum ponere ſerta caput.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 4.

Fulgurat thorax ſcutulatus auro:
Ceu volaturum manicæ capaces
Aeris plangunt; retinent trilici
Gauſapa nodo.
Fluminis ritu vada negligentis
Sparſa reſtagant coma mille formis
Pilei ludunt: operoſa cingit
Spira galerum;
Mygdonis ſupra caput inſtat ales
Pendulis tergum quatiens flagellis.
Barba vel ſilva eſt, vel acuta nullam
Proiicit umbram.
P. Iac. Balde l. 3. ſil. Ode 3.

Huic

Huic inquieto fibulæ morſu chlamys
Claudit redundantes plicas:
Excludit ille pallio unam manum,
Includit alter alteram.
Huic diffluentem zona diſpenſans togam
Laxas coercet fimbrias.
Rugiſque legem baltheus gemmis tumens
Præſcribit anguſta vice.
Huic curta parcos exprobrans tunica ſinus
Huic uſque talos verberat,
Huic diſſipata lege rugarum fluit,
Ipſumque verrit pulverem.
Huic ſumptuoſus cento per totum patet,
Pannoſque pannis ſubſuit.
Sic ipſa ſtulti cogimus foramina
Supplere mentitum decus.
Huic quas pavebat, inſuit veſti feras,
Geminiſque depreſſum nemus
Ramis inumbrat aureis, & hoc ſuum
Horrore pretium temperat
Illuſa quin & gemmeo veſtis geſu,
Auroque ridet textili.

P. Alb. Ines Lyr. cent. 1. Ode 24.

Veſtitus & cultus Magicus.

..... ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squallente cultu mœſtus ingreditur ſenex,
Mortifera canam taxus adſtringit comam.
Vocat inde Manes, teque; qui manes regis,
Carmenque magicum volvit, & rapido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leves,
Aut cogit umbras.

Seneca in Oed. ac. 3. ſc. 1.

Aptetur humeris (moris id Suſis urget)
Tenui papyro varia conſuto chlamys
Notis arata ſplendidè Babyloniis.
Laneus in orbem vinciat nexus comam:
Terno colore diſcolor cingat caput
Ter vitta; numeros inferos impar trahit.
Puniceus ignes, cœrulus fluctus ſolet.
Concire, furvus pallidos Manes ligat.
Percuſſa Diti ſanguinem mittat ſacrum
Siniſtra vena, ſanguis hic Diti datur,
Quem reddet hoſtis arte mactatus mea.
Nunc exeratur virga; quam noctis nigris
Defenſus umbris; dexterum nudus pedem
Gelidas ad Arctos, falce cantata, ſua
De matre raptam fronde fraxinea exui.

P. Bern. Stephonius in Flav. ac. 1. ſc. 2.

Ec-

Ecce Dymas aderat, veroſque Acheiontia vultu
Monſtra refert, flammas oculis, vittaſque capillis
Junxerat, humentes roranti ſanguine vittas.
Non habet ora color, livent tamen ora venenis.
Angue coronabat frontem, ſed ſibilus anguis
Faucibus eructat, linguiſque micantibus ignem.
It nigra ex humero, neque velat pectora veſtis
Poplite lapſa tenus, lateribus aſtricta duobus
(Nam ſpiris, morſuque ligant) incingitur hydris:
Nudus & ille pedem, nudataque brachia jactat,
Dextra facem prefert, fractoque erepta ſepulcro
Fumiferis ſtridet flammis erepta cupreſſus
Raptum læva gerit modò matris ab ubere natum
Heu puer: heu primas vix luminis hauſerat auras,
Et ferro abruptas ploravit luminis auras.

P. Alex. Donatus l.6. Conſt.

It pedibus nudis: adeò eſt impoſta locorum
Dira ſuperſtitio cœcis, rituſque ſeveri.
Diſcinctus ſtygia faturam ferrugine pallam
Diſcinctaſque trahit tunicas, tum frondibus atris
Canitiem premit intonſam: taxiſque cupreſſos
Inſerit, & diram capiti concolor umbram.
Ex adipe humano, piſcibuſque in fomite tortis
Extincto fert læva facem, quam protinus igni
Tartareo accendant juſſæ per carmina larvæ,
Adiiciantque trucem ſubluſtri lumine flammam.
Fert pateram multo ſpumantem ſanguine dextra.

P. Ant. Millieus l.22. Moyſ. Viat.

Vide Tit. Magicum opus, ſeu Incantamentum.

Veſtitus, & cultus Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis.

AT ipſe quiddam immurmurans ævo gravis
Antiſtes, aræ ritè ſuccedit loco.
Utrumque ſeptus pube ſacrifica latus
Præraſum amictu lineo obnubit caput.
Dein Alba lino textili ad talos fluit.
Prolixa tunica; fune quam torto ſtatim
Adſtans miniſter undique in nodum legit.
Vocant manipulum, læva nexum manus
Subſtricta geſtat ſericum, palmum brevis
Menſura ſuperat operis: è collo Stola
Demiſſa pendet, opere tum Phrygio chlamys
Adaperta utrinque, divite injectu ſuper,
Exterior humeros, pectus interior regit.

P. Ber. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 3.

Induit auguſtum pulchrè tunicatus honorem,
Et Bacchum, & Cereris candida dona parat.
Colla nitent circum lino vittata repando,
Porrectumque humeros penſile tegmen obit.

Et precibus ſubit aſtra, rigent vaga ſtamina punctim.
Mentito circùm depicta in margine flore.
A collo in geminas quærens divortia partes,
Pendula zona humeris lapſu deſcendit honoro,
Ingeminos diducta pedes, tranſverſa ſub armo,
Et premit objectu turgens ad pectora linum:
Zona minor lævum decorat partita lacertum,
Quod cruce ligat injecta, toga penſilis ulnas,
Et duplex fugit ampla latus, quam fila colorant
Dœdala, ſacrifici venerabile pondus amoris.

P.Car. de Luca l.28.Dom.Laur.

Veſtitus, & ornatus Pontificis Maximi.

Vela ſacris intende humeris, & carbaſa collo
Funde, & ad extremos Setaba lina pedes.
Virgatamque ſuper lævam, argentoque trilicem,
Et quæ purpureo lumine vela tremunt.
Et veſtem illuſam variè, cui gemmea nexu
Fibula conjunctum mordet utrumque latus.
Adde decus capiti, gemma quod fulget, & auro;
Et triplici canas ſtemmante cinge comas.

P.Tarq.Gallutius l.2.el.26

Veſtitus Summi Sacerdotis Hebr.

.'.'.' ſolemnes adſtat jam Flamen ad aras
Orbe comam rutilus, cinctuque biverticis auri,
Conſpicuus vultu Simeon, jamque obſitus ævo,
Huic Phrygius fulgoris honos in veſte decora,
Aureoque intextos diſcriminat igne pyropos:
Palla ſuper flammata Tyro, ſed candida ſubtus
Carbaſus, undanti lambit veſtigia limbo,
Tegmine ſub Tyrio, lævo demiſſus ab armo
Terga per, & pectus pariter ſe obliquat utrinque
Baltheus; hunc lateri ſignis auroque coruſcum
Gemmea condenti committit fibula morſu.
Ultima purpureis humeris injecta ſupernè
Serica, velato parcè illabentia tergo.

P.Pulcharellus l.1.car.11

Tum ſenuit gemmis, bicolor tum veſte Sacerdos
Lambebat tunicæ tenuis nam biſſina talos
Carbaſus, albentique ſinu criſpata fluebat.
Integit hanc veſtis, textoque hyacinthina limbo
Incumbit genibus, totamque alterna per oram
Aurea puniceis reſonant crepitacula malis:
Palla ſuper, vario texunt quam licia filo.
Illa nitens auro; Tyrios oſtrina rubores,
Alba nives, hauſit Venetos aut cœrula ſuccos,
Illa etiam geminis bipatentem multa ſub alis
Tænia ſeu nectit, ſeu baltheus alligat alvo.
Tum veterum biſſena ducum, cœlataque in auro

Pro veteri cœna præparat atra Ceres.
Sed didicit condire fames ſua fercula: mollit
Corna, graveſque vetat dentibus eſſe rubos.
Et morſu ſpoliare docet nemora, inque ferinos
Irruere, ſtomacho non renuente cibos.
Ah quoties vili deſidero furfure paſci,
Sed neque de vili furfure paſtus adeſt.

P.Iac.Bidermanus l.3.Hero.ep.1.

Fames in urbe ſæviens.

Eſt furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera, & exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames jam lumina retro
Exeſis fugere genis: jam lurida ſola.
Tecta cute, & venis malè juncta trementibus oſſa
Extant conſumptis viſu deformia nervis,
Humentis rores noctis, terramque madentem
Solamen fecere mali, caſſoque labore,
E ſicco fruſtra preſſerunt robore ſuccos.
Nil temerare piget, rabidi jejunia ventris
Inſolitis adigunt veſci; reſolutaque nudos
Linquentes clypeos, armorum tegmina mandunt.

Sil.Italicus l.2

Namque Ceres lætas morientibus arida culmis
Abſtulerat meſſes, fœcundaque ſemina terris:
Tum ſterilis nemorum fruges depaſcitur annus,
Et violenta fames Italas circumvolat urbes.
Jam raras avidis vellebant dentibus herbas,
Impaſtique domos fugiunt, arviſque repertæ
Indoluere dapis; rabidos agit ardor edendi,
Luctuſque, & languor, facies & lurida mortis
Inficit, & morbis habitat pallentibus artus.

P.Al.Donatus l.1.car.

Lento membra trahens paſſu, ſine milite regi
Militat eſuries; vacuis quæ ſæva medullis
Expatians, tritis pariter Cerealia poſtquam
Munera conſumpſit culmis, ſine more, modoque
Eſſe jubet veſcum, quicquid latrantis hiantem
Compeſcit ſtomachi rabiem, paucaſque nocenti
Prorogat in luces dilatum pandere fatum,
Quin ſcelus, humanis jejunia ſolvere membris
Cœperat eſſe pium, tantum ſuadere furorem
Dira ſuperſtitio potuit, mentiſque profanus
Error, & infandæ cognata ferocia genti.
Hinc macies primùm, cœco dein viſcera tabes
Fomite depaſcens, longus quid mutet in ægris,
Aut minuat, vix morbus habet, mirata colorem
Per vultus errare ſuum Libytina, vagari
Exangues animas, & egentes corporis umbras
Credidit, atque novæ ſibi fila retexere vitæ.

Ex P.Laur.le Brun.El.Poet.t.2.in Paral.

Depone fulmen victor, en totis hians
Inſana volitat faucibus gravidam fames
Hauſtura plebem, cernis, ut vacua rotat
Jejuna fronte lumina? ut pendentibus
Fœda ora buccis diffluunt? manus eſt rapax,
Fremit otioſo in ventre jejunus furor.
Ecce, ecce trucibus horrida ceraſtis volat
Ferale monſtrum virus implacidum aridas
Serit in medullas, decoloratæ accubat
Super ora plebis, fugit exangues genas,
Exſucca turpi membra populatur lue,
Avidaque inanes brachia excutiunt penus.
Ut quiſque pavido occurrit, alternis pavent,
Tenrrentque; ſpectra mutuo aſpectu intremunt,
Adeſa graciles membra connectunt fibræ,
Inſida moles oſſium aut cadit, aut labat.
Lugenda miſeri fata patiuntur: parum eſt,
Lugenda faciunt, rapere quadrupedum cibos,
Lautum eſt, votarunt ora quod fugiant loqui.
Itum in Thyeſtis ſcelera: cognatas dapes
Dente inſecuti languido, ſæpe in truci
Periere morſu.

Ex P. Laur. le Brun. El. Poet. to. 3.

Urbem autem miſeranda fames, & tabida vexant
Talibus haud pridem aſſueti jejunia ventris.
Nondum etiam abſiſtit, ſed mitis egentia paſtus
In furias rabida ora vocat, rituque ferino
Inſuetas tentare dapes, obſcena ſubegit
Pabula per foſſas, & ſicubi ceſpite vivo
Cincta palus, limo, pigraque uligine torpens,
Gramina terra legunt, udoque in littore putres
Contactu ſalis, & ſpumoſæ aſperginis herbas.
Pars languente vado latebras ſcrutatur adeſi
Pumicis, atque inter muſcoſa cubilia mœnas
Prona legit, pelagi virus, cancroſque rubentes,
Oſtreaque, & piſces unda fugiente relictos.
Hos fœda ingluvies, dictu mirabile, adegit
Ambeſas etiam rictu conſumere pelles.
Scortea diripiunt ciſtis, & ſcortea rhedis
Tegmina: lenteſcunt balthei, properataque flammis
Arvina ſubigunt pingui, ſolatia longæ
Fœda famis. Vix illa fidem volventibus annis
Invenient, crebro quæ teſte audita recordor.
Mortua namque alios ſociorum, incoctaque aheno
Membra ferunt morſu, horrendum, violaſſe profano.

P. Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Evecta culmis repit in macie ſeges,
Et ægra tabe languet, & fruges negat.
Rictus caninos exerit turpis fames
Impaſta paſcens corpora, ah nimium vorax,

Per-

Per oſſa regnat livida, in vacuo furit.
Serpunt plateis heu viri, non jam viri,
Sed Umbræ Averni, mæſta larvarum manus;
Horrenda macies torridos artus coquit,
Totumque corpus horridum rugis arat:
Exilis anima, quam nimis tædet ſui,
Hæret labellis in ſuas mortes tenax.

P. Nic. Cauſinus in Trag. ſacris.

Fames in Caſtris.

SEd patitur ſævam, veluti circumdatus arcta
Obſidione, famem, nondum ſurgentibus altam
In ſegetem culmis: cernit miſerabile vulgus
In pecudum cecidiſſe cibos, & carpere dumos;
Et morſu ſpoliare nemus, lethumque minantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas.
Quæ mollire queunt flamma, quæ frangere morſu,
Quæque per abraſas utero demittere fauces,
Plurimaque humanis antehac incognita menſis
Diripiens miles ſaturum tamen obſidet hoſtem.

Sil. Italicus l. 6.

Sitis, ſive homo ſitiens.

AT Sitis adverſo zonæ torrentis ab Auſtro
Ipſa pares exuta metus, inviſaque terris
Diſſimulans exempla venit, pellucida ventum
Captabat chlamys, internos ardentis in æſtus
Pectoris, undantemque ſinum diffuſa volabat.
Flammeus ore rubor; vibrans micat acribus ignis
Ex oculis, totoque vorax accenditur ardor
Corpore: guttur hiat patulum, ſtat lingua palato
Arida, & aeriæ flatu ſe temperat auræ,
More canum producta labris nigrantibus: alto
Pectore flamma rogi furit, & vitalia paſcens
Intima, præcluſam vocem raucedine ſicca
Impedit, & laſſis ductas pulmonibus auras
Unica torrentia ſuperat ſolatia flammæ.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Finibus in Liciæ longo Dea feſſa labore
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu. *Et infra.*
∴∴∴ caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul vitam dederitis in illis.

Ovidius l. 6. met.

Inde hominum, pecudumque labor, defecta labare
Omnia: nec diram viſcera ferre ſitim.
Ubera cùm querulus vagitu poſceret infans,
Reperit agnatos lacte carere ſinus
Et lacrymas oculi, cauſæ quas mille jubebant.
Fundere cùm vellent, non habuere ſuas,

Hærebant ſicco præmortua verba palato,
Et ſæpe in mediis diriguere labris,
P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 4.

Sitis in exercitu.

JAmque inopes undæ primùm tellure refoſſa
Occultos latices, abſtruſaque flumina quæru nt.
Non tamen aut tectis ſonuerunt curſibus amnes,
Aut micuere novi percuſſo pumice fontes:
Antra nec exiguo ſtillant ſudantia rore,
Aut impulſa levi turbatur glarea vena.
Tunc exhauſta ſuper multo ſudore juventus
Extrahitur duris ſilicum laſſata metallis.
Quoque minus poſſent ſiccos tolerare vapores
Quæſitæ feciſtis aquæ, manus utraque glebas
Exprimit ora ſuper; nigro ſi turbida limo
Colluvies immota jacet, cadit omnis in hauſtus
Certatim obſcenos miles, morienſque recepit
Quas nollet victurus aquas: rituque ferarum
Diſtentas ſiccant pecudes, & lacte negato
Sordidus exhauſto ſorbetur ab ubere ſanguis.
Lucanus l. 4.

Protinus Inachios haurit ſitis arida campos:
Diffugere undæ, ſqualent fonteſque, lacuſque,
Et cava ferventi dureſcunt flumina limo.
Ægra ſolo macies, tenerique ab origine culmi
Inclinata ſeges, deceptum margine ripæ
Stat pecus, atque omnes quærunt armenta natatus;
Aret Lerna nocens, aret Lyrcæus, & ignes
Inachus, advolvenſque natantia ſaxa Charadrus *Et inf.*
Ergo nec ardentes clypeos vectare, nec arctos
Thoracum nexus (tantum ſitis horrida torquet)
Sufficiunt, non ora modo, anguſtiſque peruſti
Faucibus, interior ſed vix quatit aſpera pulſu
Corda, gelant venæ, & ſiccis cruor æger adhæret
Viſceribus, tunc ſole putris, tunc pulvere tellus
Exhalat calidam nubem, non ſpumeus imber
Manat, equum ſiccis illidunt ora lupatis,
Ora catenatas procul exertantia linguas.
Statius l. 4. Theb.

C I B A T U S.

Lac ex ſaccaro ſpumoſum.

ARtifici potius ſpumoſa coagula lacte
Ex quacunque caſa proximiora pete.
Villica dic tumidas ſiphonibus impleat ollas
Qui ſapidi rorent eluvione feri.
Per patinam lenti jaculentur flumina lactis,
Sic tamen, ut largo bulla rumore natet.

Tunc

Tunc ubi crebra cavis aſpergo canalibus acta
Surget, ut hyberni verticis alba coma;
Inſpergat Braſilique ſalis, cannæque pruinam.
Hæc erit æſtiva ſub dape, Nix, & Hyems.
Temporis in puncto primis vix tacta labellis,
Vaneſcet gracili dapsfugitiva cibo.
P. Io. Biſſelius Æſt. l. 3. el. 14.

Convivium opiparum.

IN primis Lucanus aper leni fuit Auſtro
Captus, ut ajebat cœnæ pater, acria circùm
Rapula lactucæ, radices: qualia laſſum
Pervellunt ſtomachum, ſiſer, alec, fœcula Coa.
Affertur ſquillas inter murœna natantes
In patina porrecta ſub hoc herus: hæc gravida inquit
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum jus eſt oleo, quod Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, verum citrà mare nato.
Et inf. ..... deinde ſequuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum jecur anſeris albi,
Et leporum avulſos, ut multo ſuavius, armos,
Quam ſi cum lumbis quis edat, tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes.
Q. Hor. Flaccus l. 2. Sat. 8.

Inſtituunt de more epulas, feſtamque per urbem
Regificè exſtructis celebrant convivia menſis.
Ipſe Deum cultu, & ſacro dignatus honore,
Præcipuis, multoque procul ſplendentibus oſtro
Accipitur ſublime thoris, non una miniſtri
Turba gregis: poſuiſſe dapes his adita cura.
His adolere focos, hìc ordine pocula ferre,
Nec non & certis ſtruitur penus aſpera menſa
Pondera cœlati fulgent antiquitus auri
Eripiunt flammæ noctem, ſtrepituque moventum
Murmurat alta domus.
Sil. Italicus l. 11.

De Tiburtino veniet pinguiſſimus agro
Hædulus, & toto grege mollior, inſcius herbæ,
Nec dum auſus virgas humilis mordere ſalicti,
Qui plus lactis habet, quàm ſanguinis: & montani
Aſparagi, poſito quos legit villica fuſco,
Grandia prætereà, tortoque calentia fœno
Ova adſunt ipſis cum matribus, & ſervatæ
Parte anni quales fuerant in vitibus uvæ
Signinum Syriumque pyrum de corbibus iiſdem
Æmula Picenis, & odoris mala recentis:
Nec metuenda tibi ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, & crudi poſuere pericula ſucci. *Et inf.*

Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scyticæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Getulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, & tota ſonat ulmea cœna Suburra.

Iuvenalis Saty. 11.

Prima tibi dabitur ventri lactuca movendo
Utilis, & porris fila reſecta ſuis.
Mox vetus, & tenui major cordyla lacerto,
Sed quam cùm rutæ frondibus ova tegant,
Altera non deerunt tenui varſata favilla,
Ut Velabrenſi maſſa recocta foco.
Et quæ Picenum ſenſerunt frigus olivæ.
Hæc ſatis in guſtu: cætera noſſe cupis.
Mentiar ut venias, piſces, conchylia ſumen,
Et cortis ſaturas, atque paludis aves.

Martialis l. 11. ep. 53.

Regius hoſpes adeſt: date regia munera menſis.
Regia ſunt perdix, quam Chaonis arva ſaginant,
Et pictæ Iunonis aves, & Phaſidis ales
Quæque necem cum fœce ſui ſibi parturit alvi,
Quæque rubet pectus, quamquam non magna volucris.
Quin etiam illecebras tardæ famis adde marinas,
Primitias menſæ conchas, muſcoque virentes:
Et quæ piſcator viridi legit oſtrea Gauro.
Regius ille epulis honor eſt, quæſita moloſſis,
Et multum ſudata fugæ, ſudata pavori
Præda, pharetratum, quæ ſæpè fefellerit hoſtem,
Nec licèt à menſis abſint regalibus umquam
Lactentes vitulæ, & tuguri Lubienſis alumnæ.
Harum unam appropera velox, & tergore coſtas
Exue: cum geminis geminos lege cruribus armos,
Et ſaturos pingui lumbos, & molle cerebrum.
Hinc mihi fruſtra ſeca, poſſimque ut ſubdere teſtæ,
Quæque roret ſparſa pilum verſatile pruna.
Et quæ triticeæ compoſta volumine maſſæ
Vulcanus foveat, laterum late tectus opaco.
At regina dapum eſt roſeos incocta liquores
Ambroſia, & lautos Arabum bene pota ſapores.
Clinice, Pæſtani laticem fronde roſeti
Et molitæ florem Cereris, multumque ſubactæ
Profer, & orizæ cape lactea liba liquatæ,
Et nitidum tunſæ Melagridis adiice pectus,
Et flaventia mella croco florentis Hymetti.
Sacchareum largo polen ſuper ingere nimbo.
Atque recens mulſi rorem gregis adde coactum.
His congeſta ſuper ſucco lactente redundet
Thraſia nux, tunicis candentem exuta medullam,
Sed manibus contuſa tuis; ego rite vitellos
Expediam natu tepidos, & molle recentes.

P. Pulcharellus l. 2. Eclo. 8.

Len-

Leucophaum
Epulum candidum lautiſſimum.

Regia leucophago laus eſt, age, Clinice, pubem
Aligeram criſtis inſignem, & pectore pingui
Carpe manu, & cortem celeri populare recurſu.
Dumque calent latices, & ahena undantia flammis
Ingere deplumes pennatæ gentis acervos.
Pectora tum ſectis convelle tenerrima fruſtis,
Viribus extundenda tuis, ut liba coactu
Lacteolam ſolido maſſam coeuntia ſiſtant.
Tu nervos hic prome tuos, ego ſacchar, & undam
Expreſſam, liquente roſa, & reliqua omnia promam.
Idem ibidem

Conviviorum apparatus, & luxus.

Ventrinè tantùm vivimus, Myſtæ gulæ,
Voracitatis Præſules?
Sordent ſub axe patrio natæ dapes,
Avita ſordent fercula.
Et ni macello farciatur Indico,
Fames ſuperba murmurat.
Cupediarum quidquid aut Phaſia fovet,
Aut dives Oriens educat,
Totis ematur cenſibus: nec annuo
Crumena parcat cenſui.
Strepunt culinæ, fumus obfuſcat diem:
Ætnæ favillas crederes;
Trojamque rurſus, & ſuis captum dolis
Fumare rurſus Ilium.
Immugientum hinc fervet ollarum cohors,
Illinc ahenorum agmina.
Haſtata veruum ſtridet hinc, & hinc Phalanx,
Mille legiones lancium.
Pippire volucres, garruloſque poſthumo
Stridere gutture anſeres
Et quidquid igne pinſitur Vulcania
De plebe cenſeres queri:
In quæſtionem turdus, & perdix gemit,
Raptumque phœnicopteri
Quidquid ſapori ſervit acta in equuleum
Omnis ferarum copia.
In jus vocati taurus, & lepus pyræ
Audjudicantur igneæ.
Alter Prometheus cervus explodit jecur
Exenterantur bubuli
Tortore ferro, dama carnifice rota.
Torretur Ixion merus.
Mox pharmacorum prodiga fluens manus
Exoticorum copia

Inundat ollas: advenæ Tmolo croci
Pretioſa inaurant flumina.
Armantur apri pipere, amaris dulcia
Ludunt, amara dulcibus,
Poſt fata rurſum vitreum natat pecus
Mellita ſuper flumina.
Anſerque pigri Nerei quondam accolæ
Inter ſapores fluctuat.
Tum tortuoſa ſumptuoſo cochlea
Inviſceratur hoſpite;
Et quidquid infami oſtreorum gurgite
Lucrina piſcatur Thetys.
En pavo vitæ medius à morte explicat
Stellata caudæ lumina,
Et centum oculeis hoſpites ſignat comis
Pupilla pennarum aurea.
At inde ſaturam provocat famem ſuis
Gallina cincta prolibus,
Galluſque ſemivir, vel urens Ardea.
Coo petita littore,
Anſerque Thuſcus, & coturnix indicæ
Raptura palmam Phaſidi.

P. Alb. Ines Lyr. cant. 1. Ode 92.

Cœna vilis, & ruſticana.

APpoſuit primos epularum hinc orſus honores
Ruſtica quos aluit ſilvis labruſca racemos,
Queis male tum virus nativum exemerat æſtas.
Altera lanx habuit crudis embamma vitellis.
Et cum peſtillis bubulum Cerealibus aſſum.
Nigra Ceres illis, cribrataque crate ſaligna,
Pinſa velut ſpiſſo qui torpuit aggere limus.
Tertia pars epulis, vel naribus ultima peſtis,
Exiguum lecta fruſtum de fœce macelli.
Juſcula quid memorem? ſi juſcula dicere fas eſt
Pallentem, & nulla ſtellatam luce saginæ
Illuviem, ceu tota tepens poſt lina lavacrum.
Ultima dona famis, quæ munera prima petebat
Mala duo venere novis cum frugibus horti,
Et ſuper è ſecto tenuis modo lamina caſeo.

P. Pulcharellus l. 3. car. Ecle. 8.

Vinum. Vide infra Tit. Vindemia.

EBRIETAS.

LAtice quiſquis madet Jacchi
Paria patitur dementato.
Furit uterque, brevius alter.
Brevis amentia fit temulentia.

Ignea

Ignea torva lumina fronte
Nutant amenti, natant ebrio.
Labor utrique jocus, & choreæ.
Utraque jactat jurgia lingua.
Pallidus horror occupat ora;
Errat curſu gradus incerto:
Colla labaſcunt, crura tremiſcunt,
Mens ingeſto merſa Lyæo
Fluctuat, nullo Firma magiſtro:
Nunc audacibus tumida cœptis,
Nunc trementibus timida curis.

P. Mar. Bettinus l. 5. Lyc. Poet. cent. 5.

Jam naufragatur animus, & plantæ labant,
Diluta languent viſcera.
Stupet cerebrum; ſed caput ducit choros
Vinum loquuntur lumina,
Vinoque ſtillant: tota mens vino madet,
Caduca fallit tibia.
Deliberanti ſtet ne, num cadat pedi
Incurva cervix annuit.
Reciprocantes, & dubii planum pedes
Super pavimentum natant.
Errat loquela, lingua titubat, nant manus,
Eclypticique ſtant dies.

P. Alb. Ines Lyc. cent. 1. Ode 61.

SOMNUS, ET SOMNI DOMUS.

EST prope Cimmerios longè ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus, & penetralia ſomni;
Quò nunquam radiis oriens, mediuſve, cadenſve
Phœbus adire poteſt: nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque creſpuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibuſve ſagacior anſer:
Non fera, non pecudes, non moti flumine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat, ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras
Janua ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt, cuſtos in limine nullus.
At medio thorus eſt hebeno ſublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipſe Deus membris languore ſolutis. *Et inf.*
Vix oculos tollens, iterùmque, iterùmque relabens
Sum-

Summaque percutiens mutanti pectora mento
Excuſſit tandem ſibi ſe, cubitoque levatus,
Quid veniat? (cognovit enim) ſcitatur, at illa
Somne quies rerum, placidiſſime ſomne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſteriis mulces, reparaſque labori.

Ovidius l. 11. met.

..... tuque ô domitor
Somne laborum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucre matris genus Aſtreæ,
Frater duræ languide mortis,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor.
Pater ô rerum, portus vitæ
Lucis requies, noctiſque comes,
Qui par Regi, famuloque venis.
Placidus feſſum, leniſque foves:
Pavidum lethi genus humanum
Cogis longam diſcere mortem:
Preme devictum torpore gravi.

Seneca in Her. fur. in Cho. act. 4.

Stat ſuper occiduæ nebuloſa cubilia noctis
Æthiopaſque alios, nulli penetrabilis aſtro
Lucus iners, ſubterque cavis grave rupibus antrum
It vacuum in montem, qua deſidis atria ſomni,
Securumque larem ſegnis natura locavit.
Limen opaca quies, & pigra oblivia ſervant,
Et nunquam vigili torpens ignavia vultu.
Otia veſtibulo, preſſiſque ſilentia pennis
Muta ſedent, abiguntque truces à culmine ventos;
Et ramos errare vetant, & murmura demunt
Alitibus; fugiens ſpeluncæ proximus amnis
Saxa inter, ſcopuloſque tacet nigrantia circùm
Armenta, omne ſolo recubat pecus, & nova marcent
Gramina, terrarumque inclinat ſpiritus herbas.
Ipſe autem vacuus curis humentia ſubter
Antra ſoporifero ſtipatus flore, tapetis
Incubat, exhalant veſtes, & corpore pigro
Strata calent, ſupraque torum niger efflat anhelo
Ore vapor, manus hæc fuſos à tempore lævo
Suſtentat crines, hæc cornu oblita remiſit.
Sunt etiam innumero rerum vaga ſomnia vultu
Vera ſimul falſis, permixtaque triſtia blandis.

Statius l. 10. Theb.

Noctis erat medium; & ſomnus ſua regna reviſens
Amalium cura feſſum, vinoque gravatum.
Acceſſit prope (ſic ſuperi voluiſtis) & illum
Lethæa mulſit medicati aſpergine rami,
Terque recuſanti nutantia lumina clauſit.

At

At non, ſollicita eventu Theutilla futuro
Solvitur in ſomnum, vino dum languidus alter,
Et captus ſomno poſuit caput.

P. Fam. Strada l. 2. Prol. 6. Acad. 2.

En Pandulina pandit inſtanti manus
Pandicula ſomno, corpus invadam meum eſt.
Oſcædo, & os hiulcat; invadam meum eſt.
Nictela nictit, lingua feſſis genas
Conduplicat oculis; proditam primo impetu
Irrumpo in urbem victor: invado, mea eſt.
Nunc junge vires Ronche, quin ronchos cies?
Dum corde toto tota bacchatur quies,
Dum victa victor membra componit ſopor.
Vos quoque ſoporis noctuli comites nigri
Hunc noctulini maximi Morphei genus
Properate properè, ſomniorum examina
Ludibria ſomni, obiicite dormitantibus.

P. Ber. Stephonius in Mimo ac. 1. ſc. 3.

Somne quies animi, curarum ſomne levamen,
Et primus placidos inter habende Deos:
Seu prope Cimmerios tua te tenet aula jacentem,
Seu legis in tenera molle papaver humo;
Seu geminas aperis valvas, habituraque mittis
Somnia, ſeu mittis non habitura fidem:
Huc ades, & tacitis allabens leniter alis,
Noſtra ſoporifera lumina tange manu.
Tu reparas vires, reddiſque laboribus aptas;
Tu ſiſtis lacrymas, ægraque corda levas.
Tu curas circùm regalia ſceptra volantes,
Et procul inviſos cogis abeſſe metus.
Tu ſævas acies cum tota viribus ira
Exuis, & melius quolibet hoſte domas.
Quaque venis, ſecura quies comitatur euntem;
Illa eſt grata tuæ cauſa, comeſque viæ.
Illa (nec invideo) per te tot millia mulcet.
Cur non ſum de tot Millibus unus ego? *Et inf.*
Nil ago: blanditias, & non tibi debita verba
Perdimus, ò tenebris turpior ipſe tuis.
Somne niger, nigro cui pectus concolor ori,
Ferree, nec mites inter habende Deos.
Noxia ſomne quies, jacturaque maxima vitæ:
Hæc, hæc ſunt meritis nomina digna tuis.
Quæ peperit Furias, quæque umbras nocte volantes,
Dicitur hæc eadem te peperiſſe parens.
Eumenidum frater, metuendaque mortis imago,
Sis procul, & longè lumina noſtra fuge.
Corpora, quæ ſternis, quid ſunt niſi funera? ſpirant:
Hoc unum vitæ, cætera mortis habent.
Mors vires, mentemque adimit quis mente quis ore.
Quiſque manus promptus, te veniente, fuit?

Spes

Spes Priami Rheſus cauſa non occidit una :
Proditus è ſomno, cæſus ab hoſte fuit.
Quid referam Danai generos, in vulnera quorum
Somnus fæmineas impulit ipſe manus?
Somnus amat fraudes: ſomno fraus uſa miniſtro
Exitio, populos regnaque tota dedit.
An mentes ideò noſtras curaque, metuque
Ad ſua ne vigilent damna, ſceleſte, lævas ?

P.Sidron.Hoſcius l.2.El.18.

Pellibus hirſutum ſomno caput, hiſpida membra
Pellibus in Scythicas hyemes, Arctonque rigentem,
In longas poſuit quà pigro cubilia noctes
Torpidus, & placidam tacito procul orbe quietem.
Humebant hebetes oculi, nictuque frequenti
Palpebra vix dubiam lucem tremebunda ferebat;
Pendebatque caput collo grave: lingua retentis
Hærebat taciturna ſonis; greſſuque labanti
Fallebant tremulas veſtigia languida plantas.
Dextra gerit plenum Lethæi fluminis unda
Roreque nocturno, liquidoque papavere cornu,
Quo tenues auras, & quo mortalia tingit
Lumina, & irriguum fundit per membra ſoporem.

Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc Ieſu.

Dixerat omnipotens, cùm membra rubentia ſolvi,
Et vigor attentis cæpit decedere nervis,
Et vires languere homini, nebulæque, vaporque
Erectum inclinare caput, collapſaque claudi
Lumina, quin cunctis ſubrepſit inertia mollis
Senſibus, ignaruſque ſibi quid fata pararent.
Languidulos artus viridi projecit in herba,
Jamque illos tollens,iterùmque,iterùmque relabens,
Sæpius, & prono feriens ſua pectora mento,
Defecit ſibimet: donec demiſſus ab alto
Somnus adeſt, cinxitque ſuis cava tempora ſuccis,
Et gelido aſperſit medicata papavera rore
Dormit, marcentique animæ ſopor altius infert
Otia, componitque virum, non flamine frondes,
Non motæ ventis ſegetes, ſiluitque ſonorum
Quidquid erat.

Gaſp.Barlæus Heroi.l.4.

VALETUDO.

Bona Valetudo.

Diva funeſtis inimica morbis,
Cui vigor mentis, ſolidumque robur,
Et joci dulces, animique ſemper
Gaudia cordi.
Te Voluptatis canimus parentem,

Can-

Candidam blandæ Veneris ſodalem;
Unicum vitæ decus, & malorum
Dulce levamen.
O quies rerum, ò hominum benigna
Mater, ò cunctis veneranda; namque
Ut ſimul cœtus hominum caducos
Alma reviſis.
Ilicet morbi fugiunt protervi,
Occidit febris truculenta, dirus
Occidit pallor, fera mors profundo
Exulat Orco.
Huc ades tandem bona Diva, artus
Languidos aura reſove ſalubri,
Ne meam labes edat immerentem
Atra juventam.

M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Mala Valetudo.

JAmque ego pectus iners, & inutile pondus, habebam,
Nomina vix vitæ, cœtera mortis erant.
En vocat hæc vultus meſſis jam pallida falcem;
Hìc in fronte cinis quid niſi funus olet?
Nonne vides medium vitæque, necíſque cadaver?
Membraque pars animi quantulacumque regit?
Scilicet hujus erat jactura facillima vitæ:
Quæ ſit vita licet, plus habet uſque necis.
Jam mihi Perſephone nigram deſcripſerat horam;
Impendebat enim parva ruina domus.
Parva: minutatim nam longo ex tempore cœpit,
Quæque diù venit, non venit ante diem.

P. Vinc. Guiniſius eleg. 4.

Homo ægrotus.

LOngus enim curis vitatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere ſuas.
Os hebes eſt, poſitæque movent faſtigia menſæ;
Et queror, inviſi cùm venit hora cibi.
Vix igitur poſſis viſos agnoſcere vultus,
Quòque jerit, quæras, qui fuit ante color.
Parvus in exiles ſuccus mihi pervenit artus,
Membraque ſunt cera pallidiora nova.

Ovidius l. 1. de Pon. el. ult.

Tarquinio jucunda precor; quem diligis, æger
Ingemit, & lenta tabe pereſus abit.
Morbida vis faciles ſenſim populata medullas
Intentat properam viribus aucta necem.
Albida tabentes macies corrumpere malas
Cœpit, & inceſtat luridus ora color.
Feſſa labat cervix, tuſſis quatit aſpera pectus.
Crura tremunt, cœcum viſcera vulnus alunt.
Flammaque paulatim graciles depaſcitur artus,

Ab-

Abditaque introrſus lumina penè latent.
Et licèt attritis ſuccos Epidaurius herbis
Miſceat, immitis permeat oſſa lues.
Aug. Maſcardus l. 1 ſilv.

... ſcilicet heu tuis
Immane quantum febris inæſtuat
Anhela membris, inquieta ut
Vena ſalit ſpatiis iniquis.
Et nunc inhorres frigore pallido,
Nunc te Chimæræ vis gravis igneæ
Exhaurit afflans, dum ſeverè
Cura negat pia fontis undas.
Ut cæcus humor pectore fervido
Deprælìatur! tendit ut intima
Præcordia ardor! flagrat Ætna
Ut tacita jecur æſtuoſum!
Scabraſque fauces ut ſitis aſperat:
Ceu frons ab ictu diſſilit æneo;
Jam cedit ars, ceſſere ſucci
Pœonii, liquidumque nectar.
Dulcis juventæ nunc ubi murices?
Quid ſuperſtes nobilis illius
Formæ? aſſidenti ò dulce votum
Fratri, & amor brevior dolenti.
P. Io. Bap. Maſculus l. 2. Lyc. Ode 17.

Quatuor incertus vitæ ſine lumine ſoles
Viderat affixus lecto Ludovicus, & artus
Dira febris torrebat adhuc, caligo jacentis
Ingruit ante oculos: morituro frigidus atram
Profluit in frontem ſudor: gravis arida languor
Pectora corrumpit: cedunt è corpore ſenſus,
Vis perit, & labris vox mortua conditur, omnes
Et nati ſimul, & conjux extrema legebant
Spiramenta animæ; cùm protinus halitus ore
Amplius haud errat patulo: jam labra rigeſcunt:
Jam macies malas minuit: pupillæ quieſcit.
P. Car. de Luca l. 8. Dom. Laur.

Proludet febris, aridumque ſiccis
Torrebit jecur inquieta flammis.
Increſcet dolor; improbèque fuſum
Intra viſcera ſæviet venenum.
Ægrum tu latus interim per omnes
Verſabis thalamo gementem partes:
Et vano Mithridaticam rogabis
Voto Pæonios opem magiſtros;
Qui nunquam tibi vinculo reſolvent
Affixos adamantino dolores.
Tunc toto macies ſubire vultu
Et palleſcere bellæ imago formæ,
Et livere genæ, ſuique pergent

Obli-

Oblitæ decoris rigere malæ:
Tunc mutæ titubare verba linguæ,
Et fractis oculi emori vitellis.
Tunc frigeſcere ſanguis, & gelata
Vitalis tenor abſtinere vena.
Ipſo tu tamen à gelu æſtuabis,
Cùm frenis dolor irruet ſolutis.
Tunc pulſo requies abire ſomno,
Longè creſcere noctium tenebræ;
Tuque odiſſe dapes; ſuiſque clauſum
Se ſubducere ferculis palatum,
Tunc ſi nectareum miniſtret ægro
Suetus vernula, nauſeabis hauſtum,
Auditas toties, & appetitas
Porrò attendere fabulas pigebit.
Sordebit chelys, Orpheuſque nullas
Ullo murmure commovebit aures.

P. Iac. Bidermanus ſil. l. 2. ſilva I.

Coniicit hæc ſe ſe membris, ſudorque per artus
Volvitur, & gelido lubricus amne rigor.
Quid faceret? molli deponit corpora lecto,
Nec fovet inſomni corpora nocte quies.
Sed tamen arcano peſtis violenta veneno
Allapſu gravior viſcera ad ima fluit.
Jamque exundanti tumefactum flumine corpus
Æſtuat, ac torrens veſcitur oſſa calor.
Nec mora, nec requies: ſtat inexuperabilis ardor,
Et mage crudeſcens membra deuſta vorat.
Pervigil inſomnem queritur dum volvere noctem,
Excubat, ut laceret pectora nocte dolor.

P. Al. Donatus l. 3. el. ult.

Jam puer inſano cruciatus corpora morbo
Pallebat molli dejectus membra grabato.
Nec vigor ullus erat, tantùm vis morbida venis
Sævierat, penituſque omnes populata medullas
Nondum maturum pervaſerat invidia robur,
Scilicet arcanæ depaſtæ viſcera febres
Marmoreos validis torrebat ignibus artus.
Sanguine paulatim exuſto robur oris honeſti
Dum cadit, & macies maculoſa tabe vagatur,
Et conſanguineus lethi ſe ſe undique pallor
Fundit ubique lues, & plurima mortis imago.
Quis queat exanguem ſine fletu cernere vultum
Deciduum, quis frontis ebur, formamque virilem
Triſte laborantem, & mortis ſub mole gementem?
Quis gemitus ſurda funeſtos ebibat aure,
Et querulam fibris vocem pereuntis ab imis
Emiſſam nempe ardenti cervice dolores
Bacchantur, ſæviſque caput fervoribus urgent.

Bened. Milanus in Epic. Prof. Colum.

Non

Non obſcura gravi cervix oppreſſa veterno
Signa dabat, tetraque oculi ſub nocte natantes:
Et quę furtivo populatur viſcera lapſu
Inſincera lues, lethi comes arida febris:
Quæ quamvis gelidis immixta rigoribus alget,
Acrius accenſos rurſus revireſcit in ignes,
Proh rerum mutata fides! juvenilibus olim
Purpureum membris color elargitus honorem
Decidit, & ſolido viduantur robore vires,
Sanguis hebet venis: ſunt ora ſimillima buxo:
Suſtulit egregium macies inviſa vigorem.
Quam ſubitò fugiunt contracto gaudia vultu,
Et riſus faciles, & vocis amabilis aura!

Idem in Seneca ad Card. Aſc. Collum.

Hactenus expertem morbi, ac ſecura trahentem
Tempora, continuò gelidus pervaſerat horror
Igneus hinc venis calor incidit, actaque ſenſim
Interius lenta febris contage peredit:
Non hæc alternis vicibus revoluta, fugaxque
Sæpius, atque iterum recidiva in corpora ſerpens;
Sed non ulla pati docilis commercia nullo
Interrupta die flamma carpebat edaci.
Interea ſiccas torquens ſitis improba fauces,
Hauſtibus eluitur nullis, gliſcitque medendo.
Hoc tamen aſperius, morboque immanior omni,
Longa quod inſomnis pariter noctiſque, dieque
Tempora ducebam: nec me pars ulla quietis,
Illapſuſve ſopor languentia membra fovebat.

P. Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Morbidus, & pluribus corporis vitiis obnoxius.

IN maſſam corpus languor contraxit: at ingens
Attollit dorſum prægrandi tubere gibbus,
Obſtipumque infra caput obruit, arida pellis
Membra tegit, niſi qua ulceribus deformis hiulcis
Rumpitur, atque intus venas ſpectare trementes,
Et conſumpta ſinit jejuni viſcera ventris.
Committi lumbis humeros, & crura putares;
Claudicat adductis quamquam crus debile nervis.
Immenſum genuumque orbes, talique rigentes
Intumuere, pedum articulus depaſcitur ulcus
Horribili ſanie, capitis jam diſcere formam
Quis valeat; pilus occiput hiſpidus aſperat ægrum
Infami ſcabie, & putris porrigine tabi,
Cętera leve caput, teſtaque urendo recocta
Torridius, cruor auriculis diſtillat adeſis.
Triſte ſupercilium ſpinoſius hiſtrice malæ
Illuviem ſquallore tegit, ſed viſcus adempto
Ex oculo manat; dum vix benè ſanior alter
Suppeditat tenuem pertæſo vivere lucem.

Ex P. Laur. le Brun. eloq. Poet. to. 1.

Phre-

Phreneſis.

AC veluti accenſo fervet ubi ſanguine febris
Æſtivique fovent ſoles, & Sirius ignis
Viſcera carpentem flammam; vapor ater in altam
Arcem animi læſo flammata bile cerebro
Subvehitur, furioſa movens deliria menti
Confuſis ab imaginibus informia fingit
Monſtra, & terrificos agitato ſanguine vultus
Tum mente indomitis emota ardoribus ægri
Reiiciunt, medicatque manus monituſque ſalubres
Palpitat, & rabies ipſa involat ora medentum:
Sani igitur manicas properant, & vincla propinqui

P. Ant. Millieus l.16.10.2.

Deliquium, ſeu defectio animi.

STant oculi rerum immemores, raptuque ſupino
Intenti lucem ablegant; cælumque requirunt.
Vitales toto requierunt pectore motus:
Nec vigor extinctus, tacito licet ore ſepultus.
Nempe animum ſubiere perempti funera nati;
Et dolor humanis ſolvit præcordia curis,
Affixitque polo mentem, ſenſumque ſequacem:
Atque animat vegetas per amica ſilentia vires.

P. Pulcharellus l.1.car.6.

At corpus ſine mente jacet, non labra gubernat
Halitus ad vocem: jam torpet anhelitus oris
In venis jam ſanguis hebet, non palpitat imum
Pectus, & in media cor pectoris arte quieſcit.
Lumina fixa patent, ſtant tegmina neſcia flecti,
Immotumque ſupercilium, ferale cadaver
Dixiſſes, niſi quod vitam ſapit oris honeſtas.
Neſcio quid ſpirat, vitæ ſine munere vultus.

P. Vinc. Guiniſius car.9.

Tuſſis, & Phthiſis.

JAmque animæ tenerum follem, & vitale flabellum
Tabe liquans, ſævibat edax in pectore morbus.
Hic matura lues, & fallere neſcia tempus,
Jam retegi, lentas æſtu ſuccendere venas.
Olli purpureæ lanuginis occiduus flos
Defluere, & ſuave indecores tabeſcere malæ,
Triſtiaque obſeſſis contagia ſerpere membris.

P. Pulcharellus l.2. Pæon.

Quid tantum hanc pulſas animam mala pectoris hoſpes,
Et fragiles vitæ ſuccutis alta fores?
Quid me adeò ſpirare vetas, atque ima profundo
Pectora ſingultu pulſa, repulſa premis?
Vincula ſi noſtrum fuerent adamantina pectus,
Impete ſat poterant diſſiluiſſe tuo.
Cede loco veſana, quid ò tam ſæva recurris
Et toties pulſo gutture rauca ſonas?

Quid

Quid ſollem hoc geſtis vitalem inflare veneno?
I fera, ſic fauces infice Gorgoneas,
Angor, & heu totos penitus trajecta per artus
Figere me tentat ſæva doloris acus.
Inſidioſa animæ clauſum penetrale pererras,
Et vitam propria cominus arce petis.
Spumantem ex imo vix pectore vellimus æſtum,
Quo tenues animæ ſupprimis arcta ſinus.
Faucibus inſultas, & ineluctabilis obſtas,
Ne facies vitæ tranſigat aura vices.
Inque fatigatum repetitis pulſibus hauſtum
Nequicquam occluſos nititur ante fores.
Dumque animæ tenues intercipis aſpera ductus,
Spiritus impulſu ſubſilit uſque tuo.
Frangitur, & victis nequicquam aſſultibus hæret,
Neſcius obſtructum rumpere vocis iter.
Nixibus immoritur preſſis, & creber anhelo
Obdita ſucceſſu pellere clauſtra fremit.
Ah latus, ah pectus laxa compage reſolvor.
Ilia quis tantus diffuit ima labor?
Semper hic ex imis animam trahet oſſibus angor,
Spumeus & pleno gliſcet in ore tumor?

P. Pulcharellus l.2.el.9.

Cæcitas.

HEu ſubitas noctes! quantis cadit umbra tenebris?
Undique Cimmerio pingitur ore dies.
Nuſquam Hyperioniæ lucent mihi lampadis ignes,
Occulti ipſa ſuas invida Luna faces.
Urgeor æterna caligine: nigraque circùm
Omnia, me ſolus non fugit iſte color.
Inde vagus prenſo veſtigia dirigo muro,
Aut baculo incertos pono regente pedes.

P. Iac. Bidermanus Heroum l.3.ep.5.

Peſtilentia.

HÆc ratio quondam morborum, & mortifer æſtus
Terris Cecropiis funeſtos reddidit agros,
Vaſtavitque vias, exhauſit civibus urbes.
Præterea jam paſtor, & armentarius omnis,
Et robuſtus item curvi moderator aratri
Languebant, penituſque caſis contruſa jacebant
Corpora, paupertate, & morbo debita morti
Exanimis pueris ſuper exanimata parentum
Corpore nonnunquam poſſes retroque videre
Matribus, & patribus natos ſuper edere vitam.
Nec minimam partem ex agris ægrotus in urbem
Confluxit, languens quem contulit agricolarum
Copia conveniens ex omni morbida parte.
Omnia condebant loca: tectaque: quo mage eos tum
Confertos ita acervatim mors accumulabat.

Mul-

Multa ſiti proſtrata viam per, proque voluta
Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata jacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai.
Multaque per populi paſſim loca prompta, viaſque
Languida ſemianimo tum corpore membra videres
Horrida pædore, & panis cooperta perire
Corporis illuvie: pellis ſuper oſſibus una
Viſceribus cœcis prope hiant, ſordique ſepultis.

Lucretius l.6.

Hic quondam morbo cœli miſeranda contra eſt
Tempeſtas, totoque autumni incanduit æſtu:
Et genus omne neci pecudum dedit omne ferarum:
Corrupitque lacus, infecit pabula tabo.
Nec via mortis erat ſimplex; ſed ubi ignea venis
Omnibus acta ſitis miſeros adduxerat artus;
Rurſus abundabat fluidus liquor, omniaque in ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.

Virgilius l.3.Georg.

Jura, domoſque dabam; ſubitò cum tabida membris
Corrupto cęli tractu; miſerandaque venit
Arboribuſque, ſatiſque lues, & lethifer annus,
Linquebant dulces animas, aut ægra trahebant
Corpora, tum ſteriles exurere Sirius agros:
Arebant herbæ, & victum ſeges ægra negabat.

Virg.l.3.Æn.

Principio cœlum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, & ignavos incluſit nubibus æſtus:
Dumque quater plenis explevit cornibus orbem,
Luna quater plenum tenuata retexuit orbem,
Lethiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque
Milliaque inculto ſerpentum multa per agros.
Erraſſe, atque ſui fluvios temeraſſe venenis,
Strage canum primò voluerũque, aviumque, bonumque,
Inque feris ſubiti depren ſa potentia morbi eſt.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere ſulco;
Lanigeris gregibus palatus dentibus ægros,
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ
Degenerat palmæ, veterumque oblitus honorum
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere curſu
Cerva nec armentis incurrere fortibus urſi.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò, flammiſque fatiſcunt:
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet, tepidiſque arentia ventis
Ora patent, auręque graves captantur hiatu.

Non

Non ſtratum; non ulla pati velamina poſſunt,
Dura ſed in terra ponunt præcordia, nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Fontibus, & fluviis, puteiſque capacibus hærent:
Nec ſitis eſt extincta prius, quàm vita bibendo.
Inde graves morbo nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis, aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti
Proſiliunt: aut ſi prohibent conſiſtere vires
Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates.
Ovidius l.7.met.

Nec ulla pars immunis exitio vacat:
Sed omnis ætas pariter, & ſexus ruit,
Juveneſque ſenibus jungit, & natis patres
Funeſta peſtis, una fax thalamos cremat,
Fletuque acerbo funera, & quæſtu carent,
Quin iſta tanti pervicax clades mali
Siccavit oculos: quodque in extremis ſolet,
Periere lacrymæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit,
Properatque ut alium regerat in eundem rogum,
Quin luctu in ipſo luctus exoritur novus,
Suæque circa funus exequiæ cadunt;
Tum propria flammis corpora alienis cremant.
Non oſſa tumuli ſancta diſcreti tegunt;
Arſiſſe ſatis eſt, pars quota in cineres abit?
Deeſt terra tumulis: jam rogos ſilvæ negant.
Seneca in Oed. act. 3. ſc. 4.

Stirpis invictæ genus interimus,
Labimur ſævo rapiente fato:
Ducitur ſemper nova pompa morti.
Longus ad Manes properatur ordo
Agminis mæſti ſerieſque triſtis
Hæret, & turbæ tumulos petenti
Non ſatis ſeptem patuere portæ.
Stat gravis ſtrages, premiturque juncto
Funere funus,
O dira novi facies lethi,
Gravior letho, piger ignudos
Alligat artus languor, & ægro
Rubor in vultu, maculæque caput
Sparſere leves; tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus urit,
Multoque genas ſanguine tingit,
Oculique rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus. reſonant aures.
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens, petitis fontes

Ali-

Aliturque ſitis latice ingeſto.
Proſtrata jacent turba per aras,
Oratque mori.

Idem in Cho.act.1.in Oed.

Aut gravibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit, exuſtis lethalis flamma medullis:
Labenteſque rapit populos, totaſque per urbes
Publica ſuccenſis peraguntur fata ſepulcris,
Qualis Erichthonios peſtis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens cùm fata ruebant.
Nec locus artis erat Medicæ, nec vota valebant.
Ceſſerat officium morbis, & funera deerant,
Mortibus, & lacrimæ: feſſus defecerat ignis,
Et coacervatis ardebant corpora membris,
Ac tanto quondam populo vix contigit hæres.

Manilius lib.1.

Ni ſubito importuna lues, inimicaque peſtis
Polluto miſeris rapuiſſet gaudia cœlo,
Fumabat craſſus nebulis caliginis aer,
Squallebat tellus vitiato fervida dorſo;
Nec victum dabat, aut ullas languentibus umbras,
Atque ater picea vapor expirabat in æthra,
Vim primi ſenſere canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens, penna labente volucris,
Inde feræ ſilvis ſterni: tum ſerpere labes
Tartarea, atque hauſtis populari caſtra maniplis.
Arebat lingua, & gelidus per viſcera ſudor
Corpore manabat tremulo, deſcendere fauces
Abnuerant ſiccæ juſſorum alimenta ciborum.
Aſpera pulmonem tuſſis quatit, & per anhela
Igneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
Lumina ferre gravem vix ſufficientia lucem
Unca nare jacent, ſanieſque immixta cruore
Expuitur, membriſque cutis tegit oſſa pereſis.

Sil.Italicus l.14.

En ſubitò violenta lues (miſerabile viſu)
Agmina corripuit, ferroque minacior acri
Sternit humi juvenes validos, & inertia vulgò
Corpora per campos: aer incanduit æſtu,
Afflatuſve vetat lenes, undaſque ſalubres
Cunctaque prævitiant lato contagia morbo.
Cernit paſtor oves crudeli ſtrage peremptas
Audaceſque dolet tauros occumbere campo
Inter opus medium, glebiſque perire ſolutis.
Nec minus ad miſeros peſtis veſana colonos
Venit, & plenis gliſcit vis morbida caſtris;
Sevit & in Gallos damno graviore maniplos.
Illis ora patent tepidis arentia ventis,
Suffuſæque natant luces, & ſanguine fauces

Sudant, & fœdo fluit aſpera lingua cruore.
Solvuntur tandem latera, & præcordia tuſſis
Quaſſat anhela, ſitim non ulla extinguit aquæ vis;
Sed paſſim intereunt, ani namque in flumine linquunt.
P. Tarq. Galllutius l. 1. car. 9.

Heu ſuper infeſtas molitur ab æthere flammas
Sirius, & calidis latrat mala funera tetris
Funeribus patuere domus, cùm pallida lectos
Mors quateret procerum toties & triſtia luctum
Tecta fremens, gemitumque fores inferret apertas.
Non lacrymis vacua orta dies, non funere noctes;
Purpura Romanis jacet immatura ſepulcris.
P. Alex. Donatus l. 2. car. 1.

Tempore forte illo trepidos miſeranda Quirites
Fata cruentabant, & nullo fine laborum
Per campos graſſata lues, Cereriſque malignæ
Turpis avaritia, & ſegetum decocta ſupellex
Multa latinorum ſternebant corpora letho.
Vidiſſes hominum viva ſub imagine mortem,
Umbraſque, & tenues vix ullo corpore vitas
Ire per attonitam miſeris pro civibus urbem.
Publica quin etiam longo conclavia tecto
Fœta malis, Roma tam deficiente labori
Curantum vitia, & turpi ſub morte cadentum.
P. Vinc. Guiniſius car. 13.

.·.·. ſcit triſti peſtifer annus
Sidere cùm latè Heſperias graſſata per oras,
Dira fames, cœli vitio contacta gregatim
Agmina corripuit, deplevit civibus urbes,
Funera funeribus ſuperaddidit edita vulgo,
Quin coacervatis congeſta cadavera paſſim
Fœda cadaveribus (monſtrum miſerabile viſu)
Cernere erat, nullamque viam ſperare saluti.
Muſſabat Medicina: malo ceſſere Magiſtri
Quippe inſincero latè contagia tracta
Prodiga vulgarat diri inclementia morbi.
P. Stephonius car. 6.

Huic quondam cæli vitio, læſive furore
Numinis, atra lues, ſæcliſque ignota priorum
Incubuit morbi facies, populumque per omnem
Sævit, haud quamquam ſolos depaſta nocentes.
Ac velut arentem æſtivo cum ſidere meſſem
Falcibus immiſſi agricolæ ſuccidere certant;
It ferro populata ſeges, latèque per agros
Sternitur, ac denſæ in terra cumulantur ariſtæ:
Haud aliter totam peſtis bacchata per urbem
Perfurit, & miſeros nullo diſcrimine ſexus,
Ætatiſque rapit violenta in funera cives.
Namque ubi ſe totis infuderat acta medullis
Flammea vis tetros macieque obduxerat artus;

Tum

Tum fœda illuvies, atraque fluentia tabe
Viſcera: dum ſeſe membris ſacer omnibus ignis
Spargeret, & ſcabra exeſum putredine corpus
Luctantem tenues animam expiaret in auras.

P. Dion. Patavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Venerea lues, ſeu morbus Gallicus.

ERgo novam Deus illaudata ab origine peſtem
Peſtem olidam, infamē, infandam, dignamq; Priapo,
Flagitii immittit fœda prurigine diram
Ultricem: ſtygii cretam ex uligine cœni,
Ac phlegetonteæ perfuſam ſulphure flammę.
Veſtibulo ex ipſo, atque ipſis faucibus Orci
Ignibus accinctum ſpirante cadavere monſtrum
Advolat: ægra licèt, putrique fluentia tabo
Membra trahat, femora, & tabentes ulcere lumbi
Illuvie obſcœna, toto veſtigia tractu
Fœda notant, tantum diſtillat ab inguine virus,
Et diram vitiata procul fert aura Mephitim.
Ora patent arroſa; licèt linoque, manuque
Obvelet pabulas, & hiantia naribus antra,
Arroſoſque oculorum orbes, imbrique natantes
Viſcoſo, ac putri pallentia lumina mucco.
Stridula vox, humiliſque, uſto luctata meatu
Faucibus ex raucis incluſa incendia venis,
Pectoreque oſtendit, pulmone, & tuſſis anhelo
Haud æquare ſuum patitur clamore dolorem.

P. Ant. Millieus l. 24. Moyſ. Viat.

Lepræ morbus.

..... ſimul immunda prurigine ſanguis
Defluit in ſummos artus, perque ora Mariæ,
Unde ſcatet maculoſa lues, putreſque lacunæ.
Tuberibus ſubitò ruptis ſparſa ulcera ſummam
Compungunt, variantque cutim, vitiantque colorem,
Areſcunt ægræ fauces: ſonat aſper ab imo
Spiritus, exeſis ſtridunt jam naribus auræ,
Sibilaque ad ſcabram raduntur guttura vocem;
Et conata queri rauco dat murmure queſtus,
Nec reperit miſeranda modos clamoris acuti.

Idem l. 15. to. 1. Moyſ. Viat.

Venenum.

QUid hoc veneni ſerpit in præcordiis?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
Canidia tractavit dapes?
Ut argonautas præter omnes candidum
Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum juga
Perunxit hoc Jaſonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem
Serpente fugit alite.

Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.

Q. Horatius Epod. Ode 3.

Huc quidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur, non ſpuma canum, quibus unda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
Defuit, & cervi paſti ſerpente medulla;
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In mediis Echeneis aquis, oculique draconum,
Non Arabum volucer ſerpens, innataque rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ.
Aut viventis adhuc lybicæ membrana ceraſtæ.

Lucanus l. 5.

Veneficia.

Terna tibi hæc primùm triplici diverſa colore
Licia circumdo, terque hæc altaria circùm
Effigiem duco, numero Deus impare gaudet.
Necte tribus nodis ternos, Amarylli, colores,
Necte, Amarylli, modò, & Veneris dic vincula necto.
Limus ut hic dureſcit, & hæc ut cera liqueſcit
Uno, eodemque igni: ſic noſtro Daphnis amore.
Sparge molam; & fragiles incende bitumine lauros,
Per cineres Amarylli foras, rivoque fluenti
Tranſque caput jace: ne reſpexeris, his ego Daphnim
Aggrediar.

Virgilius Eclo. 8.

Non illa Æmonio ſolùm de germine frondens
Legerat, aut uni tantum credebat Jolcho
Spem ſceleris: non illa ululæ, non omnia partæ.
Nil cecinit, quale Atracidum vox dira ſororum;
Sed canibus ſtygiis crudo de viſcere carpſit
Florem iræ, cordique ſuo conſanguineum cor,
Cerbereumque fel, & Lernæum ex angue cruorem,
Et jecur Harpyæ, & tunſa de Gorgone ſuccos:
Vipereum crinem furiarum, & ſumma totondit
Serpentum capita, & ſpiris extrema triſulcis
Illa etiam phlegethonteæ mala gramina ripæ
Meſuit, atque Orci pullo de vere cicutam,
Quæque ſuis Acheron abſynthia fovit arenis
Ipſam hydram in calices, ipſum Pythona liquando
Solverat, atque unum Scyllæ, tria corda Chimeræ,
Et quoſcunque affuſa tegit Stygis ulva colubros.
Credo etiam ſecta Pluton ad pocula vena
Sponte ſuam fudit meliori è ſanguine partem,
Et calido vitæ primum de fomite virus
Una Hecate, Diræque omnes, atque infera Juno,
Nudavere ſuos, & acu pupugere lacertos,
Atque animæ ſalientem æſtum furialis, & atro
Venarum è ſucco tepidum effudere venenum.

P. Pulch. l. 2. Pæon.

Venefica ſive Saga.

AT expedita Sagana per totam domum
Spargens avernaleis aquas,
Horret capillis, ut marinus, aſperis
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veja conſcientia
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis, terve mutatæ dapis
In memori ſpectaculo
Cùm promineret ore quantum exſtant aquæ
Suſpenſa mento corpora
Exerta uti medulla, & aridum jecur
Amoris eſſet poculum.

Q. Horat. Epod. Ode 5.

Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, paſſoque capillo
Cum Sagana majore ululantem (pallor utraſque
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram.
Unguibus & pullam divellere mordicus agnam
Cœperunt; cruor in foſſam confuſus; ut inde
Manes elicerent. animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea; major
Lanen, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſervilibus ut quæ
Jam peritura modis. Hecaten vocat altera ſævam,
Altera Tiſiphonem, ſerpentes atque videres
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Nec foret is teſtis, poſt magna latere ſepulcra.

Idem l. 2. Sat. 8.

Non ſpecies qualis ſagas decet, illa rigebat
Non inerat vetulis pallida ruga genis:
Non emiſſitiis oculis, facilive rotatu,
Aut nive dilutis candidiore magis:
Fronte nec obducta furibundæ nubis amictu,
Atque ſupercilio penè loquente dolos.

P. Vinc. Guiniſius Ele. 5.

At vates Lodippa fuit, tot gnara malorum
Fœmina, quæ ſcelerum ritus, atque improba norat
Carmina, & invitam Superbis ſubducere lunam,
Siſtere ſolis equos, & noctis tempora claro
Permiſcere, die ſuffundere nubila cœlo,
Et totum revocare chaos, dudumque ſepultos
Sollicitare rogos, imiſque excire cavernis
Pallentes animas, oblivia tradere menti,
Cunctaque lethæi quaſſare ſilentia rami.
Hæc eadem quoties vellet leænas,
Serpentumque genus proprio exarmare veneno,

Et fixas aliò poterat traducere quercus,
Fit lupus, & laxos ululat nocturna per agros
Innocuo funeſta gregi; jam forma moloſſi eſt,
Et mala latrat anus; nunc turribus abdita celſis
Horrendum mugit ferali carmine bubo.
Frendet aper, nigri crocitat ſub imagine corvi,
Reptat humi ſerpens mulier, fit dira Celæno,
Atque alibi ſuis obſcœno ſub corpore grunnit,
Tollitur & rapidis magnum per inane quadrigis,
Trans terras, pelagoſque vólat, Rhodopenque nivoſum,
Sub pedibus Pindumque videt; quàcumque vagatur,
Secedunt longè volucres, liveſcit ariſta.
Nigreſcunt jactæ ſegetes, rubigine ſordent
Prata; jacent fracto violata papavera collo.
Hæc ventos ſubitò tempeſtateſque ſonoras
Voce ciet, Cauroſque Notis, & Japyga Cauris
Obiicit, adverſiſque movet certamina flabris,
Impellit placidas inopino murmure nubes,
Terrificiſque ruunt tonitrus, modò fulmina juſſu
Fabricat, & trifidos extundit nubibus ignes
Ignaro Jove, divulſas diſcedere terras
Cogit, & ingentes abſorbet hiatibus urbes.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 4.

Vide infra Tit. Ars Magica.

INDOLES GENEROSA.

QUæ pietas, quantuſque rigor! tranquillaque magni
Vis animi, nulloque levis terrore moveri,
Nec nova mirari facilis, quæ docta facultas
Ingenii linguæque modus! reſponſa verentur
Legati, gravibuſque latet ſub moribus ætas.
Quantus in ore Pater! radiat quàm torva voluptas
Frontis, & auguſti majeſtas grata pudoris!
Jam patrias imples galeas: jam cornus avita
Tentatur: vibranda tibi promittitur ingens
Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.

Claudianus de IV. Hon. Conſ.

.... mens ardua ſemper
A puero, teneriſque etiam fulgebat in annis
Fortunæ majoris honos: erectus, & acer
Nil breve moliri, nullis hærere potentum
Liminibus, fatiſque loqui jam digna futuris,
Jam tunc conſpicuus, jam tunc venerabilis ibas,
Spondebatque ducem celſi nitor igneus oris,
Membrorumque modus: qualem nec carmina fingunt
Semideis quacumque altè gradereris in urbe,
Cedentes ſpatiis, aſſurgenteſque videbas.
Quamvis miles adhuc, taciti ſuffragia vulgi
Jam tibi detulerant, quidquid mox reddidit aula.

Idem l. 1. de laud. Stilic.

Non etenim facies Venus hanc effœminat; aut ſe

Dede-

Dedecet exundans niminum lepor, alta puelli
Majeſtas ſublime jubar concluſit ocellis:
Quos aperit radians, ut jam mandare putetur
Quæ velit, & poſſit. Frons caſtigata minarum
Illecebras ſpirat: decet, & placet horror in ore;
Auguſtuſque pudor, gravitaſque, & pompa ferocis
Lætitiæ; toto micat ore ſevera voluptas.
Spectator metuens gaudet, ſecumque volutat
Aſpectumque, grataque tremit formidine viſus.
Si licet effari, primi ſuſpiria belli
Torquet, & armatas acies ignarus anhelat.
Indolis ò miræ ſpecimen! cunabula tamquam
Patris ſedem agitat, mediique umbracula campi.
Nil loquitur, tamen obtutu ſatis imperat ipſo.
Si foret in caſtris, ſentiret credo tumultum
Militis, & galea nutantes ſupplice criſtas
Noſceret, & minimis majora repelleret armis.

P. Iac. Balde Heroic. to. 2.

En tenero quantus puero vigor: en ut ocelli
Sideribus ſimiles radiant, utque ora, genæque
Quamquam cognoſci poſſit quoque mater in illis.
Plus tamen & patriæ ſpirant virtutis, & acres,
Promittunt animos, & dignas ſanguine vires,
Ipſe genus, generiſque ſui ſentire videtur
Auctorem, in primo tantus vigor eminet ortu.
Ipſa etiam natura nihil neglexit in illo,
Sollertique manu formatos corporis artus
Magna anima dignum hoſpitium, ſedemque paravit.

P. Iac. Vallius Heroic. l. 2.

Aſt ubi firmavit ſe ſe jam grandior ætas,
Utque ſui compos infantem excuſſit, & ora
Solvere poſſe datum eſt, veterumque evolvere geſta
Heroum, & laudes patrias; tum viribus ultro
Moliri majora, & non imitabile cœpit
Ante annos agitare decus, ſtat laudis avitæ
Exuperare modum magnæque cupidine rerum
Æſtuat. Haud aliter patriis maſſylus in antris
Nondum firma leo, denſiſque horrentia villis
Colla quatit, teneriſque ſolum cavat unguibus; & quam
Neſcit ad huc, prædæ impatiens tamen ardet amore.
Quamquam impar puer, ingentes ſub corde fatigat
Curarum fluctus. Quoties, ceu ſceptra teneret,
Exploravit opes regni? quo quæque jaceret
Urbs fundata ſitu? quo ſe munimine fines
Imperii tegerent: hominum qui cultus, an armis
Gens experta foret; quibus ante obnoxia Regi
Nec temerata fides? tum quo molimine turres,
Oppidaque, & latis incinctas mœnibus arces
Aut quatere, aut duro liceat defendere marte?

P. Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Educatio optima.

AT poſtquam primos infans exegerat annos
Reptabat ſuper arma patris: quamquā arcta terebat
Lamina cervicem, gemina complexus ab ulna,
Livida laxatis intrabat ad oſcula criſtis.
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtina tractare manu, captoſque per arcus
Flexa reluctantes in cornua tendere nervos:
Nunc tremulum tenero jaculum torquere lacerto,
Inque frementis equi dorſum, cum pondere conti,
Indutas chalybum ſaltu transferre catenas,
Inventas agitare feras, & fronde latentes
Quærere, deprenſas modo claudere caſſibus arctis;
Nunc toto penetrare veru: tum ſæpe fragore
Laudari comitum, frendens cùm bellua ferrum
Ferret, & intratos exirent arma per armos.

Sid. Appollinaris in Paneg. Anthem.

Juvit fortunam ſtudio, lactantia primùm
Membra dedit nivibus, glaciemque irrumpere plantis
Juſſit, & attritas parvum ridere pruinas
Surgentes animi Muſis formantur, & illo
Quo Cicerone tonas: didicit quoque facta tuorum
Ante ducum, didicit pugnas, libroque relegit,
Quæ gereret campo, primus vix cæperat eſſe
Ex infante puer, rabidam cùm fortè cruentis
Rictibus, atque eſcas jejuna fauce parantem
Plus catulis ſtravit (fuerant nam fragmina propter)
Arreptam de caute lupam, fractuſque molari
Diſſiluit vertex, & ſaxum in vulnere ſedit.
Jam ſi fortè ſuem latratibus improbus Umber
Terruit, albentes nigro ſub gutture lunas
Frangere ludus erat, colluctantique lacerto
Vaſta per adverſas venabula cogere prædas.

Idem in Paneg. Avit. Sor.

Hoc erat à primis quod adhuc vagitibus infans
Non vitam enervi luxu, curiſque trahebas
Mollibus, expertemque operis, vel deſidis aulæ
Parietibus ſeptam: quod aptus ab ubere nondum
Greſſibus explicitis, nec ter ſolvente loquela,
Inter equos, atque arma puer ſtrepituſque tubarum,
Enſeſque, clypeoſque, atque ære micantia tela
Diſcebas, bellique inter reptare ſonores.
Quod nemore urbano, quod aprico in gramine currens,
Laxaque per campi ſpatia, aut viridantibus hortis,
Mille modis Martem, ſimulataque bella ciebas.
Hoc erat. hoc, quod te paſſim ſpectare licebat,
Ludere quòd tecum miles, quòd cernere vulgus
Ædibus immiſſum: quod co plaudente ſolebas
Inſultare in equo, crebroque laceſſere flexu

Spu-

Spumantem, & patulis efflantem naribus ignem.
Aut procul & jaculo certare, & cominus enſe,
Spiculaque ad metam, aut glandes torquere ſonantes.
P. Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Educatio pia.

Aſt ætas ubi firmior
Acceſſit, omnis abſtinens culpæ, Deo
Devota jungit pectora dotibus
Virtutis auctus: commoda
Urbium curat: ſtudioſus æqui
Regum delicias ſpernit, & otium
Fontem malorum claudit, & amovet
Luxum criminis illicem:
Juſtis præmia dividit
Parvoſque pænæ corrigit timore.
Sic populorum
Munit amore latus, non enſe, aut militis haſtis.
Vrbanus VIII. Ode de S. Ludov.

Educatio militaris.

Durum à ſtirpe genus; natos ad flumina primùm
Deferimus, ſævoque gelu duramus, & undis.
Venatu invigilant pueri, ſilvaſque fatigant:
Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.
At patiens operum, parvoque aſſueta juventus
Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne ævum ferro teritur; verſaque juvencum
Terga fatigamus haſta: nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
Canitiem galea premimus, ſemperque recentes
Convectare juvat prædas, & vivere rapto.
Virgilius l. 9. Æn.

Hic natam in dumis, interque horrentia luſtra
Armentalis equæ mammis, & lacte ferino
Nutribat, teneris immulgens ubera labris.
Utque pedum primis infans veſtigia plantis
Inſtiterat, jaculo palmas oneravit acuto,
Spiculaque ex humero parvæ ſuſpendit, & arcum,
Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ
Tigridis exuviæ per dorſum à vertice pendent.
Tela manu jam tum tenera puerilia torſit,
Et fundam tereti circùm caput egit habena.
Strymoniamque gruem, aut album dejecit olorem.
Virgil. l. 11. Æn.

Excipit hic natos glacies, & matris ab alvo
Artus infantum molles nix civica durat.
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab ubere tractus
Plus potat per vulnus equum; ſic lacte relicto
Virtutem gens tota bibit; crevere parumper,

Mox pugnam ludunt jaculis: hos ſuggerit illis
Nutrix plaga jocos, pueri venatibus apti
Luſtra feris vacuant: rapto ditata juventus
Jura colit gladii, conſummatamque ſenectam
Non ferro finire pudet.

Sid. Apollinaris in Paneg. Anthem.

Nempe florebas Alemanna quondam
Patrio pubes benè lota Rheno:
Cùm tuos ſacra trutinavit urna
Corniger ortus.
Cæduis ſtabat caſa recta ramis:
Una paſtori, pecorique eandem
Vix ſuo major domus inquilino
Præbuit umbram.
Arborum veſtis fuit & ſedentis
Arborem ſubter, tamen & ferarum
Pelle, vel lento pudor integebat
Vimine corpus.
Meta compreſſi nebuloſa lactis
Glande dimota ſubigebat iram
Ventris, & fumans calidis ad ignem
Pultibus olla.

P. Iac. Balde l. 3. ſil. Ode. 2.

Ille etiam arridens clypeo te ſæpe volentem
Suſtulit, & rutilæ protendens caſſidis aurum
Armavit puerile caput, latus enſe ſiniſtrum,
Et teneros fulvo preſſit thorace lacertos.
Mox bellis inferre metum, ſudare ſub armis,
Frigora ſæva pati, curſu tranſcendere montes,
In fluviis reperire vadum, tranſire natatu
Qua latet, & ſtructis compeſcere pontibus amnes,
Nunc fugientis equi velocia flectere terga
Ediſcit, quo caſtra loco, quo ſigna, vigilque
Ponendus cuſtos; acies quæ vallibus aptæ
Quæve jugis, quantum Vulcania machina ferri
Ejaculet, quoque uſque ferat flammata furorem.

Ex P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet.

Jam puero Martis rabies, hoſtemque premendi
Ardor erat, galeæque micans in vertice fulgor,
Et fremitus ſpumantis equi, ſtrepituſque virorum,
Tympanaque, in mediis ſpirabant prælia campis.
Armabat balliſta manum, gladiumque peritus
Stringere, & edoctam Thracum præcepta machæram,
Ibat in hoſtiles cuneos, lituique, tubæque
Pugnandi fomenta dabant: hæc ſola voluptas
Inter pugnaces greſſum glomerare maniplos,
Et mixtos linguis populos, jam juſſa phalanges
Et leges acies capiunt.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 1.

Puberis hinc pectus patriæ ſubit æmula laudis
Glo-

Gloria, in excita jam promicat indole virtus:
Claſſica jamque juvant, lituumque, clangorque tubarũ
Et belli ſimulacra, noviſque effulgere in armis,
Diſcere qua denſet cuneos, qua cornua tendat,
Quave etiam ſtruat arte, locet qua fronte phalanges,
Quis locus inſidiis, ſtatio quæ accommoda fraudi:
Ut per operta ſoli diſcluſa repente furit vis
Ignea! turritas aries ut proruit arces!
P. Iul. Caſ. Deſtitus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Educatio parva, aut perfunctoria.

HOc queror Teuto: nimis oſcitanter
Educas fœtum; pater impudentes
Diligis pullos, eadem daturos
Ova nepotum.
Dente vix nato, male feriatur
Vincit ætatem puer, & proterva
Fronte firmatur: ſcelerumque curſu
Tranſilit annos.
Aleæ ludum procul amoveto,
Et canis talum leviter cadentis.
Crimen ad frontem redit, unde viſum
Filius hauſit.
Oſſeum quando ſenior capaci
Verſat in menſæ tabula fritillum,
Teſſeræ præſens notat arma Coæ
Junior hæres.
Major urgebit loculos, honorem
Mutuum laudo, reverere canos
Inquit Ænea: venerare criſpos
Dicat Julus.
Viſa ſpectator memorabit olim
Ipſe mox factis memorandus actor.
Mentis in raſa facilis tabella
Scribitur error.
Omne cum longis vitium capillis
Creſcit in pejus, nigra ni lavetur
Culpa prætextæ, toga num virilis
Pura manebit?
P. Iac. Balde l. 3. ſil. Ode 2.

Educatio ſæva, & crudelis.

ESt mihi prodigium cunctis immanior hydris,
Tygride mobilius fœta, violentius Auſtro,
Acrius Harpyiis, flavis incertius undis,
Rufinus: quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio: reptavit parvus in iſto
Sæpe ſinu tenero, perque ardua colla volutus
Ubera quæſivit fletu, linguiſque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt membra ceraſtæ.

Me tradente dolos, geſtus, artemque nocendi
Edidicit, ſimulare fidem, ſenſuſque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere riſu,
Plenus ſævitiæ, lucrique cupidi ne fervens.

Claudianus l. 1. in Rufin.

Quæ te, quæ latebris Hyrcania ſæva ferarum,
Bellua quæ genuit ſub rupe Libyſtidis oræ,
Quod mare conceptum certantibus undique ventis
Expuit, & ſola projectum liquit in alga?
Jam neque te generis noſtri, neque ſanguine noſtro
Fœmina concretum vitales fudit in auras:
Sed ſparſura luem in populos te dira Megæra
Anguineis impexa comis, vallata colubris
Edidit, & picea phlegethontis lavit in unda.
Et tenerum finxit lambentibus ora ceraſtis,
Prodigium populis dirum illætabile monſtrum,
Fluctibus inſani pelagi truculentius: Auſtris
Sævius iratis: centena fœdius Hydra
Tygride mobilius Gangetide: crudius illo
Si quid adhuc fremit in terris violentius uſquam.

P. Ber. Stephonius car. 3.

Devota ſacræ progenies domus
Fatale monſtrum, prodigialium
Monſtrum parentum; ſeu Lybiſſa
Marmaricis lea pavit antris
Seu te maligno ſidere degener
Pardus marita tygride prodidit,
Furoris hæredem paterni;
Sive gregis populator Afri
Nudum ſub alto deſtituit jugo:
Seu belluoſis fluctibus expuit
Irata tempeſtas, nocentem
Alitibuſque, feriſque prædam.
Tuo ſeveras pectore marmora
Duxere venas, marmora rupibus
Deciſa, quas Getula cælebs
Deucalio ſuper arva jecit.

P. Caſim. Sarbievius l. 1. Ode 84.

MORES ANIMI.

Mores Optimi.

Hinc pietas, hinc alma fides, hinc neſcia fuci
Religio, vitæque tenor ſincerus, & æqui
In titulos jam ductus amor, probitaſque, pudorque
Naſcenti jurata cohors, ſurgentia magnæ
Indolis attonito properant miracula mundo,
Et fortunati ſacrant primordia regni,
Hinc ſolidi vis judicii matura, ſagaxque
Ingenii rerum cauſas intrantis acumen,
Canaque primævis gliſcens prudentia luſtris

Neſto-

Neſtoreæ laudem minuunt, famamque ſenectæ
Ex P. Laur. le Brun. Eloq. Poet. to. 2.
.·.·. faſtus calcabat inanes,
Magnas inter opes humilis, non prodiga Circe,
Quæ juvenum fœdo diſſolvit pectora luxu,
Non levis ambitio, aut furor inconſultus agendi
Hic ſedes fixere ſuas; ſed proxima cœlo
Religio curas patrio donabat Olympo,
Incumbitque Deus menti, ſub moribus inſons
Emicuit pietas, & blandæ gratia vitæ.
Non animo livor diros innexuit hydros;
Truſit avâritiam, ſæclique afflata veneno
Crimina fucatæ poppyſmata ſubdola linguæ
Oderat, & ſolùm potuit ſincera placere
Simplicitas, ſocios inter venerabilis ibat
Cunctorum communis amor, nec ſpernere doctus,
Nec ſperni, facilis, paribus, cultorque piorum.
Gaſp. Barlæus Heroic. l. 8.

Mores Civitatis corrupti.

Luxus, & inſanis nutrita ignavia luſtris,
Conſumptuſque pudor peccando, unuſque relictus
Divitiis probroſus honor, lacerabat hiantem
Deſidia populum, ac reſolutam legibus urbem
Inſuper exitio truculenta ſuperbia agebat.
Nec vitiis deerant vires, non largior ulli
Auſoniæ populo ſic tum fortuna favebat,
Aurique, argentique modos: madefacta veneno
Aſſyrio manibus veſtis, medioque dierum
Regales epulæ, atque ortu convivia ſolis
Deprenſa, & nulla macula non illita vita.
Tum populo ſævi patres, plebeſque Senatus
Invidia lacera, & collidens diſſona corda
Seditio, ſed enim intereà temeraria pubes
Delicta augebat, pollutior ipſa ſenectus.
Sil. Italicus l. 11.
Orbem jam totum victor Romanus habebat,
Quà mare, quà terræ, quà ſidus currit utrumque
Nec ſatiatus erat, non vulgò nota placebant
Gaudia: non uſu plebejo tuta voluptas.
Aſſyria concham laudabat miles in unda.
Quæritur in ſilvis Mauris fera, & ultimus Ammon
Afrorum excutitur, ne deſit bellua dente
Ad mortes pretioſa ſuas, premit advena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula.
Ut bibat humanum populo plaudente cruorem,
Ingenioſa gula eſt. Siculo Scarus æquore merſus
Ad menſam vivus perducitur; inque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cœnis,
Ut renovet per damna famem, jam Phaſidos unda
Or-

Orbata eſt avibus; multoque in littore tantùm
Solæ deſertis adſpirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam, ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum;
Eſt favor in pretio. Senibus quoque libera virtus
Exciderat, ſparſiſque opibus converſa poteſtas,
Ipſaque majeſtas auro corrupta jacebat.

Petronius Arbiter.

NOBILITAS, ET IGNOBILITAS.

Homo Nobilis.

LÆta dehinc ſeries, variiſque ex ordine curis
Auctus honos, sēperque gradu prope numina sēper
Cœſareum coluiſſe latus, ſacriſque Deorum
Arcanis hærere datum: Tibereja primum
Aula tibi, vix dum aura nova mutante juventa
Panditur, hinc annis multa ſuper indole victis
Libertas oblata venit,

Statius l.3.ſil.in Laur.Hetr.

Nec mirum, non te ſeries inhonora parentum
Obſcurum proavis, & priſcæ lucis egentem
Plebeja de ſtirpe tulit, non ſanguine cretus
Turmali, trabeque, ac remis, & paupere clavo
Auguſtam ſedem, & latii penetrale ſenatus
Advena pulſaſti, ſed præcedente tuorum
Agmine, clare puer, genitum ſibi curia ſenſit.
Primaque patritia clauſit veſtigia luna,
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnovere humeri, ſed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater.

Statius l.5.ſil.ad Criſpim.

Quòd ſi nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus, atque omnes redeunt in ſemina cauſæ,
Quis venerabilior ſanguis? quæ major origo
Quàm regalis erit? non te privata dedere
Limina, nec tantum poterat contingere nomen
Auguſtis laribus patruo te principe celſam
Bellipotens illuſtrat avus, qui ſigna Britanno
Intulit oceano, Getulaque repulit arma
Cardine tu gemino laurus prætendis avitas:
Inde Caledoniis Auſtralibus, inde parentum
Cingeris excubiis.

Claudianus in laud. Serenæ.

Homo ignobilis.

NOn ego vetuſtis nomen à ceris traho
Obſcurus hæres: ſtirpe nec clara ſatus
Per ſceptra regum mittor, & trabeas Ducum.
Si quæris ex nepote quem patrem patris
Tertius ab illo cenſeam, mihi non liquet.

Avos,

Avos, & atavos generis & quidquid retro
Veteris meorum eſt, natus ex ipſis minor
Adhuc requiro: laude nec gentis meæ
Novitas colorem ducit alienum decus.
Nec me parentum merita, nec tituli efferunt,
Sed propria virtus nata mecum ſcilicet.
P. Ber. Setphonius in Chriſ. ac. 3. ſc. 9.

DIVITIÆ.

Quidquid ab auriferis ejectat Iberia foſſis,
Dalmatico quod monte, quod meſſibus Afris
Verritur, æſtiferi quidquid terit area Nili,
Quodque tegit merſus pelagi ſcrutator Eoi,
Et Lacedæmonii pecuaria culta Galeſi,
Perſpicuæque nives Maſſylaque robora, & Indi
Dentis honos, uni parent commiſſa miniſtro.
Statius l. 1. ſilv. in Laur. Hetr.

Hic mites Hieronis opes, hic ſancta vetuſtas
Artificum manibus, non uſquam clarior ullo
Gloria picturæ ſæclo: non æra vocabant
Quæ ſcirent Ephyren fulvo certaret ut auro
Veſtis, ſpirantes referens ſub tegmine vultus.
Quæ radios cœlat Babylon, vel murice picto
Læta Tyros, quæque Attalicis variata per artem
Aulæis ſcribuntur acu, aut Memphitide tela
Jam ſimul argento fulgentia pocula, mixta
Queis gemma quæſitus honos, ſimulacra deorum
Numen ab arte datum ſervantia: munera rubri
Præterea ponti, depexaque vellera ramis
Fœmineus labor:
Sil. Italicus l. 14.

Quis non te potius magna Tyros murice diſcolor
Te demens Babylon, Niliacæ regnaque Mempheos?
Seu tu falce premas quidquid habent Gargara meſſiū,
Seu centum tibi per rura boves, & juga mugiant,
Pactoluſque fluat largior, & Gange ſuperbus.
Immites animum dilacerant ſollicitudines.
Fines alterius Lydus aquis alluat aureis
Regnatuſque Tagus Heſperiæ, Medaque flumina.
P. Io. B. Maſculus l. 3. Ode 31.

Barbaros fruſtra tibi nunc tapetes
Bactra depingunt operoſa: fruſtra
Aſpero Seres properata textu
Vellera fingunt.
Sive Sarrano revolutus oſtro
Aureum limen, biforeſque valvas,
Seu colorato rutilum lacunar
Gange laboras.
Nobilem vincat licèt aula Memphin,
Et Paron, ditemque Tyron ſuperbo

Mar-

Marmore, & multa Babylonis arte
Atria condas.
Idem l.3.Ode 31.
Mens aliquando fuit gravidam recludere terram,
Æraque divitibus vellere fulva cavis.
Aurumque, argentumque nitentis germina venæ,
Quæque metallifero nutrit arena ſinu.
Quid juvat? aggeſtas licèt aurum fregerit arcas
Non tamen eſt animo nauſea pulſa meo.
Ergo ſub æquoreos rapuit me cura penates,
Quà ſubit Eoas Indus aduſtus aquas.
Quidquid & aurifluis gemmarum naſcitur undis,
Carpere ſub liquido gurgite fervor erat.
Et preſſum roſeis conchylibus edere rorem,
Rideret patulis purpura ſi qua labris,
Et baccas rutilis ſparſas conquirere ripis,
Cives Hydaſpæi quà nitet unda vadi.
P.Herm.Vgo.l.3.Pior.Deſid.n.6.

Paupertas.

ME mea paupertas vitæ traducat inerti.
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.
Ipſe feram teneras maturo tempore vites
Ruſticus, & facili grandia poma manu.
Nec tamen interdum pudeat tenuiſſe bidentem,
Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boves.
Non agnamve ſinu pigeat, fœtumve capellæ
Deſertum oblita matre referre domum.
Non ego divitias patrum, fructuſque requiro,
Quos tulit antiquo condita meſſis avo.
Parva ſeges ſatis eſt: ſatis eſt requieſcere lecto,
Si licet, & ſolito membra levare toro.
Tibullus l.1.el.1.
Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis:
Dum populus pauper, dum nova Roma fuit
Dum caſa Martigenam capiebat parva Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis ulva torum.
Juppiter anguſta vix motus ſtabat in æde:
Inque Jovis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Paſcebatque ſuas ipſe Senator oves.
Nec pudor in ſtipula placidam cepiſſe quietem,
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe ſuo.
Ovidius l.1.Faſt.
Quid memorem, ut veteris poſt prima piacula noxæ
Aſtris æquævi gemina cum prole parentes,
Aut molle ſtipula, fruticoſo aut vimine textas
Incoluere caſas, campiſque nitentia fraga,
Moraque, & excuſſa legere ſub arbore glandem?
Nempe ſub umbrifera ducebant fronde choreas,

Si

Si quando rarum ſilveſtri è vite racemum
Carpſiſſent, corylique leves ex arbore baccas;
Ac dum cara fuit placuitque nepotibus illa
Simplicitas; tum raſtra manu, tum quiſque, bidentes
Verſavere ſuos; currum tum quiſque, brevemque
Et cenſus, agrique modum finemque colebat.
P.Tarq.Gallutius l.1.car.10.

HONOR.

Stabat agens nutu celeres ad juſſa cohortes
Subnixus ſolio, & Tyrii ſub tegminis umbra
Arduus obtutu, atque auro redimitus, & oſtro
Annorum regnator Honor; cui multa coronat
Gemma caput, ſceptrumque manu prętenditur alta.
Centum illi ſubjecta gradus cœlo invida ſedes
Aſcenſu numerat, viridi fulgore nitentes.
Innumeræ ſtant circùm acies, quæ ſcandere certant,
Luctanturque optare gradum, & turbare ſodalem
Quiſque ſuum, & tuta propellere longius aula.
Hi ſummos tenuere gradus: hi margine in imo,
Subſiſtunt: ſpatio in medio pars magna laborat
Non uno confuſa globo, jam tendere ſurſum
Omnibus idem ardor, ſed ineluctabile multis
Fatum obſtat, fallitque pedem, curſumque moratur.
P.Pulchar.l.1.c.8.

VOLUPTAS.

Innixa pennis verſicoloribus,
Bombyce fulgens divite;
Molles revincta floribus
Crines, procaci fronte, lubricoque
Aſpici vultu, facilique dulcis
Flexu loquelæ cordibus imperat
Mortalium, quos dum boare creditur,
Interimit, ſuavi prębens ſub lacte venenum
Atque truces molitur hyęna
Sęvior inſidias,
Novuſque Protheus mille formas induit:
Ut ſacræ leges Themidis reſolvat
Blanda voluptas.
Vrbanus VIII.Ode de S.Maria Magd.

O fuge qui flumen rapido ſuccędis ab æſtu:
Hìc lacus Æthiopes (fuge ripam) hęc Salmacis unda,
Idem utroque venit cum flumine potus amator,
Atque obſcœna lues toto ſe fonte propinat.
O gregis immundi ſoboles ſata gramine Circes,
Mortales ò molle pecus, vos lecta Cytæis
Oblectant aconita jugis, aut arva cicutæ,
Aut riſum factura malo Sardoa veneno.
Eſte procul fluvio miſeri: malè creditur undæ,
Vidi

Vidi ego ſe veſtris immittere fontibus apros,
Et pecudes graveolentis haræ, ne pocula veſtræ
Inſidioſa ſiti, ne fœdam haurite paludem.
P. Pulchrellus l. 2. eleg. 4.

DIGNITATES HUMANÆ.

Regia dignitas, ſive Rex.

REgem non faciunt opes
Non veſtis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et dira mala pectoris:
Quem non ambitio impotens
Et nunquam ſtabilis favor
Vulgi præcipitis movet.
Qui tuto poſitus loco
Infra ſe videt omnia,
Occurritque ſuo libens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona poſſidet.
Rex eſt, qui metuit nihil,
Rex eſt, quique cupit nihil.
Seneca in Thyeſt. act. 2. in Cho.

Vidimus excelſa Salomonem in ſede locatum,
Et circumſtantes nomina magna Duces
Vincebat reliquos Unus tamen ipſe; minores
Vincit uti magno Cynthius igne faces.
Os, oculoſque Deo ſimilis, nota frontis amenæ
Neſcio quæ magnæ ſymbola mentis habent.
Hinc populos nutu facili, terraſque coercet,
Hinc fera cordato pectore bella cavet.
Sceptra manus implent adamante coruſca: pyropis
Degravat ornatum texta tiara caput.
Cæſaries humeros, tergumque refuſa flagellat,
Lenis ubi motas, ventilat aura comas.
Ipſe relucenti trabeæ veſtitus amictu
Divite gemmatam ſyrmate verrit humum.
P. Iac. Bidermanus l. 2. Herod. ep. 3.

Rex, ſeu Princeps Optimus.

TU licèt extremos latè dominere per Indos
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, ſi parva cupis, ſi duceris ira,
Servitii patiere jugum: tolerabis iniquas
Interius leges, tunc omnia jure tenebis,
Cùm poteris rex eſſe tui, proclivior uſus,
In pejora datur, ſuadetque licentia luxum,
Illecebris effræna favet; tunc vivere caſtè
Aſperius, cùm prompta Venus, tunc durius iræ
Conſulimus, cùm pœna patet, ſed comprime motus.

Nec

Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.

Claudianus de 4. Conſ. Hon.

Intentus animus, arduus, celſus, ſagax,
Impiger, amœnus, vividus, verax, probus,
Expoſita virtus, mollis affatus, manus
Donare facilis, mitis ingenii ſales,
Conſilia certa mentis, ingenii rigor
Cuſtos pudoris, æqua promiſſis fides,
Idemque vultus ſemper, & nullo metu
Timidè recedens pectoris magni color.
Nec dextra bello ſegnis, aut paci gravis,
Ubivis amantur, ſive ſi modico latent:
Si ſumma ſint in Regia, de cœlo Deum
Adeſſe clamant.

P. Bern. Stephonins in Flav. ac. ſc. 2.

Rex eſt profanos qui domuit metus:
Qui cùm ſtat unus, caſtra ſibi facit,
Caſumque, fortunamque pulchro
Provocat aſſiduus duello.
Non ille vultum fingit ad improbi
Decreta vulgi, non popularia
Theatra, non illum trophæa
Non volucri movet aura plauſu.
Beatus à quo non humilem gravis
Fortuna vocem, non tumidam, levis
Expreſſit nuquam, curioſis
Dum tacitus premit ora fatis.

P. Caſ. Sarbievius Lyr. l. 4. Ode 3.

Deſpicit æquales regum tua purpura voces,
At cœlo parere cupit, queis flectis habenis
Imperium, ſubdis Superis, unoque Tonante
Dum minor es, titulos uni ſubmittis Olympo.
Nec parere Deo pudor eſt, nam tuta perennat
Regia, quam fulcit pietas, & conſcius horror
Numinis, & ſacro ſupplex reverentia cultu.
Sic cœlo, terræque places: & ſidera Princeps
Blanda refers, precibuſque tuis ſe accomodat æther,
Nec tibi juſſa placent, mandataque dura regentum.
Quæ reges feciſſe piget, nec cuncta licere,
Quæ poſſent libuiſſe, putas: veniamque nefando
Prætexis ſceleri, aut peccans impune tribunal.
Jus populi commune tibi eſt: devincit honeſtas
Una Ducem, civeſque tuos; diſcrimina ſolùm
Majeſtas, ſceptrumque facit, ſic juſſa capeſſunt,
Quos gaudes feciſſe bonos: dominumque verentur,
Sed recti ſibi lege parem: ſat longa furori
Das ſpatia, ingenteſque moras, ne regna miniſtret
Impetus, aut calidis vileſcat regia juſſis.
Non avidum pœnæ, aut diri vindicta cruoris

As-

Accendit præceps animum; non vilibus acer
Succenſet vitiis, aut magnis fræna relaxat
Gratia criminibus, debellat dextra ſuperbos,
Subjectis facilis

Haſp. Barlæus Her. l. 8.

. . . . Prudentia factis
Emicuit grandæva tuis; intacta refulſit
Nec temerata fides, vertit vigilantia quavis
Lumina parte labor: ſublime modeſtia culmen
Inflexit; poteraſque minor jam rege videri,
Jam titulis, regumque omni conſpectior oſtro,
Non tibi veſanos ignava licentia luxus
Suaſit, & incumbens auguſtis poſtibus effrons
Improbitas, peccanſque exemplis grandibus error
Proſcribis ſcelerum matres, adverſaque recto
Crimina, tartareis quæ dudum extruſit ab oris
Tiſiphone; ſtudiiſque tuum conſtantia pulchris
Fulcit ebur, nec te patitur mutabile quidquid,
Deſpectumque ſequi, lentas patientia vires
Roborat, & totum moderatur maſcula regem
Simplicitas, ſummique decens reverentia cœli.

Idem ibidem.

Hoc Regis putat eſſe, Deo ſubmittere faſces,
Non homini; legeſque ſequi, quas condidit ipſe.
Vult licuiſſe ſibi, quicquid permittit honeſtum:
Nec licuiſſe ſibi, quæ ſola licentia clamat
Poſſe duces, tunc arma probat, cùm publica juſtè
Cauſa dolet, tunc arma fugit, cùm fœdere tuto
Stat ſecura quies, fines virtute tueri,
Principis officium credit: non noſcere bellis,
Quæ levis ambitio, & regnandi inſana libido
Suggerit. Aſtræa propugnat vindice muros
Excubiis, teliſque minus, venalia jura.
Strataque muricibus damnat fora, digna merenti
Deſtinat, indignis gravior, turbantibus acer
At quoties decernit, amat conſulta Senatus
Conſiliis ſociare ſuis, proceresque loquentes
Audit, & à cano ſuffragia Neſtore poſcit.
Non avida iratas illi malè ſtrangulat area
Quas congeſſit opes, verùm moderata fruendi
Temperies toti partitur commoda regno.
Cùm mala vicinas exercent jurgia terras,
Omnia tuta timet, litique intervenit æquus
Arbiter, indomitoſque ſtudet componere fluctus.

Idem ibidem.

Tyrannus.

. . . . jam Solis habenæ
Bis ſenas torquent hyemes, cervicibus ex quo
Hæret triſte jugum: noſtris jam luctibus ille
Conſenuit, regnumque ſibi tot vindicat annis.

At-

Atque utinam regnum: privato jure tenemur
Exigui ſpecie fundi: pars tertia mundi
Unius prædonis ager, diſtantibus idem
Inter ſe vitiis cinctus, quodcumque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.
Inſtat terribilis vivis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obſcœnus adulter.
Nulla quies. oritur præda ceſſante libido:
Divitibuſque dies, & nox metuenda maritis.
Quiſquis vel locuples, & pulchra vel conjuge notus,
Crimine pulſatur falſo, ſi crimina deſunt,
Accitus conviva perit, mors nulla refugit
Artificem; varios ſuccos, ſpumaſque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina: ſi quiſquam vultu præſentia damnet,
Liberiuſve gemat dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter.

Claudianus lib. de bello Gildon.

Is nunc ſuperbe Cœſarum ſupra modum
Animæ tumentis ſpiritum impurum efferens
Patriam jacentem caleat & templis Deus
Amat vocari: patre Veſpaſio ſatus
Se genere tanto, ſcelere gratuito abdicat:
Virgine Minerva genitus, inceſto Jovis,
Audire mavult, Roma quid poſſit pati.
Tentat jubendo thura, mentiti patris
Fulmine coruſcus, ſceptra ſic ſordent Ducum;
Tam vile nomen generis humani putat.
Odium Deorum turpe populorum metus,
Incedit aras inter, & cœlo imminet
Ritu gigantum, pateris hunc Conſul Ducem,
Quem dirus ardor cœdis, & fœdi vapor
Impurus ignis vexat, in inſtinctu fero
Rabidè ruentem, cœca quà cœcum rapit,
Tumidi ira cordis, pejor atque ira Venus?

P. Ber. Stephonius in Flav. ac. ſc. 2.

Tyrannis Reginæ ſpecie.

REgnantum ſedet hic etiam Regina Tyrannis,
Harpyzque alas humeris regalibus aptat.
Pro ſceptro chalybis virgam ſuſtollit: acervo
Stat capitum ſubnixa, ferro quæ meſſuit enſe,
Ut ſolium extrueret ruiturum, purpurat oſtro
Sanguinis: immotos oculos, immotaque frontis
Nubila non unquam flectit; ſed mente nocenti
Multa movet, dum multa timet ſibi lictor, & hoſtis.

P. Car. de Luca l. 29. Dom. Laur.

Aula, ſive vita Aulicorum.

INnumeræ ſtant circùm acies, quæ ſcandere certant,
Luctanturque optare gradum, & turbare ſodalem
Quiſ-

Quiſque ſuum, & tota propellere longius aula.
Hi ſummos tenuere gradus, hi margine in imo
Subſiſtunt; ſpatio in medio pars magna laborat.
Non uno confuſa globo, nam tendere ſurſum
Omnibus idem ardor, ſed ineluctabile multis
Fatum obſtat, fallitque pedem, curſumque moratur,
Hinc odia, hinc variæ fraudes, hinc effera bello
Pectora, flagranteſque animis diſcordibus iræ.

P. Pulcharellus l. 1. car. 8.

Livor beati liminis cuſtos, pede
Timido per Aulas errat adjunctus comes
Aſſiduus angor rebus in lætis adeſt.
Pectore ſubeſo cura prætendit gravis
Inane frontis gaudium: greſſu ardua
Demiſſa vultu graditur ambitio impotens:
Uſura cui blanditur, invidia anteit.

P. Bern. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 1.

Abripimur cœci, ſcopuliſque allidimur Aulæ
Et tamen in portu credimus eſſe ratem.
Semper ab incerto curarum impellimur æſtu,
Attamen ignaros occupat alta quies.
Blandimur ventis, decimas amplectimur undas,
Oſcula convulſo figimus uſque mari.
Naufragio inſtamus, juvat occurſare procellis;
Nec ſatis ad mortem eſt, vel meruiſſe mori.
Jungimus inventis quæſita pericla periclis.
Pullulat è medio ſæpe labore labor.
Cur tantum ſibi dura putat fortuna licere
Fingat ut arbitrio fata, viceſque ſuo?
Hunc premit, æthereis imponit turribus illum,
Lubrica perpetuo turbine verſat opus.
Hunc alit æternis redivivum angoribus, illum
Proterit immiti ſemper iniqua pede.

Ant. Maſcardus l. 3. ſilv.

Fallacis Aulæ pompa, criminum mater,
Quæ turbulentæ turbinem bibis pompæ,
Rituque ſemper fluctuantis Euripi.
Et huc, & illuc ambulando, curſando,
Confabulando, garriendo, ludendo,
Et uſque, & uſque, & uſque conſalutando
Quotidiano merſa navigas cœno,
Centumque pictis curribus lutum rumpis.
Sis ò beata, delicata, formoſa
Morum charybdis Aula, pectorum Circe,
Doloſa Siren, innocentiæ labes,
Fraudum ſatelles, officina fucorum,
Eas ſuperbis ſemifulta lecticis,
Et per ſupinæ colla plebis incedas.
Habe capaces patrimonii Scyllas,
Fundi Maleas, ſpongias crumenarum,

Onu-

Onuſtà laudum plauſtra, nominum rhedas
Plenas jocorum, riſuumque carrucas
Ineptiarum mille turgidos folles,
Quibus doloſè ficta dona naturæ
Vultus poetas, & poetrias linguas
Fecere dudum ſuſque, deque vertere;
Quibus loquacis inficetiæ plena
Negotioſa liminum ſalutatrix
Famelicorum turba circulatorum,
Nugaſque mille vendit, & locat riſum:
Fruſtiſque fraudum mille, mille fucorum,
Mendaciorum mille, mille nugarum
Suitque, ſubſuitque mille centones.

P.Caſ.Sarbievius l.1.Epigr.Ep.75.

Ah Symplegada nobilem
Claris naufragiis prætereuntium,
Et cœcos ſcopulos fuge.
Prima namque potens ambitio fores,
Et limen tacitum obſidet:
Perjuriique palàm pollicitis Dea
Stipatur famulantibus.
Cui thure, & precibus turba; ſed acrior
Auro curia ſupplicat.
Spes blando facilis lumine deſides
Et nutu illice provocat:
Tam ſpondere animis larga petentibus.
Quàm jurata dare immemor
Quæ mentes avidas ludere geſtiens,
Umbris detinet aureis,
Et pictis oculos paſcit honoribus.

P.Gil.Ionninus l.3.Ode 6.

Exulat hinc Aſtrea Proul, totam ambitus aulam
Poſſidet, in vinclis juſque, piumque gemit.
Illic pro vero proſtant mendacia. nulli
Certa fides, vulpem pectore quiſque gerit,
Non regem, ſed regna colit gens æmula, geſtit
Ut premat, aut noceat, quilibet eſſe potens.
Aurea ſollicitas volitare per atria curas
Aſpice: ſecurus non amat iſta ſopor.
Nulla quies: curſu, ſtrepitu, fremitu omnia fervent:
Credite, vix tantis motibus Ætna ſonat.
Imperat hoc Rex trinus,opes, honor, atque voluptas,
Tota tribus dominis vix ſatis aula patet.
Hos circumſiſtunt, palpant, mirantur, adorant,
Sollicitant, prenſant ambitioſa cohors.
Illi promiſſis comites ingentibus implent,
Sed vacuas ſemper ſpes ſedet ante fores:
Quid moror? expediam paucis; non divite lingua,
Sed potius lacrymis res eget iſta tuis.

Au-

Aula quid eſt? carcer ſpecioſus,ſplendida vincla,
Virus dulce, quies anxia, ſcena brevis.
Inſtabilis ſtatio, pelagus grave, lerna malorum,
Pœna hilaris, Siren noxia, ficta quies.
Mendax lena, dolor verus; fucata voluptas,
Error gratus, inops copia, juge jugum.

P.Ca.Verpæus l.2.El.4.Piar.lacr.

Quod primum eſt, pietas, candorque, fideſque
Exulat his laribus, Vos hæc privata putatis,
Et civis documenta boni; regnantibus omne
Quod libuit, licuiſſe, alia nec lege teneri
Qui populo imperitant, quanto imperioſior orbi eſt
Quiſque Jovem curat minus,& contemptor Olympi eſt.
Aut nullos habet aula Deos, aut ſegnius illos
Quos habet illa, colit, nec enim ſe numine egere
Autumat, in terris quiſquis pro numine habetur.
Quæ facienda jubet, leges quas purpura condit.
Condere vult aliis, veniam ſibi criminis uni
Ipſa facit, meritiſque audax prior annuit, & quod
Imperat, injungitque ſuis, detrectat honeſtum.
Ingreditur ſed ficta gradu,dum comis haberi
Vult, ſimulat, geſtuque levis mentitur amicum.
Et latam didicit frontem prætendere fraudi,
Diligit, ut noceat: quem prona amplectitur, odit.
Hic mala luxuries diſtentis prodiga cellis,
Et faſtus populator opum ſtabulantur, & exlex
Abſorbet noſtros regum laſcivia cenſus.
Vilis adulator picto jacet ebrius oſtro,
Delator magnaque bonos mercede flagellat.
Sunt vigiles ad lucra doli, dividitur æquum,
Et pretio proſtant trabeæ; livorque ſecundis
Anxius alterius rebus liveſcit opimis
Promiſſis facilis ſua mox promiſſa retractat.
Sed levitate pari, rapiunt aliena potentes,
Nec proprii fines, nec regnum ſufficit unum.

Gaſp.Barlæus l.1. Her.

∴∴ aſt alius faſces miratus, & oſtrum
Sarranum, penetratque aulas, atque intima regum
Limina, nec patiens nutus non ſervat heriles:
Non noctu, non ille auſus diſcedere luce.
Ac ſæpe incautæ nimium poſt acta juventę
Tempora, inops animi; lapſiſque inglorius annis,
Fortunamque, ſuaſque miſer deplorat inanes
Spes multùm, & reliquæ præfert incommoda vitę
Curis, atque atra pectus conſumptus ab ira:
Dum veras ignominias, dum turpia ſecum
Ludibria, & falſos recolit mentitus honores.

Aug.Bargeus Cynez.l.6.

DI-

DIGNITATES SACRÆ.

Pontifex Maximus.

Ecce autem ſolio latè ſpectabilis aureo
Invehitur gaudentum humeris, animiſque Quiritū
Romanus Pater, & Romanæ ſpiritus urbis
Urbanus: proh quale decus, quantumque ſerenæ
Majeſtatis habet? ſe ſe ipſe nitentior ardet,
Et præter ſolium divinior: emicat olli
Tantus in ore Deus, cui ſceptra vicaria geſtat.
Denique ſi neſcis, quàm grandia munera verſet
Quidve animo ducat, curarum conſule vultum
Principis, & dices, nihil eſt mortale quod optat.
Talis adeſt mundi Pater, & quocumque curuli
Ingreditur ſolio, tum genua labantia terræ
Ponit adoratum populus; ſed lumina tollit
In cœlum, voceſque pias, & fauſta precatur
Omnia, deque ſuis Urbano fabricat annos.

P. Vinc. Guiniſius car. 1.

Regnare terris vidimus alterum
Latè Tonantem ſorte vicaria,
Iraſque, divinumque fulmen
Intrepida jaculare dextra.
Atram rebelles ad Stygia trudere,
Cujus potenti voce recluditur
Immane diductis dehiſcens
Faucibus obſequioſus Orcus:
Devota rurſus pectora Tartaro
Donare Cœlo. fertur Atlantias
Utcumque damnatos avernis
Virga vadis revocare cœtus.
Minora vero, verius indicat
Oſtenta rerum lingua ter integri
Interpres æqui, ter ſupremi
Arbitrii memoranda laude.
Soluta vinclis docta tenacibus
Vincire nexu, vincta reſolvere
Fatique, naturæque leges
Inſolito variare nutu.
Quicquid ſevera voce dirmerit
Quicquid benigna, numen ab æthere
Ad juſta concors ſempiterna
Lege ratum, ſtabilique firmat.

Bened. Milanus in lib. Carm. Ode 1.

Cardinales.

Cætera quid memorem? Vos ò fulgentibus oſtro
Tollitis ora Patres in veſtibus: altaque juxta
Purpura, prætexto nubit quæ vellere frontem
Labitur, & totos rutilat demiſſa per artus,
Et villoſa ligant patulos amenta galeros.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 1.

SPECTACULA.

Pompa Equeſtris.

ANteibat ſublimis equis delecta juventus,
Ornatæque vias implent longo ordine turmæ.
Pars lucent ſagulis; chlamydeſve, aut picta decoris
Stamina cingebant humeris: pars arma coruſcant,
Attolluntque leves elato vertice criſtas
Ipſe inter belli proceres, vexillaque Princeps
Fertur, & intexto trabeam diſcriminat auro,
Et multum de patre gerens, tum denſa cohortes
Effundit legio. nam ære latentia membra
Horrificas vomüere minas; ſed fuſa per aurum
Blanda laceſſito cedebant lumina ſoli,
Et flammæ galeis, clypeis ſe fulgura miſcent:
Haud impar infertur eques, cui plurima dorſo
Purpura, fulgenteſque habitus, cui lucidus ambit
Membra calybs: ſonipes ſquamis, atque ære coruſcis
Mobilis effigiem gaudet ſimulare metalli:
Miranturque omnes: turbis civilibus implent
Sublimes quicumque domos: quicumque patentes
Obſedere vias, atque altis pendula pinnis
Culmina: & obtutu florentia Principis uno
Ora legunt, ſimilemque putant aſtare parentem.

P. Al. Donatus l. 10. Conſt.

Sed Circo jam pompa ſubit: jamque agmine læto
Apparent, campumque ineunt Romana juventus.
Hi ſolido auro frenos moderantur equorum,
Et teneros ornant armis fulgentibus artus.
Omnibus auriferas attollit caſſida criſtas.
Plumaque mordenti colludens molliter auro
Nutat, & ancipites confundit mixta colores,
Inſidet ira latus, cui baltheus alligat enſem,
Gemiferum capulis enſem: præfixa relucent
Spicula inaurato manibus gortynia ferro:
Oſtrinæque ſimul chlamydes, auroque rigentes
Irradiant gemmis tunicæ: per colla renident,
Pectoraque, eois contexta monilia baccis.
Bix denas adeò tendunt in cornua turmas,
Ære cavo, & curſu alipedum, fremituque ſonantes.

P. Al. Donatus l. 2. Conſt.

Pompa ludicra pedeſtris.

AT juvenes aciem totidem formare pedeſtrem
Aſſueti, & ſtabili legione obducere campum,
Pila quibus, clypeique manu: quibus ardua frontem
Obnubit galea, & rutilas vomit aurea criſtas:
Arma tegunt habiles ſagulis brevioribus artus.
Comminus hi conferre pedem, diſpergere cladem
Eminus; implicitos aut centuriare maniplos,
Aut laxas denſare, arctas laxare cohortes,

Et

Et ſinuare fugam, tergoque inſtare trementi
Diſcunt, & profugum revocare in prælia Martem.

Idem ibidem.

Pugna ludicra equeſtris.

INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frenatis lucent in equis; quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit, Trojæque juventus.
Cornea bina ferunt præfixo haſtilia ferro:
Pars leves humero pharetras, it pectore ſummo
Flexilis obtorti per collum circulus auri.
Tres equitum numero turmæ, ternique vagantur
Ductores: pueri biſſeni quemque ſecuti
Agmine partito fulgent, paribuſque magiſtris. *Et inf.*
Poſtquam omnem læti conſeſſum, oculoſque ſuorum
Luſtravere in equis: ſignum clamore paratis
Epytides longè dedit, inſonuitque flagello.
Olli diſcurrere pares, atque agmina terni
Diductis ſolvere choris, rurſuſque vocati
Convertere vias, infeſtaſque tela tulere.
Inde alios ineunt curſus, alioſque recurſus
Adverſis ſpatiis, alternoſque orbibus orbes
Impediunt, pugnæque cient ſimulacra ſub armis.
Et nunc terga fugæ nudant, nunc ſpicula vertunt
Infenſi, facta pariter nunc pace feruntur.

Virgilius l.5.Æn.

Signa cavis ſonuere tubis, & cornua cantu
Inducunt equiteſque, pharetratoſque maniplos
Antevolat criſta Mavors, & mitibus armis
Jam ſublimis equo bellator, & igneus auro
Et Tyrio ardentem ſaturatus murice pallam
Fortis adeſt: idem ardor equo, ſpumanſque, fremenſque
Exilit, & celeres curſu rapit impetus armos.
Adverſis micuere haſtis, cœcoque tumultu
Delituere; cavas implerunt fragmina nubes.
Tum jaculis, tum fulmineo ferit obvius enſe
Quiſque hoſtem ſpeculatus, & ictu inſignis in orbem
Sive fugam ſimulat, molliquerepentè recurſu
Aggreditur, parmaque levem, teloque minantem.

P. Alex. Donatus l.2.car.8.

Ludicra bella parant ficti ſimulacra furoris.
Ergo bellatrix ſe turba oſtentat in armis
Exuperatque jugum, quà detumet æquore collis
Æquora deſpectans, armorum fulgure campus
Lucet, equus phaleris, diſcurrunt agmine longo
Frenatis equites in equis, convertere curſus;
Ire, redire; ciere fugam, rurſuſque referre
Quadrupedes in bella juvat; tunc ire ſolutis
Montis ad ima choris, rurſuſque vocare flagello
Pernices ad ſumma feros, atque agmina campo,
Jungere, vibratiſque retexere prælia telis.

P. Car. de Luca l.18. Dom. Laur.

Pugna ludicra pedeſtris.

Ecce autem gemini thyrſos impune per auras
Criſpabant Satyri belli ſimulacra cientes
Alter in alterius procurrit comminus haſtam,
Suſpenſo ferit ille gradu, rotat alter in orbem
Terga fugax, hoſtem reveluto ut verberet ictu.
Crura alternatim mox, brachia jactat uterque.
Aſſiliunt, inſtant, minitantur: hìc obvius hoſtis
Ante oculos thyrſum ſimulata cœde coruſcat,
Contentuſque metu pavitantem innoxius ultro
Præterit, obducto confeſſus gaudia rictu.
Ille inſultantis malè ſuetus ferre cachinnos,
Excutitur furiis, & honeſtas imbibit iras.
Conſtitit in digitos, thyrſumque amplexus utraque
Forte manu, ferus inſurgens altè extulit ictum,
Fregit & implicitum gemina inter cornua thyrſum.

Ant. Maſcardus l. 2. ſil v. in. Aut.

Ludus equitum collineantium in annulum.

Hic locus eſt, inquit, pugna qui notus equeſtri
Mitia pacato prælia Marte tulit.
Annulus in medio tranſverſi in vincula funis
Figendas poſuit pendulus orbe notas.
Hinc autem denſis meditatus prælia turmis,
Arduus alipedis fræna regebat eques
Non ille æratis ſe ſquameus induit armis,
Non tegit obductas caſſis ahena comas.
Linea futilibus variè contexta metallis
Multiplici lapſu ſerica picta rigat.
Atque ſuper cingunt plumas capita alta comantes,
Et numeroſa nigro tegmine gemma nitet.
Buccina jamque dedit feſtum certamine ſignum,
Ingeminatque cavum reddita ſigna nemus.
Illi abeunt, ineuntque novo è carcere curſus
Annulus inſerta cuſpide raptus abit.

P. Alex. Don. l. 3. in Tuſcul.

Curſus Curruum.

Nonne vides? cum præcipiti certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus;
Cùm ſpes arrectæ juvenum, exultantiaque haurit
Corda pavor pulſans: illi inſtant verbere torto,
Et proni dant lora: volat vi fervidus axis.
Jamque humiles, jamque elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras
Nec mora, nec requies: at fulvæ nimbus arenæ
Tollitur, humeſcunt ſpumas, flatuque ſequentum
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ.

Virg. l. 3. Georg.

Stare levi curru moderantem quatuor ora
Spumigeris frenata lupis, & flectere equorum

Præ-

Prævalidas vires, ac torto ſtringere gyro.
At cùm laxato fugerunt cardine clauſtra.
Exagitare feros, pronumque anteire volantes
Uixque rotis levibus ſummum contingere campum,
Vincentem pedibus ventos, vel prima tenentem
Agmina in obliquum curſus agitare malignos,
Obſtantemque mora totum præcludere Circum,
Vel medium turbæ: nunc dextros ire per orbes
Fidentem campo, nunc meta currere acuta.
Spemque ſub extremo dubiam ſuſpendere caſu.

Mar. Millanus l. 5. Aſtron.

Inſonuit contra Tyrrenum murmur, & omnes
Exiliere loco, quæ tantum carbaſa ponto,
Quæ bello ſic tela volant, quæ nubila cœlo?
Amnibus hybernis minor eſt, minor impetus igni.
Tardius aſtra cadunt, glomerantur tardius imbres,
Tardius è ſummo decurrunt flumina monte.
Et jam rapti oculis, jam cœco pulvere mixti
Una in nube latent, vultuſque umbrante tumultu,
Vix inter ſeſe clamore, & nomine noſcunt.
Deſeruere locum, & ſpatio quo quiſque valebat
Diducti, delet ſulcos iterata priores
Orbita, nunc avidi prono juga pectore tangunt.
Nunc pugnante genu preſſis duplicantur habenis
Colla toris crinita tument, ſtanteſque reflectit
Aura jubas. bibit albentes humus arida nimbos,
Fit ſonus immaniſque pedum, tenuiſque rotarum.
Nulla manus requies, denſiſque inſibilat aer
Verberibus, gelida non crebior exilit Arcto
Grando, nec Oienlis manant tot cornibus imbres. *Et inf.*

Poſtremum diſcrimen erant Chromis aſper, & aſper
Hippodamus, non arte rudes, ſed mole tenentur
Cornipedum. prior Hippodamus fert ora ſequentum
Fert gemitus; multaque humeris inceditur aura.
Speravit flexæ circùm compendia metæ
Interius ductis Phœbejus augur habenis
Anticipaſſe viam; nec non & Theſſalus heros
Spe propiore calet, dum non prohibente magiſtro
Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.
Jam prior Oeclides, & jam non tertius ibat
Admetus; laxo cùm tandem ex orbe reductus
Æquoreus ſonipes premit, evaditque parumper
Gaviſos, ſubit aſtra fragor. cœlumque tremiſcit,
Omniaque excuſſo patuere ſedilia vulgo.
Sed nec lora tegit, nec verbera pallidus addit
Labdacides, laſſa veluti ſtatione magiſter
In fluctus, in ſaxa ruit, nec verbera pallidus addit
Reſpicit, & victam projecit caſibus artem.
Rurſus præcipites in recta, ac devia campi
Obliquant, tenduntque vias: iterùm axibus axes

Infleṣi, radiiſque rotæ, pax nulla, fideſque.
Is furor in laude eſt, trepidant,mortemque minantur,
Multaque tranſverſis preſtringitur ungula campis.

Stat.l.6.Theb.

Jamque ubi prolato ſonuere repagula ſigno,
Et toto prima emicuit vix ungula cornu,
Tollitur in cœlum furiali turbine clamor,
Proniqueⁱ, ac ſimiles certantibus ore ſequuntur
Quiſque ſuos curſus, magnaque volantibus iidem
Voce loquuntur equis, quatitur certamine circus
Certantum, ac nulli mentem non abſtulit ardor.
Inſtant præceptis, & equos clamore gubernant.
Fulvus arenoſa ſurgens tellure ſub auras
Erigitur globus, atque operit caligine denſa
Cornipedumque vias, aurigarumque labores.
Evolat ante omnes, rapidoque per aera curſu
Callaicus Lampon fugit, atque ingentia tranat
Exultans ſpatia & ventos poſt terga relinquit.
Conclamant, plauſuque fremunt, votique peractam
Majorem credunt præcepto limite partem.
At queis interior cura, & prudentia circi
Altior, effuſas primo certamine voces
Damnare, & claſſis longè increpitare querelis
Indiſpenſato laſſantem corpora riſu.
Quò nimius, quò Cyrnervis (nam Cyrnus agebat)
Verbera dimitte, & revoca moderatus habenas,
Heu ſurdas aures: fertur ſecurus equorum,
Nec meminit quantum campi decurrere reſtet.
Proximus à primo diſtans quantum æquore currus
Occupat ipſe loci tantum, ſed proximus ibat
Aſtur Panchates, patrium frons alba nitebat
Inſigne, & patrio pes omnis concolor albo
Ingentes animi, membra haud procera, decuſque
Corporis exiguum; ſed tum ſibi fecerat alas
Concitus atque ibat campo indignatus habenas,
Creſcere ſublimen, atque augeri membra putares.
Cinyphio rector radiabat fronte Peloro
Camphaſus, ipſe aſper nec qui cervicis amaret
Applauſæ blandos ſonitus, clauſumque cruento
Spumeus admorſu gauderet mandere ferrum.
At docilis fræni, & melior parere Pelorus,
Non ungue effuſum ſinuabat devius axem,
Sed lævo interior ſtringebat tramite metam,
Inſignis multa cervice, & plurimus idem
Ludentis per colla jubæ (mirabile dictu)
Unus erat levis, ut Zephyri nova flamina campis
Vectorum eductum genitrix effuderat Harpe
Nobilis hunc Durius ſtimulabat in æquore currum
Camphalus antiquo fidebat Atlante magiſtro.
Jamque ferè medium everti certamine campum

In

In ſpatia addebant; niſuſque apprendere primos
Panchates animoſus equos, ſuper altior ire
Et præcedentem jam jamque aſcendere currum
Pone videbatur, curvatiſque ungula prima
Callaicum quatiens pulſabat calcibus axem.
At poſtremus Atlas, ſed non & ſegnior ibat
Poſtremò Durio; pacis de more putares
Æquata fronte, & concordi currere freno.
Senſit & exhauſtas, qui proximus ibat, Iberus
Callaicas cernit vires, nec ut ante ſalire
Præcipitem currum, & fumantes verbere cogi
Aſſiduo violenter equos: ceu monte procella
Cùm ſubitò ex alto ruit; uſque ad colla repentè
Cornipedum protentus, & in capita ardua pendens
Concitat ardentem, quod ferret loca ſecundus
Panchaten, voceſque addit cum verbere mixtas,
Te ne, Aſtur certante ferret quiſquam æquore palmam
Erepto? conſurge, vola, perlabere campum.
Aſſuetis velox pennis decreſcit anhelo
Pectore conſumptus Lampon, nec reſtat hianti
Quem ferat ad metas jam ſpiritus; hæc ubi dicta
Tollit ſe ſonipes, ceu tunc è carcere primo
Corriperet ſpatium, & nitentem opponere lævos
Aut æquare gradus, Cyrnum poſt terga relinquit.
Confremit & cœlum, & percuſſus vocibus altis
Spectantum Circus: fertur ſublime per auras
Altius attollens cervicem victor ovantem
Panchates, ſocioſque trahit prior ipſe jugales.
Sil. Italicus l. 16.

Illi ad clauſtra fremunt, repaguliſque
Incumbunt ſimul, ac per obſeratas
Transfumant tabulas, , & ante curſum
Campus flatibus occupatur abſens.
Impellunt, trepidant, trahunt, repugnant,
Ardeſcunt, ſaliunt, timent, timentur,
Nec greſſum cohibent, ſed inquieto
Duratum pede ſtipitem flagellant.
Tandem murmure buccinæ ſtrepentis
Suſpenſas tubicen vocans quadrigas
Effudit celeres in arva currus.
Non ſic fulminis impetus triſulci,
Non pulſa è ſcythico ſagitta nervo,
Non ſulcus rapidè cadentis aſtri,
Non fundis balearibus rotata
Unquam liquidos poli meatus
Rumpit plumbea glandium procella,
Cedit terra rotis, & orbitarum
Moto pulvere ſordidatur aer.
Inſtant verberibus ſimul regentes,
Jamque & pectora prona de covino

Extenſi rapiuntur, & jugales
Trans armos feriunt vocante tergo.
Nec cernas citò cernuos Magiſtros
Temones mage ſufferant, an axes
Jam vos ex oculis velut volantes
Conſumpto ſpatio patentiore
Campus clauſerat, arctus arte factus.
Tu conamine duplicatus ipſo
Stringis quadrijugos, & arte ſumma
In gyrum bene ſeptimum reſervas.
Inſtabant alii manu atque voce;
Paſſim & deciduis in arva guttis
Rectorum, alipedumque ſudor ibat.
Tenſis pectoribus, pede ante fixo,
Tu preceps rapidos teris jugales.
Hic compendia flexuoſa metæ
Unus dum premit incitatus à te
Elatas ſemel impetu quadrigas
Juncto non valuit plicare gyro.

Sid. Apollinaris car. 23. de Narbo.

Illi autem non ſtare gradu, non parcere frænis
Et miſcere avidas dumis ferventibus iras,
Tranſtrave, ſeu calidis incendere flatibus auras,
Sive flagellatos pedibus divellere poſtes,
Et fruſtra. in palmam curſus agitare morantes.
Aſt ubi mappa dedit revolutum candida ſignum,
Perſonuitque ſimul tubicen, ſimul ardua totos
Recluſcere aditus dejectis oſtia clauſtris,
Proſiliunt rapto foribus ſimul axe jugales.
Viderunt fauſtoque notant clamore Quirites,
Et vidiſſe negant; oculos fugit impetus ardens,
Seque, rotaſque fuga velox auriga recondit.
Ille tamen ſtimulat, geminataque ſibilat amens
Verbera, vota præit ſonipes, curſuque prementis.
Se magis urget equi, & currum volat ante volantem;
Stridet, & intacto cita præterit orbita campo.
Septima reſtabant feſſis ſudata quadrigis
Certatim ſpatia, & reflui labor ultimus orbis:
Ablatuſque ſimul rector, Tyrioque refulgens
Murice, cornipedes urgent, Praſinoque minantur.
Ille autem dubias jam circumflectere metas
Ceperat, ecce ſubit rapidis auriga quadrigis
Rufus, & anguſtæ compendia quærit arenæ
Incaſſum, teretique teres rota concita metæ
Hæſit, & alliſu curſum labefacta remiſit.
Albus adeſt: non ille potis cohibere jugales,
Tramitis aut lati ſpatium. frænisque retortis
Dexteriora ſequi. levis axe prehenditur axis
Impliciti & radii medii crepuere rotarum.
Mordet equus fulvas, rectorque excuſſus habenas.

It

It Praſinus, celerique irrumpit in oſtia curru:
Murmura Aventinas pulſant popularia cautes.
P. Alex. Donatus l. 2. Conſt.

Curſus Pedeſtris.

HÆc ubi dicta locum capiunt: ſignoque repentè
Corripiunt ſpatia audito, limenque relinquunt
Effuſi nimbo ſimiles, ſimul ultima ſignant.
Primus abit, longeque ante omnia corpora Niſus
Emicat, & ventis, & fulminis ocyor alis.
Proximus huic lo ngo ſed proximus intervallo
Inſequitur Salius; ſpatio poſt deinde relicto
Tertius Euryalus.
Euryalumque Helimus ſequitur; quo deinde ſub ipſo
Ecce volat, calcemque, terit jam calce Diores,
Incumbens humeris; ſpatia & ſi plura ſuperſint,
Tranſeat elapſus prior, ambiguumque relinquat,
Jamque ferè ſpatio extremo, feſſique ſub ipſum
Finem adventabant, levi cum ſanguine Niſus
Labitur infelix, cæſis ut fortè juvencis
Fuſus humi, viridesque ſuper madefecerat herbas,
Hic juvenis jam victor ovans veſtigia preſſo
Haud tenuit titubata ſolo, ſed pronus in ipſo
Concipit, immundoque fimo, ſacroque cruore.
Non tamen Euryali, non ille oblitus amorum;
Nam ſe ſe oppoſuit Salio per lubrica ſurgens:
Ille autem ſpiſſa jacuit revolutus arena.
Emicat Euryalus, & munere victor amici
Prima tenet, plauſuque volat, fremituque ſecundo,
Poſt Helymus ſubit, nunc tertia palma Diores.
Virgil. l. 5. Æn.

Ut ruit, atque æquum ſummiſit regula limen,
Corripuere leves ſpatium, campoque refulſit
Nuda cohors, volucres iiſdem modò tardius arvis
Iſſe videntur equi. credas è plebe Cydonum
Parthorumque fuga totidem exiluiſſe ſagittas.
Effugit hic oculos rapida puer ocyor aura
Mœnalius, quam deinde gradu premit horridus Idas,
Inſpiratque humeros, flatuque, & pectoris umbra
Terga premit: poſt ambiguo diſcrimine tendunt
Phœdimus, atque Dymas illis celer imminet Alcon.
Et infra .·.·. vix campus euntem
Sentit, & exilis plantis intervenit aer,
Raraque non fracto veſtigia pulvere pendent.
Irrupit clamore fores, clamore recurrit,
Ante ducem, preſſaque levat ſuſpiria palma.
Statius l. 6. Theb.

Qui poſtquam arrecti plantis, & corpora proni
Pulſanteſque æſtu laudum exultantia corda
Accepere turba ſpatium, exiluere per auras
Ocyus effuſis nervo exturbante ſagittis..

Diverſa & ſtudia, & clamor; pendentque faventes
Unguibus, atque ſuos, ut cuique eſt gratia, anheli
Nomine quemque cient; grex inclytus æquore fertur.
Nullaque tranſmiſſa veſtigia ſigant arena.
Omnes primævi, flaventiaque ora decori,
Omnes ire leves, atque omnes vincere digni.
Extulit incumbens medio jam limite greſſum
Eurytus, & primus brevibus, ſed primus abibat
Præcedens ſpatiis: inſtat non ſegnius acer
Heſperos, & prima ſtringit veſtigia planta
Progreſſæ calcis; ſatis eſt huic eſſe priori,
Huic ſperare ſat eſt fieri ſe poſſe priorem.
Acrius hoc tendunt greſſus, animiſque vigore
Corpora agunt; auget pueris labor ipſe decorem,
Ecce levi niſu poſtremoque agmine curſus
Celſus inexhauſtas effundit turbine vires
Non expectato, ſubituſque erumpit ad auras.
Prævehitur Theron: credas Cyllenida planta
Æthereo nexis curſu talaribus ire.
Jamque hos, jamque illos populo mirante relinquit,
Et modò poſtremus, nunc ordine tertia palma
Heſperon infeſtat ſua per veſtigia preſſum.
Nec jam quem ſequitur tantum, ſed prima coronæ
Spes trepidat tantis venientibus Eurythus alis.
Quartus ſorte loci: ſed ſi tres ordine ſervent
Inceptos curſus, nequicquam vana laborans
Tarteſſos, fratrem medio Therone premebat.
Nec patiens ultra tollit ſe ſe æquore Theron
Igneus, & plenum prætervolat Heſperon iræ.
Unus erat ſuper, & metæ propioribus ægros
Urebat ſimis ſtimulis, quaſcumque reliquit
Hinc labor, hinc trepidans pavor in præcordia vires,
Dum ſperare licet, brevia ad conamina uterque
Advocat, æquatur curſus, pariterque ruebant.
Et forſan gemina meruiſſent præmia palma
Pervecti ſimul ad metas, ni terga ſequutus
Theronis, fuſam latè per lactea colla
Heſperos ingenti tenuiſſet ſævus ab ira,
Traxiſſetque comam; tardato lætus ovanſque
Eurytus evadit juvene, atque in prælia victor
Emicat, & galeæ fert donum inſigne coruſcæ.

Sil. Italicus l. 16.

Lucta.

. . . . rejeci viridem de corpore veſtem,
Brachiaque oppoſui, tenuique à pectore veras
In ſtatione manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ.
Et modò cervicem, modò crura micantia captat,
Aut captare putes, omnique à parte laceſſit.

Me

Me mea defendit gravitas, fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnat, manet illa ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulùm, rurſuſque ad bella coimus,
Inque gradu ſtetimus certi non cedere, eratque
Cum pede pes junctus; totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Reiicere Alcides à ſe mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductaque brachia ſolvit,
Impulſumque manu (certum eſt mihi vera fateri)
Protinus avertit, tergoque oneroſus inhæſit

Ovidius l. 9. met.

Conſeruere manus, & multo brachia nexu
Colla diu gravibus fruſtra tentata lacertis
Immotumque caput fixa cum fronte tenetur;
Miranturque habuiſſe parem, nec viribus uti
Alcides primo voluit certamine totis,
Exhauſitque virum: quod creber anhelitus illi
Prodidit, & gelidus feſſo de corpore ſudor,
Tunc cervix laſſata quati: tunc pectore pectus
Urgeri; tunc obliqua percuſſa labare
Crura manu; jam terga viri cedentia victor
Alligat, & medium compreſſis ilibus arctat:
Inguinaque inſertis pedibus diſtendit, & omnem
Explicuit per membra virum: rapit arida tellus
Sudorem, calido complentur ſanguine venæ.
Intumuere tori, totoſque induruit artus,
Herculeoſque novo laxavit corpore nodos.

Lucanus l. 4.

Poſtquam oleo gaviſa cutis, petit æquor uterque
Procurſu medium, atque hauſta veſtitur arena.
Tum madidos artus alterno pulvere ſiccant.
Collaque demerſere humeris, & brachia latè
Curva tenent, jam tunc aſtu deducit in æquum
Callidus, & celſum procurvat Agyllea Tydeus
Summiſſus tergo, & genibus vicinus arenæ.
Ille autem Alpini veluti regina cupreſſus
Verticis, urgentes cervicem inclinat in Auſtros,
Vix ſe ſe radice tenens, terræque propinquat,
Jam dudum ætherias eadem reditura ſub auras.
Non ſecus ingentes artus præcelſus Agylleus
Sponte premit, parvumque gemens duplicatur in hoſtē.
Et jam alterna manus frontemque, humeroſq; latuſque,
Collaque, pectoraque, & vitantia crura laceſſit.
Interdumque diù pendent per mutua fulti
Brachia, nunc ſævi digitorum vincula frangunt
Vis eadem Oenidæ, nec ſole, aut pulvere feſſa
Membra labant: riget atra cutis, duriſque laborum
Caſtigata toris contra non integer ille

R 6 Fla-

Flatibus alternis, ægroque effœtus hiatu
Exuit infeſtas fluvio ſudoris arenas,
Ac furtim rapta ſuſtentat pectora terra.
Inſtat agens Tydeus, ictumque in colla minatus
Crura ſubit, cœptis non evaluere potiri
Fraſtratæ brevitate manus; venit arduus ille
Deſuper, oppreſſumque ingentis mole ruinæ
Condidit. *Et infra.*
Acrior hoc Tydeus animiſque, & pectore ſupra eſt,
Nec mora: cùm vinclis, onerique elapſus iniquo
Circuit errantem, & tergo nec opinus inhæret.
Mox latus, & firmo celer implicat ilia nexu
Poplitibus genua inde premens evadere nodos
Nequicquam, & lateri dextram inſertare parantem
Improbus, horrendum viſu, ac miſerabile pondus
Suſtulit, Herculeis preſſum ſic fama lacertis
Terrigenam ſudaſſe Lybin, cùm fraude reperta
Raptus in excelſum, nec jam ſpes ulla cadendi,
Nec licet extrema matrem contingere planta.
Fit ſonus, & lætos attollunt agmina plauſus.
Tunc altè librans inopinum ſponte remiſit,
Obliquumque dedit, procumbentemque ſecutus
Colla ſimul dextra, pedibus ſimul inguina vinxit.
Deficit obſeſſus, ſoloque pudore repugnat
Tandem preſſus humi, pronamque extenſus in alvum
Sternitur, ac longo mœſtus poſt tempore ſurgit,
Turpia ſignata relinquens veſtigia terra.
Statius l. 6. Theb.

Ludum caſtuũ Vide apud Virg. l. 5. Æn.
Ludum diſco certantium Vide apud Statium loco cit.

Pugna gladiatorum.

Munus ibi populo crudelis arena parabat,
Mutua fœdaret quo ferus ora cruor.
Jam fora concurſu, plateæque, viæque calebant,
Inde frequens plebes, inde ruebat Eques.
Implentur Cunei, podio pars ſpectat ab imo,
Pars caveæ ſumma de ſtatione videt.
Sedimus arrecto ſocii in ſpectacula vultu,
Hoplomachoſque dari, Pinnirapoſque vident.
Mox, ſua quæ pavido præludat parmula Threci,
Mox, ſua quæ Samnis ventilet arma notant.
Hinc mirmilloni qua retia parte minentur,
Inde ſecutorem qua petat arte Tridens.
Confuſique favent, iraſcunturque; cachinnos
Plauſumque alterno turba furore ciet.
Hic video Dorylam (quem pinguior ante ſagina
Paverat, ac multus ventre gravarat adeps)
Extentum recubare ſolo dum craſſus hianti
Vulnere manaret non minor amne cruor.
Victoremque jacens irritat; & ocyus enſem

Porre

Porrecta juguli mergere parte jubet.
Nec mora, ſævit atrox repetito vulnere victor,
Et punctim immerſo traiicit enſe gulam.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Hero. ep. 3.

Pugna hominum, & ferarum.

UT ſonuere tubæ, cavea ruit ecce jubatus
Inde leo, quantum juga vel Nemea timerent,
Hinc Tigris, à quanta & Lybici potuere leones
Formidare ſibi; duo conſpicienda ferarum
Monſtra quibus rabies & par erat ira nocendi.
Hæc Erycem petit, ille Remum: ſtat uterque lacertis
Grandibus, inque feros acuit venabula rictus.
Iſte prior, ſed tela Remi minitantia Tigris
Aſpernata ferox occurrere gaudet, & omnem
In partem hac ille, nulli penetrabile ferro
Corpus agens, quacumque Remus convertitur, inſtat.;
Ille quidem nuſquam ſe deſerit, obvia monſtro
Tela rotans; exitque ungues, morſuſque petentis
Tigridis evitat: dum ſummo denique ferri
Perſtrinxit mucrone feram, furit illa doloris
Impatiens, repetitque hoſtem valido improba ſaltu,
Et lævum complexa femur, rapit ungue cruento
Ingentem lateris divulſo à corpore pulpam:
Illicet oſſa patent, hiantia vulnera multo
Sanguinis imbre pluunt: fugiente labantia ſenſu
Genua trahit, vixque ipſa manu venabula ſervat.
  Acrius intereà, & majori robore victor
Pugnat Eryx: nunc lata ferit mucrone leonis
Tergora, nunc caudæ minitantis ſyrmata vitat
Impiger, inque jubas, & colla frementia torquet
Tela frequens: refugitque celer, fugienſque recurrit,
Et quantum ſuperat leo vi, tantum arte leonem
Vincit Eryx, nam forte cavam de pulvere ſicco
Ut licuit replere manum, ſabulum omne refudit
Callidus, & jactam Lybicæ venator arenam
Sparſit in ora feræ, geminos caligo repente
Occupat atra ſinus oculorum, & nocte laborat
Bellua, dumque oculis inimici pulveris umbram
Decutit, urget Eryx toto venabula niſu.
Pectus in adverſum; pellemque Libyſſida ferro
Traiicit, at dum perſtat Eryx incumbere in haſtam
Fortior, atque ipſis luctatus in oſſibus hæret;
Jam perfuncta Remum fera vicerat altera: & artus
Corporis avulſos, ſemeſaque fruſta relinquens
Improviſa Erycis ruit in certamina Tigris,
Ipſumque à tergo reſupinat; & omnibus ungues
Artubus infixos ſulcata per oſſa cruentat.
Ille repentino perterritus hoſte, morantem
Inter prima feræ præcordia deſerit haſtam,
Alteraque inſtaurat cum tigride bella, ſed impar

Hic

Hic hominis congreſſus erat, converſus in ipſam
Ore ferox petit ora feræ: denteſque laceſſit
Dentibus, & morſus alternis morſibus æquat.
Succubuit tandem & laceris ſpectacula clauſit
Artubus, & tigrim labente cadavere pavit.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid.

Ergo ubi pulvereo ſteterunt capita ardua Circo.
Nec rabidas aſtare tigres, non bella cientes
Maſſylos tauri metuunt rugire leones;
Protinus intento veniunt in prælia cornu.
At leo marmaricis rex immanſuetus ab arvis
Infrendens, aliquem vacuo non cedere campo;
Ardet in audentem ſeſeque exſuſcitat hoſtem.
Saltuque explorat, cauda ſeu verberat iras:
Ille inclinata properat certamina fronte.
Nec mora, fulmineo jaculantem fulgura vultu,
Terrentemque auras tonitru, longèque ferentem
Funera, cornigera figendum cuſpide taurus
Occupat; ungue leo, morſuque, & dentibus hoſtis
Vulnerat, inſanoque fremit ſua damna tumultu.
Sed tamen incaſſum validis nam cornibus hærens
Jactatur, vaſtumque trahens in viſcera vulnus
Abrupti trajecta dolet confinia cordis.
Spumantemque ſuo labi cum ſanguine vitam.
Nec minus immanes urique, urſique rapaces,
Ramoſique ruunt conſerta in bella bifontes
Non ullo præfixa valent venabula ferro,
Spicula non contra mauris contorta lacertis,
Horribili non dente tigres: non ſi qua ferarum
Turba recollectis irarum fulminat armis.

P. Alex. Don. l. 2. Conſt.

Funambuli ſpectaculum.

QUis novus hìc cœlo ſuſpendit Dædalus alas?
  Sed vereor, ne fors Icaron eſſe probet.
Aſpicis ut tenui feliciter audet in aura
  Ceu ſubeat ſtabili ludicra bella ſolo?
Fune ſuper tereti tutiſſimus errat, & artem
  Ludere dum geſtit, luditur arte timor.
Hic choreas impune ciet, ſe ſeque ſupinum
  Librat, & intorto turbine corpus agit.
Argutat pedibus, tremuloque per aera ſaltu
  Tollitur, erectus ſed tamen inde redit.
Nec mora, nec requies: iterùm ter pectus in altum
  Surgit, & in gyrum ter vaga membra rotat.
Corpore dum pendet, ſola cervice tenet ſe,
  Et verè ad reſtim colla redacta gerit.
Tum ſimulat caſum, populoque timente, timorem
  Ridet, qui populi vota timere facit.
Quin capite obverſo; totus pede pendet ab uno?
  Dumque pedem abſolvit, dextera ſupplet opem.

Jam jam caſurus redit incertumque theatrum,
Quas jubet in partes, ſpeque metuque trahit.
Non ſolus pendet, ſed enim pendentia ſecum
Uno ex fune tenet millia multa virum.
O viles animæ & venalia pectora parvo;
Sæpe quibus merces eſſe ruina ſolet.
Cùm funem aſpicitis pendentem, dicite forſan
Ultima jam vitæ linea ducta mea eſt.

P. Vinc. Guiniſius epig. 37.

.·.·. Juvenem ſe tollere in altum,
Sublimemque agili reſtim contingere ſaltu,
Alternisque vagum choreis attingere funem
Intuor; ecce tibi toto ſe corpore pronum
In terram ſaltator agit: jam turba faventem
Præcipiti apponit dextram: ſed ridet inanes
Ille metus, tutuſque ſui dum pendulus infra
Deprimitur capite obverſo, pede firmus ab uno
Libratum vacuo ſuſpendit in aere corpus
Quid faciat, quave arte caput, corpuſve reclinet
Altius attollat? totus, mirabile dictu,
In ſe ſe redit, & ſubito ſe turbine verſans
Alta tenet capite, & pedibus premit infima; tumque
Fune ſuper tereti ad numerum componere ſaltus
Audet, & ad filium cantus, hilareſque camœnas
Saltandi revocare modum, vix planta labaſcit
Sede ſub inſtabili; partem ſed corpus in omnem
Pondere libratur parili: conſiſtere firmum
Si lubet, obſequitur; ſtat certus in aere funis.
Nil tamen attonitus tremulæ formidine reſtis
Ingeminat ſaltus: ſubſultim vertice in altum
Tollitur arrecto; pedibus ſi quando per auras
Disjunctis ruere præceps, caſuque putetur
Proximus, arte nova ſibi conſulit: inſidet ipſo
Fune ſuper jam factus eques, compreſſus utrumque
Preſſo crure latus, nulliſque inſtructus habenis
Sic equitat, tandemque novo veſtigia niſu
Ad ſummum revocat revocato corpore funem.
Verùm ubi perpetui feſſum ſe turbine motus
Præſentit, fictæ placet indulgere quieti.
Firmiter innixus mento ſe ſuſtinet: infra
Penſile declinat corpus, ſuſpendia fingit
Vera; pavent ſpectantum oculi, ſed nulla timendi
Fit mora, namque pedes agitans, & brachia totus
Ad motum redit, atque alios ſe torquet in orbes.
Quodque iterum mirere magis, dum ſtringit utraque
Appenſum dextra funem, trans brachia totum
Paulatim inſinuat corpus, nerviſque retortis
Et manibus revocat ſe ſe, & reflectit eodem
Membra ſitu.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet. 7.

Spectaculum eorum, qui vires Herculis, ut vocant, repræſentant.

VEl qui more avium ſe ſe jaculantur in auras
Corporaque ædificant celeri creſcentia nexu;
Quorum compoſitam puer augmentatus in artem
Emicet, & vinctus plantæ, vel cruribus hærens
Pendula librato figat veſtigia ſaltu.

Claudianus Paneg. de Conſ. Man.

Ludi, in quibus indomiti tauri occiduntur.

TError ut armenti Taurus, cui plena juventæ
Vulneris indocilem vallarunt cornua frontem,
Heſperiique olim venit in certamina ludi;
Si poſt tuta latens circenſis dolia pugnæ
Ardua venator trajecit arundine colla,
Mugitu, ſaltuque, truces & cornibus iras
Colligit: ac primum iliceæ monimenta carinæ
Deiicit, aut jacto levat inter nubila ligno.
Fumifer expirans accenſum curſibus ignem
Inde ruit, profugique incaſſum artemque dolentis
Rapta ſagittiferi jaculatur corpora Tracis.

P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Harpaſtum Florentinum, ſeu Calcis ludus.

. . . . Cùm protinus ire per auras,
Atque auras deferre ſinu per inania follem
Aſpiciunt: volitat ventus cum carcere liber.
Libera libertas non eſt, nam vincula defert:
Orbe latet, totoque procul diſpellitur orbe:
Abſque domo fert ille domum; ſubit aſtra, fugatur:
Ima ſubit: reſilit. Ventoſi prælia vento
Exagitant juvenes: pellunt dextra, atque repellunt.
Corruit ille iterùm: levis aere truditur aer;
Ictibus impatiens obmurmurat: altaque rurſus
Nubila metitur curſu: ſi forte globoſa
Excipiant miſerata globum: patiturque repulſam,
Indignabundo præceps cum murmure pubes
Æmula diſcurrit, follemque capeſſere geſtit
Labitur ille manu; dum truditur, exilit; iras
Dum turget ventis, eventilat: emicat ardor
Bellicus; inſurgunt juvenes, rapiuntque, feruntque;
Et pro folle caput raptorum tunditur, inde
Crebreſcit pugnis nova pugna; impreſſa tumeſcunt
Tubera luminibus; frons livet eburnea nigro
Juncta ebeno, pulchraque oculi de nube coruſcant.
Scilicet audaces digitis coeuntibus armat
Abſque armis dextras, proque arcu brachia torquent,
Pro ſaxis, jaculiſque manus. in verbera pendet,
Prona juventa; vibratque oculos, animataque tela
Dirigit in vulnus, pugniſque ſonantibus ora,
Et malè concrepitant malæ, ſonituque choreas
Exercent dentes, liventia tempora circùm

Itque, reditque, manus ſtrepituſque alternat, & ictus
Ille fugit, retroque genas ſubducit ab ictu.
Stat gravis ille, gradumque tenet, dextramq; pavendam
Erigit inſultans; niſuque immotus in hoſtem
Fert oculos, dextram, vires, & vulnera; dextra
Ipſa ſibi plaudit geminato verbere: palma
Preſſa refert palmas ſine ſanguine.

P. Car. de Luca l. 19. Dom. Laur.

Satyri Scenici.

NEc minus agreſtes Satyri, Faunique bicornes
Pone movent thyrſos, ſolitique invertere ludo
Seria, venantur faciles per ludicra riſus.
Pellibus hirſutis hi ſcortea cingere terga,
Et picturato redimicula texere flore,
Ac ſertis umbrare comas, pars nebrida collo,
Et deſcendentes humeris componere villos,
Caprigenaſque aptare genas, rictuſque ferinos,
Interque horrificas erumpere cornua ſetas.

P. Al. Donatus l. 2. Conſt.

LUDI PRIVATI.

Pilæ Ludus.

JAmque calent luſorum animi; color ardet in ore,
In vultu ſanguis rubet, omneſque occupat artus:
Præcipites hinc inde ruunt, curſuque ſequaci
Atque oculis ſphæræ volucri vigilantibus inſtant.
Quiſque ſibi, & ludo intentus, quaſcumque rotetur
Miſſilis in partes globus, huc toto impete fertur,
Huc avidus currit; nec rarò fallitur ipſa
Dextra ludentum, dum ſe ſe librat in ictus
Aut etenim tantum caſu pila pulſa ſecundo
Mittitur, aut dubio declinat verbera ſaltu,
Aut oculos juvenum, curſuſque eludit inanes
Flexibus obliquis, aut in medium acta foramen
Non ultra reſilit, ſi quiſquam audentior alta
Reticulum dextra extulerit, ſphœramque volantem
Non patitur humum declivi tangere lapſu.
Quiſque ſuas implet partes, cupiduſque videri
Exerit intentas curvato corpore vires,
Flexibilemque manum, quoties pila pulſa reſultat
Longius à latere, in protenſos explicat ictus;
Si contrà premitur, ſubitoque in pectore ſaltu
Subſiliat pila: toto habilem cum corpore dextram
Contrahit, adductiſque globum toto impete nervis
Torquet in aerios tractus: hic circinat orbes,
Multipliceſque dolos, ludentum ut lumina fallat.
Hinc fugitiva volat, dextramque exoſa ſequacem
Fertur in oppoſitam partem: nec tutius illi
Stare datur, firmamque negat pars altera ſedem.
Nuſquam tuta quies; premitur, ſemperque receptis
Ob-

Obteritur: plagis, ictuſque reciprocat ictum.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet. l. 7.

Ludus Follis.

Hic juvet inſutos in nubila condere folles,
Præcipiti lapſos ferre, referre gradu.
Impellantque leves tumefacta pellibus aura
Brachia multiplici lignea dente globos.
Hinc plaudunt comites, quoties per inania pulſu
Lenta repercuſſo pondera folle rotas.
Et quoties tactis rediens avellitur aſtris
Orbis, & attractu perſonat orbe ſolum:
Aut ſaltu ſublime redit, validoſque per ictus
Aerium celeri turbine currit iter.

P. Alex. Donatus l. 3. car. el. ult.

Evehitur primùm in formas tractabilis omnes
Follis hians, laxaque compage ſolutus.
Hic ubi concepit ventos, ubi ſpiritus intro
Immiſſus penitus latebras pervaſit in omnes
Ventoſamque ſuo transfudit flamine vitam,
Paulatim videas in magnam exreſcere molem,
Inque globum ingentem attolli, *Et inf.*
Dum loquor, en rapitur, ſurſumque per aera follis
Huc illuc agitur vacui ludibria cœli.
Nunc etenim celſum ſublimis in aera fertur,
Nunc cadit, & motu majore reſurgit in auras.
Nec tamen inflexis attrita ſuperbia plagis
Detumet, in mediam impavidus deſcendit arenam;
Extuſaſque manus juvenum, & ſibi multa minantes
Verbera ſponte ferit; reddit, quos excipit, ictus;
Et dum percutitur totius pondere dextræ
Percutit ipſe manum: credit ſibi turpe timere
Vel poſiti ante pedes hoſtis; ſe librat ab alto
Aere & ingenti ſecurus mole, paratum
Aggreditur pugilem, factuſque audacior alter
Longius impellit contracto robore follem.
Tum verò ingenti moles excuſſa fragore
Perpetuum infrendet murmur; ſonat ictibus acta
Innumeris, nimioque ſuas præ verbere metas
Tranſilit impatiens.

Ex. P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet. l. 7.

Ludus puerilis turbinis.

Ceu quondam torto volitans ſub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circùm
Ingenti ludo exercent: ille actus habena
Curvatis fertur ſpatiis: ſtupet inſcia turba,
Impubeſque manus mirata volubile buxum
Dat animos plagæ. *Virgil. l. 7. Æn.*

Quid tanto puerum circumſtrepis area plauſu?
Aut quas tortilibus pubes armata flagellis

Exer-

Exercere iras parat; audio fervere latè
Verbera, & inflecti magnis clamoribus ictus
Circumquaque ſonant; turbo verſatilis omnes
Vertitur in partes, huc illuc impete toto
Plagarum impatiens agitur; ſed verbera plagis
Addit, & in varios juvenilis turba rotatus
Torquet oberrantem; crebro ſe ſe explicat orbe,
Seque urget, multoque ſalit contortus ab ictu.
At fruſtra inſtabilis partes ſe verſat in omnes:
Quo minus inflictos hinc inde movetur ad ictus
Indignans, gravius premitur, plagaque recenti
Vapulat à pueris, & ſaltu concitat iras.

P. Laur. le Brun. to. 3. Eloq. Poet. l. 7.

Ludus latrunculorum.

Sic ait, & verſa in tabulam deprompſit ab urna
Arte laboratam buxum, ſimulataque noſtris
Corpora: torno acies fictas, albaſque, nigraſque,
Agmina bina pari numeroque, & viribus æquis.
Bis nivea cum veſte octo, totidemque nigranti
Ut variæ facies, pariter ſunt & ſua cuique
Nomina diverſum munus, non æqua poteſtas
Illic & Reges paribus capita alta coronis,
Et Regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat: ſunt qui pedibus certamina inire
Sueti, ſunt & equis qui malint, quique ſagittis,
Nec deeſt quæ ferat armatas in prælia turres
Bellua, utrinque indos credas ſpectare Elephantos.
Jamque aciem in verſum ſtatuunt, ſtructæque cohortes
Procedunt campo, caſtriſque locantur in ipſis.

Reliqua longiſſimæ deſcriptionis
Vide apud Hier. Vidam in Carmine Scacchia.

Lapillus à ludentibus ſuper aquas injectus.

Aſpicis ut viridi ludens in margine ripæ
Exigui jactu lapidis puer æquoris undas
Ventilet, ut tumidi colliſa protervia fluctus
A ſilice inſecto non uno vapulet ictu.
Hic ſuper extremam decurrens fluminis oram
Ducit arenoſi tractus maris, atque tumentes
Mollis criſpat aquas fluxus, totuſque ſubinde
Merſus, & emergens alternis ſaltibus infra
Deſilit, & ſummam ſupra mox ſubſilit undam,
Sic ferit anguſtos latices, campoque recepto
Liberioris aquæ componit in ordine ſaltus.
Tum magis, atque magis minimos decreſcit in uſus
Unda, ſuoſque arctat fluctus, imitata figuram
Pyramidis, tandemque apicem tenuatur in unum.
Sic lapis arte nova fluctus deludit, & undis
Inſultat, tutuſque ſui quò ſaxa feruntur
In præceps ſibi pandit iter, ſignata relinquit.

Quo

Quo ſe cunque ferat, veſtigia; nec ſatis itas
Oceani ſpreviſſe ſemel, ni ſæpe laceſſat
Multiplici tactu, & nimio temerarius auſu
Naufragium premat ipſe ſuum, dum ſemper eodem
Unde emerſus erat, redit, & ſe exhaurit eundo.
Apud P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet. l. 7.

Ludus, qui vulgò dicitur l'Occha.

Eſt tenui grandis tela ſociata papyrus,
Quæ teretes prœlo impreſſos ſic explicat orbes,
Arctior ut ſemper gyro breviore coarctet.
Et mihi ſi liceat patriis modò vocibus uti,
Ocha eſt, Romanæ nimium res cognita pubi.
Arida ſex denis, variis animata figuris
Pagina ſignantur punctis, tres ſi inſuper addas.
Quod ſi quis numero ludens æquabit eodem
Illicet aggeſti potietur hic æris acervo.
Ardua res equidem; crebro tamen evenit ictu,
Nam toties jactat quadratis candida formis
Oſſa, loco quocumque nigris interlita ſignis,
Ut tandem optatæ teneat confinia prædæ.
Quam tamen haud facili ſubito pertingere curſu
Poſſe datur; pictæ ſua ſunt diſcrimina chartæ.
Namque ubi ſex complet luſoria pagina punctos,
Obvius erigitur pons. Si quis præterit iſthac
Sancitum ſolvens communi lege tributum,
Tutus it, & numerus talis ſemel additur idem.
Non procul annoſum feſſis luſoribus aptè
Exponens caupona merum, jentacula parvo
Exhibent, & mundis pretioſa cibaria mappis.
Hic tanto laſſus manet hoſpes tempore, donec,
Quiſque bis expleto jactaverit ordine talos.
Dilatans immane chaos, tractuſque profundos
Adjacet huic puteus, lato qui gurgite fauces
Pandens, cuncta vorax tenebroſo ſorbet hiatu.
In quem præcipiti lapſu ſi fortè viator
Incidat, ad ſuperas nunquam revocabitur auras,
Perculſus ni clade pari comes extrahat alter.
Quem propè Dædaleis labyrinthus flexibus antra
Pandit, & innumeros texens ambagibus orbes.
Mille plicat replicatque vias, adituſque recurvos
Circinat, implexis fallens erroribus artem.
Hæc ludens qui tecta ſubit, non horrida priſcæ
Fata timet ſortis, nullus nam funera miſcens
Minotaurus ineſt; diræ procul exulat omnis
Ira feræ, humanoque inhiantia monſtra cruori.
Sed tantùm pactos ob victa pericula nummos
Solvens, & punctis retro tribus indè recedens
Præcavet infauſta rurſum ne forte prematur.
Ponè niger ſequitur fœdo pædore refertus

Car-

Carcer ab aeria ſeductus luce, ſoluto
Hinc nulli penſo fas eſt exire, priuſquam
Captivum numero ſocius detrudat eodem
Carcere ab anguſto: nam hominem vix excipit unum.
Non longè telo diſtat munita recurvo
Pallida mors, ingens luſorum terror, & horror.
Nam dum ſe extremos, abſolvere poſſe labores
Quis putat, immani falcis ſi concidat ictu,
Quos multo fauſtè confecit tempore punctos
Amittit, ludique exordia prima retexit.
Proh quoties metæ propior dum credis amatas
Te ſubiiſſe fores, punctus tum defuit unus.
Tum jactum renovans, rurſuſque ſuperfuit unus,
Sæpius hinc etiam te ſors inimica remotas
Diſtrahet in partes: nono nam quolibet orbe
Ponderis impatiens argutus gracitat anſer,
Qui nullum proprio patitur requieſcere dorſo;
Sed numerum quoties clamoſo terminat ore
Sortiri toties repetit primordia puncti,
Colluſor vacua donec conſiſtat in æde.
Incertus auctor.

SALTATIO, SIVE CHOREA.

.·.·.·. pars æthere ſummo
Penſilis ad numerum choreas ciet, & pede fidens
Mobile corpus agit, nunc ſe ſe verſat in orbem
Turbinis intorti celeres imitata rotatus;
Nunc placido motu placidiſſima obambulat arte,
Intexitque vias, curſuque retexit eodem,
Et labyrintheis erroribus aera ſignat:
Atque aliquis tremulos modulatus corpore ſaltus,
Mille vices iterat, jacit, eſultantia membra
In ſublime, teritque pedem pede, crura ſupinus
Implicat in ſe ſe, mox dum redit explicat, idem,
Et ſalit, & reſilit, corpus vibrat, & rotat idem.
P. Vinc. Guiniſius car. 7.

Inflexo pudibunda genu leviterque micantes
    Proſilit alternans blanda puella pedes.
Marmoreum digitis libat primoribus æquor,
    Et vaga ſuſpenſos temperat, arte gradus.
Prima relabenti relegit veſtigia curſu.
    Se rotat, & volucri ſe rapit ipſa fuga
Nunc ſecat obliquans trepidos incerta meatus;
    Mille per anfractus textile nectit iter.
Nunc ſalit, & tremulas vibrans per inania plantas
    Vix tacito ſummam verbere mordet humum.
Fulgure mobilior celeri ſe turbinat orbe
    Et labyrintheas implicat arte vias.
Curvatis fertur ſpatiis ampla atria circùm
    Jam gravior, paſſo provehiturque ſinu.

Mox

Mox ruit, & laxis veluti furiatur habenis;
Mox premit, excurſus frangit & ipſa ſuos,
Inde pedem pede ſupplantans trepidatque, labatque,
Ludit & innumeris Dædala planta modis.
P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 4. Eutrop. 11.
Seu dulci modulata choro veſtigia flectis,
Arduus in numerum greſſus formare decoros.
P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 8.
Mira chori facies. nunc intercepta virili
Corpore Nympharum turbæ veſtigia certa
Lege regunt; nunc oppoſitis ſtant frontibus omnes,
Atque adverſa viro virgo eſt: nunc dextera dextræ
Hæret, & attollit generoſo brachia motu.
Nunc dimiſſa manus cuique eſt, errantque viciſſim,
Et dominum mutant pueri, dominumque puellæ,
Mox ſibi deſertas repetunt, & quæque priori
Saltando matrona coit, velut ipſa vagantur
Sidera: jamque ſtudent jungi, modò tramite longo
Diſſociata micant melius, levis area cunctis
Tunditur ad numeros, nunc hic, nunc ille caprizat.
Peſque pedi teritur quartò. rotat ille lacertos
In gyrum, curritque trochus, directa moventur
Membra, nec inflexis fœdè ludibria debent
Poplitibus prudens ſtrepitus, motuſque feroces
Virgo cavet, lenique ferit proſcenia ſaltu.
Inde manus pulſant manibus, feriuntque, crepantque
Argutè digitis, & ſolo pollice cantant.
Præludunt litui, ſaltatriceſque choreas
Siſtra, tubæque regunt, forma eſt diverſa canendi,
Et diverſa chori, jam priſcum Corduca ſaltant,
Jam Lædam, jam Trettanelum; jam Pyrrica ſolos
Laſſat forma viros, rutiliſque moventur in armis.
Nunc chorus Eumelia eſt, nunc inconcinna Sicinnis.
Hi Samios referunt motus, hi Cariatizant,
Illi Hormum alternis ſaliunt, Corybantiaque æra.
Curetumque modos alii, moreſque vetuſtos
Phæacum, aut variis imitantur Prothea formis.
Gaſp. Barlæus Heroic. l. 4.
Ante levis graditur, ſaltuſque, chorique magiſter
Exilit ad numerum, ſe ſeque per aera verſat
Lubricus, & ſummas vix dum pede lambit arenas
Argutas jactatque manus, volvenſque loquaces
Hinc atque hinc oculos, & mollia corpora flexu
Saltantum celeri vertigine temperat orbem.
P. Alex. Donatus l. 2. Conſt.

VENATIO.

IT portis jubare exorto delecta juventus,
Retia rara, plagæ, lato venabula ferro;
Maſſylique ruunt equites, & odora canum vis.
Poſt-

Poſtquam altos ventum in montes, atque invia luſtra,
Ecce feræ ſaxi dejectæ vertice capræ
Decurrere jugis: alia de parte patentes
Tranſmittunt curſu campos, atque agmina cervi
Pulverulenta fuga glomerant, monteſque relinquunt.
At puer Aſcanius mediis in vallibus acri
Gaudet equo. jamque hos curſu, jam præterit illos:
Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fulvum deſcendere monte leonem.

Virgilius l.4. Æn.

Ac velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper, multos Veſulus quem pinifer annos,
Defendit, multoſque palus Laurentia: ſilva
Paſtus arundinea, poſtquam inter retia ventum eſt
Subſtitit infremuitque ferox, & inhorruit armos;
Nec cuiquam iraſci, propiuſve accedere virtus,
Sed jaculis, tutiſque procul clamoribus inſtant.

Idem l.10.

Incluſum veluti ſi quando flumine nactus
Cervum, aut puniceæ ſeptum formidine pennæ
Venator curſu canis, & latratibus inſtat:
Ille autem inſidiis, & ripa territus alta
Mille fugit, refugitque vias; at vividus Umber
Hæret hians, jam jamque tenet, ſimiliſque tenenti
Increpuit malis, morſuque eluſus inani eſt.

Virgilius l.12. Æn.

Venimus, & latos indagine cinximus agros,
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu,
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum
Copula detrahitur canibus, quos illa frequentes
Effugit, & cœtum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) jam dudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit,
Vix bene miſſus erat? nec jam poteramus ubi eſſet
Scire, pedum calidus veſtigia pulvis habebat,
Ipſe oculis ereptus erat: non ocyor illo
Haſta, nec exutæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex mediis ſubjectis imminet arvis;
Tollor in hunc, capioque novi ſpectacula curſus
Quò modo deprendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt; nec limite callida recto,
In ſpatiumque fugit ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti
Imminet hic ſequiturque parem, ſimiliſque tenendi
Non tenet, & vanos exercet in aere morſus.

Ovidius l.7. met.

Quò poſtquam venere viri, pars retia tendunt.
Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur

Si-

Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Hic aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excuſſis eliſus nubibus ignis.
Sternitur in curſu nemus, & propulſa fragorem
Silva dat: exclamant juvenes, portentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro,
Ille ruit, ſpargitque canes, & quiſque furenti
Obſtat, & obliquo latrantes diſſipat ictu.

Vide reliqua apud Ovidium l.3.met.

Ire umbroſas cingite ſilvas,
Summaque montis juga Cecropii,
Vos quà Marathon tramite lævo
Saltus aperit, qua comitatæ.
Gregibus parvis nocturna petunt
Pabula fœtæ, vos quà tepidis
Subditus auſtris frigora mollit
Durus Acarnan, alius rupem
Dulcis Hymetti; parvas alius
Calcet Aphyduas; pars ille diù
Vacat immunis, qua curvati
Littora ponti Sunion urget,
Si quem tangit gloria ſilvæ
Vocat hunc Philippis:
Hic verſatur metus agricolis,
Vulnere multo jam notus aper.
At vos laxas canibus tacitis
Mittite habenas.
Teneant acres lora moloſſos;
Et pugnaces tendant Creſſæ
Fortia trito vincula collo.
At Spartanos, genus eſt audax
Avidumque feræ, nodo cautus
Propiore ligat, veniet tempus
Cùm latratu cava ſaxa ſonent.
Nunc demiſſi nare ſagaci
Captent auras luſtraque preſſo
Quærant roſtro, dum lux dubia eſt;
Dum ſigna pedum roſcida tellus
Impreſſa tenet.
Alius raras cervice gravi
Portare plagas, alius teretes
Propter laqueos, picta rubenti
Linea pinna vano eludat
Terrore feras, tibi libretur
Miſſile telum: tu grave dextra,
Lævaque ſimul robur lato
Dirige ferro: tu præcipites
Clamore feras ſubſeſſor ages.
Tu jam victor curvo ſolves Viſcera cultro.

Seneca in Hipp. ac.1.ſc.1.

Nec

Nec verò leporem tantùm, capreaſve fugaces,
Aut timidas agitent præcluſa indagine damas,
Queis jugulæ inſpirent auras, & amicus Orion.
Quin ipſis in ſpeluncis, in rupe cavata
Excipiant verſum impavidi, & venabula contra
Objectent, denſiſque actum de ſaltibus aprum
Innixi expectant haſtis, it calle ſilenti
Efferus, ac fuſo ſpumant virgulta veneno.
Nec vaſto timeant aut comminus ire leoni.
Venatus juvat audaces.

Iov. Pontanus l. 2. de Stell.

Sed venabula longa ſed, inſidioſa plagarum
Texta, ſed omnigenum venantibus apta canum vis.
Invenies geminos nervis horrentibus arcus,
Spiculaque, & pictæ formoſum inſigne pharetræ:
Prædones etiam aligeros, roſtroque minaces,
Et genus, accipitres, generi fatale volantum;
Et gladium capulo fulgentem, & flammea bullis
Cingula, Sidonio quibus aurum intermicat oſtro,
Fulmineoſque tubos, & arundine robur ahena
Flammivomum, miſſoque tonans lethale metallo:
Ille pharetrata comitum ſubeunte caterva
Vectus eques, multa cane cinctus, & aureus armis,
Septa fugit, monteſque procul contendit in altos,
Quò gregis alta vocant oblivia, quò rapit acer
Umbeꝛiter, cui viſus aper dare terga ſequaci.

P. Pulcharellus l. 2. Eclo. 9.

Irruimus ſilvam, cinctoſque indagine ſaltus:
Foverat innumeras intima ſilva feras.
Tum dare ſigna duces, juvenum ruere ardua pubes,
Et latrare canes, & trepidare greges.
Fit fuga: perque omnes ſternuntur inertia campos
Agmina: pars jaculo, pars cane victa cadit.
Non leporem virgulta tegunt, nec in hoſpita damas
Culmina, ſetigeros nec ſua vallis apros.
Hàc hominum curſus, hàc fertur odorata canum vis;
Prædaque diverſos, & ſua quemque rapit.
Illic capra jugis dejecta manibus: illic
Cingitur objectis anxia cerva plagis.
Jamque adeò dum quiſque ruunt in devia, cervus
Per nemus aeria fertur inane fuga.
Inſequor, inde ferox fugit ille ferocior; & quà
Invia cuique foret, pervia utrique via eſt.
Sæpe feram ferro, jaculoque volante laceſſo,
Irrita ſed ferri vis, jaculique fuit.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Hero. ep. 1.

It longum campis agmen ſelecta canum vis,
Roſtroque captat omnia:
Impatienſque moræ (notas odor attulit auras)
Tentat manus abrumpere:

Signa canunt, omni rabies mox libera fræno
Feſtiva ſpirat prælia,
Inque recens ſignata ſolo veſtigia fertur
Sagax amuſſis narium.
Ecce per ambages cervus clamoribus actus
Ramoſa tollit cornua.
Quærenti per aperta fugam plaga nexilis obſtat,
Et impeditum retrahit,
Ille volat ventis etiam poſt terga relictis:
Fontemque e quærit avium.

P. Iac. Balde l. 1. ſil.

Quædam vix Geticis diſtat venatio bellis:
Enſe, manuque ferox,
Martemque verum provocat.
Quippe ſui meminere feræ; ſecat ecce lutoſam
Turbine rapta viam,
Globumque ſtantem perfurit.
Emicat & Lachne Spartana, & Oribaſus Arcas.
Setigeraſque Nape
Deprendit aures mordicus.
Adverſi confligit apri pinguiſſima moles,
Cum canibuſque ſuos
Miſcere dentes æſtuat.
Donec ab innumeris æquitata ſagacibus ictum
Non removere valet
Obſtante coram Pamphago.
Sic quoque terribili: trepidat, mortemque minatur
Igne flagrant oculi:
Vires in ictum convocat.

Idem ibidem.

Frigidus hibernum contriſtat Juppiter annum:
Quæ non aucupiis, quæ non venatibus illic
Gaudia proveniunt, altis de montibus actus
Fertur aper, fruſtra ille animos, ſetaſque comantes
Arrigit, & ſpumis albet ferventibus ora,
Fulmineumque acuit nodoſa ad robora dentem.
Audaces inſtant Umbri, forteſque moloſſi,
Albanumque genus, non certi cedere, quamquam
Nunc hos obliquo, nunc illos diſſipat ictu.
Tantus amor prædæ eſt, & ſævi gloria morſus.
Nec minus & curſu juvenes, jaculiſque fatigant
Setigerum; hortantur ſe ſe, & latrantibus addunt
Cum clamore animos, dum tandem in retia trudant
Frendentem, & teretes nodos differre parantem.
Accurrit victor, ſplendentique ilia ferro
Transfadigit: lato ſequitur de vulnere ſanguis,
Procumbitque ferox, & ad huc in morte minax ſus.

P. Iac. Vuallius in Paraph. Her.

Conditor Auſtriaci regni Rodulphus opacos
Luſtrabat ſaltus, frondentia tecta ferarum,

Vena-

Venatu penetrans radiis impervia ſolis.
Ut patriæ ſecreta feræ patuiſſe virentis,
Silvarumque fidem, & violata ſilentia cernunt;
Corripuere fuga campos: nec ſegnius inſtant
Latratu, curſuque canes, clamore catervæ.
Exultat Rodulphus equo, nec vulgus in omne
Nobile conſumit robur; tantum optima cervix
In vulnus regale placet; ſeu dentibus apri,
Unguibus horrenteſve urſi, cervique tumentes
Cornibus arboreis: hos curſu prendere, at illos
Dignatur jaculis, ſpecioſaque funera donat,
Vix haſta tangit damas parcente minores.
Ecce autem medio elapſus latrante tumultu
Umbrorum, preſſans ingenti corpore cervus,
Grande decus frontis, ramoſaque cornua jactans,
Præcipitat ſaltu, & campis ſe credit apricis.
Evolat immiſſis ardens Rodulphus habenis.
Incubuitque fugæ: venantum caſtra ſequuntur
Longo intervallo clamoſa, feramque, Ducemque
Ultimus extremo jam celat in æquore pulvis.
Illam per campos fugientem, & aperta viarum
Præcipites modò per valles, virgultaque latè
Sternentem ſonitu vaſto, aut objecta natatu
Flumina, vel ripas jungentem ſaltibus altas
(Urget quippe metus ſtimulo violentior omni)
Victor agit Princeps, & voce, haſtaque fatigat.
P.Gul. Dondinus car.1.

VIRTUTES.

Virtus.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cœlum, negata tentat iter via:
Cætuſque vulgares, & udam
Spernit humum fugiente penna.
Q.Hor.l.3.Ode.2.

Ipſa quidem virtus pretium ſibi, ſolaque latè
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus ullis
Erigitur, plauſuve petit clareſcere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Divitiis animoſa ſuis, immotaque cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce.
Claudianus de Conſ.Manl.

Aureo Virtus ſolio decora
Regnat, & regnum neque Gangis unda,
Nec maris tractus poſitis columnis,
Ciampole, claudit.

Hæc inextinctis radiis parentem
Imbrium nubem tenebraſque noctis
Negligit, miros & amoris ignes
Excitat ore.
Hac datum viſà ſemel ante pomum
Palladis formæ Paris annuiſſet;
Nec feris ſedes Priami jaceret
Diruta flammis.
Sat ſuo cenſu ſibi dives, extra
Se nihil virtus cupit, hæc vel hoſtes
Placat iratos, ſociaſque nectit
Compede mentes.
Vrbanus VIII. Ode ad Io: Ciampol.

Virtus ætherei progenies Patris
Nativo rutilat ſidere verius,
Cavíſque inſita mentibus
Extra ſe nihil expetit.
Cœlo nata fuga nititur ardua
Cœlum ſidereo tangere vertice
Curru vecta volubili
Flammis incita patriis.
Et jam ſtelliferis arcibus inſidens
Infra ſe rapidis omnia fluctibus
Miſceri videt, otiis
Felix ipſa facillimis.
Merſet nocte licèt lividus invida,
Ipſis è tenebris expediet caput:
Obſcuroque diem ſitu
Ducet fraude ſuperbior.
P. Ber. Stephonius in Criſ. Choluc. 2.

Fides divina.

FIdem profunda nocte reconditam
Nitere dicis præter Appollinem
Dieque lucem, mira narras.
Cæca regit, beata illa cœlo.
Exul, ſed altam ducit originem
Cognata cœlo, nec pudet exulem
Abeſſe, mortales reponat
Illa tamen, metuente greſſu.
Errare; tutum ſtravit iter Deus,
Idemque teſtis non revocabilis
Sententiarum, turpe falli
Neſcius, & ſine fraude verax.
Obſcura ſuadens attenuat fides
Senſum potervum; credulus auribus
Nil obtueri curo tendens
Certus iter ſine luce phœbi.
Divina rerum nec rapere audeo
Sub divum, umbris obſita prodere,

Mor-

Mortali & impermiſſa lyncis
More ſuperſedeo tueri.

P. Io: Maſculus l.1. Ode 28.

Inde venit ſanctæ fidei inſuperabile robur,
Inde animi ductore Deo, quin ipſa columna eſt
Dia fides, nobis immobile firmamentum,
Veri prima baſis, ſummo quæ vertice tangit
Sidera, quæ lucem ſpeculari in nube refringit
Ingenitam, genitamque Deo, quæ lumine blando
Signat iter cœli, curſumque intendit olympo,
Te ſequimur, divina Fides, tu lampade noctem
Errorum, ſcelerumque fugas, tu lumine certo
Diſpeſcis chaos, & media in caligine ſplendens
Te ſine mortales nec ſpes lactaverit ulla,
Nec divinus amor caſto calefecerit igne,
Nec ſolida ulla polo tulerit faſtigia virtus.
Tu verum, juſtumque doces, tu regula vitæ,
Vitaque juſtorum divina vivida flamma.

P. Ant. Millieus l.4. Moyſ. Viat.

Fides humana.

Huic divæ germana fides, eademque ſororis
Corde tuo delubra tenens, ſe ſe omnibus actis
Inſerit, hæc nullo docuit liveſcere fuco,
Nunquam falſa loqui, nunquam promiſſa morari,
Inviſos odiſſe palàm, non virus in alto
Condere, non lætam ſpeciem prætendere fraudi,
Sed certum, mentique parem componere vultum.
Occultò ſævire vetat, prodeſſe remittit.
Hæc & amicitias longo poſt tempore firmat,
Manſuroque adamante ligat; nec mobile mutat
Ingenium, parvo ſtrepitu nec vincula noxæ
Diſſolvi patitur, nec faſtidire priorem
Allicitur veniente novo: benefacta tenere
Reſpuere offenſas facilis, pariterque minoris
Officii, magnique memor ſuperare laborat,
Utque hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fovet abſentes, hæc longè ſola remotis
Conſulit, hæc nullis avidam rumoribus aurem
Pandit & ignarum nunquam læſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.

Claudianus lib. 1 de laud. Stil.

Spes, & Charitas. Vide Tit. Affectus humani.

Prudentia.

I Deo movemur, ne quid in vita nimis:
Hæc hauſta, non exhauſta prudenter velim.
Eſt ratio vera, quatenus tendit gradum.
Ducatur ardens animus auctoris manu.
Sit qui rependat incitum temerè impetum:
Sit qui reflectat turbidè effuſum retro.
Arripiat æqua, vera diſcernat, ſibi

Imperet, & illa multa non multum velit,
Utilia, quàm jucunda potiora æſtimans.
Quædam recuſet, differat quædam in locum:
Hæc ſumma libet; illa ne libet quidem.
Ad hæc refectus revolet, hinc feſſus volet:
Momenta captet; tempore utatur ſuo:
Crura recenti ſemper hoc ſpatium voret:
Nunquam ſerena pace deſueſcat frui.

P. Ber. Stephonius in Flav. ac. 3. ſc. 4.

Mentis æternæ Dea nata partu
Fata contemplor, rapidumque rerum
Turbinem, curſu cita qui perenni
Sæcula torquet.
Quicquid orditur vaga pertinaci
Ira Saturni fugiens caveri,
Sponte præcurram; nihil imparata
Mente manebo.
Mente nil unquam ſequor impedita;
Nil redordiri ſemel orſa cogor
Nec citrà fixam titubante metam
Calce reſiſto.
Sum togæ vindex, pietatis altrix,
Numinis cuſtos, domitrix amorum
Dulce ludentes moderata curas,
Dulce ferentes.
Quo ſuos flectat fugitans videri
Vita Mæandros, video: nec ullas
Fraudis ambages mihi celat ævi
Lubricus error.
Nullus incautam dolor aut voluptas
Occupat, nullus furor impotentem,
Nullus ignavam timor, & cupido
Nullus inermem.

P. Pulch. lib. 5. Ode 4.

Eſt Dea, quæ medios hominum ſe fundit in actus
Conſcia præteriti, & fortis præſaga futuræ,
Arbitra difficilis cauſæ, Prudentia, centum
Prædita luminibus, longis venerabilis annis,
Mille modis edocta vias inſiſtere recti,
Mille modis edocta mali depellere formas,
Et cœptis inſtare ſuis, fortemque periclis
Objectare animum, dubiis non fidere rebus
Nec malè conſultos vulgi ſpreviſſe furores,
Nec metuiſſe nimis. capit à diſcrimine laudis
Incrementa ſuæ, & fortunæ libra ſecundæ
Iratis diſcit ſe ſe ſubmittere fatis.

Gaſp. Barlæus Her. l. 1.

Iuſtitia.

Eſſe ſed injuſtum, fateor, quodcumque negatur
Juſtitiæ, tu prima hominem ſilveſtribus antris
Eli-

Elicis, & fœdo detergis ſæcula victu.
Te propter colimus leges, animoſque ferarum
Exuimus, nitidis quiſquis te ſenſibus hauſit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna ſecabit
Æquora, conſertos hoſtes ſuperabit in armis.
Illa vel Æthiopum pluviis ſolabitur æſtus:
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.

Claudianus de Conſ. Manl.

Juſtitia utilibus rectum præponere ſuadet,
Communeſque ſequi leges, injuſtaque nunquam
Largiri ſociis.

Idem l. 2. de laud. Stil.

.·.·.· Primas Deo
Juſtitia tribuat, templa, pietatem, ſacra;
Patriæ ſecundas, arma, conſilium, fidem.
Homini pudoris lumen, ingenium ſagax,
Partes in omnes decoris intentum impetum,
Animumque memorem Numinis, caſtum & metum.

P. Ber. Stephonius in Flav. act. 4 ſc. 2.

Juſtitiæ divina forma, & habitus.

.·.·.· ſpectandam in luce maligna
Se dedit arma rotans Aſtræa, coruſcat, ardet.
Flammea cæſaries, atque aura ventilat iras
Undabunda minis: dextra emicat denſis. Orion
Non aliter gladio terras, & crine minaci
Terrificat, pluviaſque, ciet, fert læva volumen;
Signat ubi flammis hominum ſcelera, ignis & ignes
Evocat æternos, hoc exarat ira Tonantis;
Sub prælo vindicta premit; mors publicat umbris.

P. Car. de Luca l. 1. Dom. Laur.

Fortitudo.

Effinge fortem Cæſar: in bello ferox
Furit ille ſemper aſpero armorum ſono?
Numquam ille temerè ſævit: haud cæcum impetum
Projectat audax animus: inſani hoc erat,
Non fortis, igitur ille, qui Magni notam
Lucratus, aulam Macedo Perſarum eruit,
Temere profuſis viribus, veræ decus
Laudis reliquit, turbide tantùm ferox.
Armata virtus mente rem belli gerit. *Et inf.*
Memor ferocem fortis ardorem in loco
Expromit, aut cùm ſancta religio virum
Obſeſſa poſcit; nutat aut patriæ ſalus
Oppreſſa bello, ſæpe pro caſta decet
Vitam paciſci laude, nam quædam benè
Tempora pudori fortis invicto dabit;
Vitæque turpi fortiter mortem pudor
Præfert honeſtam.

P. Bern. Stephonius in Flav. act. 4. ſc. 1.

Conſtantia.

QUiſquis compoſito ſerenus ævo
Fatum ſub pedibus dedit ſuperbum,
Fortunamque tuens utramque rectus,
Invictum potuit tenere vultum:
Non illum rabies, minæque ponti
Verſum funditus exeitantis æſtum;
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torquet fumificos Veſevus ignes,
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis movebit.
Quid tantum miſeri feros tyrannos
Mirantur ſine viribus furentes?
Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas,
Exarmaveris impotentis iram.

Boetius l.1.metr.4.

Beatus à quo non humilem gravis
Fortuna vocem, non tumidam levis
Expreſſit unquam, curioſis
Dum tacitus premit ora fatis.
Ad prima ſi quis vulnera non gemit,
Solo peregit bella ſilentio.
Celare qui novit ſiniſtros
Ille poteſt bene ferre caſus.
Ille & caducis ſe licèt undique
Suſpendat auris pontus, & in caput
Unius & flammas, & undam, &
Vertat agens maria omnia auſter:
Rerum ruinas mentis ab ardua
Sublimis aula, non ſine gaudio
Spectabit; & latè ruenti
Subiicens ſua colla cœlo
Mundum decoro vulnere fulciet;
Iterque cœli fragmina, lugubre
Telluris inſiſtet ſepulchrum, ac
Incolumis morientibus ævi
Hæres ab alto proſpiciet, magis
Hæc magna quàm ſint, quæ pedibus premit,
Quàm quæ relinquit, jam tum Olympi
Non dubium moriturus hoſpes.

P.Caſ.Sarbievus l.4.Ode 3.

Clementia.

SEd piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.
Qui vincit ſemper victis, ut parcere poſſit,
Clauſit & æterna civica bella ſera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet,
Et jacet invita fulmina rara manu.

Ovidius l.1.de Pon.el.3.

Hæc Dea pro templis, pro thure calentibus aris

Te fruitur, poſuitque ſuas hoc pectore ſedes.
Hæc docet, ut pœnis hominum, vel ſanguine paſci
Turpe ferumque putes: ut ferrum Marte cruentum
Sic cum pace premas, ut non infenſus alendis
Materiem præſtes odiis; ut ſontibus ultro
Ignoviſſe velis; deponas ocyus iram
Quàm moveas: precibus nunquam implacabilis obſtes:
Obvia proſternas, proſtrataque more leonum
Deſpicias, alacres audent cùm ſternere tauros,
Tranſiliunt prædas humiles hac ipſe magiſtra.
Das veniam victis, hac exhortante calores
Horrificos, & quæ nunquam nocitura timentur
Jurgia, contentus ſolo terrore coerces.

Claudianus l.2. de laud. Stilic.

Religio.

Ecce ſedens in nube, ſecans fulgore procellas
Religio, & ventis quatuor devecta, carinæ
Ingreditur Regina foros, coma ſanguine gemmat;
Ut crinalis acus pennata ſagittula crines
Ornat, & in partes bellè diſcriminat: arcus
Parvulus in turrim generoſa in fronte capillum
Erigit: innumeræ, quas pingit purpura, vittæ
Serpunt: per capitis crinita volumina: malæ,
Luminaque ardeſcunt, turgent pro lacte cruore
Ubera; & armantur non hac thorace, ſed igne
E cruce vibrato, quæ nobile pectus honeſtat,
Inceditque graves divino ſanguine mammas,
Venarum roſeis imbuta canalibus, artus
Veſtis obit, luditque feris aquilonibus undam.
Scinditur haud umquam textura; cohæret amore,
Æternunque manet licèt, & haſta furoris
Solvere fila manu, modò ſociata laborent.
Sunt manicæ armillæ, ſunt ferrea vincula torques.
Et manicæ armillas, pretioſa monilia ferrum
Sideraque exuperant; nam vincula ſanguis inaurat,
Pondere qui vincit torques, & ſidera luce.
Pectora vulneribus multis transfixa coruſcant,
Roſcidaque in multas migrarunt vulnera gemmas.
Labra cicatricum ceu rubra corallia flagrant,
Sanguine concreti rubro velut æquore flores.
Martyribus vexilla ſuis, & teſſera belli
Quin etiam tollit cruciati ſigna Tonantis.

P. Car. de Luca l. 15. Dom. Laur.

Adſtitit, exegitque metus, animumque labantem
Conſtituit, ſuperos inter quo fulget in aſtris
Religio, pandens auguſtæ frontis honorem,
Digna polo, & ſuperis ſpecies erat; ardua molem,
Ora gravis, cultumque decens, blandeque rigenti
Fronte ſevera, metum caſto miſcebat amori,
Terrorem illecebris, majeſtatique decorem.

Parque metus, & amoris honos; formaque ſerena.
Hyberni velut æthra poli, cùm nubila vento
Diffugere, Deæ facies, & lumina fulgent,
Per latos diffuſam humeris permiſerat Euris
Cæſariem, rutiloque vagam criſpaverat auro.
Splendida mitra tegit frontem, conoque coactum
Attollens apicem, triplicis tegit orbe coronæ
Clara comam; Numenque Dei, nomenque tremendi
Sculpta gerit, lævam rutili ſub marginis oram.
In tunica niveus color eſt, in ſtamine pallæ
Cœruleus: variam diſtinguunt ſidera pallam.
Thuris odoratam nimbo geſtabat acerram
Dextra, & anguſtum divina lege volumen
Læva manus.

P. Ant. Chanut in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Liberalitas.

AT ne tributum pendere neſcius
Se ſubditorum munere regio
Audito vectigalem avebit
Munificus, Fabiane princeps.
Non ille frontem contrahit ad ſui
Petita vulgi, non popularium
Surdus querelarum moleſto
Accumulat ſua lucra cenſu.
Et illa tantum computat, ac ſuæ
Importat arcæ, quæ tenues opum
Effudit in cives; ſuarum
Largus opum, & ſibi pauper uni.
Ille ille magnis dignior aſſeri,
Quem larga plenis copia cornibus,
Pronæque liberalitatis
Egregiæ comitantur artes.
Et non coactis munera paſſibus,
Ultrove dandum quod petitur, cui
Anhela præveniſſe vota: &
Munificum libet eſſe gratis.
Magnetis auram ſi ſubeat vices,
Trahentur enſes, fortior eſt manus
Onuſta donis, nemo Thraces
Non feriet, modò nervus adſit,
Quin & retuſo jam ſenio putres
Serenioris cote pecuniæ
Limantur enſes. ſic virorum,
Et meritorum opulentus emptor.
Antiqua Princeps ſæcula prorogat.
Sic penè ab ipſis Manibus Hectoras,
Codroſque Mutioſque, & altis
Scipiades revocas ab umbris.

P. Alb. Iveſ. cent. 1. Ode 60.

Vani-

Pœnitentia.

EHeu! quis gemitus, quis ille flentis
Confuſus populi ſonus repentè
Arrectas mihi verberavit aures?
Nil fletur ſolitis modis: nec ora
Queſtu ſufficiunt, manuſque planctu,
Heu, heu! quò gemitus dolorque vergit?
Proſtratum gelido pavore Regem
Hirſuto video rigere texto.
Non aurata premit corona frontem:
Squalet cæſaries, caputque ſparſi
Deturpant cineres, & ora fletus.
Non auro bibitur; falerna nemo,
Nemo tempore floribus coronat.
Pollent ora fame: ſitis peruſtis
Ardet viſceribus: nec ullus unquam
Fit tectis ſtrepitus, niſi ejulantis
Quem ſuſpiria reddere turbæ.
Heu, heu! quò gemitus, dolorque vergit?
Nec regem modò, ſupplicemque luctus.
Exercet populum, greges & ipſi
In partem veniunt, nec ulla gramen
Attingit quadrupes, nec ulla fontem.
Impaſtæ ſtabulis gemunt capellæ,
Impaſtæ ſtabulis gemunt & agnæ.
Arent ubera, nec ſuas, ut ante,
Ad mulctram Pholoe vocat juvencas,
Muta eſt fiſtula, nec ſuos, ut ante
Aut Daphnis canit, aut Alexis ignes.
Heu, heu! quò gemitus, dolorque vergit?
An Reges iterùm ſimul ſeveris
Aures impulerit minis Jonas,
Deſcendent ſolio, hiſpidique cingent
Setis corpora, lividumque pectus
Et palmis ferient, & aſtra votis?
An mœrens populus cibique, & undæ
Expers, flebitur Deum per aras:
Expoſcet veniam, preceſque noſtras,
Et noſtros aliquid valere fletus
Placari facilis probabit æther?
Quid cùm pænituit, piæ reorum
Non poſſunt lacrymæ? rubentis æthræ
Siſtunt fulmina, ſæpè deſtinato
Urbes perdere jam parabat ictu,
Cùm luctus ſubitò, parvoque flentem
Inceſſit populum, ſimulque noxæ
Terras pœnituit, Deumque pœnæ.

P. Iac. Vvallius lyr. l. 2. Ode 6.

Hæc ubi vulgavit Vates in caſtra reverſus,
Incendit magnum in populo Dea ſæva dolorem

Miſſa polo, & triſtes lacrymas ſuper agmina fundit,
Mox lacerat comptos crines, & pulvere turpat;
Florentes ſcindit tunicas, auroque crepantes
Rumpit acerba ſinus; ſpoliataque corpora cultu
Sternit humi cinere involvens: tum cannâbe torta
Iniicit horrentes ſaccos, & funibus arctat
Præcinctos artus: ſetis quos ſubter equinis
Aſpera texta terunt, aut tonſis retia capris.
Amovet & menſis epulas, & balnea thermis:
Vina vetat, molleſque thori in lanugine ſomnos;
Mandat humum, aut duris jubet arcta cubilia truncis,
Lurida cùm ſicca ſolvit jejunia cæna.
Dat caſtas lacrymis noctes, vigilataque planctu
Aſtra ferit, pulſanſque Dei demitigat iras.
Hos Metanœa, habitus pullo mœſtiſſima luctu
Nuda pedes, plangens liventia pectora palmis
Perculſis dederat caſtris, fletuque madebant
Omnia ad inſtantes irato Numine diras.

P. Ant. Millieus l. 9. Moyſ. Viat. to. 1.

Paupertas voluntaria.

Superba damnas ſæcula pauperum,
In verba juro: quod ſatis eſt manu
Altrice donabit ſuorum
Uſque memor Genitor, daturus.
Æterna, largus ſcilicet, & potens
Divinorum; non ego pinguium
Regnabo camporum, tibi alveo
Nectar opes Siculæ reponant.
Latebra munit me ſatis, æneos
Damnoque vectes, nec penetrabile
Cubile; Paupertas reſignat
Omnia ſplendidior videri.
Dejecit Orco cura pecuniæ
Dei ſodalem; jure perhorrui
Tractare lucrum turpe, venali
(Heu ſcelus) ob pretium Tonantę.
Me caſtra poſcunt, ſignaque pauperum
Beatiorem ſorte Quiritum,
Et Mygdonum Regum; neganti
Multa mihi, meliora Divi,
Et deſtinarunt plura, Cupidinis
Injurioſi, fraudis & inſcio.
Nondum reſolvet martialis
Pauperies Erebi in ruinas.

P. Io: B. Maſculus l. 14. par. 3. Ode 7.

Obedientia.

Conſulta Patrum nulla jubentium
Scrutabor audax, ſeditionibus
Et cuncta permiſcens, ſed oti
Dulce fruar potiore fructu.

Eſt

Eſt ut quietem fluctibus Adriæ
Ignoret alter ſævior, ardua
Nunc jura culpans, nunc iniquum
Aut ſenis imperium parentis.
Faſtidioſum non mihi ferrea
Mens eſt, acerbo non ergo præſuli
Crudus renitar, nec moratus
Aggrediar pede juſſa claudo.
Lenis voluntas non inamabilem
Faſtidit iram Principis; aſperet
Natura, ſeu triſtis ſenecta,
Sive humiles referat penates.
Genuſque vulgi; quiſquis erit, Dei
Nutum tuebor, leniter obſequi
Promptus, jubentem perque vertens
Robur & ingenii refringens.
Ultro benignus quod Genitor dedit,
Mentis redonabo arbitrium, neque
Inglorius parere, ſenſus
Meque regam meliore clavo.
Regnare diſcam ſubdere fortior
Faſces ſuperbos mentis, & infulas,
Potens triumphatæque jura
Sponte dare, ac tenuare faſtum.

P. Io: Maſculus l. 13 p. 1. Ode 13.

Voluntaria carnis afflictatio.

NImirum ut pacem pareret, ſibi bella movebat
Tranquilla pietate ferox, jejunia longæ
Sunt famis illecebræ, dapibus non inſtat opimis:
Sola Ceres mollita focis, & frigida fauces
Recreat, immenſo non miſſo in viſcera cenſu
Pro dape nutritur ſuperi, ſed regis honore.
Hanc votis, & corde vorat conviva Tonantis,
Exhauſto qui jejunus in ſanguine, pectus
Pro dape, pro ſucco venarum implevit amore.
Pontifici crux menſa fuit, thalamuſque ſoporem
Ipſa ſopore quies ibi perdomat, excitat iras
In ſua dum dormit languentia membra: cubantem
Excipit haud gravidum curis cervical, & auro.
Numine ſecundam ſuſtentat Numine mentem.
Qui ſomnum cruciat, vigilans ſibi parcet? in artus
Tegmen villoſum ſævit, tegiturque ſub oſtro
Ceu vallata rubis roſa purpurat, omnia cedunt
Arma togæ, Cæleſtinus quam ſtamine texit
Pœnarum, imperii chlamydem cœleſtis, ab illa
Pungitur ambitio; villuſque ferocior enſe
Membra tegit, faſtumque ferit pacatus in ira.

P. Car. de Luca l. 22. Dom. Laur.

Variarum virtutum complexio.

INtentus animus, arduus, celſus, ſagax,
Impiger, amœnus, vividus, verax, probus,
Ex-

Expoſita virtus. mollis affatus, manus
Donare facilis, mitis ingenii ſales,
Conſilia certa mentis, ingenii rigor,
Cuſtos pudoris, æqua promiſſis fides,
Idemque vultus ſemper; & nullo metu
Timidè recedens pectoris, agni color
Nec dextra bello ſegnis, aut paci gravis
Ubivis amantur, ſive ſi modico latent.

P. Ber. Stephonius in Flav. ac. 4. ſc. 2.

Multos illa tuæ rapuit clementia formæ,
Et non turbati pectoris ille nitor:
Comis amabilitas, facilis reverentia vultus,
Semper & in placida fronte modeſtus honor.
Eloquii gravitas in tempore: gratia linguæ
Multa, joci faciles, ingenuique ſales.
Ille juvandi ardor, ſtudium ſine fraude merendi,
Et ſibi quàm reliquis mens nocitura prius.
Conſilio devota manus, prudentia falli
Neſcia, nec docilis fallere ſimplicitas.
Religio, pietas, recti tenor, ardor honeſti,
Cura loquuturi pectoris ante Deum.

P. Vinc. Guiniſius el. 4.

VITIA.

Avaritia, vel Homo avarus.

DAnda eſt ellebori multo pars maxima avaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem
Hæredes Staberi ſummam incidere ſepulcro;
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri.
Ergo cùm ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Hæredes voluit quid, ſenſit? credidit ingens
Pauperiem vitium, & cavit nihil acrius, ut ſi
Fortè minus locuples uno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior, omnis enim res,
Virtus, fama, decus, divina, humanaque pulchris
Divitiis parent: quas qui coſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, juſtus, ſapiens, etiam & Rex,
Et quidquid volet. *Et infra.*
Si quis emat cytharas, emptas comportet in unum,
Nec ſtudio cytharæ, nec Muſæ deditus ulli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor: nautica vela
Averſus mercaturis: delirus, & amens
Undique dicatur meritò, quid diſcrepat iſtis
Qui nummos, aurumque recondit, neſcius uti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?

Q. Horatius l. 2. Sat. 3.

Tempore crevit amor, qui nunc eſt ſummus, habendi:
Vix ultra, quò jam progrediatur habet.
Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis,

Dum populus pauper, dum nova Roma fuit.
At poſtquam Fortuna loci caput extulit hujus,
Et tetigit ſummo vertice Roma Deos:
Creverunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et cùm poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere ut abſumant, abſumpta requirere certant;
Atque ipſæ vitiis ſunt alimenta vices,
Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab unda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.

Ovidius l.1.Faſt.

Cupit hic gazis implere famem;
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri, nec tota ſitim
Lydia vincit; nec quæ zephyro
Subdita tellus ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec ſi totus ſerviat Hebrus,
Ruraque dives cingat Hydaſpes,
Intraque ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem;
Avidis, avidis natura parum eſt.

Seneca in Her.Oet.in Chor.ac.2.

Quid tam ſollicitis vitam conſumimus annis?
Torquemurque metu, cœcaque cupidine rerum,
Æterniſque ſenes curis dum quærimus aurum,
Perdimus, & nullo votorum fine beati
Victuros agimus ſemper, nec vivimus unquam,
Pauperiorque bonis quiſque eſt, qui plura requirit:
Nec quod habet numerat: tantùm quod nō habet, optat.
Cumque ſui parvos uſus natura repoſcat,
Materiam ſtruimus magnæ per vota ruinæ,
Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas,
Et ſummum cenſus pretium eſt effundere cenſum.

Mar. Manilius l.4.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis, & umbra,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur avarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quàm ſi fortunas ſervet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat, atque verendum
Artificem: quippe his creſcunt patrimonia fabris
Sed creſcunt quocumque modo, majoraque fiunt
Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putant: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediſcere ſordes:
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.

Ser-

Servorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoque eſuriens: neque enim omnia ſuſtinet unquã,
Mucida cœrulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſervare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cœnæ
Alterius concham æſtivi cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique ſiluro,
Filaque ſectivi numerata includere porri.

Jun. Juvenalis l.1. Sat. 14.

De ſordibus quid dicam? ſordidiſſimus.
Etiam obſoletos vendi calceos jubet,
Crateras etiam fractos: è ſevaceis
Candelis jam conſumptis, ſi quid, fruſtuli
Reliquum, eſt id ille ſubitò, tantillum modo
Si fuerit, aſſervari in vaſculum jubet;
Et plurima cùm congeſta jam ſint fruſtula,
Tum vendi, & utitur ſæpè hoc proverbio,
Quo ſordidam hanc tuetur parſimoniam:
Inopia inquit, quæ res minimas magni facit,
Et providè reſerat, divitias parit.
Et qui cùm dives eſt, ſe pauperem putat,
Hic ſemper dives eſt, & fit ditiſſimus.

P. Pulchar. in Dial. de Vit. Sen.

Incerto intereà dum hæredi congeris aurum
Et paria regnis prædia
Menſibus adnumeras, dum nomina biſſenarum
Superba villarum annuis
Aſſignas lunis; nullamque relinquis inanem
(Annum unus ut ſolidum occupes)
Faſtorum partem Conſul quam nomine ſignes:
Et ruris angulum angulo
Jungere non ceſſas. inſomni lumine nummis,
Arcæque vigilas diviti.
Ac velut addictus cuſtos donaria ſervas,
Ariſque devotas opes,
Quas nulli dextra licet attrectare profana,
Aut curioſo lumine
Delibare, aut ſacrilegis anathemata votis
Auro ipſe concolor tuo.
Palles, atque altos tantùm miraris acervos,
Lentoque langues ictero;
Verùm neſcio quid ſummæ deeſt uſque rotundæ,
Et angulus ſemper vacat
Conferta vacuus, aurique famelicus arca,
Satiare quem nunquam potes:

P. Glib. Ionninus l.1. Ode 23.

Adulatio.

QUid quod adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Her-

Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Mirantur vocem auguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mundetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare; ſed illis
Creditur, an melior cùm Thaida ſuſtinet, aut cùm
Uxorem Comœdus agit, vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier ipſa videtur
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hoemo.
Natio comœda eſt, rides? majore cachino
Concutitur, flet, ſi lacrymas aſpexit amici,
Nec dolet; igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromedem, ſi dixeris, æſtuo: ſudat
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper, & omni
Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum.

Iuvenalis Sat. 3.

Vilis adulator, cujus venale cadaver
   Incæpi deſcribere verſu,
Intus, & in cute noſcendus: tam nobile plectro
   Prodigium pingatur ad ungem.
Huic ſcelera, & fraudes, animæ ſunt duplicis inſtar
   Admiſſus tibi vendere laudes,
Crimina contortis æquanda rudentibus, inter
   Telarum ſubtilia ponet.
Ille tuos facili purgabit pumice nævos,
   Et molli ſermone fricabit.
Quidquid agas, verbis ſuadere ſonantibus auſit
   Decerni tibi poſſe triumphum.
Quamquam octo viduas in cœna abſumpſeris una,
   Pupilli patrimonia radas:
Vulturis ingenium milvus miratur, & ungues,
   Flammifero Jovis alite dignos.
Si brevis es, ſit pumilior: ſi longior, optat
   Aſtragalis incedere tecum.
Riſeris, arridet: flebis, lacrymabitur hydrops,
   Et pluviis vel ſaxa cavabit.
Pinge tamen ſiccum, lugebit pectore læto,
   Et coget plorare ſalivam
Magna tui cura eſt etiam de vilibus illi;
   Ne pelvis, cùm deſpuis, abſit;
Ne natet in phiala flavum gemmante venenum,
   Impediat ne languor orexin.
Si malè digeſtus ſtetit intra viſcera pavo,
   Dat medicas Podalyrius herbas.
Lurida nocturnam rumpunt tibi ſomnia pacem?
   Mox in aquas ſe mittet, & ignes
Accuſat Parcas, fuſtemque & probra minatur:
   Ni valeas, morietur & ipſe.
Intrabit thermas? i ſanè, non ſine cura
   Alterius, votiſque marinis.

Neptuno, ut ſalvum te balnea fida remittant,
Cæruleæ vovet exta juvencæ.
Intolerabilior tunc eſt, cùm præmia ſperat
Et metuit rivalis honorem.
Elimat vafer ora dolis, Salibuſque facetis,
Ut noceat ſpecioſius hoſti.
Quid ſi etiam laudet, quem tanto fortius urit
Excuſet, quem ſternere geſtit?
Nimirum ad metam, tangendaque pectora, linguæ
Miſſurus jaculabile virus,
Auratum totis incurvat viribus arcum,
Et dulci linit unguine canam.

P. Jac. Balde l. 5. Lyr. Ode 1.

Gulæ vitium.

⁖ non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt, tu pulmentaria quære
Sudando, pinguem vitiis, albumque, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina juvare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pavone, velis quin
Hæc potius, quàm gallina turgere palatum;
Corruptus vanis rerum: quia væneat auro
Rara avis, & picta pandat ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quidquam, num viſceris iſta
Quam laudas pluma? cocto num adeſt honor idem?
Jejunus ſtomacus rarò vulgaria temnit.
Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait, harpyiis gula digna rapacibus, ac vos
Præſentes Auſtri coquite horum obſonia: quamvis
Putet aper, rhombuſque recens, mala copia quando
Ægrum ſolicitat ſtomachum: cùm rapula plenus
Atque acidas mavult inulas, nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ovis,
Nigriſque eſt oleis hodie locus, at variæ res
Ut noceant homini credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit, at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchilia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita, vides ut pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitiis animum quoque prægravat unà;
Atque affligit humo divinæ particulam auræ.

Horatius l. 2. Sat. 1.

Vide Tit. Vita humana deliciis affluens.

Peccatum hæreditarium, ſeu ut vocant Originale.

Acerba narras damna parentum
Inobſequentum, primaque funera,
Et poma deteſtata, genti
Terrigenum, miseriſque natis.
Manent ſuperbæ nos etiam vices,
Et jura fati debita poſteris:

Cun-

Cunctaſque cervices ſuorum
Ipſe manu genitor recidit
Ictu ſub uno : pœna præit reum ;
Cunas feretrum protinus occupat ?
Et occido vix ortus, urnæ
Pulvis iners, cinis atque acerbus.
Ut fugit omnis jam decor, & nitor ;
Infuſa labes ut mihi candidum
Turpavit, infecitque pectus ?
Utque notam Pater immerenti
Impreſſit informem ? haud timuit graves
Minas, ſeveri juraque fœderis
Uxorius pomum remordens
Patre Deo gravius vetante.
Hinc & rebelles pectore fervido
Deprælian tur non ſine turbido
Senſus tumultu, perque miſcet
Civica ſeditio quietum
Regnum pudicæ mentis ; inæſtuat
Jecurque flamma, quam civis integis
Doloſæ, natalemque Martem
(Mira fides) acuunt amores.

P. Io. Bap. Maſculus l. 1. Ode 23.

Congenitum miſeris monſtrum mortalibus imo
Pectore, viſceribuſque furit quo ficta Megeræ
Mitior ira, caniſque trifaux, qui creditus Orci
Janitor, exterret trepidas latratibus umbras.
Sanguinis humani tabo, ſanieque veneni
Paſcitur, & rapido carpens vitalia morſu,
Triſtibus inſanos furiis crudele dolores
Concitet : æterno rationem, ipſumque laceſſit
Marte Deum : ſolio domini detrudere mentem,
Et caſſum imperio pugnat ſibi ſubdere Numen.
Hic Fomes fera perpetuo prognata labori,
Terrigenis fatale malum : vel nomina monſtri
Horrida, & auguſtæ probrum intolerabile Matri.
Et inf. Hec diram crudelis hirudo
Sanguinis inſatiata ſitim ; feralibus ardor
Ignibus inſultans menti veſana cupido,
Numinis indignata jugum, turbaſque rebelli
Marte ciens : pyra tartareis accenſa favillis,
Virtutum rogis, & vitæ lacrymabile buſtum
Innocuæ, primique parentum infanda propago
Criminis, in duras lacerans præcordia pœnas
Tortor, avernalem figens ſub pectore legem
Hoc primi genus exitii, fatalis origo
Tot ſcelerum, quòd progenies humana per ævum
Auſa Deum violare, Erebo ſe trudere fontem,
A primo concepit avo, totatamque nepotum
Concipiet ſacra per ſeriem.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu. Su-

Superbia.

MOnſtrorum quæ prima parens cœloque, ſoloque,
Primus & inſanæ mentis furor, obvia cœlo
Infeſtum fert dira caput: ſublime tuentes
Stant oculi: excuſſoque jugo ſternacia ruptis
Colla tument vinclis: omni quaſi lege ſoluta
Effreni volat arbitrio: ſemperque volatu
Summa petit, nihil & meritis non arrogat audax,
Viribus aut confiſa ſuis, ut debita, tollit
Nunquam humiles radit terras, aut arcibus altis
Imminet, aut ipſas fertur ſuper ardua nubes:
Ex quibus excuſſa eſt Aquilonibus, invidet aſtris:
Conceptos fovet ventos, & parturit ignes:
Queis tandem dirupta crepat, ſonitumque per auras
Ingentem ciet, attonitus ceu fulmine terris.

P. Ant. Millieus l. 17. Moyſ. Viat. to. 2.

Calcare cœlum reſtat, in terris nihil
Jam fulminandum, fregimus quidquid minax
In iſta torſit ſceptra ſacrilegam manum.
Noſtris ſub armis terra jam latè tremit;
Spectat triumphos orbis attonitus meos;
Et cum ſuperbis militum cinctum globis
Niveos jugales flammeo curru premo,
Sub luce ferri trepidus inſerpit dies
Stellæ expaveſcunt, ſtant Noti, fluctus ſilent.
Perge animé, perge, ſi quis eſt cœlo Deus,
Sentiat in aſtris eſſe rivalem ſibi.
Terris ſubactis ingeram ſtellis manum,
Ortus ſiniſtra, dextra occaſus premam;
Et me pavebunt cœlites, ſi non amant.
Exinde fulvo cinctus aſtrorum choro
Leges tremendas, & polo, & terris feram.

P. Nic. Cauſinus Nabuc. ac. 2. ſc. 2.

Ambitio.

IT comes Ambitio matri, multoque parente
Deterior, movet inventis immanibus artes.
Blanda loqui docilis, palpumque obtrudere vulgo;
Et prenſare inopes, & munera ſpargere dextra,
Mercarique tribus campo, nec parcere menſis,
Blanditu captata parum ſi gratia poſſit
Obſtantes turbare gradu, convellere leges,
Vim tentare foro, rapere inconceſſa favori
Munera, præcipites annos urgere Parentum,
Deiicere aut de ponte ſenes, aut tollere ferro:
Vel parte calcato ſceleratum invadere ſceptrum.

P. Millieus ibidem.

Vide etiam Tit. Aula, & Aulicorum vita.

Hyppocriſis.

SIc mea virtutem ſpecies imitatur, ut illa
Effigiem vultus ſe putet eſſe mei.

Sæpè

Sæpè habitu fuit illa meo deluſa, meique
 Sępè opus ingenii, credidit eſſe ſui.
Impariter ſumus ergo pares, ego moribus illam
 Mentior; aſt habitum, quo tegor, illa tegit.
Frontem illi germanam habeo, non nomen; at illa
 Eſt inimica mihi nomine, fronte ſoror.
Væ mihi, ſi quando deprenderit illa figuram
 Me ſimulare ſuam diſſimulare meam.
An mala, vel bona ſim, quæris? ſum neutra, quid ergo?
 Falſa boni effigies, ſum quoque falſa mali.

P. Pulcharellus l.4.ep.20.

Crudelis.

CErnis ut horrentem galeę de cuſpide vibra,
 Aſpida, terribiliſque minaci murice criſtas,
Hamatamque rigens loricam, auroque trilicem
Hic Pharao: crudele, ferox, furiale tyranni
Prodigium, ultori monſtrum execrabile cœlo.
Quale ſupercilium fronti: quàm triſte ſuperbo
Fornice: qui rugis frontem ſulcantibus horror:
Sanguineis quæ flamma oculis, vel in æquoris undis
Ardet: quàm torvi ciliis horrentibus orbes:
Pupillaque nigrante, geniſque ferocibus, hirto
Cuſpidibus rigidis mento, quàm barbara ſævit
Impietas, vetereſque minas quàm dira retentat.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Quàm metuenda viri ſpecies: quàm turgida mitræ
Majeſtas; tetricæ qualis truculentia frontis;
Quanta ſupercilii, quàm dira ſuperbia; quanto
Ora tument faſtu; propexiſque hiſpida villis
Barbaricos ſpirant animos, ſævumque furorem.
Quo facies horrore minax, quàm triſtia flammis
Lumina: ſanguineæ ſpecies quàm turbida formæ.
Stant circùm, furor ira. *Idem ibidem.*

Homo ſceleſtiſſimus.

EST mihi prodigium cunctis immanius hydris,
 Tigride mobilius fœta, violentius Auſtris,
Acrius Harpyis, flavis incertius undis
Ruffinus, quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio; reptavit parvus in iſto
Sępè ſinu tenero, perque ardua colla volutus
Ubera quęſivit fletu, linguiſque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt membra ceraſtæ.
Me tradente dolos, geſtus, ardemque nocendi
Edidicit ſimulare fidem, ſenſuſque minaces
Protegere, & blando fraudem prętexere riſu.
Plenus ſęvitiæ, lucrique cupidine fervens.
Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli, totumque exhauſerit Hermum,
Ardebit majore ſiti. quàm fallere mentes

De-

Doctus, & unanimes odiis turbare ſodales.
Talem progenies hominum ſi priſca tuliſſet,
Pirithoum fugeret Theſeus; offenſus Oreſtem
Desereret Pylades, odiſſet Caſtora Pollux.

Claudianus l.1. in Ruff.

.·.·.·. diſtantibus idem
Inter ſe vitiis Cinctus: quodcumque profunda
Traxit avaritia, luxu pejore refundit.
Inſtat terrribilis vivis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obſcenus adulter.
Nulla quies, oritur præda ceſſante libido,
Divitibuſque dies, & nox metuenda maritis.
Quiſque vel locuples, pulchra vel conjuge notus,
Crimine pulſatur falſo: ſi crimina deſunt,
Accitus conviva perit; mors nulla refugit
Artificem; varios ſuccos, ſpumaſque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota novercis
Gramina. ſi quiſquam vultu præſentia damnet,
Laberiuſque gemat, dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter

Claudianus de bello Gild.

Illum nocte ſatum horribili,& phlegethonte creatum
Protulit in lucem nigranti è ſede Megæra:
Tiſiphone excepit gremio, ſucciſque ceraſtæ
Nutriit Alecto ſupprómens ubere virus,
Et diram inſtillans rabiem: mox triſtis Enyo
Ignibus accenſum ſtygiis in bella vocavit
Prodigium crudele: dolos prætexere riſu
Nempe poteſt; ſimulare fidem, mentemque nocentem
Protegere, & verbis intendere funus amicis.
Quacumque incedit, paribus veſtigia ponit
Livor edax gradibus: nec longè luxus aberrat
Depopulator opum; ſequitur malè ſuada libido.
Et furor, & cœci mater diſcordia belli,
Cunctorumque ſubit ſeries inſana malorum.

P.Tarq.Gallutius l.1.car.19.

AFFECTUS HUMANI.

Amor.

Diva non miti generata ponto
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens, flammis, ſimul & ſagittis
Iſte laſcivus puer, acre nitens,
Tela quam certo jaculatur arcu,
Labitur totas furor in medullas
Igne furtivo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat rectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero, per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas;

Quæ-

Quæque naſcentem videt ora ſolem,
Quæque ad occaſus jacet ora feros,
Si qua ferventi ſubjecta cancro eſt,
Si qua majoris glacialis Urſæ
Semper errantes patitur colonos,
Novit hos æſtus, juvenum feroces
Concitat flammas, ſenibuſque feſſis
Rurſus extinctos revocat calores.
Virginum ignoto ferit igne pectus,
Et jubet cœlo ſuperos relicto
Vultibus falſis habitare terras.

Seneca in Hipp. in Cho. ac. 2.

Volucrem eſſe amorem fingit, immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,
Arcuſque ſacros inſtruit ſæva face;
Genitumque credit Venere, Vulcano ſatum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor.
Amor eſt, juventa gignitur; luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fovere, atque alere deſiſtas, cadit,
Brevique vires perdit extinctus ſuas.

Seneca in Octav. ac. 2. ſc. 2.

Amor ex animis æſtuat imis,
Noxius error ſenſibus hauſtus,
Qui cùm laxas fudit habenas,
Animi latè populatur opes,
Nullaque poteſt ratione premi:
Calor inſanus, furor immanis,
Vis in vetitos probroſa thoros,
Degener ardor, decorum labes.
Hoſtis honeſti, transfuga recti.

P. Bern. Stephonius in Criſ. ac. 5. ſc. 1.

Amor pueri ſpecie.

ORe puer ſeptennis erat, cui fulgidus auro
Crinis, & in criſpis cirrorum tortilis orbes
Undabat nivea ludens cervice: micabant
Acribus ex oculis flammæ, ceu fulgura lætis
Ignibus, & blandis feriebant lumina telis.
Ora tenella; color puro quem purpura lacti
Mixta daret; ſic alba roſis confuſa nitebant
Lilia, diluerat niveum ſic murice florem.
Tubera bina genis undantibus, uvida molli
In medium compacta globum, ſe pondere librat
Materies, cumuloque tumet, rurſuſque decori
Indice, per ductus hilares ſe læta reſolvit.
Labra pari diducta nota dulcedine blanda
Lætitiæ reſperſa fluunt, ſpirantque beatam
Ambroſiam, & dulces Zephyris halantibus auras.
Ad ſummas fluit ex oſtro pellucida ſuras
Carbaſus, hanc nodo zonæ collegerat umbo,

Fi-

Fibulaque ad collum mordaci adſtrinxerat auro.
Præciſæ ad cubitos manicæ, quà liber in omnes
Brachia diſtentat niſus: pharetræque ſiniſtrum
Ex humeris pendebat onus, victricia mundi
Tela gerens: arcum læva, geminumque ferebat
Cuſpidis accenſa telum penetrabile flamma.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Amoris materni blanditiæ.

NOn ita prolis amans teneræ, ſi fortè querentem
Audiat, & triſti longè clamore vocantem
Auxilio, gemitu ſentit præcordia mater
Icta quati, & puppi lacrymis, duroque dolori
Accelerans feſtinat opem: rorantia mulcet
Ora manu, labriſque terit, blanditur amicis
Vocibus, infringitque ſonos, & mille vocatum
Nominibus complexa, fovet, ſævoque minatur
Juſta malo celeres pœnas, promitque dolorem
Ipſa ſuum, lacrymas lacrymis confundit, amorem
Accenſum licet, his ardens inflammat abundis.

Idem ibidem.

QUalis in eximiam forma, & genitrice carentem
Regis amor natam, vidui qua publica regni,
Et privata ſalus ſtat claræ gentis, in unam
Figit ovans hilares oculos animumque prementes;
Hoc levat aſpectu curas, felicia paſcit
Lumina: quò ſe cumque ferat, quò tendat, euntem
Proſequitur, regemque timendum oblitus & annos,
Jam ſenior, patriſque memor ſuſtollit in ulnas,
Aut gremio fovet amplexans ſtringitque lacertis
Implicitam, premit ore genas, dat & oſcula fronti
Plurima, demulcetque manu, blandèque vocatam
Nominibus quæ fingit amor, ſcitatur amantem?
An redamet, tenerum ne pii patris æquet amorem?
Illa ſenis gaviſa ſinu ſubridet amanti
Blanditiis, illecebraſque patris majoribus auget
Illecebris, captumque ligat ceu carmine patrem.

Idem ibidem.

Amoris ardor.

URitur, & validis ardent præcordia flammis,
Nec flammis imbrem, quæ medeatur, habet.
Ardor erat vultus, geminæ duo lumina flammæ,
Flamma ſupercilium: cœtera membra rogus.
Ipſa redundabat flammarum aſpergine cyclas,
Denique ſidereo totus in igne Deus. *Et inf.*
Sic puer ardores cœli dum ſuſpicit, ardet:
Nec quàm pectus adhuc æſtuet, ora negant.
Scintillant oculi, frons fulgurat, ebria flammis
Tempora ſunt, medio vultus in igne latet.
Non ſolùm in faciem divina allabitur æſtas,
Sed magis anguſto pectore clauſa furit.

Hic

Hic ſtimulat ſe ſe, & tanquam indignata teneri,
Tentat inæqualis rumpere clauſtra ſinus.
Jamque adeò juvenis flamma eluctante laborat,
Quamquam ſi neſcis, eſt amor ille labor.

Ex Palat. Reg. Eloq. exer. 6. punct. 2.

Amoris indicia.

ERumpit oculis ignis, & lapſæ genæ
Lucem recuſant: nil idem dubiæ placet,
Artuſque variè jactat incertus dolor.
Nunc ut ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labente ſuſtinet collo caput.
Nunc ſe quieti reddit, & ſomni immemor
Noctem querelis ducit: attolli jubet,
Iterùmque poni corpus; & ſolvi comas,
Rurſumque fingi, ſemper impatiens ſui
Mutatur habitus; nulla jam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis, vadit incerto pede,
Jam viribus defuncta: non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor;
Populatur artus cura, jam greſſus tremunt,
Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Lacrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore irrigantur.

Seneca in Hipp. act. 2. ſc. 1.

Interdum dulci languentia corda calore
Permulcens blandè in lacrymas liquefacta reſolvit;
Et primum teneris guttæ eluctantur ocellis;
Mox velut effractis torrens violentus habenis
Præcipitat, totum in largos cor liquitur imbres.
Quis referat quoties vultus mutavit honorem?
Quàm varios ſubitus color accuſavit amores?
Friget, inardeſcit, pallet, rubet, æſtuat, horret,
Nunc tremulo excuſſæ micuerunt ſanguine venæ,
Nunc & inæquali per mollia pectora motu
Fuſæ langueſcunt animæ; nunc impetus omnis
Emoritur, refugitque animus, ſubitoque reſurgunt
Conceptæ vires, languorem concutit ardor.

Ex Palatio Reg. Eloq. exer. 6. pun. 8.

Amicitia, ſive Amicus fidelis.

FOedus amicitiæ non vis cariſſime noſtræ,
Nec ſi fortè velis, diſſimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter.
Nec tibi me tota junctior urbe fuit.
Iſque erat uſque adeò populo teſtatus, ut eſſet
Pœne magis quàm tu, quamque ego, notus amor.
Quique eſt in caris animi tibi candor amicis,
Cognitus eſt iſti, quem colis ipſe, viro.
Nil ita celabas, ut non ego conſcius eſſem,
Pectoribuſque dabas multa tegenda meis.
Cuique ego narrabam, ſecreti quidquid habebam.

Excepto, quod me perdidit, unus eras.
Tu tamen ò nobis uſu junctiſſimè longo
Pars deſiderii maxima penè mei.
Ovid.l.3.Triſt.el.3.

Odium, Diræ, & imprecationes.

At bello audacis populi vexatus, & armis,
Finibus extorris, complexu avulſus Juli,
Auxilium imploret, videatque indigna ſuorum
Funera; nec cùm ſe ſub leges pacis iniquæ
Tradiderit, regno, aut optata luce fruatur.
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.
Tum vos ò Tyrii ſtirpem, & genus omne futurum
Exercet odiis, cinerique hæc mittite noſtro,
Munera, nullus amor populis, nec fœdera ſunto.
Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus ultor,
Qui face Dardanios, ferroque ſequare colonos.
Nunc olli, quocumque dabunt ſe tempore vires,
Littora littoribus contraria, fluctibus undas,
Imprecor, arma armis: pugnent ipſique nepotes.
Virgilius l.4.Æn.

Terra tibi fruges, clementem ſpiritus auram,
Afflatum zephyri, potum neget unda ſalubrem.
Et niſi ſi lento crueieris in igne calorem
Flamma neget; paſſim pavido tibi terra dehiſcat,
Et pavor erumpat Stygia caligine denſus,
Impia qui flammis fumantibus incoquat ora.
Nulla tibi pateant fugienti littora, nulla
Pervia ſit tellus; noctem ribi ſomnia turbent
Triſtia, & horrifica lacerentur imagine ſomni,
Nec ſit nocte dies optatus lætior atra;
Nec tibi clarus eat; ſubita ſed nocte queraris
Interiiſſe jubar: ſolitam ſcrutantia lucem
Lumina contriſtet, quo gaudent omnia, Titan.
Exul, inops erres, ut cœſo fratre Cainus,
Exiguumque petas inimica per oſtia panem:
Sis miſer: eſſe miſer nulli videaris; & eſſe
Ut videare miſer, miſerabilis eſſe negeris.
Accendant odium lacrymæ: mala multa ferenti
Plura rogent: tuleris cùm plurima, plura precentur.
Severis? intereant ſegetes. ſeges enitet? æſtus
Uſtulet. hic parcet? ſteriles rubigine culmos
Falce ſeces, palcas jactes eluſus in auras.
Horrea ſi facilis proventus ruperit, ignis
Devoret occultus, tineæ, vel morſus ariſtas.
Non oleam felix matueret Virginis aſtrum,
Sordida nulla tibi madeat vindemia muſto.
Omnia deficiant: cupias tamen omnia demens,
Sis æterna tuæ ſemperque cauſa querelæ.
Cùm ſitiens frontes acceſſeris, abditus imo
Fronte latex avidos fallat captantis hiatus.

Eſu-

Eſuries? poſitæ eludant jejunia menſæ,
Et vacuam ingluviem, & fauces fruſtrentur inanes.
Vulnere nulla vacet pars corporis, ulcere nulla.
Cauſa tibi mortis non deſit, copia deſit,
Innumeros inter cruciatus tarda moreris
Funera, luctantemque animam miſereque gementem
Vivaci ſub morte trahas: ſic omnibus unus
Sufficias pœnis, ut noxæ ſufficis omni.
Nec valeas animo melius, quàm corpore demens.
Æger, inops, excors, furiis agitatus oberres.
Nunc furor in medios incurrere ſuadeat ignes:
Nunc probet è tecto corpus demittere præceps;
Nunc in aquis duros properet finire dolores:
Informem lethi nodum nunc nectere cogat:
Pectore nunc feſſo meditetur mergere ferrum.
Semper & è furiis torto ſonet una flagello,
Verberibuſque ſecet liventia terga per urbes,
Altera fumiferas tædas objectet in ora,
Et caput involvat picea caligine dirum.
Tertia terrificis armata draconibus adſit,
Atque Meduſæos intentet ubique colubros.
Has vigil extimeas, tacitis hæ noctis in umbris
Excutiant pavidos inſano pectore ſomnos:
Hæ vitam oblato laudent abſcindere ferro,
Hæ rurſum erepto cogant te vivere ferro,
Hæ quoque quam votis optabis, & eſſe propinquam,
Maturamque tuis ærumnis forte putabis
Mortem, immaturam ſcelerato è limine pellant,
His vivus furiis vexabere, & mortuus iiſdem;
Noxia ne pœnis laniere minoribus umbra.
Nemo tibi aſſideat moribundo: lumina nemo
Condat; at accerſat properantia fata veneno
Si qua tibi fuerit conjux, aut filia fida:
Cantaridumque bibas ſuccos; aut vulnera Patri
Imprimat exultans iterato filius enſe.
Nec ſuper injecta tumuletur corpus arena,
Nec tenui condaris humo: ſed vile per agros
Proiiciare caput, ſævorum rixa luporum,
Præda cruenta canum, indeploratumque cadaver:
Advolet, & roſtro trahat ilia vultur obunco,
Aut jaceas nigris miſerabilis anguibus eſca.
Quidquid ubique gemunt, quidquid patiuntur ubique
Damnatæ tenebris animæ; patiere, gemeſque:
Supplicio leviora tuo, quæ Tenarus ipſe
Incutit aut aliis, aut ipſe miſerrimus horret.
Ludus erunt collata tuis, teterrime, monſtris.
Nulla tuas fraudes obliteret immemor ætas:
Vivat, & extincto ſcelerum ſit fama ſuperſtes.
Crimina patris eant in ſeros longa nepotes,

Duret & in natis rabies æterna parentis.
Oſtentare manus imbutas ſanguine fratrum
Gloria ſit generis: cari reverentia patris
Dedecus: occiſam jurent per numina matrem:
Occidiſſe ſoror laudetur adultera fratrem,
Qui jugulum ſolvat ſtricto mucrone ſororis,
Qui ſecet, & natos epulandos torreat igni,
Qui patris, & cœſæ mandat præcordia matris,
Maximus hæredum ter maximus audiat hæres.
P.Bern.Stephonius car.3.in Herod.

Quare ò piorum vindices Diræ Deæ
Et impiorum, quotquot incluſæ nigro
Latitatis antro. Cæſarem ſcelere obrutum,
Seque execrantem, ſcelere deteſtabilem
Audite, adite, rapite, diſcindite,
Abdite profundo noctis æternæ ſpecu.
Huc huc ſorores impiæ, quantæ impios
Agitaſtis unquam viperea innexæ coma,
Huc huc adeſte ſquallidæ ſerpentibus.
Tuque ò ſilentum dirus Umbrarum arbiter,
Imo gementum quære par ſceleri meo:
Molire (merui) ſupplicium, quod tu horreas,
Quod expaveſcant inferi, quidquid gemunt
Populi nocentum, ſontium Cæſar gemat
Peſſimus, in unum Cæſarem ſontem omnium
Tranſcribe pœnas, feſſus Ixion vacet,
Sufflaminetur impetus præceps rotæ.
In me laboris irriti, in me lubrici
Montis ruinam transfer: in me vultures
Tytio relicto devolent: tandem vaca
Tantale, recede, cede ſubeunti mihi,
Meam laceſſant, effluant, ludant ſitim
Undæ fugaces: ſtimulet admotus meo
Autumnus ori, fallat ablatus famem.
Idem in Symphor.ac.5.ſc.ult.

Videndus etiam Ovidius in Ibin.

Ira, ſive Homo iratus.

. . . . Dixit, atque ira furit.
Ardent minaces igne truculento genæ,
Oculique vix ſe ſedibus retinent ſuis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox.
Tantum cruentus gemuit, & dirum fremens
Manus in ora torſit.
Seneca in Oedipo.ac.5.ſc.1.

Sic memorans torquet fumantem ex ore vaporem,
Iraque anhelatum proturbat pectore murmur:
Ut multo accenſis fervore exuperat undis
Clauſus ubi exuſto liquor indignatur aheno.
Tum præceps ruit in medium, cœlumque fatigat
Flaminium inceſſens. *Silius l.6.*

ſuſtu-

.·.·.·.·.·.· ſuffuderat ora
Sanguis, & à torvo ſurgebant lumine flammæ.
Tum rictu ſpumas, & anhelis facibus acta
Verſabant penitus dirum ſuſpiria murmur.
Idem 11.

Ac circum populi longè, latèque colentes
Igneſcunt calido afflatu, & fax martia ſævit.
Scintillis etenim alterius temerarius ardor
Incenſus furit, & truculentia fortibus auſis
Efferа, at alterius effert calefacta favillis
Indomitum caput, ac violenta ſuperbia voce
Intonat, & nigro rabies armata veneno,
Fœda ungues, impexa comas, & dente cruento,
Quà greſſum movet, & ſaltu ſe tollit Erynnis,
Crine minax, hàc erranti diſcordia paſſu,
Iraque, veſanuſque furor comes additur, & lis,
Ipſa quidem ardenti ſpargens incendia dextra
Evocat è latebris bellum.
Iov. Pontanus l. 5. de. Stell.

Furor, ſive Homo furens.

HIs agitur furiis, totoque ardentis ab ore
Scintillæ obſiſtunt, oculis micat acribus ignis.
Mugitus veluti cùm prima in prælia taurus
Terrificos ciet, atque iraſci in cornua tentat.
Virgilius l. 12. Æn.

.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.·.· illa feroces
Torquet adhuc oculos, totoque vagantia cœlo
Lumina, nunc vultu pavido, nunc torva minaci.
Stat nunquam facies: rubor igneus inficit ora,
Liventeſque genas; nec qui ſolet eſſe timenti,
Terribilis ſed pallor ineſt: nec feſſa quieſcunt
Corda, ſed ut tumidos Boreæ poſt flamina pontus
Rauca gemit, ſic multa levant ſuſpiria vatem
Lucanus l. 5.

Stetit furenti ſimilis, ac torvum intuens
Herculea conjux, fœta ut Armenia jacens
Sub rupe tigris hoſte conſpecto exilit;
Aut juſſa thyrſum quatere, conceptum ferens
Mænas Lyæum, dubia quò greſſus agat
Hæſit parumper, tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix ſatis eſt domus.
Incurrit, errat, ſiſtit: in vultus dolor
Proceſſit: omnis pectori penè intimo
Nihil eſt relictum; fletus inſequitur genas,
Nec unus habitus durat, aut uno furit
Contenta vultu, nunc inardeſcunt genæ,
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes, queritur, implorat, gemit.
Seneca in Herc. Oet. ac. 2. ſc. 1.

Silet repentè Phœbas, & pallor genas

Crebreque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere victæ, mollis horreſcit coma;
Anhela corda murmure incluſo fremunt;
Incerta nutant lumina, & verſi retrò
Torquentur oculi: rurſus immites rigent:
Nunc levat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa; nunc reluctantes parat
Reſerare fauces: verba nunc cluſo malè
Cuſtodit ore Mænas impatiens Dei.

Idem in Agam. ac. 3. ſc. 5.

Proſilit in medios viſu, audituque tremendus,
Impatienſque Dei, fragili quem mente receptum
Non capit: exundant ſtimuli, nuduſque per ora
Stat furor, & trepidas incerto ſanguine tendit,
Exhauritque genas: acies huc errat, & illuc
Sertaque mixta comis ſparſa cervice flagellat.
Sic Phriga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, conſumptaque brachia ferro
Scire vetat; quatit ille ſacras in pectora pinus,
Sanguineoſque rotat crines, ac vulnera curſu
Exanimat, pavet omnis áger, reſperſaque cultris
Arbor, & attoniti currum erexere leones.

Statius l. 10 Theb.

Spes.

HÆc Dea, cùm fugerent ſceleratas numina terras,
Ex Diis inviſa ſola remanſit humo.
Hæc facit, ut vivat foſſor quoque compede vinctus,
Liberaque à ferro crura futura putet.
Hæc facit, ut videat, cùm terras undique nullas
Naufragus in mediis brachia jactet aquis.
Sæpe aliquem ſolers Medicorum cura reliquit,
Nec ſpes huic venia deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem,
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc Dea quàm multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece.

Ovidius l. 2. de Pon. el.

Quàm Spes alma ſuper paſſis ſuſpenderat alis
Florentes effuſa ſinus, quos læta ſmaragdis
Ad latera, & manicas duplici ordine fibula nectit
In loricam adamas: ſapphyro caſſida fulget;
Cujus paciferam criſtæ curvantur in irim.
Affectata Deam erecto Fidentia vultu
Et pietas albata ſimul, lapſa illa per auras
Coccineum evolvit funem, quo ſacra tenetur
Ad Triados ſolium, morſuque immobilis hæret
Anchora, nec metuens ventis retinacula rumpi.
Hinc quoties Virgo miſeros conviſere juſſa,
Funem illum complexa manu, delabitur æthra
Lurida in atra ſitu, & ſqualentes carceris umbras,

De-

Depoſitiquocumque vocent in clade jacentes:
Mox ubi odoratum patera gemmante liquorem,
Nepentheſque animis blandè porrexit amaris,
Tum gremio complexa preces, & clauda Litarum
Agmina, comploſis revolat ſuper æthera pennis,
Purpura relegens funem, genibuſque Tonantis
Illita ceratis committi vota tabellis

P. Ant. Millieusto. 1. Moyſ. Viat. l. 1.

Speranda infeſtis tibi ſors eſt altera rebus:
Res mala felicis ſemina ſortis habet.
Si puppim Boreas tamen abripit, anchora firmet.
Hanc Spes formoſa porrigit ipſa manu.
Quamvis jam tabulæ ventis ſolvantur, & undis,
Et tumidæ feriant ora precantis aquæ:
Spes tamen adiiciat vires, animoſque natanti:
Illa per invitas brachia ducet aquas.
Omnia cùm terrent, & deplorata videntur,
Quod juvet, in mediis invenit illa malis.
Illa nec ad ſcopulos alliſa nave fatiſcit,
Nec fracta pariter cum rate, fracta perit.
Illa etiam in vaſto reperit ſibi gurgite portum,
Illa ſuas quamvis naufraga, ſervat opes.
Omnibus amiſſis, ſi ſpes, animuſque ſuperſit,
Pars melior cenſus eſt tibi ſalva tui.

P. Sidon. Hoſchius l. 1. El. 6.

Spes rutila de nube oculos, atque ora recludit,
Diva potens triſtes animis avertere luctus
Et mentis renovare diem, micat ignis in ore:
Irrequieta ſalit regali vertice flamma,
Quæ deſideriis alitur; creſcitque per auras
Ardua, & oppoſitas perrumpit lumine nubes.
Cæſaries non fronte natat collecta, ſed aurum
Complicat in nodum crinale: ardentia flagrant
Lumina, quæ cœli charites obtutibus afflant,
Et Solis tolerans inconniventia fulgur.
Eminus illa oculos contorquet, & alta tuetur
Anchora queis cordis figatur, germina florum
Pomorum ſpes, in ſertum nectuntur, & umbrant
Tempora: vicinos frontis flos mitigat ignes.
Non tamen areſcit, viret at roratus ab igne.
Symbola dextra ſpei fert lilia: gaudia vultus
Sed dubio ſplendore gerit: micat; hæret eodem
Fixus in obtutu: mox ſe ſe attollit, & urget,
Quærit & aſtra oculis! riſuque, & voce ſalutat.

P. Car. de Luca l. 3. Dom. Laur.

Deſperatio.

Tonante cœlo ſidera, & rupto ſemel
Crepate mundo, trahite vobiſcum polos,
Polos, & axes & relucentes globos
Refixa ſede Numina, & mundus labans

Per capita noſtra, & funerum ſtrages ruat.
Nimis minantur aſtra, & feriant quà volent.
Si magna cervix petitur, en magnam offero,
En nudo pectus funeris magni capax:
En irretorto lumine per ignem, & faces,
Et per coruſcos fulminis jactus feror.
Tantùm ruina cadere generoſa juvat,
Toto perire mundo. & inſtrato tegi
Mundo ſepultum. proh ferax luctus dies!
Quis hic locus, quæ regio, quo tandem vagor
Salutis expers, æger, afflictus, miſer?
Deſertor animæ, ſanguinis rivo tui
Extingue flammas patriæ, & errantes riga
Umbras tuorum

P. Nic. Cauſinus in Soly. act. 2.

Timor.

INde unum dira comitum de plebe Pavorem
Quadrupedes anteire jubet. non alter anhelus
Inſinuare metus, animumque avertere veris
Aptior: innumeræ monſtro vocesque, manuſque,
Et facies quæcunque libet. bonus omnia credi
Auctor, & horrificis lymphare incurſibus urbes.
Si geminos ſoles ruituraque ſuadeat aſtra,
Aut nutare ſolum, aut veteres deſcendere ſilvas.
Ah miſeri vidiſſe putent.

Statius l. 6. Theb.

Flagitiis demum incipiunt trepidare peractis.
Ante ſcelus, nullus pectora terror habet.
Tum pavor hèu madidis mentem ſudoribus angit,
Et læſi ante oculos Numinis ira redit.
Tum ſubitus ſtrato vigiles timor excutit artus,
Propria tum vacuos terret imago choros.
Si ſtrepitum forſan dederit mus ſtramine lecti,
Creditur è ſilvis exiluiſſe leo:
Nocte levis quaſſa ſi murmuret arbore ventus,
Horreſcunt rigidæ fronde ſonante comæ.
Quid faciant, ſubitis ſi fulminet ignibus æther,
Aut ſonet æthereo grandior axe fragor?
Pectora cœleſti ſtupeant perculſa tumultu,
Et flamma metuant diſſiliente peti.
Tunc terrent auræ, tunc terrent ſcilicet umbræ,
Augurioque notant omnia ſigna necem.
Utilis ante ſcelus timor eſt, qui fræna gubernet,
Qui timet admiſſo crimine, ſerò timet.

P. Herm. Vgo in Piis Deſid. l. 2. n. 4.

Homo timens.

TUm verò ancipiti mentem formidine preſſus
Obſtupui, ſteteruntque comæ, & vox faucibus hæſit.

Virgil. l. 1. Æn.

Olli ſomnum ingens rupit pavor, oſſaque, & artus
Per-

Perfundit toto proruptus corpore ſudor

Idem l.7.

Ille diù pavidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.

Ovid.l.7.met.

..... tunc perculit horror
Membra ducis, riguere comæ, greſſumque coercens
Languor in extrema tenuit veſtigia ripa.

Lucanus l.1.

Tandem quietem magnus excuſſit timor,
Quatit ora, & artus horridus auſtros tremor,
Palſatque pectus, continet vocem timor.

Seneca in Oct.act.4.ſc.1.

Talia cernenti mihi quantus in oſſibus horror?
Quiſve per ora color? qualis cùm cerva cruentis
Circumventa lupis, nullum cui pectore molli
Robur: & in volucri tenuis fiducia curſu,
Præcipitat ſuſpenſa fugam, jam jamque teneri
Credit, & eluſos audit concurrere morſus.

Stat.l.5.Theb.

At procul exanguis Ruffinum perculit horror,
Infectæ pallore genæ; ſtetit ore gelato
Incertus peteretne fugam, veniamve ſubactus
Poſceret

Claudianus in Ruf.l.2.

Urbs tandem concuſſa metu, fatoque propinquo
Intremuit, veteriſque minas ponentia faſtus.
Tunc primum trepidis nutarunt culmina muris.
Et gelidus mixto tremor it ſudore per artus
Hoſtibus, & pulſæ ſaliunt ſub pectore venæ;
Ignotuſque diù propioris imagne damni
Corda ſubit timor, & quamquam ſe prodere verbis,
Deprendique pudet, lethi tamen ore colorem
Invitus rapit, & mentem pallore fatetur.

Apud P.Laur.le Brun.to 1.El.Poet.

Pallida frons, oculi triſtes, macieſque genarum
Lurida, turbatæ motus, ſævamque procellam
Mentis, & implacidos ventis pugnantibus æſtus
Pectoris, & tanti pandunt diſcrimina caſus. *Et inf.*
Omne miniſterium circa tremit, horridus haurit
Corda pavor, trepidos rerum ſtatus, iraque Regis
Exanimat, fixique rigent ceu marmora toto
Pondere, in alternos verſi modo lumina vultus,
Inque oculos Dominorum acres.

P.Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Nullus in ore color: rigidi ſtant vertice crines:
Attonitus volvens oculos ſuſpenſa lacunat
Fronte ſupercilia, & vaſto quatit impete malas.
Dentibus infrendens ſtridet, queriturque, ſiletque:
Faucibus it gemitus, ſuſpiria corde recondit.

P.Alex.Donatus l.6.Conſt.

Homo dolens.

PRotinus icta malo vitrea, de rupe ſolutis
Exiliit furibunda comis, ac verbere crebro
Oraque, pectoraque, & viridem ſcidit horrida veſtem.
Statius l. 6. Theb.

Par habitus cunctis, dejecti in pectora crines,
Accinctique ſinus, manant lacera ora cruentis.
Unguibus, & molles planctu crevere lacerti.
Idem l. 12.

Non expectato reſpectu cladis, amictus
Conſcidit, & fractas cum crine avellit ariſtas.
Hæſerunt lacrimæ; nec vox aut ſpiritus oris
Redditur, atque imis vibrat tremor oſſa medullis,
Succidui titubant greſſus.
Claudianus l. 1. de raptu Proſerp.

Ventilat errantem per eburnea colla capillum,
Nativum qui ſponte fluens temerarius aurum
Diſſipat, & vittas ſine lege in terga refundit.
Gemma oculis jam prona tremit, jamque innatat altus
In vultu dolor, & faciem demittit honeſtam.
Igneſcunt ſine luce genæ; vix attrahit auras
Pectus, inexhauſto vix, & ſuſpiria corde
Invenit, exitium deploratura ſupremum.
Aug. Maſcardus l. 1. ſil. car. 1.

.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:.:. At ipſa
Palluit aſpectu, ſtratoque ſimillima ſponſo
Concidit exanimis: gemitum cum voce repreſſit.
Poſtquam vibravit ſponſæ tremor oſſa dolentis,
Hæſeruntque diù voces, tandem ora querelis
Liberat, impactis contundit pectora palmis,
Evellitque comas, & fœmineo ululatu
Extinctum complexa virum.
P. Car. de Luca l. 21. Dom. Laur.

Lacrymæ.

VOs lacrymæ fontes, dios ubi corripit ignes
Extinguitque tuas mens, Erycina faces.
Per vos occultæ nitida ut ſpecularia mentis
Quælibet arcani pectoris ima patent.
Vos oculi roſeis funduntut verba labellis
Et taciti partes multa loquentis agunt.
Per vos contractæ ſurgunt ubi nubila frontis,
Et ſubitus tepidæ labitur imber aquæ.
Picta ſerenatis intermicat Iris ocellis,
Filia mœſtitiæ, nuncia lætitiæ.
Cor puteus geminis oculorum ducitur urnis,
Quæ levat æternam nectaris unda ſitim.
Sint lacrimæ noſtro gemmata monilia collo:
Hæc micet in digitis lucida gemma meis.
P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 2. el. 1.

In-

Invidia.

Livor tabificum malis venenum
Intactis vorat oſſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quod quiſquis furit, invidetque forti,
Ut debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graves dolores,
Suſpirat, fremit, incutitque dentes,
Sudat, frigidus intuens quod odit,
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuavis illi,
Nec potus juvat, aut ſapor Lyæi,
Nec ſi pocula Juppiter propinet,
Aut hæc porrigat, & miniſtret Hebe.
Non ſomnum capit, aut quieſcit unquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus.

Virg. in Epigr.

Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam; viſaque oculos avertit, at illa
Surgit humo pigrè, ſemeſarumque reliquit
Corpora ſerpentum, paſſuque incedit inerti.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies livent rubigine dentes.
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,
Riſus abeſt, niſi quem viſi movere dolores,
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis;
Videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum: carpitque, & carpitur unà,
Suppliciumque ſuum eſt.

Ovidius l. 2. met.

Semper recenti frons dolore nubila,
Dirique mœroris gravis;
Obducta nimbo cilia diluviem imbrium
Ortis minantur lacrymis.
Oculi maligna luce ſuccenſi rubent,
Prænunciantque fulgura,
Cadaveroſus pallor ore lurido,
Orcoque concolor inſidet
Ignava macies, quæ aridas fuligine
Marcente deturpat genas.
At deflua coma ceream frontem premit,
A qua relegatus decens
Oculos ſerenos exulat riſus; niſi
Quem viſus alienus dolor,
Aut voto iniquo proximus penatibus
Optata fecerunt mala,
Profunda anhelant faucibus ſuſpiria,
Gemituſque mentis conſcii,

In virulentis quod latet precordiis
Teſtantur incluſum ſcelus.

P.Gilb.Ionninus lib.Epod.Ode 9.

Homo variis affectibus agitatus.

MAjora cruciant, quàm ut moras poſſim pati.
Flammæ medullas, & cor exurunt meum;
Miſtus dolori ſubdidit ſtimulos timor:
Invidia pulſat pectus: hinc animum jugo
Premit cupido turpis, & vinci vetat.
Et inter iſtas mentis obſeſſæ faces
Feſſus quidem, & delectus, & peſſumdatus
Pudor rebellat, fluctibus variis agor:
Ut cùm hinc profundus ventus, hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat unda, cui cedat malo.
Proinde omiſi regimen è manibus meis:
Quocumque me ira, quò dolor, quò ſpes feret.
Huc ire pergam, fluctibus dedi ratem.

Senea in Agam.ac.ſc.1.

.... pallet, igneſcit, color
Non unus errat ſimilis attonito, modò
Exanimis albet vultus, amiſſas prior
Modò flamma vires reparat, & varia vice
Fugat. & fugatur oris ingenui rubor:
Tum ſæpè tanquam ſperet, afflictam allevat
Mentem renidens ore: poſt paulò quaſi
Deſperet eadem, gaudio mœret brevi,
Et dubia cervix ore dejecto labat:
Addubitat, audet, ingemit, ridet, fremit.
Lacrymæ ſequuntur: ſpiritum ex alto citat;
Impunè verba fundit inſanus dolor;
Sine mente murmur vota taciturnum canit.

P.Bern.Stephonius in Criſ.ac.4.ſc.3.

Nec minus intereà turbati nuncia cordis
Signa præit vultus, variiſque coloribus anceps
Æſtuat, ut primo cum Sole reciprocat unda
Nobile virginea credas in fronte theatrum:
Hìc ubi legitimus pugnæ, campique magiſter
It pudor, & tota moderator oberrat arena:
Hìc timor infelix animi movet arma ſatelles:
Hìc ſubit hortatrix avidæ fiducia mentis,
Pallorem rubor, & pallor fugat arte ruborem,
Miſcenturque unà; ſed cui victoria palmam
Annuat, incertum facit inclementia pugnæ.
Quid faciat, qua vi dirimat certamina Virgo?
Uritur, & dubio curarum fluctuat æſtu,
Et timet, & ſperat, palletque, rubetque viciſſim,
Spemque, metumque rigat lacrymis, augetque rigando
Semper, & in ſegetem mœroris ſemina creſcunt:

P.Vinc.Guiniſius car.4.

Ille

Ille domi reſidens ſe deteſtatur, & horret:
Squalore ſeptus lurido,
Terribilique coma.
Sæpe gemit ridens, & formidabile pallet
Mox gaudiis plorantibus
Pectora nuda lavat.
Infremit exultans: ſic ut metuendus in ipſo
Pavore diſcordet ſibi,
Terror ineſt lacrymis.
Sæpe injuſſa manus clauditque, aperitque feneſtras.
Seſſurus attollit pedes,
Egrediturque foras:
Primaque permenſus viridis ſpectacula campi,
Majore rurſum tædio
Damnat, & odit agros.
Denique laſſatus juxta confinia lecti
Sopore membra plumbeo
Oſſea ſternit humi.
Erigitur ſubitò, factique ignarus anhelat,
Humente vultu ſidera
Non nimis æqua tuens.

P. Iac. Balde in Od. Parth. Ode 54.

SAPIENTIA.

Diva terrarum, pelagique preſes,
Dicta ſublustre habitare nubes
Inter, & latè cohibere pictis.
Sidera frenis.
Patris æternas imitata flammas,
Pura ſinceri ſoboles ſereni,
Mentis arcanum jubar, & coruſcæ
Filia lucis.
Par patri natum ſine matre Numen,
Candor aſpecti ſine nube veri,
Igenii proles, genialis almi
Pectoris ardor.
Tu ſacer mundi lepor, ò decoræ
Fabra naturæ facies, paternæ
Mentis exemplum, liquidi ſerenus
Luminis imber.
Patris interpres, ſimiliſque voci
Nata fœcundo Genitoris ore,
Vena virtutum, generoſa pulchri
Mater honeſti.
Tu tuos cauſis imitata vultus
Dividis toto ſimulacra mundo,
Numinis formam ſtudioſa vili ef-
Fingere limo.
Jamque mortales ſimulata cultus
Inter humanas manifeſta turmas,
Barbaram gaudes lepido catervam
Ducere ludo,

Seu cæcis penetralibus
Naturæ reſeras abdita, tetricæ
Conſultus ſapientiæ;
Sive inconſpicuum mentibus aſpici,
Et caligine lucida
Celari cupidum numinis abditi
Æternum jubar, & pio
Veſtigas oculis tecta ſilentio;
Cùm feliciter improbus
Miſtus cælicolis aſtra perambulas,
Tu, mentes dominoregis
Qui nutu, arbitriis molliter imperans,
Humanamque proterviam
Cogit fræna pati (ne malè liberis
Nectat vincula mentibus,
Aut ſervile jugum) nectis amabili
Grato fœdere Gratiæ
Vires ingenuas, & vice mutua
Cęleſtem dominam ſequi
Cui fas eſt, temerè ne præeat, caves,
Natura ambitioſior:
Nec vel principium, vel meriti ſibi
Felicem arroget exitum.
Quàm centum Pietas juncta ſororibus
Stipat, nec pudor innocens,
Sacrorum neque abeſt Religio potens.
P. Gilb. Ionninus l. 1. Lyr. Ode 22.

Majeſtas Divæ venerabilis; ore ſereno
Gratia concilians animos: frons Iride circùm
Cincta, Dei magnum lamna gerit indice nomen.
Hoc etiam deſcripta cyclas: ſtellæque frequentes
Cærulea radiant palla, paribuſque cothurnis
Libera læva, gravi ſignata volumina dextra. *Et inf.*
Illa ego, ſupremum cui fas attingere Numen,
Quæ ſcrutor divina ſagax, hincque inclyta laudem,
Auguſtumque Dei duco de nomine nomen:
Quæ neque fas vidiſſe oculis, fruſtraque laborent
Humanæ, ſuperæque animis ſibi fingere mentes:
Sola docet, quæ fuſca Fides, pando ipſa, meoque
Obſcuris affundo novam de lumine lucem.
P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

PHILOSOPHIA.
Dialectica.

O Macte fama, dum ſapientiæ
Conſultus, alti niteris ingenii
Pennis, & auras Dædaleis
Certior auſpiciis inerras;
Nec uſquam aberras; nihil latet artium
Zenonis; omni tu laqueo rudem

Ti-

Tyronem acutus fraudulenti
Ingenii per iniqua ſolvis.
Quandoque veri ludit imagine
Vis differendi fallere lubrica,
Diffingis argumenta, & aſtus
Detegis artificis doloſi.
Sic captioſis denique mens plagis
Evadit extricata, neque improbi
Luſere Sortitæ, atque Theſei
Certus iter regis omne filo.

P. Io: B. Maſculus lyr. l. 1. Ode. 3.

Ens fictitium, quod vocant Ens rationis.

Est aliquid (dixit) per cæca habitacula mentis,
Obiiciturque animis, noſtra ſed ora latet.
Naſcitur objectu tenui dum noſcitur; illi
Sic datur è gravido mentis abire ſinu.
Ortus at infelix; fragilis quod munere vitæ
Huic tantum liceat vivere, dum patitur.
Nec tantùm fœcunda ſinu dignata, nec ulli
Abjecto mater pignore credit onus.
Nuſquam habitat; non intra enixæ viſcera mentis,
Non extra refugo limite quærit iter.
Et tamen aſpicitur viſu deprenſa remoto
Mentis inaſpectis fictilis umbra cavis.
Quippe nihil ſibi mens ſtudio compulſa videndi
Format, ut in ſolido corpore forma viget.
Tum levis incerta ſpectatur imagine vultus,
Et novus à nihilo corpora fętus agit.
Sed neque corpus agit; credas umbratile monſtrum,
Quale per obſcuras credis ineſſe vias.
Sic veri ſimulacra movens, dum vera repoſcit,
Plurima concipiet mens paritura nihil.

P. Alex. Donatus l. 3. el. ult.

Quid mens inani laudat imagine,
Quid arte curat Dædala fingere,
Ne quære ſolers, & chimæræ
Tolle ſupervacuum laborem.
Fruſtra revincis non ſociabiles
Hircumque, Cervumque. abnegat inſolens
Natura, nec jungit jugales
Arbitrio leviore mentis.
Quid monſtra fingis barbara? quę neque
Nutrix ſub altis educat Africa
Luſtris, nec hydris fęta Lerne,
Horridus aut Erymanthus abdit.
Mens evaganti ſueta licentia
Aptare formas indociles pati
Commune fœdus, fraudulenti
Callida mens opifex laboris.

Sed vis volendi non opus arrogat
Sequax monentis; Prævia nam regit
Intelligendo, præque eundo
Mens animi, face noctiluca.
Permiſſa menti ludicra; quæ ſimul
Inſueta junxit fędera geſtiens,
Formaſque rerum complicatas
Involvit, ſimulacra gignit.

P. Io: B. Maſculus Lyr. l. 1. Ode 14.

Rerum nexus, quas Relationes vocant.

VIces amorum, certaque fædera
Doces; ut unum retulit alteri
Natura ſolers, quippe mirè
Omnia conſociare nexu
Amans; parentem ſeu ſoboles novo
Tuetur obtutu, & ſobolem pater
Luce irretorta; ſeu notantur
Res ſimili vice concolores.
Relata quamquam fędere mutuo
Menſura nunquam reſpicitur, neque
Amoris alternat gemelli
Jura fides repetita utrinque.

P. Io: Bap. Maſculus l. 1. Ode 18.

Phyſica, ſive Philoſophia naturalis.

CUmque animo, & vigili perſpexerat omnia cura,
In medium diſcenda dabat, cętumque ſilentum,
Dictaque mirantum: magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, & quid natura docebat.
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis eſſet origo
Juppiter, an venti diſcuſſa nube tonarent,
Quid quateret terras, qua ſidera lege mearent,
Et quodcumque latet.

Ovidius l. 15. met.

At quoties elementa doces, ſemperque fluentis
Materiæ cauſas; quæ vis animaverit aſtra,
Impleritque choros? quo vivat machina motu.
Sidera cur ſeptem retrò nitantur in ortus
Obluctata polo, variiſque meatibus idem
Arbiter, an geminæ convertant æthera mentes,
Sive color proprius rerum, luciſque repulſu
Eludant aciem: tumidos quæ Luna recurſus
Nutriat oceani: quo fracta tonitrua vento.
Quis trahat imbriferas nubes: quo ſaxa creentur
Grandinis: unde rigor nivibus; quæ flabra per auras
Excutiant rutilos tractus, aut fulmina velox
Torqueat, aut triſtem figat crinita cometen.

Claudianus de Conſ. Manl.

Dum jura mundi, certa fædera
Solers retractas; dum tacitos ſatus,

Fon-

Frontesque natalesque rerum
Mente nova meditaris ortus.
Res unde promat, quoque alat ubere
Natura adaugens, quoque cadentia
Humana fatali reſolvat
Pulvere, nunc vegetante vita;
Nunc morte inerti cuncta reciprocans,
Verſas profundo materiam ſinu,
Complexa formam ſeu ſodalem
Hoſpitio facilis recepter,
Seu pellat inſida, & ſociam dolis
Perjura fallat; ſcilicet hoſtium
Plerumque conjurata movit
Caſtra, novos agitans tumultus,
Vim multiformem, vim genitabilem,
Stirpemque narras alta ab origine,
Vimque appetentem conjugali
Fœdere, conſociare formam.

P. Io. E. Maſculus lyr. l. 1. Ode 16.

Metheora.

TU ſęvientum cęca flabra ventorum,
Et Æolorum regna, pallidam lunam,
Et nunc rubentem, nunc ſuave ridentem,
Faces, dracones, lanceas, refulgentem
De ſole ſolem, grandineſque ſaxoſas,
Niveſque doctè, & horridum gelu cantas.
Tu ſigna prodis aeris ſerenati,
Tu ſigna prodis aeris procelloſi,
Pater ſereni, & nubili, pater rerum
Quæ vel videntur ſole; vel vident ſolem.
Tu diſcolores pingis Iridis vultus,
Nunc veſperæ cadentis, aut renaſcentis
Faciem dici, te docente jam ſcimus
Cur vorticoſis ſe ſe hiatibus magnus
Diſſindat æther, & Deûm ſalutares
Mingat procellas ſemipota majeſtas.
Cur macula Phæben turpet, & coruſcantem
Titanis orbem polluta latens ſtigma.
Cur dira mærens horreat cometarum
Oſtenta mundus, purpuræque peccantes.
Quis ventricoſam vibret impetus terram,
Eructet ignes, ſaxa, ſulphur, & fontes;
Cur fatua flamma perſequentibus cedat,
Timidos ſequatur; ſtella decidat cœlo,
Et Tyndarim gemellus oderit frater.

Gaſp. Barlæus to. 2. Miſcell. l. 1.

Mathematica.

INcerta cœli jura volubilis,
Inſanientum ac fędera temporum
Tu corrigis, Soliſque curſum

Con-

Conſilio revocans, viaſque
Errantia anni, ni bene conſulas
Cogens dierumfrena licentiæ,
Confuſa, & indiſcreta quondam
Religio trepidet moveri.
Ipſe involutum digeris ordinem
Vindex iniqui temporis unice,
Seu menſtruos componis orbes,
Seu vacuas reficis Kalendas.
Quicquid ſeverus Panthoides docet,
Tenes, retractans & Babylonias,
Arteſque Chaldæas viciſſim
Per numeros, ſeriemque ducis.
Deſcribis æquam planitiem, polum
Nunc turbina; diſcrimina lineis,
Graduſve certos nunc reponis,
Pæne Syracuſio videri
Prior magiſtro.

P. Io: B. Maſculus l. 1. Ode 17.

Seu jam relictis nubibus igneo
Errare Cœlo, ſeu tibi ſiderum
Curſus, & errorem erudito
Mens fuerat radio notare;
Junctiſque flexus cornibus angulos,
Et implicatas ducere circino
Nolente falli, linearum
Ductilium tenues figuras;
Certiſque cęlum ſcindere partibus,
Aut Climatum diſcrimina ponere;
Et quicquid Architas laborat,
Aut Megaræ ſapiens alumnus.

P. Glib. Ionninus lyr. l. 1. Ode 11.

Aſtronomia.

Illa quidem numerum ſtellarum, & nomine novit,
Et novit quod Sol currat, & annus iter.
Jamque aliquis, dum nox cœlum conſperſerit aſtris,
Deſcribet radio, quæ videt, aſtra ſuo.
Hic rutilat Mavors: hic eſt Cytherejus ignis:
Quæ nitet hic, felix, dignaque ſtella Jove eſt.
Arctophylax illic, illic ſunt Arcades Urſæ:
Hæc regit Argolicas, Sidonis illa rates.
Hic Ariadneæ fulgent monumenta coronæ.
Hæc Bereniceo vertice tonſa coma eſt.
Aſpice Signiferum, quo cœlum cingitur, orbem;
Principium ſignis aurea fulget ovis.
Hinc Sol quadrijugos, bijugos hinc Cynthia currus
Incitat: hęc tenebris linea damnat equos,
Aſpice, & labentem mecum mirabere tractum:
Longa via eſt: ex re lactea nomen habet.
Hic tangit Geminos; illic tua ſidera Chiron:
Inde

Inde ſubit flammas Caſſiopeja tuas.

P. Iac. Vvallius in l. 2. el. 3.

Stellata mundi templa, ſiderum lapſus,
Ortuſque rectos, & tueris obliquos.
Deum penates jam placere cœperunt.
Cui domita tellus; quaque parte terrarum
Emergat Arctos, occidatque; vel rectus
Volvatur orbis, & moras tenebrarum
Titan adæquet lucibus, vel extendat,
Scrutaris alti municeps novus cęli.
Quæ cauſa priſcis aſtra ſedibus trudat,
Cur Spica fugiat Virginem, & minans cornu
Medio remotus orbe frigidum ſpectet
Aries Booten: cur ſuos trahat currus
Borealis Æthon, pluſque pellat Auſtralis.
Ut axe in iſto, quo ferox Ducem ſenſit
Iberus, umbra dextra, vel ſiniſtrorſum
Flagellet æſtum, biſque torreat fruges,
Bis altus ipſum verticem premat Phębus:
Toties quadrigas ſiſtat, & dies nocti
Deſcribat æquos, luminumque tot vultus
Attollat omnes, & mari lavet cęlum.

Gaſp. Barlęus to. 3. Miſc. l. 1.

Horologium.

TUper patentes ætheris vadis domos
Raptuſque verum ſcribis in cœlo diem,
Horaſque paribus explicas veſtigiis.
Hic in tabellis orbitam pingit tuam,
Et uſitatas ponit horarum moras,
Curſuſque rarus artifex, nimus tui.
Te prodit umbra, quoque cœli cardine
Currant jugales, monſtrat humanus labor.
Stat plana, & æquo deſerit libramine
Inflexa nulla parte terram lamina;
Quam recta tenuis lineæ ſecat via,
Mediumque ſuperis figit, & mundo diem.
Hæc limes ille eſt, umbra quo breviſſima
Septentrionis dexterum ferit latus:
Nullamque cernis bis quotannis machinam,
Obliqua nuſquam, quo Syene torrido
Suppoſta Cancro neſcia eſt umbræ ſemel.
Tranſverſa rectis ducitur mox angulis,
Tangitque primam norma, quo diſtans pari
Statione tellus, hinc cadentis lumina,
Naſcentis iſtinc indicet ſolis jubar.
Hanc umbra lambens parte quarta circuli
Diſtat priori, & ſexta mortales pigros
Vel poſcit hora manè, vel ſerà expedit.
Quas inter alia ſcribit horarum ſitus
Mens arte certa; qualis emenſus polum

Co-

Colurus alter, doctus index temporis,
Terræ incubantem diſſecat cœli viam.
Exinde gnomon fixus umbram proiicit,
Tenebriſque ſpatia certa deſignat ſuis.
Indocta non hunc ponit in circo manus,
Sed gnara rerum, cernis ut celſo micans
Cynoſura cœlo, nec Batavis occidens
Hoc orbe juſto ſurgat è terra gradu
Axiſque curvo permeet centrum ſitu?
Hac lege gnomon cuſpidem tollit ſuam,
Auſtrumque ſpectat hinc, & hinc ſeptem videt
Boreæ triones. horridumque Caucaſum.

Gaſp. Barlæus Miſcell. l. 1.

Aſtrologia,

Henrice dic, per omnes
Te precor ſtellas: mihi cur Hydrocoum minaris?
Quis deus alligavit
Liberam mentem rapidi legibus, ede, cęli?
Scilicet alba frontem
Luna, vel palens cerebro terrigenum moleſta
Certius imperabit,
Quàm ſibi pręſens animus? cùm quoties replevit
Plenior orta furtim
Igne fraterno: pariter me reparare macros
Coget opaca vultus,
Mollium pulpa leporum, vel Numida volucri,
Vel petaſone rapto?
An velut murem catus, & bos vitulum minaci
Cynthia jactat orbem
Hinc & hinc cornu? ſed enim cur timidi ſub aſtro
Armipotente Matris
Sæpe naſcitur? ſtolidi ſub bene litterati
Arcadis, & rapaces
Sub Jovis ſigno neque ſi quem Venus alma natum
Viderit ex Olympo,
Urget infantem faucibus continuò petulcis.
Jus animo ſuum ſtat
Semper immotum, ſuper altam Babylona vecto.

P. Iac. Balde in Ode Parth. Ode 31.

.·.·.· dum ſidera volvis
Ætheraque immenſum, & ſuſpenſos fornice cęlos,
Hinc regnis ſua fata legis, quis ſoſpiret orbem
Conſpectus, facieſque poli, quis mutet habenas
Stellarum oppoſitis radians fulgoribus ignis;
Qua face ſeditio ſurgat, ſolioque potentes
Excutiat gravis ira Dei: quæ ſceptra ſecundent
Lumina, quæque ſuis rectores veniat arctè
Civibus Arcturi ſtatio, per cuncta Deorum
Incedis ſpatia, & Saturni inamabile ſidus
Regibus adverſum damnas, plebique malignæ,

Pre-

Præcipitque favens. Jovis ut clementius aſtrum
Concilias, poſciſque tibi, regiſque ſenectæ
Cuſtodem hunc ſcis eſſe Deum, vacuumque malorum.
Sub Mavorte probas, juſtis victricia cauſis
Arma capi, & rutilos ſtringi ſecurius enſes.
Poſtquam hoſtis fortuna labat; vel turbine fati
Vicinis metuenda venit. *Et inf.*
Inter ſolis equos feros regnantibus annos
Obſervas Lacheſin trahere, & proſperrima terris
Fata dari: Phaetonteæ diſcrimina flammæ
Acribus averti monitis, currumque teneri
Rectius arte ſenum, & ſub conſultore verendo.
Nec veneris lux ſçeva tibi eſt, nec dura minatur
Phoſphorus, at placido Ludovicum lumine tandem
Aſpicit, hęredeſque duos deducit Olympo
Mercurii per ſigna, quibus ſe purpura prudens
Afferat eloquiis. qua majeſtate loquatur
Pro populis, facunde notas, fraudumque magiſtros
Proſcribis procul, at Lunæ penetralibus altis
Deprendis variis flecti mutabile formis
Imperium, inſtabileſque vices; nunc porgere plenum
Regna decus, fractis nunc expalleſcere rebus.

Gaſp. Barlæus Heroic. l. 1.

Cingara muliercula vaga, Chiromantica.

CIngara terribilis, terrorem & crinibus augens,
Finibus è Phariis, ſic ſors tulit obvia facta eſt.
Præ nimia facies fulgere nigredine viſa:
Quomodo corvorum plumę, tenebræque renident.
Grande ſupercilium, frons parva, oculique rubentes,
Tecta latus, ſed nuda pedes, humerumque ſiniſtrum,
Mira docebat, ubi certis regerentur ab aſtris
Corpora, ut acciperent vivendi habitumque, modumque
Cùm ſemper partus cęleſtia ſigna ſequantur.
Bos, Aries, Cancer fingunt ſibi conſona membra:
Dant Gemini formam: fęcundant viſcera Piſces;
Libra virum trutinat, moreſque inducit honeſtos:
Cogit amare Caper, nutrit Leo flammeus iram:
Mitior inſanum compeſcit Virgo Leonem:
Solerteſque facit porrecto Scorpius arcu,
Pondera maturans faſtigia matribus aufert:
Exacuit telis animum jaculator, & illi
Pro meta ingenium eſt; contriſtat Aquarius annum
Imbribus aſſiduis, ſed ſidere mollit aquoſo
Felicem geneſin, & primam lævigat horam.
Protinus explicitam jactantior offero palmam.
Inſpicit argutans. totamque intenta pererrat
Liminibus tacitis, ramoſque examinat omnes,
Menſuraſque. ſinuſque volæ: num linea longa,
Num brevis, inque cruces ſectas obliqua recurrat:
Quippe alias fortuna, alias natura figuras

Vin-

Vindicat, & noſtrum rhombos ſeponit in artem.

P. Iac. Balde Sat. 19.

Rhetorica, & Eloquentia.

Tum bona tranquillo venit facundia vultu :
Qua viſa trux ira cadit, cadit ira, minæque,
Effuſæque ſudes manibus, ramique præuſti.
Mox ubi ſubrectas aures, populoſque vocatos
Conſpicit intentos, & facta ſilentia linguis,
Incipit, & dictis malè turbida pectora mulcet,
Qua dicente cadunt cauri : fluviique retorto
Amne fluunt celeres, avulſaque vertice ſaxa :
Illa tenet dictis animos, illa imperat iræ :
Illa jubet rigido decedere corda furores.
Et nunc magna juvat, veluti cum grandine nimbos
Verba dare, & docta jaculari fulmina lingua.
Nunc libet in dulces deponere fulmina voces,
Et laxare velut liquido labentia curſu
Fulmina; nunc parco, multo nunc pingere fuco,
Nunc ſine vi tenero convolvere dicta lepore,
Nectere nunc aureo præſtat ſermone catenam.
Quæ linguæ de fronte fluens, vulgi illigat aures,
Attrahit, & verſat facilis, quacumque ſequuntur
Scilicet, & dictis parent, & juſſa faceſſunt.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 16.

Illa ego ſum mores agreſtum exoſa virorum
Surgere quæ tectis urbes, atque oppida juſſi
Mœnibus obvallata ſuis, rituque ferarum
Degentes populos concordi pace ligavi.
Illa ego, quæ fontes gelido de limine lethi,
Oppreſſoſque opibus procerum, ſtudiiſque potentem
Eripio innocuos, vitam miſerata labantem.
Ira mihi regum cedit, populique frementis
Seditio, poſito cedit Bellona flagello,
Et furor, & verſis diſcordia mobilis armis
Mecum degit honor, & degunt examina laudum.
Me decorant faſces, & pacto purpura textu,
Gloriaque, populi plauſus comitantur euntem.

Idem l. 1. car. 2.

O quis latinæ fons opulentiæ
Exuberanti vividus impetu
  Bacchatur, & lymphata ſecum
   Corda rapax, animoſque volvit.
Qui nunc profundo volvitur alveo
Sententiarum, nunc gracili fluit
  Torrente linguæ : nunc apertis
   Ingenii ſpatiatur arvis.
Suique latè pronus, & inſolens
Exire ripam, non tamen uvida
  Captivus alga, nec tenaci
   Ire piger per aprica limo.

P. Caſ. Sarbievius Lyr. l. 1. Ode 22.

Ora-

Orator inſignis.

ARdua nunc eadem ſtipat fora, cùm tua mæſtos
Defenſura reos vocem facundia mittit:
Seu trepidos ad jura decem citat haſta virorum,
Et firmare jubet contento judice cauſas:
Seu capitale nefas operoſa diluis arte,
Laudibus ipſa tuis reſonant fora. tu quoque Piſo
Judicis affectum, poſſeſſaque pectora ducis,
Victor ſponte ſua ſequitur quòcunque vocaſti.
Flet, ſi flere jubes; gaudet gaudere coactus:
Et te dante capit judex, quam non habet jram.
Quis non attonitus judex, tua reſpicit ora?
Quis regit ipſe ſuam, niſi per tua pondera, mentem?
Nam tua ſive libet pariter cum grandine nimbos,
Denſaque vibrata jaculari fulmina lingua.
Seu juvat aſtrictas in nodum cogere voces,
Et dare ſubtili vivacia verba catenę,
Vim Laertiadæ, brevitatem vincis Atridæ.
Dulcia ſeu mavis, liquidoque fluentia curſu
Verba, nec incluſo ſed aperto pingere flore
Inclyta Neſtorei cedit tibi gratia mellis.

Lucanus in Poem. ad Piſonem.

Virtutis idem ſuaſor ex omni aureum
Referens lyceo flumen ingenii: gravis,
Vehemens, amænus, profluens linguæ artifex.
Vitæque pariter integer, caſtus, ſacer,
Sectanda laudat ſplendidè, ut nemo ſupra;
Vitanda punit melius irato Jove.
Quæ poſuit, amplè tanſigit: verum in loco
Narrat facetè: ſolvit ambages carè.
Conficit acutè, breviter, ingenuè, acriter,
Præcepta morum, arcana naturæ, ſacra
Officia civitatis, & regni edocet:
Fines bonorum, juris humani uberes
Fontes recludit: Prothei ritu ſtylum
Vultus in omnes vertit: elatè tonat,
Si fulminandum: verba ſubmiſsè premit,
Si perdocendum: ſerpit, aſſurgit dolet.
Diſſimulat, inſtat, cedit, urget, imminet
Hoſti timendus, ſupplicat, plorat, gemit,
Et hæc beate varius, ac ſenſim omnia.

P. Ber. Stephonius in Mimo. ac. 1. ſc. 2.

Benci, ſeu libeat pugnacis fulmina linguæ
Vibrare in ſontes, tonitruque arcere nocentes:
Seu liquido curſu, puroque ſimillimus amni
Verba per umbroſas malis devolvere ripas,
Et victura ſuis inſcribere nomina plantis:
Seu juvat argutas in modum cogere voces,
Et totum Aonio carmen deducere clivo;
Nil æquale tibi eſt; Romæ ſtupet inſcia pubes,

Dum

Dum bellè cadit in numeros, librataque raſis
Ludit in anthitetis æquo ſententia gyro,
Et nova ſuſpendit dubias facundia mentes:
Juraturque palàm, non olim dignius unquam
Romana proceres cum majeſtate locutos.

P.Fam Strada l.2.prol.2.

.·.·.· Pius ore poteſt turgere diſerto,
Et ſuperare Tigris, vel Hydaſpis flumina curſu.
Vox olli dulcis, ſed amoris plena ſeveri,
Flexa, polita, rapax animorum, florida, culta,
Leniter imperioſa, potens, librataque mente
Pondere conſilii vibrata, opulentaque, victrix,
Libera, fuſa, tonans, frænis ſed ducta pudoris,
Undans aggeribus, quos ſola modeſtia pandit,
Egregiis dictis animoſa, invictaque ſemper
Qua Romana fides, Deus ipſe è rupe latina
In populos fundet divinæ oracula vocis,
Atque animos ſtudio rapiet ſermone volutos:

P.Car.de Luca l.22.Dom.Laur.
Poeſis.

Nam quia fœcundat præcordia luce marita
Numinis ubertas, arcani fœtus amoris,
Editur æthereo primæva Poetica partu,
Pectoris interpretes felicis, lingua leporum,
Vivida vis mentis, decorum nativa venuſtas,
Ingenii ſpecimen, ſermonum gratia vivax,
Letitiæ facunda ſoror, cœleſtis origo.
At Genitrix ut me peperit divina voluptas,
Gaudia ſic ſemper mihi ſunt ex indole matris.
Et quo me genitrix effudit tempore primùm,
Continuò ſermonis opes, virtutis honeſtas,
Et placidi ſenſus, & donum fertile mentis,
Eloquii mihi cultus honos, & copia dives
Carminis, & cytharæ leges, lituique, tubæque,
Tibiaque, atque chelys, proles numeroſa modorum;

P.Bern.Stephonius car.8.

Me certè tua Muſa tui dulcedine cantus
Abripit, & memorem non finit eſſe mei.
Sive jubes in Threiicium capere arma Tyrannum,
Penè minax digitis ſumitur haſta meis.
Sive ſuper nubes ſublimis, & æthera tendis.
Ipſe levi videor nube repentè vehi.
Sive per Auſonios ſpatiaris lauriger hortos,
Me Floræ, & Zephyri regna ſubire puto.
Seu mœrente canis teſtudine flebile carmen,
Palleo, nec fletu lumina noſtra carent,
Seu triſtes hilari ſolaris pectine curas,
Defluit ex animo cura, dolorque meo,
Sive pios caſtæ ſuſpiras mentis amores,
Urimur: ardentes ſunt tua verba faces.

Denique me foras ſubitò convertit in omnes
Qualiſcunque operis pagina lecta tui.
Hoc eſt & volucres cantu, fluvioſque morari,
Hoc eſt aerea ducere ſaxa via.
Hoc eſt fulmineas auferre leonibus iras,
Hoc agnis rabidos conciliare lupo.
P. Sidron. Hoſchius l. 3. el. 9.

O quæ perenni Pieri carmine
Stellata mundi mœnia temperat,
Igneſque vivaces, & aulam
Cantibus æthercam remulces.
Seu tu ſupremo proxima Numini
Inventa rerum ſemina perſonas:
Seu jura, ſeu formas canendi
Diſſeris ordinibus beatis.
Tu ſive cœli fræna fragoribus
Imponis orbes, ſeu ſuperos melos
Vocale, ſeu cera fluentes
Lege doces reparare curſus.
Leni volatu te Sapientia,
Caſto voluptas te ſequitur pede,
Decorque mollis, floreiſque
Gratia nexa caput corollis.
Te ſepta multis gloria honoribus
Et juncta famæ candida veritas
Stipant frequentes, atque limbo
Sanctus amor properat ſoluto.
Tibi parentis munere eburneus,
Aurita doctus ducere marmora,
Ceſſere pecten, tibiæque,
Et fidibus reſonare ſeptem:
Teſtudo modis: ſeu placeat pede
Per dithyrambos ludere libero;
Seu concinis certo recurſu
Docta modos leviore plectro.
Seu ſemper iiſdem volvere legibus
Decreta mavis carmina: verticem
Attollis, indignata terras
Nomine non tumefacta vano.
Incluſa nullis limitibus vaga
Divinus erras quà trahit impetus;
Tuoſque definire campos
Quos velit, aut poſuiſſe metas?
P. Odo de Comitibus in Car. Miſcell.

Nam qualis, quantuſque lepos! quæ carminis illi
Gratia, quo cultu, quo non ſplendore niteſcit!
Seu numeros ſpectes, numeriſque cadentia verba;
Seu juvet ambobus clauſos expendere ſenſus,
Nil ſcabrum, incomptumque vides, geniove coacto
Pinguius expreſſum; ſed lene, ac ſponte profuſum.
Ut

Ut fons ingenuus nitidis evolvitur undis,
Nec tamen intereà nimium dejectus, humumque
Propter, agens ſe ſe penna languente recumbit;
Aut contra elatus ſemper, tumiduſque per æthram
Tollitur; aſt utrinque timens offendere, curſum
Temperat artifici cura: quam rarus in omnem
Explicuit partem juſto moderamine librans
Quid deceat, recti prudenſque quid exigat uſus.

Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Grammaticæ doctor, ſeu Gymnaſiarcha.

Rector juventæ, ductor efferæ gentis,
Scientiarum multiformium doctor,
Et arbiter perite diſciplinarum
Potens docendi, quem docentis ex ore
Ignara pendet palpitantium turba.
Quis hic ſerenæ pulpitum quatit famæ
Novus Palæmon? porticuſque doctorum
Et perſtrepentes maximi lares Phœbi
Redonat orbi? quis pueritiæ primos
Caſtigat annos? patriæ renaſcentis
Perenne germen, ſpemque gentis invictæ
Sub jura cogit, & rebellis orcheſtræ
Retundit auſus? tu ſcholaſticum Belgis
Regnum reformans, ſceptra pædagogorum,
Trepidoſque faſces, & tribunal auguſtum:
Totumque cœtus litterarii circùm
Legum catastis, vinculiſque conſtringis.
Hìc ſparſa latè regna Grammatiſtarum
Arctas ephœbis; dogmatumque congeſtos
Purgas acervos. hìc nepotibus diram
Ferocientis Orbili dicam ſcribis:
Coryliſque lentis, frondibuſque nodoſis
Præfers minacis acre jurgium frontis.
Hic Tulliaſtros verba more mendici
Ferruminantes, ſordiumque priſcarum
Quaſi oſtiatim luridos petitores,
Reos laceſſis: hìc rudes ſolæciſmos,
Feceſque Evandri, Rhetorumque tot morbos
Arces Lycæis, puriorque præfatis.

Gaſp. Barlæus Miſcell. l. I.

Ars ſcribendi.

Quiſquis erat, meruit ſenii tranſcendere metas,
Et fati neſcire modum, qui myſtica primus
Senſa animi magicis docuit ſignare figuris,
Et captiva novis concludere verba tabellis.
Obſtupuere rudes animæ commercia linguæ
Abſentes agitare viros, mentiſque patere
Arcanas ſine voce fibras interprete penna,
Candida perplexis diſtinguitur area ſulcis,
Et niveos atro tractus ſignante veneno.

Vomer arat, raptus volucri, quæ prodere rupem
Abnuit enixis clivi in faſtigia Gallis.
Ligna æquata dabant primis conatibus arvum,
Dum Nili contexta biblos, mox pergama pelles
Detraxere boum natis, & pumice ſcabro
Expoliere ſuperficiem ſcribentis in uſum,
Denique quæ noſtris majoribus addita laus eſt
Linea contexta eſt nullo ſub tegmine tela,
Exuperans candore nives, ætate metalla.
Aſpice nunc viles ortus: non mollia Seres
Fila dedere operi, non vellera portitor Helles,
Linteola è triviis trita, & ſudore peruſta
Maxillis contuſa molæ (mirabile) cernas
Jura Modeſtini, Sophocliſve ediſcere verſus.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet.

Scriptor velociſſimus.

PUer notarum præpetum
Solers miniſter advola,
Bipatens pugillar expedi.
Evolvo libros uberes,
Inſtarque denſæ grandinis,
Torrente lingua perſtrepo.
Tibi nec aures ambigunt,
Nec aucupatur pagina,
Et mota parcè dextera
Volat per æquor cereum.
Cùm maximè, nunc proloquor,
Circùm loquentis ambitu,
Tu ſenſa noſtri pectoris
Vix dicta jam ceris tenes.
Sentire jam velox mihi
Vellem dediſſet mens mea,
Quam præpetis dextræ fuga
Tu me loquentem prævenis.
Quis quæſo, quis me prodidit,
Quis iſta jam dixit tibi?
Quæ cogitabam dicere
Quæ furta corde in intimo
Exercet ales dextera?

Auſonius Epigr. 125.

Ars Typographica.

DEerat adhuc, quam nulla ſatis mirabitur ætas,
Ars cœlo delapſa viris, conſumere nata
Materiem, veloxque omnes tranſcribere libros,
Compoſitis quadrata acie miro ordine ſignis.
Nullus pes juſſo diſcedit limite, nulli
Inter opus ceſſare datur, ferventque maniplis
Caſtra ſuis, foſſa, ferratoque aggere clauſa
Muta cohors primùm, mox ſuccis ora diſertis
Illita palladiis prælumque, manumque fatigat.

Nam

Mam cogunt tormenta loqui, tandem fatentur
Depoſitum, redduntque datas ſine crimine voces.
Abſque mora canit arma virum charta ebria lymphis
Caſtalidum. citius referens ſexcenta Maronis
Carmina, quam celeri ſcriptoris arundine verbum
Expedias, longeque operis ſtat gratia major.
Ex P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet.

.·.·.· Quadratis indita clathris
Subſtratum dorſo marmor premit ænea ſculptis
Forma ſibi connexa notis, & parte reclinis
Quà legitur, vi multa, hinc illinc, terque, quaterque
Deſuper impacti teritur fuligine ſucci.
Candida mox tactu furvum tactura liquorem,
Iniicitur madefacta, & pondere preſſa ſuperno,
Dum rediens in ſe prælum gemit, ecce ſub auras
Emicat uda, recens, fucoque imbuta tenaci
Charta refert hauſtas bibula compage figuras:
Nec mora: vix ſudos excepit pendula ventos,
Inde volat populos longè viſura, ſibique
Undique plauſuræ totum meritura per orbem
Pagina judicium turbæ, non altera cultu
Conſpicienda pari, vel caſtigatior uſquam
Prodiit, æthereas ex quo delapſa per auras
Sermones hominum volucres, ſenſuſque fugaces
Ære laboratis fixis incidere formis
Ars docuit.
Ex P. Laur. le Brun. loc. cit.

Pro foribus tota ex arvo micat interraſo
Bractea, litterulaſque ſuper ſine lege vagantes
Plurima gemma facit: ſed non diſtinguitur ordo,
Nec certi quidquam ſocialia grammata formant,
Nec coeunt in verba notæ, ſenſumque colorant,
Confuſique characteres lectoribus obſtant.
Nec ſperare licet, niſi Dia Pronoea figuras
Componat, relegatque typos, diſperſaque cogat
Symbola, & in verſum, quæ ſit ſententia monſtret
Sic manus artificis ſolers, quem plurima, ſecto
Teſſerulis pluteo, circumſtat littera certis
Sparſa locis, elementa legit, commiſſaque conflat
Nomina, perpetuum victuris nomina chartis.
P. Vinc. Guiniſius car. 12.

Succede monumenta fabricantem ſæculis
In officinam, ſcriniique aheneum
Populum tueor incolam abecedarii,
In arcula frequente ſtationarium:
Populum ſupino capite geſtantem notas
Impare figura, more non item pari,
Longas, rotundas, maximas, minuſculas,
Faciles prehenſu, mutuòque nexiles,
Verba unde coalent, ſicut elementis ſuis.

Viden'ut tabellis curioſus incubat
Styloque quantum eſt exaratum, ſublegit
Prædone ocello Dædalus, & in ſcrinio
Simulacra ſcriptis conſpicatus æmula,
Vibrat micantem in furta ſubſultim manum,
Scriniique viduat ære locupletes ſinus,
Creber rapinas reciprocans hinc modò, modò hinc,
Æra ordinata, ut quidquid in tabulis jacet,
Referant, capacis laminæ in gremio locat,
Verſis apicibus litteratis ad polum,
Facieque diſpoſta ordine obliquo, ut latus
Quod eſt ſiniſtrum ferianti adhuc typo,
Sit nigricanti per papyros dexterum;
Spatiiſque verba ſeparat vacantibus,
Paſſim repandas commatum addens caudulas,
Accentuumque lineas paſſim breves,
Et cuſpidatim puncta ſe anguſtantia.
Tum conjugatis laminam typis gravem
In fragmen abiegnum exonerat, ac denuo
Semper characterum in coagmenta impiger,
Onerat, & exonerat cavam æris bajulam,
Serieque deinceps copulat Seriem pari,
Quantum papyri capiet æquor candidum
In quadrum, & invicem opprimens contermina
Metalla, denſæ ſegetis in morem, dato
Circùm, ne aberrent, vincta cohibet ſtamine.
Mox literariam catervam providus,
Quaſi gemebundam, ni careret ſenſibus,
Ad torculi tormenta poſcit: & prius
Clathri ſupinat ambita coercitam
Quaterni, adactis cochleatim ferreis
Obicibus in gyrum, velut Marpeſia
Cautes, parato ne recedat è loco:
Et lævigato collocans in marmore,
Ne fundus aſper tubere faciat typos
Supernè inæquales, opuſque aberceat;
Magiſque adæquans aſſere illiſo ſuper,
Proludit imminenti atroci è torculo
Preſſuræ, at alter cum manubriis duos
Dextra, & ſiniſtra ſtringit utriculos, probè
Pexo, & repexo turgidos villo, quibus
Illevit udæ guttulas fuliginis,
Ventremque ventre ſordidato confricans
Pernice ductu, fuſilem umbram ut perſpicit
Æque propagatam, inſilit gravis in typos
Calcator, atque itinere replicato celer
Perſultat, utilique tabo perlinit.
Alius amictam pelle ovina, laneis
Et in volucris mollicellam, ad intima
Spatia feneſtellam, atque acernis aſſulis
Cir-

Circùm coactam, roſcidis aſpergine
Levi papyris, & gemella cuſpide
Hinc inde fixi, veſtit infernè, & ſuper
Dant protegentem ſubditas indebito à
Tinctu papyros lamnulam per margines
Perque media ſpatia intus, ac ſuperjacit
Flexibilem eandem laminam levi petræ
Typis onuſtæ, trochleiſque promovet
Brevi meatu per cubile ligneum
Ad præla pulſus præſtolantia ſtrenuos,
Pulchris ſtatuminata circùm hærentibus,
Hiulca tortu ne frequentato labent.
Tum vecte fretus torculum ad medium ſito,
(Uno ex vetuſtæ brachiis quercus,) trahit
Vectem bis ad ſe ſemivertigine alacer,
Pellique ovinæ, ſubditiſque litteris,
Chartæque mediæ penſilem his imprimit
Ære capitatam parte molem in infima
Per tortuoſas deflua cochlea ſtrias,
Atque inter æris baſim, & pellis fugax,
Dicto ocyus perſcribit in foliis, manus
Quod graphica longas ſcribere nequit per moras.

P.Hipp.Graſſetus Epig.159.

ARS MEDENDI.

Homo arte Medica inſignis.

.:.:.:.:.:. medicas hinc ocyus artes,
Et ſenioris opem Synalli vocat : ungere vulnus
Herbarum hic ſuccis, ferrumque è vulnere cantu
Exigere, & ſomnum tutò miſiſſe chelydro,
Ante ibat cunctos, nomenque errat inde per urbes,
Perque Parethoniæ celebratum littora Syrtis.

Silius Italicus l.5.

Illi cana fides, illi ſapientia cordi,
Quæque laborantes ars Patarea levat.
Noverat & calidas è corpore ducere peſtes,
Noverat, & quicquid febris iniqua movet.
Quid vehat Autumnus, quid plumbeus afferat Auſter
Quid parili noceat libra inimica die.
Quæ malè compoſitas jubeant decurrere venas
Sidera, quæ jubeant ſigna ſiniſtra neces

P. Tarq.Gallutius l.2.el.22.

Mari ſeveram ſæpe Proſerpinam,
Clotonque ludis doctus Appolline;
Et igneam defendis ægris
Auxilio potiore febrem.
Vitæ reſervans: ingluviem, & famem
Fruſtratus Orci corpora deripis;
Quæ deſtinarat furva nigris
Manibus, & Libytina Diti.

Fruſtra laborat Mercurius gregi
Compellere atro, quem bonus expedi
Per damna fa'i; nec ſororum
Fila citò pateris recidi;
Faſtidioſo ponè ſedes toro,
Nec tu recedis ſedulus Heſpero
Surgente, & aſtris; meque longas
Advigilas pereunte noctes:
Edura fortis fata refringere,
Ut docta callens jura Machaonis;
Arteſque jubeas ſalubri
Conſilio carus elaboras.
Arcana miſcens pocula nectaris
Succo imbuendo; ducere nec piget
Ingrata ſucci, te jubentè in-
Grata aloes, & amara myrrhæ,
Nec ſi ſodalem Najadis integræ
Cratera poſcam, tu dare deneges
Venaſque anhelas æſtuoſum
Et jecur egelida remulcens.

P.Io.B.Maſculus l.1.Ode 38.

Ille & amiſſas reparare vires
Certus, & cura metuente falli,
Atque inæquales reperire docto
Pollice venas:
Pallidæ rurſum roſeum colorem
Illinet fronti benè, temperabit
Æſtuans pectus modico remiſcens
Pocula ſucco.
Ille placabit panace, piiſque
Artifex herbis rabidos dolores,
Cùm recrudeſcit, metuitque tangi
Vulnus acerbum.
Egredi ferro reſerante plagis
Vita quid fruſtra fugitiva tentas?
Vulnerum, Bodi, manus en cruenta
Oſtia claudit.
Interim, Bodi, eave, ne quid in te
Peccet Auguſti rabies leonis;
Ne quid obliquo metuendus ardens
Scorpius ictu.
Nam tibi regni ſtygii tyrannus
Ardet irarum ferus, & tyranno
Sævior conjux, animoque celat
Triſte venenum.
Dum frequens Orci populos recenſens,
Cernit umbrarum populum minorem
Per tuas artes, vacuaque triſtis
Regnat in aula.

P.Glib.Ionninus l.3. Ode 12.

Me-

Medicina morbo adhibita.

SI qua ſalutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quocunque tibi Trojana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat, Idæa profert quam Creta ſub umbra
Dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu; jungam ipſe manus, atque omne benignè
Virus odoriferis Arabum quod doctus in arvis
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.

Statius l.1.ſil.in Soter.

Eſt aliquid mollem erucam, & plantaginis herbam,
Cumque ſuis avulſe ſolo radicibus Irim,
Caulemque, & vivax adiantum, & flava lupini
Semina, pollentemque veneficiis caprificum.
Eſt & amygdalmo dulcem de germine glandem,
Et lentem, & baccis lenti, cum excuſſe caducis,
Et quotquot quæcunque tulit ficulnea fœtus
Legiſſe, & longam ſolis decoxe per æſtum:
Cùmque virens latum cucumis turgeſcit in orbem,
Illius è ſulco ſtirpem detraxe profundo
Nec nihil eſt quæſiſſe favos florentis Himetti,
Oſtreaque, & purum laticem flaventis Jacchi.

P.Conſt.Pulcharellus l.1.car.12.

Medicamenta varia.

. · . · conteritur, propinaturque corallum.
Poſt Aſini auriculas, longumque hoc mobile ſanguis
Elicitur, bibiturque avidè. nec non aqua paſtæ
Anguillæ colubri mechæ: & cum ſpermate ceti
Lampyridum expreſſus nitida putredine ſuccus.
Non mihi ſi linguæ centum, præcepta medendi
Enumerare queam, lentoque dolore necandi,
Quæ Phalarim ſcripſiſſe putes, dictaſſe Perillum,
Pulvis Trithemii, & bufonum, ſalque lacertæ:
Miſtaque ranarum putrefactis viſcera corvis.
Ichneumon pharius coquitur: ſtomacoque miniſtrant
Arida tartareas purgando dolia cruſtas. *Et inf.*

Trade, palimpſeſtum videam commiſſa fideli
Membranę, fontem pulſura piacula morbum.
Angelicus pulvis cum pulvere præcipitato
Sumatur, miſce guttas ardentis aquæ ſex.
Addatur lento ſtillans calcathus ab igne;
Camphora ad hæc, motuſque rubens, & aquatica lotos,
Seminaque urticæ & malvis colophonia miſta:
Agnus item caſtus, vinoque Chamædrios albo
Incoctum germen: tum mala cydonia tincta:
Pulmoneſque levans tabeſcentes tamariſcus.
Iniice nitrati globulos ſalis, adiice mentham,
Et cum mandragora ſiliquaſtrum, pæoniæque
Radicem, ac nymphęa marina, opiumque ſoporans,

Hiſſopumque, aloeque, & coniferam terebynthum,
Lætitiæque crocum per mollia fila fluentis
Cumque ebuli baccis colocaſia, cumque caprina
Barba, tres Veneris dilutos rore capillos,

P.Iac.Balde Sat.3.& 13.

Corpus humanum anathomicè ſectum.

Aſpice, qui temet neſcis, ferale cadaver,
Nexaque centenis oſſibus oſſa ſtupe.
Illa tuæ ſunt fulcra domus, tabulata, trabeſque,
Hæc ſunt ingenii ſtamina dura tui.
Exuviæ, tantæque rigent velamina molis:
Et quæ cuncta tegit molliter oſſa, cutis.
Carnea compages ſequitur, motuſque magiſter
Muſculus, & facili pondera lege movet.
Currunt innumeris venarum flumina rivis,
Et membris præbent pabula læta ſuis.
Viſcera viſceribus famulantur, & ordine pulchro
Officium varia quodlibet arte facit.
Summa tenet ratio tunicis ſecura cerebri,
Et quia ſideribus proxima, ſola capit.
Palpitat æterno cor implacabile motu,
Et media prudens ſe regione locat.
Eſt quæ bile tumet ſtatio, quæ nutrit amores,
Eſt ubi ſplen ſalſas ejaculatur aquas.
Singula mirantur, ſtomachi jecoriſque labores,
Et diſtincta ſuis viſcera mille locis.

Gaſp.Barlæus Eleg.l.3.

Muſica, ſive Cantus emodulatus.

CUm ſubitò erumpunt voces, totiſque canentum
Ordinibus lætum modulatur pugna canorem.
Dant cœlo ingentes ſonitus animoſa tubarum
Æra procul: reſonat feſtis clangoribus æther.
Parte alia coeunt cytharæ, & vocalis arundo,
Et cœleſte melos nervorum, & flabile vulgus
Dulciſonum lituorum, & fila ſonantia plectro,
Dulcia flexivagos numerant diſcrimina cantus
Per varios fugitiva modos, fremit ordine concors
Diſſidium vocum, & fidium numeroſa propago.

P.Conſt.Pulcharellus l.1.car.5.

Stant Superi aeriis in puppibus, & nova ſemper
Fœdera concentu variant; paſſimque loquaces
Conſpirant auræ in numerum, nec dulce remittunt
Diſſidium vocale ebur, & ſpirabile carmen
Dulciſonum lituorum, ſuave trementia vocum
Ludicra, nervorumque, & mille fugacibus inter
Valla modis iterata, & fila loquentia plectro.

Idem car.6.

Aligeri in numerum conſpirant; carmina nervis
Confundunt reſonis, ſibi Dœdalus, Icarus errat
Lubrica vox, ſimilemque viam fugitiva recurrit,

Et

Et redit, & rurſus ſe dulci errore requirit,
Argutis emiſſa viis: aſſurgit in altum
Mox deprenſa: hæret ſuſpenſa: repullulat; undat
Fracta, refracta, gemens, jucunda, vibrata, voluta,
Præcipiti revocat fuga; exultatque, volatque
Non eadem, rurſuſque eadem, diſcrimine creſcens
Multiplici. Divi Aligeris ſua gaudia miſcent
Obvia ſolicitant citharas, animantque loquaces,
Conciliantque ſonos jucundo fœdere voci.

P. Gar. de Luca l. 25. Dom. Laur.

Vide ſupra Tit. luſcinia canens.

Cytharœdus pulſans fides.

PRincipio ergo chelyn ſtringens latus inter, & ulnā,
Silvoſum clavis ſubter Plautillus acernis,
Mobilibuſque levi vertigine, ſtrideat exlex
Ne quid, init læva caput, innexaſque coactu
Extendit tortore fides, dextroque flagellat
Pollice ad arbitrium auriculæ explorantis, ut artis
Rite rudimentum fidium concordia ponat.
Ut dociles mulcere audit parili æra cantū
Colla chelys fidicem; quibus ex ebeno, aut elephanto
Mixtum emblema nitet; ſuffulcit pollice lævæ
Suppoſito, reliquoſque per intervalla propagat
Tranſverſis digitos nervis diſtincta, fatigans
Mille per errores, infra, ad mediumque, ſupraque;
Diductos modò diſſociat: modò lege maritat
Inſtabili: nunc obliquat: modò porrigit: aptat
Mox ſcalæ inflexum: modò reprenditque, fugatque:
Nunc reſides hærere jubet, vel ſponte trementes
Apprimier chordis, quaſi vel diſcerpere chordas,
Juncturiſque ciere notas in fœdera eaſdem
Attentæ placitura auri: nunc applicat aut tres,
Aut geminos, cunctoſque erraticus haud reus unquam
Errati, legis cuſtos, dum lege videtur
Extorris, novæ adhuc artis quæſitor in arte,
In novum ut erudiat fila icta coire canorem.
Intereà dum læva melos regit una ſupernè,
Infernè expediens enodem in verbera dextram,
Ad numerum chordas ſcandente reciprocus ungui,
Et recidente ſcabit crudumque choreuma ſub aura,
Ceu contemptor agit, mox ſe in meliora laceſſens
Orſa, placere ſagax, ſubducto pollice raſor
Chordam omnem exterget reliquis, queis pollicis uſum
Ponè jugat, rapiduſque iterùm extergetque, jugatque,
Atque iterùm, veluti violentus ab æthere vortex:
Tortilibuſque rotas modulis imitatur euntes
Aut glomus in tumidum textricem fila plicantem
Uſque adeò in ſpiras replicat dextramque, ſonumque
Præcipites: quas dum digiti variabilis error

In diverſa rapit, digitos cunctator inertes
Interdum ſimulans, vix nervo è deſide murmur
Elingue exſculpit: mox affectata peroſus
Otia, ſeque ſibi reddens, miracla per omnem
Diſpenſat chordam, ſonitum criſpare fluoris
In morem æquorei, citharamque referre loquacem
Callidus, armataſque vocantia claſſica turmas:
Nunc geniale ſonans, nunc illætabile; mulcet,
Aſperat, in bibulas Protheus reſonabilis aures
Impartiri animam nervis operoſus acutis;
Inque vicem gravibus, quos pollice, & indice crebrè
Vellicat, aut reliquis carptu conſorte protervis:
Mox interciſo reptans per fila tenore,
Pſalterii aeriis ut inerrat pſaltria chordis,
Conſpirat melioæ cumulare choragia pompæ.
Sepoſitam interdum rudis ut tyrunculus artem
Scitè expiſcatur; mox emicat artis apertum
In ſpecimen, digitiſque natatile fila per æqua
Lubricus ornat iter, titubat, frigutit, aberrat,
Falſificos melius juvet ut fallacia ductus:
Titillat levius: lædit violentius: ictum
Suſpendit dextræ, irritans in fila ſiniſtram,
Quæ moduli in cumulum, mordaci conſonat ungue:
Mox dextra rurſum inſultat. ventrique cupreſſino
Illidens digitum, reſonam in compendia mixti
Concentos alterno adigit conamine plagam:
Explicat è nervis diſcrimina mille novenis,
Dædalus in nervos queis tantum interplicat ingeni,
Extremæ ut vocis naſci vel neſciat Echo,
Filia vel trunco ſe turbida promat abortu.

P.Hipp.Graſſetus Epig.17.

Luſcinia cum citharædo certamen muſicum . *Vide Tit. Luſcinia canens.*

Organum.

ET qui magna levi detrudens murmura tractu
Innumeras voces ſegetis moderatur ahenæ.
Intonat erranti digito, penituſque trabali
Vecte laborantes in carmina concitat undas.

Claudianus de Conſ.Manl.

Sic ubi mobilibus digitis decurſa tuborum
Multifora reſonat ſerie concordia diſcors,
Diſpare cui canna decreſcit aheneus ordo
Uſque minor: cui follis hiat, cui pulſa ſonoris
Aura foraminibus, varius allabitur aures
Vocibus; at vocum variarum eſt una voluptas:
Una manus calamos æris percurrit hiantis.
Unum emiſſa ciet concors diſcordia motum.

*P.Ber.Stephonius car.*11.

Sic ubi non variatur carmen hiatu,
Diſparibuſque tubis ubi diſpar concinit ordo

Æneus,

Æneus, & doćta vocem diſcriminat arte,
Unum cunćta canunt, unum vis muſica concors
Voce ſub innumera, tubulis ſub pluribus; æra
Prępetibus digitis unum decurſa loquuntur.

P.Tarq.Gallutius l.1. car.8.

Ac veluti (ſi parva licet componere magnis)
Cum numeroſa ſonat dićto ſub pollice ſyrinx,
A tergo famuli folles tolluntque ſub auras,
Alterniſque premunt; immiſſus volvitur aer
Tranſtra per, & forulos, ſpatiiſque elapſus iniquis,
Diſparibus vocem calamis, animamque miniſtrat.
Sibilus argutum garrit, tuba clangit acutum,
Mollior immemores rapit ærea fiſtula ſenſus:
Tardior inceſſu Divum per tećta remugit
Bombus, & admixta modulos gravitate minores
Suſtinet, alloquitur vocum concordia diſcors.

P.Car.Malapertius in Parn. Poet.Soc.Ieſu.

Organum hydraulicum.

EN tibi diſparibus decreſcit ahenea centum
Machina arundinibus, doćtis diſcreta cicutis
Numinis Arcadię, & numeros tentare laborat.
Nec manus artificis (quod mirum) certa citari
Mobilitare modi ſyſtemata nota retentat.
Intervalla tubis diſcreta ſonantibus undæ
Lapſu limpha ſequax irritat, pollice nullo,
Ingenio nullo, præterquam fluminis ićtu
Inſpirare ratas hydraulica juſſa camęnas.

P.Bern.Stephonius car.9.

Defluit occultis indućta canalibus unda,
Stridenteſque Euros, calamoque incluſa trabali
Flamina pellit agens; animæ lućtantur ovantes,
Dućtilis ac tenues quà pandit fiſtula portas,
Cum fremitu erumpunt, foribuſque elapſa canoris
Innumeræ circùm variant diſcrimina vocis,
Imparibus ſonat ecce tubis, & machina cantus
Vocalis geminat, nulloque coercita tańtu,
Pinus tamen quæritur digitos volitare latentes,
Concentuſque urgere novos, auramque ſonantem.

P.Alex.Donatus l.2.car.6.

Lućtantes compelle animas ad munera cantus,
Aeris, & argutis fiſtula curva ſonet.
Stat retro, & tereti veſtitur machina plumbo,
Subter phœbeo condita monte latet.
Certatim hìc alis pubes operata laboret,
Pennatas agitans officioſa manus.
Flumineo lymphas pars devoret ore miniſtras:
Præcipites lapſo pars agat omne rotas.
Hic validas calamis animas inſpiret ahenis,
Carmen inoffenſis temperet ille modis.
Rumpe moram Cuſtos, validique repagula poſtis,

Li-

Libera captivas efferat aura minas.
Diluvio ingenti ſe ferreus orbis in orbem
Vertat, & obſcuri laxet inane ſinus.
Et jam porta datur zephyris patefacta canoris,
Immiſſoſque Euros ſpirat ahena ſeges.
Et calami inflato magis intumuere metallo,
Rimoſoſque latens proſilit ore fremor,
Garrula nunc reddit, nunc fiſtula colligit auras
Subter converſis clauſa, recluſa rotis.
Sic modulaturo vocum diſcrimina plumbo
Fiſtilis imparibus miſcet arundo modis.

P. Alex. Donatus l. 3. in Tuſcul. Aldobr.

Architectura.

Vide ſupra Tit. Domus, Templum.

Turris Babylonicæ ædificatio.

Excisas humeris alii ſudantibus ornos,
Arſuraſque vehunt grandia tigna credos.
Fornaces animant alii, ſolidoſque refoſſum
In lateres formant igne coquente lutum.
Pars legit ejectam vicino è littore naphtam,
Et non inventa calce bitumen amat.
Fundamenta locant alii; terræque cavatos
Murata certant mole replere ſinus,
Jamque ſolo extabant poſitæ veſtigia turris,
Et populi concors ibat in aſtra labor.
Monſtrabant ſtabiles extructa cubilia cellas,
Monſtrabat validas plurima porta feras.
Grandia munibat ſolidus laquearia fornix,
Laxabant vacuos atria vaſta lares.
His ſuper incumbit domus altera, & altera rurſum,
Et ſuper his aliæ rurſum, aliæque domus.
Porticus acclivi circumdabat extima gyro,
Et labyrintheo ſemita flexa gradu.
Una videbatur conſurgere turris: at una
Hoſpitium turris totius orbis erat.
Tot vici, & plateæ: mediis tot in ædibus aulæ;
Tot fora, tot cameræ, compita, clauſtra, viæ.
Ima penetrabat lethæas uſque cavernas:
Tranſiit aerias fabrica ſumma plagas.
Sed neque finis adhuc, ſtadiis excreverat octo
Montibus aggeſtis ſuſpiciendus apex.
Terraque jam nimia perterrita mole gemebat,
Atque humeris impar defugiebat onus.
In lateres defecit humus tamen altius omnes,
Aſtra licèt tenuent, altius ire parant.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Hero. ep. 5.

.:.:.:. Nam poſtquam naufraga gentem
Sacrilegam tellus fatalibus obruit undis;
Hi veriti ſeros eadem ne fata nepotes

Ex-

Excidio premerent, atque eluvione ſecunda
Subruerent urbes; immani culmine turrim
Ædificant, rupeſque intrò, monteſque receptant,
Circuitu quantum Babylonia mœnia poſſent
Olim aptare ſibi. mox uſque in nubila ſaxis
Impoſitis fecere viam; cœloque minari
Vicinas afferre manus ſublime cacumen
Imbribus intactum, & nullis ſuperabile ventis
Eſſe rati; riſere minas, iraſque triſulci
Fulminis, & faſtu ſtolido ſprevere Tonantem.
Vidit vana pium faſtigia creſcere Numen,
Jamque adeò montes, jamque ipſas tangere nubes,
Tranarique etiam; niſi cępta ſuperba potenti
Diſturbata manu, porrò altius ire vetaret.
Altius ire vetat.

Idem l.3. Heroid. num. 21.

Porticus quadripartita Salomonis.

QUinquaginta altum cubitos aſſurgit in auras
Molis opus, cęloque duplex ſe fabrica tollit.
Impoſitamque gerit ſibi porticus ima ſecunda
Arte parem, muro tamen exteriore carentem;
At fultam inſigni podio, ſtructamque columnis.
Quatuor aſcenſum quadriporticus ima ſub altam
Dat cochleis, quadruplex geminos quà cogit in unum:
Angulus, & pulchro decorat diſcrimine muro.
Triginta cubitis attollitur infima ſummæ
(Nam ſua contractæ per decrementa columnæ)
Exectam octodocim cubiti dant tecta per artem.
Stat ſolido exterior muro qua deſpicit urbem
Porticus ima per omne latus, laquearis ad imi
Uſque trabes, ſculptamque cedrum: ſuffulta columnis
Qua videt Iſacidum thalamos, & limina templi;
Interior, patet in faciles nihil abdita viſus.
Quam firmum in podio columē, quantùmque repoſtis:
Cum ſpecie ſimul in podio munimen in antris?
Quanta decuſſatis cancella in clathra feneſtris
Gratia; per muri latus omne, paraſtadas inter
Internique operis medias hinc inde columnas:
Splendida qui nexis honor in ſpecularia rhombis
Qui numerus, quæ craſſities, quæ forma columnis,
Quod celſa cum mole decus, qui marmore candor!
Vincit ebur, certatque nivi, ſtant ordine centum
Triplice, quinque ſuper ſexagintaque, per omnes
In quadrum Xiſti facies; & quæque propinquis
Biſſenum ſpatio cubitum diſiuncta columnis
Diſſidet. in quantos tendit ſe fabrica tractus:
Tanta vel auguſtam complexu includeret urbem.
Stylobatas quini, ſcapumque, caputque columnæ
Viceni attollunt cubiti: trabeatio quinis;
Totaque ter denis ſe ſurrigit ardua moles.

Craſ-

Craſſities ea per quaſvis, quam ſena virorum
Brachia vix nitente ſinu complexa coercent,
Non capitolino viſæ tot ſurgere templo,
Non Latium cinxiſſe forum; non Thracia Martis
Tot ſtetit, æthereum non regia ſolis ad axem.
Par numero decus; anguſtæ procera figuræ
Majeſtas; caput explicitis frondeſcit achantis,
Aut rigidis palmæ foliis, apicemque repandis,
Paſſa per inflexas imitatur lilia frondes:
Qualis epiſtylio gravitas, quos pandit honores
Zophorus, extrema quàm rara coronide fulget,
Quæque Corinthiacæ per ſingula gloria formæ.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Columnæ areæ.

HÆ Salomonis opus, meritum dare fræna furenti
Oceano, metas orbi: ſtructiſque tumentem
Molibus, in condicta vocans certamina Memphim
Stat ſolidà moles plintho, cubitiſque ſub auras
Ardua ter denis unum ſuperaddit, & alti
Verticis auguſtam cubito ſupereminet ædem.
Sex cubitos capit amplexu: cava corpus ab ima
Quatuor in digitos ſat habet craſſeſcere plintho:
Quintus at his ſolido digitus ſuperincubat auro,
Ut plinthus ſedet in quadrum, inſanæque ſuperbum
Molis opus duplicis palmi fundamine firmat?
Ut gyrat torus hìc geminus, fictiſque leonum
Rictibus ambigua ſpecie blanditur, & horret?
Ut certam duplex operi dat regula normam
Sejunctis conjuncta toris, ſibi diſſita longè
Aſtragaloſque ſupercilium, trochiloſque remotis
Secretos ſpatiis gremio complexa coercet.
Ut ſcapus tumet, ac lævi de margine ſurgens
In celſum caput, auguſta de mole ſuperbit.
Ut ſtria per longos tractus producta metallum
Sulcat, & hinc medios, atque inde amplexa cilindros,
Grandibus ut campum ſulcis, frontemque politam
Exarat in pulchrum rugis decus: æqua tumentes
Intervalla cavis dirimunt ceu vallibus, æquis
Culliculos cumulis gravidos, & margine circùm
Aſſurgente premunt, lævi cingentia limbo.
At capitum decus eximium, quibus ordine certo
Tota corinthiacos ars formæ oſtendat honores.
Qualiter incincto foliis è caule ſuperbum
Lilia ſuſtollunt calicem, ſenſimque recluſo
Floriſhiant diducta ſinu, circùmque repandis
Aut niveum foliis pandunt formoſa decorem.
Aut croceum, auratasque vibrant, tutamina floris
Ætherei ſeptem, ceu tela micantia, clavas.
Ardua ſic paſſi ſe frondibus explicat altè
Arx capitis, grandibus ſurgens, in acumina ſectas
Di-

Diſtrahit in gyrum frondes, mollique recurvas
Cuſpide, in anſarum flexus ceu labra retorquet.
Quantus Epiſtylio ſplendor? pars altera cœlo
Aſpera, inexculto pars altera terſa metallo;
Utraque ſubjecta ſcapi de laude ſuperbit:
Nec minus impoſitæ ſe jactat honore coronę.
Hæc artis ſupremus apex, pariterque columnæ.
Quod variis ſtruitur gradibus, quot pulchra figuris
Attollit cubito duplici, quo margine frontem
Quadrat inæqualem plinthi quadro æmula formam?

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

ARS STATUARIA.

Statua equeſtris.

QUæ ſuper impoſito moles geminata coloſſo
Stat latium complexa forum, cęlo ne peractum
Fluxit opus, Siculis an conformata caminis
Effigies, laſſum Steropem, Brontemque reliquit?
En ſonipes habitus, animoſque imitatus equeſtris
Acrius attollit vultus, curſumque minatur.
Cui rigidis ſtant colla jubis, vivoſque per armos
Impetus, & tantis calcaribus ilia latè
Suffectura patent. vacuæ pro ceſpite terræ
Ænæa captivi crinem tegit ungula Rheni.

Statius l. 1. ſil. car. 1.

Aſpice ut impoſito vicina in ſidera ſurgens
Stat moles immanis equo, cœlique propinqui
Ardua ſublimi propiùs videt aſtra coloſſo.
Unde etiam pigro ſurgentes aere ventos
Et laſſas placido deſpectat vertice nubes,
Quantus Athos, aut quantus Erix, aut quantus Olympus
Audax ſideribus frondes miſcere, protervo
Surgit in aſtra jugo, & ſtellarum erroribus obſtat.
Quæ te Phidiaco talem manus æmula cœlo,
Aut quis ſpiranti Lyſippus doctior ære
Vultus, Juſte, tuos, aut vivo finxerit auro?
An tibi ſollicitus Siculis Vulcanus in antris
Brontemque, Steropemque, & brachia dura Cyclopum,
Laſſavit, talemque attrita incude remiſit?
Ardet, & in muto vivax micat ira metallo,
Pura nitet facies, placidoque horrore decori,
Oris honor, flava ingenuo coma fluctuat auro.
Regia dextra, minax elato fulgurat enſe
Læva tenet frœnos, & temperat ora frementis
Cornipedis; furit ille ferox, magnoque rebellas
Seſſori, & feſſis fruſtra obluctatur habenis,
Stare loco impatiens, dextro juba ludit in armo
Laſcivis effuſa notis, curſum ille minatur,
Ni dextra obnixus Ludovicus dura magiſtra
Et premeret fręna, & luctantes frangeret iras.

P. Glib. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Aſpi-

Aſpicio; viden'ut magnos ſe tollit in artus
Marmoreus ſonipes, atque hoc rećtore ſuperbit?
Pondus amare putes, cervix lentatur in orbem,
Vix uno terit ungue ſolum, & tellure morantis
Ingenium lapidis ſculptor domat arte magiſtra.
Sub pedibus fremit impietas, & fuſile torquet
Indignata caput; premit ungula pectoris iras,
Cordaque, nondum iſto ſat viſa rigere metalllo.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet.

Quæ ſpecies mihi ſe, & mortali major imago
Obiicit? an Geticos terret qui cuſpidine campos
Threiicio ſubvectus equo fert ora? comaſque
Aſper in arma gravi nigrantes caſſide velat,
An Ludovice tuos ducunt ſpirantia vultus
Æra, fodiſque alacer niveos calcaribus armos
Cornipedis, numenque Deum virtutibus æquas?
Mars erit, at vultu melior, qualiſque videri
Compoſito velit orbe bonis; agit aureus ignes
Vertex, & cupidis jam tum ſibi fidus in aſtris
Accendit, quà libra dies examine recto
Æquat, & Aſtreæ cœli fax temperat orbes.
Heſperio dat frena fero, cogitque ſuperbum
Juſſa pati, dorſoque ſedens docet ire minorem.
Ille fremens auras hinnitibus implet acutis,
Crebra ſonans geminum cornu quatit ungula monſtrum
Anterior, diram illuviem prorumpit ab imo
Pectore, deſpumatque furor.

Apud eundem tom. 2.

Opera varia ſculpturæ. Vide apud P. Alex. Don. tote car. 4. l. 2. ubi deſcribit Sacellum Exquilinum B. V.

ARS TEXENDI.

Texendi Artificium.

Haud mora, conſiſtunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas,
Tela jugo juncta eſt; ſtamen ſecernit arundo.
Inſeritur medium radiis ſubtegmen acutis,
Quod digiti expediunt: atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit ahenum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ.
Illic & lentum filis immittitur aurum.
Et vetus in tela deducitur argumentum.

Ovidius l. 6. met.

Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntque nurus diſcretas pectine telas
Multifido, radiiſque ſonantibus intertexunt
Jactantes dextra, lævaque ſequentia fila,
Alterniſque ſuus pedibus labor additus; atque
Deſuper acta gemit tereti rota garrula nervo.

Nec

Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus unum
Telarum: nunc raſa vides, & lævia texta,
Nunc pexis, leviterque attonſis mollia villis
Quin etiam varios tenui ſub tegmine pingunt
Nexilibus flores ederis, ſilvaſque virentes.

Hier.Vidal.2.Bemb.

Quæ Peluſiaco vellera pollice
Torquet fœmina, & inſita
Filis fila ſequacibus
Diſpenſat digito; ſuis
Inconfuſa locis movet.
Si neſcis, oculi pingit imaginem,
Quam per multifidos globos,
Ambageſque volubiles,
Anfractuſque plicabiles
Docto digerit ordine.
O qualis famulis juncta laboribus
Qualem pingit imaginem?
Concinnata reciproco
Verſat vellera turbine,
Aureo vellera turbine.
Seu fuco Tyriæ mollia undulæ,
Et mollita revinciat,
Inclinata retorqueat:
Obliquataque raſili
Circùm forcipe circinet.

In veſtig.Gymn.par.3.

Textrinas hinc Diva aperit. carpendaque lina
Obiicit, ac duplici torquendam ſtamine byſſum,
Diſcite, ait, pexæ varios lanuginis uſus,
Quam mittant in fila manus poſt pectinis ungues
Carbaſa, ut in validas coeant molliſſima telas.
Et Phrygias imitentur acus, inſcriptaque textu
Multiplici ducant radio currente figuras.
Hæc ait, & vario pandit Babylonia textu
Aulæa, Attalicas nondum cognomine veſtes,
Spiranteſque feras vivis in ſtamine ſilvis,
Aut filicata inter pictas fruteta volucres
Aut per acu picti libratas cœrula cęli,
Fluminaque herboſis argento undantia ripis.

P.Ant.Millieus l.2.Moyſ.Viat.l.31.

Fœmina nens.

Ante focum nutrix operoſo intenta labori
Aptabat læva garrula parte colum.
Inque apicem glomerabat opes molliſſima lini
Penſa, leves nebulas, & ſine luce nives.
Pandula mox tereti ducebat ſtamina fuſo,
Et ſæpe appoſito dente domabat opus.
Et penſi vitia allambens hærentia labris,
Mordebat, ſi quam lina tulere notam.

Fila coæquabat digitis formata ſupinis,
Pollicis, & proni turbine torta dabat.
Hìc adeo intendebat, iners ad cœtera, mentem,
Tamque operi vigiles juſſit adeſſe manus;
Ut non liciolum telæ, ſed ſtamina vitæ
Nere videretur addita Parca tribus.
P.Vinc.Guiniſius Eleg.5.
Intereà digitos habiles ad vellera vertens
Mollia depexas conjux in ſtamina lanas
Produxit, laterique colum molita colurnam,
Devolvit capulum fuſo villoſque revellit
Dentibus, atque uda mollit ſubtegmina lingua.
P.Ant.Millieus t.1.Moyſ.Viat.l.11.
Ergo ſuus cùm nere labor, turgentia plena
Ducere penſa colo; doctò convolvere fuſum
Pollice, concinnam ſtamen torquere per artem,
Collectum revocare manu, circumdare fuſo,
Cochlidis exiguæ ſummmo vincire canali,
Humenteſque iterùm digitos accingere longis
Tractibus, & tenui penſum conſumere filo.
Sponte ſequebatur ductum, cœptumque tenorem
Continua pellecta manu, rumpique timebant.
At licèt arguto ſubtilia ducere fuſo
Gnara ſatis Virgo; ſe ſe tamen ipſa volenti
Vellere, in exiles tenuabant ſtamina tractus.
P.Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

Ars fabrilis Ferraria.

QUam ſubter ſpecus, & Cyclopum exeſa caminis
Antra Ætnæa tonant, validique incudibus ictus
Auditi referunt gemitum; ſtriduntque cavernis
Strictura chalybum,& fornacibus ignis anhelat. *Et inf.*
Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem
Sortiti. fluit æs rivis, aurique metallum,
Vulnificuſque chalybs vaſta fornace liqueſcit.
Ingentem clypeum informant, unum omnia contra
Tela Latinorum; ſeptenoſque orbibus orbes
Impediunt, alii ventoſis follibus auras
Accipiunt, redduntque; alii ſtridentia tingunt
Æra lacu: gemit impoſitis incudibus antrum.
Illi inter ſe ſe multa vi brachia tollunt
In numerum, verſantque tenaci forcipe ferrum.
Virg.l.8.Æn.
Nec mora; Tartarea ſtygii Telchines in antro
Inſudant operi: pars follibus urget anhelis
Fornacem accenſam, & reddit quas excipit auras:
Pars ferrum mollit flammis: pars forcipe adunca
Ardentem verſat maſſam, dextraque magiſtra
Fingit opus. tunſa aſſiduis gemit ictibus incus,
Et vacua reſponſant immanibus antra cavernis.
Inde tremor ſtabiles terras quatit, & ſimul altis
Se-

Sedibus emotæ viſæ concurrere rupes.
P. Glib. Ienninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

ARS EQUITANDI.

Homo equum domans, vel regens.

PRimus equi labor eſt animos, atque arma videre
Bellantum, lituoſque pati, tractuque gementem
Ferre rotam, & ſtabulo frenos audire ſonantes,
Tum magis, atque magis blandis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſæ ſonitum cervicis amare.
At hæc jam primo depulſus ab ubere matris
Audiat; inque vicem det mollibus ora capiſtris
Invalidus, etiamque tremens, etiam inſcius ævi.
At tribus exactis ubi quarta acceſſerit æſtas,
Carpere mox gyrum incipiat, gradibuſque ſonare
Compoſitis, ſinuetque alterna volumina crurum,
Sitque laboranti ſimilis; tum curſibus auras
Provocet, & per aperta volans, ceu liber habenis
Æquora, vix ſumma veſtigia ponat arena.
Virgilius l. 3. Geor.

Aut quis equum celeremve arcto compeſcere freno
Poſſit, & effuſas tardo permittere habenas?
Inque vicem modò directo contendere paſſu,
Seu libeat curvo melius contendere gyro.
Tibullus in Poem. ad Meſſal.

Sic auriga ſolet ferventia Theſſalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
Qui modò non ſolum rapido permittit habenas
Quadrupedi, ſed calce citat, modò torquet in auras
Flexibiles rictus, & nunc cervice rotata
Incipit effuſos in gyrum carpere curſus.
Lucanus in Poem. ad Piſonem.

Cùm vectaris equo ſimulacraque Martia ludis,
Quis molles ſinuare fugas, quis tendere contum
Acrior? aut ſubitos melior flexiſſe recurſus?
Utque tuis primùm ſonipes calcaribus arſit,
Igneſcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Ungula, diſcuſſæque jubæ ſparguntur in armos,
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exundant ſanguine gemmæ.
Claudianus in 4. Conſ. Honor.

Ecquis Amor Martis? cùm te pulcherrimus alto
Fulmineum componis equo, ſubigiſque frementem
Stare loco, glomerare fugas, conſcendere ſaltu
Turbineo ſublimen auram, & colludere ventis:
Mox alta cervice datos pede ſiſtere gyros,
Tum furiis actum pernicibus ire per æquor
Immenſum ſpatio, & curſus iterare volucres.
P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 7.

Nec minus & gravidis auro tumefactus habenis
Al-

Altior invehitur campis equus: ungula crebro
Et pulſu modo ſaxa quatit, tactuſque magiſtræ
Aſſultat virgæ ſonipes: modò raptus in auras
Naribus expirans, labriſque ardentibus ignem
Incendit, laceros & calcibus excutit euros.
Tum plauſa cervice graves in mollior iras,
Turbataſque jubas componit, & alta ſuperbo
Erigit ora gradu, gaudenſque argentea fræna
Mandere, pacato glomerat veſtigia dorſo.

P. Al. Donatus l. 2. car. 1.

Talis Amychlæus cùm primùm ſenſit agentem
Cyllarus, indomito tentabat Caſtora tergo
Abiicere; & rigidis aſper ſervire lupatis,
Seſſoremque pati indocilis, cervice rebelli
Inſolitum jactabat onus: ſpumamque cruentam
Ore vomens, duræ ſpernebat legis iniqua
Imperia, & tacito frænum inviolabile morſu,
Sed paſſus tandem arte regi, veſtigia ferre
In numerum, ac breviore fugam convertere gyro,
Et juſſo didicit curſus inflectere circo.

P. Glib. Ionninus in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Tuque vale, ò premere, & dociles qui ſundere habenas
Præcipis inſueti caute Magiſter equi.
Quà ſe Cęſarei via flexilis amphitheatri
Scindit in obliquos pervia facta ſinus.
Hìc ſpumantis equi generoſos ducimus orbes,
Præcipitemque cita frangimus arte gradum.
Hìc animare vago celerem juvat impete curſum,
Anxiaque ambigua fræna rotare manu
Intereà inclamat, monet, increpat; & pretioſa
Sollicitus vendit voce magiſter opem.

P. Franc. Remendus Eleg. 1.

Vide ſupra Tit. Equus; & Tit. Curſus curruum.

ARS SAGITTANDI.

Protinus Æneas celeri certare ſagitta
Invitat, qui fortè velint & præmia ponit.
Tum validis flexos incurvant viribus arcus,
Pro ſe quiſque viri, & depromunt tela pharetris;
Primaque per cęlum nervo ſtridente ſagitta
Hyrtacidæ juvenis volucres diverberat auras.
Poſt acer Mneſtheus adducto conſtitit arcu,
Alta petens, pariterque oculos, telumque tetendit.

Virg. l. 5. Æn.

.·.·. intento volucrem de more ſagittam
Aſſignat nervo: utque oculis libravit in hoſtem,
Et talamo mōnſtravit iter, diverſa relaxans
Brachia, deduxit vultu comitante per auras
In vulnus telum, & reſidentis puppe magiſtri
Affixit plectro dextram.

Sil. Italicus l. 4.

Va-

Vaſtum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque ſolvit, ſtridet emiſſa impetu
Arundo, medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto

Seneca in Her. fur. ac. 5.

Nunquam caſſa manus, nullum ſine vulnere ſugit
Miſſile, nec requies dextræ, ſonitumque priori
Jungit arundo ſequens, unum quis crederet arcum?
Aut unam ſævire manum? modò dirigit ictus,
Nunc latere alterno dubius conamine mutat.

Statius l. 9. Theb.

ARS MAGICA.

Magica ars, & potentia.

HÆc ſe carminibus promittit ſolvere mentes,
Quas velit, aſt aliis duras immittere curas:
Siſtere aquam fluviis, & vertere ſidera retro;
Nocturnoſque ciet Manes, mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.

Virgilius l. 4. Æn.

Hanc ego de cœlo ducentem ſidera vidi,
Fluminis hęc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque ſolum, Maneſque ſepulcris
Elicit, & tepido devocat oſſa rogo.
Jam ciet infernas magico ſtridore catervas:
Jam jubet adſperſas lacte referre pedem.
Cùm libet, hæc triſti depellit nubila cœlo:
Cùm libet, æſtivo convocat orbe nives.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.

Tibullus l. 1. el. 2.

Vernare juſſi frigore in medio nemus,
Miſſumque fulmen ſtare; concuſſi fretum
Ceſſante vento; turbidum explicui mare,
Et ſicca tellus fontibus patuit novis;
Habuere motum ſaxa, diſcuſſi fores;
Umbræ ſtetiſtis; & mea juſſi prece
Manes loquuntur; ſonuit infernus canis;
Mare, terra, cęlum; & tartarus ſervit mihi;
Nox media ſolem vidit, & noctem dies,
Nihilque leges ad meos cantus tenent.

Senec. in Herm. Oet. ac. 2. ſc. 1.

Egique ad ima maria, & Oceanus graves
Interius undas æſtibus victis dedit:
Pariterque mundus lege confuſa ætheris
Et ſolem, & aſtra vidit: & vetitum mare
Tetigiſtis Urſæ, temporum flexæ vices:
Æſtiva tellus floruit cantu meo:
Meſſem coacta vidit hybernam Ceres:
Violenta Phaſis vertit in fontem vada;

Et

Eſt Iſter in tot ora diviſus, truces
Compreſſit undas omnibus ripis piger.
Sonuere fluctus, tumuit inſanum mare
Tacente vento. nemoris antiqui domus
Amiſit umbram vocis imperio meæ.
Die relicto Phębus in medio ſtetit;
Hyadeſque noſtris cantibus motæ labant.

Seneca in Med. ac. 4. ſc. 1.

Ceſſavere vices rerum. dilataque longa
Hæſit nocte dies: legi non paruit ęther;
Torpuit & pręceps audito carmine mundus,
Axibus & rapidis impulſos Juppiter urgens
Miratur non ire polos. nunc omnia complent
Imbribus & calido producunt nubila phœbo;
Et tonat ignaro cęlum Jove: vocibus iiſdem
Humentes latè nebulas, nimboſque ſolutis
Excuſſere comis; ventis ceſſantibus æquor
Intumuit: rurſus vetitum ſentire procellas
Conticuit turbante Noto; puppimque ferentes
In ventum tumuere ſinus, de rupe pependit
Abſciſſa fixus torrens, amniſque cucurrit,
Non quà pronus erat, Nilum non extulit æſtas,
Mæander direxit aquas, Rhodanumque morantem
Præcipitavit Arar, ſubmiſſo vertice montes
Explicuere jugum, nubes ſuſpexit Olympus,
Solibus & nullis Scythicæ, cum bruma rigeret,
Dimaduere nives, impulſam ſidere Tethyn
Reppulit Æmonidum, defenſo littore, carmen.
Terra quoque immoti concuſſit ponderis axem,
Et medium vergens titubavit niſus in orbem.

Lucanus l. 6.

.·.·.· novi quo Theſſala cantu
Eripiat lunare jubar; quid ſigna ſagacis
Ægypti valeant, qua gens Chaldæa vocatis
Imperat arte Deis, nec me latuere fluentes
Arboribus ſucci, funeſtarumque poteſtas
Herbarum: quidquid lethali germine pollens
Caucaſus, & Scythicæ vernant in gramine rupes,
Sæpius horrendos Manes, ſacriſque litavi
Nocturnis Hecaten, & condita funera traxi
Carminibus victura meis, multoſque canendo,
Quamvis Parcarum reſtarent fila, peremi.
Ire vagas quercus, & flumina ſtare coegi,
Verſaque non prono curvavi flumina lapſu
In fontes reditura ſuos.

Claudianus l. 1. in Ruff.

An qui movere pallidum cantu chaos,
Solvere trifaucis ora qui poſſum canis,
Et flexa retrò flumina invito pede
Attonita fontis hortor incunabula

Ite-

Iterare, qui cum ſaltibus ſilvas ſequi,
Et ire cautes carmine auritas meo;
Qui pura ſulco ſigna ſulphureo traho
Refixa cœlo; nocte qui tacita queo
Deripere lunam, ſorte qui mira eloqui
Vocale ſaxum doceo venturi exitus
Metus latentes; cereas imagines
Inire greſſus; è ſepulcretis domum
Remeare functa corpora, & vulgò cavis
Volitare formis, frontis humanæ modo
Animas ferrarum terga ſævarum truces
Induere fetis horrida, & ſolis vagas
Errare campis, murmur ut juſſit meum
Colchi ſuſurro, & Theſſalo potentius.

P. Bern. Stephonius in Flav. ac. 4. ſc. 1.

Magicum opus, ſive incantamentum.

At regina pyra penetrali ſede ſub auras
Erecta ingenti tædis, atque ilice ſecta,
Intenditque locum ſertis, & fronde coronat
Funera; tum ſuper exuvias, enſemque relictum,
Effigiemque toto locat, haud ignara futuri,
Stant aræ circùm, & crines effuſa ſacerdos
Tercentum tonat ore Deos, Erebumque, Chaoſque
Tergeminamque Hecatem, tria virginis ora Dianæ
Sparſerat, & latices ſimulatos fontis Averni,
Falcibus, & meſſæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni:
Quæritur & naſcentis æqui de fronte revulſus,
Et matri prætextus amor.

Virg. l. 4. Æn.

Pectora tunc primùm ferventi ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata novis, taboque medullas
Abluit, & virus largè lunare miniſtrat
Huc quidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur; non ſpuma canum, quibus unda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
Defuit, & cervi paſti ſerpente medulla,
Non puppim retinens, Euro tendente, rudentes,
In mediis Echeneis aquis, oculique draconum,
Non Arabum volucer ſerpens, innataque rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ.
Aut viventis adhuc Lybicæ membrana ceraſtæ,
Aut cinis Eoa poſiti Phœnicis in ara.

Lucanus l. 6.

Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum
Cum Philtris longum ſubmurmurat, atque ita fatur,
Pone aram, vivos hauri de flumine rores,
Canaque vicino decerpe abſynthia campo.
Volvite præcipitem mea licia, voluite rhombum.
Alga tibi hæc primum tumidi purgamina ponti

Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis.
Ter muſcum Cleariſta, ter hunc ſine forcipe cancrum
Ure ſimul, cumque his dic viſcera Mæonis uro
Spongia nunc, lacrymis perfunditur heus bona magno,
Spongia nata mari, lacrymas bibe ſedula noſtras,
Utque rapis ſitiens illas ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
Huc, huc, qui rigida meditaris vulnera cauda
Sæve Trigon, & tu proprium cui ſiſtere naves
Veliferas, Echeneis, adeſte: & Mœnis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Tunde jecur, ſpumamque ſimul torpedinis atræ:
Scinde manu leporem: leporis penetrabile virus
Naſcitur, Eois hic fluctibus, attulit Ægle,
Ducto Ægle. juſſitque inimicum tangere limen.
Curre, age, tange, ſimul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit. *Sanazzarius Eleg.5.*

Aptetur humeris, (moris id Suſis viget
Tenui papyro varia conſuto chlamys,
Notis arata ſplendidè Babyloniis
Ubi vis veneno textili præſens latet
Implicita, donum Bactrii quondam ſenis.
Laneus in orbem vinciat nexus comam:
Terno colore diſcolor cingat caput
Ter Vitta: numerus inferos impar trahit.
Puniceus ignis cœruleus ductus
Concire, furvus pallidos Manes ligat.
Percuſſa Diti ſanguinem mittat ſacrum
Siniſtra vena. ſanguis hic Diti datur,
Quem reddet hoſtis arte mactatus mea.
Nunc exaratur virga; quam noctis nigris
Defenſus umbris, dextrum nudus pedem,
Gelidas ad Arctos falce cantata, ſua
De marte raptam, fronde fraxinea exui
Silent luna; pellit hæc cœlo diem,
Ut libet, & atra nube ſubtexit polum.
Venena nunc ſpargantur, & raucæ ſtrygis
Aulſa vivæ viſcera, & ſerpentibus
Expreſſa ſanies; ſpuma Gorgonici locum
Prævitiet anguis: hoſtis, & furtim modò
Sublectus unguis; ungue nunc hoſtis lito;
Mox corde, ſi quid carmini Pluto faves.
P.Ber.Stephonius in Flav.ac.1.ſc.2.

It pedibus nudis, adeò eſt impoſita locorum
Dira ſuperſtitio cœcis, rictuſque ſeveri.
Diſcinctus ſtygia ſaturam ferrugine pallam,
Diſcinctaſque trahit tunicas; tum frondibus atris
Canitiem premit intonſam, taxiſque cupreſſos
Inſerit, & diram capiti dat concolor umbram
Ex

Ex adipe humano, picibuſque in fomite tortis
Extincto fert læva faciem, quam protinus igni
Tartareo accendat juſſæ per carmina larvæ,
Adiiciantque trucem ſubluſtri ſulphure flammam.
Fert pateram multo ſpumantem ſanguine dextra.
Serpentum vacuæ pelles, ſquamoſaque terga
Pythonum reptant adytis, ſimulacraque cellis
Lanea ſtant; quibus ante humiles veſtigia ceræ,
Supplicibuſque jacent ſimiles, fixaſque videntur
Exhorreſcere acus mæſta ſub imagine formæ,
Compunctos tamen illa jubent tabeſcere vultus
Et ſævire procul lapſas in viſcera febres.

P. Ant. Millieus l. 22. Moyſ. Viat.

Ergo ubi compoſitæ propior Magus adſtitit aræ,
Membraque roratis lactentia credidit herbis,
Stantem oculis mandat prætendere vela miniſtrum,
Et viſu prohibere viros, hi juſſa faceſſunt.
Inde miniſter abit rapido tum concita flexu
Corpora ter converſa rotat: ter lubricus orbem
Circuit, & nudo aſſultans pede, parcius urna
Sulphureas invertit aquas; ter ſtridulus hydri
Sibila mentitur; dant ſibila miſta dracones;
Terga ter excuſſis irrorat ſanguine guttis:
Sanguine ter miſſo pectus, trajectaque fœdat
Brachia: currentem ter in orbe cupreſſinus ignis
Averſa ſequitur, qui ter præceſſit euntem:
Extinctamque facem jactat, recipitque cadentem:
Averſamque atris, quas evomit ore, favillis
Attollens ſtetit, & ſpumas cum voce volutans
Exclamat.

P. Al. Don. l. 6. Conſt.

Vide ſupra Tit. Veneficia, & Venefica.

ARS CHIMICA.

AT procul obſcuro ſpeluncæ, imoque receſſu
Oliabus deprendit anum cui ſordida fumo
Canities, ſulcata oculis ſtillantibus ora,
Nigranteſque genis rugæ, ſqualente favilla:
Semuſtos laceris ſuccingens veſtibus artus
Illa tamen rapidis avidè fornacibus inſtat;
Nec paucos in partem operum, fumique miniſtros
Illecebris Arabiſſa trahit; ſpes omnibus ardens,
Aureaque è foculis naſcens fortuna renidet.
Inventam taciti in denſa fuligine volvunt
Aurifices, ne præterea ſpectetur ab ullo,
Indoctiſque ſinat manibus ſe in lumine tangi.
Oliabus, dic, Diva inquit, quæ condita monſtrat
Illa anus arcanis veluti myſteria ciſtis?
Quidve docet? quæ tanta ſenum vigilantia tractat
Carbones? aut quorum animas tot follibus efflant,

Lethaleſque bibunt ſpumis: & ſulphure fumos?
Quærenti ſic Diva refert; ne quære doceri.
Stultitiam, quam cæca auri commenta cupido,
Cùm placuit cœlo venas tellure relicta
Quærere, & errantes foculis intrudere ſtellas,
Ut de Mercurii procudat ſidere lunam;
Aeraque in auricomum convertat cypria ſolem.
Naturam migrante ſuis à finibus auſi,
Semina tingendis fuderunt apta metallis,
Et fucum fecere ſibi, captique priores
Arte ſua, mox fuco aliis illudere certant,
Pulveris exigui jactu miracula ſpondent,
In tetros quibus ampla volant patrimonia fumos.

P. Ant. Millieus l. 11. Moyſ. Viat.

MECANICÆ OPERA VARIA.

Arca Noemi.

AREa ingens, immanis, in urbem longa patebat
Ter centum cubitos, ter denos alta relicto.
Inſuper in tectum cubito, cava more carinæ
In cubitos decies quinos, cedroque dolata
Textilis, immiſſis per mutua vincula tignis.
Ingentis fabricæ tenor unus, & una per omnem
Forma fuit molem laterumque æqualia ſummis
Ima, nec impoſito caruerunt culmina tecto.
Unica ſublicium ſternebat janua pontem
In faciles aditus arcæ, ſublataque rurſum
In latus, appoſito claudebat limina muro.
Una feneſtra potens, cubito neque celſior uno,
Alta recludebat cœnacula: cœtera ſoli
Invia, ſed vitreo claram ſpecularia ſaxo
Crebra dabant arcæ lucem, noctiſque levabant
Tædia, & horrentes tenebris languentibus umbras,
Undanteſque dabant ſpectacula triſtia mundi,
Interiora cavæ; moles quam vaſta, carinæ
Structa quatergemino diſcrimine: prima ſaburræ
Imaque pars, altas in libramenta per undas,
Quatuor alta gravem cubitos fundaverat arcam
Pondere: quadrupedum ſtabulis diſcreta patebat
Altera, bis quinos cubitos excelſa ferarum
Corporibus magnis: annonæ tertia ſedem
Quadrupedumque hominũque dabat, quæ plurima vitę
Sufficeret, cubitos octo ſublimis in altum.
Ultima tergemino varias diſcrimine cellas
Fecerat; ad laterum tractus quà longior arce
Machina. diſcretæ volucres: hinc nata rapinæ
Agmina, & hinc cicures, per ſtructa cubilia turmæ,
Hic doctæ faciles modulari carmine cantus
Mulcebant hominum curas, & longa levabant
Tædia, venturique dabant læta omnia mundi.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Inde

Inde cavam immani fabricavit mole carinam
Quanta Noti patiens, Oceanique foret.
Nec labor ille brevis, ſed in una puppe marito
Bis numerata decem luſtra fuere meo.
Mille lares intus patuere, cubilia mille:
Cuique ſuum bipedi, quadrupedique ſuum.
Summa tegebantur tabulis declivibus: imam
Sepſere, & mediam pinea texta ratem.
Ne qua etiam rimas penetraret lympha, bitumen
Clauſerat hiſcentes, munieratque vias.
Cętera nec velis eguit, neque remige puppis:
Unus ei occultum navita numen erat.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. ep. 4.

MARE ÆNEUM.

Vas capacitatis enormis.

Hoc mare, cui moles immenſa, capedo profundi
Vaſta ſinus, ſtagno ſimilis, quam condit aquarum
Copia, cymbarumque capax? Muſæque ſub undas
Naufragii factura metu, niſi Diva timeri
Picta veter, dedit hoc nomen: Vulcania formam
Ars dedit, & multus Brontes, multuſque Pyracmon,
Et nova Lemniacis fornax magis ampla cavernis,
Hirami labor hic tegis, Tyriæque ſuperbum
Artis opus, dignum Salomone auctore, Deoque
Luſtrales molem hanc tantam qui juſſit in undas.
Materies auro inferior, fulgore coruſco
Clara tamen, radios æri, quibus invidet aurum,
Illuſtremque dedit pretii cum fulgure laudem.
Æris in hoc portentum operis vis tanta coacti,
Quanta nec immenſum, quantus patet ille per orbem
Venit ab exhauſtis fuſum in luthera fodinis.
Materiæ par forma: nihil tam magna decori
Officit, in raram moles quoque contulit artem.
Pulchra laborati cœlo crateris imago
Redditur: anguſto ſinuat ſe concava fundo
Effigies, laxaque alvo ſe ſumma recludit,
Inque parem moli latè diſcedit hiatum.
Expreſſit baſis ipſa pedem crateris, in illam
Indita lutheris cochleatum infigit acumen
Alvus, & hoc nixum mare ſe fundamine librat.
Biſſenum baſis illa boum premit ærea circùm
Tergora: diverſis diverſas frontibus oras
Terni quique boves ſpectant quadruplice mundum
Agmine, & adverſos partiti in ſingula ventos
Agmina: ſub pedibus pecudum jacet ærea pelvis,
In latam ſubſtrata crucem, ductaſque canali
E cratere boves, patuloquas ore refundunt
Euripi in ſpeciem; lato capit alveus undas
Margine, & in parvos fundit per marmora Nilos.

Majeſtas auguſti operis totam ardua molem
Evexit gradibus geminis: infeſſa laborant
Pondere fundamenta ſoli, totumque gravanti
Opponunt, templi quo ſurgit fabrica, montem.
Obnixi conjuncta boves in terga, repoſtum
In maris obluctantur onus, cervice coacta,
Contentique tori conamine: fronte ſuperba
Luminibus torvè arrectis vibrantia tollunt
Cornua, ſurrecto tendunt palearia collo.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

ENCARPI.

Serta turgentia floribus, & pomis.

OMnibus ex gemina dependent aure beato
Pondere ſerta gravi ſenſim turgentia meſſe,
Lunatoque ſtrias fundi quærentia flexu,
Quatuor hæc magnum lutheris ſerta per orbem
Aligeros inter ſibi cancellata cohærent;
Autumno tum preſſa ſuo divortia quærunt.
Tenduntque in proprias longo ſinuamine metas.
Pomonæ quàm pulcher honos! quàm prodiga florum
Copia! quàm blande ſtringens has tœnia nodo
Alligat innexas ad lora tumentia frondes!
Frondibus attexit fœtus, & dona revinctis
Autumni congeſta opibus. duo pondere librat
Aggeſtum ſe funis onus! qua mole tumeſcit
Ad medium, reſtemque gravat! ſpatiumque pererrans
Pandit honoratum qua majeſtate decorem.
Ceu quis Amalthææ ſi jungens bina capellæ.
Cornua, confertis terræ felicia donis,
Traiiciat loſo in longum, & quà divite turgent
A cumulo, connexa liget; diſtractaque longè
Tum ducens extrema, ſinat pendere gravatam
Frugibus adjunctis molem, quod pondere vincat,
Quod blandis nemorum exuviis, quod honore ſuperbi
Munera per laudata ſoli, velut æmula palmæ
Singula, certanteſque ſibi per ſingula fruges
Ancipitem dubia Pomonam lite fatigent.
Aurea mala croco miniant; radiata coronis
Punica pomiferi jactant inſignia regni,
Purpureoſque ſinus diſrupto cortice pandunt
Sidoniis decor hìc malis, hìc juſta racemis
Gloria, maturiſque Ceres hìc flavet ariſtis.
Copia collectos felici miſcet honores
Agmine, utrumque beant nexus conſortia cornu.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Trigonale vitrum.

UT ſolet in vitreo lux intercepta trigono,
Rara per aſpectos pingens miracula campos?
Fallere gaviſos oculos, & fraude beata

Obii-

Obiicere illuſæ menti felicis Olympi
Gaudia, & ignotas auſis mortalibus artes.
Arva, rubi, ſilvæ, meſſes, & prata colores
Innumeros induta micant, croceumque virenti,
Et rubrum croceo miſcens, roſeoque decori
Cæruleum, niveuſque coit cum murice fulgor:
Purpura candeſcit nivibus, flaveſcit in auro,
Frondibus arboreis viret, accenſæque rubeſcunt
Purpureo ſimul igne, ſimul rutilantibus auri
Ardeſcunt radiis frondes; ceu Flora per omnes
Ingenioſa comas ramorum, & gramina lætas
Veris opes, varioſque ſinu quos claudit honores
Sparſerit: aut pictis labens è nubibus Iris
Innumero campis diffuſa tetenderit arcus,
Dilueritque vagum diverſicoloribus arvis
Inſidens, nemorumque jugis infuſa decorem.

P. Ant Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Ceu quondam celſi è podio, ſeu culmine tecti
Spectamus triquetri per translucentia vitri
Ireſ figuratis variata coloribus ora.
Illudunt oculis, minioque, oſtroque rubeſcunt,
Et croceis, praſiniſque eadem, virgataque velis
Corpora cæruleis, creſcuntque in margine ſummo
Ornanturque ſuo ſimulacra natantia cœlo.

P. Alex. Donatus l. 6. Conſt.

Speculum.

AT viden hanc ſpeculi glaciem, quàm pura nitenti
Luce micat: cœli ſpecies ea blanda ſereni,
Sidereæ pars lecta plagæ, ſpirabilis auræ
Innocuo pars ſtricta gelu, criſtallina fontis
Unda tenax, niveaque libens cryſtallus ab unda,
Hiberna ſolidam in glaciem conſtricta pruina,
Perſpicuum retinens, defæcatumque nitorem,
Orbis & eximii decoris, verique theatrum.
En jubar auricomum Solis quàm terſa polita
Fronte bibit; calidumque gelu renuente reflectit,
Frigidaque expulſos acuens in pyramin ignes
Accendit celeres ardenti cuſpide flammas,
Nævus abeſt. nocuæ nec mollis anhelitus auræ,
Nec lævis affuſa maculat pulviſculus umbra:
Leta ſuperficies ridet, ſpeciemque venuſtam
Exhilarat, puroſque ſinus expandit honores,
Aſpice ut inſontes oculos admittit in imum
Pectus, & in viſos faciem transformat amores,
Et ſibi, & objecto gaudens imponit amori.
Omnibus hęc rerum ſatis una coloribus, omnes
Ut videt, & tota rerum cum mole colores
Pingit ovans, lentiſque pigram pictoribus artem
Exprobrat, & longas annorum in tædia curas.
Quàm faciles oculis nictus abſque arte, vel artem

Abſque mora depingit, & abſque labore laborem,
Protinus ac aſpexit, & abſque colore colores
Corporaque ingentem ſine mole immania molem,
Immenſumque gravis mundi ſine pondere pondus,
Sidereas ſine luce faces, immotaque motum
Reddit, & exanimi ſpirantem in imagine vitam
Sculpit & abſque manu, ſine cœlo marmora cœlat.
Marmoreaſque facit rerum ſine marmore formas,
Templaque, & ingenti prætoria condita ſumptu
Fabricat ad celerem ſine ſumptu callida viſum.
At viden' ut plana facie, & lævore nitenti
Candida, nec cœco penitus latebroſa receſſu,
Excluſis ſincera dolis, & neſcia tectæ
Artis, in internos tamen acta recedere tractus,
Objectaſque ſinu ſpecies moſtrare profundo
Gaudet, & abſtruſis ſpatiis illudere viſus,
Adverſiſque ſitum referens colludere formis,

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

Horologium.

HÆc quæ metitur vocalis tempora moles,
Cum cœlo tacitum, credite, fœdus habet.
Nam cœlo Sol quidquid agit noctuve diuve,
Inſcriptum nobis machina fronte refert.
Artis opus miræ, ad terram revolubile plumbum
Nititur, & ſpiris trochlea verſat onus.
Pondere ab hoc motus; nam dum vi vertitur axis,
Dentatas cogit mordicus ire rotas.
Morſu illo implicitos, obverſoſque orbibus orbes
Pendula ſuſpenſo examine libra movet.
Ænæus hinc monitor turri ſonat, & ſimul horas
Mobilis inſcripto lingula in orbe notat.
Dividit hic judex vitam, totamque minutim
Concidit, ſolidum dilaceratque diem.
Diſcite non ulla ſine pondere reddere vocem,
Diſcite (ne multis) ore, manuque loqui.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 3.

Fuſilis hìc moles volucrum compage rotarum,
Tormentumque volubilibus circùm orbibus actum
Surgit, & in liquido patet aſpectabile vitro,
Olli talis ineſt facies, qualem ænea præfert
Machina, quæ ſummis è turribus admonet urbes
Temporis, & pulſu fugitivas dividit horas,
Pendet inæquali capitum libramine funis
Aureus, & grandes ducit pro pondere gemmas
Molem infra, ſemperque idem ſurgitque, caditque,
Et metitur opus, motumque, moramque gubernat,
Nam crebris agilem ſpiris amplectitur axem,
Immortalem axem, ſolidoque adamante rigentem.
Non adeò tamen indomitum, quin textilis auri
Sentiat amplexus: ad blandimenta movetur

Ili-

Ilicet, & ſimilem pretioſis dentibus orbem
Corripit; hìc alios verſat, volvuntque voluti
Mordicùs, & totam rapiunt vertigine molem.
At placidè errantum facit æquamenta rotarum
Hinc atque inde pari trepidans examine libra:
Neu ſe præcipiti verſatile pondus agat vi,
Illa cavet, præbetque ſuis diſcrimina motus.
Hæc intus, foris eſt etiam ſua gratia fronti.
Nam ſtylus huc ſe ſe, gemmataque lingua profert.
Purpureuſque index, qui moli annexus eodem
Incedit cum mole gradus, & miracula ſignat,
Qualia non ulli fas eſt agnoſcere Divum.
Scilicet ingentis frons eſt adamantina turris:
Fronte ſuper, quà circumagit ſe gemmeus index,
Docta manus ſolido formas inſcripſerat auro,
Arcanoſque characteres, & cœca notarum
Argumenta, quibus ſe lingua monſtrat in orbem
Mobilis, & ſtabilis premit aurea ſigna rotatu.

P.Vinc.Guiniſius car.2.

Sic quæ multiplices orbe implexa cietur
Horarum interpres, fugitivi temporis index
Machina, momentis diſpenſat ſingula certis,
Intervalla regens, & libramenta rotarum.
Pondera deſidunt arcano concita motu
Infernè: ſpatiis juſſis momenta supernè
Sollicitant; numeros figit vel conſcia cuſpis
Exterior: vel ſigna docent turrita metalli.

P.Bern.Stephonius car.8.

Qui loquitur lapſas, & non intelligit horas,
Pſitacus, haud ales, facundo haud præditus ore,
Ferrea ſed moles ſolerte magiſtra rotatu,
Ætherii quod nent orbes, concidere terris
Tempus, in aeria perpes latet incola turri.
Eſſe rotis credas è pluribus armamentum,
Tot ſunt, quæque ſuis nitentes axibus & ſe
Nectentes junctis per mutua dentibus, æquè
Qui circùm extuſi confinia marginis armant,
Et quos accipiunt, donant per baſia motus.
Haud eadem menſura rotis, aſt ordo gemellus
Non pariles moderatur, ut ad fundamina prima,
Quæ plus æris habet, ſedeat; deincepſque minores
Una alii impoſitis ſcandant faſtigia circis,
Una aliam haud geſtet, ſed quævis mole ſua ſtet.
Circulus in ſummo eſt edentulus, aſtra ſupinus
In ſupera, haud duplici ſuffultus ab axe, ſed uno
Penſilis, & trunca ſemper vertigine tortus:
Inſtabilis fert ſe, atque refert dextrumque, ſiniſtrum
In latus, ad medium ſtadium interceptus, ut ultra
Ne meet, ac gemitu quæritur ſua vincla perenni,
Turris ad excelſum vento ludibria, & imbri

Æra apicem proſtant, queis malleus imminet, atrox
Aſſeſſor, facili præceps in verbera caſu,
Inferior caſum prudens ſi machina poſcat,
Laxato; quod te cohibet malè verbera filo.
Throclea pendentum querna eſt in calce rotarum
Obſita cannabinis ſpiris, ut ſemper in orbem
Irrequieta queat conſenſu molis amico
Imprimere inque rotas, inque altum tempus iter, ſi
Imperet: ad terram prono quæ pondere maſſa
Subſidit lapidoſa, moraſque peroſa tenaces,
Explicito finire inhiat ſuſpendia fune.
At dum finis adeſt ſuſpendi, extrema rotarum, &
Maxima convolvit ſe, diſſimulatque volumen,
Servitium indignata, aliaſque, ignobile vulgus,
Gyro in invita adigit gyrum oſtentare ſequacem
Et tortore almum lacerare in ſegmina dente
Bis duodena diem, ſegmenti præco metallum
Tintinat è turri ad numerum dum qui ante per horam
Immotas tulit ordo rotas, retinacla jubetur
Libramentorum de cannabe ſuſpenſorum
Laxare implicita, throchleamque rotare ſecundam
Cannabe per maſſæ deſcenſum urgente, tumultus
Secretæ hinc fervet molis, ſpiræque, rotæque
Decreſcuntque, volantque agiles, raptumque supernè
Auras circuitu vexat pernice flabellum.
Extimus at paries ſpatia in duodena diremptus,
Inſcriptuſque horas numero ſignante cadentes,
Fidus in obſequium fixi cum mole repoſta
Fœderis, errorem cunctanti gnomona motu
Circumagit cyclicum, qui interprete cuſpide mutus
Narrat curriculi quota ſit ſciſſura diurni:
Horologus tamen, interior ſi fortè rotarum,
Quod dentes, axeſve inimica retardet amurca,
Deſipiat feries, momentaque mordeat exlex.

P. Hipp. Graſſetus Epigr. 156.

Eſt mihi Palladiæ munus pronobile dextræ,
Ponderibus librata ſuis argentea moles,
Quæ lucis, noctiſque vices diſtinguit, & altas
Latonæque vias, & tempora quatuor anni,
Materiam commendat opus: nam mille rotarum
Denticulis implexa agitur, motuque perenni
Anfractus Solis varios, Lunæque labores
Aſtrorumque vias æquato examine ſignat.
Hic auro ſtylus irradiat, lentoque rotatu
Immoto verſans ſua ſe in veſtigia centro
Enotat inſcriptas ſpatiis æqualibus horas,
Infra fulgentis rutilant argentea Lunæ
Cornua, quæ ad vultum Latonæ, ortuſque, vireſque
Volvuntur paribuſque notant veſtigia ſignis.
Intus agit data campanæ quæ protinus hora

Aſſu-

Affuſum ſtratis dominum tinnitibus urgent,
Exactaſque docet repetitis ictibus horas.
Apud P.Laur.le Brun.to.2.Eloq.Poet.

Horologium arenarium.

DImenſis qui ritè diem diſcriminat horis
Pulvis in alternum labilis arte vitrum:
Vertendam in geminos ampullam interfluit orbes,
Anguſtas repetens parva per ora vias.
Labitur inque vices idem revolutus eaſdem
Metitus varium temporis interitum
Quis melior vitæ monitor, rerumque magiſter?
Nil docet immotum, nil docet eſſe novum.
P. Conſt. Pulcharellus l.4.Epig.22.

Pixis Nautica.

NIl intentatum, plebelus navita Cauros
Ridet, & Herculeis ubi Titan feſſus in undis
Merſit equos cum luce, citis freta currere velis
Tanta Megallanes cępit, quo non datur ultra,
Finis erat, munduſque viæ menſura peractus.
Sit ſine Sole dies, & nox illunis, & aſtra
Nulla polo, pinnis rorantibus aſſonet Auſter,
Vaſtaque utrinque fremat Tethys nil territus alnum.
Typhis agit, obeunt ſecuri munia nautæ,
Docta ratis contendit iter, quo prima jubebant
Conſilia, optato ſuccedens impete portu.
Non illa aut Auſtris, aut cęlo fiſa ſereno,
Sed gemma, quam prima dabant Magnetica rura,
In conniva acie ſeptem ſpectante Triones.
Apud P.Laur.le Brun.to.1.El.Poet.l.7.

Dolabra.

PArs latera æqua dolat, ferroque politius urget,
Artifici ferro quod longæ buxi
Clauditur: unde acies mergit, quantum ima ſubactam
Materiem morſu allambat: volat illa frequenti
Pulſa miniſterio, per & exæquabile dorſum
Itque, reditque trabis, dum lævia fingit eundo,
Aſpera quæ ſubeunt, & quæ turgentia, ponat.
P.Vinc.Guiniſius car.8.

Terebra.

SEnſim recurvo dente tenax chalybs,
In turbinato vulnere, per moras
Rotantis aſtus, quà feroci
Tacta manu negat ire cornus.
Non ille claro vividus impetu
Transfigit acta robora cuſpide:
Sed lenta mendax pertinaci
Bella movet metuendus arte.
Quæ prima morſu vulnera prætulit,
Libata cortex oſcula credidit.

Mox ima demiſſum vagari
Viſcera, pergemiumque ſenſit.
Namque ille poſtquam lene momorderit,
Spiris inhæret tortilis acribus;
Mox hinc, & inde per morantes
Quærit iter, reperitque fibras.

In Veſtigio Gymn.Rom.par.3.

Flagellum è funiculis.

PRætereà quinos nodo ſociavit eodem
Funiculo, junctiſque caput dedit omnibus unum.
A capite abſolvit nexum, juſſitque vagari
Proniùs, ſparſim liberrima ſerpere fila.
At fibrarum oras, ſupremæque agmina caudæ
Implicuit nodis, & textu duplice ſepſit;
Nobile ſupplicium, tempeſtatemque nocentum
Terga flagellantem, ſcelerumque ultricia tela.

P.Vinc.Guiniſius car.11.

Speculum uſtorium.

EN nova cœleſtes furatur machina flammas,
Atque igne flagrat non ſuo.
Ambitioſa micat, flammæque hanc mille coronant.
Non ficta furta Promethei.
Nam quamvis ſit inops flammarum, & lucis egena,
Lucem illa, & ignes evomit,
Æmula ſideribus, ſolemque à ſole revellit,
Et in ſuo oſtentat ſinu.
Exiguo fulget Titan, atque ardet in orbe,
Solique fit ſol æmulus.
Uſque adeò par eſt ſibi; nam non pingit inerti
Hìc proprium radio decus.
Qualis in adverſæ dum nubis imagine ludit,
Ubi fulget illé frigidus.
Effingitque ſuam radiis languentibus umbram
Imbellis artifex ſui.
Aſt hìc ſe totum infundit, lucemque, faceſque,
Nec micat imago degener.
Terreſtris Sol eſt, aſtrorum pulchra propago.
Furtumque potius nobile,

Apud P.Laur.le Brun.to.2.Eloq.Poet.

Calcar ferreum.

QUin etiam ætatis calcaria ſentibus aſpra
Subdidit, & puero tulit irritamen equorum.
Circulus eſt ferro media plus parte politus,
At qua parte chalybs defecit, habenula ferro
Lorea ſuccedit, complexaque perficit orbem.
Ferreus hinc ſtimulus, ſtimulique minutula cuſpis
Plurima ſe prodit, formatque volubile ſidus
Circuitu radiorum, & acuminat ictibus oras,
Claviculiſque armat tormentum immane ferarum.

P.Vinc.Guiniſius car.11.

Muſ-

Muſcipula.

COmpoſui curvam lęvi ſuper aſſere teſtam,
Altius ut parvo vimine fulta cubet.
Sic tamen ut lento vimen decumbere tactu
Poſſit, ut hoc itidem teſta cadente, cadat.
Quæ ſublata ſuum dum prona recumbit in alvum,
Ingreſſum taciti muris aperta manet.
Caſura ſtruitur fallax teſtudine tectum,
Nec patitur longas prompta ruina moras.
Eſca ſubeſt, aut nux, aut fumidus igne recenti
Caſeus: hunc vinctum vimine vimen habet.
Vimen ut à tactu ſimul hoc, ſimul illud eodem
Corruat, & teſtæ caſus utrumque premat.
Muſculus olfactam noctu ſuccedit ad eſcam,
Lentaque ſecurè vimina dente petit.
Illa ruunt: ſimul ipſa ſequi non tarda ruinam.
Incumbit prædæ conſcia teſta ſuæ.

P.Conſt.Pulch.lib.3.el.8.

ARS, ET PERITIA MILITARIS.

JAm te non alius belli tenet aptius artes,
Quà deceat tutam caſtris prӕducere foſſam.
Qualiter adverſos hoſti defigere cornos,
Quemve locum ducto melius ſit claudere vallo,
Fontibus ut dulces erumpat terra liquores,
Ut facilisque tuis aditus ſit, arduus hoſti.
Jam ſimul audacis veniant certamina Martis,
Adverſiſque patent acies concurrere ſignis,
Tunc tibi non deſit faciem componere pugnę;
Seu ſit opus quadratum acies conſiſtat in agmen,
Rectus ut æquatis decurrat frontibus ordo;
Seu libeat duplicem, ſeu junctum cernere Martem,
Dexterque ut lævum teneat, dextrumque ſiniſter
Miles, ſitque duplex gemini victoria caſus.

Tibullus in Poem.ad Meſſal.

Arma tuis etiam ſi fortè rotare lacertis,
Inque gradum clauſis libuit conſiſtere membris,
Et vitare ſimul, ſimul eſt captare petentem:
Mobilitate pedum celeres ſuper orbibus orbes
Flectis, & obliquis fulgentem curſibus urges,
Et nunc vivaci ſcrutaris pectora dextra,
Nunc latus adverſum, nec opinio, percutis ictu.

Lucanus in Poem.ad Piſon.

.·.·.· ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudiis, & ſævo præſtrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula ſegnes
Enervent torpore manus ponenda ſalubri
Caſtra loco: præbenda vigil cuſtodia vallo.
Diſce ubi denſari cuneos, ubi cornua tendi
Æquius, aut iterùm flecti; quæ montibus aptæ

Quę

Quæ campis acies, fraudi quæ accomoda vallis,
Quæ via difficilis, fidit ſi mœnibus hoſtis
Tum tibi murali libretur machina pulſu:
Saxa rotet præceps aries, prætectaque portas
Teſtudo feriat, ruat emerſura juventus
Effoſſi per operta ſoli ſi longa moretur
Obſidio; tum vota cave ſecura remittas,
Incluſumve putes multi damnoſa fuere
Gaudia : diſperſi pereunt, ſomnoque ſoluti.
Claudianus de 4.Hon.Conf.

Ille etiam arridens clypeo te ſæpe volentem
Suſtulit, & ritulæ prætendens caſſidis aurum
Armavit puerile caput, latus enſe ſiniſtrum,
Et teneros fulvo preſſit thorace lacertos.
Mox bellis inferre metum, ſudare ſub armis,
Frigora ſæva pati, curſu tranſcendere montes,
In fluviis reperire vadum, tranſire natatu
Quà latet, & ſtructis compeſcere pontibus amnes.
Nunc fugientis equi velocia flectere terga
Ediſcit; quo caſtra loco, quo ſigna, vigilque
Ponendus cuſtos; acies quę vallibus aptæ,
Quęque jugis; quantum Vulcania machina ferri
Ejaculet, quovè uſque ferat flammata fragorem.
Apud P.Laur.le Brun.to.1. Eloq.Poet.

Mox haſtam librare manus, jaculumque ſuetus
Ivit in adverſas acies: conſiſtere ſignis
Et revocare gradum didicit, nunc ſtringere in arctum
Agmina, nunc laxis eadem diducere campis.
Inceſſit per caſtra pedes, juveniſque pruinas
Et rigidas calcare nives, galeaque ſeverum
Suſtinuit potare gelu, brumamque nitentem
Lambere, & invitis præludere belliger aſtris.
Agmen agens equitum, & fulgentes ære catervas
Ipſe alto ſubvectus equo veſtigia preſſit
Intrepidus, turmaſque ſuas modò providus ala
Explicuit, rurſuſque globo ſe continuit Dux.
Accepit mandata libens, iterùmque minori
Belligerum præſcripſit opus, timuitque regentem
Miles, & amplexus dominum eſt. diffidere norat
Hoſtibus, & ſolido diſtinguere prælia bello.
Jam victi, jam victoris ceu judice cœlo
Mutari ſine lege vices, nunc utile vallis
Præcipites inferre manus, nunc claudere caſtris:
Nunc latebris excire hoſtem, nunc fallere ſilva
Nunc ordiri aciem, nunc ſuſtentare labantem
Auxiliis.
Gaſp.Barlæus Heroic.l.1.

Diſciplina militaris corrupta.

JAm Venus totis galeata caſtris
Regnat, immiſcens Aquilis columbas.

Quot

Quot viri currus, tot agunt rubræ pe-
torita mœchæ.
Miles hybernis fruitur profundis,
Et triumphatæ bona longa pacis
Portat in Brumæ gremium, ſupini
Dedecus oti.
Interim quidquid generavit annus
Pingue, ſeu macrum, jugulatur uno
Ventris aſpectu: calet, & dehiſcit
Omne macellum.
Hic ſub umbella referunt triumphos
Cantharum juxta: digiti falerno
Caſtra depingunt: acies, & urbes
Suſtinet aſſer
Facta laudandi memorem Perilli
Digna mugitu, furiis aguntur;
Teſſeram belli ſcelus eſſe credas,
Præmia furtum.
Fortis in ſolas Capaneus puellas,
Corpus expugnat: ſuperiſque coram
Falſa perjurus ferit execrando
Verba palato.
Hæc palàm, vernos ubi pellit æſtas
Altior ſoles; numeroſa tandem
Turba crabronum movet, & ſtrepenti
Perſonat ære.
Ultimùm dulces caſulæ ſtetiſtis.
Villa vaneſcit: rapiuntur unà
Vaſa cum tectis, inhumatus infra
Villicus ardet.
Spes, opes, cives, focus, ara longa
Strage procumbunt: nocet iſte ferro,
Ille Vulcano: tabulata findunt,
Culmina fumant.

P. Jac. Balde l. 3 ſil. Ode 5.

Militaris elegantiæ luxus.

NOn auro, neque tinnulis
Pugnandum phaleris: & clamydum ſinus,
Et nodos, & inutiles
Gemmas belligeris demite brachiis.
Quid levem galeam juvat
Plumarum volucrem ferre ſuperbiam?
Cur ſparſas agitat jubas,
Et conus tremulis annuit Africis?
Cur tectum pavidam caput
Ementitur avem, cùm leve ſibilis
Auratum, & Zephyri joco
Furtum Mygdoniæ proditur altis?
Jam grando chalybum imminet;
Quid proſint phaleræ? quid galeæ jubar?

Quid lætæ Zaphyris comæ?
Aut umbo clypei. quòd procul æmulis
Lucem ſolibus invidet?
Quid vultus nimiùm ſedulus aſpicit?
Quid pictus pharetræ timor?
Aurum frænigera reiice dextera.
Ferro res eget, & manu,
Et magnis animis; hæc tuleris tria.
Dicam Geryoni parem,
Quam nec populifer proruat Hercules.
Bellis adſit idonea
Incomptæ facies lege ferociæ.
Quam fuci decor abſtinens
Laſcivæque carens forma protерviæ.
Et ferri memores genæ,
Heſternique notent vulnera prælii.
Criſtæ non facient virum.

P.Caſ.Sarbievius l.1.Ode 11.

Bellator optimus.

NEc mora, conſpicuo longè fulgentibus armis,
Fortia ne poſſint facta latere, caves,
Ingentique gradu contra ferrumque, locumque
Saxaque brumali grandine plura ſubis.
Nec te miſſa ſuper jaculorum turba moratur:
Nec quę vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hęrent in caſſide pennis,
Parſque ferè ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Ut propius ventum eſt, admotaque dextera dextrę,
Reſque fero potuit cominus enſe geri:
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
Quotque neci dederis, quoſque quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor acervos,
Impoſitoque Getes ſub pede multus erat.

Ovidius l.4.de Pon.El.4.

.·.·.·.· ille ruenti.
Aggere conſiſtit, primùmque cadavera plenis
Turribus evolvit, ſubeunteſque obruit hoſtes
Corporibus, toteque viro dant tela ruinę,
Roboraque, & moles, hoſti ſeque ipſe minatur.
Nunc ſude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris, & valli ſumma tenentes
Amputat enſe manus, caput obterit, oſſaque ſaxo;
Ac malè defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat: alterius flamma crineſque, genaſque
Succendit: ſtrident oculis ardentibus ignes.
Mox denſos inter cuneos compreſſus, & omni
Vallatus bello vincit, quem reſpicit, hoſtem.
Jamque hebes; & craſſo non aſper ſanguine mucro
Per-

Percuſſum Scævę frangit, non vulnerat, hoſtem.
Perdidit enſis opus frangit ſine vulnere membra.
Illum tota premit moles, illum omnia tela.
Nulla fuit non certa manus, non lancea felix;
Parque novum fortuna videt concurrere bellum,
Atque virum fortis crebris ſonat ictibus umbo.
Et galeæ fragmenta cavæ compreſſa perurunt
Tempora: nec quidquam undis vitalibus obſtat
Jam præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas,

Lucanus l.6.

Primus iter carpſiſſe pedes, partemque ſubire
Si valli feſtinet opus: nec cętera ſegnis
Quęcumque ad laudem ſimulat, ſomnumque negabat
Naturæ, noctemque vigil ducebat in armis
Interdum projectus humi, turbæque Labyſſæ
Inſignis ſagulo duris ceſtare maniplis:
Celſus & in magno procedens agmine ductor
Imperium proferre ſuum: tum vertice nudo
Excipere inſanos imbres, cœlique ruinas,
Spectarunt Pœni, timuitque exercitus Aſtur
Torquentem cùm tela Jovem, permixtaque nimbis
Fulmina, & excuſſos ventorum ex flatibus ignes
Turbato tranſiret equo: nec pulvere feſſum
Agminis ardentis labefecit Syrius aſtro,
Flammiferis tellus radiis cùm exuſta dehiſcit,
Candentique globo medius coquit æthera fervor,
Fœmineum putat inventum jacuiſſe ſub umbra.
Idem correptis ſternacem ad prælia frænis
Frangere equum, & famam lethalis amare lacerti:
Ignotique annis tranare ſonantia ſaxa
Gaudet, & adverſa populos arceſſere ripa.
Idem expugnati primus ſtetit aggere muri:
Et quoties campo rapidus fera prælia miſcet,
Quà ſparſit ferrum, latus rubet æquore limes.

Sil. Italicus l.2.

Ipſe inter medios venturæ ingentia laudi
Signa dabat: vibrare ſudem, tranſmittere ſaltu
Murales foſſas, undoſum frangere nando
Indutus thoraca vadum: ſpectacula tanta
Ante acies virtutis erant: ſæpe aliter planta
Ilia perfoſſum, & campi per aperta volantem
Ipſe pedes prævertit equum; ſæpe arduus idem
Caſtrorum ſpatium, & ſaxo tranſmiſit, & haſta.

Idem l.8.

Cantaber ingenio membrorum, & mole timeri
Vel nudus telis poterat: Larus, hìc fera gentis
More ſecurigera miſcebat prælia dextra.
Et quamquam fundi ſe circùm pulla videret
Agmina, deleta gentilis pube catervæ,
Cæſorum implebat ſolus loca; ſeu foret hoſtis

Cominùs, expleri gaudebat vulnere frontis
Adverſæ; ſeu læva acies in bella vocaret,
Obliquo telum reflexum Marte rotabat.
At cùm ponè ferox averſi in terga veniret
Victor nil trepidans rectò jactare bipennem
Callebat, nulla belli non parte timendus.

Idem l. 8.

Vidit arenoſi illum procurrere campis.
Barbarus, & trepidam ferre per arva necem.
Et flavas quaſſare jubas, galeamque coruſcam,
Et valida circùm tela rotare manu.
Latum limitem agit ferro; paſſimque relinquit
Plurima per campos corpora perque vias:
Omnia ſecum unà rapit obvia corpora tractim.
Et necat, & gladio proxima quæque metit.
Ardet cæde nova ſemper. Solymæque Tyrannum
Evocat, & ſolum ſolus in arma velit.
Certus ineſt telis ictus, ſive haſta per orbem
Ære cavum, ſeu per linea texta volat.
Seu validò nervis intorquet ſpicula cornu,
Seu chalybem durum fulminat enſe ſuper.
Talia per latos ferus edit funera campos,
More furens ductor præcipitantis aquæ.

P. Tarq. Gallutius l. 2. el. 10.

..... indoles illi fuit
Meritis pacifici gloriam, primus nudi.
Tener lacerto ſpicula, & certi ſciens
Nervi ſagittas torſit; aut dorſo inſidens
Pati coegit fræna ſpumantes equos.
Formidoloſus miles, ac bello ferox
Quæſitus imperator, hoſtiles fores
Primus refregit, aggere adverſo ſtetit.
Idem dubiæ fortè ſi vires labant
Subit expeditus arte, conſilio domat.

P. Alex. Donatus in Sucu ac. 1. ſc. 3.

Fęmina bellatrix.

Hos ſuper advenit Volſca de gente Camilla,
Agmen agens equitum, & florentes ære catervas
Bellatrix, non illa colo, calathiſve Minervæ
Fęmineas aſſueta manus, ſed prælia virgo
Dura pati, curſuque pedum prævertere ventos,
Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti
Ferret iter, celeres neque tingeret æquore plantas,
Illam omnis tectis, agriſque effuſa juventus
Turbaque miratur matrum, & proſpectat euntem,
Attonitis in hians animis: ut regius oſtro
Velet honos leves humeros: ut fibula crinem

Auro

Auro internectat, lyciam ut gerat ipſa pharetram,
Et paſtoralem præfixa cuſpide myrthum.
Virg. l. 7. Æn.

At furor, audaceſque minæ, & Mavortius horror
Prælia ſpirantem fremitu comitantur anhelo.
It ſudor per membra Deæ. pars una lacertos
Nudatamque aperit mammam; pars altera nodo
Fulmineam nectit ſumma cervice machæram.
Incutiunt terrorem oculi, rutilantque coruſcis
Ignibus, impavidum pugnax audacia vultum
Aſperat, & veluti ritus imitata Minervæ
Abſcondit galea frontem, genibuſque trementem
Quam tenet, argutis vibrat ſtridoribus haſtam.
Obiicitur ſoli clypeus, pavidoſque laceſſit
Solis equos, illi pugnæ, certamina, cædes
Oppida ſculpta manu.
Gaſp. Barlæus Eleg. l. 1.

Miles glorioſus fulminaſter.

ÆQuale cœlo pondus, & radiis vibrans
Gradior ahenis, ultimus mundi ſtupor;
Quæ prima terris matris ex utero dies
Me fudit, eadem palluit fœtus ſuos,
Et ſol paventes egit alipedes retro.
Humeris Gradivus nec mora illapſus meis,
Pallas ſiniſtro brachio, dextro Hercules,
Atlas in imis cruribus fixus ſtetit.
Totos per artus Juppiter ſe ſe vagus
Effudit in me; totus hinc ſpiro Jovem.
Pro lacte ſtillas ſanguinis duxi puer,
Bellona ſic me nutriit; cunæ mihi
Clypei fuere, lanceæ crepundia.
Cum ſimilis aſtris rapior, excuſſi tremunt
Manes profundi ſidera albeſcunt metu:
Longum fragoſo terra mugitu fremit,
Cadunt volucres, ſtant Noti, pontus ſilet.
Æquata cœlo templa diſieci ſolo,
Arces ſuperbas pedibus obtrivi ferox,
Urbeſque pepuli mole collapſas gravi:
Nunc illa ſolyma laudis eſt noſtræ ſeges
Jam jam tremiſcit, tota jam nutat, cadit
Vel voce ſola, victimas dudum parat,
Vovetque Averno durus hic ferri rigor.
Prodite ad arma: vel ſtatim muros ruam,
Veſtroſque colles ſed divulſos ſua
Rapiam per auras, funditus tandem eruam,
Quicquid probroſi eſt ſanguinis. Cuncti tremunt.
Fruſtra laceſſo vocibus cœlum. parem
Natura nobis nec dedit, dare nec poteſt.
P. Nicol. Cauſinus in Solym. act. 2.

A R-

ARMORUM VARIA GENERA.

ARma ſub adverſa poſuit radiantia quercu,
Terribilem criſtis galeam, flammaſque vomentem,
Fatiferumque enſem, loricam ex ære rigentem,
Sanguineam, ingentem: qualis cùm cęrula nubes
Solis inardeſcit radiis, longèque refulget.
Tum leves ocreas, electro auroque recocto,
Haſtamque, & clypei non enarrabile textum.

Virgilius l.8. Æn.

Ecce autem clypeum ſævo fulgore micantem
Oceani gentes ductori dona ferebant.
Callaicæ telluris opus, galeamque coruſcis
Subnixam criſtis, vibrant cui vertice coni
Albentes niveæ tremulo certamine pennæ,
Enſem unum, ac multis fatalem millibus haſtam.
Prætereà textam nodis, auroque trilicem
Loricam, & nulli tegmen penetrabile telo.

Silius Italicus l.2.

Armorum hìc genus omne nitet, ſpiſſo ordine fulgent
Parietibus, menſaſque onerant, greſſumque morantur;
Lethiferi pendent arcus, celereſque ſagittæ,
Corytique leves, lucentia ſpicula ferro,
Haſtęque, & longæ corno criſpante ſariſſæ,
Et jacula, & telum Libytina quod eminus infert.
Appenſæ rutilant galeę, criſtæque comantes;
Scuta interfulgent, clypeique umbone minaces,
Thoraceſque graves ferro, & Mucronibus enſes
Terrifici, chalybiſque acies falcata recurvi.

P. Ioan. de Buſieres Scandr. l. 1.

Galea.

EXoritur capitis tegmen; criſtalla nitere
Dixeris, aut nitido pecularia limpida vitro.
Aurum oras, criſtamque ornat; roſtroque leonis
Pingitur ora; feræ anterius de caſſide vibrant.
Circumdat galeam regnantum inſigne corona.

Idem ibidem l. 2.

Lorica.

LOricam hinc latam effingit, ſtipatque metallum,
Nuſquam oneri parcens; gnarus cui pondera tanta
Fabricet, & molem quantus ſuffulciat Atlas.
Lævia terga nitent; pectus ſqualente Meduſa
Erigitur, torva impliciti ſtant fronte colubri:

Idem l. 2.

Haſta.

HAſtile incumbit clypeo: formaverat haſtam
Fraxinus, annoſa ex ſectis ramalibus arbor.
Deſinit in teretem ligni pars altera conum,
Sed chalybe armatur; procul eminet aſpera cuſpis

Alte-

Altera pars tota ſe firmat in arbore, trunco
Nec ſpoliata gravi, nec pondere demutata.

Idem ibidem.

Clypeus.

EXultans præit ipſe gradu, clypeumque coruſcat
Ingentem, & ſolis radiis, & nomine ſanctæ
Fulmineum. radiat fulvis adamantinus umbo.
Incluſum circùm clavis; micat aſpera tortis
Circùm oras chalybum nodis ſolido ære corona.
At medium umbone nativa in imagine gemma
Non hominum cælata manu, temeratave ferro
Attollit, firmatque adamas, cœloque tremendum,
Atque Erebo præfert aut ulli effabile nomen.

P. Ant. Millieus t. 1. Moyſ. l. 7.

Funda.

STridentem fundam, poſitis Mezentius armis
Ipſe ter adducta circùm caput egit habena,
Et media adverſi liquefacto tempora plumbo
Diffidit, ac multa porrectum extendit arena.

Virg. l. 9. Æn.

Edocuit flexæ Balearicus auctor habenæ,
Quo ſuſpenſa trahens libraret vulnera tractu,
Incluſum quoties diſtringeret aera gyro.

Statius l. 2. Achill.

Currus falcatus.

TAlia fatus agit criſpatis agmina pilis
Antevolans; primoſque jubet veſtigia currus
Falcatos Hebræa ſequi: ſexcenta quaternis
Plauſtra ſonant armata rotis; hinc inde coruſcant
Axibus à geminis, ceu ferrea brachia, falces.
Obvia quæ neci raptura: vibrantia ſummo
Spicula præcurrunt tectos temone jugales:
Pectora ſcuta tegunt, frontes mucronibus horrent
Cornipedum: dant arma, & robur, & iras,
Atque animos impune viam ſulcare per hoſtes.
Tres ſumma ſtant puppe viri, & jaculantur ab alto:
Quartus agit ferro fulgens auriga covinos.

P. Ant. Millieus l. 5. Moyſ. Viat. t. 1.

Bombarda, ſeu tormentum curule.

QUaliter ære cavo dum ſulphura paſcitur atra
Incluſus magis, atque magis furit acrior ignis,
Moliturque fugam, nec ſe capit intus anhelans:
Nulla ſed anguſtis foribus via, nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem.
Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo,
Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cœlum.
Jamque illa, & turres procul ecce ſtravit, & arces.
Copora, & arma jacent: late & via facta per hoſtes.

Hier. Vida l. 2. Chriſt.

Ecce jubes terræ congeſto ex aggere in arcem

Ærea produci tormenta imitantia fulmen:
Quæ ſimul ac gremio contritum ſulphure nitrum
Accepere cavo, flammamque hauſere metallis;
Erupere ignes: quo turbine pulſa repentè
Ferrea pila ruit, concuſſaque murmure tellus,
Ætna velut grandis centum obluctata caminis
Mugiit, & cœlum flamma crepitante reluxit.
Nec mora, nec requies. iteratis ictibus altas
Eductas turres, & propugnacula muri
Diruere: incuſſa nutant labefacta ruina
Mœnia.

Aur. Urſius de bello Belg.

Ittereti baliſta rubo, ſtriderque rotarum
Orbita, & impreſſam ſulco deſcribit arenam.
Ipſa ſuper flammas, vacuo quamquam ore tonantes,
Et vidua ereptum meditatur machina fulmen. *Et inf.*
Aptari tormenta jubet, ſtudioque ſilenti
Fulmineum curvo tonitru fabricare metallo.
Accelerat pennata cohors: pars fuſile collum
Tergere: pars modulis nitroſa attemperat æquis
Sulphura, venturis infundens pabula flammis
Conjiciunt alii capitatæ chaſtilia virgæ,
Et nigros preſſant cineres, atque arida ſævis
Nutrimenta focis addunt, & hiantia ferro
Ora laborantes, & adacto fulmine complent.
Ipſe autem ſonitus agitans, cœlique tumultus
A tergo exiguos Aloyſius applicat ignes,
Injecitque, auxitque faces, globus ilicet ardens
Erupit, fregitque diem; cui protinus alas
Et fragor, & fulgor, piceique volumina fumi.
Facere: antevolant cædeſque, altæque ruinæ
Terrificant, ſtrageſque fremunt: ut ſole ſereno
Obrueret tonitru, cœlique imitabile fulmen.

P. Alex. Don. l. 1. car. 14.

Pars agitat procul, at propiora pericula mittit,
Majoreſque tubos, & ahena tonitrua grandi
Explodenda globo ſignatos librat ad ictus.
Ecce autem adverſo, quà propugnacula clivo
Suſtulerat Gallus, baſiliſcum triſte minantem
Ære cavo, & ferri pondus fatale vomentem
Hoſtis ad exitium, ſuſpendit curva rotarum
Libramenta ſuper, dein pulveris ingerit ollas
Sulphurei, duplicatque, & nitra nigrantia denſat,
Æratumque globum, quantum capit ore tremendo
Machina, ſubmittit, certaque attemperat arte,
Hìc oculis metitur, & altè conſulit ictum,
Sortituſque locum cædi, funalia longè.
Nutrimenta facis tereti protendit in haſta.
Quà colubri ærato patuere foramina dorſo.
Nec mora, ſubſiliunt obturamenta, propinquo.

Igne

Igne laceſſita horrendum dant æra fragorem,
Et feriunt aures, feriunt quoque lumina flammæ,
Sed ferit exploſo quæ turbine, ferrea glandis
Emicat; illa volans hoſtilia verbere pulſat
Mœnia, murorumque ſuprema è parte revulſum
Longius ejectat valido luctamine ſaxum.

Vinc. Guiniſius c.5.

..... alta labant, muroſque ærata reſolvit.
Machina, perque domos tonitrus imitata Deorum
Sævit, & immani turres diſrumpit hiatu.
Eſt genus armorum quo non violentius ullum
Vel Phlegethon, vel Lemnos habet. coit unus in orbem
Miranda ſed mole globus: cui plurima venter
Tela capit: latitant permixto ſulphure ferri
Pondera, & occultas ſervant in funere cauſas.
Hunc ubi ſerpentis vis imperioſa favillæ
Attigit, obliquo ſe tollit in aera motu,
Flammivomamque trahit caudam: mox lapſus ab alto
Horrendum ſonat, & magno ſua viſcera niſu
Rumpit, & ingenti involvit vicina ruina.

Gaſp. Barlæus Heroic. l.2.

Crebra loco ſtatio, muraliſque addita circùm
Machina ferratos premit ænea pondere currus:
Immaneſque cavos, atque ora ſonantia flammis
Mœnibus obvertens. ubi denſo fomite parvam
Arripuit ſcintillam, it ferrea maſſa per auras
Fumiferam attollens commixto ſulphure nubem,
Fulminis inque modum muros contorta, domoſque
Saxaque & immenſas magna vi corripit arces.

P. Dion. Petavius in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Sclopus.

Jamque hoſtem oblongo certum deſignat ad ictum
Ære (quod æquali diductum tramite, multa
Arte faber fudit, nitrato pulvere miles
Falſit) & à tergo jam ſubdolus applicat ignem:
Fit fragor; eliſas veluti cùm fulgura nubes
Increpitant, mugitque æther furibundus in urbem.

Aug. Maſchardus l.1. ſil. car. 2.

Ferrum equidem tractare juvat, ſed fulmine cęli
Fortius, immani cùm fętum pulvere ventrem
Ferrea canna tumet, plumbumque rotatile fauces
Occupat, & ſtupam crebro impete virga coegit,
Mox rota tenſa riget flexu revocanda citato,
Peſſulus at motum remura obluctante coercet,
Dum ſe venanti quæſita indulgeat hora.
Namque ubi præda latus forſan dedit, ilicet ardens
Imminet in foculum flammante canicula ſaxo
Et venit in metam ferrum, ſcapuliſque repoſtum
Nititur, hinc lęvum connivet lumen, & arctus
Extremo ſub fine umbo determinat ictus.

Ne

Ne vaga divertens obliquet ſemita viſum.
Dein remoram laxat digitus, rotulæque ſequaces
Sollicitant veniam ſilicis, flammamque laceſſunt:
Atque ita conceptus foculo dum funditur ignis,
Et rima admiſſus ventrem ſubit, intima cannam
Tormina concutiunt, diroque exercita morſu
Ingemit, atque imis torrens vitalibus exta
Cum fetu horrendo vomit, exitiumque per omnem
Quo ſe cumque locum execrabilis infert
Partus, & in metam laxo ruit ocyor Euro.

Apud P. Laur. le Brun. t. 2. El. Poet.

Et ſubito teres ex humero deponitur alnus,
Cui tubus inſeritur directo ex ære cavatus,
Terrificum factura ſonum, ſpiramine parvo,
Incenſo ſimul expulerit cum ſulphure flamma
Fulminis acta modum diſploſum turbine plumbum.
Jamque rotam celer ignivomam molitur, & axem
Concitat adducta clavi, catulumque rigentem
Intentam morſu ſilicem, qui ſuſtinet unco
Expedit, ut celeri diſſultet machina bombo,
Vulnificuſque chalybs.

P. Franc. Bencius l. 5. Quin. Mar.

Pila flammivoma, vulgò Bomba.

.:.:.: viſu horrendas libravit in arcem
Bombardas, quas Inſubribus devexerat oris,
At longe breviore modo, quàm quæ ardua pulſant
Mœnia. tergemino in latum dehiſcentia palmo
Ora patent, piceæ fudato farta liquore
Sulphureque, ac nitro, pinguique bitumine, & omni
Materia, appoſitos facilis quæ concipit ignes,
Mille foraminibus pila pervia truditur intus,
Atque cavo flammis gravida abſorbetur hiatu,
Unde per aerias fertur vi pulveris auras,
Conceptoque igni flammatos depluit imbres,
Quàque cadit, latè concepta incendia ſpargit.

P. Henr. Auberius Leuc. l. 3.

Homo armatus.

JAmque adeò Rutulum thoraca indutus, ahenis
Horrebat ſquamis, ſuraſque incluſerat auro,
Tempora nudus adhuc, lateriq; accinxerat enſem. *Et inf.*
Inſignis longè phrygiis fulgebat in armis,
Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.
Ipſe peregrina ferrugine clarus, & oſtro
Spicula torquebat lycio Cortynia cornu.
Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſſida, tum croceam clamydemque, ſinuſque crepantes
Carbaſeos fulvo in nodum collegerat auro
Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.

Virgilius l. 11. Æn.

Ære,

Ære, atque æquorei tergo flavente juvenci
Caſſis erat munita viro; cui vertice ſurgens
Triplex criſta jubas effundit crine Suevo,
Lorica induitur: tortos huic nexilis hamos
Ferro ſquama rudi, permixtoque aſpera auro.
Tum clypeum quatit, aſperſum quem cędibus olim
Celticus ornarat cruor, humentique ſub antro
Ceu fœtum lupa permulcens puerilla membra,
Ingentem Aſſaraci cœlo nutribat alumnum
Hinc enſem lateri, dextræque accomodat haſtam.
Stat ſonipes, vexatque ferox humentia fræna,
Caucaſeam inſtratus virgato corpore tigrim.

Sil. Italicus l. 5.

Ipſe Ludovicus variis inſignis in armis
Primus init, dextramque haſta. clypeoque ſiniſtram
Innectit gladioque latus præcingit honeſtum.
Olli non ſolitis ornantur tempora criſtis,
Sed cruce cærulea capiti ſtat lucida caſſis
Sacris clara notis, ſtelliſque interlita crebris;
Ægida diſtinguunt flaventia lilia pictam.
Thracius hunc ſonipes maculoſo tergore portat,
Argutum caput attollens, atque aurea mandens
Fræna ferox, auraſque hinnitu exercet acuto.

P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 9.

.·.·.·.· terrificis ingens mihi caſſida criſtis
Cernitur, & nexis laquearia lambere flammis,
Lethiferum ſquamis veſtitur pectus ahenis,
Fulgoreſque, igneſque rotat: micat ærea dorſo
Effundens lorica faces: velut æmula ſolis
Longè ardent, hauſtamque vomunt ſpecularia lucem.
Haſta gravat dextram, ferroque obtortile fulmen
Strageſque, immaneſque metu circumligat iras:
Æraque cum tonitru fatalis complicat umbo.

P. Alex. Donatus l. 1. c. 7.

Cernis ut antevolat medio dux agmine turmas!
Plurimus in vultu Mavors; in caſſide pennis
Diſcolor undat apex tremulis, circùmque refuſas
Ventilat, & fluctu pendente reciprocat umbras,
Innumeris fulget paſſim diſtincta pyropis
Artis opus lorica novæ, ſolique refuſo
Lumine, non unum reddit per inania ſolem.
Threiciç quondam fracturus cornua lunæ
Dependet lateri gladius, quem divite nexu
Subligat intexto præſignis baltheus auro.
Talibus egregium donis prognatus Ibero
Semine portat equus; cui frontem congener albis
Stella notat maculis, & pugnæ conſcius ardor.
Nativas acuit lætis hinnitibus iras.

Apud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poët.

Milites vario armati habitu pro diverſitate gentis.

ILle, viden? breviore vehit generoſior alvo
Quem ſonipes: cui terrificam vomit ærea lucem
Caſſis, & alta jubis cereali umbratur ariſta
Albaque triticeos imitatur criſta maniplos,
Sarmaticas equitum Lesladius explicat alas.
Arma Auguſte vides armis ignota latinis:
Comminus incurvos enſes, habiliſque politum
Læve ſecuris onus vibrant, & robora clavæ,
Cuſpidis & longas non evitabilis haſtas.
At qui fulgentem ſquamis inducit ahenis
Textilis argenti clamydem, ſtellatus & auro,
Gemmeus ac niveo diſcriminat ultima limbo:
Chroternus regit arma ſuos in fortia Danos.
Cingitur ære caput, quo terga, & pectora nudat:
Corpora tutantur clypeis; micat enſis in hoſtem
Longior, haud frangens aciem, ſi comminus arcto
Milite conigeram preſſat cuneata phalangem.
Aſpice Pannonias gentes, tonſamque juventam,
Et ſuper intacto porrectum vertice crinem;
Certatim audaces norunt effingere bello
Corpora: membra ſagis velantur fortia rubris:
Stringit utrumque latus, cinctura que concolor ambit,
Et varium curva ſuſpendit acinace lorum:
Endromis intorto tum laxior induit auro.
Formidata gerunt gracilis ſed pondera clavæ:
Cui convexus apex, lævi globus ære tumeſcit,
Et circumpoſito tenduntur acumina ferro.
Translatos genitor jam Romæ ad ſigna dracones
Et bellatores ſignabis in agmine Dacos:
Dulce quibus cadere eſt, aut vincere, vincere fortes
Priſca monet, magna tollunt quam mole, ſecuris,
Nec devitato vibrant in vulnera ferro.
Non certaret equis Eurus, pernicibus alis
Cum preit, aut rapto nubes premit imbre volantes.

P. Alex. Donatus l. 10. Conſt.

Equites cataphracti.

HIc quoque inhorreſcens confertis ferreus armis
Incedit cataphractus eques, demiſſaque ferri
Tegmina pectoribus, crurum tenus, addit equorum:
Tum clypeo, vaſtæque ſonans ſub pondere clavæ
Sævit, & innexis per ferrea vincula turmis,
Obiicimus murum veluti conſtringit ahenis.

Idem l. 1. Conſt.

Ponè aſſultat eques campo Germanus, & omnes
Ære latent artus: humeroſque, & pectora ferri
Nexile pondus habet, ſuraſque, & brachia condit,
Viva metalliferis animent ceu membra coloſſis.

Idem l. 11. Conſt.

Qui velit Catalogum ſive recenſionem militum, & Ducum, ex quibus conſlatur exercitus, Videat Virgilium l.7. & 10. Æn. Lucanum l.1. & 3. Statium l.7. & 12. Theb. Sil. Italic. l.3. & 8. P. Tarq. Gallutium l. 1. car. 9. & l. 2. El. 10. P. Iac. Bidermanum l.2. Silv. ſil.6. P. Ant. Millieum to.1. Moyſ. Viat. l.7.

Pugna duorum exercituum.

Signa canunt, primus turmas invaſit agreſtes
Æneas omen pugnæ, ſtravitque Latinos
Occiſo Therone, virum qui maximus ultro
Æneam petit; huic gladio perque ærea ſcuta
Per tunicam ſqualentem auro latus haurit apertum.
Inde Lycam ferit, exſectum jam matre perempta,
Et tibi, Phœbe, ſacrum: caſus evadere ferri
Cui licuit parvo. nec longè Ciſſea durum,
Immanemque Gyam, ſternentes agmina clava
Dejecit letho: nihil illos Herculis arma,
Nil validæ juvere manus, genitorque Melampus
Alcidæ comes, uſque graves dum terra labores
Præbuit, ecce Pharon voces dum jactat inertes,
Intorquens jaculum clamantis ſiſtit in ore
Tu quoque flaventem prima lanugine malas
Dum ſequeris Clytium infelix nova gaudia Cydon.
Dardania ſtratus dextra, ſecurus amorum,
Qui juvenum tibi ſemper erant, miſerande jaceres;
Ni fratrum ſtipata cohors foret obvia, Phorci
Progenies, ſeptem numero, ſeptenaque tela
Conjiciunt: partim galea, clypeoque reſultant
Irrita, deflexit partim ſtringentia corpus
Alma Venus, tum magnam Æneas corripit haſtam,
Et jacet; illa volans clypei tranſverberat æra
Mæonis, & thoraca ſimul cum pectore rumpit.
Huic frater ſubit Alcanor, fratremque ruentem
Suſtentat dextra, trajecto miſſa lacerto
Protinus haſta fugit, ſervatque cruenta tenorem,
Dexteraque ex humero nervis moribunda pependit
Tum Numitor jaculo fratris de corpore rapto,
Æneam petiit; ſed non & figere contra
Eſt licitum, magni corpus perſtrinxit Achatæ.
Hic Curibus fidens primævo corpore Lauſus
Advenit, & rigida Dryopen ferit eminus haſta,
Sub mentum graviter preſſa; pariterque loquentis
Vocem animamque rapit trajecto gutture, at ille
Fronte ferit terram, & craſſum vomit ore cruorem.
Tres quoque Threiicio Boreæ de gente ſuprema,
Et tres quos Idas pater, & terra Iſmara mittit,
Per varios ſternit caſus occurrit Haleſus,
Auruncæque manus; ſubit & neptunia proles,
Inſignis Meſſapus equis, expellere tendunt

Nunc hi, nunc illi: certatur limine in ipſo
Auſoniæ. magno diſcordes æthere venti
Prælia ceu tollunt animis, & viribus æquis:
Non ipſi inter ſe, non nubila, non mare cedunt,
Anceps pugna diù, ſtant obnixi omnia contra.
Haud aliter Trojanæ acies, acieſque Latinæ
Concurrunt, hęret pede pes, denſuſque viro vir.
Vide reliqua apud Virgilium l. 10. Æn.
At manus intereà muris Trojana propinquat,
Hetruſcique duces, equitumque exercitus omnis
Compoſiti numero in turmas, fremit æquore toto
Inſultans ſonipes, & preſſis pugnat habenis
Huc obverſus, & huc: tum latè ferreus haſtis
Horret ager, campique armis ſublimibus ardent,
Nec non Meſſapus contra, celereſque Latini,
Et cum fratre Coras, & Virginis ala Camillæ
Adverſi campo apparent, haſtaſque reductis
Protendunt longè dextris, & ſpicula vibrant:
Adventuſque virùm, fremituſque ardeſcit equorum
Jamque intra jactum teli progreſſus uterque
Subſtiterat: ſubitò erumpunt clamore, frementeſque
Exhortantur equos: fundunt ſimul undique tela
Crebra nivis ritu, cœlumque obtexitur umbra.
Continuò adverſis Tyrrhenus, & acer Aconteus
Connixi incurrunt haſtis, primique ruinam
Dant ſonitu ingenti: præfractaque quadrupedantum
Pectora pectoribus rumpunt, excuſſus Aconteus
Fulminis in morem, aut tormento ponderis acti,
Præcipitat longè, & vitam diſpergit in auras.
Extemplò turbatæ acies, verſique Latini
Reiiciunt parmas, & equos ad mœnia vertunt.
Troes agunt: princeps turmas inducit Aſylas,
Jamque propinquabant portis; rurſuſque Latini
Clamorem tollunt, & mollia colla reflectunt.
Hi fugiunt, penituſque datis referuntur habenis,
Qualis ubi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras, ſcopuloſque ſuperjacit undam
Spumeus, extremamque ſinu profundit arenam:
Nunc rapidus retrò, atque æſtu revoluta reſorbens
Saxa fugit, littuſque vado labente relinquit.
Bis Tuſci Rutulos egere ad mœnia verſos,
Bis rejecti armis reſpectant terga tegentes.
Tertia ſed poſtquam congreſſi in prælia, totas
Implicuere inter ſe acies, legitque virum vir,
Tum verò & gemitus morientum, & ſanguine in alto
Armaque, corporaque, & permiſti cæde virorum.
Semianimes volvuntur equi: pugna aſpera ſurgit,
Orſilochus Romuli (quando ipſum horrebat adire)
Haſtam intorſit equo, ferrumque ſub aure reliquit,
Quo ſonipes ictu furit arduus, altaque jactat
Vulne-

Vulneris impatiens arrecto pectore crura:
Volvitur ille excuſſus humi. Catillus Jolam,
Ingentemque animis, ingentem corpore, & armis
Deiicit Herminium: cui nudo vertice fulva
Cæſaries, nudique humeri; nec vulnera terrent:
Tantus in arma patet. latos huic haſta per armos
Acta tremit duplicatque, virum transfixa, dolorem,
Funditur ater ubique cruor: dant funera ferro
Certantes pulchramque petunt per vulnera mortem.
Vide reliqua apud Virgilium l.11. Æn.
Hæc ubi dicta dedit: portis ſe ſe extulit, ingens
Telum immane manu quatiens, ſimul agmine denſo
Anteus, Mnestheuſque ruunt: omniſque relictis
Turba fluit caſtris: tunc cæco pulvere campus
Miſcetur, pulſuque pedum tremit excita tellus.
Ille vocat, campoque atrum rapit agmen aperto.
Qualis ubi ad terras abrupto ſidere nimbus
It mare per medium (miſeris heu præſcia longè
Horreſcunt corda agricolis. dabit ille ruinas
Arboribus, ſtragemque ſatis, ruet omnia late.)
Ante volant, ſonitumque ferunt ad littora venti,
Talis in adverſos ductor Rhætejus hoſtes
Agmen agit. denſi cuneis ſe quiſque coactis
Agglomerant. ferit enſe gravem Thymbræus Oſirim,
Achatium Mneſtheus, Epulonem obtruncat Achates,
Ufentemque Gyas cadit ipſe Tolumnius augur,
Primus in adverſos telum qui torſerat hoſtes.
Tollitur in cœlum clamor. verſique viciſſim
Pulverulenta fugæ Rutuli dant terga per agros.
Ipſe neque adverſos dignatur ſternere morti,
Nec pede congreſſos, nec equo, nec tela ferentes
Inſequitur: ſolum denſa in caligine Turnum
Veſtigat luſtrans, ſolum in certamina poſcit. *Et inf.*
Æneas Rutulum Surconem (ea prima ruentes
Pugna loco ſtatuit Teucros) haud multa moratus
Excipit in latus, & quà fata celerrima, crudo
Tranſadigit coſtas, & crates pectoris enſe.
Turnus equo dejectum Amicum, fratremque Diorem,
Congreſſus pedes, hunc venientem cuſpide longa,
Hunc mucrone ferit: curruque abſciſſa duorum
Suſpendit capita, & rorantia ſanguine portat.
Ille Talon, Tranaimque neci, Fortemque Cethegum,
Tres uno congreſſu, & mœſtum mittit Onyten,
Nomen Echionium, matriſque genus Peridiæ.
Hic fratres Lycia miſſos, & Apollinis agris,
Et juvenem exoſum ne quidquam bella Menœten
Arcada: piſcoſæ cui circùm flumina Lernæ
Ars fuerat, pauperque domus: nec nota potentum
Munera, conductaque pater tellure ſerebat,
Ac velut immiſſi diverſis partibus ignes

Arentem in ſilvam, & virgulta ſonantia lauro
Aut ubi decurſu rapido de montibus altis
Dant ſonitum ſpumoſi amnes, & in æquora currunt
Quiſque ſuum populatus iter: non ſegnius ambo
Æneas, Turnuſque ruunt per prælia nunc, nunc
Fluctuat ira intus; rumpuntur neſcia vinci
Pectora: nunc totis in vulnera viribus itur.
Vide reliqua apud Eundem l. 12. Æn.

Spargitur innumerum diverſis miſſile votis;
Vulnera pars optat, pars terræ figere tela,
Ac puras ſervare manus. rapit omnia caſus
Atque incerta facit, quos vult, Fortuna nocentes
Sed quota pars cladis jaculis, ferroque volanti
Exacta eſt? odiis ſolus civilibus enſis
Sufficit, & dextras Romana in viſcera ducit.
Pompeii denſis acies ſtipata catervis
Junxerat in ſeriem nexis umbonibus arma,
Vixque habitura locum dextras, ac tela movendi
Conſtiterat, gladioſque ſuos compreſſa timebat.
Præcipiti curſu veſanum Cæſaris agmen
In denſos agitur cuneos; perque arma, per hoſtem
Quærit iter, quà torta graves lorica catenas
Opponit, tutoque latet ſub tegmine pectus;
Hàc quoque perventum eſt ad viſcera totque per arma
Extremum eſt quod quiſque ferit, civilia bella
Una acies patitur, gerit altera: frigidus inde
Stat gladius: calet omne nocens à Cæſare ferrum.
Nec Fortuna diù rerum tot pondera vertens
Abſtulit ingentes fato torrente ruïnas.
Ut primùm toto diduxit cornua campo
Pompejanus eques, bellique per ultima fudit:
Sparſa per extremos levis armatura maniplos
Inſequitur, ſævaſque manus immittit in hoſtem.
Illic quæque ſuo miſcet gens prælia telo:
Romanus cunctis petitur cruor; inde ſagittæ,
Inde faces, & ſaxa volant, ſpatioque ſolutæ
Aeris, & calido liquefactæ pondere glandes.
Tunc & Ituræi, Medique, Arabeſque ſoluto
Arcu turba minax, nuſquam rexere ſagittas;
Sed petitur ſolus, qui campis imminet, aer.
Inde cadunt mortes: ſceleris de crimine nullo
Externum maculant chalybem, ſtetit omne coactum
Circa pila nefas: ferro ſubtexitur æther,
Moxque ſuper campos telis conſerta pependit.
Vide reliqua apud Lucanum l. 7.

.'.'.'.' ſævus jam clamor, & iræ
Hinc atque inde calent, nullo venit ordine bellum,
Confuſique duces vulgò neglecta regentum
Imperia: unà equites mixti, peditumque catervæ,
Et rapidi currus, premit indigeſta ruentes.

Co-

Copia: nec ſe ſe vacat oſtentare, nec hoſtem
Noſcere, ſic ſubditis Thebana, Argivaque pubes
Conflixere globis retro vexilla, tubæque
Poſt tergum, & litui bellum invenere ſecuti.
Sidonium Pterelam ſonipes maleſidus in armis
Rumpentem frænos diverſa per agmina raptat
Jam liber. ſic feſſæ manus venit haſta per armos
Tydeos, & lævum juvenis tranſverberat inguen,
Lambentemque affigit equo, fugit ille perempto
Conſertus domino: nec jam arma, aut fræna tenentem
Portat adhuc, ceu nondum anima defectus utraque
Cùm ſua Centaurus moriens in terga recumbit.
Certat opus ferri, ſternuntque alterna furentes
Hippomedon Sybarim Pylium, Periphanta Meneceus,
Parthenopæus Ityn, Sybaris jacet enſe cruento,
Cuſpide trux Periphas, Itys inſidiante ſagitta.
Cæneos Inachii ferro Mavortius Hemon
Colla rapit; cui dividuum trans corpus hiantes
Truncum oculi quærunt, animus caput arma jacentis
Jam rapiebat Abas: cornu deprenſus Achiva
Dimiſſit moriẽs clypeum hoſtilemque, ſuumque. *Et inf.*
Eminet ante alios jam formidantibus auræ
Amphiaraus equis, ac multo pulvere vertit
Campum indignantem, famulo decus addit inane
Mœſtus, & extremos obitus illuſtrat Apollo,
Ardet inexpleto ſævi Mavortis amore
Et fruitur dextra, atque anima fragrante ſuperbit,
Innumeram ferro plebem, ceu lethifer annus,
Aut jubar adverſi grave ſideris, immolat umbris
Ipſe ſuis jaculo Phlegyam, jaculoque ſuperbum
Phylea: falcato Chromin, & Cremetaona curru;
Comminus hunc ſtantem metit hunc à poplite ſectum:
Cuſpide demiſſa Chromin, Phinoumque, Segemque,
Intonſumque Gyan, ſacrumque Lycorea Phœbo
Invitus; jam fraxineum demiſerat haſtæ
Robur & excuſſis apparuit infula criſtis,
Alchatoum ſaxo cui circùm ſtagna Caryſti
Et domus, & conjux, & amantes littora nati.
Vide reliqua apud Statium l.7.Theb.
Principium pugnæ turmas Aſopius Hypſeus
Oebalias (namque hæ magnum, & gentile tumentes
Euboicum duris rumpunt umbonibus agmen)
Repulit erepto cunei ductore Menacla.
Hic & mente Lacon crudi torrentis alumnus
(Nec turpavit avos) haſtam intra pectus euntem
(Ne pudor in tergo) per & oſſa, viſcera retro
Extrahit, atque hoſti dextra labente remittit
Sanguineam, dilecta genis morientis oberrant
Taygeta, & pugnæ, laudataque verbera matri.
Phœdimon Jaſidem, arcu Dircæus Amyntas

Deſtinat (heu celeres Parcæ) jam palpitat arvis
Phædimus, & certi nondum tacet arcus Amintæ,
Abſtulit ex humero dextrum Calydonius Agreus
Phegeos; illa ſuum terra tenet improba ferrum,
Et movet, extimuit ſparſa inter tela jacentem
Progrediens, truncumque tamen percuſſit Acates,
Iphin atrox Atamas, Argum ferus impulit Hypſeus,
Stravit Abanta Pheres, diverſaque vulnera flentes
Iphis eques, pedes Argus, Abas auriga jacebant.
Cultor Jon Piſæ, cultorem Daphnea Cyrthæ
Turbatis proſtravit equis; hunc laudat ab alto
Juppiter, hunc tardus fruſtra miſeratur Apollo.
Ingentes fortuna viros illuſtrat utrinque
Sanguine in adverſo: Danas Cadmejus Æmon
Sternit, agitque furens, ſequitur Tyria agmina Tydeus,
Ibat fumiferum quatiens Oncheſtius Idas
Lampada per medios, turbabatque agmina Grajum
Igne viam rumpens. magna quem comminus ictu
Tydeos haſta feri diſcuſſa caſſide fixit.
Ille ingens in terga jacet: ſtat fronte ſuperſtes
Lancea, collapſæ veniunt in tempora flammæ,
Inde velut primo Tigris gaviſa cruore
Per totum cupit ire pecus; ſic Aona ſaxo,
Enſe Pholum, Chromin enſe, duos Helicaonas haſta
Tranſigit, Ageæ Veneris quos Mœra ſacerdos
Ediderat prohibente Dea. vos præda cruenti
Tydeos, it ſævas etiam num mater ad aras.
Vide reliqua apud Statium l.8. Theb.

Incurrunt acies, magnoque fragore per æquor
Suſpendunt cuncti frænis ſublime reductos
Cornipedes, ultroque ferunt: erectus in auras
It ſonipes, rapidaque volans per aperta procella
Tenvia vix ſummo veſtigia pulvere ſignat
Bojorum ante alias Chlyxo duce mobilis ala
Arietat in primos, obicitque immania membra
Ipſe tumens, atavi Brenni ſe ſtirpe ferebat
Chlyxus & in titulos Capitolia celſa trahebat.
Sternitur impulſu vaſto percuſſa Camertum
Prima phalanx, ſpiſſæque ruunt conſerta per aſma
Undæ Bojorum, ſociata examina denſant
Infandi Senones, colliſaque quadrupedantum
Pectoribus, toto volvuntur corpora campo.
Arva natant. altuſque virûm cruor altus, equorum
Lubrica belligeræ ſorbet veſtigia turmæ:
Seminecum lethum peragit gravis ungula pulſu,
Et circumvolitans tetros è ſaguine rores
Spargit humo, miſeriſque ſuo lavit ora cruore.
Spicula prima puer timidi Tyrrhene Pelori
Purpureo moriens victricia ſanguine tingis. *Et inf.*

At Mago, & vertiſſe globos, primumque laborem,
Qui

Qui ſolus genti eſt caſſum videt; arma ſuorum
Ac primum in pugnas equitem vocat, undique nudi
Aſſiliunt frænis, infrænatique manipli.
Nunc Itali in tergum verſis referuntur habenis,
Nunc rurſus Tyſias retrò pavor advehit alas:
Aut illi dextros lùnatis flexibus orbes,
Aut illi lævos ſinuant in cornua gyros,
Texunt alterno glomerata volumina curſu,
Ac cædem refugam cędentes arte revolunt:
Advolat aurato præfulgens murice ductor
Sydonius, circaque metus, terrorque, furorque.
Iſque ubi Callaici radiantem tegminis orbem
Extulit, & magno percuſſit lumine campos,
Spes, virtuſque cadit, trepidaque à mente recedit
Vertere terga pudor, nec lethi cura decori,
Sed fugere infixum eſt, terræque optantur hiatus.
Non illum Metabus, non illum celſior Ufens,
Evaſere tamen, quamvis hic alite planta,
Hic ope cornipedis totis ferretur habenis.
Nam Metabum, ad manes demiſit cuſpide fulgens
Fraxinus, Ufentem collapſum poplite flexo
Enſis obit, laudemque pedum cum ſanguine ademit.
Jamque dedit letho Stemium, Laurumque, domoque
Collinum gelida, vitreo quem Fucinus antro
Nutrierat, dederatque lacum tranſmittere nando,
Vide reliqua apud Sil. Italicum l.4.
Primæ Picentum, rupto ceu turbine, fuſa
Agmina, & Annibalem ruere ut videre cohortes,
Invadunt ultrò, & pœnas pro morte futura
Turbato victore petunt, Martemque repoſcunt.
Funditur unanimi niſu, & concordibus auſis
Pilorum in Pœnos nimbus, fixoſque repulſi
Submittunt clypeos curvati pondere teli.
Acrius hoc rurſum Lybis, & præſentia ſævi
Extimulat ducis, hortantes ſe quiſque viciſſim
Incumbunt, preſſoque impellunt pectore pectus.
Arreptus pulchro cædum Lateranus amore
Dum ſequitur dextram, in medios penetraverat hoſtes
Quem poſtquam florens æquali Lentulus ævo
Conſpexit, nimium pugnæ, nimiumque cruoris
Infeſtas inter non æquo Marte catervas
Fata irritantem, niſu ſe concitat acri
Immitemque Pagam, qui jam vicina ferebat
Vulnera, pugnantis tergo velocior haſta
Occupat, & ſocium duris ſe caſſibus addit.
Tunc alacres arma agglomerant, geminaque coruſci
Fronte micãs, paribus fulgẽt capita ardua criſtis. *Et inf.*
Nec minus accenſis in mutua funera dextris
Parte alia campi ſævit furor, altus Hiertes
Obtruncat Nerium, Rullo ditiſſimus agri

Occumbis generoſe Volunx, nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris, patrio, nec regia quondam
Præfulgens ebore, & poſſeſſa mapalia Soli
Profuerint: quid rapta juvant? quid gentibus auri
Nunquam extincta ſitis? modò quem fortuna fovendo
Congeſtis opibus, doniſque referſit opimis
Nudum tartarea portavit navita cimba.
Juſta bellator juvenilibus Appius auſis
Pandebat campum cæde; atque ubi plurima virtus,
Nullique aſpirare vigor, decus inde petebat.
Obvius hinc altas extremæ cultor arenæ
Impetit os haſta, leviterque è corpore ſummo
Deguſtat cuſpis generoſum extrema cruorem,
Intonuere minæ, violentaque lumina flammis
Exarſere novis; furit, & diffulminat omnem
Obſtantum turmam, & clauſum ſub caſſide vulnus
Martia commendat mananti ſanguine membra.
Enſe ferit tum colla viri, dextramque micantem
Demetit, ac mutat ſucceſſu ſævior hoſtem.

Vide reliqua apud Sil. Italicum l. 5.

Vide apud eundem l. 7. & 17.

Aſt ubi confertis junxere frementia telis
Agmina, virque virum galeis afflavit adactis:
Continuò hinc obitus, perfractaque cædibus arma,
Corporaque: alternus cruor, alternæque ruinæ.
Volvit ager galeas, & thorax egerit imbres
Sanguineos: hinc barbarici glomerantur ovatus:
Hinc gemitus, mixtæque virûm cum pulvere vitæ.
Caſpius Æeum correpto crine Monoſen
Abſtulit, hunc pariter Colchi, Graiique ſequuntur
Miſſilibus: rapit ille necem, prædamque relinquit,
Nec ſociis jam cura viri. Dipſanta Careſus
Strimonaque obſcura ſpargentem vulnera funda
Deiicit; Albani jacet ipſe Cremedonis haſta:
Jamque latet, curruſque ſuper, turmæque feruntur
Proceſſere Melas, & Idaſmes: incipit haſta
Ante Melas, levis eſt, abies eluſit utrumque.
Enſibus inde ruunt; prior occupat ære citato
Caſſidis ima Melas, infracta eſt vulnere cervix,
Mixta perit virtus. neſcit cui debeat Oebreus,
Aut cui fata Tyres. dum ſibila reſpicit Iron
Cuſpidis argivæ, Pyliam latere accipit haſtam.
Viderat Hircanos paribus diſcurrere fratres
Caſtor equis, parer armento quos dives ab omni
Nutrierat, ſatiſque viam monſtrarat iniquis.
Tum magis, atque magis peditem candore notato
Tyndariden incendit amor, ſimul obvius haſtam
Pectus in adverſum graviter jacit, alipedemque
Conſtitit excuſſo victor duce, riſit ab alta
Nube pater, prenſiſque equitem cognovit habenis.

At

At pariter luctuque furens, viſuque Medores
Tyndariden petit, & ſuperos ſic voce precatur.
Hunc age, vel cæſo comitem me reddite fratri,
Primus & hic noſtra ſonipes cadat impius haſta,
Credita qui miſero non retulit arma parenti.
Meque venit contrà, captivaque terga miniſtrat.
Dixerat, Actæi ſed eum prior haſta Phaleri
Deiicit, ad ſocias ſonipes citus effugit alas.

Vide reliqua apud Val. Flaccum l. 6. Arg.

.·.·.·. ad frontem agminis
Provectus, haſta miſſili exorſum dedit,
Omenque pugnæ: fulmen intortum ducis
Nimbus ſecutus ferreus ſolem eripit:
Sub nube ſurgit pugna telorum aſpera;
Exoritur ingens clamor, & cœlum ferit.
Fit gradus, & omne ſternitur telis ſolum:
Virum vir urget, inſtat & ferro premit:
Impulſa ſcutis ſcuta dant ſonitum, & gravi
Galeæ gemunt ſlictu, undique effuſus cruor
Excurrit, ardor cæde crudeſcit fera.

P. Bern. Stephonius in Criſ. ac. 1. ſc. 3.

Extemplo commiſſæ acies ſparſumque per auras
Miſſile & incerta volitantia cuſpide pila.
Umbranturque nigræ jaculis pendentibus umbræ.
Sed neque mentiri vulnus, nec fallere dextram
Crimen erat, ſolas cornus cùm figeret auras,
Crimen inaſpecto nox diluit humida velo,
Pars tamen ignotos membris hauſere cruores,
Et nodos rupere animæ. Maxentia cunctas
Ludunt pila manus ſpatiis jaculata remotis.
Nec non quiſque ſuæ ſpargebat vulnera gentis
Seu ferro, ſaxove potens, aut verbere fundæ,
Aeraque innumeris figit ſine lege ſagittis.
Protinus ira minax in vulnera ſufficit enſes.
Cuncta adeò armorum ſonitus, clangorque tubarum,
Et disiecta furor confuderat agmina; nec dum
Cognita ſigna ſui, tenebris horrendibus, hoſtis.
Sic regna Scythicum moderantem Pontica Regem
Pompejo ſuperare datum, cùm regia caſtris
Magnus ad Euphratem premeret jam caſtra latinis,
Noctis in obſcurum Romæque, Aſiæque potentes
Conflixere manus, totoque argentea cornu
Luna palatinas à tergo elata volucres
Vidit, & obtutus hominum fallentibus umbris
Grandia produxit ſimulatis corpora membris.
Intereà ſævos incurrere ſenſerat hoſtes
Ruricius, motaque ſuos legione labantes,
Invehiturque: unàque ſubit denſiſſima pubes
Excipit Artemius venientem protinus undam,
Oppoſuitque pares armis, animiſque cohortes.

Ille ter impreſſo tranſverberat enſe Neronem
Virginiumque, oculis lapſi qui vulnera fratris
Mauſerat, & ſimili labentem eſt morte ſecutus,
Tum denſos inter cuneos mucrone, manuſque
Laxat iter, ſequiturque ducem non pigra juventus,
Et ferit, & ferro perruptus ſternitur hoſtis.
Ruricius contrà campi per aperta reducens
Confertis vexilla globis, ſtragemque, metuque
Jam Salium jaculo, Meliumque, haſtaque Sabellum.
Straverat, immanis vibrantem ſpicula quercus.
Objecit ſe ſe Carius, quem ſequana quondam
Celticus hibernis naſcentem laverat undis;
Fraxineaque ducem jacta premit eminus haſta.
At redit à clypeo multo cum fragmine telum.
Illi Ruricius ſed telo immitis adacto
Sanguineo nudantes immergit flumine vultus.

Vide reliqua apud P. Alex. Donatum l. 1. Conſt.

Signa tubæ dederant, & ahena cornua cantum,
Quiſque tamen pugnam dextraque & voce jubebat
Jam ſtridunt liquidas Conſtantia pila per auras.
Perſonat excuſſis non ſegnior aera nervis
Hoſtis, & effundens calamo defixa volanti
Vulnera præcipitem contexit in æthere nubem,
Undique lapſa furit volucri mors credita telo,
Eminus at contorta furor pendere jubebat
Funera. denſantur cunei, clypeataque contrà
Obverſis compreſſa acies mucronibus ardet;
Inque artus ſcrutatus ſplenduit enſis in enſem,
Immerſuſque calet calido magis amne cruoris,
Non lorica tegit conſerta tenacibus hamis,
Non ſquamis per membra chalybs innexus ahenis.
Indefenſa ſubit penetrabile viſcera ferrum
Vitam indignantem lacerans, fruſtraque latentem.
Sed quamvis numero obruitur, tamen enſe catervas
Flavius irrumpit miles, perque agmina pandit
Denſus iter, prohibent immota phalangibus arma
Germanis, durique ſonant in ſcuta dolones.
Et prætenta ſeges fodientibus accubat haſtis.
Ecce Arctous eques latos patefacta per agros
Cornua contraxit, laxiſque Aurelia frænis
In latera ſtragem curſu violentus agebat.
Stat defixa loco, peditemque, equitemque moratus
Conſtantina manus, vultuque, ac vulnere turbat.
Illi urgent, contra inſtat eques, teloque trabali.
Imminet. ora pedes ſtricto mucrone petebat,
Corporaque, hoſtiles contundit & enſibus enſes,
Senſit ut adverſæ non æqua pericula pugnæ,
Et jam ceſſuras nimium tentaſſe cohortes
Dalmatius, turmis ſe ſe glomerantibus infert;
Tum ciet ore viros, dictiſque exempla miniſtrat.

Cer-

Certando certare docens languentia feſſis
Exprobrat, aut manibus dequeſtus hebeſcere tela.
Lapſantes alios relevat: Martiſque per ignem
Ardentes ardere magis, totaſque jubebat
Hoſtis in obſtrictas acies effundere flammas.
Sed pauci, feſſique labant, neque tendere contra
Innumeros, latoque valent conſiſtere campo,
Aut inferre pedem, ſtabilemque inducere pugnam.
Barbarus ordinibus, nexiſque hoc denſior armis
Tendit in adverſos, & equeſtri impulſa procella
Ferrea vulnifico nubes quatit agmina nimbo.
Fit cædes, trunciſque abeunt ſua corpora membris:
Cumque viris calcantur equi, perfoſſaque ferro
Arma jacent, ſe ſeque rotant fracta arma viciſſim,
Diſciſſæque haſtis haſtæ, diſcuſſaque cuſpis
Cuſpide, & enſe enſis: lacerantque volantia ventos
Fragmina. *Apud eundem l.7. Conſt.*
At Deus egregium pugnæ accendebat amorem
Militibus. campo inſiliit quæ prima rotatis
Juſſa manus fundis liventia ſpargere plumbi
Pondera; contortæ ſtrident ſciſſo aere glandes,
Scuta adverſa virûm, & galeis cedentibus ora
Denſaque effractæ crepitant ſub grandine coſtę.
Plumbea tempeſtas equites hoc turbine primos
Corripuit, ſtravitque ſolo: nam plurima ſaxis
Crura labant eliſa; cadunt; claudique reſiſtunt
Cornipedes; partim amiſſis raptantur habenis
Lapſi equites: cerebrum campo cum ſanguine miſcet
Ungula. contuſis hac primùm ſtrage maniplis,
Conſumptoque ſoli ſpatio, quod plurima ſternunt
Corpora quadrupedum ſtupidis languentia nervis;
Afflictique duces caſu concedere retrò
Compulſi, ut medię ſpatium reddatur arenæ.
Nunniades inſtare ſuos hortatur, & ardens
Ipſe prior campum medium, ſtragemque per ipſam
Occupat, & perſultat equos, equitumque jacentum
Funera, cedentique levem rurſum admovet hoſti
Militiam: exhauſtis pubes acerrima fundis
Vertitur ad pharetras: cęlum latet omne ſagittis;
Obvia tela volant hinc inde ſonantia curvis
Arcubus, & rubeæ ſtridunt ceu fulgura pennæ.
Vertit Idumæas iterùm ſeges ærea turmas,
Nullaque non ictu certo pervenit arundo,
Exitiumque tulit. contrà torpentibus alis
Tela Amaleciadum medio languentia curſu
Decidere ante pedes, campoque innoxia figi,
Iſacidæ vellunt alacres, hoſtique remittunt
Cornibus excuſſos hamata cuſpide juncos.
P. Ant. Millieus l.7. Via.to.1.
Jamque volat campo miles tranſvectus aperto
At-

Atque repentinis hoſti ſuperimminet armis.
Ille fugam lento ceſſim per devia paſſu
Inſtruit in pugnæ ſpeciem, preſſoque recedit
Agmine cunctanti ſimilis; pede fervidus urget
Undique, terga premens Gallus, captimque manipl.s
Vellicat extremos, donec prope victa pudore
Subſtitit, & juſſos ſe ſe collegit in orbes
Clade ſua noſtros acies auctura triumphos.
Eſt locus, extructo qua circumfuſa domatur
Aggere, non albi preſſæ veſtigia plantæ
Admiſſura palus; huc toto pondere vergens
Incubuit ſævæ tempeſtas horrida pugnę.
Quà datur excurrit limes, ſtat ferrea belli
Silva, ſegeſque ferax cortis procul ære coruſco
Omnis inardeſcit ſolis ſub lumine tellus,
Et tremuli circùm radiantis imagine Martis
Fluctuat Oceani tunc concolor unda propinqui,
Concurrunt geminæ lunatis robora gentis
Frontibus; impulſu volat eminus acta ſonanti
Multiplicem ſparſura necem, denſoque recurrens
Turbine per media grando furit ænea turmas.
Alterna Bellona vices, & mutua ferro
Damna ferit, cædemque ſibi pro cæde reponit.
Par cuneis ardor miſtis: ſternuntque, caduntque
Vincentes victique ſimul; pars nulla pericli
Parte vacat, nutant acies; conſurgit utrinque
Sternentum clamor pariter, pariterque cadentum;
Aſſenſu valles dubio, colleſque reſultant.
Gallica ſed dubiæ tandem diſcrimina ſortis
Explicat ingeminans, virtus, & euntia vindex
Diſſipat, ac retrò verſis quatit agmina ſignis.
Fit via vi; numero paſſim rareſcit hianti
Anglorum manus, & tabulatum clade ſuorum
Anguſtat fugiens pontem; natat undique cædes,
Deſuetumque bibit tellus madefacta cruorem.

Apud P. Laur. le Brun. to. 2. El. Poet.

Heu quanta vidi prælia, cùm Dacis
Confertus haſtis campus, & horridi
Collata tempeſtas Gradivi
Ambiguis fluitaret armis:
Suſpenſa paulùm ſubſtitit alitis
Procella ferri; donec ahenea
Hinc inde nubes ſulphurato
Plurima detonuiſſet igni.
Tum verò ſignis ſigna, viris,
Dextræque dextris, & pedibus pedes,
Et tela reſpondere telis
Et clypeis clypei retundi.
Non tanta campos grandine verberat
Nivalis Arctos, non fragor Alpium
Tantus renitentes ab imo

Cùm

Cùm violens agit Auſter ornos.
Hinc quantus atque hinc impetus ęreo
Defuſus imbri, miſcet opus frequens
Furorque, virtuſque, & perenni
Immoritur brevis ira famæ.
Diu ſupremam nutat in aleam
Fortuna belli. ſtat numeroſior
Hinc peſſus, hinc contra Polonus
Exiguis metuendus alis.
Sed quid Cydones, quid pavidi Dahæ
Molleſque campos cedere Concani,
Quid Seres, averſoque pugnax
Parthus equo, Cilicumq; turmæ.
Contra ſequaci pectora Sarmatæ
Poſſent fugaces? hinc ruit impiger
Polonus, hinc Lithuanus, atro
Quale duplex ruit axe fulmen:
Heu quale ſævus fulminat æneo
Boruſſus igni, non ego Livonum
Pugnas, & inconſulta vitæ
Tranſierim tua Ruſſe ſigna.
Vobis fugaces vidi ego Biſtonum
Errare lunas, ſignaque barbaris
Direpta vexillis, & actam
Retrò equitum, peditumque nubem.

P. Caſ. Sarbievius Lyr. l. 4. Ode 4.

Pugna navalis. Vide hunc Titulum inter Aquatica.
Monomachia ſingulare certamen.

Talis ſe vaſtis infert Mezentius armis.
Huic contrà Æneas ſpeculatus agmine longo
Obvius ire parat: manet imperterritus ille,
Hoſtem magnanimum opperiens, & mole ſua ſtat:
Atque oculis ſpatium emenſus, quantum ſatis haſtæ
Dextra mihi Deus, & telum quod miſſile libro,
Nunc adſint: voveo prædonis corpore raptis
Indutum ſpoliis, ipſum te Lauſe trophæum
Æneæ: dixit, ſtridentem eminus haſtam
Jecit: at illa volans clypeo eſt excuſſa, proculque
Egregium Auctorem ſatus inter, & ilia figit.
Sternitur infelix alieno vulnere, cœlumque
Aſpicit, & dulces moriens reminiſcitur Argos.
Tum pius Æneas haſtam jacit: illa per orbem
Ære cavum triplici per linea terga, tribuſque
Tranſiit intextum tauri opus, imaque ſedit
Inguine: ſed vires haud pertulit. ocyus enſem
Æneas, viſo Tyrrheni ſanguine lætus
Eripit à femore, & trepidanti fervidus inſtat, *Et inf.*
Deſine, jam venio moriturus, & hæc tibi porto
Dona prius. dixit, telumque intorſit in hoſtem
Inde aliud ſuper, atque aliud figitque, volatque

In-

Ingenti gyro: ſed ſuſtinet aureus umbo.
Ter circum adſtantem lęvos equitavit in orbes,
Tela manu jacens: ter ſecum Trojus heros
Immanem ærato circumfert corpore ſilvam.
Inde ubi tot traxiſſe moras, tot ſpicula tædet
Vellere, & urgetur pugna congreſſus iniqua,
Multa movens animo, jam tandem erumpit, & inter
Bellatoris equi cava tempora coniicit haſtam.
Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat, effuſumque equitem ſuper ipſe ſecutus
Implicat, ejectoque incumbit cernuus armo.
Advolat Æneas, vaginaque eripit enſem;
Et ſuper hæc. *Et infra.*
Hęc loquitur, juguloque haud inſcius accipit enſem.
Virg.l.10.Æn.

Atque illi ut vacuo patuerunt æquore campi,
Procurſu rapido conjectis eminus haſtis,
Invadunt Martem clypeis, atque ære ſonoro:
Dat gemitum tellus. tum crebros enſibus ictus
Congeminat; fors, & virtus miſcentur in unum.
Emicat hic impunè putans, & corpore toto
Altè ſublatum conſurgit Turnus in enſem
Et ferit. exclamant Troes, trepidique Latini,
Arrectæque amborum acies, at perfidus enſis
Frangitur, in medioque ardentem deſerit ictu,
Ni fuga ſubſidio ſubeat: fugit ocyus Euro.
Ut capulam ignotum, dextramque aſpexit inermem
Ergo amens diverſa fuga petit æquora Turnus:
Et nunc huc, indè huc incertos implicat orbes.
Undique enim denſa Teucri incluſere corona,
Atq; hinc vaſta palus, hinc ardua mœnia cingũt. *Et inf.*
Nec plura affatus, ſaxum circumſpicit ingens,
Saxum antiquum, ingens, campo qui fortè jacebat
Limes agro poſitus: litem ut diſcerneret arvis.
Vix illud lecti bis ſex cervice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus,
Ille manu raptum trepida torquebat in hoſtem
Altior inſurgens, & curſu concitus heros
Sed neque currentem ſe, nec cognoſcit euntem,
Tollentemve manu; ſaxumque immanè moventem.
Genva labant, gelidus concrevit corpore ſanguis.
Tum lapis ipſe viri vacuum per inane volutus
Nec ſpatium evaſit totum; nec pertulit ictum.
Cunctanti telum Æneas fatale coruſcat,
Sortitus fortunam oculis, & corpore toto
Eminus intorquet, murali concita nunquam
Tormento ſic ſaxa fremunt, nec fulmine tanti
Diſſultant crepitus. volat atri turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens, oraſque recludit
Loricæ, & clypei extremos ſeptemplicis orbes,
Per

Per medium ſtridens tranſit femur: incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.
Virg.l.11.Æn.

Inſtaurant crudele nefas: rex impius aptat
Tela, & funeſtæ caſum prior occupat haſtæ.
Illa viam medium clypei conata per orbem
Non præfert ictus, atque alto vincitur auro.
Tunc exul ſubit, & clarè funeſta precatur.
Dii quos effoſſo non irritus ore rogavit
Oedipodes, firmate nefas: non improba poſco
Vota; piabo manus, eodem pectora ferro
Reſcindam, dum me moriens hic ſceptra tenentem
Linquat, hunc ſecum portet minor umbra dolorem.
Haſta ſubit velox equitis femur inter, equique
Ilia, lethum utrique volens; ſed plaga ſedentis
Laxato vitata genu. tamen irrita voti
Cuſpis in obliquis invenit vulnera coſtis
It præceps ſonipes ſtrictæ contemptor habenæ,
Arvaque ſanguineo ſcribit rutilantia gyro:
Exultat, fratris credens hunc eſſe cruorem,
Credit & ipſe metu, totis jamque exul habenis
Indulget, cœcuſque avidos illidit in ægrum
Cornipedem curſus; miſcentur frœna, manuſque
Telaque, & ad terram turbatis greſſibus ambo
Præcipitant, ut nocte rates, quas nubilus Auſter
Implicuit, frangunt tonſas, mutantque rudentes.
Luctatæque diu tenebris, hyemique, ſibique,
Sicut erant, imo pariter ſedere profundo.
Hæc pugnæ facies coeunt ſine more, ſine arte,
Tantum animis, iraque, atque igneſcentia cernunt
Per galeas odia, & vultus rimantur acerbo
Lumine. nil adeò mediæ telluris, & enſes
Impliciti, nexæque manus, alternaque ſævi
Murmura, ceu lituos rapiunt, aut ſigna tubarum. *Et inf.*
Fratris uterque furens cupit, affectatque cruorem
Et neſcit manare ſuum, tandem irruit exul,
Hortatuſque manum cui fortior ira, nefaſque
Juſtius, altè enſem germani in corpore preſſit,
Quà male jam plumis imus tegit inguina thorax,
Ille dolens nondum ſed ferri frigore primo
Territus, in clypeum turbatus colligit artus,
Mox intellecto magis ac magis æger anhelat
Vulnere, nec parcit cedenti, atque increpat hoſtem.
Sic pugnant miſeri, reſtabat laſſa nefando
Vita duci, ſummuſque cruor: poterantque parumper
Stare gradus: ſed ſponte fuit; fraudemque ſupremam
In media jam morte parat. clamore Cithæron
Erigitur: fraterque ratus viciſſe, levavit
Ad cælum palmas: Bene habet, non irrita vovi.
Cerno graves oculos, atque ora natantia letho.

Huc

Huc aliquis propere ſceptrum, atque inſigne comarum
Dum videt, hæc dicens greſſus admovit, & arma
Ceu templis decus, & patriæ laturus ovanti
Arma, etiam ſpoliare cupit. nondum ille peractis
Manibus, ultricemque animam ſervabat in iras.
Utque ſuperſtantem. pronumque in pectore ſenſit,
Erigit occultæ ferrum vixque labantis.
Reliquias tenues odio ſupplevit, & enſem
Jam lætus frater fratris ſub corde reliquit.

Statius l. 11. Theb.

Nec mora citato ſpatia procurſu vorant
Hinc Conſul, illinc Barbarus; quantus Noto
Decertat Aquilo, jura cùm repetunt maris.
Par ille ſcopulo prælium miſſa procul
Invadit haſta certæ quæ celeri fuga
Allapſa, pinnas Conſulis cono abſtulit:
Nec parcit agmen jurgiis: iſ hac prius
Cape dona, dixit: ſave Myſtarum metus:
Mox alia capies. pube juvenili aureum
Diffibulata caſſide exertans caput
Horrendum in armis intonat ductor meus,
Cælumque lætus ſuſpicit. rapto impetu
Haſtam lacerto vibrat, horriſonas volat
Incita per auras vulnus haud dubium ferens,
Per & coruſcis aſperam gemmis, per &
Auro trilicem miſſa loricam, bibit
Altum cruorem vita quà thalamum ſuum
Animæ recentis folle vitali fovet.

P. Bern. Stephonius in Criſ. Ac. 1. ſc. 3.

Sic illi alternis iratæ exordia pugnæ
Intendere minis, & adactæ in vulnera mentis
Miſſa prius geminæ ſonuerunt ſpicula linguæ.
Inde manus ſua tela rotant: vibrat ictibus enſis
Fulmineus, ſonituque cadens ſuper arma reſultat:
Viribus impulſus collimat ad ilia mucro:
Artibus illuſus declinat, & irrita peccat
Vulnera, defixas ictuque exerrat in auras.
Altior extulerat, tortumque in tempore ferrum
Dacus agit, doluit Criſpus, ferroque viciſſim
Intulit effuſas totis cum viribus iras,
Direxitque. ferit mediam inter lumina frontem,
Perfoditque enſis: patuitque abrupta cruento
Ora ſupercilio tum flumine ſanguis inundat.

P. Al. Donatus l. 12. Conſt.

Vidit, & in pugnam ſe rurſum exſuſcitat ira
Criſpus, & intorta reſonat prænuncia cornu
Signa: nec oblato refugis juvenile periclo
Heu periture, decus; revocaſque, cieſque vocantem
Romule, prætentaſque levi certamina telo.

Et

Et jam cornipedes geminis calcaribus actos
Arva timent: ſenſiſſe pedes emenſa volantes
Mox tamen arva negant, ſed curſu intenta voluci
Celatum clypeis veſtigat, & irrita pectus
Lancea declinat; ſitienſque rubentia venis
Flumina nonnullos bibit errabunda cruores.
Sævior, at ferri rabies, quàm raſilis orni.
Nudat uterque habilem vagina, enſemque coruſcat,
Aggrediturque parem. mucro modò certus ad ictum
Dirigitur: tranſverſa rotans modò vulnera cæſim
Demiſſuſque gerit: clypei vix corpora celant.
Fulgurat elatum, fert dira tonitrua labens,
Arma quatit ſubito commixtum fulmine telum.
Ecce ferit Criſpus: cęcique errore metalli
Obverſum trajecit equum, quem flumine largo
Sanguinis unda lavit: foſſuſque, & vulneris alti
Impatiens dum calce notos, ſimul ore lupatum
Frangit, & humenti declinat pulvere dorſum. *Et inf.*
Talis inardeſcens, plagamque ulturus in hoſtem
Tela movet Criſpus: ſed enim gravis ira, dolorque
Certandi jura abſciderant: ſine lege rotatum
Vis enſem obliquat, ſine lege intorquet adactum.
Impetus arma tegit. ferroque retundere ferrum,
Aut clypeo munire latus jam Romulus acer
Haud potis, & raptos ſibi Martis inhorruit auſus
Tibia jamque fluit, tepido jam ſanguine cervix
Indoluit, ſtimuliſque heros impulſus agebat
Bellandi ſimiles furiatis viribus artes.
Enſis ab hoſte cadens, iterùm cui tempora pulſat
Levis: at illæſum projecit caſſida ferrum.
Et loris avulſa cadit; perfuſaque multo
Sudore affulſit rubicundæ gratia formæ.

P. Alex. Donatus ibid.

Pugna unius cum multis.

Talibus accenſi firmantur, & agmine denſo
Conſiſtunt. Turnus paulatim excedere pugna
Et fluvium petere, ac partem quæ cingitur amni.
Acrius hoc Teucri clamore incumbere magno,
Et glomerare manum, ceu ſævum turba leonem
Cum telis premit infenſis, at territus ille
Aſper, acerba tuens retrò redit, & neque terga
Ira dare, aut virtus patitur, nec tendere contra.
Ille quidem cupiens potis eſt per tela, viroſque.
Haud aliter retrò dubius veſtigia Turnus
Improperata refert; & mens exæſtuat ira,
Quin etiam bis dum medios invaſerat hoſtes,
Bis converſa fuga per muros agmina vertit.
Sed manus è caſtris properè coit omnis in unum.
Ergo nec clypeo juvenis ſubſiſtere tantùm,
Nec dextra valet; injectis ſic undique telis

Obrui-

Obruitur: ſtrepit aſſiduo cava tempora circùm
Tinnitu galea, & ſaxis ſolida æra fatiſcunt.
Diſcuſſæque jubæ capiti. nec ſufficit umbo
Ictibus; ingeminant haſtis & Troes, & ipſe
Fulmineus Mneſtheus, tum toto corpore ſudor
Liquitur, & piceum (nec reſpirare poteſtas)
Fulmen agit: feſſos quatit æger anhelitus artus.
Tum demum præceps ſaltu ſe ſe omnibus armis
In fluvium dedit: ille ſuo cum gurgite flavo
Accepit venientem, ac mollibus extulit undis,
Et lætum ſociis abluta cæde remiſit.

Virg. l. 9. Æn.

.... ille ruenti
Aggere conſiſtit, primumque cadavera plenis
Turribus evolvit, ſubeunteſque obruit hoſtes
Corporibus, totæque viro dant tela ruinæ.
Roboraque, & moles, hoſti ſeque ipſe minatur.
Nunc ſude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris, & valli ſumma tenentes
Amputat enſe manus, caput obterit, oſſaque ſaxo,
Ac malè defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat: alterius flamma crineſque, genaſque
Succendit: ſtrident oculis ardentibus ignes.
Ut primùm cumulo creſcente cadavera murum
Admovere ſolo. non ſegnior extulit illum
Saltus, & in media jecit ſuper arma catervas,
Quam per ſumma rapit celerem venabula pardum.
Tunc denſos inter cuneos compreſſus, & omni
Vallatus bello vincit, quem reſpicit hoſtem.
Perdidit enſis opus. frangit ſine vulnere membra
Illum tota premit moles, illum omnia tela.
Nulla fuit non certa manus, non lancea felix:
Perque novum fortuna videt concurrere bellum,
Atque virum fortis crebris ſonat ictibus umbo.
Et galeæ fragmenta cavæ compreſſa perurunt
Tempora, nec quidquam nudis vitalibus obſtat
Jam præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas.

Lucanus l. 6.

Mox in plana libens nudo ne pectore tela
Inciderent, ſaltu præceps defertur, & orbem
Quem procul oppreſſo vidit Therone volutum
Corripuit, tergoque, & vertice tegmine noto
Septus & hoſtili propugnans pectora parma
Conſtitit, inde iterùm denſi glomerantur in unum
Ogygidæ, firmantque gradum. trahit ocyus enſem
Biſtonium Tydeus, Mavortia munera magni
Oeneos, & partes pariter diviſus in omnes
Hos obit, atque illos, ferroque micantia tela
Decutit, impediunt numero, ſeque ipſa viciſſim
Arma premunt, nec vis conatibus ulla, ſed ipſa
In

In ſocias errare manus, & corpora turba
Involvit prælapſa ſua; manet ille cruentis
Anguſtus telis, & inexpugnabilis obſtat,
Huc illuc clypeum objectans, ſeque ipſe recedens
Circuit: interdum trepidis accurrit, & inſtat
Spicula divellens; clypeo quæ plurima toto
Fixa tremunt, armantque virum; ſæpe aſpera paſſum
Vulnera, ſed nullum vitæ in ſecreta receptum,
Nec mortem ſperare valet, rotat ipſe furentem
Deilochum, comitemque illi jubet ire per umbras
Phlegea ſublata minitantem bella ſecuri,
Dircæumque Gyan, & Echionium Licophontem.
Jam trepidi ſeſe quærunt, numerantque, nec idem
Cœdis amor, tantamque dolent rareſcere turbam.

Statius l.2. Theb.

Pugna duorum contra multos.

Sic placet: amplexique ambo ſe in mœnia ſaltu
Proripiunt, agmenque ipſi gemini agminis inſtar
Incurſant celeres; lævo ſe tramite flectit
Luſiades, Threſſæque locantem inſignia lunæ
Occupat adverſùm, reſupinatumque remittit:
Cui comites jubet ire alios, aut enſe reciſos,
Aut fractos clypeo, aut occurſu pectoris ictos.
Nec minus interea dextro de culmine Teuton
(Æmula quem virtus acuit, ſuaque admonet ira)
Proiicit obſtantes, ſubeunteſque opprimit hoſtes,
Obliquoſque rotat, procumbenteſque revulſis
Inſequitur ſaxis, & mœnia mœnibus arcet.
Ecce autem dum totæ acies in Teutona rumpunt,
Plumbeus atque unum circa conſumitur imber,
Horrendas inter flammaque, & murmure glandes
Trajectus clypeo fumantique ære ſiniſtra
Protinus avulſa, ſopitus concidit ictu.
Advolat extemplò lætuſque, & turbidus idem
Luſiades, ferroque hoſtes procul arcet ab hoſte.
Ipſe ſubit totam pugnæ nubem, ipſa cadentum
Saxorumque, pilarumque imbre involvitur, unus
Par bello, & bello non expugnabilis unus.
Et jam ſurgentem clypeo, lævaque minorem
Hinc dolor, inde pudor gemina face in arma remittunt
Teutona; cùm lethale volans trajecit arundo
Luſiadis dextram, gladioque affixit: & ille
Hærebat capulo implicitus, haſtamque trabalem
Excepturus erat dorſo: ſed protinus illic
Teuton in gyrum ducto implacidiſſimus enſe
Submovet inſtantes, telumque in terga minantem
Obtruncat, galeamque rotat per nubila plenam.
Donec Luſiades telo extricatus, in arma
(Quamquam impar gladio dextra labente ferendo)
Advolat, & ſocio clypeatam accomodat iram.

Mu-

Mutua res agitur; clypeo caret alter, & alter
Enſe caret. ſed Luſiadis ſub tegmine Teuton
Dum ſe defendit, dum magni Teutonis enſe
Pugnat Luſiades, unus ſe ſe armat utroque:
Unaque mens animat non diſſociabilis ambos.
Stant nexi, implicitique, ſimul feriuntque dolentque,
Miſſus & unius de vulnere ſanguis utrumque
Sauciat, alteriuſque dolorem ulciſcitur alter.
Jamque cadaveribus latè, ſpoliiſque cadentum
Concluſi denſam præportant pectore ſilvam:
Fracti armis integri animis, à morte propinqua
Vim capiunt, iramque ſuam nova tela minantur.
Nam dum murorum quatefacto è culmine pendent,
Incerti qua parte cadant; cum mœnibus hoſtem
Invadunt, ſeque & ſtragem ſuper agmina portant.
Sic obeunt: ſuaque æquatos victoria condit

P. Fam. Strada l. 2. Prol. 6.

Pugna cum ſerpente, ſeu dracone.

UT verò ſtrepuere tubæ, conterritus altè
Immenſum attollit corpus, tergoque reſidens
Cætera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.
Dira dehinc in bella ruit, rapidèque reſolvens
Contortos orbes, directo corpore totam
Extendit molem, ſubitoque propinquus in ora
Lato diſtantum ſpatio venit, omnis anhelans
Attonitus ſerpente, & equus frænoque teneri
Impatiens, crebros expirat naribus ignes,
Arduus ille ſuper tumidis cervicibus altum
Motat utroque caput; trepidos inde incitus ira
Nunc ſublime rapit, nunc vaſto pondere gaudet
Eliſiſſe premens, nunc fractis oſſibus atram
Abſorbet ſaniem, & tabo manante per ora
Mutat hians hoſtem, ſemeſaque membra relinquit,
Cedebant jam ſigna retrò, victaſque catervas
Longiùs avectas afflatus peſte premebat.
Cùm ductor properè revocatam in prælia turmam
Vocibus impellens: ſerpenti ne Itala pubes
Terga damus, libyciſque parem non eſſe fatemur
Anguibus Auſonium? ſi debellavit inertes
Halitus, ac viſo mens ægra effluxit hiatu;
Ibo alacer, ſoluſque manus componere monſtro
Sufficiam; clamans hæc, atque interritus haſtam
Fulmineo volucrem torquet primùmque lacerto,
Venit in adverſam non vano turbine frontem
Cuſpis, & haud paulùm vires adjuta ruentis
Contra ardore feræ capiti tremebunda reſedit.
Clamor ad aſtra datus, voceſque repentè profuſæ
Ætherias adjere domos: furit ilicet ira
Terrigena impatiens dare terga, novuſque dolori,
Et chalybem longo tum primùm paſſus in ævo.

Nec

Nec fruſtra rapido ſtimulante dolore fuiſſet
Impetus, alato ni Regulus arte regendi
Inſtantem cluſiſſet equo, curſuque ſequutum
Cornipedis gyros, flexi curvamine tergi
Detortis læva celer effugiſſet habenis.
Hinc imitata cohors certatim ſpicula dextris
Congerit, alternaſque ferum diducit in iras,
Donec murali balliſta coercuit ictu.
Tum fractus demum vires (nec enim ampliùs ægra
Conſuetum ad niſus ſpina præſtante vigorem
Ut ſolito in nubes tollit caput) acrius inſtat.
Jamque alvo penitus demerſa phalarica ſedit,
Et geminum volucres lumen rapuere ſagittæ:
Jam patulis vaſto ſub vulnere faucibus aer
Tabificam expirat ſaniem ſpecus ultima, jamque
Ingenti cauda, & jaculis, & pondere conti
Hæret humi, laxoque tamen minitatur hiatu.

Sil. Italicus l.6.

Duxit, & adverſo convertit pectora monſtro,
Complexuſque haſtam, & ſcuto ſeptemplice tectus
Pronus adurget equum, & telum penetrabile quaſſat,
Concutit ora draco, maculoſaque terga reflectens,
Longa voluminibus circumplicat agmina caudę,
Cornipedem inſidiis capturus, & arte magiſtrum
Excuſſurus humi, & præda fruiturus utraque.
Inſurgit tamen, atque haſtam ſub gutturre preſſam
Miles agit, calido verſans in vulnere ferrum,
Obſtantique iterùm bipatentia traiicit ora.
Volvitur ille ſolo, prætexit pondere campum
Semianimis, vivitque tamen, ſed ſanguine tardus
Effuſo, ſpiriſque movet jam corpora pigris.

P. Tarq. Gallutius l.1. car.12.

OBSIDIO, ET OPPUGNATIO.

Sic Martem indomitum. Danaoſque ad tecta ruentes
Cernimus, obſeſſumque acta teſtudine limen.
Hærent parietibus ſcalæ, poſteſque ſub ipſos
Nituntur gradibus, clypeoſque ad tela ſiniſtris
Protecti obiiciunt; prenſant faſtigia dextris.
Dardaniæ contrà, turres, ac tecta domorum
Culmina convellunt: his ſe, quando ultima cernunt,
Extrema jam in morte parant defendere telis:
Aurataſque trabes, veterum decora alta parentum
Devolvunt. alii ſtrictis mucronibus imas
Obſedere fores: has ſervant agmine denſo.
Inſtaurati animi regis ſuccurrere tectis,
Auxilioque levare viros, vimque addere victis.

Virgi. l.2. Æn.

Solvitur intereà vallum, primæque recuſant
Stare moræ, jam ſe peditum junxere catervæ

Mœnibus, at patulas ſaltu tranſmittere foſſas
Horror equis, hærent trepidi, atque immane paventes
Abruptum mirantur agi: nunc impetus iræ
Margine ab extremo, nunc ſponte in frœna recedunt.
Hi præfixa ſolo vellunt munimina: at illi
Portarum objectus minuunt, & ferrea ſudant
Clauſtra remoliri, trabibuſque arctata ſonoro
Pellunt ſaxa loco, pars ad faſtigia miſſas
Exultant hæſiſſe faces. pars ima laceſſunt,
Scrutanturque cavas cœca teſtudine turres
At Tyrii, quæ ſola ſalus, caput omne coronant
Murorum, nigraſque ſudes & lucida ferro
Spicula, & arſuras cœli per inania glandes,
Saxaque in adverſos ipſis avulſa rotabant
Mœnibus, exundant ſævo faſtigia nimbo,
Armatæque vomunt ſtridentia tela feneſtræ.
Statius l.3.Theb.

Intereà hoſtilis validos balliſta morales
Arietat, impulſuque tremunt arceſque fatiſcunt.
Nec mora: ſuccedit denſa teſtudine miles
Obſcuratque diem telis, pars ſpicula dextra,
Stupea pars agitat balearis verbera glandis,
Pars muros ferro explorat, duraque bipenni
Clauſtra remolitur, contorti ac turbine ſaxi
Avellit portarum aditus; labat ariete crebro
Poſtis, & ingeſtos ardent tabulata per ignes.
Miſcet ſe bello Cœſar, defectaque in hoſtes
Exanimos ubi tela videt, conſcendere turres
Accelerat, ſummoſque manu diſcindere muros.
Nec cecidere animis hoſtes, ſtridentia volunt
Ignibus, atque atro circumlita ſulphure vela,
Denſataſque audent acies perrumpere, ſi qua
Fortè via aut ferro, aut junctis ſe ſe ignibus offert.
P. Alex. Donatus l.1.car.2.

.·.·.·.· jam muris excurrit, & urbe juventus,
Exponitque neci ſe ſe moritura: nec illam
Territat hoſtilis, quæ funditur undique grando
Plumbea: quin rupto inclinant quà mœnia muro,
Congeſtam accumulant terram, tabulaſque, trabeſque
Et quodcunque dedit caſus munimen ad ictus,
Aggerat obiicibus: ſuffultaque mœnia ſaxis
Surgunt mole nova. ſubitam mirantur Iberi
Congeriem exortam: tum rurſus ahenea in hoſtem
Inſtrumenta parant, iterùmque, iterùmque metallis
Admovere cavis ignes, quibus illa receptis
Intonuere novis jaculantia fulmina bombis,
Fit via vi; tandem muri dant ecce feneſtram
Verberibus crebris, & aheno fulmine pulſi.
Continuò exortus fert aurea ſidera clamor:
Utraque & ad numeros acies contendit, & omnes
Effun-

Effundit vires: hi quò per hiantia rumpant
Mœnia, & internis potiantur ſedibus: illi
Ut reditum eripiànt, aut venientibus obſtent.
Sed licèt Hiſpanus miles, licèt Itala pubes
Agglomerata ruat condenſoque agmine Belga
Imperet, & gladiis, longiſque haſtilibus urgens,
Per medios hoſtes aditum ſibi quærat in urbem,
In vetitum tamen, ac fruſtra furit.

Aur. Vrſius car. de bello Belg.

Nec Mora, jam muris ſcalæ pendentibus hærent,
Jam gradibus nituntur, inobſervatus in arcem
Qua patet introitus: primo fortuna labori
Quæ favet, illa nocet, paucorum ut cognita virtus,
Aſcenſuque aditus facili jam viſus ad hoſtem eſt:
Idem omnes invitat honos, idem excitat ardor.
Certatim inſiliunt quà ſemita ducit in urbem:
Arripiuntque gradus, hos mordicus ore tuentur.
Exercentque manus, & ſe ſtatione viciſſim
Proturbant, ſuperantque, repercutiuntque, ruuntque,
Obnixique humeris ſuper, & cervice ſuorum
Pectus agunt, tolluntque caput, calcantque relictos.
Et jam turmatim faſtigia ſumma tenebant,
Cùm laudis privatus amor communia turbat
Commoda, communis ſimul abripit impetus omnes
Omnes mole ſua, & caſu volvuntur eodem
Quo caſu aſſurgunt animi: pudor, iraque vires
Extimulant, urbem ſubita obſidione coronant;
Ne quà vacet bello facies; jam prælia circùm
Mille ferunt diverſa locis; pars mœnia tentat
Scandere, & ulciſci veterem virtute ruinam;
Pars attollit humo denſæ teſtudinis arcem
Objectu clypei, & fortis curvamine dorſi:
Pars ignes jaculatur, & ingenioſa furentum
Argumenta facum: celeri volat actus habena
Malleolus, tortiſque vibrata phalarica nervis.
Et ſecum, quocumque volant incendia portant.

P. Vinc. Guiniſius car. 5.

Oppugnatio per Cuniculos.

Eſt via ſub terram, ſibi quam fodere periti
Militiæ, bellique duces, ſi quando latenter
Attentant urbis ſubjectis mœnia flammis.
Pulveris hic cumulus ſecreta in parte latebat
Sulphureo admiſti nitro: nec ſemita longè
Per quam ducta meet ſenſim duce fomite flamma,
Accenſuſque levem diſrumpat in aera pulvis.
Hanc tacite ſubiens operiſque inventor, & auctor,
Cedere ab hoſtili poſtquam data ſigna phalangas
Hiſpanas monuere loco: quò mœnibus hoſtes
Arceat, ac muros à ſedibus eruat imis:
Ecce ignem apponit nitro, mora nulla: fit ingens

Cum ſonitu tremor, & ſublatus ad æthera flammæ
Spiritus erumpit venis; ſimul excita tellus
Exilit, & fractis ſecum rapit omnia clauſtris,
Mœniaque, & turres, & propugnacula, & arces,
Quas tum hominũ ſtrages, quę tũ arma crueta, quibuſve
Vidiſſes infecta notis? quo pulvere Olympus
Palluit? & nigro fumi ſe tinxit amictu?

Aur. Vrſius Car. de bello Belg.

.... peſtes
Mammetes vocat arcanas, & fœmina cædis
Subiicit ignitæ, quæ mox in funera creſcant,
Aſt ubi ſopitæ cœca inter viſcera terræ
Concepere faces nigranti è pulvere vires,
Per diverſa volant; ſaxiſque equitantibus ingens
Turribus exitium portant, populoque ſepulcrum.

P. Car. de Luca l. 27. Dom. Laur.

Oppugnatio per teſtudinem ex conſertis ſcutis.

QUalis in hoſtiles teſtudo bellica muros
Audaces clypeis humeros cùm Martia pubes
Integit, obſtipatque caput: velut imbrice denſo
Texuntur clypei clypeis; quadrata rotundis
Incumbunt veluti ſquamæ, quas ordine denſo
Conſerit ars, ſic ſcuta virum conſerta molares,
Telaque denſantur contra; quantoque coacta
Mole rigent minus in ſpatium, vis addita major
Firmat in adverſos textum impenetrabile caſus,
Ad latus aut frontem ſolum pendentia parem
Integra; compoſitis capiti pars dempta figuræ
Maxima, nec mediis emblemata cognita ſignis.

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Ieſu.

At qua parte alii facta teſtudine muros
Scandere conſertis clypeis nituntur, & alta
Prendere pinnarum, quibus inſertare catenas,
Scalarumque parant uncos; hi robora volvunt.
Continuaque petunt ſaxorum grandine dorſa:
Scuta hærent conſerta, ſonat ſuper irrita grando,
Et procul umbonum ſerie abſilit interrupta.

P. Ant. Millieus l. 22. Moyſ. Viat.

DIREPTIO URBIS, ET CÆDES.

VIctor enim everſis exercitus undique muris
Irruit, invaditque vias, perque omnia mortes
Perfora, perque domos, cumulataque compita ſtipat
Cornibus. ſtagnat rivis ſpumantibus alta
Ater ubique cruor ſtrage; horrendique cadentum
Clamores, & fœminei inter vulnera planctus
Oppreſſere tubas; neque martia cornua victor,
Hortatuſque ſuos audit, nullo horrida ferri
Ætatum, ſexuſve acies diſcrimine ſævit,

Ful-

Fulminat ipſe Dei ſuper implacabilis ira
Decretique manu rotat irrevocabilis enſem,
Obfirmatque animum nullius parcere vitæ.
P. Ant. Millieus to. 2. Moyſ. Viat. l. 21.
Quis miſeram cladem referat, clamore ſecundo
Cùm Latiæ coluere manus? cùm ſubdita flamma
Concepit portarum aditus, longèque ruinam
Sacra liquefactis dederunt delubra metallis?
Paſcitur ignis edax, aurumque, ageſtaque gemmis
Pondera, divitiaſque operum crepitantibus altè
Semita fit flammis, æſtuque incendia fervent.
Quin etiam raptos altaria ad ipſa Tonantis
Iſacidas jugulant, veteris penetralia templi
Incenſis patefacta aditis, multoque cadentum
Sanguine fœdantur ſacris pereuntibus ignes.
Inde faces ad tecta volant: ruit Ara vetuſtis
Ædibus, involvitque viros, igneſque ruina.
Enſis atrox, aut flamma vorat, ſubit undique mortis
Horror, ubique furor, calidis cruor undique rivis.
P. Alex. Donatus l. 1. car. 2.
Hic ubi Threiiciam ſpumanti fervidus æſtu
Boſphorus arctat humum, titulis nova Roma ſuperbis
Ingenti vix matre minor, jam preſſa gemebat
Obſidione grave dudum, tandemque cruentis
Hoſtibus oppoſito laxarat machina muros:
Tum ferus Ottomanes portis ingreſſus apertis
Emicat, armatamque Aſiam trepidantibus infert
Arcibus Europæ; verſiſque miſerrima fatis
Servit, & alternas Trojæ dat Græcia pœnas.
Jam tumidus captam miles ſine lege per urbem
Graſſatur, cœdeſque calent: & ſanguine largo
Tecta, viæque natant: nullo diſcrimine ſævit
Turba ferox, juguliſque rubent puerilibus enſes,
Et glomerata virûm ſtruxerunt funera montes,
Nec ſervata ſua ruga ſenem, non clara Senatum
Purpura, non Clerum pietas; auguſtave texit
Te tua Maieſtas Princeps; nec viſcera crudo
Subduxit gladio mollis reverentia ſexus.
Apud P. Laur. le Brun. to. 2. eloq. Pont.
Fruſtra irruentem debilioribus
Telis retentas; fit via vi: furit
  Infeſtus horrendum nefandæ
  Exitium pariturus urbi.
Cum patre natos, cum duce milites
Servoſque paſſim cum dominis metit:
  Unoque totam geſtit atrox
  Excidio agglomerare gentem.
Nec jam furentem fœminei movet
Querela ſexus, non morientium
  Vagitus infantum, ſenumque

Canities veneranda flectit.
Sævitum in omnes, & quibus irritus
Pepercit enſis, jam gravior manet.
Hos pœna, dum graſſator urbem
Sacrilegam populatur ignis.
Ubique ferrum regnat, & horridus
Ubique flammarum æſtuat impetus,
Et dæmonum latè profanis
In penetralibus inſoleſcit.
Faſtigiatæ culmina regiæ
Correpta flagrant. Sic Ierico modò
Quæ ſtabat in cęlum, ingemiſcit;
Vindicibus data præda flammis.

Aqud P. Laur. le Brun. to. 1. El. Poet.

TROPHÆUM.

Ingentem quercum deciſis undique ramis
Conſtituit tumulo, fulgentiaque induit arma,
Mezentii ducis exuvias, tibi magne trophæum
Bellipotens; aptat rorantes ſanguine criſtas,
Telaque trunca viri, & bis ſex thoraca petitum,
Perfoſſumque locis, clypeumque ex ære ſiniſtræ
Subligat, atque enſem collo ſuſpendit eburnum.

Virg. l. 11. Æn.

Quercus erat teneræ jamdudum oblita juventæ
Aggere camporum medio, quam plurimus ambit
Frondibus incurvis, & crudo robore cortex.
Huic leves galeas, perfoſſaque vulnere crebros
Inſerit arma ferens, huic truncos ictibus enſes
Subligat, & fractas membris ſpirantibus haſta.

Statius l. 2. Theb.

.... Phlegræis ſilva ſuperbit
Exuviis, totumque nemus victoria veſtit.
Hìc patuli rictus, hìc prodigioſa Gigantum
Tergora dependent, & adhuc crudele minantur
Affixæ facies truncis immaniaque oſſa
Serpentum paſſi tumulis exanguibus albent,
Et rigidæ multo ſuſpirant fulmine pelles,
Nullaque non magni jactat ſe nominis arbor.
Hæc centum gemini ſtrictos Ægeonis enſes
Curvata vix fronte levat: liventibus illa
Exultat Cœi ſpoliis, hæc arma Minantis
Suſtinet, hos onerat ramos exutus Ophion.
Altior & cunctis abies, umbroſaque latè
Ipſius Enceladi fumantia geſtat opima
Summi terrigenum Regis, caderetque gravata
Pondere, ni lapſum fulciret proxima quercus.

Claudianus l. 1. de raptu. Proſerp.

TRIUMPHUS.

AT Cæſar triplici invectus Romana triumpho
Mœnia, Diis Italis, votum immortale ſacrabat,
Maxima tercentum totam delubra per urbem
Lætitia, ludiſque viæ, plauſumque fremebant:
Omnibus in templis matrum chorus, omnibus aræ:
Ante aras terram cæſi ſtravere juvenci.
Ipſe ſedens niveo cadentis limine phœbi
Dona recognoſcit populorum, aptatque ſuperbis
Poſtibus, incedunt victæ longo ordine gentes,
Quàm variæ linguis, habitu tam veſtis, & armis.
Hìc Nomadum genus, & diſcinctos Mulciber Afros;
Hìc Lelegas, Caraſque, ſagittiferoſque Gelonos
Finxerat: Euphrates ibat jam mollior undis,
Extremique hominum Morini, Rhenuſque bicornis,
Indomitique Dahæ, & pontem indignatus Araxes.

Virg. l. 8. Æn.

Ergo omnis populus poterit ſpectare triumphos,
Cumque ducum titulis oppida capta leges.
Vinclaque captiva Reges cervice gerentes,
Ante coronatos ire videbit equos.
Et cernet vultus aliis pro tempore verſos
Terribiles aliis, immemoreſque ſui.
Quorum par cauſas, & res, & nomina quæret:
Pars referet, quamvis noverit ille parum.
Hic qui Sidonio fulget ſublimis in oſtro,
Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic, qui nunc in humo lumen miſerabile fixit,
Non iſto vultu, cùm tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hoſtilibus ardens,
Hortator pugnæ, conſiliumque fuit.
Perfidus hic noſtros incluſit fraude locorum,
Squalida prolixis qui tegit ora comis.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes
Plena ferè cædis; plena cruoris erant.
Cornibus hic fractis viridi malè tectus ab ulva,
Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur germania paſſis
Et ducis invicti ſub pede mæſta ſedet.
Hos ſuper in curru Cæſar victore veheris.
Purpureus populi rite per ora tui.
Quaque ibis, manibus circumplaudere tuorum
Undique jactato flore tegente vias.
Tempora Phœbea lauro cingentur, ioque
Miles io magna voce triumphe canet.
Ipſe ſono, plauſuque ſimul, fremituque calentes
Quadrijugos, cernes ſæpe reſiſtere equos.
Inde petes arcem, & delubra faventia votis,
Et dabitur meritò laurea vota Jovi.

Ovidius l. 4. Triſt. el. 2.

Manſuri compos decoris per ſæcula rector
Deviƈtæ referens primus cognomina terræ,
Securus ſceptri repetit per cœrula Romam,
Et patria invehitur ſublimi teƈta triumpho.
Ante Syphax feretro reſidens captiva premebat
Lumina, & auratæ ſervabant colo catenæ.
Hic Macedum primi, atque indoƈti corpora Mauri,
Tum Nomades, notuſque ſacro cùm luſtrat arenas
Hammoni Garamas, & ſemper naufraga Syrtis.
Mox, viƈtas tendens Carthago ad ſidera palmas,
Ibat, & effigies oræ jam lenis Iberæ
Terrarum finis Gades, ac laudibus olim
Terminus Herculeis Calpe, Bætiſque lavare
Solis equos dulci conſuetus fluminis unda.
Sed non ulla magis menteſque, oculoſque tenebat
Quam viſa Annibalis campis fugientis imago.
Ipſe aſtans curru, atque auro decoratus, & oſtro
Martia præbebat ſpeƈtanda Quiritibus ora.

Sil. Italicus l. 17.

Oſtentare ſuos priſco ſi more labores
Et gentes cuperet vulgò monſtrare ſubaƈtas,
Certarent utroque pares à cardine laurus.
Hæc Alemanorum ſpoliis, Auſtralibus illa
Ditior exuviis; illinc flavente Sicambri
Cæſarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.
Ipſe albis veheretur equis; currumque ſecutus
Laurigerum feſto fremuiſſet carmine miles.
Hi famulos traherent Reges; hi fraƈta metallis
Oppida, vel montes, captivaque flumina ferrent,
Hinc Lybici fraƈtis lugerent cornibus amnes,
Inde catenato gemeret Germania Rheno.

Claudianus l. 1. *de laud. Stilic.*

Conveniunt proceres, portis ruit obvia turba,
Sexus uterque frequens, ætas ſe proripit omnis,
Omnis honos, omniſve gradus; ſubſternitur auro
Omne ſolum, & variis reſplendent pulpita gemmis.
Purpura per vicos ſparſa eſt, & purpura teƈtis
Obtentu faƈtura viris viƈtoribus umbram.
Inde ſenum miti deſcendunt agmina vultu,
Hinc juvenum phalerata phalanx in limine primo
Exceptura ducem, facie ſubit ille ſerena
Ardua purpureo reſidens ſub mœnia curru,
Et niveis inveƈtus equis, generiſque ferebat
Ætherei frons alma fidem; tum millia cunƈtis
Poſt tergum manibus captivi triſtia vulgi:
Procedunt Macedum proceres, quo bella Philippus
Foverat auxilio. Sopater dux primus & ipſum
Sanguine contingens Regem mœſtiſſimus ibat.
Poſt omnes legio gravibus connexa catenis
Inſequitur; tum parte alia ſpeƈtacula magni

Sipha-

Siphacis miſeranda habitu: namque obruta vinclis
Majeſtas, lacrymis pectus, terramque rigabat:
Flenſque retrò ad magnum referebat lumina crebrò
Humida victorem, qualem ſprevisſet amicum.
Ante ebur, & radians aurum, & pretioſa ſupellex,
Et veſtes oſtro inſignes, penituſque potentum
Divitiæ regum pompa celebrante vehuntur.
Inde graves clypei, præceptaque fortibus arma,
Signaque, & horrentes galeæ, criſtæque trementes.
Hinc, illinc Romana acies erepta nefando
Servitio lætumque canens de more triumphum
Concelebrat; nequeunt oculos ſatiare videndo
Servatore ſuo.

Franc.Petrarca l.9. Africa.

Proh quàm grata tuis placidæ ſpectacula pompæ:
Quàm læti fluxere dies: quo te obvia plauſu
Nobilitas; civis quo circumfuſus ovantem
Concurſu, fremituque capit: quibus oppida paſſim
Ardebant ſtudiis! cùm te ſublimis, & auro
Inſtratus, tantoque ferox vectore per urbes
Bæticus inferret ſonipes, curruve ſedentem
Arrecta nivei traherent cervice jugales.
Delecti proceres aulæ pars maxima circùm
Frænatis tendunt in equis, regnique Senatus
Sanctior, arcani quibus eſt permiſſa poteſtas
Tum pilata cohors, pictis comitatus in armis
Bellicus antevolat, florenteſque ære manipli:
Ipſe inter cunctos medium cingente corona
Arduus incedens cunctis formoſior ibas.
Talis ab aurora, domitoque oriente regreſſus
Pampineoque regens virgatas verbere tigres
Mœonios Liber populos, atque arva pererrat
Lydia, maternoque inſignes funere Thebas.
Illum tincta croco, & Mælibeo murice cingit
Veſtis Hydaſpæos auro intexente lapillos.
Hinc, atque hinc crines hedera pendente revinctæ
Baſſarides, Satyrique fremunt: pulſuque Cythæron
Eminus, aut celſi reſonant devexa Timoli
Haud aliter ſe pompa Ducem comitata ferebat
Finitimas acuens gratis rumoribus urbes.
Exin turba frequens nullo diſcrimine raptim
Tendere in ocurſum, & viduatis mœnibus omnis
Una ætas ruere, ac totis effervere portis:
Mixta virùm, matrumque manus ſimul innuba proles
Defixis inhiant oculis: iterùmque propinquant
Viſendi ſtudio, labor eſt inhibere ruentes,
Molirique viam: & turba defendere regem.
Hæc dum proſpectant reſides, dum vulgus inerme
Paſcitur, atque oculis per cuncta vagantibus hæret:
Procedunt juvenes, it bellis utilis ætas;

Pars eques ingreditur, ſeſeque oſtentat in auro
Punicea gaudens chlamyde, & radiantibus armis.
Auro ſtrata rigent, frœna aurea, & aureus enſem
Baltheus à tergo bulla gemmante coercet.
Pars pedes in galea, & fulvo thorace coruſcans
Progreditur duplici verſu: gravat ærea lævam
Fiſtula, quà curvum capulus ſinuatur in arcum:
Hi teretes contos, & longa haſtilia criſpant,
Inclinantve humeris, cuncti ſua ſigna ſequentes
Agmine procedunt, telorum ferrea latè
Horreſcit ſeges, atque adverſo ſole renidens
Æris inardeſcit, fluitatque per aera fulgor.
Icta gemit tellus: tum denſo pulvere nubes
Atra pedum pulſu, campoque volubilis errat.
Inde ubi jam viſi propius ſuccedere muris:
Martius extemplò canor inſonat: undique rauco
Æra fremunt ſtrepitu, cœlique imitata fragores
Horrificas tormenta vomunt per inania flammas.
Intra autem quacumque gradus, & lumina flectit
Lætior occurrit ſpecies, hinc, tecta ſacraſque
Fronde domos viridi, atque obtentu veſtis inumbrant.
Hortorum hinc calcantur opes, ſertoque recenti
Subter humus congeſta, & odoris floribus halat.
Plurima perque vias, & ſicubi laxior orbis
Area, templorumque aditus, extructa ſub auras
Pegmata conſurgunt; arcuataque fornice picto
Materies longis operum contexibus ora
Detinet, hìc acies deſcriptaque bella morantur
Borbonidum, hìc magni effigies, aut facta parentis
Longa operum ſeries ſeu victa potentibus armis
Mœnia, ſeu campis hoſtem disjecit apertis.

P. Dion. Petavius Parn. Poet. Soc. Ieſu.

BELLI DAMNA.

Serente bello ter decies prope
Haſtis per agros meſſis inhorruit.
Juxtaque Cadmæos bimembres
Armiferi rubuere ſulci.
Confoſſa telis, lubrica ſanguine
Exuſta flammis, cur traho ſpiritum?
In quæ reſervor monſtra, quali
Vivo ſuper perimenda letho?
Non ipſa regni clauſtro, nec editæ
Tutantur arces nubibus abſitæ
Turres, ſupinatæque portæ, &
Mœnia procubere fundo.
Ahena propugnacula ceu caſæ
Disjecta, ruptis vectibus ac ſeris.
Menſura ſtructuræ, ruina eſt.
Ex tumulis tumulata diſce.

Hiant

Hiant abactis oppida civibus:
Gingiva qualis, quam vacuam mole
A ſtirpe convulſi cruento
Verbere deſtituere dentes.
Non flos juventam, non tremulum ſenem
Redemit ætas, funera ceſpite
Diſcreta nullo, fama, virtus
Forma, decor, jacuere juxta.
Quid hoſtis addat? ſenſimus additum.
Amare cogit, caſtius oderat.
Dies maritis, nox puellis
Cuncta mihi metuenda reſtant.

P. Iac. Balde l. 4. Sil. Ode 1.

Avara quid non diripuit manus?
Detracta torvus prędo monilia.
Gemmaſque dotales avorum
Extulit, Attalicoſque cultus.
In templa verſus luxuriæ furor
Sceleſtus, execrabilis, impudens
Sedes adorandas, & aurum
Sacrilego temeravit ungui.
Vel in rapinas irrevocabiles
Cupido vertit trans maris æquora:
Vel hauſit inſpectante cælo
Flamma ſacram populata gazam.
Intra penates arma minantibus
Germane prębes pabula Vvandalis.
Cerdo paludatus triumphat,
Inque tuo bene dormit oſtro.
Conchyliatis lixta tapetibus
Præſepe ſternit; captaque poculo
Circumdat in morem nolarum
Cornipedum quatienda collo

Idem ibidem.

Sola jam ferri ſeges inſepultis
Surgit in campis, licet, heu! cruentus
Hinc, & hinc mucro ſubeat minacis
Munera falcis.
Muta jam paſſim ſiluere crudo
Jura ſub ferro, tumidiſque ſeſe
Æquitas legum minor hinc, & inde
Vibrat in altis.
Fana jam paſſim, ſuperiſque ſacras
Impetus Finni quatefecit aras
Ipſa miſcentur domuum profanæ
Templa ruinæ.
Quę nolæ nuper placidum ſonabant,
In profanatas abiere belli
Machinas; nec jam ſolito fatigant
Aera pulſu.

Rara per latos pecus errat agros.
Rarus extinctis populus colonis,
Pene vaneſcunt propriis ſepultæ
Mœnibus urbes.
Jam ferus ſtricto, implacidusque ferro
Orbis antiquas iterùm ruinas
Urget, & moto metuenda ducit
Jurgia mundo.
P. Alb. Ines lyr. cent. 1. Ode 20.

PAX, ET CONCORDIA.

SCilicet æterno complectens omnia nexu
Pax trepidas oculata comas, delapſa per auras
Tandem ſidereo perfundit nectare terras.
Illa comę radiis bellorum ſauciat umbras,
Et geminos oculorum orbes, quibus aſtra ſerenat,
Fraterno ſplendere docet rutilantius auro,
Contractumque aperit ſinuata cyclade cęlum.
Italię ò ſalve columen, ſpes una laborum,
Mundi altrix, ſtudii mater, juriſque propago,
Votum animi, cordis cor: ſalve certa Tonantis
Progenies, terręque vigor, Superumque voluptas.
Tuquę flammati reſidens in margine cœli
Prodiga nectareo conſpergis lumine mentes,
Atque alis æterno concordia pectora riſu,
Vena boni ſincera, ſalus pax aurea mundi. *Et inf.*
Te veniente meos renovabit riſus ocellos,
Gratia contractæ diſſolvet ſeria frontis,
Et pietas averſa, oculos ad caſtra ſerenos,
Convertet, moreſque novos, humanaque jura
E cœlo revocata orbi præſcribet amanti.
Ipſa ſalus proprio deterget vulnera velo,
Obducetque manu contracta piacula ferro.
Aug. Maſcardus l. 1. ſil car. 1.
Claudite nunc Janum, fratres: ſat regna biberunt
Sanguinis: optatæ tempora pacis eant.
Pax fęcundat agros, pax meſſibus horrea rumpit,
Excipit & pleno dulcia muſta lacu.
Pace tubæ, lituſque ſilent, & ruſtica pubes
Diffingit patriis arma recocta focis.
Omnia pace vigent: coeant in fędera Reges
Terrarum vultus protinus alter erit.
Illa precor veſtros commendent otia faſtos:
Illa precor per vos otia mundus agat.
Auguror, eveniet: ter ramo mitis olivæ,
Ter niveis pinnis candida plauſit avis.
P. Iac. Ivallius Eleg. el. 3. el. 1.
Jam minę ſævi cecidere belli,
Jam profanatis malè pulſa terris.

Et

Et ſalus, & pax niveis reviſit.
Oppida bigis.
Jam fides, & fas, & amœna præter
Fauſtitas læto volat arva curru:
Jam fluunt paſſim pretioſa largis
Sæcula rivis.
Candidi ſoles, veteriſque venæ
Fontibus nati revocantur anni:
Grandinat gemmis, riguoque cęlum
Depluit auro.
Aurei patrum, niveique mores,
Exul & fera procul uſque Tule
Candor, & pulchro remeare virtus
Audet Olympo.
Lactis, & fuſi per aprica mellis
Garruli campos ſecuere rivi:
Et ſuperfuſo tumuere plenæ
Nectare ripæ.
Lætior vulgo ſeges inquietis
Fluctuat culmis, titubantque frugum
Uberes campi, nec avara ſulcis
Invidet æſtas.
Paſtor errantes comitatus hœdos
Provocat raucas calamo cicadas.
Mugiunt colles, & anhela feſſis
Silva invencis.

P. Caſim. Sarbievius lyr. l. 1. Ode. 1.

Jam ſacræ leges, & amica legum
Jura civiles cohibent tumultus:
Et fides, & fas, & aperta læto
Gratia vultu.
Jura pacatis dominantur agris,
Jura compeſcunt grave claſſicorum
Murmur, & currus, & hiulca rauci
Fulmina belli.
Pax ubi clauſas moderatur urbes,
Illa vittatis operatur aris:
Illa vicinis ſtudet æmulari
Sidera templis.
Quaque pubentes graditur per herbas,
Hinc & hinc Divam comitatus albo
Meſſium fluctu cerealis undat
Merces ariſtæ.
Longus herboſis ſpatiatur agris
Ordo virtutum, nivezque juncta
Fauſtitas paci, legit otioſis
Lilia campis.

Idem ibid. Ode. 22.

Nonne vides: pax alma polo decurrit aperto,
Gaudia fronte ferens, manibus nova gaudia plenis

Diffundens? illi rident vaga murice labra,
Flexilis atque illi ſerpit per colla, per aureum
Frontis ebur coma: pars auro, gemmiſque ligatur,
Partem etiam dedit illa levi difundere vento.
Illa gerit pleno cerealia munera cornu
Ditis Amaltheæ; ſacris vindemia labris
Pendet, & Alcinoï defectus ſtipite ramus,
Illa vigere jubet ſolertes Palladis artes,
Illa docet vates ſublimia carmina: Paulum
Argumentum ingens, & vatibus illa miniſtrat.
P. Oddo de Comitibus Sil. Rhet. par. 3.

AGRICULTURA.

Agrorum culturam, & inſtrumenta ruſtica deſcribit copioſè Virgilius l. 1. & l. 2. Geor.
Vide etiam ſupra Tit. Vita ruſtica.

Meſſis.

En procul alterno lunatos ordine colles:
Quàm benè percocta fertilitate micant:
En propius plano ſpatiantes æquore campos:
Maturæ ſegetis qua gravitate vibrant!
Nunc tumidus, nunc æquus ager, nunc avia vallis,
Totaque ſectilibus frugibus albet humus.
Hìc fuſcis ſe jactat Ador daps publica, granis:
Hìc & inaurato Tritica folle nitent.
At glebæ melioris agro crepat alba Siligo:
Flava ſtrepunt hirtis Hordea denſa comis:
Denique jugeribus frondeſcit Avena remotis
Sed viret, lenti tempore ſolis eget.
P. Io. Biſſalius Æſtiv. l. 3. el. 4.

Fruges.

Eu ſegetes cùm jam campis flaventibus undant,
Meſſorumque vocat falces ardentior æſtas:
Illi alacres longo ſectantes ordine ſulcos,
Solis ad occaſum primo ſurgentis ab ortu,
Obvia quæque ſecant confuſis ſemina culmis.
Evertunt, ſternuntque ſolo; farragine campus
Obtegitur: lolio infelici grandia farra,
Hordeaque, & graciles ſiliquis miſcentur avenæ,
Florentemque comam proſtrata papavera ponunt
Horrentes tribulos inter, lappamque tenacem.
Nec calamos manus, aut ferrum diſcernit ariſtas.
It ſerie labor una, & eodem limite ſtrages.
P. Ant. Milieus to. 2. Moyſ. Viat. l. 21.

Meſſum, demeſſum ſurgamus, eamus, herile
Id nos imperium, pactaque penſa monent.
In dextra ſua cuique ſua phalcata machera,
Cujus ſub cauto ſtramine mucro latet.
Jamque caput petaſo ſoles prohibente coronat,
Jam grave thoracis diſpoliatur onus.

Nec

Nec mora, diſtringunt redacutas cotibus harpas,
Crudeliſque rotant dexteritate manum.
Unicus haud unis ſatiatur cædibus ictus:
Uulnere non multo multa ruina venit.
Damætas, operis Dictator, rexque laborum,
Primus in exemplum glande trucidat agrum.
Poſt alios alii flaventia frugibus arva
Falce ſecant Cereri munera ſacra Deæ.

P. Io. Biſſelius Æſtiu. l. 3. El. 6.

Tritura.

HIc frugem evigilans cupio ſpectare cadentem,
Quam ſibi proſternit ruſticus ante pedes.
Undique fervet opus campo: pars illa maniplos
Colligit, & nodo jam leviore ligat.
Pars onerare trahas aggeſto gaudet acervo,
Conjunctoque domum pondera ferre bove.
Area non procul hinc tereti eſt æquata cylindro,
In qua excernatur ſordibus acta Ceres.
Hìc ubi laxati conſurgunt orbe manipli,
Denſaque compactum denſat ariſta nemus,
Inſilit in medium velox agitator equarum
Agricola, & ternas lora revincta tenent.
Has agit in gyrum ſuccuſſu læva terentes
Triticeam meſſem, has verbere dextra domat.
Invertit culmos ſocius non ritè reſectos,
Confuſamque novo congerit orbe ſtruem.
Hac iterùm ſtat cogere equas, & frangere: donec
Trita minutatim ſit pede tota ſeges.
Tum pars expurgat paleis, & pars ventilat auris
Frumenta, & cribrum pars Cereale quatit.

Philomatus in Maſ. Inven. car. 65.

Vineæ Cultura.

Vide Virg. l. 3. Georg.

Vindemia.

ECce autem dulces labris Pater ingerit uvas
Autumnus, crebræque eliſus verbere plantæ
It per præla latex, puerique examine denſo
Exultant laſciva cohors, circùmque, ſupraque
Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipſo
Sugit muſta lacu crepantibus hauſta labellis.
Hic ſuſpenſum reſupinus in ora racemum
Exprimit, hic ſocii patulos irrorat hiatus,
Irriguumque mero ſordet mentumque, ſinuſque
Ebriaque incertis titubant veſtigia plantis.

Aug. Politianus in Ruſt.

Me tamen ante alios delectant pinguia pleno
Muſta lacu, tepidiſque undans vindemia labris,
Nonne vides ubi ſe cælo libravit Orion
Enſifer in medio, cuſtodes vinea ſepes
Negligit, objectaſque fores recludit, & aſper

Fal-

Falcibus extremos populatur vinitor antes ?
Cernitis ut Lycidas oleas, ut ruſtica Phyllis
Aureolam lentis carpit de vitibus uvam
Et ciſta fœtus, & raſilibus calathiſcis.
Vitigenos exportat; onus nec ſentit amico
Jam levior Baccho, & cantu minuente laborem ?
Ecce autem Tyriæ truduntur cortice guttæ,
Antumnuſque fluit robuſto verbere plantæ
Colliſus, per præla latex, per vimina currit
Sanguineus, ſudatque novo jam nectare fiſcus,
Et tenues abeunt colum per nexile rivi.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 18.

Vinum.

ILli jucundos primùm matura ſopores
Expreſſa incultis uva dedit pedibus,
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora triſtitiæ diſſolvenda dedit
Non tibi ſunt triſtes curæ, non luctus Oſiri.
Sed chorus, & cantus, & levis aptus amor.

Tibullus l. 1. El. 7.

Tu genium crudum, tu triſti aſperrima ſenſu
Bacche ſupercilia, atque incommoda pectora mollis,
Saturnumque gravem leni Jove frangis, & acri
Rore potens laxas jucundo ſeria ludo.
Hinc vati facis ingenium, & fœcunda poetis
Carmina te dictante fluunt; ubi pectora mordet
Ignea vis, ſtimulatque ferox inſania vini.
Te ſine non quiſquam laudata poemata fecit,
Aut priſcos cantavit avos, aut bella frementum
Dixit equùm, cùm Muſa lyras pulſaret amantum,
Cùm quateret vatum divina poetica mentes.

P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 8.

Hortorum cultura.

V*Ide Columellam lib. 10. qui totus eſt de cultu Hortorum.*

Ars inſerendi arbores.

QUin & caudicibus ſectis, mirabile dictu,
Truditur è ſicco radix oleagina ligno:
Et ſæpe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius, mutatamque inſita mala
Ferre pyrũ, & pruinis lapidoſa rubeſcere corna. *Et inf.*
Inſeritur verò ex fœtu nucis arbutus horrida,
Et ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos, ornuſque incanuit albo
Flore pyri, glandemque ſues fregere ſub ulmis.
Nec modus inſerere, atque oculos imponere, ſimplex.
Namquà ſe medio trudunt de cortice gemmæ,
Et tenues rumpunt tunicas anguſtus in ipſo

Fit

Fit nodo ſinus; huc aliena ex arbore germen.
Includunt, udoque docent inoleſcere libro.
Aut rurſum enodes trunci reſecantur, & altè
Finditur in ſolidum cuneis via, deinde feraces
Plantæ immittuntur, nec lo..gum tempus, & ingens
Exiit ad cœlum ramis felicibus arbos.
Miraturque novas, frondes, & non ſua poma.

Virg. l. 1. Georg.

Ergo nunc ramos libro demitte ſub udo
Artifici dextra, fixo nunc iniice ligno,
Atque altè impacto cuneo immitte, alteriuſque
Cortice conjunge; & cera mox illine adacta,
Ulmeaque obſeptis conſtringe, & vincula plagis
Arceto & pluviam conjecti ceſpitis herbæ.
Nunc & creſcentem vicinoè margine virgam
Admove, & inciſo levi ſub vulnere libro.
Sic fige, ut lento deſint ne cingula nodo.
Aut & eam tranſmitte forato ad viſcera trunco,
Mirantem latebraſque cavas, & operta viarum.
Neve excide illam, ſinito de matre propinqua
Hauriat ut ſuccos ſolitos, ſolita ubera lactet,
Donec eam grandem natu, longèque valentem,
Atque novercales ſtringentem enixius ulnas
Videris, & proprio meditantem vivere ſucco:
Tunc abrumpe manu, materna è ſtirpe revelle,
Creſcet, & immenſum ducet latè aucta cacumen.
Intereà læto, ſurgit dum ſurculus auctu,
Sæpe riga, ſæpe eductas de ſtipite gemmas
Evelle, & duris inverte ligonibus arva,
Et matri blandire, ſua dum prole repulſa
Cogitur indignans alienos paſcere fœtus.

Jov. Pontanus de Hor. Heſp. l. 2.

Veneris inſitio: juvat hunc, juvat arboris illum
Felicis fruticem peregrino includere ligno.
Finduntur nodi: reſecantur inutile pondus
Silveſtres rami: ramis felicior alter
Inſeritur: & ſurgunt udo nova germina libro.
Mirantur platani malos, mirantur & ulmi
Ignotas glandes, & non gentilibus ornus
Stat curvata pyris, nec ſe ſe agnoſcit in illis.

P. Jac. Vualius in Paraphr. Horat.

.... ceu ſæpe colonus
Cui pingues oleas lætis ſtudium addere campis,
Si temere oblatus ſpinis oleaſter acutis
Cautibus inventum duris avellit, & inſert
Ponendum uberibus glebis, oleæque feraci
Inſerit, ac pingui effultum radice maritat,
Pinguibus inde nitor baccis, inde ubera prælo.
Ponit enim ſilveſtrem animum, ſeque indole mitì

In-

Induit, ac foliis deinceps crinitur honoris;
Larga per incurvos ſplendet vindemia ramos.
P. Ant. Millieus l. 15. Moyſ. Viat.

Eximiæ vates alius proſpectat olivæ
Stirpibus hęrentem validis, & robore truncum.
Apparent raræ per ſumma cacumina baccæ,
Sed multi ſteriles muſcoſo cortice rami.
Quos ubi frondatur nullo revireſcere cultu
Senſit, & antiquo obſtantes radicis honori,
Ad vivum reſecans obtruncat inutile lignum.
Sternitur infelix ferro jam mortua ſilva.
Deponitque comas, fixis alia indita nodis
Protinus inſeritur quavis ex arbore virga,
Quam trunco docet ipſe modis inoleſcere miris
Agricola, atque oleæ, pingui ſuccreſcere ſucco
Ingeniumque novo mutatum oſtendere fœtu.
Poſt ubi adoptivis ſenuerunt ſemina ſulcis,
Abruptos oleæ ramos miſerante colono
Reſtituit patriæ, viſu mirabile, ſtirpi
Ipſe ſator, dominuſque oleæ, & radicibus aptat.
Ac rediviva ſuæ reddit plantaria matri.
Idem ibidem.

SACERDOTES, ET SACRIFICIA ETHNICORUM.

ET jam tempus erat cæſis de more juvencis
Stridere accenſos extis fumantibus ignes.
Stabat purpureus trabea, Conſulque per aras
Solemnes Conſul flammis adolebat honores;
Lecta miniſterio properabat ſacra juventa.
Sparguntur puro manibus de flumine fontes,
Et liquidis luſtratur aquis, tauruſque ſuperbit,
Quod caput auratæ religant & cornua vittæ,
Et lætæ circùm decurrunt tempora fruges
Sanguineo damnata luit mox gaudia letho:
Nam grave perſonuit gemina inter cornua ferrum
Vectibus impactis, & adactę in colla ſecures.
Incidit icta ſolo, mugitque, gemituque recumbens
Victima: conveniuntque Popæ: tum vulnere largo
Infigunt aliii cultros, artuſque trementes,
Viſceraque enudant, ſciunduntque calentia membra,
Lancibus excipiunt alii, levibuſque caniſtris,
Luctantes & adhuc venas, animamque latentem
Scrutantur, velluntque manu; thyrrhenus aruſpex
Aſpicit intereà calido ſpumoſa cruore
Simpula nequicquam, & morientibus incubat extis,
Si modò viva cavis ſubeant oracula fibris.
Illi fruſtra ferunt calathis, & adorea miſcent
Semina, ſacrificos Conſul deponit in ignes,

Vi-

Vina ſuperfundens: teneris repetita Camillis
Dulcia nec deſunt bifori modulamina buxo.
P. Alex. Donatus l. 2. Conſt.

Et jam ſurgit humo, pedibuſque innixa quaternis
Mobilis ara focos, & prima incendia nutrit,
Magnaque floriferis ſe victima cornibus infert
Taurus, & adverſo ferientem lumine ſolem
Vertice fulgentis lumen quoque verberat auri.
Ipſe operaturo cinctus rex tempora velo
Pontificum de more preces, & priſca revolvit
Carmina tangentemque aras, & vota novantem
Impia tirrhenus lituis reſonabat eburnis.
Tu quoque farre caput ſpargis: tibi thure Sabæo
Victima luſtratur: tu delibata falerni
Pocula diſpergis, taurinaque corpora cultro
Deſignata jubes valido procumbere ferro.
Nec mora, torquentes immani mole ſecurim
Obſervata Popæ certatim in vulnera ſudant
Nudarunt alii, & limphis lavere jacentem:
Spumantem pateris pars infudere cruorem,
Viſcera pars calathis, diſiectaque membra vehebant,
Et flammis abolenda ferunt.
Idem l. 10. Conſt.

Sacerdotes, & Sacra Cybeles.

SIc Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, conſumptaque brachia ferro
Scire vetat: quatit ille ſacras in pectora pinus.
Sanguineoſque rotat crines ac vulnera curſu
Exanimat, pavet omnis ager, reſperſaque cultris
Arbor, attoniti currum erexere leones.
Statius l. 9. Theb.

Sacerdotes, & Sacra Bacchi.

QUin etiam in ſilvas ſimulato nomine Bacchi
Evolat & natam frondoſis montibus abdit,
Evoe Bacche fremens, ſolum te virgine dignum
Vociferans, etenim molles tibi ſumere thyrſos,
Te luſtrare choros, ſacrum tibi paſcere crinem,
Idem omnis ſimul ardor agit, nova quærere tecta.
Deſeruere domos: ventis dant colla comaſque:
Aſt aliæ tremulis vlulatibus æthera complent,
Pampineaſque gerunt incinctæ pellibus haſtas.
Virg. l. 7. Æn.

Tempus erat, quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus: nox conſcia ſacri.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Vite caput tegitur, lateri cervina ſiniſtro
Vellera dependent, humero levis incubat haſta.
Concita per ſilvas turba comitante ſuarum
Terribilis Progne, furiiſque agitata doloris
Bacche, tuas ſimulat, venit ad ſtabula avia tandem,
Exu-

Exul, atque, Evoeque ſonat, portaſque refringit,
Germanamque rapit, raptæque inſignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit.

Ovidius l.6.met.

Biſtonides veluti Ciconum cùm fortè pruinas
Ogygiis complent thyaſis, ſeu Strimonos arvis
Seu ſe per Rhodopen, ſeu quà nimboſus in æquor
Volvit hyperboreis in cautibus Iſmarus Hebrum,
Dat ſomno vaga turba, ſimul laſſatæ quieſcunt
Orgia, & ad biforem reboat nec tibia flatum.
Vix requies jam ponte ligant, rotat enthea thyrſum
Baſſaris, & maculis Erythrææ Nebridos horrens,
Excitat Odryſios ad marcida tympana Myſtas.

Sil. Apollinaris in Paneg. Maior.

Sacra in honorem Herculis.

Fortè die ſolemnem illo Rex Arcas honorem
Amphitryoniadæ magno, diviſque ferebat
Ante urbem in luco Pallas huic filius unà
Unà omnes juvenum primi, pauperque Senatus
Thura dabant, tepiduſq; cruor fumabat ad aras. *Et inf.*
Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris.
Communémque vocate Deum, & date vina volentes.
Dixerat, Herculea bicolor cum populus umbra
Velavitque comas, foliiſque innexa pependit,
Et ſacer implevit dextram ſcyphus ocyus omnes
In menſam læti libant, divoſque precantur.

Virgilius l.8. Æn.

Sibylla, ſive Sacerdos vaticinans.

. . . . cui talia fanti
Ante fores ſubito, non vultus, non color unus:
Non comptæ manſere comæ, ſed pectus anhelum
Et rabie fera corda tument, majorque videri
Nec mortale ſonans: afflata eſt numine quando
Jam propiore Dei, *Et inf.*
At phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſe Deum. Tantò magis ille fatigat
Os rabidum, fera corda domans, fingitque premendo.

Virgilius l.6. Æn.

. . . . . non unquam plenior artus
Phœbados irripuit Pæan, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere juſſit
Pectore, bacchatur demens aliena per antrum
Colla ferens, vittaſque Dei, Phœbeaque ſerta
Erectis diſcuſſa comis, per inania templi
Ancipiti cervice rotat, ſpargitque vaganti
Obſtantes tripodas, magnoque exæſtuat igne
Iratum te, Phœbe, ferens; nec verbere ſolo
Uteris, & ſtimulos flammaſque in viſcera mergis.

Spu-

Spumea tunc primùm rabies veſana per ora
Effluit, & gemitus, & anhelo clara meatu
Murmura: tunc mæſtus vaſtis ululatus in antris,
Extremæque ſonant domita jam virgine voces.
Et infra .·.·.· illa feroces
Torquet adhuc oculos, totoque vagantia cœlo
Lumina nunc vultu pavido, nunc torva minaci
Stat nunquam facies, rubor igneus inficit ora,
Liventeſque genas; nec qui ſolet eſſe timenti,
Terribilis, ſed pallor ineſt, nec feſſa quieſcunt
Corda; ſed ut tumidus boreæ poſt flamina pontus
Rauca gemit, ſic multa levant ſuſpiria vatem.

Lucanus l.5.

Silet repentè Phœbas, & pallor genas,
Creberque totum poſſidet corpus tremor,
Stetere vittæ, mollis horreſcit coma,
Anhela corda murmure occluſo fremunt,
Incerta nutant lumina, & verſi retrò
Torquentur oculi: rurſus immites rigent:
Nunc levat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa, nunc reluctantes parat
Reſerare fauces; verba nunc cluſo malè
Cuſtodit ore Mænas impatiens Dei.

Seneca in Agam. ac.3.ſc.2.

PERSONÆ, ET ACTIONES SACRÆ.

Sacerdos Summus Hebræorum.

STabat ſacra ferens altaria ad ipſa Sacerdos
Succinctus lino albenti, capitiſque bicorni
Tegmine: pervigilem aſſervans penetralibus ignem
Nunc circùm ante aram natatorum intonſa corona
Fundebat pateris vituli, ut tunc forte cruorem,
Quem Pater ut ſontis populi comiſſa piaret,
Mactaret Superum Regi, veniamque precatus
Supplíciter ſolitos aris adolebat honores
Jamque levi fuſum delibans ille cruorem,
Terque, quaterque ſacram digito irroraverat aram,
Areque impoſitam flammam,& ſeptem ordine lychnos,
Linteaque ampla, quibus ſacrorum arcana teguntur.

Hier. Vida l.3. Criſt.

Ergo videbatur ſacrum prope ſiſtere limen
Et ſemel & ſolus, puraque in veſte Sacerdos
Summus, & ingenti cultum componere pompa.
Cingebat diadema caput, fumantis acerræ
Dextra ferebat onus, gematum pectus, Epomis
Picta, graves humeris Judææ pondere gentis,
Nominibuſque duro lapides, & diſcolor auro
Baltheus, alternis & tintinabula malis,
Aurea, mobilibus ſemper reſonantia linguis.

P. Ant. Chanut, in Parn. Poet. Sac. Ieſu.

Non

Non tam dignus erat ſemel inter feſta Sacerdos
Maxima, flaventem licèt auri è ſegmine lamnam
Fronte gerens, nomenque Dei cervice thiaram,
Pectore biſſenas gemmas humeriſque lapillos
Ingentes, ſculptaſque Tribus, niveumque poderem,
Et tunicam textu mixtam: cui punica circùm
Mala coronato fœtu, & reſonantia mixtim
Dite ſono, linguiſque auro tundentibus aurum,
Pendebat vario, cui tintinnabula limbo;
Thuris odoratam dextra fragrantis acerram
Succutiens, juſſoque adolens ſacra abdita nimbo.

Idem ibidem.

Prima verecundo ſubrepit fibula cinctu;
Tum tunica induitur torta ſtrictiſſima byſſo,
Materia quam zona pari, ſed textilis arctat
Hanc ſuper iniicitur ſtellato ſtamine palla
Quadricolor, florum innumeris oculata figuris.
Illa pedum motu quoties impulſa per oras
Aurea puniceis impinguit cymbala pomis
Tinnituque ciet ſacra ad myſteria cœlum.
Poſt quadrilice humeros lorica, & pectus honeſtat.
Sardonicaſque ſuper nodis ſurgentibus armos
Attollit duplices, thoraciſque alligat oras:
Unde duplex textu, & duodenis inclyta gemmis
Deſcendit plagula, & medio ſe pectore ſiſtit
Eximium rationis opus, luciſque toreuma,
Doctrinamque, Verumque ſacro cum lumine fundens.
Textilis in ſpeciem colubri premit ilia circùm
Baltheus, extremas ſaguli mirabilis oras,
Ut duplici amplexum cinctu ſubſtrinxit, ad imos
Defluit uſque pedes, vernaque leberide ſerpit.
Denique dat capiti auguſto venerabile tegmen,
Inſculptumque Dei haud effabile nomen in auro
Impoſuit.

P. Ant. Millieus l. 18. Moyſ. Via. to. 2.

Vide ſupra Tit. Veſtitus Summi Sacerdotis Habr.

Sacerdos Chriſtianus.

V*Ide ſupra Tit. Veſtitus, & cultus Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis.*

Miſſæ Sacrificium.

HOc apparatu Myſta præfulgens, preces
Præit, & favere poſtulat linguas preci:
Exin ſuſurro carmen arcano premens,
Concepta verba voce ſubmiſſa, brevem
Orbem ſacratæ Cereris ambabus tenens
Palmis, in ipſam emurmurat frugem prius,
In dona laticis deinde vigentis incubans
Rata verba promit: aureum poſt hæc ſcyphum,
Ut ante frugem, verticem elatum ſupra
Tantiſper adſtans manibus oſtentat ſacris.

Pro-

Procul ore populus cernus, nixus genu,
Sublimè rapta dona devenerans, piè
Suſpectant & clam vota prænarrat Deo.
P.Ber.Stephonius in Flav.ac.2.ſc.2.

Sic habitu, ſic ille nitens in veſte decora
Parturit arbitrio, parturit ore Deum.
Ut ſtetit ante aram, ſacris indicta litandis
Edidit in longas prævia verba preces.
Tunc nitidam dictis Cererem pollentibus afflans,
Induit in parvam Numina tecta dapem.
Numina Virgineo quondam quæ reddita partu
Quæ Deus æterna prodita mente parit.
Hinc Bromio vocem aſpirans, & myſtica verba,
Jam tenet arcano pocula fœta Deo.
Pocula quæ ſapiunt Lenæum, & ſola cruorem
Numinis, & liquida cum nece Numen habent.
At nece cum liquida, cui victima viva, ſuique
Funeris exemplum, funeris ultor ineſt.
Hinc animata Deo delibat munera menſæ.
Veſca famem ſedant Numina, pota ſitim.
P.Conſt.Pulcharellus l.3.el.4.

ECCLESIÆ SACRAMENTA.

Baptiſmus.

Hic ubi pura liquet nativo numine Najas,
Infantum genus, & primæ ſub lumina vitæ.
Nata Deo ſoboles, noxas luſtrata paternas
Eluit, & ſacris renovat natalibus ævum.
Idem l.2.Eclo.7.

His Regem auſpiciis heros ter flumine ſacro
Abluit, atteſtans tria Numinis ora triformis,
Æternum Genitorem, æquævum in ſæcula Natum,
Afflatumque anima communem ambobus amantem,
Nec mora: dum nudo capiti ſacer influit imber,
Protinus inſanæ diſcuſſo turbine mentis
Rurſus in ora ſuo nativa ſupercilio Rex
Aſſurgit, vultuſque animo arriſere ſereno.
Idem l.2.Pæon.

Hæres Olympi natus erit tuus
Tingens ſub unda mole caput ſacra,
Labes avitas efficaci
Eluere, & vitium parentis.
Nunc innocentis fluminis alveo
Mergatur infans, enatet ut Styge;
Flamenque fando rore puro
Membra lavet, maculamque tergat.
Sic fæda quærat vertere candidis,
Votiſque amicis triſtia, promovens
Cœlo recantantis parentum
Opprobriis, generiſque damnis.
P.Io.B.Maſculus l.2.Ode 13.

Felix poſteritas, quæ cęlo undante videbis
Oceani cœleſtis aquas Jordanis in alveum
Defluere, & Charitum nardos, & pinguis amomi
Effuſos onyces ſacris innare fluentis.
Lumine tum caſſi fœtus, lethoque jacentes
Invenient vitam merſi genitalibus undis:
Emergent vegetæ proles, nitidęque juventæ
Et diram ſub aquis mortem, ſcabiemque relinquent
Vipeream, niveis alacres in veſtibus ibunt,
Quos ſuper æthereis rorarint nubibus ignes,
Quoſque columbinis plaudens inſederit alis
Spiritus, & plena Charitum perfuderit ora.

P. Ant. Milliens l. 5. Moyſ. Viat. t. 1.

Cœli primitiæ faciles, cœleſte lavacrum,
Lux animi, veteris certa medela mali.
Mens hominum veſtris abluta renaſcitur undis,
Altera cùm melior vita priore datur.
Veſter & extorres cœlo liquor uſque redonat,
Et potis eſt ſtygio demere corda jugo.
Vobis tuta ſalus, vobis debetur origo,
Semper inexhauſti ſpes & aperta boni.
Ille liquor cœli jam dudum clauſa relaxat
Clauſtra, per hunc cives, turba redempta ſumus.

Bened. Milanus El. 2. ad Franc. Car. Bar.

Confirmationis Sacramentum.

VErùm antiqua lues, & adhuc mulctanda dolore,
Et virus lethale animis, & mortis origo
Vivit adhuc: vivunt ſceleris primordia tanti:
Nam quamquam luſtrata ſemel cunabula mentis
Abluta contage novæ dant munera vitę,
Nec Superûm veteres iras, aut arma timemus;
Stat ſceleri ſua pœna, manent etiam altera bella
Tartareum contra Regem: ſed & altera bella
Subſidia è pleno præbet fons alter olivo.
Quo quibus inſperſit frontem ſacer unguine pollex,
His tacitum irrorata ſui per ſymbola Numen
Illapſum, mentem arcano lenimine mulcet;
Juratam que ſuorum aciem, & data nomina cœlo
Explorat, ſignumque ſuæ dat habere paleſtræ,
Divinique animis inſignia Martis inurit.
Hæc vires ungenta notant divinitus auctas,
Et faciles ad bella manus, atque omnia palmæ.

P. Conſt. Pulcharellus l. 3. Egl. 2.

Pœnitentia, ſive Confeſſio piacularis.

QUin etiam ſi quos belli fortuna ſubegit
Vulnera ſæva pati, & ſtygio ſuccumbere Marti;)
En alios latices, unum, & commune levamen.
Hìc animæ languentum abluta cæde piantur,
Et ſua primævæ repetunt præcordia vires.

Idem ibidem.

Nunc

Nunc ò reſigna non benè condita,
Patens dehiſcat pectus, & intimum
Cubile cordis; fraude cœca
Obſita quæ latuere, profer.
Ah ſiſte tandem, ſiſte licentiam
Procacis ævi; quis furor arſerit.
Non erubeſcendis latere
Vocibus, ingenuamque Patri.
Committe mentem, quidquid habes reus
Depone tutis auribus, integer
Veri, terens, & cor dolendo,
Vela dare, & ſtatuens retrorſum.
Quod illæ pęnæ cumque ſalubrius
Decrevit, ultrò perſolvens, ſatis
Flagrove facturus, vel æra
Connumerans domino repoſta.
Vectes ahenos pectore demove,
Centum quod arces clavibus, elue
Te labe turpem, atque ore peſtem
Egere, vipereumque virus.
Culpabis actus, verbaque lubrica.
Operta prodes tu quoque conſili:
Effare tandem quo cruentus
Vulnere, quo pereaſve morbo.
Flamen mederi doctus, & abſtinens
Solventis auri crimina, purius
Dijudicet, rerumque prudens
Atque ſciens animi doloſi.
Reducet Orco, teque polo potens
Verbis redonabit. Genitor quoque
Obliviosus mittet iram
Compoſitis melior ſagittis.

P.B.Maſculus l.2.Ode.17.

Sacratiſſima Euchariſtia.

NUnc age, ſi qua oculi ſitiunt miracula rerum,
Aſpice ſurgentem mediis altaribus amnem
Purpureum. Bacchi facies, verùm altera virtus;
Altera convivis menſę pars, altera vitę.
En eadem oſtentat Cererem ſimul ara nitentem.
Sed non illa Ceres, non gramine nata propago,
Numen Io, Numen tali ſe fronte propinat;
Sed dapibus verè ſuppoſtum apponit ariſtæ,
Et Cererem vultu, & vultu mentitur Jacchum,
Nempe ſuis munus menſæ ſe præbet utrumque,
Indiſcreta, licet diſcreta videntibus, eſca.

P.Conſt. Pulcharellus l.2.Eclo.7.

Hæc ſumma ſacri: quippe vim quandam notis
Præmurmuratis eſſe non dubiè autumant,
Certam, efficacem, vividam, expreſſam, citam;
Adeò ut ſequacis numen alliciat Dei

In ſacra dona frugis, & vini illicò.
Non eſſe verba: ſanguinem vino ſtatim
Subire, frugi corpus abeunti citum:
Et eſſe eundem ſanguinem planè docent,
Idem disertè corpus, & juſtum quidem
Et undequaque partibus plenum ſuis,
Et explicatum, & arduo dignum viro,
Quod ille quondam Chriſtus, exhauſtus nece
Geſſiſſe fretur, ille nunc ergo Deus
Et mortis ultor dictus, audivit ſimul
Inſinuat aſtris lapſus, in frugis globum,
Et in liquoris penetrat ejecti locum. —

P.Ber.Stephonius Flav.ac.2.ſc.3.

. . . . in mediis Rex ipſe peractis
Ritè ſuper menſam ſacris umbratilis Agni
Res ipſas vacuis, ſeque ipſum protinus umbris
Subſtituit: farris, ſpeciem, laticiſque Lyæi
Induitur, ſe triticea ſub imagine totum
Vitigenoque latens totum ſe tegmine condit,
In Cereris, Bacchique jocos, & munia lapſus,
Ut ſatiet, potetque ſuos; ut candida ſemper
Hoſtia perpetuas, rubicundaque perſtet ad aras.

P.Ant.Millieus l.19.Moſ.Viat.to.1.

Mirus amor! ſuperum digreſſu lauta ſupremo
Fercula diſponit dio Sapientia cultu,
Et ſe convivis epulandum mitibus offert,
Scilicet exiguo cruſti Cerealis in orbe
Majeſtas incluſa latet; ſub imagine Chriſtus
Triticea veſcus mortali abſumitur ore.
Cœna ferax operum dulcedine dives honeſta
Fertilis oſtentis, ſtupet ad miracula rerum
Nec capit, & natura probat, diſpenſat opimas
Ipſe dapes, laticeſque pios, & potus, & eſcas.
Ipſe dat, ipſe datur; ſacrumque, ſacriſque ſacerdos
Immedicata Ceres veros conflatur in artus,
Et verax in corpus abit, mutata cruorem
Pocula divinum ſubitò lenæa fatentur
Numen utroque manet ſub tegmine; pervia quamvis
Exterior ſpecies ſenſus fruſtretur inertes.
Forma meri, frugumque ferax apparet imago,
Alma fides utrumque negat ſub ore lyæo,
Fruge ſub exili venerabile Numen adorat.
Nec tamen in tenui majeſtas abdita libo
Exiſtit diverſa locis. manet una ſub eſcis
Pluribus, impatiens viſus, impervia tactu.
Secta quid in varias memorem libamina partes,
Et ſummum quovis in fragmine adeſſe Tonantem?

Bened.Milanus in Hymno Sacroſ.Euchar.

. . . . lacrymis altare decoris.
Irrigat, ut Virgo frumentum Virginis ara

Con-

Conferat in media facit: atque in vota Tonantem
Evocat, ut Cereris mox velet imagine Verba
Jamque arcana premit tacitus, ſecumque ſuſurrat
Præluditque operi magno, circumflua pennis
Intremit Aligerum pubes. ille ore tremendo
Omnipotente, globum digitis complexus, Olympi
Qui facit invidiam ſtelliſque, globiſque; rotamque
Attollens, noſtræ qua vertitur alea ſortis,
Incubat: in niveæ frugi premurmurat orbem:
Depromit rata verba. Deus tunc fruge repulſa,
Se, corpuſque ſuum, fidei myſteria. vitæ
Pabula præſentis, pignus, pretiumque futuræ
Orbiculo inſinuat Cereris: quantuſque videri
Æthere cælitibus, æquævoque Parenti
Tantulo in orbe latet tantus.

P.Car.de Luca l.15.Dom.Laur.

Vide ſupra Tit. Miſſæ Sacrificium.

Sacramentum Extremæ Unctionis.

EN ubi fatalis ventum ad confinia lethi,
Puniceis duplex ſalientibus irriguus fons
Palladium laticem, & liquentia balſama mittit,
Hinc petit extremum auxilium jam proxima fato
Progenies; ægros artus hoc unguine tergent.
Hoc miſeris unum ſummo in diſcrimine rerum
Præſidium dubiæ menti, feſſiſque levamen;
Viribus, hoc certum pacati Numinis omen.
Hoc ſubit auſpicio vitæ melioris origo.

P.Conſt.Pulcharellus l.2.Egl.5.

Sacer Ordo.

QUid fugiunt ad metam oculi? tantumve tuendo
Prætereunt? alium viden illo in vertice fontem
Collis oliviferi, & liquentem in fonte Minervam?
Huc rorem æternum tacitè labentis olivi
Accipit; hac ungit geminas aſpergine palmas
Alma cohors, magno Supremum deſponſa Parenti;
Atque hinc fœta Deo vocem, ſenſumque feracem
Numinis accipiens, partus gerit ore perennes.
Hinc Cererem devotam aris, & myſtica fando
Vina ſacris libare licet, veſcique Tonantem,
Et facilem potu facili ſupponere menſæ,
Nec prius hoc liceat, quàm tu Diis proxime Præſul
Supplicibus Sanctum palmis illeveris unguen,
Et cœleſtem animis (tantum das poſſe litando)
Spirandi, fandique potens afflaveris auram.

Idem ibidem.

Matrimonium.

CErno alium, cui culta rigat florentia, rivum.
Nil uſquam uberius terris, nec purius aura
Ulla liquet. Sanctum circa ſedet agmen amantum,

A a At

Atque omnis genio pubes operata jugali.
His luſtratus aquis furias dediſcit iniquas,
Nec poſito ultra fines movet arma Cupido:
Sed tantum ſacro leges fovet igne maritas.
Hinc ſoboles nulla Cyprii cum labe veneni:
Et venit ad partus melior Lucina verendos.

Idem ibidem.

Eccleſiæ Navis allegorica.

.'.'.'.'.'.'.'.' Ratis ignea viſa per auras
Ducere flammantes media in caligine ſulcos,
Et vectare neces, perque æquora nigra timores
Quatuor ex omni mundi regione, carinæ
Incubuere animæ ventorum, turbinat Eurus,
Impellit Boreas, quaſſat Notus, Africus urget,
Conjurant elementa, volat tamen illa periclis
Tutior in mediis, æſtuſque illudit, & Auſtros,
Deſignatque ratem ſulco victore, gubernat
Quam ſceptro Petrus, clavoque timendus. Amoris
Hæc flammis compacta, Stygis ſupereminet undis.
Obruitur nunquam, ſemper jactata: agitatio firmat;
Et mage ventorum ſuccenditur ignea flabris.

P.Car.de Luca l.29.Dom.Laur.

Sacræ Preces.

ERgo propinquantis violento numinis œſtro
Tractus Aloyſius, taciturnæ noctis in umbra
Indulgere Deo quoniam juvat, emicat ardens
In medium conclave, toro demiſſus ab alto,
Hic poſitis terræ genibus manibuſque ſupinis,
Supplicis os, animumque gerens in vota laceſſit
Aurea vota Deum, quæ tum cum Numine ſolo
Solus agit? tacet os, oculorum labra loquuntur,
Verbaque ſunt lacrymę; donec ſuſpiria rumpunt
Cordis iter, ducuntque profundo è carcere voces.

P.Vinc.Guiniſius car 9.

Homo inter precandum extaſi correptus.

ILla novos, ſemperque novos aſpirat amores:
Stant oculi rerum immemores, raptuque ſupino
Ingenti lucem ablegant, cœlumque requirunt.
Vitales toto requierunt pectore motus:
Nec vigor extinctus, tacito licet ore ſepultus.
Nempe animum ſubiere perempti funera nati,
Et dolor humanis ſolvit præcordia curis,
Affixitque polo mentem, ſenſumque ſequacem,
Atque animæ vegetas per amica ſilentia vires.
Nil aciem circumfuſam, nil proxima ſentit
Verba ſalutantum, & ſtantes ad limina Divos.

P.Conſt.Pulcharellus l.1.car.6.

Nec mora: jam tenuis membrorum obſtacula rumpit
Spiritus; & molem, qua tardius ire ſolebat,
Linquit humi ſimplex, & jam ſine corpore vita.

Ipſe

Ipſe ſuas illi pennas Amor, ipſe volatum
Expedit, ipſe pari moderamine librat euntem:
Expenditque fugam, ne parte laboret iniqua.
Mox propria gravitate levis ſine remige penna
Carpit iter, mentemque tua Gonzaga volantem
Ducit inaſpecti ſecreta per atria cœli.
Ille quidem ſuperas ſecurus inambulat oras:
At corpus ſine mente jacet, non labra gubernat
Halitus ad vocem jam torpet anhelitus oris,
In venis jam ſanguis hebet, non palpitat imum
Pectus, & in media cor pectoris arce quieſcit.
Lumina fixa patent, ſtant tegmina neſcia flecti,
Immotumque ſupercilium; ferale cadaver
Dixiſſes, niſi quòd vitam ſapit oris honeſtas.
Neſcio quid ſpirat vitæ ſine munere vultus.
Aut ſi non ſpirat, ſperat tamen, æſtuat, ardet,
Sollicitatur, amat, gaudet, dolet. Omnis in uno
Statque, caditque color, ſe ſeque reciprocat æſtus:
Uſque adeò vultum, quamvis ſit diſſita longè,
Mens animat, nec in ore negat, quid tractet in aſtris.

P. Vinc. Guiniſius car. 9.

Mater ò caſtæ ſobolis, pudica
Mater ut mentis rapit ardor? ut te
Vectat aurato ſuper aſtra virtus
Axe Bootæ?
Dum poli pictam meditaris aulam
Nobilem ſtellis imitaris Arcton,
Hæc ſalo tingi metuit. ſolum tu
Tangere neſcis.
Ipſe te vidi, ſubito ſoluta
Mente lymphatam, atque Deo reſorptam:
Marmori vidi ſimilem, atque eandem
Corde liquato.
Fervidum pectus tumet intus, & cor
Solvitur, duravit Amor ſed extra,
Dædalus qualem potuit magiſter
Sculpere formam.
Ebrios ſenſus inhiantis implet,
Sobrios æſtus ſitientis explet.
Aureo cratere tibi propinans
Nectar amantum,
Membra ceu dulci rigat ille ſomno,
Interim ſponſo vigil elaboras;
Mens, & arcanis agitata curis
Corda fatigat.
I, vigor quò te rapit acer, & quò
Vis potens cordis citat; i beato
Pignore, & jam nunc patrio potiri
Incipe cœlo.

P. Io. B. Maſculus l. 2. Ode ult.

Amoris æſtro percitus entheo
Ad ſempiternos imperioſius
Raptaris Ignati lepores
Deliquio labefactus alto.
Dum derelictis transfuga ſenſibus
Deo propinquus, te procul exulas
Nexuque inhærentem tenaci
Te ſimili ſociare gaudes.
Stant membra ſegni languida frigore,
Mens acris intus conflagrat, ò amor!
O cordis igniti calores!
In gelido vigiles veterno.
Quæ mens in illo Numinis ubere
Erat? quis ardor? quis tibi pectoris
Senſus, tenenti larga ponti,
Larga ſoli bona, larga Divûm?
Rudis theatrum nobile cœlitum
Spectator intras: hinc ſapientior
Diſcedis, & te major auctus
Numinis uberiore lapſu.

Ben.Miclanus lib.Var.Car.

Supplicatio publica.

PRima figurato rutilant invecta metallo
Purpureæ vexilla Crucis; palleſcit imago
Auratæ ſuſpenſa trabi: lux cerea circùm,
Vitreaque effulgent clauſis ſpecularia flammis.
Tum juvenes, geminotum digerit ordine Patres
Et via Aventino teritur magis edita clivo.
Omibus in mortem tenui velamina flexu
Carbaſeas criſpata ſinus, & libera cinctu
Poplite fuſa tenus: queis margine ſutilis imo
Inſtita coniferas fluit interſtincta per oras:
Dextra gerit pariles ceris ardentibus ignes.
Quin etiam auratis fulgentia pegmata velis
Imponunt humeris: adytiſque elata repoſtis
Thure vaporatis portant ſimulacra metallis.
Tum numero librata pari diſcrimina vocum
Alternant: reſonant litui, nervoſque laceſſit
Sopitos fidicen, vociſque aſſultat imago
Rupibus, & longè fluvium perlabitur Echo.
Jam latii decus omne fori, ſanctique Senatus
Succedunt oſtrina manus: capita alta coruſcæ
Advelant, auroque nitent redimicula mitræ
Ipſe pater medium ſupereminet arduus agmen,
Et cinctus niveam triplici diademate frontem
Luſtrat adorantes ſubmiſſo poplite gentes.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 3.

Jamque ire hora jubet: jam clarum è turre celeuſma
Inſonat, è templo principe ſurgit iter.
Undique campani mugitibus intonat æris,

Vo-

Vocalique aer ſeditione fremit
Quà via cunque patet, qua altera, & altera ducit
Semita, ſeu dextra eſt, ſive ſiniſtra via;
Translatæ ex agris ſurgunt læto ordine ſilvæ,
Hoſpitaque hic illic compita fronde virent.
In media nemus urbe vides, ferroque reciſus
Nunc hìc radices advena lucus agit.
Urbica diverſo ſparguntur marmora flore:
Atque ubi flos non eſt, gramen, & herba jacent
Adde quòd ornatu domus omnis, & omnia cultu
Atria velantur, penſilibuſque ſacris.
Quaque expanduntur Tyrio fulgentia ſucco
Stragula, & Aſſyrio diſcolor arte tapes.
Magnificè pendent Aræ: ſtant aurea ſigna,
Multaque Apellea ducta tabella manu.
Ante aciem, primaque volant in fronte trophæa,
Et vexilla ſua latè animoſa Cruce.
Centum hinc, atq; alia in ſeriem centum alta coruſcãt;
Lumina, ceratis lumina ducta ſtriis.
Tertia formoſæ ſeries indulta juventæ,
Aligerum educit ſub ſua ſigna gregem.
Et teneros oſtentat Hylas, puerilia caſtra;
Hi pluma, & cultu verſicolore placent.
Hic Superum (portate viri, nam ſarcina magna eſt)
Condita cum pretio lipſana priſca cubant.
Succedit tergo Cantorum exercitus omnis,
Cantorumque duces Orpheus, atque Linus.
Turba Sacerdotum ut greſſu ſic proxima cantu
Vocales latè jactat in aſtra preces.
Agmine ab hoc, mortale nihil, parumque videres
Spectator, tua ſi lumina terſa forent.
Namque en, en ille aſtrigeri moderator Olympi,
Alba latens panis eſt ſimulacra, venit.
Pone genu quicunque vides, reverenter adora:
Hoc qui præcedunt, quique ſequuntur, agunt.
Myſta gerit Numen, Myſtam comitantur euntem
Ductore procerum, patritiuſque decor.
Flammatam manus una facem, premit altera ſertum
Diviparæ ſertum Virginis, atque preces.
Arridet faculis cœlum, & tot millia gaudet
Tædarum, totidem poſſe novare dies.
P. Io. Biſſelius l. 3. Vern. El. 23.

Quæ terris video cæli ſpectacula? cœlum
Æmula Roma refert. dum ſtellas explicat Heſper,
Roma viam facibus diſcriminat: ordine longo
Semita collucet flammis, alimentaque lucis
Devorat ignis edax, apiumque labore ſuperbus
Æſtuat, atque diem renovata in morte ſepultum
Attonitum vocat ex umbris, & noctis ab urna.
Tecta, viæque natant populorum flumine. Tybris

Dum vicina ſuis cernit ſpectacula ripis,
Geſtit aquis, plauſuque ſalit, torquata lucernis
Roma novis, ſurgens è flammis pulchrior, olim
Fumida quæ cecidit tædis combuſta Neronis,
Florum vere novo redimita, indutaque telis,
Quas inſignis acus, quas aurum flexile pingit,
Quas phrygium diſtinguit opus, quas inficit oſtrum,
Mollia quas animant vario ſubtegmine fila,
Exulta, vetereſque tuos oblita trimphos
Virginis in pompa melius rediviva triumpha.
Tympana jam plaudunt, lituique, tubæque: revulſis,
Machina jam clauſtris, & complexura penates,
Et fora procedis, facturaque turribus umbram.
P. Car. de Luca l. 20. Dom. Laur.

RES SACRÆ.

Imago Chriſti in Veronicæ Sudario.

Reddidit impreſſos candenti ſindone vultus
Effigiem Dei veram, ſqualentiaque ora
Humana non ficta manu, neque picta colore.
Miratur ſpeciem mulier viventia telis
Ora tuens, tantumque decus. radiata refulget
Majeſtas, & purpureis è ſanguine gemmis
Frons divina micat. radiant & lumine vepres,
Qui cinxere caput: regnique inſigne decorum
Spinifero implexum nexu diadema coruſcat.
Promiſſis hinc inde comis criſpatur in armos
Cæſaries intonſa; nitet gemmata cruore
Fimbria cinnorum, mentumque bicuſpide barba:
Liveſcunt colaphis tunſa ora, genæque tumentes
Livori, & ſacer horror ineſt, qui invitet amorem.
P. Ant. Millieus l. 20. Moyſ. Viat. to. 2.

TORMENTA, ET SUPPLICIA VARIA.

Tunc data libertas odiis, reſolutaque legum
Frœnis ira ruit; domini per viſcera ferrum
Exegit famulus: nati maduere paterno
Sanguine, certatum eſt cui cervix cæſa parentis
Cederet; in fratrum ceciderunt præmia fratres.
Buſta repleta fuga, permiſtaque viva ſepultis
Corpora, nec populum latebræ cæpere ferarum,
Hic laqueo fauces eliſaque guttura fregit.
Hic ſe præcipiti jaculatus pondere dura
Deſiluit percuſſus humo, morteſque cruento
Victori rapuere ſuas: hic robora buſti
Extruxit ipſe ſui, nec dum omni ſanguine fuſo
Deſilit in flammas, & dum licet, occupat ignes,
Colla ducum pilo trepidam geſtata per urbem,
Es medio congeſta foro, cognoſcitur illic
Quidquid ubique fuit ſcelerum.
Lucanus l. 2.

Exequere juſſa: dira lanienæ mala
Molire fortis, ſtrenuè exerce graves
Artes doloris, vinculis, flammis, rotis,
Sævis ferarum dentibus, lenta fame
Moriantur æquor quidquid horrendum expuit,
Hercynia quicquid nemora truculenti creant
Quicquid Goaſtæ, quicquid Heniochi pavent,
Ingere, Procuſtæ lectuli, pinus Sinis,
Diomedis aræ, ſqualor Augiæ gravis,
Odryſia menſa, lenta Mezentii lues,
Collata noſtris levia ſint monſtris mala.

P. Bern. Stephonius in Flav. ac. 2. ſc. 3.

.·. Horribiles in fortia colla ſecures
Expedit impietas. pardus, leo, tigris, & urſus
Chriſtiadum petit ungue latus furit: ignis in artus:
Obruit unda, ſecat gladius. penetrabile adurit
Frigus, ahena, faces, pix ingnea, lampas, & olla
Crux cruciat, fuſtes contundunt, guttura funes
Elidunt, unci lacerant, & ſcorpio: dentes
Jactati lapides populantur: fuſile plumbum
Viſceribus ſtridet: caudis raptantus equorum
Per vepres: avibus dant membra rapacibus: exta
Nuda tremunt; fibræ tractantur, & oſſa flagellis,
Et venæ ſaliunt. inventis corpora deſunt:
Creſcit at ingenium feritatis, & ipſa furores
Se pœnis ſuperaſſe ſuos mirantur & aſtus.

P. Car. de Luca l. 19. Dom. Laur.

Defecere mea laſſæ in cervice ſecures:
Et ſpatium fixæ non habuere cruces.
Ebibit aſſiduum feralis arena cruorem;
Et ſine cæde vident nulla theatra diem.
Luditur in jugulis; ſcenamque alit una voluptas,
Ebria cum tali pulpita rore madent.
Igne alios, fumoque necat: tunicaque moleſta
Intextos lenta vivere morte jubet.
Aſt alios atra, piceaque in nube flagrantes
Nocturni ſubigit luminis eſſe vicem.
Urſorum exuvias alios, ſumptaque ferarum
Pelle jubet alios aſſimulare feras
Mox acti rabie, venatica turba moloſſi
In nova decepto pabula dente ruunt.
Dumque urſos, aproſque putant, Actæonis ipſos
Ignari, & domino plebe jocante vorant.
Sed laniare canum quos ora miſerta verentur,
Sævius hos arcu tela ſonante necant.
Utque cavas uſquam lethalis arundo per aures
Tranſit, aut geminum perculit haſta latus.
Applaudit reſonans tantis orcheſtra cachinnis,
Centum Erymantheos ceu jugulaſſet apros. *Et inf.*
Quos ſtygio cultum pinguit deferre colubro,

 Hos

Hos ſuus aut fixo perluit enſe cruor.
Aut lento ſuccenſa foco ſartago cremavit,
Aut tumido merſos obruit unda ſalo.
Aut furor injecto lapidum tumulavit acervo,
Aut putrida infoſſos exanimavit humo.
Hos levibus jaculis, & acutis ira ſagittis,
Hos ſecuit rapidis acta quadriga rotis.
Hos gravis eliſo mactavit clava cerebro,
Hos avido forceps carpſit aduſta foco.
In medios ferram deſcendere vidimus artus,
Et fiſſa in partes hiſcere membra duas.
Vidimus accenſos oleo flamante lebetes,
Et Siculo fuſos ære ſonare boves.
Vidimus inſontes convulſo crine puellas
Raptari ad Paphiæ ſacra pudenda Deæ.
Vidimus exciſas inhonora clade papillas
Virginis, & laceras dente vacare genas.

P. Iac. Bidermanus Heroum. l. 3. El. 1.

Homo membratim cæſus.

CUm lacertos artus, æquataque vulnera membris
Vidimus, & toto quamvis in corpore cæſo
Nil animæ lethale datum, moremque nefandæ
Dirum ſævitiæ pereuntis parcere morti.
Avulſæ cecidere manus, exſectaque lingua
Palpitat, & muto vacuum ferit area motu.
Hic aures, alius ſpiramina naris aduncæ
Amputat: ille cavis evolvit ſedibus orbes,
Ultimaque effodit ſpectatis lumina membris.

Lucanus l. 2.

Flagellis cæſus.

ILle locum plagæ jam deſtinat, ille flagellum
Suſtulit, & corpus dum furit ore, ferit.
Heu teneri primis tinguntur ab ictibus artus:
Quid facient, repetent cùm fera flagra locum!
Fit vibex, fit livor, habet caro livida tuber,
Et ſuccedenti verbere tuber hiat.
Vulnus atrox ſequitur, manat de vulnere ſanguis;
Jam flagra, jam fuſo ſanguine terra madet.
Saxea nil viſo molleſcunt corda cruore,
Immò recrudeſcit, qui fuit ante, furor.
Ergo urgent, rabiemque acuunt; rue, percute, clamant;
Pas lateris ſupereſt integra, tunde latus
Tergus arant, rubroque trahunt nova vulnera ſulco.
Dic mihi quā ſegetem tam bona terra dabit. *Et inf.*
Attamen hoc veluti calybem faber improbe tundis,
Verberibus geminas verbera; flagra flagris.
Scorpius hamatis præcordia lancinat uncis,
Et ſacra ferrato carpitur ungue caro.
Jam manifeſta patent per vulnera viſcera: cerno
Jam propè laxatis cor micuiſſe fibris.

P. Car. Verdeus Piar. iacr. l. 1. El. 8. & 9. In-

Intendunt igitur nudato brachia vinclis,
Tranſverſoque jugo fixis hinc inde columnis
Suſpendunt, loriſque ſecant à vertice ad imos
Uſque pedes: per utrumque latus, per terga per armos,
Collaque, pectoraque innumeris ſonat ictibus acta
Taurea, ſenguineiſque ulmis, & vimine faſces.
Rumpuntur, truncæque volant à corpore virgæ;
Altius aut ſalcis merſæ rorantibus hærent.
Inſtant crudeles repetita incude miniſtri.
Nec quadragenas minus una infligere plagas
Solliciti: petitur populo miſerabile pœnæ
Oſtentum, placare feras quod poſſit, & ipſos
Immanes ſolo aſpectu terrere leones.
Alternantque vices feſſi, nec verbera lege,
Nec numero, nec more rotant. jam tergora coſtis
Rupta fluunt, numeranda horrent ſine pellibus oſſa,
Hoſtia nudata eſt detracto vellere, & unum
Cernitur informi toto jam corpore vulnus.

P. Ant. Millieus l. 19. Moyſ. Viat.

Pellis viventi detracta.

CLamanti cutis eſt ſummos direpta per artus,
Nec quicquã niſi vulnus erat; cruor undique manat;
Pelle micant venæ: ſalientia viſcera poſſes,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.

Ovidius l. 6. met.

POENÆ, SIVE PLAGÆ ÆGYPTI.

Plaga Prima. Sanguinis.

SIc ait, & Pharias ceu vulnere ſauciat undas.
Et rude percuſſum reſpergit ſanguine flumen.
Extemplò exhauſti latices, & limpidus humor
Defecere vadis: impleverat omnia ſanguis,
Flumina, ſtagna, lacus, puteos, vivaria, foſſas
Euripoſque, cadoſque, urnaſque, & aquaria vaſa;
Omnia ſanguis erat. *Et inf.* Spumantibus undis
Gurgite purpureo fumans devolvitur amnis,
Et ſonat; ardentes collucent ſanguine ripæ.

Plaga Secunda. Ranarum.

AT ſimul ut virga elata ſtagna, atque paludes
Increpuit Vates, juſſit erumpere ranas:
Erupere cavis conſerta examina ſtagnis,
Invaduntque procul campos, & ſaltibus altis
Tranſiliunt tumulos: alacres jam mœnibus inſtant
Turritis: hoſtem nullus jam diſtinet agger.
Rauciſonas ſuper hæc laterum de follibus amplis
Inflavere tubas, horrendaque claſſica toti
Ægypto intonuere. tremunt Bumaſtis, & arces
Mempheos: è muta nam nulla advecta Seripho,
Sed venere ab aquis, ſtagniſque ſonantibus omnes.
Excluſi tectis coeunt in compita cives

Ferali exciti cantu, & bufonibus atris,
Qui cognata jugant audacibus agmina ranis,
Luctiſoniſque citant triſtes ululatibus umbras.
Horreſcit turbata Pharos rumpentibus aures
Ventiloquis: bullit tellus, nec flumina ceſſant
Eructare luem, raucamque emittere gentem
Gurgitibus: ſaliunt immani corpore ventres,
Obſcœnoſque ferunt celſa ad palatia rictus.
Exturbant thalamis regem, & convicia cantant
Importuna epulis: raſis mantilia villis,
Et citrios orbes, & pulvinaribus aureis
Surgentes maculant ſpondas; quin lancibus ipſis
Proluviem fędam exſolvunt ignobilis alvi.

Plaga Tertia. Culices.

ERgo iterùm juſſus percuſſo pulvere Moſes
Attollit culicum nimbos, & in aera ſpargit.
Ac ſubitò alatas veluti ferat Auſter arenas
Eripuere diem: volat atro turbine peſtis
In pecudes, hominesque ruens; ceu faucibus Ætnæ,
Aut volet irati ſparſus cinis ore Veſevi.
Nec fas eſt exire oculis ſubtilia tela,
Mole adeò nulla ſenſus corpuſcula fallunt,
Effugiuntque aciem: quibus eſt cutis arida venter,
Perſpicuæque hyalopennę, tenuiſſima crura,
Subtileſque pedum fibræ, cava buccina roſtrum,
Spiculaque, & tremulo molles filamine caudæ:
Cornua dant fronti duo Serum è ſtamine fila.
Vix hoſtem ſentire licet, niſi vel licet aures
Advolitans, tenuique turba jam vulnera figat,
Aut canat exili ſtimulans ſe ad bella ſuſurro.
At cùm purpureo tumuit jam ſanguine venter,
Et ſatur, infixa tamen hæret cuſpide pelli.
Senſere hanc peſtem Pharii; nam cuncta ſonora
Corpora nube premunt, & apertis ſenſibus intrant,
Configunt oculos, patulis ſe naribus abdunt:
Reſpirare nefas: adeò ſpirabile cęlum
Obſedere; ſimul vitæ in penetralia lapſi
Faucibus, ægra agitant crebro vitalia fletu.

Plaga Quarta. Muſcæ.

ECce tibi ad culices majoribus agmina muſcis.
Omnigena adiiciā, ut ſtimulis penetrātibus angant
Te, populumque tuum & diris pruritibus urant.
Haud ſecus ac juſſæ faciunt ſtridentibus alis
Inſiliunt, & ſe medios jaculantur in hoſtes.
Nunc ultro, citròque fremunt, nunc recta ſonantes,
Nunc trāſverſa ſecant ſpatia, aut glomerantur in orbes.
Olfaciunt longè prædas, olentia longè
Corpora quadrupedum, aut hominum librantur in ora:
Spiculaque infigunt membris, & cuſpide ſugunt
Purpureas venis animas, artuſque cruentant

Infor-

Informes; manat ſanies, & tubera ſurgunt,
Ulceraque infuſo crudeſcunt fœda veneno.

Plaga Quinta. Peſtilentia pecoris.

IN pecudes igitur lucem non amplius unam
Deſævit peſtis Pharios graſſata per agros,
Non ſerpit contage malum: vis ignea cœlo
Ingruit. & tumidis linguas in faucibus angit.
Sternuntur ſtabulis pecudes, ſternuntur & agris
Corpora magna boum, & qui luctus Martis, equorum.
Caprigenum pecus omne perit: cum fortibus urſis
Frugales etiam, ac faciles ad frena camelos
Tiſiphone abripuit letho: neque cura medentum
Ulla juvat, non Philliridæ, non Pæonis artes.

Plaga Sexta. Scabies, & Vlcera.

.:.:.:. ſed ubi ſummos eduxit in artus
Sanguinis accenſi falſos uredo vapores:
Tum prurire cutis maculis ſparſim aſpera rubris
Incipit, atque acri morſu pruriginis ungues
Sollicitat: tunicis humeros, & brachia primum
Motibus alternis agitant, torquentque fricantes
Collaque, pectoraque, & lumbos, & crura pudore
Sepoſito; neque enim prohibet præſentia regis,
Quin proceres ipſi vel coram Principe geſtu
Indecores ſcabiem attrectent, & turpiter ora
Torquentes rugis, lanient immaniter ipſi.
Aſſurgunt pabulæ; papulis mox tubera ruptis
In cruſtas vertere: ardent fœda ulcera membris,
Exutique ſuis erumpunt pellibus artus
Extantes, laxaque tument ſine cortice fibræ.
Stare loco neſcit ſcabies, fricat, intremit, horret,
Intus enim ſacer ignis edit.

Plaga Septima. Grando.

.:.:.:. ollis ſupra caput adſtitit imber
Saxeus, immiſſæque faces, & fulminis alæ
Incluſere fugam trepidis: tonat arduus æther.
Tela volant accenſa, cavis terra ima remugit,
Diſſultant montes, contorquent flamina ſilvas:
Tempeſtas inviſa gelu toto aere nubes
Alligat, eliſaſque immani grandine frangit,
Præcipitatque; ruunt ex alto ingentia ſaxa,
Cunctaque mole ruunt, homines, armenta, feraſque.
Silvarum laceratur honos: vix tecta colonos
Protexere: petunt imis ſpelæa cavernis,
Confuſique feris latitant: gemit obruta tellus,
Atque altis ſegetes lapidum conduntur acervis.

Plaga Octava. Locuſtæ.

.:.:.:.:. omnibus ora
Roſtrata, & ſimiles ferris duplici ordine dentes:
Mobile ſub galeis caput altè aſſurgit acutis:
Cornei, & extantes oculi; prolixior alvus

Definit in rigidas caudata cuſpide falces:
Poplite contento nervoſis cruribus omnes
Evibrata ſolo ſaltu jaculantur in auras
Corpora. Gnoſſiacis credas exiſſe ſagittas
Arcubus: at ſubiens pictas Notus adjuvat alas,
Auſtrinæque volant ſubvectæ flatibus auræ.
Jam ſegetum nihil eſt in agris: jam gramina campis
Nulla virent; jam nulla tegunt pomaria frondes,
Nullaque jam arroſis frondet umbracula ſilvis.
Tum ſpoliant libris ramos, virgultaque carpunt
Arida, ut immites bacchas hauſere vorando
Nil durum, aut immite fami tam triſtia monſtra
Inveniunt: ſubeunt tectis, ſtridentque ſonantes
Per thalamos, cellaſque omnes.

Plaga Nona. Tenebræ.

Nox mediam rapit axe diem, & ferrugine fuſcat
Letheis Pharios nebulis, & carcere nigro
Implicuit; quo quiſque loco deprenſus, inhæſit
Arctatus vinclis tenebrarum, & compede mortis,
Arrectiſque horrore comis. ſeu fortè viator
Carpit iter notum campis; ſeu curvus arator
Verſat agrum cultu, & glebas exercet inertes:
Sive foro aut lectis cives, vel publica cura
Vel privata tenent ſtudia; improviſa repentè
Obnubit caput, atque iiſdem veſtigia figit
Horrida nox immota locis; gelidoque pavore
Concutit ambiguos ſuperentne? an terra dehiſcens
In cæcas Erebi vivos detruſerit umbras?
Nam ſævæ exterrent facies, & ſpectra ferarum
Curſantum juxta, & paſſim per tecta vagantum.
Nec tamen adſtantes cuiquam ſpectare propinquos,
Aut notos nox illa dedit cognoſcere vultus,
Sed gravior tetro in pœnas à ſulphure fulſit,
Objectique metu majora pericula veris.

Plaga Decima. Cædes Primogenitorum.

Evigilant, & vera vident, vera arma, viroſque
Ardentes ſquamis, & non errantia tela
Primigenum à jugulis, ſortitaque vulnere membra
Lethifero; confuſa ſonant clamoribus omnia,
Et lacrymis trepidi occurrunt ad ſpectra parentes,
Effuſæque comis matres: ut quemque cubili
Exturbavit amor ſobolis, ſubitique timores
Semianimem ejecere thoro; nudumque voluti
Ad genva amplexu ferrum conantur, & iras
Hoſtiles inhibere: manus ſimulacra relinquunt
Dilapſa in ventos, tenuique ſimillima fumo.
Vulnera certa madent, verique in morte dolores.
Dant gemitus, miſeroque vocant clamore parentes
Auxilio: plerique thoris percuſſa relictis
In gremium matrum morituri corpora jactant.

Co-

Conantes alios ſtratis exire, ſupinos
Conatu in medio vires, & vita fefellit
Defecere, thoroque caput poſuere relapſum.

P. Ant. Millieus l. 18. Moyſ. Viat. l. 23. & 5.

Sanguineas hic Nilus aquas, propriumque cruorem
Horret, & obſcænis dubium ſe quærit in undis
Et timet, & pleno longum ſitis aridus amne.
Inde per ingentes cumulos agesta putreſcunt
Agmina ranarum, fœto quas flumine Nilus
Extulerat virgæ imperio, Phariaſque per oras
Infeſtare domos, ipſumque laceſſere regem
Miſerat, eduramque malis infringere mentem,
Omnis & in ciniphes terræ tum pulvis abibat,
Cogebatque latere Magos, dextramque fateri
Numinis, & victas ſignis majoribus artes.
Inde graves vario generis diſcrimine muſcæ
Figebant proceres, importunoque tumultu,
Infixoque altè roſtris crudelibus œſtro,
Dira fatigabant regem, veniamque precari
Moſis, & eluſum urgebant non fallere Numen.
Hinc ſævæ pecudum ſtrages, cute fœda tumenti
Ulcera, & inſani per putria membra dolores.
Inde per horribiles nimbos eliſa micabant
Fulgura, vaſtatiſque furenti turbine campis
Fulminibus grando mixtis glomerata per auras
Exitium fatale viris, pecudumque ferebat
Armenti, gregibuſque ruens; tum ſi qua virenti
Gramine læta ſuper Phariæ poſt fulmina terræ,
Denſa locuſtarum nubes effuſa vorabat.
Inde videbatur terra palpabilis aura
Nox ſtygis, & diræ tenebris horrentibus umbræ:
Affixique loco Pharii, indomitaque revincti
Nocte, catenatis ferri ceu compede membris.
Vincta adamantæi religarent corpora nexus.
Dira per hæc dare terrificis ſe ſpectra figuris
Attonitorum inſtare oculis, immanibus aures
Perculſas urgere ſonis, intendere ſævas
Horrifico terrore minas. gravioraque letho
Omnia, concuſſis diros inferre labores
Senſibus, inſanas furiare in pectore mentes
Et ſtygis in ſontes rabidum exercere furorem.
Parte alia Pharii per ſingula mœnia regni
Damnataſque domos, hæres ubi maſcula proles
Peſtiferæ cædes & plurima mortis imago,

P. Ant. Chanut. in Parn. Poet. Soc. Jeſu.

Nam ſua ſanguineum traxiſſe fluenta colorem
Vidit, & infeſtos ſtare cruore lacus.
Vidit, & informi deformes agmine ranas,
Inque fora, inque domos, inque ſubire penus.
Tum ciniphes infame genus, quo pulvere jacto

Fer-

Fertilis innumeros undique fudit humus.
Inde vagas alios venientes agmine muſcas;
Nulla gravis genti plaga perinde fuit.
Vaſtavitque ſuo miſerè graſſata veneno,
Cornigerumque pecus, lanigerumque lues.
Ulcere prætereà putruerunt corpora fœdo,
Et liquor arcendo deerat, & herba malo.
Fulmine tum mixto cecidit fera grando, ſatoſque
Perculit hibernus ventus, & imber agros.
Quod reliquum à nimbo fuerat, populata locuſta eſt;
Debuerat plagis tot ſapuiſſe Pharos.
Non ſapuit, denſis igitur damnanda tenebris
Gens fuit, ò tenebris digne Canope tuis.
P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. el. 6.

CLAMOR, ET STREPITUS INGENS.

Excepit reſonis clamorem vallibus Æmus,
Peliaciſque dedit rurſus geminare cavernis,
Pindus agit gemitus, Pangæaque ſaxa reſultant,
Oetææque gemunt rupes, voceſque furoris
Expavere ſui tota tellure relatas.
Lucanus l. 6.

Tollitur immenſus deſerta ad ſidera clamor,
Phlegræis quantas effundit ad æthera voces
Terrigena in campis exercitus; aut ſator ævi
Quanta Cyclopas nova fulmina voce popoſcit
Juppiter, extructis vidit cum montibus ire
Magnanimos raptum cœleſtia regna Gignantes.
Sil. Italicus l. 9.

Plauſus reſonantibus tubis, & tormentis.

Excipient illum læto Mavortia plauſu
Agmina: pulſabant feſtis clangoribus auras.
Jam ſe ſe inſtructis ingens exercitus alis
Expedit: æratæ littus cinxere catenæ.
Jam colles clamore virum, clangore tubarum
Diſſultant: jam flammivomo Cyclopea partu
Æra ſonant: jam tecta novo gratata parenti
Dant ſonitum, cœlo ruptis crepitantia flammis;
At procul excelſæ ſummis de mœnibus arcis
Tercentum ingentes tonitrus, centum ænea rumpunt
Guttura, Vulcano multum ſaturata ſonoro.
P. Conſt. Pulcharell uſl. 1. car. 8.

Concurſus multorum unum in locum confluentium.

..... mixtum confluxerat undique vulgus,
Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properaſſe: aut devaſtantibus arva
Hoſtibus in tutum trepidos fluxiſſe colonos.
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſſe viros, confuſoque ordine matres:

Per-

Permixtos pecori agricolas, hos jungere plauſtra,
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus: reſono compleri cuncta tumultu.

Sannazzarius l.2.de par.Virg.

Huc omnis fuit ordo, premit, premiturque viro vir:
Et populi levis unda repercutiente ſequentem
Anteriore fremit; nec ſe capit ipſa, ſed urget
Se magis, & ſimili ſemper curſu, atque recurſu
Volvitur unde fluit, ſe ſeque reciprocat æſtus.

P.Van-Guin-ſius car.1.

Exin turba frequens, nullo diſcrimine, raptim
Tendere in occurſum, & viduatis mœnibus omnis
Unà ætas ruere, ac totis effervere portis.
Mixta virûm, matrumque manus, ſimul innuba proles
Defixis inhiant oculis: ut crine decorum
Aſſurgat caput: ut candentia terga fatigans
Cornipedis, habiles pulchrè conſurgat in artus.
Mirantur. puerisque oſtentant ſingula matres,
Nec vidiſſe ſat: iterùmque, iterùmque propinquant
Viſendi ſtudio. labor eſt inhibere ruentes,
Molirique viam, & turba defendere Regem.

P.Dion.Petavius in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

.·.·.·.. mox longa ambage viarum.
Circumfuſa ruit per montem turba: patenti
Concurſus fervet, ſtudiiſque in limine: plauſus
Exoritur, fremituſque: terit, teriturque viro vir
Unda repercutitur, rurſuſque propinquat; & unde
Miſſa fluit, refluit; manibuſque obnixa recurrit;
Urget, & irrumpit, pectuſque carinat, & ulnas,

P.Car.de Luca l.17.Dom Laur.

Ut primùm hæc exorta dies, fervere tumultu
Compita, complerique forum, vicinaque magno
Templa foro. effundi tectis confuſa ruentum
Agmina: fortunæ, ſexus, ætatis & omnis
Per fora, perque vias denſæ concurrere nubes:
Invadique propinqua foro per tecta feneſtræ,
Limina, congeſtis tabulata inſeſſa catervis,
Ipſaque contempto ſubiti diſcrimine lapſus
Intrepidis onerata gemunt ſuggrundia turbis.

P..Ant.Chanut.in Parn.Poet.Soc.Ieſu.

FAMA.

FAma, malum quo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo,
Parva metu primo, mox ſe ſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.
Monſtrũ horrendũ, ingens: cui quot ſũt corpore plumæ,
Tot vigiles oculi ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſubrigit aures,
Tam ficti, pravique tenax, quàm nuntia veri.

Virg.l.4.Æn.

Orbe

Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas, triplicis confinia mundi:
Unde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit.
Inſpicitur, penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte, dieque patet, tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſque refert, iteratque, quod audit;
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte,
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis.
Atria turba tenet, veniunt leve vulgus, euntque.
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum, confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures.
Hi narrata ferunt aliò, menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid novus adiicit auctor.
Illic credulitas, illic temerarius error,
Vanaque lætitia eſt, conſternatique timores,
Seditioque recens, dubioque auctore ſuſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt, totumque inquirit in orbem.
Ovidius l.12.met.

Quam pater omnipotens digna, atque indigna canentē
Spargentemque metus, placidis regionibus arcet
Ætheris: illa fremens habitat ſub nubibus imis
Non Erebi, non diva poli; terraſque fatigat
Quas datur, audentem primi ſpernuntque, foventque:
Mox omnes agit, & motis quatit oppida linguis.
Val. Flaccus l.1. Argen.

Utinam falſo jactata metu
Pennata volet fama ſatelles,
Auctor inanis ſæpe tumultus:
Sæpe tumultus nuncia veri.
Quæ luce ſedens, & nocte ſedens
Turrita ſuper culmina regum
Mille per artus vigiles pandit
Oculos, totidem ſubrigit aures
Anxia cuſtos: primæque anceps
Auræ tenues legit afflatus:
Mox ambiguo dubitat ſono,
Serit incerti verba ſuſurri:
Inde capaces fuſa per aures
Vulgi, celeres explicat alas:
Duplicanſque metus creſcit eundo
Inter terras, inter & aſtra
Lapſa volatu traiicit urbes.
Gravis exoriens rumore levi,
Levis emoriens rumore gravi.
Quidquid & alter prodidit auctor,

Quid-

Quiddam auditis levis effingens:
Hoc multiplici voce remiſſum
Alter pronas narrat ad aures.
Credita vulgo verba bibaci
Manant porrò ſparſa per orbem,
Quibus acceſſit credulus auctor
Alter, & alter.

P.Ber.Stephonius in Criſ.Ac.3.in Cho.

Fama, quam tellus peperit ſororum
Ultimam Cæo, Enceladoque fratri,
Quæ ſuper turrita ſedes potentum
Culmina regum.
Abdit's illi domuum latebris
Arbitrio quidquid faciunt remoto,
Quidquid in fidam tenui ſuſurro
Conditur aurem:
Viſa tu nulli ſpecularis audax,
Victa tu nunquam liquido ſopore,
Principum nullos verita, aucuparis
Anxia cuſtos.
Inde per linguas populi recepta,
Inter & terras celeri volatu,
Inter & cœlum duplicas tumultus,
Falſa remiſcens.
Mox & id nunquam meritos tyrannos
Laudibus geſtis onerare fictis;
Principes æqua ſpoliare laude
Auſa merentes.

P.Oddo de Comitibus Ode 1.ad Scip.Card.Burg.

MORS.

Fatalem populis ultro proſcentibus oram
Admovet atra dies, ſtygiiſque emiſſa tenebris
Mors fruitur cęlo, bellatoremque volando
Campum operit, nigroque viros invitat amictu
Nil vulgare legens, ſed quæ digniſſima vita
Funera præcipuos annis, animiſque cruento
Angue notat; Jamque in miſeros penſum omne ſororum
Scinditur, & furiæ rapuerunt licia Parcis.

Statius l.8.Theb.

Horrida ubi ſolio ſqualet Regina ſuperbo
Exeſas populata genas, & lurida frontem,
Conſumptoque cavas ſuſpendit pectore coſtas.

P.Alex.Donatus l.2.car.16.

Regina monogramma exuſta ſine ſanguine
Sãguinolẽta, inanima corporata ex oſſibus ſine corpore
Funeſta infunerata, funus ipſa cùm ſit. ſcilicet
Mors illa eſt, cui ſub lunam vivunt omnia:
Triſte ſatellitium circa ſe ferruminat
Orci curas tabificas, & ſitim, & famem,

Ma-

Maciem, ſenectam, lacrymam, ſuſpirium
Laborem, ærumnam, luctuoſa cum lue.
P. Leo Sanctius flor. to. 2. Tit. Auro. 3. Sal.

Non exoratæ ſedes hìc effera mortis
Formidanda domus duro cubat illa ſedili,
Ore minax, & falce manum munita cruenta
Monſtrum horrẽdum, informe, ingens: effoſſa cavernis,
Cui geminis abit interius ſtructura genarum,
Luminaque introrſus tetro pallore recedunt.
Cervix orba comis: dura cutis aſpera pelle:
Stat cava frons, laceræ nares, ſitus aridus oris
Semper hiat, ſcabra livent rubigine dentes.
Tum ventri nullus tenui modus; oſſibus ingens:
Tota riget, ſolæ reſtant in pectore crates:
Cruraque vix ægrum ſuſtentant tenuia corpus.
Pallor in aſpectu, facieſque ſimillima buxo.
Ben. Milanus in lib. Carm.

Oſſea viſceribus vacuo illi pectore crates;
Ventris hiat pro ventre locus: patet arida calva
Per vacuos radiorum orbes, perque oris hiatus
Exeſi nigra crepitant rubigine dentes,
Illuſæquæ ſonant raro jam pectine malæ:
Oſſaque luxa cavis immane extantia lumbis:
Spicula trunca manu; & falcis inutile ferrum.
P. Ant. Millieus Moyſ. Viat l. 20.

Homo moriens.

LAbitur exanguis, labuntur frigida letho
Lumina, purpureus quendam color ora reliquit.
Virg. l. 2. Æn.

Diriguitque malis; pullos movet aura capillos,
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina mœſtis
Stant immota genis; nihil eſt in imagine vivum.
Ipſa quoque interitus cum duro lingua palato
Congelat, & venæ de ſiſtunt poſſe moveri,
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt.
Ovidius l. 6. met.

Solvitur omne decus letho, niveoſque per artus
It ſtygius color, & formæ populatur honores.
Ambroſiæ cecidere comæ, violataque cervix.
Marmoreum in jugulum collo labente recumbit.
Sil. Italicus l. 11.

Tunc toto macies ſubire vultu,
Et palleſcere bellæ imago formæ,
Et livere genæ, ſuique pergent
Oblitæ decoris rigere malæ:
Tunc mutæ titubare verba linguæ;
Et fractis oculi emori vitellis.
Tunc frigeſcere ſanguis, & gelata
Vitalis tenor abſtinere vena

Ipſo

Ipſo tu tamen à gelu æſtuabis,
Cum frœnis dolor irruet ſolutis.

P. Iac. Bidermanus l. 2. ſilv. 7.

Homo mortuus, ſive cadaver.

QUippe iter accelerat, propiuſque informe cadaver
Viſendum nigras greſſu diverberat umbras,
Illi abſumpta cutis reſolutaque viſcera ſubter:
Spina cavas vacuo ſuſpendit pectore coſtas,
Oſſaque dilapſis ſqualent arentia nervis.
Ora carent oculis, conſumptis lurida malis,
Et putres ſcabra ſervant rubigine dentes.

P. Alex. Donatus l. 1. Conſt.

Hunc ſuper effigies hominis compoſta jacentis
Extendit gelido calce rigente pedes.
Fracta labat cervix, humerique, & brachia languent,
Nec tenor in venis eſt, nec in oſſe vigor.
Stat macies, cecidere genæ; cutis arida pendet,
Nec calor in membris eſt, nec in ore color.
Auctorata ſilent Samii labra lege magiſtri;
Et nihil in ſurda proficit aure ſonus,
Ipſa diem excludunt obductis lumina valvis,
Æternaque oculos nubila nocte premunt.
Cereus iſte color, facieſque ſimillima buxo,
Dentis heri libyci nobile vicit ebur.
Qui digiti gemma teretes fulſere Sabæa,
Jam mage Riphæo diriguere gelu.
Lingua tacet, cantarat heri. manus utraque torpet
Utraque Circenſi in pulvere plauſit heri.
Denique languet iners immoto corpore truncus;
Saltarant agiles inde heri, & inde pedes.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. ep. 1.

Biſſenos ubi Sol deinde menſes
Conſueta ſemel orbita peregit.
Jam toto caro vanuit ſepulcro;
Ut viſa neque pelle, nec capillo
Quærant lumina, Calve, quis fuiſti?
Criſporum caput inſcium eſt pilorum;
Stant binis vacui ſinus ocellis,
Et toto fugit os ab nudis
Dumtaxat manet oſſibus ſuperſtes
Rerum deſita mentio tuarum.

Idem l. 2. ſilv. 7.

MORS VIOLENTA.

Homo ictus fulmine.

TAlia dicentem toto Jove fulmen adactum
Corripuit: primæ fugere in nubila criſtæ,
Et clypei niger umbo cadit, jamque omnia lucent
Membra viri, ceduntacies, & terror utrinque
Quò ruat, ardenti feriat quas corpore turmas.

In-

Intra ſe ſtridere facem, galeamque, comaſque
Sentit, & urentem thoraca repellere dextra
Conatur, ferri cinerem ſub pectore tractat.
Statius l. 10. Theb.

Ipſe ſua rapidum candenti è ſulphure telum
Molitur dextra: claraque è nube triſulcum
In ferale caput valido rotat impete fulmen.
Sed tacitę cecidere faces, flammæque cadentis
Conſcius Herodes nullo hauſit teſte vaporem.
Viſcera confeſtim, venaſque jacentis, & artus,
Oſſaque, & infuſas durata per oſſa medullas
Flamma voravit edax, & noxia pectora rupit.
P. Iac. Bidermanus l. 3. Heroum.

Homo terra abſorptus.

.:.:. ecce altè præceps humus ore profundo
Diſſilit, inque vicem tremuerunt ſidera, & umbræ
Illum ingens haurit ſpecus, & tranſire parantes
Mergit quos, non arma manu, non fræna remiſit,
Sic ut erat, rectos defert in tartara currus;
Reſpexitque cadens cœlum, campumque coire
Ingemit, donec levior diſtantia rurſus
Miſcuit arva tremor: lucemque exclusit averno.
Statius l. 7. Theb.

Mors hominis ex altiori loco dejecti.

.:.:. quos enim præceps locus
Reliquit artus? oſſa diſiecta, & gravi
Eliſa caſu: ſigna clari corporis
Et ora, & illas nobiles patris notas.
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta cervix, ſilicis incuſſu caput
Raptum cerebro penitus expreſſo, jacet
Deforme corpus.
Seneca in Troad. ac. 5. ſc. 1.

Mors Sampſonis, & Philiſtæorum ex theatri ruina.

Talia vociferans magna vi concutit alta
Fulcra columnarum, quo impulſu contremuerunt
Tecta; Philiſtæi clamorem ad ſidera tollunt.
At Sampſon nitens de cardine fulcimenta
Marmorea evellit: ſolvuntur tecta, ruuntque
Præcipitata ſolo: pars in cervicibus hærent
Herois, poteratque domum fulcire labantem
Qui impulerat, ſed ſponte cadens, frangenda ruinis
Membra dedit, voluitque mori, ne viveret hoſtis.
Tunc ſtrepitus tectorum ex omni parte ruentum,
Saxorumque fragor colliſorum, & morientum
Aſtra flagellarunt gemitus, paulò ante jocoſis
Aſtra ſonis, plauſuque levi pulſata theatri.
Quis faciem horrendæ cladis, quis funera cantu
Æquiparare queat? populorum extincta jacebant
Mil-

Millia, denſa locis: quique ora noviſſima fati
Una, & funus idem, indiſtinctaque mortis imago.
Omnibus effracto capita exiliere cerebro
Et vultus laceri, & turpatus vulnere ſanguis,
Et tumuli ante necem, & buſtum commune ruinæ.
P. Gul. Dondinus in car. Sampſ. lud.

MORS VOLUNTARIA.

Cædes ſui ipſius.

AT trepida, & cœptis immanibus effera Dido
Sanguineam volvens aciem, maculiſque trementes
Interfuſa genas, & pallida morte futura,
Conſcendit furibunda rogos, enſemque recludit
Dardanium. atque illam media inter talia ferro
Collapſam aſpiciunt comites, enſemque cruore
Spumantem, ſparſaſque manus.
Illa graves oculos conata attollere, rurſus
Deficit infixum, ſtridet ſub pectore vulnus,
Ter ſe ſe attollens, cubitoque innixa levavit:
Ter revoluta toro eſt: oculiſque errantibus alto
Quæſivit cœlo lucem, ingemuitque reperta.
Virg. l. 4. Æn.

Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quoque erat accinctus, demiſit in ilia ferrum.
Nec mora, ferventi moriens ex vulnere traxit,
Et jacuit reſupinus humo, cruor emicat altè.
Ovid. l. 4. met.

..... & jam media orſa loquentis
Abſtulerat plenum capulo latus: ille dolori
Pugnat, & ingentem nixu duplicatus in ictum
Corruit, extremiſque animæ ſingultibus errans
Alternus nunc ore venit, nunc vulnere ſanguis.
Statius l. 3. Theb.

Sic ait, inſignemque animam mucrone coruſco
Dedignantem artus pridem, mœſtamque teneri
Arripit, inque uno quæſitam vulnere rumpit,
Sanguine tunc ſupargit turres, & mœnia luſtrat.
Idem l. 10. Theb.

FUNUS, VEL EXEQUIÆ ANTIQUO RITU.

NEc minus intereà Miſſevum in littore Teucri
Flebant, & cinere ingrato ſuprema ferebant.
Principio pinguem tædis, & robore ſecto
Ingentem ſtruxere piram: cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupreſſos
Conſtituunt, decorantque ſuper fulgentibus armis.
Pars calidos latices, & ahena undantia flammis
Ex-

Expediunt, corpuſque lavant frigentis, & ungunt.
Fit gemitus: tum membra toro defleta reponunt,
Purpureaſque ſuper veſtes, velamina nota
Coniiciunt: pars ingenti ſubiere pheretro.
Triſte miniſterium, & ſubjectam more parentum
Averſi tenuere facem: congeſta cremantur
Aurea dona, dapes, fuſo crateres olivo.
Poſtquam collapſi cineres, & flamma quievit,
Reliquias vino, & bibulam lavere favillam:
Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno.
Idem ter ſocios pura circumtulit unda,
Spargens rore levi, & ramo felicis olivæ,
Luſtravitque viros, dixitque noviſſima verba.

Virg. l. 5. Æn.

Jam pater Æneas, jam curvo in littore Tarchon
Conſtituere pyras: huc corpora quiſque ſuorum
More tulere patrum: ſubjectiſque ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cœlum.
Ter circùm accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos, ter mœſtum funeris ignem
Luſtravere in equis, ululatuſque ore dedere.
Spargitur & tellus lacrymis, ſparguntur & arma:
It cœlo, clamorque virûm, clangorque tubarum,
Hinc alii ſpolia occiſis direpta Latinis
Coniiciunt igni galeas, enſeſque decoros
Frœnaque, ferventeſque rotas: pars munera nota,
Ipſorum clypeos, & non felicia tela.
Multa boum circà mactantur corpora morti.
Setigeroſque ſues, raptaſque ex omnibus agris
In flammam jugulant pecudes: tum littore toto
Ardentes ſpectant ſocios, ſemuſtaque ſervant
Buſta, neque avelli poſſunt, nox humida donec
Invertit cœlum Stellis fulgentibus aptum.

Virg. l. 11. Æn.

Triſtibus intereà ramis, teneraque cupreſſo
Damnatus flammæ torus, & puerile pheretrum
Texitur: ima virent agreſti ſtramina cultu.
Proxima gramineis operoſior area ſertis,
Et picturatus morituris floribus agger.
Tertius aſſurgens Arabum ſtrue tollitur ordo
Eoas complexus opes, incanaque glebis
Thura, ab antiquo durantia cinnama Belo.
Summa crepant auro, Tyrioque attollitur oſtro
Molle ſupercilium, tereteſque hinc undique gemmæ
Irradiant medio Linus intertextus acantho,
Lethiferique canes: (opus admirabile ſemper
Oderat, atque oculos flectebat ab omine mater.)
Arma etiam, & veterum exuvias circumdat avorum,
Inde ingens lacrymis honor, & miſeranda voluptas.
Muneraque in cineres annis graviora feruntur.

Nam-

Namque illi, & pharetras, brevioraque tela dicarat
Feſtinus voti pater, inſonteſque ſagittas.
Spes avidæ: quas non in nomen credula veſtes
Urgebat ſtudio? cultuſque inſignia regni
Purpureos, ſceptrumque minus? cuncta ignibus atris
Damnat atrox, ſuaque ipſe parens geſtamina ferri.
Statius l.6.Theb.

Tollit in excelſum ſe turribus æmula moles
Quadratum dimenſa latus, ſectaque cupreſſo
Interiora trabes, damnataque robora texunt.
Tum ſtipulas, calamoſque leves atque arida condit
Venturis alimenta focis: extraque ſuperbis
Veſtibus, aut auro, aut ſignis collucet eburnis,
Proximus huic ſpatiis it decreſcentibus agger,
Et ſimilis ſtructura operis, laterumque minorum
Parietibus facies brevior ligat angulus æquis.
Tertia contractos tollit magis area fines:
Inde minor, ſe ſeque alio ſublata coarctat
Quinta ſupercilio: donec jam vertice ſummo
Extenuatur apex, ſuper & celſiſſima fulget
Purpura, candet ebur, gemmæque, aurumque coruſcat
Undique odoratis cumulantur pondera glebis
Thurea, panchæuſque liquor, myrrhęque gementes,
Cumque ſuis Indos onyches, alabaſtraque fundunt
Unguentis, cæſiſque ferunt opobalſama ramis,
Raptoſque Eois ſuccos, & aromota ſilvis.
Nec minus, & celebres ineunt certamine ludos,
Sublimeſque in equis volitant; quà flectere currum
Purpureos, formaque patres ſimulante vetuſtos
Aſpicias: actæ in numerum quà ludicra pugnæ,
Atque recurrentes gladiis reſonantibus orbes,
Et campo indomitum pacato effervere Martem.
Ipſe toga inſignis Maxentius, ipſe virenti
Lauro inclina tegens jam tempora, ſuſtulit atram
Averſus de more facem, jam jamque rogales
Admovet illacrymans arſura in robora flammas,
Incipit, & caris lamenta noviſſimus umbris.
P. Alex. Donatus l.3.Conſt.

Pompa funebris Chriſtiano ritu.

SUrgat in auguſta lacrymabilis æde cupreſſus.
Omnia luctifico ſint operata rogo.
Explicet accenſum mœſtis funalibus agmen
Plurima lugubri tibia rauca ſono.
Hìc Procerum trabeata manus, graviorque Senatus,
Longa phalanx Equitum, denſa corona Ducum
Nec Matrona procul luctus imitata virorum.
Quæ majus tanto in funere nomen habet.
Occupet hinc agmen natorum regius ordo,
Qui magni poſthac agminis inſtar erunt.

De-

Tartareus Phlegethon, torquetque ſonantia ſaxa.
Porta adverſa ingens, ſolidæque adamante columnæ
Vis ut nulla virum, non ipſi exſcindere ferro
Cœlicolę valeant, ſtat ferrea turris ad auras:
Tiſiphoneque ſedens palla ſuccincta cruenta
Veſtibulum inſomnis ſervat noctesque, dieſque.
Hinc exaudiri gemitus, & ſæva ſonare
Verbera, tum ſtridor ferri, tractæque catenæ.
Vide reliqua apud Virgilium l. 6. Æn.
Eſt in receſſu Tartari obſcuro locus,
Quem gravibus umbris ſpiſſa caligo alligat:
A fronte diſcors manat hinc imo latex
Ater, quieto ſimilis: hunc jurant Dei,
Tacente ſacram devehens fluvio Styga,
At hìc tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu volvit Acheron invius
Renavigari, cingitur duplici vado
Adverſa Ditis regia, atque ingens domus
Umbrante luco tegitur, hìc vaſto ſpecu
Pendent Tyranni limina: hoc umbris iter,
Hæc porta regni, campus hanc circa jacet,
In quo ſuperbo digerit vultu ſedens
Animas recentes, dira majeſtas Deo,
Frons torva: fratrum quæ tamen ſpeciem gerat,
Gentiſque tantæ: vultus eſt illi Jovis,
Sed fulminantis, magna pars regni trucis
Et ipſe dominus, cujus aſpectum timet,
Quidquid timetur: *Et infra.*
Non unus alta ſede quæſitor ſedens
Judicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Gnoſſius Minos foro,
Rhadamanthus illo, Thetidis hoc audit ſocer.
Quod quiſque fecit, patitur: authorem ſcelus
Repetit, ſuoque premitur exemplo nocens,
Rapitur volucri tortus Ixion rota,
Cervice ſaxum grande Siſyphea ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Sectatur undas, ſiluit mentum latex,
Fidemque cum jam ſępè decepto dedit,
Perit unda, in ora poma deſtituunt famem,
Præbet, volucri Titius æternas dapes,
Urnaſque fruſtra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretque menſas avida Phineas avis.
Seneca in Herc. fur. ac. 3. ſc. 2.
Panditur Elyſium chaos, & telluris opertæ
Diſſilit umbra capax, ſylvęque, & nigra pateſcunt
Flumina, liventes Acheron ejectat arenas.
Fumidus atra vadis phlegethon incendia volvit
Et Styx diſcretis interflua manibus obſtat,

Ipſum pallentem ſolio, circumque miniſtras
Funeſtorum operum Eumenides, Stygiæque ſeveros
Junonis thalamos, & mæſta cubilia cerno.
In ſpeculis mors atra ſedet, dominique ſilentis
Adnumerat populos: major ſupereminet ordo,
Arbiter hos dura verſat Gortynius urna
Vera minis poſcens, adigitque expromere vitas
Uſque retrò, & tandem pœnarum lucra fateri
Quid tibi monſtra Erebi, Scyllas, & inane furentes
Centauros, ſolidoque intorta adamante gigantum
Vincula, & anguſtam centeni Agæonis umbram.

Statius l.4.Theb.

Tum jacet in ſpatium ſine corpore pigra vorago.
Limoſique lacus, latè exundantibus urit
Ripas ſævus aquis phlegethon, & turbine anhelo
Flammarum reſonans ſaxoſa incendia torquet,
Parte alia torrens Cocytos ſanguinis atri
Vorticibus furit, & ſpumanti gurgite fertur,
At magnis ſemper divis, regique Deorum
Jurari dignata palus. picis horrida rivo
Fumiferum volvit Styx inter ſulphura limum
Triſtior his Acheron ſanie, craſſoque veneno
Æſtuat, & gelidam eructans cum murmure arenam.
Deſcendit nigra lentus per ſtagna palude.
Hanc optat ſaniem non uno Cerberus ore,
Hæc & Tyſiphones ſunt pocula & atra Megæra
Hìc ſitit, ac nullo rabies extinguitur hauſtu.
Ultimus erumpit lacrymarum fontibus amnis
Ante aulam, atque aditus, & inexorabile limen
Quarta cohors omni ſtabulante per avia monſtro
Excubat, & Manes permiſto murmure terret:
Luctus edax, macieſque malis comes addita morbis,
Et mœror paſtus fletu, & ſine ſanguine pallor,
Curæque, inſidiæque, atque hinc queribunda ſenectus
Hinc angens utraque manu ſua guttura livor,
Et deforme malum, ac ſceleri proclivis egeſtas
Errorque inſido greſſu, & diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cœlo, ſed & oſtia Ditis
Contentis ſuetus Briareus recludere palmis;
Et Sphynx virgineos rictus infecta cruore,
Scyllaque, centaurique truces, umbræque Gigantum
Hic diræ volucres, paſtuſque cadavere vultur
Et multus bubo, ac ſparſis Stryx ſanguine pennis.
Harpyæque fovent nidos; atque omnibus hærent
Condenſæ foliis: nutat ſtridoribus arbor.
Has inter formas conjux Junonis avernæ
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regum.
Stant vincti, feròque piget ſub judice culpæ,
Circùm errant furiæ, pœnarumque omnis imago.
Tunc alius ſævis religatur rupe catenis:

Aſt

Aſt alius ſubigit ſaxum, perque ardua montis
Vipereo domat hunc æterna Megæra flagello.
Sil. Italicus l. 13.

Sedes bonis deſtinata apud Inferos, quam Campos Elyſios veteres appellarunt.

Devenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum; ſedeſque beatas
Largoir hìc campos æther, & lumine veſtit
Purpureo, ſolemque ſuum, ſua ſidera norunt.
Pars in gramineis exercent membra palæſtris,
Contendunt ludo, & fulva luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Hic genus antiquum Teucri, pulcherrìma proles,
Magnanimi heroes nati melioribus annis,
Iluſque, Aſſaracuſque, & Trojæ Dardanus auctor
Arma procul, curruſque virum miratur inanes.
Stant terra defixæ haſtæ, paſſimque ſoluti
Per campos paſcuntur equi: quæ gratia currum
Armorumque fuit vivis, quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.
Conſpicit ecce alios dextra, lævaque per herbam
Veſcentes, lætumque choro Pœana canentes
Inter odoratum lauri nemus; unde supernè
Plurimus Eridani per ripam voluitur amnis.
Hi manus ob patriam pugnando vulnera paſſi.
Quique Sacerdotes caſti, dum vita manebat:
Quique pii vates, & Phœbo digna locuti,
Inventas, aut qui vitam excoluere per artes,
Quique ſui memores alios fecere merendo:
Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.
Virg. l. 5. *Æn.*

Amiſſum ne crede diem. ſunt altera nobis
Sidera, ſunt orbes alii. lumenque videbis
Purius, Elyſiumque magis mirabere ſolem,
Cultoreſque pios, illic pretioſior ætas
Aurea progenies habitat, ſemperque tenemus
Quod ſuperi meruere ſemel, nec mollia deſunt
Prata tibi: zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Ætna.
Eſt etiam lucis arbor prædives opacis
Fulgentes viridi ramos curvata metallo
Hæc tibi ſacra datur, fortunatumque videbis
Autumnum, & fulvis ſemper ditabere pomis.

FURIÆ.

Nec mora: Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem, fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue,

Egrediturque domo luctus comitantur euntem.
Et pavor, & terror, trepidoque inſania vultu.
Ovid. l.4.met.

.... inamœnum fortè ſedebat
Cocyton juxta, reſolutaque vertice crines
Lambere ſulphureas permiſerat anguibus undas.
Centum illi ſtantes umbrabant ora ceraſtæ
Turba minor diri capitis: ſedet intus abactis
Ferrea lux oculis: qualis per nubila Phœbes.
Atracia rubet arte labor. ſuffuſa veneno
Tenditur, ac ſanie gliſcit cutis: igneus atro
Ore vapor, quo longa ſitis, morbique fameſque,
Et populis mors una venit. riget horrida tergo
Palla, & cærulei redeunt in pectore nodi.
Statius l.1.Theb.

INFERORUM REGIO VERA.

Extremo ſubeunda patet ſpelunca barathro
Qua non ulla magis regnis demiſſa profundis
Paſcit in æternas flammarum incendia pœnas.
Sulphureos alit unda lacus, atque ignibus atris
Unda alitur glaciem juxta, reſonantia juxta
Fluctibus alliſis, vaſtaque voragine ſaxa.
Luctus ibi, planctuſque virûm, gemituſque nocentum
Verberaque ingeminant, quaſſatque immane cavernas
Horror, & ora dolor redeuntibus obſidet alis:
Huc immerſi omnes, quicunque ferocibus auſis
Bella ſacris fecere; jacentque, dolentque Nerones
Corpora tercentum rigidis percuſſa catenis
Perpetuis ardere rogis, clavaque ſonare
Centauros fremere, & ſpiris religantibus, hydras.
P. Alex. Donatus l.1.car.7.

Omnia funeſtis operit nox atra tenebris,
Horridaque offuſum retrò agit umbra diem.
Clauditur æratis circùm undique, & undique muris,
Ferrataſque ligant vincula mille fores.
Obſidet hoſpitium gravis illætabile mæror,
Et ſocia æternus cum legione dolor.
Intus agit picei rogus atra volumina fumi,
Sulphureamque domus tota Mephitin alit.
Ignea denſatis in aheno carcere flammis
Regnat, & Ætnæo plus furit aura foco.
Urimur hoc ſemper, ſemperque renaſcimur igni,
Quoque neceſſe mori eſt nō licet igne mori. *Et inf.*
Stant rata perpetuis incendia legibus, omnes
Æternum in ſurdo perdimus igne preces.
Circumeunt rictu Briareia turba trifauci.
Perque humeros errat, perque ceraſta ſinus.
Viſus erat Titii quondam mera fabula vultur,

Viſa

Viſa Ixioniæ fabula Graja rotæ.
Cogimur inviti jam credere. paſcere vivo
Ipſe Prometheam viſcere cogor avem.
Tantalus idem ego ſum, vanoque fugacia morſu
Eſuriens ſtygiis pabula ſector aquis
Mille aliæ torquent; aliæque, aliæque: nec ullum
Aut numerum, aut penæ copia nomen habet.
Cimmeriis caligo tegit nox ſpiſſa tenebris,
Nec dat adempta ſuas luna, nec aſtra faces.
Nos pro rore picem, piceumque bituminis imbrem,
Et reſinatæ ſulphur habemus aquæ.
Circus habet pro Vere focum, ſolique ſinuntur
Hi zephyri in noſtra ſtare, Notique plaga.
Hinc verſi in rabiem nos dente laceſſimus artus,
Membraque agit demens in ſua membra furor.
Inſequitur diris ſolemque, diemque, Deumque
Et quidquid tellus, quidquid Olympus habet.
Suppeditat maledicta dolor: pergitque dolores
Suppeditare novos flamma, ſitiſque novos.
Sed quid ego multis flammamque, ſitimque, famemque,
Et mala, quæ cruciant, exteriora queror?
Pectora cognatus cum torqueat intima lictor,
Conſciaque impaſtus viſcera vermis edat?
Plus ſatis hic mihi tortor erat. ſua ceſſet Erynnis.
Addere flagra meus plura tyrannus habet.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 3.

Horrebis agmen triſte ſilentium,
E turpe vulgus. te canis occupat
Latratu, & exterret trilinguis,
Perque lacus ululans Avernus.
Lethenque inertem, ſtagnaque pallida
Fleture viſes, altaque Tænara.
Umbraſque defoimeſque Manes
Illuvie, miſeramque turbam.
Pallebis Harpyam, oraque Gorgonum,
Larvaſque turpes, & Lemures nigros,
Furvoſque Cyclopas, ſcientes
Arte nova reparare flammas.
Eheu voraci jam crepitat face
Extructus altis aggeribus rogus,
Per damna, collataſque pœnas;
Nec Nemeſis poſitura quondam
Modum dolori, fert adamantinam
Neceſſitatem, juraque ferrea;
Clavos refiget nec trabales
Quos ſemel inſtituens adegit.
Non te reducent Threiciæ fides,
Laborioſi cura vel Herculis:
Te triſtis æternum reſorbens
Pœna ſub exitium tenebit.

Mœrebis annos immiſerabilis
In terminatos, longaque ſæcula:
Rapacis Orci fœda cum te
'Proluvies ſibi deſtinavit.
Audin? querelis horrida perſtrepunt
Spelæa Diris; probraque turpia
Diris acerbant execratis,
Guttur ut intumuit veneno.
Pungente cura ſollicitum nefas
Mente remordet; pœnaque funere
Exeſt renaſcentem, volucris
Ceu Titii jecur ulceroſum.

P. Io. Bap. Maſculus l. 2. Ode 34.

.:.:.:. Viden' ut vacuo diſcedat hiatu
Subter humus? (ſimul omnis humo dirupta receſſit
Materies, imæque Erebi patuere cavernæ)
Ut piceas agit atra palus Acheruntica flammas?
Ut fumos per inane rotet? timuere profundum
Attoniti ſpectare chaos: fœdamque barathri
Colluviem, vulguſque modis miſerabile miris,
Informes animarum umbras, torrente rotari
Merſas igne vadi, ſupraque ardere perenne
Sulphur, & infamem longè exalare Mephitim
Intus hydras, vivoſque genus deforme ceraſtas
Sibila ſenſerunt candentibus edere linguis,
Perque cavos errare ſinus: ſemperque recenti
Pectora clamantum vexare nocentia morſu. *Et inf.*
Hic alii, quos flamma rogis ardentibus ambit,
Amphoraque infuſo ſemper rigat ignea plumbo,
Immodicæ conſueta gulæ convivia damnant
Sera nimis; gelidamque labris ſitientibus undam
Irrita vota petunt; ſolo cum detur anhelum
Sulphuris igniti moderari plaſmate guttur.
Hic ſcopulos alii ſupra voluuntur acutos,
Præcipiteſque ruunt; iterùmque à valle retracti
Alternas ineunt ab eadem rupe ruinas,
Inſtabiles ſemper, quos olim magna juvabat
Quærere fortunæ ludentis inania: quorumque
Aucupio captatus honos, peregrèque petita.
Gloria, contemptu populum preſſere minorem.
Proxima caſtra tenent, odiis quos acribus egit
Invidia ſtimulante furor: nunc ecce colubris
Undique perplexi roduntur edacibus omnes.
Perpetuumque omnes iteranda in vulnera durant.
Rurſum alii, quos dira fames exercuit auri,
Atque alii, quos ira nocens, aut improba mentis
Vexavit rabies; aut deſperatio ſævas
In jugulum torquere manus pertæſa coegit.
Singula quid memorem noxarum ergaſtula? culpam

Quiſ-

Quiſque ſuam ſibi carcer habet: diſtinctaque pœnis
Crimina ſunt multis, unus furit artubus ignis,
Ingenioſus ad hoc, facta ut cruciatibus æquet.
P. Iac. Bidermanus l. 3. Herod.

Infortunatos tellus habet iſta colonos,
Qui lacerent diris ſeque, Deumque probris.
Æthiopes cuncti, monſtroſæ noctis alumni,
Pars pice, pars fumo, pars metuenda rogis.
Mens eadem nulli; ſtudiis diſcordibus omnes
Quà furor, & rabies quemque tulere, fremunt.
Immortale odium pulſo male regnat amore,
Unica lex, pœnas hìc ſine lege pati.
Hìc ſibi perpetuæ ſtatuere cubilia curæ,
Et rabida hirſutus cum legione dolor.
Hìc tremor, hìc pallor, gemitus, lacrymæque perennes.
Fumidus æternas hìc dabit ignis aquas.
Sulphuris hìc amnes vario cùm gurgite mixti,
Non alio eſt iſthic fonte levanda ſitis.
Dira loci facies, aquilo undique, & undique bruma,
Hic cruciat lapſis ſpina relicta roſis.
Hìc nulli ſoles, tenuis nec ab æthere fulgor.
Omnia nox reducem non habitura diem.
Tempeſtas æterna ſtygem premit: undique fulmen
Imminet, & tonitru, væque perenne boat.
Mors ſine morte gravis: vita hìc eſt neſcia vitæ:
Cùmque mori cupias; vivere in igne datur.
Omnia ſtant flammis, circùmque, infraque, ſupraque;
Hæret inexhauſti lingua ſtupore mali.
Eheu! quidquid atrox, dirum, illætabile, mœſtum,
Quidquid acerbum, id totum unus Avernus habet.
P. Car. Varpæus l. 1. El. 3.

DÆMONES.

EVolat infrendens oculatis protinus alis
Bellua, terribili præfixaque cornua fronti
Subrigit: ore nigros fumoſque eructat, & ignes:
Pectora flammiferis horrent ſquamoſa ceraſtis:
Angue ſonant, uncæque manus incendia portant.
P. Alex. Donatus Conſt. l. 4.

Partibus exciti propioribus undique inundant
(Concilium horrendum) proceres, implentque cavernas
Immenſas, quibus effigies humana nefandis
Fœda modis, hirti nutant ſub crinibus hydri
Lumina ſtant flamma, fumus de naribus undat,
Cornua fronte rigent, exhalant ora Mephitim.
At pice perfuſos humeros, ſetoſaque nudi
Pectora, remigia alarum nigra, lurida quaſſant,

Quales buſta ſuper ſtryx horrida concutit alas:
Deſinit in tortum furialis cauda draconem.
P. Gul. Dondinus in Car. cui Arc. Palat.

Ignea terrificæ furit inclementia formæ.
Implexus multa crinis ſubſtringitur hydra:
Os rabidum, frons atra, genæ, coma, pectus, & aures
Luminaque eructant flammas: ſpumantia nimbos
Corda vomunt glomerantque caput ceu mobile fulmen
Nubibus involvit, pluviaque exaſperat ira
Ænea, dum candent, ſcintillant oſſa: medullis
Evacuata lites implet: pro ſanguine tabo
Vena tumet: ſupplet vitalem corde calorem
Frigida mors: fractas non ſuperbia vires
Suggerit, & colubris, dum ſibilat, arma miniſtrat.
P. Car. de Luca l. 16. Dom. Laur.

PURGATORIUS IGNIS.

Exterior vallo Phlegeton, & februa ſtagna
Allabunt ſcopulos flammis, quas ſulphure vivo.
Et pice farcta palus ſcatebris flagrantibus efflat.
At ſuper in ſpeculis ſimulacra immania; triſtes
Excubiæ flammas, & ferrum illætabile verſant,
Queis ſontes arcent animas, Erebæaque monſtra,
Explorantque pios juſto purgamine manes
Hos auguſta Patrum ſeries, hos caſta nepotum
Poſteritas ſortita loco, quibus omne per ignem
Excoxit vitium, & vivis fornacibus ardens.
Obryzo ſimiles ſpectavit ab æthera virtus
Expoliitque manu, & Divum tranſmiſit habendos
Theſauris.
P. Ant. Millieus l. 20. Moyſ. Viat.

At qualis. Superi, qualis locus! omnia carcer
Et ſi quid peius carcere carcer habet.
Iſte ſua me nocte locus circumſtat, & arcto
Non expugnandas occupat ære fores:
Vix penetrare queunt tenues ſuſpiria rimas,
Et querulæ cœlo diſſimulante preces.
Cætera nulla patent: ſed ahenus ubique rigenti
Poſtis habet ſolidas ex adamante fores
Noſtra Deum laudant patienti incendia queſtu.
Et quamquam iratum pectora Numen amant.
Inſere ſic oculos, ſi quà tibi parte fatiſcet
Rima, poteſt oculis rima ſat eſſe tuis,
Illa tibi plures monſtrabit ſola dolores,
Quàm vigiles monſtret luna ſerena faces.
Hic ardente palus unda vomit atra Mephitin,
Plenaque ſulphureo balnea rore parit.

Hic

Hic piceæ lambunt nebuloſa cubilia tædæ,
Et querulos vaſtant igne nigrante lares.
Nos medii prunis candentibus urimur inter
Artifices qualis maſſa liquata focos.
Nos tota præcipiti diſcerpit ahenea gyro,
Nos abies fixo torret adacta veru.
Nos reſina coquit, plumbique liquentis, & æris
Horridus ignitis abluit imber aquis.
De ſcopulis illos, ſaxiſque minacibus illos
Subdita præcipites ſcindit acuta ſilex.
Aſt alibi tortor ſcuticis immanibus inſtat,
Verberaque elata librat ahena manu.
Candentes alibi cuneos intorquet, & uncos,
Vulſaque flammifera forcipe fruſtra ſecat.
Et gravidis æquat commiſſa piacula plagis;
Nec venia eſt culpis ulla, nec ulla reis.
Quæ quondam fecere luunt; neque grandia ſolùm
Sed quæ vix oculis viſa fuere, luunt.
Atque utinam lacrymis ea tunc eluta fuiſſent:
Cùm lacrymæ pretio non carvere ſuo.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Hero. ep. 4.

Manes indigetes: atque opis indigos
Vindex pęna rogis excoquit, excoquit;
Nec rivo facili, nec fluvio licet
Flammas vincere vividas.
Urget ſollicitos carcere Mulciber
Cyclopeſque feri forcipe ahenea
Verſant; ſic ſcelerum difficiles notas
Delent, damnaque diluunt.
Adduxere ſitim Tantaleam faces,
Nec ſeptemgeminum ducere largius,
Si Nilum liceat, temperet igneam
Ætnæ vim penetrabilis.
Sed vota, atque preces elicient rogo,
Flammarumque potens arbiter acrium
Princeps Romuleus triſtia corriget
Pœnarum eluere efficax.
Effudiſſe polum largus, & aridis
Indulgere animis flumine liquido.
Cęlum namque patet clavibus aureis,
Et poſtes adamantini.
Manes ſolve pios, & bonus expia,
Sævorumque memor, dum facis, ignium.
Miſce liba; dapes ſeu Cererem levem.

P. Io. B. Maſculus l. 2. Ode 29.

MUNDI FUTURUM EXCIDIUM.

. . . . ſic cum compage ſoluta
Sæcula tot mundi ſuprema coegerit hora.

Antiquum repetens iterùm chaos, omnia miſtis
Sidera ſideribus concurrent; ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere littora nolet,
Excutietque fretum: fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indigata diem poſcet ſibi, totaque diſcors
Machina divulſi turbabit fœdera mundi.

Lucanus l. 1.

Jam jam legibus obrutis
Mundo cùm veniet dies,
Auſtralis polus obruet
Quidquid per Libyam jacet,
Et ſparſus Garamas tenet:
Arctous polus obruet
Quidquid ſubjacet axibus
Et ſiccus Boreas ferit
Amiſſum trepidus Polo
Titan excutiet diem.
Cœli regia concidet,
Certos atque obitus trahet:
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua, & chaos.
Et mors fata noviſſima
In ſe conſtituet ſibi.

Seneca in Herc. Oet. in Cho. act. 3.

JUDICIUM EXTREMUM.

AT mihi corda magis perituri buccina mundi
Et tuba terrificat; qualis tuba ferrea cantu,
Triſtis, & extremos hominum latura dolores.
Quatuor unde fremunt agitantes murmura venti,
Et raptum adverſis populantur flatibus orbem,
Deſcendet cœlo tubicen; proh tortile fulmen
Fit tuba, ſtridoremque cavis eructat ahenis,
Fulguraque, & flammas imis commota ſepulchris
Accepere ſonum, & cineres aurita dedere
Marmora! ſupremæ per magna incendia lucis.
Jam volitant animæ, vivique aggeſta catervis
Denſa Palæſtinas ineunt jam corpora valles.
Heu facies, rerumque vices! hi crimine vitæ
Surgentes tumulis æterna in funera vivunt:
Hi collucentem phœbo ſeptemplice currum
Aere ſublimes; agilique altiſſima lapſu
Aſcendunt ſpatia, & magno dominantur olympo.

P. Alex. Donatus l. 1. *car.* 15.

Terreor, heu quali marcentia buccina cantu
Funera, de tumuli ſurgere mole jubet!
Surgite, jura dari ſummus jubet ultima Prætor:

Sontibus ille forum flebile Prætor aget.
Jamque movet tellus, maris æſtuat unda, dehiſcunt
Iſtius hinc omnes, illius inde ſinus.
Numquam alio tantæ coierunt agmine gentes:
Horruit à numero territa turba ſuo.
Quæ miſeris facies? quæ informi in corpore forma?
Conſcia quis pingit luridus ora color?
Frigidus oſſa tremor, dolor ilia guttura clamor,
Atque oculos fletus, pectora planctus habet.
Jam periiſſe ſciunt ſe judice quiſque; nec acta eſt
Cauſa, tamen cauſa ſe periiſſe vident.
Inde graves alius vocat in ſua funera montes;
Totus ab injecta poſſit ut Alpe tegi.
Atque alius pelagi vovet omnibus eſſe ſub undis,
Dum queat aſpectu Judicis eſſe procul.
Irrita vota, cavum Thaumantias iris in arcum
Jam coit: extructo jam rubet aura throno.
Jam tonitru cęlum quatiente fatiſcit, & omnis
Aligerum ætheria prodit ab arce phalanx.
Purpureoque vehens cęli per inania curru
Ipſe triumphali cum trabe Prætor adeſt.
Qui rapidum pernix quacunque per æthera fertur,
Spargit in infenſas flammea tela tribus.
Dant procul aſtra locum: trepidat Leo, cecidit Orion,
Parrhaſis ad vetitas Urſa recurrit aquas.
Luna ſilet, pallenſque gravem confeſſa timorem
Abditur, & radiis orbita ſolis eget.
Denique ſubſtructa cùm ſedit in Iride Prætor,
Et ſtetit hinc Actor plurimus inde Reus:
Hei mihi! quas lites intendere ſontibus Actor
Ille? quibuſque uti teſtibus ille ſolet?
Vaſtum aperitur ibi monſtruoſa mole volumen
Grandibus inſcriptum parte ab utraque notis.
Omnis apex ibi pondus habet: legit omnia quiſque.
Qui nihil ante unquam legerat, ille leget.
Quo tamen, heu, quo quiſque metu leget? omnia coram
Quæ malè, vel dixit, vel malè fecit erunt.
Pervia ſunt oculo penetralia pectoris omni;
Abdita, quæ nunquam viſa fuere, patent.
Quos igitur Judex meliores dexter habebit,
Eximias illos inter amabit oves.
Sed ſcelerum quos atra teget caligo, manebunt
Dedecores inter turba ſiniſtra capros.

Vide reliqua apud Iac. Biderm. l. 3. Her. ep. 1.

Latè tonantem ſana per ardua
Frequens juventus horruit, horruit
Dijudicandam litem ut olim
Audiit, ac trepidum fragorem
Ruentis orbis, quæ faeis ignea

Sententiarum fulmina? territas
Ut fulgurando? perque miſces
Cuncta gravi tremefacta motu.
Natura monſtris preſſa novis, mali
Immane quantum parturit; aſperam
Vim dicis, implacatam & iram
Vindicis, & vitiis iniquam,
Nigrumque ſolem nigramque ſidera,
Cæcumque cęlum, ſanguinis illinis
Guttis Dianam; fati & Argo
Neſcia jam natat inter igens.
Rubeſcit orbis ſemita lactei;
Eſt ignis Arcto; decidit arduus
Polus, nec agmen diſſipatum
Cogere amat niger Heſperugo.
Damnoſa mundum comminuet dies
Dilapſum in ignes, franget & impetu
Volubilis, divulſa ab imo
Cuncta rogum impoſitura in unum.
Formidoloſæ ſcenæ tragœdiæ
Templi theatro jam patet, & faces
Tædæque debacchantur atræ,
Incubuit cinis altus orbi.
Ad buſta non jam ſurda moves tubam
Auditam Averni ſedibus intimis,
Umbraſque, deflagrata & urges
Corpora ſollicitumque vulgus.
Exſomnis alto de tumolo ſtupet
Natura; pallentum libet agmina
Mirari, & exangues catervas
Purpureas animare venas.
Coram minacem conſtituis Deum
Ultrice flamma; ſæva ſupercili,
Et alta majeſtas fugaces
Terret agens ſub averna manes.
Acerbus oris proiicit impios,
Truditque vindex in cava Tartara
Ætnæque flammanti, pyræque
Subiicit arbitrio tenaci

P. Io. Bapt. Maſculus lyric. l. 1. Ode 34.

Plange, plange luctuoſa
Turba mœſta nænia
Jam videbis lacrymoſa
Drammatis proſcenia.
Ecce prodit ipſe Judex
Judicum ter maximus
Eſt tubarum clãgor judex,
Et ſonus noviſſimus,
Surge turba clauſa buſtis,
Jam tribunal panditur,
Inde pravis, inde juſtis
Digna merces redditur.
En refulget Crux, Sionis
Judicis prænuncia:
En utrinque Paſſionis
Promicant inſignia.
State cuncti, tu ſiniſtram
Hæde turpis occupa:
Vos

Vos oves adite dextram,
Nulla jam ſævit lupa.
State ſontes, ſtate ſancti
Judicandi ſplendidè.
Ecce ſedit in micanti
Prætor altus inde:
Clara cujus ora fulgur,
Verba ſunt tonitrua.
Jā ſonabat grande murmur
Juſta reddens ſingulis.
Stipat ala multa primi
Præſidis ſubſellium;
Quin verentur hunc & imi
Ordines rebellium.
Hic volumen proferetur,
Quod patebit omnibus.
Quantus horror, cū legetur
Clauſa noxa cordibus!
Noxa triſtis, noxa dira,
Noctis atra filia,
Quam tonantis plectet ira
Ima torquens ilia.
In bilance nam ſevera
Ponderabit crimina.
Moxque ponet ſorte vera
Omnium diſcrimina.
Lucis hujus dum recordor,
Palleo ſupplex reus:
Ad tribunal dum vocabor,
Parce Quæſitor Deus.
Contremiſcam te ſedente,
Cauſa dum tractabitur.
Res agetur me tacente,
Quę dein vulgabitur.
Ritè cauſa quid peracta
Sit futurum neſciam.
Namque Judex lite dicta
Proferet ſententiam.
Ire, dicet, criminoſis
Ad profunda tartara.
At venite; glorioſis
Ad ſuprema ſidera.

P.Gar.Verpęus l.2.piar.lacr.

Principio flammæ, trepidique incendia mundi
Viſa viro purgare diem, & ſpirabilis auras
Ætheris, ac toto luſtramina ſpargere terra,
Omnia ſic opera in cineres mortalia ſidunt;
Ipſa latet facies naturæ opreſſa favilla.
Extincti pelago piſces, animantia ſilvis
Aut extincta polis, aut caligantia fumo
Sidera ſæva rubens Titan, & ſanguine luna,
Et fixis hinc inde poli ſimul axibus adſtant.
Tum tremere horrendo clangore elementa per omnes
Terrarum, oceanique plagas, & juſſa revulſis
Viſceribus cineres redivivis reddere membris.
Hìc ſubitò maria, & terras, & flumina paſſim
Excuſſis bulire cavis cinereſque ſepultos
Eructare ſinu, coeunt, diſperſaque longè
Ilicet oſſa locis reparandis artubus abſunt.
Mox iterum clangente tuba, cæloque, Ereboque
Excitæ redeunt animæ, formataque rurſum
Inſinuant ſe ſe ſua quæque in corpora motu
Vitali, agnoſcuntque ſuos in millibus artus.
Ingenti ſubeunt omnes horrore tribunal
Confuſi cum plebe duces humileſque tyranni.
Tum pariter viſum ſcindi, & deſcendere cœlum
Æthereoſque omnes portis effundere cives
Ac ſimul ignivomis curvato è nubibus arcu
Judicii in ſolio ſpectandum exponere Regem
Sanguineum ante Crucis labarum, faſceſque cruentos

Si-

Signiferi alipedes radiata è nube coruſcant;
Feraleſque tubas imitata tonitrua volvunt.
Tum populi terrarum omnes perculſa repentè
Rumpere tundentes miserando pectora planctu.
Clamoremque ſimul, lacrymaſque advolvere cœlo
Cum gemitu, terræ optantes penetralibus abdi
Deſperare fugam, & latebras, ſic omnia flammis
Circumquaque ſonant, pœniſque ſequacibus ardent.
P. Ant. Millieus l. 2. Moyſ. Via.

∴∵ Veniet non exuperabile tempus
Cùm maria & terras per ſumma incendia, ſummo
Una dies dabit exitio; cùm maxima tandem
Suſtentata diù moles procumbet, & atra
Ignibus extinctis ſtabit caligine cœlum,
Et ruet ex imis hæc machina fundamentis.
Tum verè aligerum clamor, clangorque tubarum
Terribili monitu & cineres animabit, & oſſa:
Quæ terra actutum mirabitur ire ſepulcris
Excita: & ad viſum vultus natura reflectet.
Namque omnis trepidans ſoboles humana parentis
Supremi imperio veniet: ſe ſiſtet ad unum
Scilicet à prima naſcentis origine mundi,
Aurea qui tulerit radianti ſceptra pyropo,
Et qui ſervili durarit membra labore
Conditione pari generis diſcrimina nulla,
Sed virtutis erunt: judex erit omnibus idem.
Ipſe autem aligerum in medio, cœloque volantum
Collectamque diù metuentum judicis iram,
Prǽque crucem, & ſacra crucis argumenta ferentum
Rex erit, & media ſtellarum in luce coruſca
Nube ſedens hominum vitas, & crimina diſcet.
Pro ſe quiſque ſuam manifeſto crimine cauſam
Solus aget, ſuperum atque hominum ſpectante corona.
Tum quibus & virtutis amor, dum vita manebat,
Et pia religio cordi fuit, & crucis ingens
Profuit inſigne, ut cœleſtia ſigna ſecutis
Annuet, & cœli regnorum in parte locatis
Æternum dabit imperium, vitamque beatam.
At miſeros, quorum concretas crimina tardant
Non abſterſa animas, quos veræ tædia laudis
Nunc capiunt, ferient divinæ vulnera vocis.
Heu nimium miſeros aget irrevocabile verbum
In ſedem ſcelerum æternam, noctemque profundam,
Terribileſque umbras, & formidabile regnum;
Sub loca ſenta ſitu, atque ultricibus horrida flammis.
Hìc ubi perpetuis torrebit viſcera pœnis
Ignis atrox flammis indeficientibus auctus,
Atque edet infelix animas, & conſcius anget
Corda dolor; nec finis erit, requieſque malorum.
P. Franc. Bencius Quinque Mar. l. 5.

INDEX

INDEX DESCRIPTIONUM.

A

ACcipiter. pag.105
Adulatio. 524
Ægypti plagæ decem. 561
Aeris regiones. 80
V. Meteora.
Æſtas. 16
Ætas aurea. 74
Ætas ferrea. 78
Ætates humanæ vitæ. 327
Ætna flammas evomens. 247
V. Veſuvius.
Africa una ex terræ partibus. 187
Affectus humani. 430
Affectibus variis agitatus. 444
Agger in mari excitatus. 220
Agricultura. 540
Alpes. 245
V. Montes.
Ambitio. 418
Amicitia, ſive Amicus. 434
Amœnitas & ubertas regionis. 197
Amoris affectus. 430
Amor pueri ſpecie. 431
Amoris ardor. 432
Amoris materni blanditiæ. 432
Amoris indicia. 433
Amphitheatrum Romæ. 221
Anathome, ſeu corpus anathomicè ſectum. 466
Angeli. 47
Angelus armatus. 50
Angelorum concentus. 50
Angelorum pugna cum Lucifero.
Animus humanus. 309
Apenninus mons. 246
Apes. 121
Apes ex alvearibus fumo abactæ. 123
Apes æris ſonitu revocatę. 124
Apes inter ſe pugnantes. 124
Aper. 280
Apri venatio. 281
Apus, ſeu avis Paradiſi. 102
Aquæ rivus. 179
Aquarum luſus. 180
Aquilæ. 102
Aquila inconniventibus oculis Solem aſpiciens. 103
Aquila ad prædam convolans. 104
Aquilæ pugna cum Serpente. 104
Aquilæ pugna cum Cycnis. 105
Aranea. 293
Arborum ſpecies. 237
Arbor frondibus ſpoliata. 239
Arca Noetica. 484
Archangeli Michaelis pugna cum Lucifero. 51
Arces, & munimenta. 219
Architectura. 470
Ardea avis. 106
Argumentum vivum. 259
Armamentarium in cęlo. 36
Armorum genera. 500
Arnus fluvius. 173
Ars, & peritia militaris. 493
Ars Chimica. 483
Ars Equitandi. 477
V. Equus. 260
Ars fabrilis ferraria. 4-6
Ars inſerendi arbores. 540

Ars

Ars magica. 479
Ars medendi. 462
Ars nendi. 464
Ars ſagittandi. 478
Ars ſcribendi. 459
Ars Texendi 474
Ars Typographica. 460
Arx S.Angeli Romæ. 219
Arx in littore maris. 219
Aſia. 186
V.Quatuor terræ partes.
Aſtrologia. 453
Aſtronomia. 451
Atheſis fluvius. 174
Atlas mons. 246
Avaritia. 422
Aves. 100
Avis Paradiſi,ſeu Apus.102
Avis in cavea. 101
Aucupium. 101
Aula, Aulicorum vita. 381
Aurora. 53
Aurum, & auri damna.259
Auri fodinæ. 259
Auſter, ſive notus. 85
Autumnus. 72
V.Vindemia.

B

Babylonica turris. 470
Bacchi ſacra. 545
Balæna. 156
Baptiſmi ſacramentum.545
Bellator optimus. 496
Belli damna. 536
Bombarda. 50
Bombyx. 292
Boreas, ſeu Aquilo. 84
Bos. 271
Braſſica. 136
Bubalus. 282
Bubo avis. 106
Burdigala Urbs Galliæ. 205

C

Cacus monſtrum homi-nis. 308
Cadaver. 572
Calcar ferreum. 592
Calcis ludus, ſeu Harpa-ſtum Florentinum. 400
Canens V.Muſica. 466
Vide etiam Luſcinia ca-nens.
Canes Venatici. 272
Canis veſtigator feræ. 274
Canis moloſſus. 274
Catella venuſta. 276
Cantus V.Muſica. 466
Cardinales. 385
Carnis afflictatio. 421
Ceraſa. 241
Cervus. 276
Cervi venatio. 277
Cervi cum ſerpente pugna. 278
Chaos. 7
Chimica ars. 483
Chriſtus Jeſus. 43
Cicada. 124
Citharœdus pulſans fides. 467
Citrus, & mala Citra. 240.
Clamor,& ſtrepitus ingẽs. 566
Clementia. 416
Clypeus. 501
Cœcitas. 358
Cœna vilis,& ruſticana.348
Columba Soli adverſa. 107
Columba volans. 107
Columba ab Aquila vexa-ta. 108
Columba ab Accipitre ca-pta. 208
Columna ænea. 472
Concentus Muſici. V. So-nus.
Concha marina. 158
Concurſus multorum. 566
Confeſſio piacularis. 550
Confirmationis Sacramen-tum. 550
Conſcientia. 310
Conſtantia. 416
Convivium opiparum. 345
Conviviorum luxus. 347
Cor-

Corporis, & oris pulchritudo. 303
Corpus extenuatum, & Squallidum. 305
Coturnices inter ſe pugnantes. 109
Creatio mundi. 8
Creta inſula. 166
Crudelis. 429
Cryſtallus. 256
Culex. 125. & 562
Culices ad lucernam convolantes. 126
Currus taleatus. 501
Curſus curruum. 388
Curſus pedeſtris. 393
Cuniculi ad ſubruenda mænia.

D

DOEmones. 583
Danubius fluvius. 167
Delos inſula. 167
Deliquium, & animi defectus. 357
Delphini ludentes. 138
Deus à poteſtate, vel effectis. 37
Deus immenſus. 39
Deus trinus & unus 39
Deſperatio 439
Dialectica. 447
Diei ortus. 21
V. Aurora. 53
Diei, & Solis occaſus. 59
Dies apricus, & hilaris. 58
Diluvium. 139
Diræ, & imprecationes. 434
Direptio urbis, & cædes. 530
Diſciplina militaris corrupta. 494
Divitiæ. 375
Dolabra. 491
Dolor, ſeu homo dolens 442
Domus pulcherrima. 208
Domus Solis. 212
Domus Famæ, Fidei, Martis, Invidiæ. 212
Domus Somni.
Domus ſubterranea. 211
Draco. 290

E

EBrietas. 348
Echeneis. V. Remora. 160
Eccleſia ſub allegoria navis. 554
Eclypſis. V. Solis defectus. 23
Educatio optima. 368
Educatio pia. 369
Educatio militaris. 369
Educatio prava, aut perfunctoria. 371
Educatio ſæva, & crudelis. 371
Elephas. 265
Elephas turritus. 266
Eloquentia. 455
V. Orator inſignis. 456
Elyſii campi. 579
Encarpi ſeu ferrea turgentia floribus, & pomis. 486
Ens rationis. 448
Epulum V. Convivium. 345
Equitas cataphracti. 560
Eques. 260
Equus ornatus. 264
Equi in Circo currentes. 264
Equus liber profugus. 265
Equitandi ars. 477
Vide Equus.
Eremus in monte. 253
Eridanus ſive Padus. 174
Euchariſtiæ Sacramentum. 551
Euphrates fluvius. 176
Europa. 187
V. Quatuor terræ partes.
Exequiæ antiquo ritu. 573
Exequiæ Chriſtiano ritu. 575
Exercitus fame laborans. 344
Extremæ unctionis Sacramentum. 553

F

Fama. 567
Famæ Domus. 212
Fames. 340
Fames in urbe ſæviens. 341
Felis. 284
Ficus. 241
Fides divina. 412
Fidei domus. 218
Fides humana. 413
Flagellum e funiculis. 492
Flagellis cæſus. 560
Flores. 228
Fluvii ortus, & incrementum. 167
Fluvius auctus pluviis. 168
Vide Torrens.
Fluvius exundans. 170
Fluvius pontem excutiens. 172
Fluviorum concilium. 173
Fœmina bellatrix. 498
Fœmina nens. 475
Fons. 180
Formica. 392
Fortitudo. 415
Fraga. 236
Fruges. 540
Frugum tritura. 541
Fulgur. 95
Fulmen. 95
Fulmine ictus. 571
Funambuli ſpectaculum, 398
Funda. 501
Funebris moles in templo. 576
Funus. V. Exequiæ.
Furiæ. 579
Furor. ſive homo furens. 437

G

Galaxia, Via lactea. 16
Galea. 500
Gallus. 110
Gemmæ. 255
Geryon triplici corpore. 308
Gigantes. 306
Gladiatorum pugna. 396
Grammaticæ doctor. 459
Granadillus flos. 232
Grues volantes. 111
Gulæ vitium. 426

H

Harpaſtum Florentinũ ſive ludus Calcis. 400
Haſta. 500
Heliotropium flos. 233
Herbæ, & frutices. 234
Heſperus. 32
Hieroſolyma. 205
Hiſpania. 191
Homo, Hominis creatio. 300
Homo excelſiore ſtatura. 306
V. Homines monſtruoſi. 307
Homines puſilli, Nani. 306
Homo ægrotans. 353
Homo armatus: 504
Homo variis affectibus agitatus. 444
Homo ſceleſtiſſimus. 429
Homo multarum ſcientiarum. 446
Homo extaſi correptus. 555
Homo morti proximus. 571
Homo membratim cæſus. 560
Homo mortuus. 571
Homo dolens. 442
Homo timens. 430
Honor. 377
Horologium ex rotis. 488
Horologium ſolare. 452
Horologium arenarium. 491
Hortus florens. 226
Vide Villa.
Hydra centiceps. 290
Hyems. 73

Hypocriſis. 428
Hyſtrix. 283

I

IGnis. 294
Ignes artificioſi. 295
Ignis purgatorius. 584
Incendium. 297
V. Ætna, & Veſuvius
Incendiaria navis. 146
Incendiaria pila, Bolis. 504
Indoles generoſa. 366
Infans. 327
Inferorum loca fabuloſa. 576
Inferorum regio vera. 580
Infirmus.
Infitio. V. Ars inſerendi.
Invidia. 443
Ira, ſive homo iratus. 436
Iris. 98
Italia. 589
Judicium extremum. 586
Juſtitia. 414
Juſtitiæ divinæ forma, & habitus. 415
Juvenis. 328

L

LAbyrinthus. 122
Lac ex ſaccaro ſpumoſum, vulgò latte miele. 344
Lacrymæ. 442
Lactuca. 235
Lacus. 178
Lapillus à ludentibus ſuper aquas projectus. 403
Lapides pretioſi. 258
V. Sacellum, & Templum
Latrunculorum Ludus. 403
Lauretanum B.V. templum. 215
Leo. 266
Leo ſæviens. 267
Leo ſtrage edita ſatur. 268
Leo catulos defendens. 268
Leonis catulus adultus. 268
Leo ad martyris conſpectum manſuetus. 269
Leporis venatio. 283
Lepræ morbus. 363
Leucophagum, vulgò bianco mangiare. 347
Liberalitas. 418
Lilium. 230
Locus amœnus. 197
Locus horridus, & invius. 198
Locus nive, & glacie obſitus 198
Locuſta. 126
Logica. 447
Lorica, ſeu thorax. 500
Lucifer, ſeu Phoſphorus. 32
Lucifer è cœlo dejectus. 51
Luctator. 394
Ludus pilæ. 401
Ludus follis. 402
Ludus turbinis. 402
Ludus latrunculorum. 403
Ludus, qui vulgò dicitur l'Ocha. 404
Ludus funambili. 398
Ludus calcis, ſeu Harpaſtum Florentinum. 400
Ludus taurorum. 400
Ludus Gladiatorum. 396
Ludus equitum colineantium in annulum. 388
Luna. 25
Lunæ macula. 28
Luna deficens. 29
Lupus fame ſtimulatus. 279
Luſcinia canens. 112
Luxus in veſtitu. 334
Luxus in conviviis. 347

M

MAchina hydraulica ad attrahendam aquam. 181
Magica ars, & potentia. 479
Magicum incantamentum. 481
V. Venefica. 366

Magicus habitus. 336
Magnes. 256
Mala citria. 240
Manna. 94
Mantua. 202
Mare. 128
Mare tranquillum. 130
Maris malacia. 130
Mare turbatum. 131
V. Tempeſtas, Ventorum Conflictus.
Mare rubrum diviſum in partes. 136
Maris acceſſus,& receſſus. 138
Mare conglaciatum. 141
Mare eneum,ſeu Vas capacitatis enormis. 485
Margaritæ. 158. 159
B.V.Mariæ ſpecies, & majeſtas. 45
Majeſtatis domus. 212
Matematica. 450
Matrimonium. 553
Medicus. 563
Medicamenta varia. 465
Medicina morbo adhibita. 465
Mediolanum. 202
Mens,ſeu ratio. 309
Meridies. 59
Meſſis, & tritura. 541
Meteora. 450
Michaelis pugna cum Lucifero. 51
Miles egregius. 496
Miles armatus. 504
Miles glorioſus. 499
Milites vario armati habitu pro diverſitate gentis. 506
Militaris elegantiæ luxus. 495
Militaris diſciplina corrupta. 494
Mincius fluvius. 176
Miſſæ ſacrificium. 548
Monomachia ſingulare certamen. 519
Montes. 245
Morbi, & varia corporis vitia. 356
Morbus Gallicus. 363
Mores optimi. 371
Mores civium corrupti. 373
Morientis ſpecies. 571
Mors. 569
Mors violenta. 571
Mors Sampſonis, & Philiſtæorum. 572
Mors voluntaria. 573
Mortui cadaver. 571
Moſella fluvius. 176
Mundi creatio. 8
Mundi futurum excidium. 185
Muris capiendi ratio. 285
Muſcæ Ægyptiæ. 127
Muſcipula. 493
Muſica, cantus modulatus. 466
V. Luſcinia canens. 112
Muſici concentus. 50

N

NAni, pumiliones. 306
Narciſus flos. 234
Navale certamen. 148
Naufragium. 145
V. Tempeſtas. 131
Naufragium in portu. 156
Navis conſtructio. 143
Navis regia Cleopatræ. 144
Navis incendio abſumpta. 146
Navis incendiaria. 147
Neapolis. 202
Nebulæ. 83
Nendi ars. 475
Nilus fluvius. 177
Nix. 93
Nive, & glacie obſita regio. 198
Nobilitas, homo nobilis. 374
Noctua. 114
Nox. 60
Noctis initium. 61
Nox intempeſta. 62

Nox ſerena. 62
Nox obſcuriſſima. 63
Nubes. 81
Nubes columnæ ſpecie dux Hebræorum. 82

O

Obedientia. 420
Obſidio, & oppugnatio. 527
Odium, Diræ, & imprecationes. 234
Oliva. 241
Olyſippo Urbs. 206
Oppugnatio Urbis. 527
Oppugnatio per cuniculos. 529
Oppugnatio per teſtudinem. 530
Orator inſignis. 456
Orationi, & precibus vacans. 554
Ordinis Sacramentum. 553
Organum. 468
Organum hydraulicum. 469

P

Padus, vel eridanus. 174
Palatium. V. Domus.
Papilio lucernam circumvolitans. 127
Papilio ortus ex bombyce. 127
Paradiſus ſedes Beatorum. 33
Paradiſus in ſpeciem loci amæniſſimi. 35
Paradiſus terreſtris. 192
Patavium. 204
Pavo. 121
Paupertas. 376
Paupertas voluntaria. 420
Pax, & Concordia. 538
Peccatum originale. 425
Pellicanus. 121
Peruſia. 204
Peſtilentia. 358
Phænix. 116
Philomela canens. 112
Philoſophia. 447
Phoſphorus, ſeu Lucifer. 32
Phreneſis. 357
Pthiſis, & Tuſſis. 357
Phyſicæ ſcientia. 449
Pilæ ludus. 401
Pila flammivoma. 504
Piſcium genera. 162
Piſces fluviales. 162
Piſcatio. 164
Pixis nautica. 491
Plagæ Ægypti. 561
Planetæ ſeptem. 31
Platanus. 242
Plauſus reſonãtibus tubis, & tormentis. 465
Pluvia. 89
Pœnitentia. 419
Pęnitẽtię Sacramentũ. 450
Poeſis. 457
Pontifex Max. 385
Pont. Max. habitus. 339
Pompa Equeſtris. 386
Pompa pedeſtris. 386
Porticus quadripartita. 471
Portus maris. 155
Praga urbs. 207
Preces ſacræ. 554
Princeps optimus. 378
Prudentia. 413
Pſittacus. 120
Puer. 328
Pugna duorum exercituum. 507
Pugna, & ſingulare certamen. 519
Pugna unius cum multis. 523
Pugna duorum cõtra multos. 525
Pugna gladiatorum. 396
Pugna hominum cum feris 397
Pugna ludrica equeſtris. 386
Pugna ludrica pedeſtris. 387
Pugna cum ſerpente. 526
Purgatorius ignis. 584

Q

Quatuor anni tempeſtates. 185
Quatuor terræ partes. 185

R

Ranæ. 561
Rex, regia dignitas. 378
Regionis amœnitas. 197
Regio horrida, & invia. 198
Regio nivibus, & glacie obſita. 198
Regio deſerta, & inculta. 199
Relationes. V. Rerum nexus. 449
Religio erga Deum. 417
Remora piſcis. 160
Rerum nexus, quas relationes vocant. 449
Res æterna. 80
Rhetorica, ſeu Eloquentia. 456
Rhinoceros. 282
Rhodanus fluvius. 177
Rivus decurrens. 179
Roma. 159
Roma bellatricis habitu. 201
Ros. 93
Roſa. 228

S

Sacellum Exquilinum B. V. 216
Sacerdos Hebræorum. 547
Sacerdotis Hebræi habitus 339
Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis habitus. 337
Sacerdos, & ſacra Ethnicorum. 544
Sacramenta Eccleſiæ. 549
Sacrificium Miſſæ. 548
Sæculum aureum. 75
Sagittandi ars. 478
Saltatio ad numerum. 405
Sampſonis, & Philiſtæorum mors. 572
Sapientia divina. 41
Sardinia inſula. 166
Satyri Scenici. 401
Scientia, & Artes. 446
Sclopus. 503
Scribendi ars. 459
Scriptor velociſſimus. 460
Scopulus. 165
Scylla, & Charybdis. 165
Senæ urbs. 203
Senex. 329
Serenitas poſt tempeſtatem. 91
Serpentes. 285
Serpens renovatus. 288
Serpens ſaucius ex ictu. 289
Sibilla, ſeu Sacerdos vaticinans. 546
Siccitas terræ. 184
Sicilia Inſula. 165
Silva. 242
Silva ad amœnitatem. 244
Simia. 284
Singara, mulieroula Chromantica. 454
Sirenes. 164
Sitis, ſive homo ſitiens. 343
Sitis in exercitu. 344
Sol. 20
Solis, & diei ortus. 21
V. Aurora. 22
Solis, & diei occaſus. 59
Sole oriente aſtra celantur. 23
Sole amicta B. Virgo. 24
Sol deficiens. 24
Sol repercuſſus in ſpeculo. 23
Solis prognoſtica. 24
Sol nube tectus 22
Solis regia. 212
Somnus. Somni domus. 349
Sonus. V. Concentus muſici. V. Citharœdus.

Spe-

Speculum. 487
Speculum uſtorium. 491
Spelunca. 254
Spes. 438
Spiritus ſanctus. 43
Statua equeſtris. 473
Stellarum numina. 29
Stella è cœlo cadens. 31
Stellæ cœlo ſereno fulgentes. 31
Sterilitas terræ. 199
Superbia. 427
Supplicatio publica. 556
Supplicia varia. 558
Sus. 282

T

Taurus. 270
Taurus pugnam parans. 270
Taurorum in Circo ſpectaculum. 400
Tempeſtas in terrâ effuſa. 89
V Pluvia. 89
V. Ventorum conflictus, Naufragium.
Tempus. 75
Templum Hieroſolymitanum. 214
Templum Laureti B.V. 215
Templum Nom. Jeſu Romæ. 217
Templum. Vatican. Sancti Petri. 217
Tenebræ Ægypti. 564
Terebra. 491
Terra 182
Terræmotus. 183
Terræ repentinus hiatus. 184
Terræ ſiccitas. 184
Terræ ſterilitas. 199
Teſtudo militaris. 230
Texendi artificium. 473
Theatralis moles feſtis luminibus ornata. 221
Theologia. 446
Thynnorum piſcatio. 166
Tiberis fluvius. 178
Ticinus fluvius. 178
Tigris. 269
Timor, ſeu homo timens. 400
Tonitru. 95
Toparia. 237
Tormentum curule. V. Bombarda. 501
Tormenta varia. 558
Torpedo piſcis. 161
Torrens. 169
V. Fluvius exundans. 170
Trinitas Sancta. V. Deus trinus, & unus. 39
Trigonale vitrum. 486
Triumphus. 533
Trophæum. 532
Tulipa flos. 234
Turbo ventorum. 89
Turris Babylonica. 470
Tuſſis. 357
Typographia. 460
Typhœus Gigas. 307
Tyrannus. 380
Tyrannis Reginæ ſpecie. 381

V

Vaccæ pingues, & macilentæ. 271
Valetudo bona, vel mala. 352
Venatio. 406
Venenum. 363
Veneficia. 364
Venefica, ſive Saga. 365
Venti. 85
Ventorum conflictus. 86
Ver. 65
Verona. 202
Veſtitus, & cultus inſignis. 332
Veſtium luxus. 334
Veſtitus, & cultus Magicus. 336
Veſtitus Sacerd. Chriſtiani ad aram operantis. 337
Veſtitus Saced. Hebrei. 339

Ve-

Veſuvius, & ejus incendium. 249
V. Ætna. 247
Via lactea, 16
Villa. 222
Vindemia. 541
Vinum. 542
Virtus. 411
Virtutum complexio. 421
Vitę humanæ miſeriæ. 310
Vita ex virtutis regula tra ducta. 316
Vita deliciis affluens. 312
Vita paucis contenta. 313
Vitæ cultus mediocris. 314
Vita egentiſſima. 315
Vita religioſa. 315
Vita ſolitaria in Eremo. 317
Vita militaris. 318
Vita ruſtica. 320
Vitę ruſticę, & regię comparatio. 325
Vita mari ſimilis. 326
Vitrum trigonale. 486
Umbra. 64
Unctionis extremæ Sacramentum. 535
Voluptas. 377
Urbes. 199
Urbs munitiſſima. 208
Urſa. 278
Urſorum venatio. 279

Z

Zephyrus. 85
Zodiaci ſigna. 18

FINIS.

005660722
Digitized by Google

[illegible]

rat